



MR. A. Roothaert

DOCTOR VLIMMEN
§
VLIMMEN
CONTRA VLIMMEN
§
VLIMMENS
TWEEDE JEUGD



A.W. BRUNA & ZON UTRECHT/ANTWERPEN

DOCTOR VLIMMEN

DE LEZER HEIL!

Alle personen, voorkomende in dit verhaal, zijn verzonnen. De voornaamste gebeurtenissen berusten echter op de werkelijkheid en zijn slechts voor het hoognodige aangepast. Ook de opgenomen documenten zijn authentiek, behoudens wijziging van namen en data.

Met 'Dombergen' is slechts bedoeld een Brabantse fabrieksstad, die het midden houdt tussen Bergen op Zoom, Roosendaal, Tilburg, Eindhoven en Helmond. De kathedraal 'Hagenburg' is de uitkomst van: Den Bosch plus Breda, gedeeld door twee.

Mijn hartelijke dank aan de vaklieden, die mij gedurende zoveel jaren met zoveel geduld hebben voorgelicht.

De Schrijver

HOOFDSTUK 1

In de directiewagen heeft Dr. Vlimmen een onbekende buitenlandse si-gaar moeten aansteken en nu hij het trapje afdaalt, rolt hij herhaalde-lijk en onnodig de gummislangen van zijn fonendoscoop op en af, ter-wijl hij een beetje onzeker naar zijn Duits tast... De laatste vakantie in de Harz, met Truus en Dop, is weer ruim een jaar geleden en hier in Dombergen heeft hij geen gelegenheid vreemde talen bij te houden.

Druk babbelend volgt hem een der onderdirecteuren van het grote cir-cus. Om de vijf woorden een 'Herr Doktor' of zelfs 'lieber Herr Dok-tor'. Vlimmen luistert maar half, kauwt op zijn afscheidszin, die niet be-paald nodig is, want wat hij gaat zeggen heeft hij in de loop van het be-zoek al wel driemaal bij stukjes en beetjejes voorgeschreven... Maar te-genover zulke kosmopolieten wil hij een beetje los en werelds uitpak-ken en daarom zal hij zijn therapie nog eens samenvatten in een Duits, dat klinkt als een klok.

De directeur is een vlug kereltje met een pienter rond gezicht en bege-leidt de Herr Doktor in een onafgebroken reeks buigingen naar de auto... Net de Gelaarsde Kat met z'n hoge rug, denkt Vlimmen en ziet met vol-doening, dat de nieuwe Chevrolet het wel 'doet', zo op een afstandje tus-sen al dat verweerde en mishandelde circusmaterieel. Dan krijgt hij een kleur, trekt strenge rimpels in zijn voorhoofd en stort zich moedig in de Duitse taal, want hij voelt, dat er niets van terecht komt, als hij nog lan-ger wacht.

'Also Herr Direktor, laat u die jonge dame vandaag nog twee liter ge-wone Hollandse jenever innemen, dan zal ik die andere morgen een spuit geven waarvan ze definitief opkikkert.' Hij zegt 'aufmuntern', twijfelt meteen aan de juistheid van het woord, vooral omdat Herr Direktor be-gint te lachen, en bloost opnieuw. Haastig en verward stapt hij in. 'Auf Wiedersehn, Herr Direktor!'

De lange sporen worden klinkend tegen elkaar geslagen. 'Wird ge-macht, Herr Doktor. Auf Wiederseh'n und besten Dank.'

Onder een diepe zucht van verlichting zwaait Vlimmen de wagen uit het platgereden weiland de straat op... Dat heeft hij er helemaal niet zo slecht afgebracht! Kan tevreden zijn. En God weet dat hij volstrekt niet gauw over zichzelf tevreden is. Of komt het door die Duitse drukte? On-der Duitsers voelt hij zich altijd nogal goed op zijn plaats; hun manieren geven je — soms wel een beetje *te* duidelijk — te verstaan, dat je werke-lijk iets te betekenen hebt als Herr Doktor. Maken een deining rond je heen, dat je jezelf voor iets bijzonders zoudt gaan aanzien, als je het niet beter wist...

Hij heeft wel wat opgezien tegen dit vreemde, grootstedse gedoe, maar het onderzoek van de patiënten heeft hem al gauw iets van zijn ambte-lijk zelfvertrouwen terug gegeven. Het zijn een paar duidelijke gevallen,

die toch buiten het bereik van de leek vallen, en zijn behandeling zal verrassende effecten teweegbrengen...

Zijn stemming is er zoveel op vooruitgegaan, dat hij wat omhoog komt uit zijn gewone, weggedoken houding achter het wiel... Maar *aufmuntern* moet hij dadelijk thuis even opzoeken; je denkt al gauw, dat iets Duits is. Overigens zat het toch goed in elkaar, gelooft hij: Lassen Sie diese junge Dame heute noch zwo – dat klinkt veel listiger dan 'zwei' – zwo Liter holländischen Schnaps einverleiben... Jawohl! Die dummen Holländer kennen niet alleen hun vak, maar spreken nog vreemde talen op de koop toe...

En wat houdt hij opeens veel van de Gelaarsde Kat, die zo lief en eerbiedig is geweest en zijn werk zo scheen te waarderen! Eigenlijk moest hij met zo iemand eens 'n borrel kunnen drinken, maar dat zal wel niet mogelijk zijn... Hij krijgt een soort van vaderlijk gevoel voor het hele circus, hoopt dat ze veel geld zullen verdienen in Dombergen en voelt zich verplicht om vanavond met Truus naar de voorstelling te gaan, tenminste als er niet te veel patiënten aan de bel zijn geweest en vooral als de stemming in den huize het toelaat...

Dan moet hij stoppen, omdat de bomen van de spoorwegovergang tergend langzaam, maar nog juist even te vlug dichtgaan. De kleinsteedse verkeersagent, die al zeer dijtijds de hand heeft opgestoken, is naar Belgisch voorbeeld versierd met een ronde, witte helm, die voor zijn dikke hoofd enkele maten te klein is en inderdaad angstig gaat lijken op een 'po' zonder oor.

Deze po-zonder-oor is een troost voor Dr. Vlimmen... Er zijn dus nog mensen, die een verschrikkelijk zotte indruk maken en het niet eens schijnen te weten. Die agent voelt zich zelfs, dat is duidelijk te zien. Toch heeft heel Dombergen gelachen, toen Willem Roels in de gemeenteraad de nieuwe helmen aldus doopte en eraan toevoegde: 'Laten we in godsnaam niets onbeproefd laten, meneer de voorzitter, zodra het erom te doen is Dombergen in de ogen van de hele wereld onsterfelijk belachelijk te maken....!'

Opeens ziet hij door het spiegeltje een heer naderen over het trottoir naast zijn wagen. Het is Treeborg, een van de plaatselijke artsen. Hij loopt met de kin in de hoogte en steil als een kaars; aan zijn houding kan iedereen zien, dat hij over zichzelf meer dan tevreden is.

Vlimmen heeft hem gekend in Utrecht, heeft hem daar als 'foetus' zien aankomen, toen hijzelf derdejaars werd... Afgestudeerde charlatan, noemt hij zoiets. Bedroevend gemis aan hersens, maar een brutaliteit, die er glansrijk tegen opweegt. Door zijn huwelijk met de dochter van de rijke sigarenkistjesfabrikant Huybrechts veel te snel opgeklommen langs de sociale ladder van Dombergen en dat is de 'feut' in de kop geslagen. Die ladder reikt wel niet zo erg hoog... Wat zei Dacka ook weer? 'Als onze Dombergse fabrikanten twee passen achteruit gaan, staan ze in de klom-

pen van hun grootvader...' Maar voor iemand als Treeborg is het een top-punt van *chic*, omdat hij arm is van geest en de zoon van een paarden-slachter uit Hagenburg, wien het in de oorlogsjaren zo naar den vleze ging, dat hij op de zwarte lijst kwam en zijn zoon kon laten studeren... Ofschoon Vlimmen in Dombergen vrijwel geheel buiten de gemeenschap staat, weet hij toch wel, dat er over dit huwelijk heel wat te doen is geweest. Tenslotte heeft de familie Huybrechts er zich bij neer gelegd, zonder veel gratie overigens, omdat de dochter niet van de mooisten is en een dokter er toch altijd nog 'n beetje mee door kon, ook al heeft hij geen geld.

Dit alles kan Vlimmen nietst schelen; hij heeft aan eigen zorgen genoeg. Het kromme in de verhouding is, dat Treeborg vóór zijn huwelijk tamelijk pover aan de rand van de stad zat met wat bloedarme praktijk onder de boeren en arbeiders van Diestel, een dorp dat aan het uit de kluiten gewassen fabrieksstadje Dombergen is vastgegroeid en geannexeerd. Toen toonde hij zich erg beminnelijk tegenover Vlimmen, gaf duidelijk te verstaan, dat iedere patiënt er één was, en als Vlimmen een goed woordje kon doen bij de boeren... Maar de getrouwde en 'gearriveerde' Treeborg heeft zijn onaanzienlijke studiegenoot Vlimmen toevallig al sinds jaren uit het oog verloren. Zij ontmoeten elkaar wel op straat, maar dan is lastig uit te maken, wie van beiden het juist te druk heeft met het besturen van de wagen.

Toch heeft Vlimmen een heimelijke angst en zelfs iets als respect voor 'zulke arrivisten, want die durven toch maar en komen er ook.' Dat dit dwaas en onredelijk is, weet hij zeer goed, maar hij kan er niet onderuit. Dit neemt hij zich ook weer kwalijk en voelt er zich des te minderwaardiger om. Zo spartelt hij gestadig rond in een vicieuze cirkel, als alle stervelingen, die gestraft zijn met een teveel aan zelfkritiek.

En bij deze onplezierige ontmoeting zit Vlimmen in zijn wagen, beweegt zich niet en tuurt in het spiegeltje of daar zijn leven van afhangt. Zijn huid voelt aan als het pantser van een schildpad; alleen is het jammer, dat hij niet zijn hoofd eronder kan wegstoppen, een hoofd, waarvan hij met ergernis voelt, dat het steeds roder wordt... Daar staat Treeborg al naast zijn wagen...! Wie moet nu het eerst groeten? Zal hij...? Maar stel je voor, dat de vent hem negeert, of een hautain knikje teruggeeft...! Juist als hij op het punt staat met een verschrikt gebaar zijn zakboekje te trekken om gauw iets na te kijken:

'Bonjour, de Vlim! Hoe gaat het nog, zeg?'

Vlimmen is komiek in zijn slechtgespeelde verrassing en hij weet het... Maar hoor toch 'ns, wat 'n jovialiteit! 'De Vlim' is zijn studentennaam en het klinkt hem tegenwoordig in de oren, als werd hij bij zijn voor-naam genoemd...

'Hallo — uh — Treeborg! Hoe is 't?' Hij spant zich vergeefs in om gewoon te doen. Maar de ander let meer op zichzelf, trekt een geleerd gezicht en komt ter zake.

'Zeg!' roept hij en het zweemt al een beetje naar zag. 'Beginnen ze bij jullie ook al te zaniken over verlaging van tarieven in verband met de malaise?'

Het is einde 1929 en de crisis begint eerst. Iedereen zegt dat alles 'omlaag' moet en dat het zo geen jaar moet duren, want dan gaan we allemaal over de kop.

'Ik heb er nog niets van gehoord,' zegt Vlimmen, de ogen strak op het asbakje van zijn auto... Moet hij nu aanstonds als de bomen opgaan 'die feut' vragen om mee te rijden...? 'Maar ik ben zelf al begonnen met verlagen,' zegt hij dan met de bedoeling om eens zeer grappig voor de dag te komen.

'O – uh?' De gedachtengang van de jonge arts wordt er hinderlijk door onderbroken. Hij is juist bezig een belangrijk verhaal ineen te dichten over grootmachten van de Maatschappij van Geneeskunde, professoren en dat soort lui, die hij gewoon bij de naam zal noemen als Jantje Kouwer en Pietje Laméris, die hem persoonlijk hebben geraadpleegd, wie hij dit en dat eens heel flink heeft gezegd, waarop ze moesten toegeven, dat... 'Ja, ik heb zo juist nog m'n tarieven verlaagd voor olifanten, tijgers en zeboe's!' Vlimmen trekt er een zeer ernstig gezicht bij.

Treeborg geraakt in de war. Hij is er maar half met zijn hoofd bij, wachtte slechts op een opening om zichzelf te gaan huldigen en nu is de ander zo onbeleefd om de aandacht af te leiden... Waarom bemoeit hij zich ook met die veebonk...?

De veebonk ziet, dat de feut de mop niet schijnt te snappen, is onmiddellijk overtuigd, dat het wel meer aan zijn onhandigheid zal liggen, laat zijn mislukte komiekernst los en lacht nu dwaas maar verduidelijkend.

'O, je bedoelt het circus?' vraagt Treeborg intelligent, grijnst noodgedwongen mee en ergert zich. Maar de bomen gaan op en Vlimmen trapt zenuwachtig op de starter. Dan, met het gevoel of iemand anders het doet, steekt hij de hand op, zegt: 'Nou beterschap ermee!' schrikt er zelf van en rijdt met een warm hoofd door.

Treeborg wuift even. 'Adieu!' Hij verwenst de veebonk van harte en spreekt met zichzelf af, dat het de laatste keer is geweest. Toch vindt hij het eigenlijk zeer ongepast, dat iemand als Vlimmen aan hem het land durft te hebben, of liever: niet wat meer tegen hem opziet, en begint terstond weer een ander verhaal te verzinnen ter ere van zichzelf.

Onderweg begroot Vlimmen de aangerichte schade... Het is zoals gewoonlijk vanzelf misgelopen, zonder dat hij het eigenlijk wilde. Ondanks alles heeft hij toch een beetje ondeugend plezier, nu hij na jarenlange verwaarlozing niet dadelijk een pootje heeft gegeven... Toch is het stom! Die kletsmeier gaat zich nu wreken door nog wat intenser te roddelen en de kwast is overal haantje de voorste, heeft een brede kring van invloedrijke kennissen....

Hij herinnert zich het voorlaatste treffen met Treeborg, al jaren geleden... Een rechtstreeks treffen was het niet; ze troffen elkaar langs Janus Oerlemans van de Groene Hoek. Die had toen een koe met uierontsteking en een zuigeling van zeven maanden, die hoestte. Treeborg zat toentertijd nog te krimpen in Diestel en hield er een eigen apotheekje op na. Zodra Vlimmen klaar was met de koe, legde Janus zijn vinger langs zijn neus en zei, dat meneer dokter *toch* 'ns efkens binnen moest komen om naar de kleine te kijken: 'Gullie hebt er toch ook wel wà verstand af,' meende hij, 'meer as wij.' Het kindje had 'n zware kou gevat en hoestte erg lelijk en dokter Treeborg had 'n .les gegeven, toen het hoesten al bijkans gedaan was. Maar toen het kind één lepeltje van 't fleske had gehad, begon 't toch zo schrikkelij lelijk te doen, dat de vrouw en hij er bang van werden....

Vlimmen ontkurkte een fles van 800 cc. en schrok. Zo'n slordig preparaat had hij nooit aan een koe durven te geven. De terpentijn stonk de fles uit en de kamferschilfers dreven er duimdik bovenop. Hij keek eens in de wieg naar het kleine, iele bleekneusje en hier hielden alle vormen op.

'Dit drankje is in 't algemeen heel goed,' zei hij en nam zich voor zeer voorzichtig te zijn, ofschoon hij al warm werd. 'Maar er zijn wel kinderen, die er niet tegen kunnen. Dat noemen we idiosyncrasie...' Hier hield hij beschaamd op. Begon hij ook al voor charlatan te spelen? Toch moest je zo'n woord eigenlijk minstens drie keer gebruiken, vooral wanneer je er zeker van was, dat het *niet* verstaan werd... 'Enfin, als ik jou was, hield ik op met dat flesje en zou ik eerst aan de dokter vragen, of het niet mogelijk is, dat dit kind er niet tegen kan. Zeg maar, dat je van mij gehoord hebt, dat zo iets wel meer voorkomt.'

Idiosyncrasie.. goeie grut! Van zo'n drankje zou 'n olifant op z'n kop gaan staan... Hij vond, dat hij erg correct gebleven was, maar enkele dagen later kwam hij de koe nog eens bezoeken en de boer wist te vertellen, dat het manneke kwaad was geworden tegen de vrouw en heel nijdig had gezegd, dat ze door moest gaan tot de fles leeg was en dat ze zich niets van al die bakerpraatjes moest aantrekken... Janus Oerlemans was zo verstandig geweest om de fles in de pompsteen te gieten en het 'kijnd' leefde nog. Vlimmen heeft het onlangs nog gezien: het is nu een aardig kereltje van een jaar of vijf, net als Dop... Zal hij met Dop naar een matinee van het circus gaan, of liever vanavond met Truus? Als hij de wagen in de poort stuurt, komt Dop met een ontevreden gezicht op hem toe slenteren.

'Waarom heb jij niet tegen Dop gezegd, dat jij naar de circus ging?'

'O, ik dacht dat je nog kwaad was.'

'Als jij tegen Dop gezegd had, dat jij naar de circus ging, dan was Dop weer vriendjes geweest.'

'En nou?'

'Nou niet!' bitst de dreumes en rukt dwingerig een schouderdje achteruit.

'Kan me lekker toch niks schelen,' jouwt Vlimmen en bootst overdreven het wrevelig gebaartje na, doch dadelijk daarop loert hij angstig naar het huis van de gevaarlijke dames Stroeks aan de overkant, of ze daar achter die vervloekte gordijntjes weer gezien hebben, dat die grote lummel van een veearts zich zo kinderachtig kan aanstellen... 'Morgen ga ik fijn weer naar *de* circus,' plaagt hij.

Dop kijkt eerst een beetje sip, overlegt een ogenblik, maar vindt 'morgen' nog heel ver in het verschiet. 'Wacht maar, manneke!' jubelt hij met wreed plezier, de ogen half dicht van hardvochtig leedvermaak. 'Oe, wat zul je d'r op krijgen! Jij hebt de garagedeuren weer wagenwijd open laten staan. Mammie is woest op jou!'

'Bèèèè!' drenst Vlimmen. 'Ik ben toch zeker niet bang van die mamma van jou... Huh!' Hij zwaait kordaat het portier dicht en gaat met overmoedige bewegingen naar binnen.

In de zitkamer verrast hij Truus, terwijl ze, getooid met haar mooiste hoedje, een nieuwe mantel staat te passen voor de spiegel en daarbij de gebruikelijke mannequinbewegingen maakt.

'Vin-je m'n nieuwe mantel?' vraagt ze afgebeten, een beetje geërgerd omdat hij juist op een van haar zwakke ogenblikken binnenkomt.

'Prachtig!' galmt hij verheven, zonder ernaar te kijken, 'n droom!' Hij bukt zich en graait naar de sigarenkist onder het afhangende kleedje van het clubtafeltje, dat vervelende kleedje met de lange franje, die steeds in het spijkertje haakt. 'Van achteren ben je net Greta Garbo,' prijst hij, in de overtuiging dat hij bezig is een gunstige atmosfeer te scheppen voor zijn circusplannen.

'Zo-o?' vraagt ze, gevaarlijk zoetig. 'En van voren?'

'Mussolini,' zegt hij en denkt, dat hij geestig is.

Weg circus...! Zelden heeft een vrouw een splinternieuwe mantel zo ruw op een divan gesmeten. De hoed volgt en voordat ze goed op dreef is met de weergave van haar overtuigingen omtrent zijn manieren, zijn toekomst, de badkamer (na de slag), de garagedeuren en de rest van het onuitputtelijke, vlucht hij naar de apotheek met de sigaar, die hij de laatste dagen al vijf maal heeft teruggelegd, omdat zij lekt.

In de apotheek voelt hij zich altijd wat meer mans. Het is er stil, koel en het ruikt er proper. Hij is zelfs een beetje trots op zijn inrichting.

Eén wand is geheel betimmerd met rekken, waarin de bruine flesjes netjes gericht staan. Prachtflessen zijn het, met ingegoten lichtgrijs etiket en daarop het potjeslatijn in sierlijke, kloeke letters. Zelfs in de 'markentijd' hebben ze een aardige duit gekost en daarom zijn er maar heel enkele leeg. In het midden van de betimmering een gesloten kastje, waarop indrukwekkend het woord VERGIFT, maar de G lijkt te veel op een C en dat hindert hem telkens opnieuw, al zes jaar lang.

Dan staat daar een beetje aandoenlijk de groengelakte toonbank uit een dorpsgrutterij. Doch het helderwitte, emailachtige zeil, dat er strak overheen gespannen is en waarop de kleine huisdieren behandeld worden, vergoedt veel. Zijn grootste glorie vormt wel het instrumentarium, zó weggelopen uit het modernste ziekenhuis, een elegant samenstel van wit email, nikkel en strak spiegelglas. Op die drie glazen verdiepingen, van alle kanten zichtbaar als wonderdieren in een aquarium, ligt zijn blinkende tuig daar te pronk, alles op het vaste plaatsje. Het ziet er werkelijk geleerd uit, het is een stuk Hogeschool; als hij er lang naar kijkt, begint hij te dromen, dat hij een groot genie is, die de hele veterinaire wereld doet versteld staan en de Nobelprijzen voor het uitdelen heeft.....

Maar nu staat zijn gezicht nog wat beduusd van de onverwachte vlaag in de zitkamer... Stom van hem! Was waarachtig toch oud genoeg om te weten, dat weinig vrouwen grapjes verdragen over haar uiterlijk. Enfin, 't zal ook wel weer zakken.

Hij krijgt het land, nu hij ziet, dat hij in zijn haast de kapotte sigaar heeft meegenomen, begint de wonde te likken, likt een groot stuk van het dekblad en godlastert. Met een dreigend gezicht steekt hij de sigaar aan, gereed om haar in de prullemand te smijten. Maar zij is lang niet zo tochtig als zij er uitziet en tevreden laat Vlimmen twee lange rookpluimen door zijn neusgaten trekken. Met kalme belangstelling beziet hij de lei.

Verskillende pogingen tot meer moderne boekhouding over de patiënten, die tijdens zijn afwezigheid worden aangemeld, zijn grondig mislukt en de lei is gebleven. De griffel bengelt er aan een touwtje bij en het geheel hangt naast de deur.

Hij neemt zijn zakboekje om de gevallen over te schrijven... Truus was vanmiddag uit voor haar mantel en daarom is de meid aan het schrijven geweest. Hij hamert er steeds op, dat genoteerd wordt wat eraan scheelt, want zijn instrumenten zijn zo omvangrijk, dat hij niet alles tegelijk bij zich kan hebben.

Dat is dan ook gebeurd:

Eerwaarde zusters in de Voorstraat hebben uier, ontsteking. Liefst vandaag nog komen en de zalf mee brengen.

Peer van Kimmenade in het Broek heeft koliek. Spoed.

Weduwvrouw Hickers op de Muggenberg geeft geen melk meer al 2 dagen niet.

Jantje Reuvers van de verloren hoek heeft een knol in de keel stik haast en wordt heel dik. Dalijk komen anders koei dood.

Fruile Van Lit voor de kater. Ze zei niet wat er was ik denk snijden u moes opbellen.

Weer geen één huisnummer, moppert hij bij zichzelf... Als met het halfjaar de kwitanties worden uitgestuurd, geeft dat het grootste gezanik. Hoe dikwijls heeft hij al niet gezegd, dat zij er steeds om moet vragen...? Maar soms weten de boeren het zelf niet eens, zouden ze eerst thuis moeten gaan kijken. Piet van den Brink heeft eens gezegd: 'Wa hee den-dokter nou aon 'n huisnummer? As ie veur de deur stao hoeft ie toch mar binne te stappen...!' Ook zonder circus is zijn avond wel gevuld; het is een route van ruim vijftig kilometer.

Dan grijpt hij de oude Kramer's van de plank... Jawohl! *Aufmuntern* is richtig. Wist het immers wel —

In het telefoonboek zoekt hij de freule van de onrustige kater... Ze vindt het zeker een 'choquante affaire', maar hij zal haar even helpen. 'Hallo! Met freule van Lith? Hier is Vlimmen, de dierenarts.'

'O jhaa,' hijgt de oude juffer. 'Ik wou — ik heb —'

'U hebt toch opgebeld over 'n kater, die gecastreerd moet worden?' Hij *ziet* haar blozen. 'Dan zult u dat beestje even hier moeten laten brengen, freule. Morgen of overmorgen tussen zes en zeven.'

'Goed dokter, héél goed!' jubelt ze. 'Maar uh... Is het niet vreselijk pijnlijk?'

'Nee, helemaal niet. Hij merkt 't pas als ie — als 't al te laat is.'

HOOFDSTUK 2

Vlimmen is nu vijfendertig jaar, groot, grofgebouwd, en weet geen blijf met zijn lichaam. Overal waar hij in het publiek verschijnt, zoekt hij naar een bergruimte, of een schaduwvlak, waar hij liefst zoveel mogelijk van zichzelf kan wegstoppen.

Hij overdrijft, hij ziet er oneindig veel beter uit, dan hij denkt. Hij heeft een regelmatig figuur, ofschoon zijn botten wat te knoestig zijn, en het geheel doet een beetje lawaaierig aan, als zat zijn vel te los. Wanneer hij loopt is er in zijn bewegingen iets van een jonge Deense dog, die niet goed kan besluiten waar hij al zijn poten zal neerzetten. Zijn haar is tweekleurig, bruin aan de wortels en hooiachtig opgebleekt aan de toppen. Zijn gezicht vormt op zichzelf een gezichtsbedrog. Wie ernaar kijkt, is ervan overtuigd, dat hij een royale lap van een wang kan beetpakken tussen duim en wijsvinger, ermee naar de hoek van de kamer lopen en hem daar lekker laten terugflappen als een katapult. Maar deze losse kop is ondanks alle smeug-uitziende plooiën hard, taai en onbeweeglijk. Hij heeft de kleur van blank eikehout; 's zomers is zijn haar lichter dan zijn huidskleur, 's winters is het omgekeerd.

Zijn handen en voeten zijn een beetje door hun verhoudingen heengegroeid. Ook spreekt het vanzelf, dat in zo'n hoofd nu niet bepaald een

kleine pruimemondje past. Maar dit alles heeft niets te betekenen; hij ziet er werkelijk zeer presentabel uit, al zal niemand hem dat ooit aan zijn verstand kunnen brengen. Zijn gezicht staat altijd stuurs onder een martelende verlegenheid en de glanzende uilebril maakt hem niet vriendelijker. Over het geheel genomen is hij geen schoonheid, maar om te zien is hij toch ongetwijfeld een heer en zelfs een geleerde. Een verontwaardigd geleerde, die steeds zijn neusgaten spert als een opgewonden stier. En zoals vele verlegen mensen kan hij op onverwachte momenten zeer gevaarlijk zijn.

Nu hij daags na zijn bezoek aan de circuspatiënten, om tien uur in de zonnige ochtend, aan zijn rondrit begint, ziet hij er evenwel volstrekt niet gevaarlijk uit. Hij heeft zeker een kwartier nodeloos rondgedrenteld, maar Dop is nergens te zien. Truus kan hij voor twaalven beter niet aanspreken en daarom gaat hij tenslotte alleen. Vannacht was het drie uur, toen hij de wagen in de garage zette en nu hij even bijgewerkt is met de spoedeisende boerenpraktijk, zal hij enkele juffershondjes gaan bezoeken in de stad... Daar heeft Dop toch niet veel aan, moet dan meestal alleen in de wagen wachten...

Ter hoogte van het kantongerecht jaagt hij zijn vriend Dacka de dood op het lijf met een ondeugend zisprongetje van de Chevrolet en vermaakt zich met de snelle veranderingen op het beweeglijk gezicht. Eerst schrik, dan woede. De brede mond gaat al open om de vreselijkste taal te spuien, die in Nederland te horen is, want Meester Dacka heeft tijdens de mobilisatie als reserveofficier bij de huzaren gediend... Op hetzelfde ogenblik herkent Dacka de dader en de dreigende mond rekt zich tot een onmetelijke grijns. Vlimmen zegt altijd, dat Dacka in zijn oren kan likken en inderdaad lijkt het nu wel, of de jonge advocaat het dubbele aantal tanden heeft van een gewoon mens.

Dacka en Vlimmen zijn de laatste jaren onafscheidelijk en Pietje Peereboom, een jaargenoot tandarts, die ook hier in Dombergen is terechtgekomen, heeft hen 'de buldoer en whippet' gedoopt.

Dacka is dan in ieder geval de whippet. Hij heeft een donker rusteloos gezicht — 'getourmenteerd', zouden de geleerden zeggen — en het komt slechts tot strakke onbeweeglijkheid, wanneer hij zich opwindt. Hij is mager tot op het been en draagt zijn wenkbrauwen in een nerveus gespannen boog. Zijn donkere ogen schieten snel heen en weer en haken zich dan plotseling aan iets vast, alsof er wonderwat gebeurde. Hij ziet er on-hollands uit, maar bij al zijn gejaagde manieren beschikt hij over een stugge kalmte en een onverstoorbaar humeur.

'Moordenaar!' groet hij en stapt in. 'Waar ga je heen?'

'Ik ga eerst 'n bejaarde maagd in rouw dompelen.' Zij spreken nog vaak in dezelfde kromme, gezwollen stijl, die omstreeks de oorlogsjaren in Utrecht mode was. 't Moest verboden worden, dat zulke taarten er een schoothondje op na houden.'

'Waarom?'

'Dierenmishandeling... Die kleine mormels worden op de meest geraffineerde manier — uh — totgeknutscht, heet het in de Duitse tijdschriften. Ik bedoel: doodgetroeteld... Vorige week zag ik nog zo'n stakkertje, dat het laatste jaar uitsluitend heel dure bonbons had gevreten. En iedere hond is van nature 'n roofdier en 'n vleeseter, moet je weten. Als ze hem bonbons probeerden te voeren van een goedkoper soort, begon hij dadelijk 'n hongerstaking en je kunt je niet voorstellen wat 'n paniek of dat gaf in het gezin... Toen ik in het salonnetje kwam, zocht ik vergeefs naar een hond en stond er al bijna bovenop. Dacht, dat het een of ander voetkussen was van lange, witte krullen met wat mot erin. Langzaam en zonder genade vergiftigd! Een pens als een voetbal en alle voedingsstoornissen die daar staan geboekstaafd met waarschijnlijk nog enkele fonkelnieuwe erbij.'

'Dan schrijf je zeker een streng dieet voor?'

'Juist, meester! Streng is het woord.' Hij probeert een hoog, troetelend jufferstemmetje na te bootsen: 'O-o kijk *nou* eris hier, me lekkere Knorreknor! Kijk *nou* ns' wie d'r hier komt kijken naar onze zoete Troelala! Vrouwtje heeft de *hondjesdokter* gehaald en die zal toute buikje wel 'ns *gauw* beter maken. Moet jij dokter niet zo lelijk áánkijke en niet zo tout *brommetjes doen!* Dokter zal dikke Oetepoeli geen *pijn* doen, dokter is lief...' Eindelijk komt de lieve hondjesdokter ook aan het woord: 'Juffrouw Dinges, wilt u even een groot glas water halen? Even fris doorspoelen, dat het goed koud is, ja...?' Dat omspoelen heeft de ondervinding geleerd, weet-je, anders halen ze wel 'ns een glas water uit de kristallen kan op het dressoirtje, maar nù spoelen ze zo ijverig, dat ik juist tijd heb voor 'n straal strychnine... Zo mogelijk 'n krant erover, en als Vrouwtje weer binnenkomt, pak ik eerst voorzichtig het glas water aan en zeg dan, dat Oetepoelie reddeloos verloren was en ik het arme diertje maar even pijnloos uit zijn lijden heb geholpen.'

'Maar dat glas water?' vraagt Dacka verbijsterd.

'Praktijk is alles... Je krijgt op de duur de juiste houding wel te pakken. Intussen heb ik me ook gewapend met 'n stoel! En het glas water dient om Vrouwtje bij te brengen, als ze stuipjes gaat vertonen.'

'Loopt het daarmee af?'

'Een enkele keer moet ik wel 'ns de huisarts opbellen —'

'Uil is uw naam en in armoede zult *gij* sterven...! Waarom dokter je niet dóór over zo'n mormel? Waarom kom je niet twee keer per dag je drankjes brengen?'

'Och, dat doet de huisdokter dan wel. Wij zijn dat niet gewend... En hier zijn we op de plaats van het misdrijf. Wacht even, ik beloof je dat ik 't kort zal maken.'

'Als hij na een kwartiertje weer buiten komt, probeert Dacka zijn lach te houden, tot de huisdeur dicht is, en reciteert dan toonloos:

'Tevergeefs spartelde het arme dier in de vaardige hand van de moordenaar.'

'Nee!' glundert Vlimmen en steekt de nikkelen naaldendoos in de zak van het portier. 'De schat had alleen maar wurrempies. Kan nog 'n jaartje mee, denk ik.'

'En je hebt hem al vast met een bloeddorstig oog aangekeken. Je bent wèl een dierenvriend!'

'Dieren hebben het meest te verduren van zogenaamde dierenliefhebbers. Er zijn natuurlijk uitzonderingen, maar de meeste houden dieren omdat ze zichzelf liefhebben en het dier is de dupe van de liefhebberij... Mensen, die dieren nodig hebben, zoals boeren en voerlui, behandelen ze over 't algemeen goed, dat wil zeggen: verstandig. Ook de meeste ruiters zijn wel een peerd waard. Die huzaren van jullie doen het goed; in het leger kan de toestand zonder overdrijving ideaal genoemd worden. Een gewezen huzaar of artillerist kan ik uit twintig boeren aanwijzen, alleen aan de manier, waarop hij met zijn paarden leeft... Jullie hebt er de eerbied voor het dier wèl ingevloekt, dat moet ik je toegeven. Maar van zogenaamde dierenliefhebbers zou ik je ongelofelijke staaltjes kunnen vertellen. Hoor goed toe —'

'En kijk jij beter uit!' roept Dacka, die bang is in een auto. Vlimmen remt schielijk en redt het leven van een slagersjongen die de hele straat nodig heeft.

'Vuile opscheppers!'

Vlimmen wordt rood van drift, maar Dacka heeft terstond het juiste antwoord gevonden.

'Jij bent een brutaal jongetje!' roept hij uit het portier. De zalvende vaderlijkheid in zijn stem is volkomen echt. Niets kan een opgeschoten jongen dieper krenken, dan dat hij als kind behandeld wordt, en het effect is enorm. Dacka heeft dadelijk de ruit opgedraaid, maar de slagersjongen fietst een paar honderd meter naast de wagen en is al die tijd alleen aan het woord. Dan raakt hij achter.

'We gaan naar een jonge Duitse dog,' zegt Vlimmen, als hij zijn woede wat meester is. 'Een mooi dier, maar het staat krom van de Engelse ziekte. Knobbels op z'n poten als knikkers. En dat komt helemaal in orde, als de vent naar me wil luisteren. Ga even mee kijken, dan zul je later het verschil beter zien.' Zij komen op het erf van een slager en de baas haalt de grote hond uit de kooi. Het jonge dier sleurt de lange slappe benen onwijs over het erf. Zij zien er werkelijk slecht uit. 'Jasses!' zegt Dacka.

'Ja, en dat komt weer helemaal recht te staan.'

De slager trekt een ontevreden gezicht. 'Giestere was er hier iemand uit Oosterhout,' pruilt hij, 'en die zee, da-d-ik 'em wel kon verzuipe.'

'Was dat 'n veearts?' vraagt Vlimmen voorzichtig, ofschoon hij al heet begint te worden.

'Waarom?'

'Dierenmishandeling... Die kleine mormels worden op de meest geraffineerde manier — uh — totgeknutscht, heet het in de Duitse tijdschriften. Ik bedoel: doodgetroeteld... Vorige week zag ik nog zo'n stakkertje, dat het laatste jaar uitsluitend heel dure bonbons had gevreten. En iedere hond is van nature 'n roofdier en 'n vleeseter, moet je weten. Als ze hem bonbons probeerden te voeren van een goedkoper soort, begon hij dadelijk 'n hongerstaking en je kunt je niet voorstellen wat 'n paniek of dat gaf in het gezin... Toen ik in het salonnetje kwam, zocht ik vergeefs naar een hond en stond er al bijna bovenop. Dacht, dat het een of ander voetkussen was van lange, witte krullen met wat mot erin. Langzaam en zonder genade vergiftigd! Een pens als een voetbal en alle voedingsstoornissen die daar staan geboekstaafd met waarschijnlijk nog enkele fonkelnieuwe erbij.'

'Dan schrijf je zeker een streng dieet voor?'

'Juist, meester! Streng is het woord.' Hij probeert een hoog, troetelend jufferstemmetje na te bootsen: 'O-o kijk *nou* eris hier, me lekkere Knorreknor! Kijk *nou* ns' wie d'r hier komt kijken naar onze zoete Troelala! Vrouwtje heeft de *hondjesdokter* gehaald en die zal toute buikje wel 'ns *gauw* beter maken. Moet jij dokter niet zo lelijk áánkijke en niet zo tout *brommetjes doen!* Dokter zal dikke Oetepoeli geen *pijn* doen, dokter is lief...' Eindelijk komt de lieve hondjesdokter ook aan het woord: 'Juffrouw Dinges, wilt u even een groot glas water halen? Even fris doorspoelen, dat het goed koud is, ja...?' Dat omspoelen heeft de ondervinding geleerd, weet-je, anders halen ze wel 'ns een glas water uit de kristallen kan op het dressoirtje, maar nù spoelen ze zo ijverig, dat ik juist tijd heb voor 'n straal strychnine... Zo mogelijk 'n krant erover, en als Vrouwtje weer binnenkomt, pak ik eerst voorzichtig het glas water aan en zeg dan, dat Oetepoelie reddeloos verloren was en ik het arme diertje maar even pijnloos uit zijn lijden heb geholpen.'

'Maar dat glas water?' vraagt Dacka verbijsterd.

'Praktijk is alles... Je krijgt op de duur de juiste houding wel te pakken. Intussen heb ik me ook gewapend met 'n stoel! En het glas water dient om Vrouwtje bij te brengen, als ze stuipjes gaat vertonen.'

'Loopt het daarmee af?'

'Een enkele keer moet ik wel 'ns de huisarts opbellen —'

'Uil is uw naam en in armoede zult gij sterven...! Waarom dokter je niet dóór over zo'n mormel? Waarom kom je niet twee keer per dag je drankjes brengen?'

'Och, dat doet de huisdokter dan wel. Wij zijn dat niet gewend... En hier zijn we op de plaats van het misdrijf. Wacht even, ik beloof je dat ik 't kort zal maken.'

'Als hij na een kwartiertje weer buiten komt, probeert Dacka zijn lach te houden, tot de huisdeur dicht is, en reciteert dan toonloos:

'Tevergeefs spartelde het arme dier in de vaardige hand van de moordenaar.'

'Nee!' glundert Vlimmen en steekt de nikkelen naaldendoos in de zak van het portier. 'De schat had alleen maar wurrempies. Kan nog 'n jaartje mee, denk ik.'

'En je hebt hem al vast met een bloeddorstig oog aangekeken. Je bent wèl een dierenvriend!'

'Dieren hebben het meest te verduren van zogenaamde dierenliefhebbers. Er zijn natuurlijk uitzonderingen, maar de meeste houden dieren omdat ze zichzelf liefhebben en het dier is de dupe van de liefhebberij... Mensen, die dieren *nodig* hebben, zoals boeren en voerlui, behandelen ze over 't algemeen goed, dat wil zeggen: verstandig. Ook de meeste ruiters zijn wel een peerd waard. Die huzaren van jullie doen het goed; in het leger kan de toestand zonder overdrijving ideaal genoemd worden. Een gewezen huzaar of artillerist kan ik uit twintig boeren aanwijzen, alleen aan de manier, waarop hij met zijn paarden leeft... Jullie hebt er de eerbied voor het dier wèl ingevloekt, dat moet ik je toegeven. Maar van zogenaamde dierenliefhebbers zou ik je ongelofelijke staaltjes kunnen vertellen. Hoor goed toe —'

'En kijk jij beter uit!' roept Dacka, die bang is in een auto. Vlimmen remt schielijk en redt het leven van een slagersjongen die de hele straat nodig heeft.

'Vuile opscheppers!'

Vlimmen wordt rood van drift, maar Dacka heeft terstond het juiste antwoord gevonden.

'Jij bent een brutaal jongetje!' roept hij uit het portier. De zalvende vaderlijkheid in zijn stem is volkomen echt. Niets kan een opgeschoten jongen dieper krenken, dan dat hij als kind behandeld wordt, en het effect is enorm. Dacka heeft dadelijk de ruit opgedraaid, maar de slagersjongen fietst een paar honderd meter naast de wagen en is al die tijd alleen aan het woord. Dan raakt hij achter.

'We gaan naar een jonge Duitse dog,' zegt Vlimmen, als hij zijn woede wat meester is. 'Een mooi dier, maar het staat krom van de Engelse ziekte. Knobbels op z'n poten als knikkers. En dat komt helemaal in orde, als de vent naar me wil luisteren. Ga even mee kijken, dan zul je later het verschil beter zien.' Zij komen op het erf van een slager en de baas haalt de grote hond uit de kooi. Het jonge dier sleurt de lange slappe benen onwijs over het erf. Zij zien er werkelijk slecht uit. 'Jasses!' zegt Dacka.

'Ja, en dat komt weer helemaal recht te staan.'

De slager trekt een ontevreden gezicht. 'Giestere was er hier iemand uit Oosterhout,' pruilt hij, 'en die zee, da-d-ik 'em wel kon verzuipe.' 'Was dat 'n veearts?' vraagt Vlimmen voorzichtig, ofschoon hij al heet begint te worden.

'Nee, mar —'

'Waarom verzuip je dan die vent niet?' snauwt hij en is op zo'n ogenblik tot zeer dwaze streken in staat... 'En verzuip hem er dan bij!' brult hij en wijst op het poortje, waardoor de welsprekende slagersjongen komt binnenfietsen en dan van schrik met mand en al omslaat.

Een ogenblik ziet het ernaar uit, dat de grote, sterke veearts de bleke vlegel bij de keel zal grijpen, maar zoals gewoonlijk weet Meester Dacka de zaak in der minne te schikken...

Na nog enkele bezoekjes gaan ze naar het circus en de Gelaarsde Kat draaft hen al van verre eerbiedig tegemoet. Herr Doktor geeft de zeboe een spuitje en vraagt, of de zieke wijfjesolifant de jenever wel heeft willen innemen. Herr Direktor is uitbundig: toen Alice de eerste fles binnenhad en de oppasser zag aankomen met de tweede, trok ze hem de fles uit de hand en nam zelf in...!

'Ach lieber Herr Doktor, es war direkt *himm*-lisch; die Leute meinen sie hat auch noch Prost! gesagt.'

De Duitse plechtstatigheid heeft weer een heilzame uitwerking en Vlimmen verlaat het circus in zijn zondagse humeur. Als ze in de stad komen spreekt hij van bier... Maar waar? Op dit uur...!

'Hier!' besluit Dacka, terwijl ze het station naderen. Hij beantwoordt de groet van een der Dombergse deurwaarders, die op het terras zit. 'Hier kan iedereen komen, vanaf de rijkste deurwaarder tot de armste advocaat. En op de onmogelijkste uren. Je trekt 'n gezicht of je de vorige trein gemist hebt en nu op de volgende zit te wachten.'

Het bier verschijnt en het gesprek stokt even. Dacka draait een tijdje besluiteloos rond de pap en vraagt dan opeens: 'Hoor je nog wel 'ns wat van de paus?'

Vlimmen houdt zich strak, doch al zijn stekels staan uit. Hij weet, dat Dacka te veel diplomaat is om het tere onderwerp aan te roeren, als er niets bijzonders is gebeurd...

'Nee,' bromt hij langs zijn sigaar. 'Waarom?'

'Ik sprak gisteren Pietje Peereboom —'

'En je bent het te boven gekomen!' Zonder dat hij het wil, klinkt het lomp en irriterend. In zijn gedachten spartelen reeds allerlei kwade vermoedens rond.

Dacka voelt de dikke lucht aan en begint al te aarzelen. Hij was op de vergadering van de Pickwick-Club geweest —

'Wie is de Pickwick-Club?' Hij is in hevige spanning en brandt van nieuwsgierigheid, doch verbergt het achter een pantser van onvriendelijkheid. Dacka verwenst zich en heeft grote spijt, dat hij erover begonnen is. Om zich een houding te geven drinkt hij met veel omhaal en vindt het stationsbier nog lang niet zo kwaad... Maar Trappisten is beter...

Dit getreuzel maakt het nog erger; Vlimmen is nu overtuigd, dat 'ze' weer

eens gezellig aan het lasteren zijn geweest... Een tijdlang zwijgen zij en hun zwijgen brult steeds harder. Ze weten allebei, dat ze nu gauw iets moeten zeggen maar kunnen niets vinden. Dacka overlegt snel: De Vlim weet niets van het nieuwe roomse onderonsje... De kerels hebben hem dus niet uitgenodigd en voor iemand als Vlimmen is dat weer een harde knauw...

Als de stilte volkomen ondraaglijk wordt, hakt Dacka de knoop door. 'Tja..! Ik vraag me af, of ik wel goed doe met er over te praten. Ik zou je misschien blij maken met 'n dooie mus.'

Vlimmen tast gretig toe: 'Ga je gang, zeg. Na alles wat ik heb meege- maakt, kun je wel narekenen, dat ik op iedere tegenvaller voorbereid ben? Je had 't over de Pickwick-Club.'

'Ja, zo noemt Peer het... Dat is die nieuwste vereniging van katholieke intellectuelen... hoe heet 't ook weer?'

'Nooit van gehoord!'

'Het geval is nog in oprichting. Ze noemen het zoiets van Hoger Leven of Dieper Leven, maar laten we Peer volgen, want al noemen ze het Rotter Leven; nu Peer het eenmaal gedoopt heeft, is er toch niets meer aan te veranderen... Lid kunnen zijn: academisch gevormde of daarmee gelijk te stellen intellectuelen. Dat klinkt, hé...? Het zaakje verkeert nog in foetale toestand, dus je zult eerstdaags wel uitgenodigd worden,' vergoelijkt hij, doch Vlimmen weet beter. 'Ik geloof, dat ze Pietje Peer penningmeester of zoiets willen maken en daarom is hij bij de voorver- gadering geweest. Ze hebben natuurlijk dadelijk van de gelegenheid ge- bruik gemaakt om 'n half peloton eerwaardes gelijk te stellen en lid te maken, dat begrijp je.'

'Maar wat zijn ze van plan?'

'Dat zeg ik toch: Pickwick-Club! Lees het eerste hoofdstuk nog 'ns over en je bent op de hoogte. Ieder lid krijgt op zijn beurt een lezing te hou- den over een of ander gezocht en stichtelijk onderwerp... Jij komt na- tuurlijk voor de dag met een beknopte studie van de Afghaanse in- vloed op de Neo-Peruaanse letterkunde... Als je klaar bent, kunnen ze er allemaal op nakauwen en worden de verschillende sprekers door de ge- achte inleider naar genoegen beantwoord --'

'En na afloop bal met de taarten van de Missie-Naaikring?' vraagt Vlim- men met een zeer klein mondje. 'Nee, dank je! Ik hou niet van derge- lijke woeste taferelen.'

Even lachen ze de spanning weg en bestellen het tweede glas. Het loopt tegen half één en de straat wordt stil.

'Enfin, op die vergadering werd de brute meerderheid gevormd door de zwarte huzaren van Christus --'

'Een beetje meer respect, Meester Dacka!'

Zoals de meeste andersdenkenden, die in Brabant wonen, is Dacka een papenvreter. Hij heeft niet zozeer een afschuw van de katholieke gods-

dienst op zichzelf, als wel van de dagelijkse toepassing ervan. Want van deze dagelijkse toepassing heeft hij dagelijks last. Het is dan ook tamelijk dwaas om als niet-katholiek een advocatenkantoor te willen houden in zo'n agressief-katholiek stadje als Dombergen... Hij dreigt steeds een groot boek te zullen schrijven, waarvan tenminste de titel reeds bestaat: 'De Zwarte Terreur in het Zuiden', en in dit boek zal het spannen! Niemand gelooft aan het boek en het wordt ongeveer behandeld als het fameuze konijn van Tarascon.

'Peereboom was er door zijn moeder heengebracht,' gaat Dacka verder. 'Treeborg was er vanzelfsprekend en liet zich drie keer aan de telefoon roepen. Een kapelaan begon te oreren over het canonieke huwelijksrecht...'

Dus géén voorvergadering, besluit Vlimmen in stilte. '...of het huwelijk in het canonieke recht. Toen hij klaar was, konden de heren het woord verlangen --'

'En Peer nam de affaire over.'

'Peer nam de affaire over... De kapelaan was met veel Latijn komen afzetten en Pietje had er niet veel van begrepen... Je kent dat soort redenaars wel. De eerste vijf minuten worstel je om bij te blijven omdat je toch niet wilt toegeven, dat je een imbeciel bent. Na tien minuten voel je jezelf gaan en denk je nog steeds, dat het aan jezelf ligt. Dan ga je de pijnlijke gezichten van je omgeving bekijken en vin-je jezelf nog stommer. Soms heb je het geluk, dat je na afloop met een eerlijke vent naar huis gaat, die dadelijk zegt, dat hij al na twee minuten wèg was en geen poging heeft gedaan om zich nog vast te haken. Zo iemand kun je wel om z'n hals vliegen... Ik herinner me nog goed, dat ik me eens door m'n vriend Matte in Utrecht heb laten meenemen naar een vergadering van de katholieke studentenvereniging, want daar werd 'n rede gehouden door de katholieke professor — uh — de naam schiet me dadelijk wel te binnen. 't Was een jonge knappe man met 'n lief gezicht en hij sprak met 'n optimistische jubelstem, anderhalf uur aan 't stuk. Waar hij 't eigenlijk over had, heeft-ie zorgvuldig geheim gehouden; ik weet me alleen nog te herinneren, dat de speech eindigde met een lang vers van Rostand, de laatste woorden van Cyrano de Bergerac, wanneer Cyrano het aflegt en het over zijn *panache* heeft. Dat Franse vers is het enige wat ik verstaan heb; de rest was Hollands... Ik heb eerlijk gevochten en al m'n krachten ingezet, een kwartier lang, en ik voelde me diep ongelukkig, maar trooste me 'n beetje met de gedachte, dat je rooms moest zijn om zoiets te begrijpen... Matte behoorde tot de intellectuele elite van de studenten, iemand met notoire hersens. Na afloop wilde ik eerlijk opbiechten, maar kreeg geen kans, want hij vroeg me al, voordat het stormachtig applaus bedaard was, hoe lang ik het had volgehouden... De professor oogstte een daverende bijval. Na afloop gingen we naar de Katholieke Club om 'n groc te drinken en het was er nogal vol. Toen Matte zei, dat hij de eerste vijf minuten al knock-out

was, vond niemand het nodig om nog langer te huichelen en bleek, dat de hele zaal het had opgegeven.'

'Op deze manier wordt iemand professor,' beweert Vlimmen.

'Het is 'n eenvoudig kunstje. Neem het eerste-beste zware boek, dat binnen je geestelijk bereik ligt. Op de eerste bladzijde zul je al enkele zinnen aantreffen, die je nog eens overleest. Dan begin je hele bladzijden over te lezen en zo kom je er geleidelijk in... Maar ga in dezelfde stijl een lezing op papier schrijven en lees die met driftige vreugdegalmen voor. Zorg, dat in je eerste zin zoveel geleerde woorden staan, dat de mensen al dadelijk achter zijn met vertalen. Het succes is verzekerd; de *bourgeois* is alleen *épaté*, wanneer je hem boven zijn petje praat. Je suggereert de toehoorders een massaal minderwaardigheidscomplex —'

'Precies, en dát zijn de termen, die je gebruikt: suggereert massaal minderwaardigheidsdinges... Het is louter een kwestie van durven en het lef is op zichzelf te bewonderen. Ik wou dat ik ook durfde.'

'Het grote risico is natuurlijk, dat er van die kerels als Matte in de zaal zijn en dat ze hun mond niet houden... Maar we hadden het over Pietje Peereboom...'

'Juist!' zegt Vlimmen, die al vreesde, dat de ander aan het terugkrabbelen was.

'Peer had in ieder geval wel iets opgevangen, want de kapelaan had staan gonzen over kerkelijke echtscheiding en kerkelijke wettigheid of onwettigheid van kinderen. Dat was tenminste iets tastbaars en Peer smeet het knusse stelletje met een grote plons midden in de casuïstiek... De casus was het geval-Burgers.'

'Nooit van gehoord.'

'Burgers van de grote schoensmeerfabrieken!'

'De fabriek ken ik,' zegt Vlimmen en trekt voor de rest zijn schouders op.

'Peer gaf dan ook een korte uiteenzetting van het geval. Een jonge Schoensmeer-Burgers was model en ten overstaan van de pastoor getrouwd met een meisje uit Amsterdam. Peer kende haar zelfs, had haar eens ontmoet op een of ander rooms studentenbal. Een opvallende schoonheid, maar Peer was er 'n beetje bang van, toen hij haar van dichtbij zag. Dat zegt hij en dat wil wat zeggen als je Petrus Peereboom kent.'

Vlimmen knikt overtuigd.

'Wel, enkele maanden na de inzegening van het huwelijk bleek het raadzaam deze schoonheid aan de circulatie te onttrekken... Dit geval is veel erger dan het jouwe, want het eindigde met het krankzinnigengesticht... En intussen is de puissantrijke meneer Burgers hertrouwd en wel even kerkelijk als de eerste keer —'

'Wacht even!' waarschuwt Vlimmen en steekt peuterig een vinger op.

'Pardon, ik vertel je geen grapjes. Ik ga niet alleen op Peer af, ik heb mezelf ook elders op de hoogte gesteld.'

Vlimmen zit te staren... Is het nu negen of tien jaar, dat hij rondspartelt in dezelfde draaikolk? Hij maakt zich steeds wijs, dat hij al zijn hoop reeds jaren geleden heeft opgegeven. Dacka is nooit zo stellig, als hij niet langs alle kanten gedekt is...

'Wacht, het sterkste komt nog. Het schijnt dat de psychiater, die het geval oorspronkelijk had behandeld, een van die zeldzaam eigenwijze stijfkoppen was, die voor geen enkele schoensmeerfabriek een verklaring wilde afgeven, dat de bruid niet *compos mentis* zou zijn geweest, toen het huwelijk gesloten werd. Dat was niet aardig! Daarom hebben ze twee andere medicijnmeesters gehuurd en die hebben maanden na dato uitgedokterd, dat de dame op de dag van het huwelijk al zo ver weg moest geweest zijn, dat ze niet in staat was haar wil zuiver te bepalen... Welke verschrikkelijke bezwaren een meisje van twintig jaar wel zou kunnen hebben tegen een huwelijk met een heel normale, brave en walgelijk rijke meneer Burgers, op wie ze bovendien erg verliefd scheen, werd er niet bij verteld; ze kon haar wil niet zuiver bepalen, zie je.'

'Dat is allemaal heel mooi... en sterk. Maar het voornaamste, waarop de heren tegenover mij doodblijven, is de voltooiing van het huwelijk. Voor zover mij door de geleerden is duidelijk gemaakt, wordt een huwelijk niet gemaakt door de pastoor in de kerk. De partijen sluiten het huwelijk en de pastoor zegent het in. Om geldig te zijn moet het huwelijk voltooid worden, en dat gebeurt op de vanouds bekende manier... liefst *niet* in de kerk. Het schijnt dat daar m'n enige kans ligt, voor zover het de moeite waard is om van kans te spreken.'

'Laat mij eerst uitpraten, want het wordt nog veel moeilijker... Toen de eerste kerkelijke mevrouw Burgers een poosje in het gesticht was, beviel ze voorspoedig van een — ik weet niet of het 'n jongen of 'n meisje was, maar in ieder geval géén tweeling, dus het viel tenslotte nog mee.' Hier zet Vlimmen zijn glas zo hard neer, dat de kelner toeschiet.

'Je weet: Peer is een bloedzuiger,' gaat Dacka voort. 'Hij draaide dit verhaal op zijn manier af en werd niet tegengesproken. Daarvoor is het te goed bekend, ofschoon niet algemeen bekend. En zijn verhaal diende alleen om te komen tot het vuile vraagje, of die zuigeling in het krankzinnigengesticht nu kerkelijk wettig of onwettig was. Dat gaf natuurlijk 'n bons...! De geachte inleider was volstrekt niet op zijn gemak, toen hij weer overeind kwam om te antwoorden. Na wat heen en weer schut-teren over leken en over de diepgaande studie die nodig schijnt te zijn voor je enig elementair inzicht hebt in het canonieke recht, kwam hij weer wat op dreef. De priesterschare begon kopjes te geven en Peer zag niets meer dan medelijdende glimlachjes. De spreker pakte met ellenlang Latijn uit en Pietje was dadelijk in de war. Hij begreep er wel geen lor van, maar hij wilde zich ook niet zo goedkoop in de doeken laten doen en opeens flapt hij er uit: Ja, hij was het met de geachte spreker natuur-

lijk volkomen eens, maar het enige wat hij wilde weten was, of dat kind nou werkelijk wettig was, en daarop had hij nog geen ja of neen gehoord. Hij kon zich best voorstellen, dat het mogelijk was een huwelijk weg te redeneren, maar even zo vrolijk lag daar dat kind te spartelen en dat was niet weg te praten... Toen begon het er zo te deinen, dat hij schrok van zichzelf. Meneer de voorzitter voelde de spanning, constateerde heel leep, dat het debat uit de toon gevallen was, en vond het raadzaam om over te gaan tot het volgende punt van de agenda: het vaststellen van de contributie..'

HOOFDSTUK 3

Het huis van de veearts wordt dag en nacht bewaakt, opdat alle zoekenden zullen vinden.

Vlimmen heeft zich ernstig ingericht. Boven zijn bed hangt een nachtschel met vertakking naar de dienstbodenkamer. De telefoon heeft een verklikker in de gang en er staat nog een overschakelbaar toestel naast zijn bed.

Maar al te vaak wordt hij 's nachts in het geweer geroepen door de telefoon, de nachtschel, of de luidrammelende gangbel. Op deze geluiden is zijn slaap scherp afgesteld; bij het eerste tikje der schel is hij klaarwakker. Meestal hoort hij zelfs in zijn slaap het gevaar al van verre naderen, als het straathek dichtklapt, of de rooster voor de huisdeur rammelt onder het voetenvegen van de boer. Doch buiten dit nachtelijk alarm geniet hij een slaap, die niet gestoord wordt door het gebons van de rangeertreinen achter het huis, door meidengezang, stofzuigergezom of het gegil van Dop.

De boeren wachten tot even na middernacht. Dan durven ze 'de nacht niet meer in' en halen Vlimmen tegen één uur uit zijn eerste slaap. Dat is ellendig. Daarna gaat het beter; na enen tot 5 uur ongeveer kan hij met een luchtig sprongetje overeind komen, vooral in de zomer. Maar owee, als een boer komt om half zes of zes uur! Dan voelt hij zijn lichaam scheuren, als hij al wat slaap tekort gekomen is. En Vlimmen heeft een doorlopend gebrek aan slaap.

Janus Hopstaken telefoneert vanaf het kantoor van de Boerenbond in Borveld. Hij heeft nog juist voor sluitingsuur de secretaris van de N.C.B. te pakken gekregen in 'Het Hof van Holland', want het is vandaag gelukkig juist kaartavond. Om kwart over twaalf is het bericht bij Vlimmen, die met een warm hoofd over een boek van Jeffrey Farnol zit, waarin de held natuurlijk weer op het punt staat te gaan duelleren met een onbeschrijfelijk gevaarlijke Corinthian. Vlimmen heeft geluk; zonder het duel was hij al naar bed geweest.

'Is 't 'n maaltje?' *

'Jao, meneer dokter, en we hebben al mee z'n viere getrokke, maar 't zit zo vergimmes vaast.'

'Blijf er dan verder met je — Laat dat beest dan verder met rust, hè Hopstaken! Ik kom dadelijk.'

'Jao, meneer dokter. Allez, tot seffens dan!'

Vlimmen rekt zich zorgvuldig uit en bijt een krampachtige geeuw resoluut middendoor... Dit is het gevolg van de Angelsaksische flinkheid, waarvan hij op het ogenblik doortrokken is... De mensen van Farnol staan voor niets, kennen geen vrees, kunnen onmenselijk hard lopen, boksen, schermen en schieten... Dit is weer eens een boek naar zijn hart, daarom neemt hij de heldenrol even over en doet er nog een schepje bij... Jack London is trouwens ook niet kwaad, vooral met zijn verhalen uit het poolgebied... Dawson, Yukon, Mackenzierivier en Forty Miles...!

Dus zet hij de borst vooruit als de onversaagde romanheld die hij is, gereed om 'Langs de grote Weg' naar Borveld te rijden, weliswaar met een doodgewone Chevrolet in plaats van een paard of met de 'chase'... En de 'highwaymen', die hem mochten lastig vallen, zullen er slecht afkomen...

In de keuken vindt hij zijn zware, leren overall, die voor de kachel ligt te drogen, netjes gereinigd van stalmest en nog bedenkelijker vuil. Hij vouwt hem op tot een lomp, groot pak en gaat ermee naar de apotheek. De zaag is blinkend gepoetst; even kijkt hij naar de zwakke plekken in de draad. Zijn kleiner tuig zit in een leren koffer. Tussen twee vingers klemt hij nog een fles valvanol en is nu beladen als een pakezel. Als hij door de keuken naar de garage gaat, kletteren twee lange nikkelen staven van de zaag op de stenen vloer. Het geluid giert door het doodstille huis. Hij staat enkele seconden bedremmeld te luisteren, maar alles blijft rustig... Enfin, morgen zullen ze 't wel weten te vertellen... Zo zacht mogelijk zet hij de wagen buiten, nog steeds onder de invloed van Angelsaksische deugdzaamheid, die alles overwint. In een andere stemming geeft hij in de stille woonstraat een onbeschofte hoeveelheid gas, om zich te wreken op 'die twee toverlantaarns', de dames Stroeks, die heel de dag aan de overkant achter de gordijntjes zitten te roddelen, en hoofdzakelijk over hem, natuurlijk...

Buiten de stad sliert de wagen met vrolijk geknor over de klinkerweg, achter het felle licht aan, dat bij iedere draai wijd door het Brabantse landschap maait. Vanuit het portier schiet hij in volle vaart een paar rovers overhoop (ze maken hem toch niets, want hij zit zoals de baas van de gangsters in een gepantserde wagen) drukt op het gaspedaal, want de schoften hebben het meisje meegenomen en hij moet zich haas-

* Jonge — meestal veel te jonge — koe, die voor het eerst gaat kalven.

ten... Even later zit het meisje naast hem, zij vluchten nu door een kordon van revolverschietende bandieten, en zij drukt zich angstig tegen hem aan. Dat is al zo iets: zij kennen elkaar nog maar heel even, doch hij is zo ridderlijk om te doen alsof hij niets merkt...

Maar dan gaat de pret er gauw af. Hier draait hij de wagen voorzichtig in het slechte karrespoor, dat achter langs de Lievendaal naar de boerderij van Hopstaken loopt. De Chevrolet hobbelt dwaas van de ene diepe voor in de andere, tot hij eindelijk het meest geschikte reepje vindt, en dan nog heeft hij al zijn stuurmanskunst nodig om niet in de sloot te schuiven. Zoiets brengt hem wel tot de werkelijkheid terug en hij ergert zich voor de zoveelste keer:

Vier-man-sterk hebben ze getrokken, de kaffers... Hij heeft het al erger beleefd. Bij Van den Akker hebben ze hem een keer gehaald, toen ze het al hadden geprobeerd met... het paard! De koe hadden ze van te voren goed vastgeankerd en het paard aan de touwen gespannen, die om de voorbeentjes van het kalf waren gestrikt. Tevoren hadden tien stoere landlieden zich vruchteloos de rug stuk getrokken. Toen hij kwam, vond hij de hele geboorteweg van het stumperige maaltje verscheurd en de bekkenbeenderen gebroken... Dat is al een paar jaar geleden, maar wijd in de omtrek spreken de boeren nog met veel eerbied over de manier, waarop 'Vlimmus' toen heeft staan vloeken.

Zulke bestialiteiten zijn voor een groot deel de schuld van de oudere boeren, die al niet veel werk meer doen, die in 'den herd' zitten en wonderverhalen doen over vaoder, en grutvaoder en Jan van Janne van Keesoome. Volgens Vlimmen bestaat er geen eigenwijzer verschijnsel dan een uitgediende boer, die overal met zijn neus bij is om raad te geven. Vijf jaar geleden passeerde hij de begrafenisstoet van de ouwe Van Akker, die tot op zijn sterfbed beweerde, dat kunstmest geen mest was en alle boerenonheilen toeschreef aan de wijdvertakte slechte invloed van de kunstmest. Soms vergiste hij zich en toen er in de buurt een boerenmeidje wat al te voorbarig zwanger werd, zuchtte hij zwaar en zei, dat ge zoiet kondt verwachten sedert ze overal mee die-je smerige kunstmest werkten...

Een eindje verder wordt het land zuur en de weg modderig. De wagen maakt onverwacht zijsprongen; slijkwater spat in brede vlagen langs de portieren. Hij weet niet juist waar hij is; als het niet te ver was, zou hij uitstappen en de rest te voet gaan, maar eerst moet er een plaatsje gevonden worden om de wagen te keren. Zo worstelt hij verder, rukt voortdurend het wiel van links naar rechts, en als hij dan eindelijk op het erf van Hopstaken staat, vallen de armen hem een ogenblik dood langs het lijf.

De staldeur gaat open en gooit een flauwe oranje lichtvlek op het erf, Janus komt hem tegemoet en licht even de pet op.

'Goeien aovend, meneer Dokter.'

'Hopstaken!' groet Vlimmen, steekt een vinger op en buigt zich in de wagen om zijn instrumenten uit te laden. 'Hou dit even vast... en dit... Draag maar naar binnen.'

Vlimmen weet met boeren om te gaan... *Familiarity breeds contempt...* Daarin heeft hij zich wel nooit verdiept, maar hij weet het even goed als de psycho-acrobaat, die er dikke boeken over heeft geschreven. Tegenover boeren heeft hij iets van de pastoor in zijn houding en dat is de houding, die al eeuwen lang de juiste is gebleken voor de Brabantse boer. Alleen is hij veel minder spraakzaam en spreekt koppig Hollands, ofschoon hij het patois van de streek even goed kent als een inboorling. Slechts bij uitzondering laat hij zich eens verleiden en dan spreekt hij nog 'pastoorbrabants', dat zich sociaal tot het gewone dialect ongeveer verhoudt als Hoog- tot Laagjavaans... De boeren zeggen, dat Vlimmus nogal 'ne stuurse mens is, maar hij kent z'ne stiel, hij onderzoekt de beesten goed en 't is ginnen loper, gin plakijzer...

Eerst gaat hij even in de stal kijken, voor zover daar bij het wankele licht van twee lantaarns iets te zien is. Het is een oude stal, bekrompen en glibberig. Er staan vier buurlieden op een rijtje, ze hebben de handen diep in de zakken, drukken de schouderbladen tegen de muur en steken hun buik vooruit in plezierige afwachting hoe dieje veearts het karweike alléén denkt op te knappen, nu zij het al vergeefs met hun vieren geprobeerd hebben... Ofschoon zij er zorgvuldig over zwijgen, weten ze van elkaar precies hoe sceptisch ze zijn, en nu het hun eigen koe niet is, hopen ze bijna, dat hij het met al zijn geleerdheid ook niet bolwerkt... Ze zeien al direct tegen Januzze: dat kalf komt er niet heel af... Schutterig gaan de handen naar de pet en Vlimmen beantwoordt hun gebrom met een afwezig en verstrooid goedenavond. Hij grijpt een stallantaarn en heft hem op tot bij het achterste van de koe. De touwen hangen er slap bij; aan de schede-ingang vertonen zich de glibberige hoefjes van het kalf en daarboven heel even het snuitje, dat de tanden laat zien... De boeren staren loens naar de veearts. Hij is er zich hevig van bewust, doch doet alsof hij hen weer vergeten is. In dit opzicht kopieert hij de huisarts, de sterke zwijgende man, die zeker is van zijn zaak. En bij boeren gaat het vaak op...

Het beestje kreunt even.

'Heeft ze veel arbeid?' *

'Mn — neeje! 't Leste half uurke nie bizunder veul mir.' Voordat de vier toeschouwers in den brede kunnen gaan uitleggen hoeveel het maaltje de laatste uren heeft 'gearbeid', bestelt Vlimmen een emmer lauw water, lijnmeel en olie. Meteen gaat hij in de woonkamer om zich uit te kleden.

Hij ziet, dat de blauwe boezelaar van de boerin strak staat over een

* Barensweeën.

vinnig puntbuikje, en vraagt zich af, of dit nu nummer acht of negen is in de tien jaar, dat hij op stal komt... Dat ze rond hem heen staat te draaien en kwebbelt, terwijl hij zich uitkleedt, hindert hem tegenwoordig niet meer; in het begin van zijn praktijk ergerde hij zich verschrikkelijk en kreeg een rood hoofd. Door het blikkerige spiegeltje ziet hij, dat ze hem af en toe uit haar ooghoeken monstert, om eens te zien wat zo'n stadse meneer allemaal aan het lijf heeft, maar als hij ten slotte brutaal naakt in zijn schoenen staat, is ze toch precies op tijd de deur uit... Het is kil in het lage vertrek en de vochtige kou slaat met een rilling op zijn blote rug. Dan grijpt hij het fameuze leren pak. Het is waarschijnlijk enig in het land. Eigen vinding. Niet afdoende, maar het gaat toch en hij heeft het nu eenmaal. Het is gemaakt van zwaar rundleer en ziet er uit als een overall, waarvan schouders en mouwen zijn weggesneden. De broekspijpen zijn van onderen slobkousvormig uitgebouwd en gaan met souspieds over de schoenen. Het ding laat de schouders en zorgvuldig onthaarde oksels bloot, wordt op de rug dichtgeriemd — dat doet de boerin — en hangt aan twee leren schouderbandjes, die op zijn witte huid komiek-lichtzinnig aandoen. Van boven ziet hij er uit als een karikaturale balletdanseres. En telkens als hij het koude leer over zijn huid trekt, is hij een en al kippevel...

Dan haast hij zich naar de lauwe stal, mengt een paar handen lijnmeel in de emmer en smeert met het vies-uitziende papje zijn lange, struise rechterarm in. De boer giet hem dan nog een scheutje lijnolie in de holte van de hand, hij wrijft de vingers in en begint voorzichtig het kalf terug te duwen. Enkele monden gaan open; dat is nu precies het tegenovergestelde van wat ze zelf geprobeerd hebben! Eén wil wijs zijn en fluistert, dat hij het al verwacht had...

Weldra zit Vlimmen tot aan zijn oksel in de koe en zoekt tastend naar de ligging. Opeens komt er een wee opzetten; hij kan niet vlug genoeg terug, en de geweldige kracht van de kramp drukt zijn arm af, tot de vingers geheel verlamd zijn. Hij bijt op de tanden en blaast hard door zijn neus. Na enkele seconden trekt de wee af, hij probeert de vingers te bewegen en langzaam raken zijn spieren los. Dan trekt hij de arm terug en smeert hem opnieuw in, hoofdzakelijk om even uit te rusten, want hij staat ongemakkelijk, de benen gespreid, de voeten aan weerskanten van het mestgreppeltje kort achter de koe, in een van die krampachtige houdingen die de spieren doet trillen. Hij laat een paar bossen stro brengen die onder zijn voeten worden gelegd. De koe kreunt weer en op hetzelfde ogenblik ziet zijn geofend ook aan de bekende, kleine zigzagbeweging van de romp, dat het dier wil gaan liggen en met een vlugge, vinnige schop heeft hij het nog juist bijtijds verhinderd. Hij wanfelt op het deinende stro en valt bijna om, denkt dat de vier toeschouwers het misschien wel eens plezierig zouden kunnen vinden, en roept: 'Héé daar! Een van jullie gaat aan de kop staan en houdt haar over-

eind... Als ze gaat liggen, zijn we ineens veel verder van huis... Hoe lang is ze al bezig?

'Van 'n uur of vier.'

Dus ruim negen uur staat het beest al in barensood, overlegt hij bij zichzelf. Vier volwassen heikneuters hebben hun best gedaan om haar in tweeën te trekken. Geen wonder dat de jonge dame er genoeg van krijgt...

Ontelbare malen verdwijnt zijn arm in de baarmoeder en al aanstonds loopt het zweet hem in jeukende straaltjes langs zijn rug. Herhaaldelijk staat hij op het punt om zijn toevlucht te nemen tot embryotomie: het kalf in stukken uit de koe te zagen om tenminste de moeder te redden. Maar hij is koppig en geeft niet gauw een kans op. Daar komt dan ook bij, dat het vernielingswerk van de embryotomie een der onplezierigste karweitjes van de veearts is. Meestal betekent het twee uren onmenselijk gezwoeg.

Na een half uur tobben, geeuwt een der toeschouwers brutaal door de stal heen; *Vlimmen wordt driftig*; en op hetzelfde ogenblik voelt hij hoe het kalf zich eindelijk in de vurig verlangde ligging laat wentelen... Hijgend commandeert hij 'trekken' en houdt zijn arm in de koe om de ligging te controleren.

'Twee man is genoeg. Zachtjes trekken en alleen als ik het zeg... Goed verstaan? *Zachtjes!*'

Het koetje schijnt weer hoop te krijgen en perst ijverig mee, het kalf komt langzaam naar voren, het snuitje op de voorbeentjes gevlijd in een aandoenlijk, biddend gebaar. Als de kop geheel verschenen is, wordt er wat harder getrokken en een ogenblik later vangt *Vlimmen* het bundeltje met de lange, hulpeloze benen in zijn armen op.

De rest is nu slechts een pretje, en na een kwartier dommelt de afgetobde moeder, die eerst nog een emmer krachtvoer heeft geslurpt, rustig in.

De boeren praten tevreden en lawaaierig door elkaar. De eerbied voor het gezag van de veearts is er weer eens ingehamerd; zij geven zich onvoorwaardelijk over. In de huiskamer hangt een pittige koffielucht en er staat een grote teil warm water. *Vlimmen* wast zijn bovenlijf met sunlightzeep en de boerin droogt zijn rug af. Een beetje bedremmeld en eerst na bijna snauwende uitnodigingen van de boerin, komen de buurlui binnen, juist op het ogenblik, dat *Vlimmen* zijn leren harnas van de benen schopt. Zij kijken verschrikt naar een andere kant en de boerin pookt met veel omhaal in de plattebuiskachel, maar hij gaat eenvoudig door met het geven van zijn wenken voor de verdere behandeling der kraamvrouw, alsof er niets bijzonders aan 't handje was. De boeren vinden het toch een beetje vreemd en vragen zich af wat de pastoor zou doen, als die hier was.

Terwijl *Vlimmen* zich snel aankleedt, moet hun wel opvallen, hoe wei-

nig kleren hij draagt. Een mouwloos, ver uitgesneden flanelletje, dat hem strak om de ribben :pant en een zeer kort broekje, dan een hemd met vaste boord en zijn overkieren. Het is half oktober, en de boeren zijn al in wintertenuue. Daar komt wat bij kijken... Toen Driekske van de Laar, 'dat vuil, venijnig neetoorke', in café 'De Vriendschap' drie messteken had opgelopen, werd hij bij dokter Verhulst uitgekleeed, en toen dat eindelijk gedaan was, geleek de dokterskamer wel een uitdragerswinkel. Bij de behandeling voor de Rechtbank in Hagenburg verscheen de hele uitzet als overtuigingsstuk op de groene tafel, en de president kon niet over de stapel heenkijken. Het bleek, dat de getroffene zijn leven hoogstwaarschijnlijk dankte aan dit pantser...

'Ge hebt ok niet te veul aon oe lijf, zie ik wel,' waagt een der boeren met een vergoelijkende grijns.

'Als je je eigen heel de dag uit-en-aan moet kleden,' bluft Vlimmen, 'is dat ook maar het handigste.'

Ze knikken overtuigd. De boerin zet de koffiekommen in het gelid en even later slurpen ze in zes verschillende toonaarden.

De slechte weg komt ter sprake en Vlimmen krijgt aanstonds drie verschillende adviezen. Tenslotte wordt men het eens, dat meneer dokter veul beter doet met wat verder door te rijden langs de Lupkes, tot voorbij het Hofke van Marijke, en daar de harde weg te nemen... Dat is wel om, maar mee den otto heeft dat niks te betekenen.

Het slaat half vier, wanneer Vlimmen de garagedeuren sluit en dit is een van zijn beste nachten. Zodra hij in zijn bed stapt, is het Meisje een der lady's van het boek geworden, doch ze kan hem nog geen twee minuten bezighouden.

HOOFDSTUK 4

Niemand begreep iets van het vreemde huwelijk van de nieuwbakken veearts Vlimmen, hijzelf misschien het minste.

In zijn Utrechts studentenmilieu, zoals overal elders, uitte zich de puberteitscrisis van de heren in die lawaaierige en uiterlijke vernietiging van het laatste greintje eerbied voor het schone geslacht, de gewone kwajongensachtige overcompensatie van een dodelijke verlegenheid ten opzichte van ieder behoorlijk meisje. De jongelui uit de omgeving van 'De Vlim' schenen te vergeten, dat ze zelf moeders en zusters hadden, en behandelden alles wat der vrouw is op een overdreven scabreuze manier. Hun seksuele snoeverij hing hun vaak zelf de keel uit.

Bij dat al was Vlimmen niet de enige onder zijn kornuiten, die voor iedere vrouwenrok op de vlucht sloeg... Toch had hij het in zijn jeugd ook een keer geprobeerd, maar het fiasco werkte heel zijn studententijd nog na. Hij was een veertienjarige gymnasiast en zij een naaistertje van

dezelfde leeftijd. Haar naam weet hij nog steeds en zal hij nooit vergeten; ze had glimmende dierenogen en dikke, natte lippen. Het was bekend, dat zij zich door iedere jongen liet beknuffelen, en de hele klas was er al mee 'uit' geweest. De kleine Vlim was de laatste, die meende, dat hij aan zijn stand verplicht was om er ook over mee te kunnen praten. Hij wachtte haar drie dagen op, doch eerst de vierde avond durfde hij haar aan te spreken. De wandeling door het laantje was de grootste marteling, die hij ooit had beleefd. Tenslotte stelde hij zichzelf termijnen: Nou nog tien bomen, en dan begin ik te kussen! Onderwijl deed hij krampachtige pogingen om het giebelende gesprek gaande te houden. Maar bij de tiende boom stelde hij het zoenen weer vijf bomen uit... Het gemakkelijke meisje werd er op het laatst kribbig van, het onderhoud werd stekelig en zijn eerste avontuur eindigde in een hysterische lachkramp van het wicht, dat niet meer tot bedaren kwam en het op een lopen zette. Een paar dagen later wist natuurlijk de hele klas, wat een Zebedeüs hij was...

Zelfs in gezelschap van de drie of vier erkende Utrechtse beroepsvrouwen, die al niet meer in normale cafés werden toegelaten, voelde hij zich verre van gerust, en als een der clubleden vrouwelijk familiebezoek aankondigde, was Vlimmen niet bij het kopje thee in 'L'Europe', waar de vriendjes werden voorgesteld, of hij moest tevoren courage hebben gedronken. Met drie borrels was hij dan — zo te zien — toch enigszins man en nam hij een bescheiden en zwijzaam aandeel in de huldebetuiging, bang, dat hij een kopje zou laten vallen, of te veel naar pepermint ruiken, wat op zichzelf natuurlijk ook verdacht is. De geblaseerde vuilbekken waren dan trouwens allen onder een hoedje te vangen; men zou hen niet herkend hebben. De een was al meer dominee dan de ander. Hun slaafse, ademloze eerbied moet deze mama's en zusjes wel een tam idee hebben gegeven van die interessante studenten... Het had merkwaardig veel van een begrafenisbezoek, en als Vlimmen zonder veel ongelukken het laatste handje had gegeven, had hij volstrekt niet kunnen zeggen, hoe de meisjes er uitzagen, al was er de dood mee gemoeid. Gewoonlijk gingen zij dan haastig naar de kroeg om hun zenuwen tot bedaren te drinken en vonden alles verdomd aardig en keurig en mieters, totdat Hete Nel en het Paard-zonder-Ribben langs de ramen flaneerden, en zij alle vrouwen van het heelal weer over één kam schoren.

In ieder geval was Vlimmen's kijk op de vrouwenwereld wel wat eenzijdig, toen hij — slechts één jaar te laat — afstudeerde. Kort daarop gebeurde het. Hij ging waarnemen bij een veearts in het noordwesten van Brabant, dat rijke kleiland, waar de bewoners, ook al belijden zij het roomse geloof, dezelfde calvinistische manieren hebben als de Boven-Moerdijkse plattelanders.

Twee maanden later was hij getrouwd met de dochter van de aanzienlijke boomkweker Tiebosch.

Ze heette Gonda — Allegonda — een naam, die hij altijd verfoeid had. Misschien trok zij Vlimmen aan, doordat zij zulk een schreeuwend contrast vormde met het universele begrip, dat hem in het eigenwijze Utrechtse kringetje omtrent een normale, levenslustige vrouw was ingehamerd. Zelfs de grootste pessimist kon deze ziekelijke deugdzaamheid niet in twijfel trekken. Haar grote, bleke ogen stonden dwaas-devoterig in haar heilig gezicht. Vooral dwaas, doch dat zag hij natuurlijk niet. Het geheel deed denken aan een waskaars, dezelfde uitdrukking, die er ligt op het uiterlijk van sommige, door misplaatst celibaat verzuurde nonnen.

Haar devoterig geloof hinderde hem niet zo heel erg. Opgevoed in een Brabants dorp, waar het gewone aantal kwezels ieders aandacht vroegen voor hun navrante hysterie, was hij eraan gewend. Het had voor de Utrechtse woesteling zelfs geen zachtperverse aantrekkelijkheid; hij zou het kwezelen eens laten dansen!

Zelfs voor haar vreemde omgeving was hij stekeblind. Het bracht hem geen ogenblik tot nadenken, dat Gonda's vader zwaar aan afstandsvrees leed, zó erg, dat hij bij iedere drempel stond te aarzelen en er dan op eens met een grote pas overheen stapte, noch dat haar moeder niemand aankeek en bijna uitsluitend tot haar drie poezen sprak.

Maar hij had het in die tijd ook tamelijk druk. De praktizerende veearts van Dombergen werd elders benoemd tot directeur van een gemeentelijk slachthuis en Vlimmen nam de praktijk over. Dit was het laatste wat zijn vader voor hem kon doen. Een jaar later stierf de oude Vlimmen, nadat hij bij de crisis van 1923 ongeveer geheel zijn fortuin verloren had.

Als hij nu nog eens nagaat, welk een vervloekte haast hij toen heeft gemaakt, staat zijn adem stil. Vader Vlimmen werd er voorgespannen, en toen deze terugkwam van het eerste bezoek aan zijn toekomstige schoondochter, was hij iets spraakzamer dan anders... Ja, wat die idioot wel mocht zien in dat doolie lichaam, in die kerkmuis, in die — enfin, het was hem een raadsel. Maar misschien zag die heilige Veronica kans om dat beest te temmen; het was meer dan tijd, dat die groene koeiendokter eindelijk eens aan het werk ging, en dat er iemand kwam, die hem uit de kroegen hield. *Dit* spektakel zou in ieder geval niet méé aan de zwier slaan...

Gonda was eigenlijk liever in een klooster gegaan, en dat het nog niet gebeurd was, lag hoofdzakelijk hieraan, dat het door haar uitgezochte klooster liever had, dat zij een ander uitzocht. Want enkele jaren verblijf in het pensionaat van dat klooster hadden volstaan om de gebruikelijke geestdrift, waarmee een niet-onbemiddelde postulante wordt ontvangen, grondig te bevriezen. Ze bevroor haar hele omgeving, behalve een losgelaten jonge veearts. Het prikkelde hem nog wat te meer, dat ze in het geheel niet toeschietelijk leek, toen hij begon te schermutselen. Doch de

onmisbare kapelaan was zeer toeschietelijk en overtuigde haar – naar het scheen – van de geestelijke en stoffelijke voordelen van het heilig sacrament des huwelijks. Haar ouders werden al ongerust, want ze hadden de beste informaties over Vlimmen, dat wil zeggen: Vlimmen Senior. Het papiertje van Van der Graaf was haast uitbundig, plezierig, en toch zeer zakelijk.

Het was Vlimmen, die zoiets moest treffen, een van die lamme grensgevallen van hysterie, die te erg zijn voor de samenleving en niet erg genoeg voor het sanatorium. Allegonda ging naar het altaar, zoals op de film de eerste christenmaagden de arena betreden, doch daar de bezigheden voor het altaar niet eens bijzonder hinderlijk zijn, zocht haar ziekelijke martelaarsnatuur naar een andere druk, een ander heilig lijden. Niet alleen haar ziel, maar ook haar lichaam had ze voor Jezus gereserveerd, en daarom moest de Vlim er zorgvuldig afblijven. Zij gehoorzaamde slechts aan een innerlijke stem, die duidelijk tot haar gesproken had, enzovoort, en de mensen zouden haar wel kwetsen in haar schoon geloof, zouden haar ik weet niet wat allemaal, doch niets zou baten, zij volgde een Hogere Roeping...

Ze had gelijk. Niets baatte.

De huwelijksreis, die op tien dagen begroot was, duurde er drie, en de bruid kwam even ongerept terug als zij gegaan was. Na twee dagen nutteloos geredeneer, en nog steeds in de veronderstelling, dat hij met het bekende – hoewel zeer overdreven – erotische kattenspelletje te doen had, verloor Jan Vlimmen zijn geduld en begon neigingen van een holbewoner te vertonen. Maar de knots ontbrak, en dat was misschien de fout. Hij was werkelijk geen kinderachtig mannetje! Maar toen zij op het eerste kritieke ogenblik ernstig aanstalten maakte om een sprong te doen van de derde etage van het hotel naar het glimmende asfalt van Boulevard Haussmann, had hij er opeens voor eeuwig genoeg van... 'Een geslaagd produkt van de gemiddelde Brabantse opvoeding,' zegt de boosaardige Dacka.

'Zwam niet,' protesteert dan Vlimmen. 'Duizenden zijn zo opgevoed zonder gek te worden.'

'Als er geen godsdienst was, zou er ook geen godsdienstwaanzin bestaan.'

'Maar wel hetzelfde aantal gekken.'

In Dombergen was een bovenhuis kant en klaar ingericht om het bruidspaar te ontvangen en de mislukte bruidegom betrok het alleen. Een oude meid-huishoudster beleefde daar twee stormachtige jaren. Vlimmen begon de Dombergse praktijk b^{ij} wijze van afleiding en zonder veel geestdrift. Was er 's nachts een spoedgeval, dan moest hij meestal opgebeld worden in een tweederangs sociëteit, waar hij volkomen ingeburgerd was bij het plaatselijke kringetje van erkende boemelaars. Dan raasde hij weg op een motorfiets en alleen het geluk van de dronkeman bracht hem

weer heelhuids thuis. Hij liet alles slingeren behalve zijn praktijk, degenerereerde zichtbaar en het werd hoog tijd, dat er verandering kwam. Dat vond hij trouwens zelf ook, toen hij de vroege morgen van een wilde nacht op een stal geroepen was en het hem van louter beverigheid tot driemaal toe mislukte de injectienaald aan het spuitje te schuiven.

HOOFDSTUK 5

Vlimmen is kind-aan-huis op het abattoir.

In Dombergen staat een juweel van een slachthuis, duur, modern en gewiekst in elkaar gepast, een sluwe verzameling van de goede hoedanigheden van tientallen grote Europese slachthuizen met zorgvuldige vermijding van hun gebreken.

Aan het hoofd staat een van die stille, onopvallende ambtenaren, die zich veilig voelen in het bewustzijn van hun waarde, een Pietje Sekuur, die niet veel drukte maakt, maar zijn willetje weet door te zetten op een haast geniepige manier en met een zalvend schoolmeesterslachje, dat de slagersbent van Dombergen op het randje van razernij kan brengen. Hij is onkreukbaar tot op het lucifersdoosje, dat zijn vaste plaats heeft bij de gasvlam in het laboratorium, en zuinig op één lucifer uit het Doosje van de Gemeente. Maar toen het nieuwe slachthuis gebouwd werd, bracht hij de wethouder van financiën aan het transpireren over de eisen, die hij stelde. Hij maakte verre reizen naar bekende abattoirs in het buitenland en het enige, wat hij daar opmerkte, waren de fouten. Zo heeft Dombergen een slachthuis, dat door iedere soortgelijke gemeente klakkeloos kan gekopieerd worden. Wanneer er een studiec commissie op bezoek komt, toont hij steeds met veel nadruk eerst de kleine gebreken, die ondanks alles zijn binnengeslopen, en die een normaal mens, vol bewondering voor het prachtige bedrijf, slechts kunnen doen lachen van pietluttigheid. En er gaat geen half ons vlees de poort uit, waarvan hij binnen de wettelijke en wetenschappelijke normen niet volkomen zeker is. De slagers beginnen steeds met te zeggen, dat het niet hierom is, dat ze woedend op hem zijn — o, neen!

'Je zult me toch toegeven, dat er over vijftig jaar gelachen wordt met de wetenschappelijke overtuigingen van vandaag,' zegt Vlimmen, die vindt, dat de directeur in een bepaald geval overdrijft.

'Op de eerste plaats is dat niet zeker!' teemt Dirksen dan zoetig en zangerig. 'Ik blijf aan de veilige kant! Reglementen zijn er niet voor de grap! Als je wilt, dat er niet over een bloemperk gelopen wordt, moet je beginnen met een brede strook om dat perk te verbieden...'

Maar een slachthuis is geen bioscoop. Het wordt gemeden als de pest door het grote publiek, dat toch zonder nadenken in een twijfelachtig biefstukje zal bijten. Slechts enkele mensen weten doctor Dirksen op de

juiste waarde te schatten en in Dombergen zijn dat Vlimmen en de rest van het hogere slachthuispersoneel. De gemeenteraad weet alleen, dat Dirksen een verschrikkelijk duur slachthuis heeft weten door te drijven, en dat is nog tot daar aan toe, maar bovendien moet hij 'zo maar 'ne krenge' zijn voor de slaggers, die bij verkiezingen toch heel wat gewicht in de schaal kunnen leggen.

Het begon met Ingezonden Stukken. Dirksen reageerde er niet op en verzocht Vlimmen, die al woest met een penhouder zwaaide nadrukkelijk om het ook niet te doen... Maakte zich in 't geheel niet bezorgd. Tenslotte ging het over de vraag, wie baas was, de directeur of de slaggers, en hij had geen tijd zich in dit vraagstuk te verdiepen!

'De directeur zal wel baas blijven,' dacht Vlimmen, 'maar als je deze campagne haar gang laat gaan is het de vraag of jij directeur blijft.'

Toen moest Dirksen gaan zitten om uit te lachen.

'Als ik een ingezonden stuk schrijf en een korte bloemlezing geef uit de pogingen tot massavernietiging, die ik hier met geweld verhinderd heb, omdat ik ze toevallig zag, dan ligt morgen vijftig procent van de Dombergse slaggerswinkels stil.'

Maar de slaggers belegden vergaderingen en bij de eerstvolgende raadsverkiezingen werd met veel reclame een kersverse slaggerskandidaat naar boven getoverd op de groslijst, en hij haalde het dan ook juist. Deze verkiezing trok nogal de aandacht, want de R. K. Staatspartij verloor hierbij een van haar weinige bruikbare deskundigen: een architect, die er zijn mocht en al twaalf jaar had gezeteld. De nieuwe aanwinst bezat verreweg de grootste mond van het gilde der slaggers, en zijn politiek program bevatte slechts één punt: Het onverwijld nekken van de slachthuisdirecteur.

Toen het zover gekomen was, nam Mr. Dr. Karel van der Kalck zijn wandelstok, keek eens wat voor weer het was, besloot, dat het wel zou gaan met zijn donkergrijze demi-saison, en wandelde in de richting van het slachthuis...

Hij is misschien wel de merkwaardigste figuur van het stadje, juist omdat hij bijna niet opgemerkt wordt, terwijl hij toch overal is. Toen kort na de oorlog de sociale wetten hard van stapel liepen en de vele nieuwe baantjes in het leven riepen, koos hij zorgvuldig de ambten, die hem het geschikst leken, voor zich uit, kreeg deze zonder enig lawaai, en keek vervolgens belangstellend toe naar het hevige hondengevecht om de beentjes, die hij had overgelaten. Het sterkste was, dat bijna niemand erover nadacht; hij verscheen geruisloos als een schim, was af door de zijdeur met het gewenste baantje, zó ongemerkt dat maanden later de meeste mensen beschaamd zwegen, omdat zij zo slecht op de hoogte waren en niet eens wisten, dat Van der Kalck ook voorzitter van dat was.

Het is haast griezelig, maar niemand schijnt er zich van bewust. Hij moet

een of andere geheimzinnige macht bezitten om zich onzichtbaar te maken, iets als de Tarnkappe van Siegfried. Bij raadsvergaderingen zit hij als Wethouder van Onderwijs en Gemeentebedrijven achter de tafel van B. en W. en wie eraan denkt om twee keer te kijken, ziet duidelijk, dat hij er zit, maar voelt zich nog niet geheel zeker. Wie het raadsverslag leest, en bij toeval eens aan Wethouder Van der Kalck denkt, krijgt het vage en dwaze gevoel, dat deze al omstreeks Karel de Kale moet zijn overleden. Shakespeare zal ongetwijfeld een dubbelganger hebben ontmoet, toen hij schreef over lieden, die *reputed wise* zijn *for saying nothing*. Hij zwijgt als vermoord, en wanneer de woelige raadszitting hem een enkele keer noodzaakt tot spreken, ziet hij toch kans het woord te nemen op zo'n onverwacht moment, dat alle heethoofden er beduusd van zitten te kijken. Dan vestigt hij bedaard de aandacht op enkele dwaasheden, die in de hitte van het debat opgedoken zijn, en die men trouwens allang weer vergeten is. Zet enkele onjuistheden zeer terloops op hun plaats en haalt er nog een paar wijsheden bij, die er niet zo heel veel mee te maken hebben, doch waaraan nog niemand heeft gedacht. Zijn langste speech duurt vijf minuten, en na afloop heerst er een ijzige waterkou. De eerste ogenblikken is nog niemand gekomen van deze plotselinge geestverschijning, die zoveel indruk maakt, dat hij zich nu kan veroorloven weer minstens drie maanden te zwijgen... En de domsten uitgezonderd, vragen alle leden zich af, waarom ze zich nu zo dom voelen.

Er zijn pogingen aangewend om hem 'Karel de Zwijger' te dopen, maar zelfs deze bijnaam bleef niet haken, waarschijnlijk omdat de kapstok zelf er eenvoudig niet wás... De naam is vergeten, zoals hijzelf steeds vergeten wordt.

Het zou eenvoudiger zijn de ambten en waardigheden op te sommen, die hij niet bekleedt, dan omgekeerd. Maar de baantjes zijn voor hem bijzaak; het enige wat hij met onmerkbare geestdrift verzamelt is Macht. Maar dan altijd onder water. Zijn macht komt bijna niet aan het licht en is er des te geduchter om. Met macht moet niet gezwaaid worden, dat weet hij. Iemand kan handig zijn, zolang hij niet in het oog loopt. Handigheid, die algemeen bekend wordt, is op zichzelf de grootste onhandigheid, want enerzijds is dan iedereen te veel op zijn *qui-vive*, en van de andere kant stelt men dadelijk veel te overdreven eisen aan de notoire handigerd.

'Bekwaam?' lawaait de eerste de beste vrijgestelde, die voor een enkele keer zelfs het vraagstuk Karel de Zwijger niet met rust kan laten. 'Bekwaam?!'... Huh! Gehááid is-ie! Gehaaïd en anders niks! Waarin nu het juiste verschil ligt tussen deze twee begrippen, vertelt de mensenkenners er niet bij, en dat is ook niet nodig, want dadelijk daarop is het onderwerp toch weer vergeten.

Zijn meest spectaculaire baantje is het wethouderschap, dan zit hij na-

tuurlijk ook in de Provinciale Staten. Kamerlid wil hij niet zijn; veel te rumoerig... Voorzitter van de Raad van Arbeid. Er wordt verteld, dat enkele ondeugende ambtenaren van die Raad eens maandenlang een statistiekje hebben bijgehouden over het aantal minuten, dat de voorzitter in het gebouw aanwezig was, om uit te rekenen hoeveel zijn salaris per minuut bedroeg. Zij kwamen tot een sprookjesachtig bedrag, maar daartegenover moet ook gezegd worden, dat geen enkele andere Raad van Arbeid in den lande beter marcheert dan de Dombergse. En hetzelfde geldt voor de mooie, nieuwe gemeentebedrijven, die onder zijn onzichtbare hoede staan.

Zijn besognes zijn zo talrijk, dat wij ons iemand met normale zenuwen in zijn plaats zouden moeten voorstellen als een opgejaagd hert, iemand die zwetend, horloge in de hand, met een Fordje van de ene conferentie, die precies 20 minuten mag duren, naar de andere jakkert; die altijd te laat aan tafel is en dan zit te schrokken, om nog op tijd te zijn bij de vergadering van de Gezondheidscommissie, de Voogdijraad, het Armbestuur, of het bestuur van de Spaarbank.

Neen! Niet Karel van der Kalck. Met een wandelstok en in een slome politieagentenpas slentert hij door de straten, als wist hij volstrekt niet hoe deze lange, lieve dag zich zal laten verwurgen. Het moet al heel laat geworden zijn voor het diner, wanneer hij op een doodgewone fiets klimt, die ergens in het souterrain van het stadhuis staat. Hij woont aan de rand van de stad en is dan vijf minuten vroeger thuis dan te voet.

Hij vermijdt angstvallig zijn kiezers na te lopen, zelfs tijdens de venijnigste verkiezingsgevechten. En het kan er spannen in Dombergen, hoewel de R.K. Staatspartij in de Raad gemeenlijk 31 van de 35 zetels bezet houdt. De kinderkens der Heilige Kerk beminnen elkander met een felheid, die maar juist op het randje van de beledigingsprocedure blijft en de wederzijdse haat is des te inniger, omdat hij altijd een beetje onder de grond moet blijven vanwege de hooggeroemde Eenheid. Bij tijd en wijle zijn zij het ook werkelijk eens, wanneer de vier socialisten een onevenredig lawaai maken en durven beweren, dat God de Vader en de Paus van Rome niet betrokken zijn bij de bestrating van het Achtendijkje en de pensioenregeling van het gemeentepersoneel.

Van der Kalck verschijnt nooit ofte nimmer op een vergadering van de R. K. Kiesvereniging; bij de verkiezingen wordt zijn naam bijna niet genoemd. Deze komt hoogstens voor op de reclamebiljetten van het comité, en dient slechts als sleurmiddel voor de mindere goden, die in zijn zog de raadszaal moeten binnenspoelen.

In het krakeel van de kiesstrijd is de gewone kiezer zo suf en bebluteloos gemaakt, hem gonzen zoveel verguisde en opgehemelde namen door het hoofd, dat hij in het stemhokje de langvergeten Mr. Dr. K. v. d. Kalck als een reddende engel begroet en hem dadelijk om de hand valt

Een kind begint immers met het gemakkelijkste van een taak en een hond eet eerst de lekkerste hapjes uit zijn schotel. Zo is het een traditie van meer dan vijftien jaar, dat hij zowel voor de Raad als voor de Staten als nummer één van de lijst gekozen wordt.

Oersterk staat hij, met het ene been op de machtigste boerenorganisatie en met het andere op de degelijke burgerij. Hij zou zelfs wel een van deze steunpunten kunnen missen. Tenslotte kan hij al zijn baantjes missen, want hij is rijk en zou er als agrariër en rentenier ook wel komen. Stamt uit een der beste burgerfamilies van het gewest, en bezit invloedrijke verwanten in iedere uithoek van Brabant en Limburg. Als hij conservatief is, wat beweerd wordt, dan weet hij toch precies wat de moeite waard is geconserveerd te worden en wat niet. Met alle vezels van zijn bestaan wortelt hij in het goede, oude land, en de boeren voelen instinctmatig, dat hij een der hunnen is, zowel wanneer hij onder de schutsboom staat om het eerste schot te lossen bij het koningschieten, als wanneer hij troont in zijn plechtig bureau op het stadhuis. De middenstand voelt hetzelfde en zelfs beschikt hij over een groot deel der oudere arbeiders, waarvan in Brabant de meesten in het diepst van hun ziel nog boer zijn.

Hoewel niemand zich ooit heeft afgevraagd, hoe deze verhouding nu eigenlijk in elkaar zit, lijkt het er veel op, dat de geestelijkheid meer aan zijn slippen loopt dan omgekeerd. Maar als gezinshoofd geeft hij dan ook een voorbeeld, dat iedere gewone burger dadelijk en grondig moet ontmoedigen. Het zou te zoet zijn voor 'Het Leven der Heiligen'. Voorlopig zijn er zeven kort opeenvolgende kinderen en iedere ochtend trekt hij met zijn zorgvuldig gekozen en totaal onberispelijke huisvrouw aan de staart van deze colonne naar de kerk. Maar het is geen demonstratie! Het is een bedaard en prachtig gedresseerd ensemble; de dodelijke regelmaat van deze rustige stoet is vervaagd als het klokkespel, dat uit louter gewoonte niet meer gehoord wordt.

Eigenlijk is er niets van hem te vertellen. Altijd vriendelijk, maar nooit uitbundig. Steeds toegankelijk voor een grapje, maar zijn gevoel voor humor is geheel passief. Hij is — met twintig slagen om de arm — voor ieder dwaas verzoek toegankelijk... Hij zal eens zien, zal zijn best doen. Als 't enigszins mogelijk is... Niet zo eenvoudig als het wel lijkt... Overigens kunt u op hem rekenen.

En onder de ruim 80.000 inwoners van Dombergen is er welbeschouwd niemand, die een ernstige grief tegen hem kan ophevelen, al zou hij nog zo graag. Misschien juist daarom, zijn er wel enkele mensen, die zich erg driftig over hem kunnen maken...

Nu gaat hij dus eens kijken op het slachthuis.

De verkiezingen zijn juist achter de rug en het abattoir is er de oorzaak van, dat er in de Raad een splinternieuw lid is gekozen, waarvan — esthetisch — de kop hem niet aanstaat, en die bovendien bezwaren

schijnt te hebben tegen de gang van zaken in een der bedrijven van wethouder Van der Kalck.

— Zo-zo! Tjonge-jonge... Wat zàl het er spannen!... Nee, de kop van die slager 'doet' het niet in die mosgroene raadzaal. Purper en groen: veel te schel, veel te schreeuwerig...

Hier neemt hij plechtig de hoed af voor de vrouw van een gemeentearbeider. Zij is er zichtbaar mee in haar schik en vraagt zich verbaasd af, hoe wethouder Van der Kalck weet, dat zij de vrouw is van de chauffeur, die met een wagen van de Reinigingsdienst rijdt... Hij weet echter alles wat in Dombergen ook maar enigszins de moeite waard is te weten, en niemand vermoedt het; hoe kan dat ook? Zoals hij hier met lange, slaperige passen door de blauwe morgen wandelt langs de nieuwe klinkerweg naar het abattoir, maakt hij een zeer verstrooide en afwezige indruk. Het zonnetje schijnt op zijn hoed en met genoeg snuift hij reeds de lucht van de hei. Het gebouw ligt aan de overzijde van de spoorlijn, waar de stad ophoudt en de bruine Brabantse wildernis begint... Heerlijk is het buiten, juist een dag om te paard diep de hei in te gaan... En de jonge bomen langs de weg zijn door Publieke Werken netjes rechtgetrokken en stevig vastgepaald... Het zal een mooie laan worden!... Met de gevoelens van een gezeten en tevreden landheer verschijnt Karel van der Kalck als een spook op het bureau van Doctor Dirksen, directeur van het slachthuis te Dombergen.

Vlimmen staat in de gang, gereed om uit te gaan en spreekt door de openstaande deur tot Dirksen, terwijl de wethouder reeds enige tijd geduldig en ongemerkt achter hem staat te wachten:

'... heeft die noodslachting gedaan op Somme, die ik nou ga keuren, en als ie wéér geen schietmasker bij zich heeft gehad, laat ik proces-verbaal maken, al zit-ie honderd keer in de gemeenteraad... Die slager is een vuile hond, weet je!... Zelfs de boeren ergeren zich over hem. Bartje van Camperhout vertelt me dat Van Heusden bij hem laatst een paar varkens heeft geslacht en hij had ze nog maar amper gestoken, of hij begon ze al met kokend water te begieten... De varkens gingen zó te keer, dat de boeren, die toch heus niet kleinzerig zijn, het niet konden aanzien. 'Wàcht nou toch eventjes!' riepen ze... Maar de schoft zei: 'Ik voel er niks van. Gij soms?' en goot gewoon door... 't Was krek of ie d'r plezier in had,' zegt Bartje... Ik heb hem al eens gewaarschuwd, omdat hij beesten slachtte zonder schietmasker, en nu is het de laatste keer, want – pardon, uh – meneer – meneer Van der Kalck.'

'Dag, meneer Vlimmen, geloof ik?... U kent mij zeker al van zien. Hoe maakt u het? Aangenaam u eens te ontmoeten.'

Vlimmen heeft een hoofd als een tomaat, geeft een schutterig handje en vraagt zich af, hoe lang de vent daar al stond. Ook Dirksen heeft een ogenblik verstijfd in zijn stoel gezeten.

'En daar hebben we de directeur ook! Hoe is 't met u?'

'Nou, ik ga maar!' kondigt Vlimmen aan, in het wilde weg.

'Gaat u als veldwachter of als veearts?' lacht de wethouder.

'Ik denk als allebei,' antwoordt hij met een poging om ook zo gemeedelijk te zijn.

Onderweg gaat hij het treffen met de wethouder, die hij daar voor het eerst ontmoette, in alle onderdelen na... U kent mij al van zien!... Was dat een steek onder water? Op dit ogenblik kent hij hem al negen jaar 'van zien' en heeft nooit gelegenheid gevonden zich eens voor te stellen... En van deze wethouder moet het uitgaan, dat hij benoemd wordt tot onderdirecteur van het slachthuis met halve dagen dienst. 's Morgens ambtenaar ten slachthuize, na twaalven vrij man en praktijk. Deze benoeming ligt voor de hand en de gemeente is er niet duurder mee uit, want er is te veel werk voor één dierenarts. Dirksen is een persoonlijkheid op slachthuis- en keuringsgebied, wordt in alle denkbare commissies benoemd en is dus vaak afwezig. Vlimmen vervangt dan en wordt betaald per dag, per keuring en per kilometer. Het salaris, dat hij bedingt voor een vaste aanstelling is weinig hoger dan de rekeningen, die hij thans declareert, terwijl hij na een benoeming toch regelmatig iedere voormiddag in dienst is. Dirksen is er vlak voor.

Ofschoon het geen beduidend geldelijk voordeel betekent, hangt er voor Vlimmen toch veel van af en in de toekomst wordt het zelfs een levenskwesitie. Is hij eenmaal in deze ondergeschikte functie aangesteld, dan moet het al heel gek lopen, of hij volgt Dirksen op, zodra deze met pensioen gaat. Wordt er nu een ander tussengeschoven, dan is de kans van Dombergen, zijn beste kans, verkeken.

En dat is heel erg. Met hard werken is er in de praktijk een behoorlijk bestaan te verdienen. Maar er blijft niet veel over; voor de oude dag zullen slechts weinigen in den lande iets behoorlijks opzij kunnen leggen. Dierenartsen met een praxis aurea zijn ver te zoeken; misschien zit er in de grote steden een enkele, die naam heeft gemaakt in de behandeling van zeer dure juffershondjes. De legende zegt, dat een dergelijk kunstenaar vlot duizend gulden kreeg van een kostbare maîtresse voor de succesvolle behandeling van haar even duur hondje, dat zich de kaak had laten verbrijzelen, en wel — om in dure stijl te blijven — door een vliegtuigschroef...

Het werk van de gewone veearts is zwaar. Als hij de vijftig gepasseerd is, gaat het niet meer van harte. De directie van een gemeentelijk slachthuis, of, ten plattelande, de vleeskeuringsdienst vormen zijn enige hoop op een 'menswaardig bestaan', zodra de botten te stijf worden voor het gesjouw door de wildernissen, bij nacht en ontij, van stal naar stal, door weer en wind, en het gebeul van verlossingen, klauwsnijden, prolapsus uteri, embryotomie...

Voor Vlimmen komt er dan nog bij, dat deze benoeming hem enigszins

zal reclasseren, hem wat meer gevoel van eigenwaarde zal bijbrengen, en dat is het enige, wat hij voorlopig te kort komt.

En daar stond dus de man, van wie zijn benoeming geheel afhankelijk is, als een schaduw achter hem, terwijl hij aan het uitpakken is over een slager, die een vuile hond is, en gemeenteraadslid. Vlimmen heeft niet het geringste begrip van de plaatselijke politiek, hij weet alleen, dat wet-houders en raadsleden zo ongeveer hetzelfde soort dieven moeten zijn. Even zoveel handen op één buik. Nu gaat hij iemand er bij lappen, die hoognodig op zijn nummer moet gezet worden, en die misschien over een half jaar zijn benoeming zal moeten stemmen, of niet stemmen. Zoveel verstand van dorpspolitiek heeft hij nog wel, om te kunnen bevroeden, dat dit niet de gangbare methode kan zijn.

Hij rijdt nu door een binnenweg, die zo smal is, dat de takken van het hakhout langs de ramen van de wagen schuren. Een gezellig, dik bruin paard staat te glanzen in de zon, steekt de zware peinzende kop over een hek en als Vlimmen er even naar kijkt, ziet hij de lieve zachte ogen met vriendelijke belangstelling op zich gevestigd. Hetzelfde ogenblik bijt hij op zijn kiezen en maakt zich wijs, dat het hele slachthuis en de hele gemeenteraad hem geen bliksem kunnen schelen.

Bij het boerderijtje trekt hij met een krijgshaftig gebaar de twee blinkende keuringsmessen uit het nikkelen foedraal. Het afgeslachte dier hangt in het schuurtje aan de balk. De boer komt toegeschoten en is vriendelijk. Vlimmen loopt dadelijk op de gevilde kop af... Precies! Géén schotwonde midden op het voorhoofd. Het dier heeft de lange, diepe snede gevoeld en is bij volle bewustzijn langzaam leeggebloed!

'Wie heeft er geslacht?'

De boer begrijpt het al en antwoordt langs een omwegje, tastend en aarzelend, op de veiligste manier. De slager wil het beest kopen als het goedgekeurd wordt. Voor een prikje, natuurlijk! 'Jè! Vruger hadden we Huiskens, mar die doe-g-'t nie mir, en Van Heusden is 't dichtst bij de haand —'

'En hij heeft niet geschoten!'

'Da hedde zeker al wel gezien, meneer dokter,' dekt zich de boer.

'Was je d'r bij?'

'Ah jao! En m'nen buurman hier op den hoek, Van Himmert en onze Jan en onze Dorus.' Zijn boerenvoorzichtigheid wil niet, dat hij 'de-n-enige' is.

'En je hebt hem maar zijn gang laten gaan?'

Dit is de beslissende stoot. De boer komt los... Ja, hij zal voor dieje vergimmesse slachter nog gezanik mee de politie krijgen, ook nog! Ah nee!... Hij is nu opeens even ijverig als hij daarjuist sloom was, en geeft een pijnlijk nauwkeurig relaas, als stond hij reeds onder ede voor de Kantonrechter... Hij had het de slachter immers nog gezegd, maar die ging zó te keer over die flauwe fratsen! Wat kan 'nen boer daar tegen

doen? Het beest moest toch dadelijk geslacht worden?... Zijn voornamen?... Hij heet Johannes Bartholomeus, en wanneer hij geboren is, weet hij niet krek, maar de vrouw zal het trouwboekse eventjes pakken...

Of hij er zelf ook nog kwaad mee zou kunnen?

Vlimmen stelt hem gerust.

Ja, dieje slachter is 'n onterik, alle boeren hebben het land aan hem, maar ge kunt niet hendig iemand anders krijgen. Ge moet blij zijn, als er ene wil komen...

Nog voordat hij geheel bekomen is van de verrassing, heeft de portier van het slachthuis het bericht gelanceerd, dat wethouder Van der Kalck bij de directeur is. Het nieuwtje suist weg, het splitst zich als een sissende seinpatroon naar alle windstreken en in luttele seconden is het doorgedrongen tot het verst afgelegen gebouwtje, waar de marmotjes voor het laboratorium worden gefokt.

De slagers houden even op met villen, gnuiven elkaar toe en zijn fel gekriebeld. Er vormt zich een kringetje rond het groene raadslid, hun afgevaardigde, die doet, alsof hij er meer van weet, en fier aankondigt, dat dit nog maar het begin is... Wacht maar, jongens! Het gesodemeter zal eerder afgelopen zijn, dan ze denken... Hij kijkt dreigend en wijs, doch steeds met een groen loeroogje door het raam op de ingang van het kantoorgebouw, want in werkelijkheid heeft hij de geheimzinnige wethouder nog nooit van nabij gezien, en hij heeft er geen idee van hoe een mogelijke ontmoeting hier op dit terrein zal aflopen. Het maakt hem zenuwachtig en hij zou graag een voorwendseltje vinden om te verdwijnen. Dat gaat nu niet meer...

De slachthuisknecht loopt rond met het schietmasker. Suf van het oorverdovend lawaai, aarzelend maar gedwee, strompelen de koeien zonder enige argwaan langs halfgevilde en nog bloedende kadavers, snuiven de witte, vochtige walm van heet water en stromend bloed, gaan zielig onnozel op hun plaatsje staan. Aan het andere einde van de hal, ver weg, wazig en onwerkelijk in de zoete mist, krijsen de varkens. De knecht draagt een uniformpet en een propere blauwgrijze kiel. Plotse-ling duikt hij op uit de walgelijke nevel bij het laatst gekomen beest, gunt het dier geen blik, doch wacht voorkomend, tot de slagers gereed staan met het mes en de emmer, waarin het bloed wordt opgevangen. Onfeilbaar geoefend heft hij zijn schiettuig; het is, als strijkt hij er zacht en heel terloops mee langs de massieve kop van het rund, maar de vinnige metaal-tik is er al geweest en men hoort er bijna niets van want juist op hetzelfde ogenblik dreunt de doffe bons van het lichaam op de stenen. Het gaat huiveringwekkend snel. Een verstrooid handgebaar en wèg zijn de vier benen van onder de zware romp, met elektrische plotsheid weggesneden door een onzichtbare bliksemstraal, en de slappe inerte

massa vertoont geen spoor van leven meer. De knecht is al zonder omzien doorgelopen, akelig zeker van zijn taak. Met zijn onschuldige, trouwe ogen kijkt hij al uit naar een nieuw slachtoffer. Dan glimt het lange mes en alles vervaagt in de dikke, warme wolk van het gutsende bloed. Ongeveer een uurtje hebben de wethouder en de directeur op het bureau met elkaar gepraat en dan komen zij met opgewekte maniertjes naar buiten. Van Heusden, het onzekere raadslid wordt paars, als hij ziet hoe geamuseerd zij op het slachthuis toeslenteren. Hij neemt een half overtuigd besluit om erg honds te zijn en hoog van de toren te blazen, als ze hem iets te zeggen hebben. Maar hij weet volstrekt niet, wát hij wil. Wanneer zij hem onder de ogen van zijn bewonderaars zonder meer voorbijlopen, is dat een hele knauw in zijn politiek aanzien...

Hij voelt de spanning om zich heen; de slagers doen, alsof er niets bijzonders gaande is, maar hij weet wel, dat ze zijn kleinste bewegingen volgen. Dan neemt hij een paniekbesluit, veegt haastig zijn handen af en vlucht in de richting van de vijand, die nu genaderd is tot aan de ingang van de grote slachthal, zodat hij het tweetal op een halve meter moet passeren.

Van der Kalck, die misschien voor het eerst van zijn leven op de taaie, zoete bloeddamp staat te kieskauwen, lijkt niet erg verlangend om binnen te gaan, maar wil ook niet flauw schijnen. Hij heeft met één oogopslag het nieuwe raadslid ontdekt, doch staart onbestemd voor zich uit in de walm en houdt het hoofd schuin naar Dirksen gebogen om hem in het vreselijke varkensgeschreeuw beter te verstaan... De vent komt op hem af; zo-zo! De moed der wanhoop. Wat een onsmakelijke kop vooral nu hij zo nerveus gespannen is. Nee, dat gezicht staat hem helemaal niet aan...

Op drie passen herkent hij dan met vriendelijke verrassing het raadslid en neemt met een zwaai zijn hoed af. Hij ziet dat de slagershand tamelijk proper is maar zal voor alle zekerheid toch maar zijn handschoen aanhouden.

'Dag meneer Van Heusden! Hoe maakt u het?'

Langzaam en duidelijk zet hij de hoed weer op en steekt uitdrukkelijk de hand toe, als was hij bang, dat iemand in de omgeving deze plechtigheid niet voldoende mocht opmerken. De directeur knikt en glimlacht vaderlijk en beschermend, als wilde hij zeggen: Jij bent al een grote jongen en als je zo doorgaat, zullen we nog veel plezier van je beleven... De slager is overrompeld en ontwapend, voordat hij het zelf weet, stamelt iets wat op een groet lijkt.

'Ik feliciteer u nog wel met uw verkiezing!... En nog wel de eerste de beste keer, dat u kandidaat gesteld was; is 't niet? Dat is geen kleinigheid.'

De onbesuisde aanval is doodgelopen; Van Heusden wordt tam en beleefd, mompelt een bedankje, wordt enkele centimeters langer, zegt

toegeefflijk, dat ze hem er met alle geweld 'in wouen hebben' en trekt het gezicht dat er bij past.

'A propos, hoe is het met uw dochtertje — Lucie, geloof ik — die op de Sint Elisabeth-school is? Wordt ze weer beter?'

Van Heusden heeft al geantwoord, voordat hij kans ziet, zich stijf te verbazen, nu Van der Kalck zelfs weet, dat Lucie de mazelen heeft gehad. Dit is de eerste ontmoeting en in deze eerste seconde krijgt hij al haast het idee, dat hij met de schimmige wethouder regelmatig in de goot ligt... Hij komt dus al ter sprake, is al doorgedrongen tot de huiskamer van de nobele familie Van der Kalck; er wordt daar zelfs al over Lucie gesproken! Deze onverwachte sociale verheffing brengt hem danig in de war en dat mag immers niet; het is immers heel gewoon! Hij vreest al, dat hij geen schitterende politieke indruk maakt, doch Karel de Zwijger schijnt het tegendeel te denken, voor zover dat op zijn gezicht te lezen is.

'Mijn kindje zit in dezelfde klas,' verduidelijkt de wethouder, 'en ze kwam er niet over uitgepraat, dat Lucie van Heusden de mazelen had.'

'O — ja — ja-ja, meneer Van der Kalck, uh, ik uh —'

'Och mazelen heeft tegenwoordig niet zo veel meer te betekenen,' gaat het buurpraatje verder.

Het paarse hoofd warrelt. Hij was voorbereid op een hondse ruzie, of tenminste op een gesprek van dikke, deftige woorden, als: middenstandsbelangen, ikkenomische verhoudinge, kopperaosie, dimmeccratie zelfs, en daar staat me de geleerde meester-doctor in alle ernst over de mazelen van 'ons Luus' te leuteren.

Maar na wat genoeglijke buurpraatjes, waaraan Dirksen ijverig deelneemt, schijnt de wethouder toch tot de orde te komen en verwacht, dat meneer Van Heusden goed werk, héél goed werk, zal kunnen doen in de Raad. Er mocht best nog een afgevaardigde van de kleinere bedrijven bij; nu — na deze aanwinst — zijn er naar verhouding eigenlijk nog te weinig middenstanders in de Raad. En voor de goeie gang van zaken in zo'n groot bedrijf als het slachthuis, zal het van zeer veel nut zijn, dat iemand, die er dagelijks in zit, steeds bij de hand is om B. en W. van advies te dienen...

In heilige ernst.

Dan kijkt de wethouder op zijn horloge: 'Ja-ja, dokter Dirksen, ik geloof, dat we de knapste slager van heel Dombergen in de gemeenteraad hebben gekregen!'

'O jááá!' giechelt de directeur. 'Hij is niet alleen de knapste slager onder de raadsleden maar ook het knapste raadslid onder de slaggers, hihi!' Van der Kalck stikt bijna, doch beheerst zich. Hij lacht wel, maar niet zó, dat het beledigend kan lijken, en ziet trouwens dadelijk, dat de paarse het gift niet schijnt te proeven en dwaas meegrijnst. Dat het intermezzo nu toch vlug moet eindigen, voelt hij zeer duidelijk, doch Dirksen

laat zich niet zo snel remmen, is een en al uitbundigheid, pookt met een speelse vinger in het witte jasje van zijn slachtoffer.

‘En de goeie gang van zaken is bij hèm in goeie handen; wàt? Is ‘t niet zo, Van Heusden?... Met hèm heb ik nooit last, meneer Van der Kalck!’ De vinger wordt nu pietepeuterig opgestoken en hij houdt schalks het hoofd schuin. ‘Eén keer heb ik gezien, dat hij het bloed van een afgekeurd beest aan ‘t kloppen was, hihi! Já-á! Hij stond het met studie te kloppen. Hè? Wat? Ik had hem in de gaten, en hij was er bijna mee de poort uit! Maar dat is niet zo erg voor één keertje; wel? En hij heeft me beloofd, dat hij het *nooit* meer zal doen.’

‘Dat is me te geleerd,’ haast zich de wethouder, die aan het gezicht van de bloedklopper ziet, dat het tijd wordt de slachting te staken. Daarom trekt hij nog eens zijn horloge en zegt, dat het nu toch de hoogste tijd voor hem is. Met hetzelfde groot-ceremonieel geeft hij een handschoen aan de slager, die nu niet meer weet of hij op zijn hoofd dan wel op zijn benen staat. ‘We zullen elkaar nu wel vaker zien, meneer Van Heusden,’ zegt hij prettig en zwaait weids met de hoed tot stichting van alle toeschouwers.

Meneer Van Heusden stottert ‘n groet en ziet niet eens de bewonderende blikken van zijn kiezers. Wel ziet hij heel even de mistige slachthal draaien voor zijn ogen. Op dit ogenblik is hij in staat om van Dirksen al of niet gekeurde bloedworst te maken, eveneens zonder schietmasker.

Het is ook nog al erg. Juist als hij zich ver boven zijn omgeving heven voelt door de onderscheiding hem bewezen door de mystieke, invloedrijke Mr. Dr. Van der Kalck, wordt hij door ‘dieje fijne farizeeër’ teruggebracht tot het krengenslagertje, dat noodslachtingen opkoopt en zijn klanten wil vergasten op een corrupt emmertje bloed... Hem te kakken zetten ten aanhore van uh, van zijn *collega* Van der Kalck, wacht maar, manneke! Hij krijgt zijn trekken wel thuis, dat stuk ellende... Hoe en waar hij het giechelende mispunt zal krijgen, is hem echter nog volkomen duister.

‘Wat bedoelde u eigenlijk met dat kloppen van bloed?’ vraagt de wethouder, als Dirksen hem uitgeleide doet naar de grote inrijpoort.

‘O, dat is een van de fouten! Er is in de meeste slachthuizen haast geen toezicht op het bloed, dat er verdwijnt. Als een rund geslacht wordt, staat de slagersjongen gereed met een emmer om het bloed op te vangen. Dat wordt dan aanstonds geklutst als een ei, anders gaat het stollen. Het emmertje wordt ergens opzij gezet, soms zelfs klimt een jongen er dadelijk mee op de fiets. Het dient voor bloedworst en dergelijke lekkernijen. Intussen wordt het dier verder afgeslacht en dat is ‘n werk van ongeveer drie kwartier. Zodra dat klaar is, komt de keurmeester. Vertrouwt hij het vlees niet, dan verschijnt de keuringsveearts, in casu de heer Vlimmen of ik, die het al of niet goedkeurt na onderzoek in het laboratorium. Is het vlees gevaarlijk, dan wordt het vernietigd, heel

zorgvuldig bewaakt en vernietigd. Hier in Holland is het praktisch uitgesloten, dat er nog iets van aan de man komt. Maar vóór we zover zijn, is het best mogelijk, dat de slager al in zijn winkel de bloedworst staat af te wegen.'

'Mars!'

'Niemand denkt nog aan dat emmertje bloed, natuurlijk.'

'Ik geen bloedworst meer,' besluit de Zwijger.

'Dat is overdreven. Bloed, dat na verwerking tot bloedworst nog gevaar oplevert, komt voor zover we weten, zelden voor. Het is alleen het zeer walgelijke idee, dat de mensen van gekookte tuberculose zitten te smullen. Ongeveer alsof u rattenvlees eet. Bovendien weet ik niet wat er verder met het bloed gebeurt, afgezien van bloedworst. Honden zullen er prijs op stellen het emmertje leeg te likken, is 't niet? Even later likken ze dan uit dankbaarheid de kinderen in het gezicht. Och, hoofdzakelijk is het een kwestie van discipline, of van pedagogie als u wilt. De slager moet op zijn verantwoordelijkheid gewezen worden, lang voor dat het zo gevaarlijk wordt, dat hij ernstige ongelukken kan maken. Er bestaan in Dombergen zeer keurige slagers, mensen die zeker fatsoenlijk genoeg zullen zijn, om het bloed op een veilige manier weg te smijten, zodra ze horen, dat hun beest niet dadelijk goedgekeurd zal worden. Op dat fatsoen mag ik natuurlijk niet rekenen... U kunt hier in de stad rustig bloedworst eten, want nadat die meneer van daarnet me bijna verschalkt had, heb ik maatregelen genomen, die me garanderen, dat het hier niet meer voorkomt. En dit maatregelen worden zoals de meeste andere door de heren natuurlijk klinkklare judasserij genoemd.'

Even later wandelt de onverwachte bezoeker door het jonge laantje, schijnt erg tevreden en grinnikt als er niemand in de buurt is. Het nieuwe raadslid heeft hij al in de zak... Zal nu met belangstelling wachten op de onbekookte aanvallen tegen de leiding van het slachthuis, doch vreest al bijna er nooit iets van te zullen gewaarworden.

Die Dirksen is een pracht van een slachthuis-directeur, overweegt hij, maar een vervloekt slecht diplomaat. Ben ik daar in twee seconden erin geslaagd om van een stroper een boswachter te maken, en Dirksen maakt er in minder tijd weer een bolsjewiek van... Nee, dat gezicht staat me niet aan... De beste slager onder de raadsleden, huh-huh!... Die klinkerweg houdt zicht goed.

'Dag, meneer Van Dulmen!' Zwaai met de hoed... Een van zijn kiezers! En die meneer Vlimmen — Vlimmus zeggen de boeren — wil aangesteld worden in gemeentedienst. Dirksen heeft er nog eens op aangedrongen... We zullen zien; hem of een ander. Verbaliseert de mensen, die hem stemmen moeten? Il faut du toupet!... Dát noemen we lef. Zo-zo. Ik bèn benieuwd...

Voortwandeland klemt hij zijn wandelstok onder de arm, krijgt een heel klein notitieboekje en schrijft: *O. M. informeren verbaal Vl./v.H.* Want

hij is natuurlijk ook kantonrechter-plaatsvervanger en zodra hij de ambtenaar van het Openbaar Ministerie ziet, wil hij toch wel eens horen of 'Vlimmus' werkelijk zoveel *toupet* heeft gehad. Wel interessant! Een onplezierig emmertje bloed en een even onsmadelijk proces-verbaal. Nee, dat is geen verloren ochtend. En wat zal het er spannen in de Raad, oei-oei-oei! Van het slachthuis blijft geen steen heel. Slachthuisschandaal in Dombergen! Directeur gearresteerd, wethouder voortvluchtig! Minister stelt onderzoek in... Purper en groen, nee, dat gaat hem op de duur dansen voor zijn ogen... Abattoir is dus erledigt en nu zullen we eens heel even binnenlopen bij de oude heer Stein, onze waarde secretaris van de Voogdijraad!

HOOFDSTUK 6

Truus is dicht bij de dertig en Dacka zegt, dat er gauw iets moet gebeuren, of ze gaat lelijk verzuren.

Onverbiddelelijk en heerszuchtig heeft zij het taaie karweitje aangepakt en is er ook in geslaagd een imitatiegezin te vormen met haar enigszins verwilderde broer en haar kleine Dop.

Dop is het bindmiddel.

Er wordt zelden over gesproken, maar als ze eens vertelt, heeft zij de datums nauwkeurig gesorteerd: ze was juist één jaar en twee maanden getrouwd, toen Paul ziek werd.

Paul Dautzenberg was tandarts en een ouder studiegenoot van 'de Vlim'. Zijn huwelijk met Truus was het gevolg van een dier theepartijtjes in 'L'Europe', waar de vriendjes werden voorgesteld, toen ze eens in Utrecht op bezoek was. Dautzenberg stond in Utrecht bekend als een aardige kerel; het huwelijk duurde te kort om niet bijzonder geslaagd te zijn, en Vlimmen sprak toen altijd graag en een beetje overdreven onverschillig over 'm'n zwager, de tandenpeuter'.

De vreselijke griep epidemie van 1918 was ongemerkt aan Paul voorbijgegaan, en als er over gesproken werd, zette hij een hoge borst op en vroeg: 'Wat voor griep?'... Maar toen de tweede, zachte griepgolf kwam, stond hij in zijn veeibelovende praktijk ergens in Limburg de hele dag met zijn neus boven de opengespalkte monden. En op de avond van de dag, dat hij juist één jaar en twee maanden getrouwd was, had hij veertig graden en sprak hoofdzakelijk over de Kemalisten, die toen de aandacht trokken. Hij was ervan overtuigd, dat Kemalisten betekende: kameelruiters...

Een paar dagen daarna stierf hij: het was even na middernacht, dus juist op de dag, dat Dop drie maanden oud werd en tevens op het ogenblik, dat Truus voorgoed tot de overtuiging kwam dat er geen God bestond. De oplossing lag voor de hand. In Dombergen werd een groter huis ge-

huurd. Truus vulde het met haar huisraad en het was tijdens deze verhuizing, dat Jan Vlimmen respect kreeg voor zijn zuster, de blaag waar hij, zes jaar ouder, steeds hoog overheen gekeken had. Met hete, droge ogen in een hard, verbitterd gezicht, stond de jonge weduwe in het nieuwe huis, het kind in de armen, en hield scherp toezicht. Wanneer het tijd werd, voedde zij tersluiks de kleine Dautzenberg onder de plooiën van de zwarte mantel, die ze los om de schouder had geslagen, en gaf tegelijkertijd nog haar orders aan de verhuizers, die de meubels aansjouwden. Niets ontging haar; alles stond dadelijk op de juiste plaats. De hele dag liep zij zo van kamer tot kamer en wiegde het slapende kind in haar armen. Vlimmen kon het niet goed aanzien en stond onbeholpen zorgzaam rond haar heen te dreutelen, bang voor haar wit, onbeweeglijk gezicht, tot ze hem de deur uitjoeg, naar zijn boeren, met verbod om vóór zeven uur thuis te komen.

En toen hij 's avonds thuiskwam, was de huiskamer geheel kant en klaar ingericht, ongeveer zoals deze er nu nog uitziet. Een koud avondmaal was gedekt, geheel in de puntjes, met zilveren ringetjes om de vingerdoekjes, zodat hij een gevoel kreeg, alsof hij bij zeer keurige mensen logeerde. De loodgieter was al aan de badkamer begonnen, er was overal licht, en het voornaamste wat mankeerde was de telefoon, doch die kwam morgen. Dop lag fris opgebed in zijn wieg, toonde een tevreden tuitlip en balde de vuisten tegen zijn hangwangen. Jan Vlimmen stond er een hele tijd naar te kijken en vond het nieuwe gezin opeens erg prettig, totdat hij zei: 'Z'n vingers zijn net gepelde garnaaltjes,' en Truus hem uitvoerig vertelde, waarop zijn eigen vingers geleken.

Zo begon de eerste avond reeds de taaie strijd, die pas na een jaar of drie ophield, toen 'meneer dokter' bijna volmaakt gedresseerd was. Op 't oogenblik heeft zij hem zo ver, dat hij zich iedere dag baadt, scheert, smetteloze nagels vertoont en zachtjes mopperend al haar bevelen opvolgt.

Mr. Floris Dacka houdt zich bezig met het gewone aantal pro deo-zaakjes, waarop een werkloos advocaat recht heeft, en leeft van een inkomen, dat op de kop af driehonderd gulden per maand bedraagt. Deze rente, het oude deftige huis naast de pastorie in de Eikenstraat en een manke huishoudster heeft hij geërfd van de rijke, eigenwijze tante, die hem vanaf zijn vijfde jaar heeft opgevoed op een manier, die alle zelfstandigheid in hem moest doden, en die hem daarna — op deze drie legaten na — onterfde met de bedoeling hem wat meer zelfstandigheid bij te brengen.

Er is weinig kans, dat hij ooit iets te doen krijgt. Van huis uit protestant, staat hij in Dombergen als een schurftig schaap buiten de gemeenschap, ofschoon men er uiterlijk niet veel van merkt. Zijn gedistingeerde verschijning wordt overal met lawaaierige vriendelijkheid tegemoet geko-

men, zoals de gemoedelijkheid van het land dat wil, doch maar juist op het grensje, waar zijn 'Zwarte Terreur' geniepig de onzichtbare muur optrekt. Hij stoort er zich niet eens meer aan, geoeffend als de blinde, die voelt dat hij enkele centimeters verder zijn neus gaat bezeren.

De enige sociale gebeurtenis, waarbij zijn medewerking wordt geduld, is de straatcollecte op de zondag voor Sinterklaas, wanneer de heilige man door de stad trekt. Baron van Neerwetten, die nog met Dacka bij de huzaren heeft gediend, verzamelt dan steeds enkele ruiters, die de stoet begeleiden en hun rinkelende collectezakjes opsteken naar de toeschouwers, die uit de bovenramen hangen. Dacka krijgt van de baron een paard te leen, kleedt zich onberispelijk in rok, de nauwe rijbroek met souspieds tot op zijn zilveren sporen gespannen, en laat dan Dombergen eens zien hoe een heer te paard zit. Hij is een van die geboren ruiters, die een paard tussen de knieën houden met dezelfde elegante verstrooidheid waarmee een oude kantoorclerk zijn penhouder achter het oor draagt. En op deze ene dag van het jaar voelt hij zich bijna aanvaard als lid van de Dombergse gemeenschap...

Maar overigens zijn alle mogelijkheden degelijk en keurig voor hem afgesloten; alle commissietjes, verenigingen en politiekekerigheidjes, waarin de jonge advocaat zich meer druk dan verdienstelijk pleegt te maken om een praktijk bijeen te azen, kan hij gevoeglijk afschrijven. Buiten zijn gratis-zaken en de kleine faillissementen, waarmee een jong advocaat blij gemaakt wordt, krijgt hij af en toe enkele ingevreten querulanten, die zelfs bij de gemakkelijkste plaatselijke confrères reeds ter deure zijn verwezen. Hij aanhoort dan geduldig het lange verhaal, rekent niet eens een adviesje en zegt: 'Ga maar naar je tegenpartij en zeg, dat ik het voor hem gratis zal behandelen!'

Ieder jaar is hij van plan om te vertrekken en het komt er nooit van; het huis houdt hem vast. Kort na zijn drie legaten was hij bijna ontsnapt uit Dombergen. Vast besloten zich te verbinden bij de Rechterlijke Macht in Indië, vernam hij op het Departement, dat juist veertien dagen tevoren de uitzending van juristen was stopgezet.

Zo zal zijn talent voorlopig nog wel een poosje in Dombergen gesteriliseerd blijven. En hij heeft aanleg! Uit de gratis-zaken die hem worden opgelegd, haalt hij sportief alles, wat er voor zijn cliënt inzit. Hij is ook niet alleen boekenwijs. Wanneer hij eens pleit, blijft zelfs de Hagenburgse Officier wakker; in schermutselingen slaat hij snel en raak terug. Soms is hij bewonderenswaardig. Zo was hem eens bijna een gratis strafzaakje ontglipt. De politierechter was pas ingevoerd en Dacka was nog niet gewend aan de nieuwe, korte termijnen. Hij kreeg 't papiertje, waarbij hij aan de verdachte als raadsman was toegevoegd en keek even het dossier in. De zaak was van geen belang: een jongen uit een woonwagen, die met veters en schoensmeer de boer op ging, zat in Hagenburg gedetineerd en had het feit bekend. Diefstal van drie gulden en centen

uit de buffetla van een buiten-café. Een van de duizenden snertzaakjes, die met twee regels in de plaatselijke blaadjes komen. Dacka besloot volgende week eens een bezoek te brengen aan de jonge misdadiger in het Huis van Bewaring; hij moest nu naar Dombergen terug. En een paar dagen later bekijkt hij toevallig nog eens het papiertje, schrikt zich lam en komt 's morgens om negen uur tot de ontdekking, dat de jongeman vandaag tegen tien uur is gedagvaard. Rent naar het station, vangt op het nippertje de trein, bestormt om 10.15 de trappen van het paleis en duikt zwetend in zijn toga.

De zaak is nog niet uitgeroepen en dat is maar gelukkig, want de heren achter de groene tafel, die betaald worden, kunnen hopeloos hun humeur-tje verliezen over een advocaat, die er geld op toelegt, maar te laat komt. De verdachte wacht al in het gebouw en Dacka kan drie minuten met de jongen praten. Dan komt de marechaussee hem halen.

Er is één getuige, de bestolen herbergierster. De jongen bekent vol ijver en Dacka staat erbij als een jachthond, de wenkbrauwen strak, de grote wilde ogen vastgegloeid op het grote olieverfportret van H.M. De zaal heeft hij met één blik opgenomen, voor zover zij van belang is. Er zitten twee aardige jonge meisjes in de getuigenbanken, die alle aandacht trekken, zonder dat zij 't weten; verder twee nonnen, die komen getuigen in een zaak van schoolverzuim... De politierechter is een somber, langzaam man, die eerst dromerig nadenkt, voordat hij twee woorden zegt. Dacka begint te liegen, maar hij liegt groot. Hij gaat de woonwagen beschrijven, alsof hij er pas vandaan kwam... En hij doet het goed! Hij heeft een prettige, rustige stem, spreekt vooraan in de mond en werkt iedere letter af zonder erop te drukken. Zijn geluid is zeer gevoileerd, maar dringt toch duidelijk door, zoals dat ook het geval is met een saxofoon, en reeds na zijn eerste zin is de volle, warme zaal onwerkelijk stil. Zijn woorden vloeien gezapig, overtuigend, hartelijk... De jongen moet zorgen voor zijn moeder en voor een jongere broer. De moeder ligt star van reumatiek op een vodenbed, het broertje heeft een blaasziekte (dat heeft hij drie minuten geleden gehoord) en zit wezenloos in een hoek (veronderstelt hij). De toestand, die hij beschrijft, schijnt toevallig zo juist, dat de beklagde begint te snikken, en dat was dan ook de bedoeling...

Dacka zegt het niet, maar iedereen is er nu van overtuigd, dat meneer de verdediger de woonwagen heeft bezocht en er eerlijk voor wil uitkomen, dat hij nog onder de indruk is van dit bezoek. Zelfs de Officier vliegt er in onderbreekt en vraagt geïnteresseerd, waar die woonwagen op het ogenblik staat. Het antwoord komt vlot, een beetje verbaasd zelfs, wijl de aanklager dit niet eens weet.

'Als u dit alles zag, meneer de Politierechter, het zou u aan het hart gaan.' Eenvoudiger kan het niet; ieder woord valt als een kuise harptoon in de gespannen zaal. Er zit een verdoken complimentje in, en daarom volgt

er een sober gebaartje, zoals men maakt, wanneer men iemand gelukwenst. Dan kijkt de glorieuze leugenaar verstrooid half om en heeft snel gezien, dat de knappe meisjes schreien. Juist! Het zijn zijn lieve meisjes, en ze weten niet, hoe kostbaar hun traantjes zijn voor een verdediger, die nog volstrekt niet weet, wat hij het volgende ogenblik gaat zeggen. Zelfs de Hollandse Politierechter, die zich heus niet veel laat wijsmaken, wil — misschien onbewust — niet onnodig de beul uithangen ten aanschouwe van een paar aardige meisjes, die schreien van oprecht medelijden. De sfeer van sympathie wordt voelbaar smeug, een paar neuzen worden gesnoten.

Nu ophouden! Zoiets moet je hier niet overdrijven. In de rechtszaal slaat het sentiment gauw over tot irriterende komiekerigheid. Dus: hij durft op de uiterste clementie van meneer de Politierechter aan te dringen, omdat hier duidelijk genoeg vaststaat, dat deze diefstal niet gepleegd is om sigaretten en bioscopen, zoals we dat hier van dergelijke jongelui gewend zijn.

Dit is af... Even erop gezinspeeld langs een tactisch omwegje. *Niet* om sigaretten en bioscoop. Het versleten clichetje Honger-Ellende-Noodzaak pakt al niet meer sinds onheugelijke tijden en ieder rechter, die zich respecteert, zet reeds de stekels uit, wanneer hij het in de verte voelt naderen. Onbesuisde tribunepleiters, die er nog wel eens op steunen, lopen gevaar, dat de Officier, die er steeds half en half op voorbereid is, tussenbeide komt met de inlichting, dat de hongerig: dief bij huiszoeking in het bezit bleek van een koket sommetje, of dat hij zich de avond tevoren in Café 'Buitenlust' op zegge achtentwintig potjes bier heeft getrakteerd...

Als meneer de Politierechter wordt bedankt, snuiten zich de neuzen bij wijze van applaus. De rechter zit even te staren met een lelijk gezicht en vraagt, hoelang de verdachte nu in voorarrest zit... Vijf dagen!... Nu, dan straft hij deze verdachte heel kordaat met een gevangenisstraf van vijf dagen onder aftrek van de tijd in voorlopige hechtenis doorgebracht. Een dikke verzamelzucht suist door de zaal. De meisjes huilen nu eerst recht vlijtig: de officier, die ook niet de beroerdste wil zijn, ziet af van appèl en schrijft reeds het ontslagbriefje voor het Huis van Bewaring. Om iedere vergissing uit te sluiten, moet de verdachte nog eens hier komen en de rechter doet nu ijselijk streng: Heeft hem voor deze keer een zeer lichte straf opgelegd, een straf, die eigenlijk geen straf is, omdat hij nu dadelijk naar huis kan, maar als het nog eens gebeurt, dan... ja dan!

Even later zweeft Dacka door de gang, laat zijn toga fladderen op de maat van de slepende wals, die hij door zijn neus jubelt, en vergeet een ogenblik, dat hij de enige is, die erbij verliest, want niemand betaalt zijn spoorkaartje.

HOOFDSTUK 7

Aan deze kant van de Acht Zaligheden, niet ver van de grens, ligt de abdij der Paters Trappisten.

Het is een groot landbouwbedrijf. De blauwe sloof over de toga, die hoog is opgeschort boven de slobkousen, staan zij in het veld, de bruine broeders met hun baarden, de gladgeschoren paters in het wit, en doen zwijgend hun werk. 's Zomers zweten zij in het dikke pak kleren, 's winters zetten zij de puntige kap naar de wind, het hele jaar rond zwijgen zij in alle opgewektheid, doen rustig en taai het zware werk, jaar in jaar uit. Een pater heeft zes jaren lang Wijsbegeerte en Theologie gestudeerd met Latijn als voertaal en in het geheel is hij gewoonlijk tot zijn vijftiende jaar opgeleid voor de priesterwijding, doch dit verhindert hem niet even goed zijn werk te doen als de bruine broeder, die naast hem op de akker staat en misschien analfabeet is. In hun zwijgen zijn zij allebei even wijsgerig, zij keren mest, voeren de ploegstaart, eggen, zaaien, maaien en zweten, zonder dat er enig intellectueel verschil te bespeuren valt.

Hun zwijgen is beangstigend. Wanneer het hoog nodig is voor het werk, geven zij elkaar een stom teken. Eén wijst naar de lucht en dan naar het hooi. De ander knikt, en de oplossing is, dat zij samen het hooi gaan operen. Vlimmen kan nog steeds niet goed wennen aan dit griezelig gedoe, al doktert hij reeds zoveel jaren op de grote stallen der abdij.

In de buurt worden dikke verhalen verteld: Eens was er een groot feest op het klooster, en dat feest bestond hierin, dat de monniken een half uur lang in de refter mochten spreken. Voor dertig minuten was het strenge Silentium der Heilige Orde van La Trappe opgeheven. Aan het einde van de lange tafel zat een pater, een Hollander. Hij zat er al ruim vijftiende jaar op hetzelfde plaatsje en naast dezelfde makker. Meer dan een kwart eeuw hadden zij regelmatig als klokken driemaal daags naast elkaar gezeten, het magere, vegetarische maal genuttigd, de grote sneden brood naar binnen gespoeld met het verdunde kloosterbier. Hadden elkaar grijs zien worden, zonder dat er iets anders tussen hen gepasseerd was dan de statige neiging, waarmee zij kwamen en opstonden. En op dit grote ogenblik kwam de Hollander van het hoekje voor het eerst tot de ontdekking, dat zijn trouwe buurman een Portugees was. In de refter zitten de monniken op één rij met de rug naar de muur; overburen aan dezelfde tafel zijn er niet. Na al die jaren landarbeid kenden zij nog juist genoeg Latijn om de Misgebeden te verstaan. Zo zat daar de pater eenzaam en hulpeloos aan het einde van de tafel, toen hij na vijftiende jaar voor het eerst mocht spreken... Als Vlimmen naar het Trappistenklooster rijdt, gaat Dacka graag mee. Aanvankelijk had hij zijn eigen mening over het zwijgen van de heren, een mening die menselijk en verkeerd was... Aanstellerij! Geloofde er niets van.

Toen hij met veel ergernis moest ondervinden, dat Vlimmen er wel aan

geloofde, is hij eens uitgestapt om een paar broeders, die in de verte bezig waren met het rooien van hakhout, te besluipen en te betrappen. Op korte afstand had hij zich achter een bosje verscholen en afgewacht. Na tien minuten kreeg hij hoop. Een der monniken liet zijn pikhouweel vallen, ging een paar waterkruiken halen en bood er een van aan zijn makker, die glimlachend, doch zonder één woord bedankte. Dan stonden zij een poosje naast elkaar uit te blazen en starden peinzend voor zich uit over het prachtige, rijke land, naar de verre, blauwe bosranden aan de horizon. Werkten dan weer door. Na een kwartier moest Dacka het opgeven; deze stomme film begon op zijn zenuwen te werken.

Nu rijden dan de twee vrienden weer door de hoge, stille bossen naar het klooster. Vlimmen vertelt, dat de koe waarschijnlijk kalfziekte zal hebben, en maakt zich gereed daarover een en ander te vertellen, want kalfziekte vindt hij nogal een romantisch verschijnsel, zo romantisch, dat zelfs een jurist er belang in kan stellen. Hij wacht nog even, of Dacka nu zo beleefd zal zijn eens belangstellend naar deze ziekte te vragen.

'Heeft die koe aan die spraakzame monniken verteld, dat ze kalfziekte heeft?'

'Dat is altijd hetzelfde praatje. In de kleine-huisdieren-praktijk hoor ik dagelijks, zelfs van medici en verpleegsters: een moeilijk vak; uw patiënten kunnen niets zeggen, bijvoorbeeld wáár ze pijn hebben —'

'Lijkt me overigens heel listig opgemerkt. Wat voor verweer heb je daarop?'

'Dat de patiënten ons dan ook niets kunnen voorliegen, en wij ons nooit aan suggestieziekten zullen uitsloven... De kinderarts verkeert trouwens in dezelfde positie, als het kleine kinderen zijn. En op de kinderarts hebben wij dan een stuk vóór, omdat onze onderzoekingsmethoden meestal grotere mogelijkheden hebben. Als een hond op vier poten staat, hangt zijn buikholte vrij en kunnen we die helemaal aftasten, door links en rechts van de buik de handen tegen elkaar te drukken tot je je eigen vingertoppen voelt, dat wil zeggen: met de buik ertussen. We kunnen dan iedere verandering, zoals leverzwellings, vergrote nieren, verstoppingen in de darmtractus, vreemde voorwerpen en alle mogelijke gezwellen duidelijk voelen. De medicus kan dat zo maar niet, ook al zet hij je op vier poten. In de borstkast kunnen we evenwel als de mensendokter, dat is luisteren met de fonendoscop.'

'Zij noemen dat truukje toch stethoscoop?'

'Is precies hetzelfde, maar je kunt van die heren toch niet verlangen, dat ze hun gereedschap dezelfde namen geven als wij. Die lui hebben een prestige op te houden, zoals je weet... God heeft de standen gewild, zegt de pastoor van Oetelbeek... Zo praten wij van exploreren en zij van toucheren. Toucheren is sjieker, want bij exploreren verdwijn ik tot aan mijn schouder in het rectum of in de baarmoeder van paard of koe, en dat is géén sjiek schouwspel, maar ik tast langs het rectum de hele buik-

holte af, en dat kan de toucherende geneesheer niet. Maar om op je kalvziekte terug te komen —'

'Had ik kalvziekte?'

'Je vroeg toch wat kalvziekte was?'

'O ja?... Maar ik ben het nog niet met je eens... De dokter slaat er op los met een gummihamer en dan zegt hij, dat je moet zuchten. Hoe nodig jij je koeien uit om te zuchten? Of doen ze dat al, zodra ze je aankijken?'

'Dat is al heel eenvoudig: Ik laat door de boer de neusgaten van het beest dichthouden. Daarmee staat de adem stil, want een koe is gelukkig niet intelligent genoeg om dan door de bek te gaan ademen —'

'Toe nou!'

'Je zult het zien. En het duurt soms verrassend lang, voordat ze tot de ontdekking komt, dat er iets niet helemaal in orde is, dat het zo niet kan blijven duren, en ze begint de kop los te wringen. Dan laat de boer gaan, en ze staat wel een halve minuut te hijgen. Hebt u nog meer bezwaren, meneer?'

Heel in de verte zien zij de twee puntige torens der kloosterkerk over de boomtoppen.

'Wat een bakbeest van een kerk midden in de wildernis,' moppert Dacka. Hij is altijd een beetje wrevelig, als hij bij de Trappisten op bezoek gaat, en toch zal hij nooit voor de gelegenheid bedanken. Zelfs hij ontkomt niet aan de charme van de kloostersfeer. Dit maakt hem kwaad en hij zoekt naar vitterijen.

'Wat ik niet kan uitstaan van Brabant zijn al die geweldige kerken. Als je in Dombergen op de ene kerk klimt, en je bent 'n beetje artiest dan spuw je op de andere. En het houdt niet op, ze bouwen als bezeten door... Neem het eerste 't beste boerendorp, niet zo'n verbasterd industriedorp, maar een negerij als Meerakkers bijvoorbeeld, dat er vandaag nog juist eender uitziet als honderd jaar geleden, wanneer je de boterfabriek en de school wegdenkt. Van al zulke dorpen bestaat het silhouet uit een verzameling armoedige hutten, die in een stad allang onbewoonbaar zouden zijn verklaard, en hoog daarboven uit steekt verwaand een paleis van een kerk. Verder is de pastorie meestal het enige bewoonbare huis. Daar heb je 't dan mee gehad; de enige weeldeobjecten zijn een kerk en een pastorie, die groter is dan het gemeentehuis —'

't Mos ni magge.' Vlimmen is er niet erg bij; hij rekent uit, dat hij vóór hun aankomst op de abdij de kalvziekte niet meer kan behandelen. Later dan maar.

'Vorige week liep ik m'n buurman, de pastoor, tegen het lijf,' gaat Dacka verder. 'Hij was zó in z'n schik, dat hij er zelfs mij over moest aanspreken. Je weet wel, dat de ouwe heer Donkers, de rijke man van de steenbakkerijen, gouden bruiloft heeft gevierd. Bij die gelegenheid heeft hij aan de kerk een Smyrna-tapijt cadeau gedaan, een reusachtige, ingewikkelde geschiedenis, die met vier man over de trappen van het altaar getrokken

moet worden, plus een brede loper door de hele lengte van de kerk, over het voorpleintje tot aan de trottoirband. Het grapje kost om en bij de zeventien mille, vertelde hij... Ik zeg: Zo-zo, meneer pastoor, dan bent u weer gesteld. Was het ouwe vloerkleed versleten van al die bruidsparen, die u gelukkig hebt gemaakt?... O, nee! Er waren nog twee van die tapijten met lopers, en die konden er nog best mee door, maar dit nieuwe was iets bijzonders, in één woord prachtig... Ik stond er een beetje van te duizelen en vroeg heel stom, of dit dan het derde stel was... Dat klopte, natuurlijk! En ik weet wel, dat het idioot van me is, want ten slotte ben ik er voor geen halve cent bij geïnteresseerd, maar ik kon me niet beheersen en zei met een vuil lachje op mijn duivels gelaat: 'Meneer pastoor, ik stel me zo voor dat, als de Timmermanszoon van Nazareth bij u in de kerk kwam, Hij u eens op de schouder zou tikken en vragen, of er nog arme mensen bij u in de kerk zaten.'

'Wat zei hij?'

'Hij stond me zó stomverbaasd aan te gapen, dat het opeens met grote zekerheid tot me doordrong, dat de goeie man daar nog nooit één ogenblik aan gedacht had. Intussen had ik er al spijt van en begon vlot over iets anders te praten. Gelukkig had ik juist een onderwerpje, waar hij al z'n gedachten bij kon bepalen. Ik ben aan 't procederen voor een meisje uit zijn parochie, dat een kindje heeft gekregen. Hij had zich al erg verdienstelijk gemaakt om de ondeugende jonge vader tot een huwelijk te bewegen... Och, ik beweer niet dat die lui geen goed doen, ik geloof zelfs, dat ze onmisbaar zijn hier in Brabant, al was het maar als rem op de beestachtigheid van hun beminde gelovigen... Maar waarom moet dat zo liederlijk veel kosten? Waarom zuigen zij zoveel geld uit 'n bevolking als die van Brabant, die het over het algemeen niet breed heeft? Kunnen de zeventien mille van een rijke steenbakker niet beter besteed worden dan aan tapijt nummer drie?... Intussen groet hij de laatste dagen lang niet zo vriendelijk als vroeger.'

'Misschien heb je twijfel gezaaid in zijn hart,' zegt Vlimmen plechtig. Zij rijden nu onder het gouden gewelf van de beukenlaan, die recht naar de kloosterpoort loopt, en de najaarszon zet de kleuren in brand. Hel en uitbundig vlamt de goudoker tegen het kille groen der dennenbossen; een koel, paars waas hangt over het ploegland. De gotische spitsboog van de poort is bedorven met een papperig, witgeschilderd beeld van Notre Dame de la Trappe, die een fladderend renaissance-kostuum draagt. Een hoge, effen muur omsluit de kloostergebouwen, die tegen de kerk aanliggen, de tuinen en de bijgebouwen. Buiten langs de muur ligt een brede gracht. De kloosterlingen zitten wel veilig opgeborgen.

'Zul je je kwade driften een beetje in bedwang houden, vuile godlooche-naar?' vraagt Vlimmen, als zij over de holklinkende brug naar de poort stappen.

'Gervas kan er tegen,' meent Vlimmen.

Op een ruk aan de ijzeren bellestang gaat in de grote eiken poort een klein deurtje open en met één pas staan zij in de middeleeuwse sfeer der abdij. De portier is een misbakken kabouter, weggelopen uit een sprookje om kinderen bang te maken. Hij is een klein, oud mannetje, met een kaal, verbrand waterhoofd, angstig scheel, en verder is alles aan hem even interessant-lelijk. Het ene oog puilt waterig naar buiten, het andere ligt te gluren door dikke, halfdichte oogleden. Zijn dunne, uitgepluisde baard heeft leemtes, die aandoen als motplekken. Zijn neus heeft fantastische vormen en is uitgegroeid in bruin-violet. Hij staat wijd en zijd bekend als de lelijkste man van de streek en zou iemand laten schrikken, als over zijn mislukte gezicht niet dat waas van naïeve hartelijkheid lag. Nu hij de heren verwelkomt, is zijn brede lach opgehangen aan twee eenzame, bruine hoektanden. Hij komt ergens uit de Vlaanders en zijn taaltje rolt.

'Dag 'iere!'

'Goeie middag, Quasimodo!' lacht Dacka.

'Dag, Broeder,' verbetert Vlimmen geërgerd.

'Kasimedo?... Amaai menier, veur wa schelde me na oit?'

'Quasimodo is de klokkenluider van de Notre-Dame,' verduidelijkt Dacka, en nu ze achter de portier door de voortuin lopen, maakt Vlimmen van de gelegenheid gebruik Dacka een stomp in de lenden te plaatsen, die het mispunt naar adem doet happen.

'Van de Notre-Dame in Paraais? Awel, die keirk 'em ik gezien. 'k Ben ikkik al in Paraais gewist, zinne! 'n Schoeën keirk! Mor de klokkeloier 'em ik niet gezien. Als 'em op mai gelakt moet 'm wel 'ne schoeëne, stroise vent zain, zekers... Ah, daor ies de gaste-mieëster. Allez, tot seffens, 'iere!' Terwijl ze het bordes van de hoofdingang naderen, gaat de blanke, eiken poort open en in de fraaie omlijsting van de spitsboog verschijnt de gastheer, Pater Gervatius, als een stukje kerkelijke kunst, waarnaar ze allebei met open mond staan te staren. Zij horen niet eens, dat hij groet. In een roomkleurige toga, waarvan het brede, zwarte scapulier de blankheid nog onderstreept, staat daar de rijzige figuur als het levende beeld van een ascetisch heilige in de zon. Zijn haar is pas geschoren en het uitgespaarde reepje ligt losjes als een krans van kostbaar pelswerk om het sierlijke, magere hoofd. Hij ziet er oneindig fris uit, en nu zij stil naar hem staan te kijken, proeven ze de aanblik als een tintelende bries in hun kleffe nicotine-monden.

'Blijf zo nog even staan, Gervaa!' zegt Dacka, die straalt van bewondering...

De onschuld blinkt van het reine gezicht. Blauw geschoren, bruin en blozend, niet één smetje in de wijze, kinderlijke ogen. De wenkbrauwen gaan in geamuseerde verbaasdheid omhoog en nu lijkt het, of er opeens meer zon over het land schijnt. 'Wat scheelt eraan?'

'Je staat daar als een schilderijtje,' zegt Vlimmen.

Gervaaas komt haastig de trappen af.

'Wil je wel eens gauw,' moppert hij. "'t Is hier geen gekostumeerd ball... Ik vroeg hoe de heren het maken.'

Ze geven hem de hand.

'De entree in dit etablissement is getrukeerd!' vindt Dacka, nu ze gedrieën naar de stallen wandelen. 'Dat voelde ik al de eerste keer, dat ik hier kwam, maar toen was ik nog te beleefd om het te zeggen. Aan de poort staat een monster in een bruine soepjurk, een fossiel gedrocht, waarnaar een flimregisseur jarenlang moet zoeken, zo overtuigend lelijk als hij is. Terwijl je nog niet klaar bent met lachen, stoot je twintig passen verder op 't mooiste jochie van de troep, gekleed in melkwitte wol, 'n lief kroontje om zijn hoofd en een figuur dat je dadelijk in een zilveren harnas kunt steken om voor Aartsengel Gabriël te laten spelen. Dat is de film! Die Abt van jullie is een artiest... Misschien zijn z'n contrasten een tikje te schrill!'

Als Gervaaas lacht, toont hij een onberispelijk gebit. Vlimmen kijkt met een beetje afgunst naar al het fysieke moois, daar in het witte habijt, en vraagt zich af, hoe de vrouwen hebben kunnen toelaten, dat zo'n prachtig rasexemplaar in een klooster wist te ontsnappen.

't Is maar goed, dat Vader Abt je niet hoort, want hij zóú je filmen. Hij is helemaal geen gemakkelijk heerschap!' Gervaaas lijkt kinderlijk trots op de ongemakkelijkheid van zijn Abt.

Uit de stallen verschijnt een broeder op klompen. Hij heeft een blauwe sloof aan; de slippers van de bruine pij zijn opgehaald aan de leren gordel en daaronder draagt hij een blauwlinnen broek. Zijn lange baard is pikzwart, zijn ogen staan wild van verlegenheid om dit ongewone bezoek, onder woeste wenkbrauwen... Bekeerd roofridder uit het Schwarzwald, besluit Dacka bij zichzelf. Door Otto de Gruwezame, koning van het Heilige Roomse Rijk, begenadigd op voorwaarde, dat hij zijn verdere leven boete zal doen in een streng klooster...

De rover groet met het hoofd.

'Dag Broeder!' roept Dacka, overdreven opgewekt. 'Hoe maakt u het nog sinds de vorige keer? (Hij ziet de broeder hier voor het eerst van zijn leven.) Alles wel?'

Roofdiertanden glinsteren fel in het duistere gewoel van stugge haren. De Rinaldo lacht verwaarloosd en wreedaardig, knikt een paar maal, doch laat zich niet vangen.

'Hou jij nu even je mond, ja!' nijdigt Vlimmen. 'Ben jij de veearts, of is Gervaaas 't?... Ik kom niet meer aan 't woord op de stallen, als ik die vent bij me heb!'

'Och, van een advocaat kun je nu eenmaal verwachten, dat hij doorslaat,' vergoelijkt de pater en de roofridder grijnst stil en dreigend als een wolf. De broeder heeft in de wand der lange stallen een overdeur geopend en nodigt Vlimmen met een stom handgebaar uit om even te kijken. Daar

springt een stierkalf overeind en staat naar adem te zwoegen, trillend en zwaaiend op de lange benen. Vlimmen leunt even over de onderdeur en brengt de Romeinse groet.

'Ave Caesar, moriturus te salutat!'

'Opgeschreven?' vraagt Dacka.

'Vrijwel definitief... Maar van een kalf ben je nooit zeker. Is hij allang ziek?'

Gervaaas kijkt vragend naar de roverhoofdman, die drie vingers opsteekt.

'Drie dagen,' vertaalt de gastenpater.

'Koorts hoef ik niet op te nemen ik zie zó wel, dat het een paar duizend graden zijn... We zullen hem nog één kansje geven.'

Hij rommelt in zijn instrumententas en even later gutst het bloed uit het nikkelen buisje, dat aan de hals van het rillende diertje hangt.

'Gunst je zou zeggen, dat hij opknapt!' zegt Dacka, als de aderlating gedaan is en het kalf rustig gaat liggen.

'O ja. Hij is nu veel rustiger, maar dat zegt niet veel. Ik geef geen cent voor z'n kans... Waar is de andere patiënt?'

HOOFDSTUK 8

Wanneer zij terugkeren van de stallen, komen er opeens enkele lome klokslagen van de toren gevallen, en in deze wijde stilte is het om te schrikken. Dacka wil dadelijk weten of er brand is.

'Dat is voor de Vespers,' zegt Gervaaas.

'De wie?'

'Jij met je mohammedaans geloof hebt er natuurlijk geen verstand van, maar als je niet te veel lawaai maakt, mag je wel even komen kijken.' Door een klein zijdeurtje komen zij in het voorportaal van de kerk, vandaar klimmen zij langs een wenteltrap naar het zangkoor. Ze lopen op hun tenen; bij ieder torenraampje vlekt er wat groen licht op de ruisende toga van Gervatius. En als ze over de balustrade kijken, staat hun adem stil. Daar beneden ligt een ongerept stukje middeleeuwen voor hun voeten. Gehuld in wijde, witte koormantels, staan daar een twintigtal monniken, achterovergeleund in hun eigen gotische vakje als in een gebeeldhouwde doodkist. Er zijn enkele prachtige ascetenkoppen bij, en Dacka moet een beetje onwillig toegeven, dat er niet één dikkerd aanwezig is. Een mat licht blinkt op de kale en kortgeschoren schedels, op de hoekige blauwe kaken. Van onderen zijn de gezichten kuis en rustig verlicht door de reflexen der reusachtige koorboeken. Op schuine lessenaars, een arm lang, staan daar de folianten, een overdaad van heerlijk perkament vol ronde, diepzwarte koeienletters en notenbalken. Vroom gloeit het scharlaken der kapitalen...'

Vergeefs trachten de twee vrienden het beeld te omvatten. Dacka haakt zich telkens vast aan een onderdeel, dat hem dan niet weer los wil laten.

Opeens ziet hij dat hij de letters zelfs vanaf het hoge koor kan lezen. Hij zal er aanstonds een vinnigheidje over plaatsen, maar dan valt hem op, dat zelfs de oudste koorheren, die al spierwitte wenkbrauwen hebben en ingevallen tandeloze monden, geen bril dragen... Ja, een bril zou het effect bederven, haast even grondig als een sigaret... Dus het is duidelijk, dat brillen gewerd worden uit het koor... Theater?...

Maar de sfeer heeft hem vast en ondanks zichzelf moet hij welwillend veronderstellen, dat de geweldige boeken een traditie zijn uit een tijd, die geen brillen kende.

Door de kerk zoemt het dromerig gemummel van een gebed, dat haast op fluisterton wordt gereciteerd.

Amen! Tegelijkertijd worden de reusachtige bladen omgeslagen en het klinkt als de dikke druppels van een zwoele regenbui op de stenen. Daar beneden wordt het al wat schemerig, maar langs de gewelven spelen de late zonnestralen door de toppen der smalle boogvensters en halen allerlei zotte streken uit met de bonte kleurtjes van het brandschilderwerk, als kinderen die niet naar bed willen.

Dan loopt het de twee wereldlingen koud over de rug. Een rijke basstem heeft opeens de ruimte gevuld. Rustig, zonder enige inspanning, stuwt de zanger zijn ronde, dreunende klanken vanuit de schaduwen op naar het speelse licht onder de gewelven. Licht zoemt een enkele strakke orgeltoon voor de stem uit.

Magnificat anima mea Dominum... In hevige spanning leest Dacka de ver uiteenstaande syllaben der Mariahymne onder de notenbalk en vertaalt... Mijn ziel verheft den Heer... Het klinkt ernstig, mannelijk, en diep overtuigd. Hier houden alle grapjes op; dit geluid gaat verder dan hun gedachten, die ze wild voelen opstijgen naar iets geheimzinnigs, waarvan ze toch weten, dat het onbereikbaar is.

In beheerste jubel trekt het lied voorbij. Ieder woordje komt in waardige eenvoud naar voren en maakt plaats voor het volgende, na een sierlijke buiging ter ere der Moeder Gods.

Quia respexit humilitatem ancillae suae... Voor een ogenblik vergeten zij hun alledaagse zorgjes en ligt de wereld aan scherven. Hij zag de nederigheid zijner Dienstmaagd Maria, en dat was genoeg om Haar door alle geslachten te doen prijzen....

Bij de laatste strofe maakt een lange, witte gedaante zich los uit het donkere eikehout der koorbanken. Geruisloos als een spook deint de slepende koormantel naar het altaar en staat stil onder de rode vonk der godslamp. Een wijde mouw strekt zich naar het onzichtbare klokketouw en zodra de stem zwijgt, klept buiten het blijde klokje van het Angelus. Voor enkele ogenblikken valt nu alle werk stil op het grote domein en is het vandaag de laatste maal, dat de eeltige handen zich vouwen tot het eeuwenoude gebaar om te gedenken, dat het Woord is Vlees geworden en onder ons heeft gewoond...

Het slaperig gemummel gaat nu verder; Dacka wordt wakker en nijdig... Dit is je zuiverste hypnose, waarmee ze misschien onnozele boerenjongens kunnen vangen, maar hem toch zeker niet...! Ongemerkt bespiedt hij Vlimmen's gezicht en ziet dat zijn voorhoofd sterk gerimpeld staat. Dan Gervaa's. Deze is neergeknield op het bankje voor de balustrade en heeft de spitse vingers gevouwen. Op zijn gezicht is niets te lezen dan de genoeglijke zorgeloosheid van iedere dag...

Hij probeert zich driftig te overtuigen: Nee, heren monniken! Het is een affaire zoals iedere andere. Geld en macht! Er hebben wel eens andere klokken geluid, toen de kruimels je begonnen te steken van al je geld en macht. Toen heb je die witte schaapsvachten uitgetrokken om je te pantseren in stalen maliehemden. Ter ere Gods heb je de schedels gekraakt van de arme drommels, die hun have en goed, hun vrouwen en dochters probeerden te verdedigen tegen de opgeruide wilden van West-Europa, die onder jullie leiding moordend en rovend naar Jeruzalem togen, waar je niets te maken had. Bij de belegering van prachtige, welvarende Moor'se steden in Spanje had je de liefelijke gewoonte om met je houten artillerie de koppen van afgemaakte gevangenen in de stad te schieten, opdat ze zouden gevonden worden door de nagelaten betrekkingen, die tot een andere God baden: Van de kruistochten, verlos ons Heer...!

Dan kijkt hij nog eens naar de magere koppen daar boven het perkament, naar Gervaa's, en weet dat hij een dwaas is, en dat zij aan het langste eind trekken, omdat zij zich zo verfoeilijk veilig voelen in een overtuiging, die hij niet kan peilen, en die hij geen streep kan verwrikken... Zelfs buiten in het zachte zonlicht geeft hij toe, dat het niet alleen geld is, dat er iets vervaarlijks en geheimzinnigs in deze macht steekt, waarvan hij de beangstigende greep zo juist duidelijk heeft gevoeld op een verborgen hoekje in zijn wezen, waar zijn nuchter verstand niet kan doordringen.

Op hetzelfde ogenblik zegt Gervaa's, dat ze nu een glas bier van hem krijgen, omdat ze zo zoet hebben stilgezeten in de kerk.

Het prachtige, donkere kloosterbier vloeit zacht naar binnen en Vlimmen zet met een zucht van voldaanheid het glas neer.

'Nog niet zo'n kwaad vak: Trappist.'

'Als je alleen op het bier afkomt, zul je een kater strikken,' waarschuwt Gervatius. Hij vertelt, dat de Trappisten aan tafel slechts zeer verdund bier krijgen, en geeft een overzicht van de schrale voeding. Bij wijze van tegenstelling doet Vlimmen een verhaal over de dikke pastoor van Oetelbeek, waar hij eens geroepen was voor een hondje: 'Dop was meegegaan, en de pastoorsmeid had nog niet helemaal de deur open of ze deed al: *ssst!*, want meneer pastoor sliep. En het hondje was bij hem in de kamer, dus of de dokter maar eens terug wou ko-

men. De dokter vond dat wel een beetje grijs, zei, dat hij expres dit hele eind was gekomen en dan een tweede visite in rekening zou moeten brengen. Dat hielp... Als Dop, die natuurlijk boven alles uit kakelde, héél stil was, zou ze eens voorzichtig het hondje uit de kamer zien te krijgen... Ze deed de deur open op een manier, alsof meneer pastoor op het geringste geruchtje dood zou blijven. De hond zette aanstonds een keel op, waarvan de ruiten rinkelden. Ik kwam eens door de deur kijken, in de overtuiging, dat meneer pastoor nu wel wakker zou zijn. Ik schrok ervan! Hij lag paars achterover in zijn stoel, z'n mond wijd open, èn zagen! 't Was werkelijk een ziekelijk gezicht. De tafel was nog niet afgeruimd, er stonden een lichte en een donkere fles, en overigens nog voldoende leeftocht voor drie normale mensen.. Het duurde zeker een halve minuut, voordat het keffende hondje zich liet vangen. 't Was of horen en zien verging... Ik heb tenslotte het beestje in de keuken behandeld, en toen ik wegging, hoorde ik hem vanuit de gang nóg zagen.'

Gervatius schudt lachend het hoofd.

'Wat dat betreft, doen jullie, magere fanatiekelingen wel wat sympathieker aan,' geeft Dacka toe. 'Zo'n zwijn moest eigenlijk door jullie opgehangen worden. De fatsoenlijke geestelijkheid, waarvoor iedereen respect kan hebben, moest het recht hebben om zulk tuig uit te roeien.' 'Hè ja!' grinnikt Gervaaas en gaat er breed voor zitten. 'Laten we weer eens gezellig gaan overdrijven... Is er nog iemand, die iets ter verdediging van deze eerwaarde heer heeft aan te voeren?... Dan —'

'Wacht even!' waarschuwt Vlimmen. 'We zijn er nog niet... In dat dorp is kort geleden nog een ernstig sterfgeval geweest... Nolleke van Hemert is een doodarm boerke, zo arm, dat ik hem nooit een rekening durf te sturen... en dat wil wat zeggen!'

'Dan schenk ik je nog eens in om je verlies enigszins te beperken,' zegt Gervaaas. 'Ga verder.'

'Nolleke heeft twee koeien op stal, of eigenlijk niet, want de tweede is meer tuberculose dan koe. En ieder jaar een kind. Nu is twee weken geleden z'n vrouw gestorven, ik weet niet precies, of het bij gelegenheid van de achtste of de negende bevalling was, maar het kind leeft nog. Dus Nolleke van Hemert is er mee klaar... De pastoor kwam dadelijk na zijn middagdutje op bezoek. Hij kwam bij die armoelijders voorgereden met z'n nieuwe Buick van acht duizend gulden, klopte Nolleke op de schouder en zei, dat Nolleke voor de begrafenis maar niet hoger moest vliegen, dan hij goed en wel kon betalen.'

Even trekt er een waas over de kinderlijke ogen van Gervatius; hij bloost tot onder de korte stoppels van zijn schedel. Vlimmen ziet het en omdat het hem ergert, dat hij dit onschuldige lieveheersbeestje heeft gekwetst, windt hij zich op.

'Ja, Gervaaas! Jullie hier in je prachtige klooster weten niet, wat er op

straat gebeurt. Je vraagt je af, hoe het komt, dat de mensen er genoeg van krijgen. Dat is de schuld van dergelijke types. Je ziet ons aan voor ketters, die uit alles venijn zuigen, wat? Jij weet alleen hoe mooi het is en hoe gelukkig je hier bent in jullie communistische gemeenschap. Dat kan Dacka zich zelfs wel voorstellen. We zouden allebei in jouw plaats willen zijn, als we konden. Ik vertel je zulke dingen niet om je te pesten, maar opdat je ook enigszins zou kunnen begrijpen hoe wij er tegenaan kijken!

'Op de eerste plaats is het de vraag, of een dergelijk sterk verhaal waar is,' zegt Gervatius. 'Op de tweede plaats —'

'Ja wijsgeer, ik weet wat je zeggen wilt. Op de tweede plaats is de verantwoordelijkheid voor die éne dikke pastoor en kun je het systeem niet aansprakelijk stellen voor de personen... Maar op de eerste plaats heeft Nolleke me het sterke verhaal zelf verteld en was hij er helemaal niet zo verwonderd over als jij. Hij vond het zelfs heel vriendelijk van meneer pastoor, dat die hem zo ver tegemoet kwam in zijn zware zorgen. En omdat het begrafenisje er inderdaad bedonderd uitzag, verontschuldigde hij zich bij de burens met wat de pastoor hem had opgedragen... 't Was 't eerste wat ie zee, toen ie binnenkwam, zegt Nolleke vol waardering... En wat het systeem betreft, kan ik je nog een verhaal doen, dat je kunt geloven, want ik heb het uit de eerste hand:

Op een avond krijg ik bezoek van Drika Donders, een boerenmaagd van achter in de dertig, op d'r zondags uitgedost. Ik zie dadelijk, dat er iets niet in orde is, want haar gezicht staat meer naar huilen dan naar lachen: 'Ik kom de rekening betaole, meneer, mor zou d'r nie wat afkunne, want 't is zo veul en we hebben de leste tijd al zo'n grote onkoste gehad'... Ik zeg, dat ik het eens zal nazien en sla m'n boek op. Totaal drieëndertig gulden. Er was veel werk geweest, en géén frisse karweitjes: kreupele koe, zware verlossing, later de nageboorte moeten halen, enzovoort. De rekening was laag, al zeg ik het zelf, want hoe hoger ze wordt, hoe lager onze tarieven zakken. Wij zijn geen huisdokers, die maar blijven plukken, wij behandelen kapitaal, en dan nog maar een klein kapitaaltje, zodat het voor de mensen niet te duur mag worden. Waar de huisdokter een slepende patiënt kan maken, die hem jaarlijks een vast sommetje bezorgt, gaan onze patiënten naar het slachthuis, zodra de genezing wat tegenhoudt, of, zoals de boeren zeggen: het kalf groter wordt dan de koe. Wij moeten onmiddellijk resultaat hebben, anders zijn we de mensen niet tot nut... 'Nou Drika,' zei ik, 'daar is nog al het een en ander geweest voor die drieëndertig gulden,' en daar was ze 't mee eens: "'t Is niks te veul, da wil ik nie zegge, niks te veul voor 't werk dat ge gedaon hebt en 't is allemol goed afgelopen ok nog, mar we hebbe zo'n grote koste gehad: ons moeder is pas gesturve...' En Drika begint hard te huilen. Ik zat er even van te kijken. De weduwe Donders was voor 'n paar maanden nog erg vinnig en deed op

stal nog het woord voor haar kinderen van om en bij de veertig. Ik vroeg hoe dat zo gauw gekomen was en kreeg natuurlijk een eindeloos verhaal. Vandaag drie weken geleden was ons moeder 's avonds in elkaar gezakt, vertelde Drika. 't Was een beroerte en de dokter gaf al direct geen hoop meer. Ze moest dadelijk bediend worden en 's morgens was ze dood. Toen ze 's nachts zo erg lag, kon ze niet meer praten, maar d'r ogen stonden nog goed. De kinderen wilden weten hoe het goeie mens wou begraven worden, maar ze kon niet antwoorden. Drika had al 'n paar keer gevraagd, hoe ze 't hebben wilde, eerste of tweede klas, maar kreeg er geen woord uit. Daarom dacht Drika, dat ze wel eerste klas wou, en toen ze het vroeg, knikte het ouwe mens. Ze vroeg het nog eens, want dat was wel wat hoog voor die mensen, maar de zieke knikte weer heel duidelijk. Drika zei: 'Da's goed, moeder,' en toen is het menske rustig gestorven. 't Was wel erg duur vur onze stand, maar de leste wil moet-de naokome,' vond Drika. 't Was heel plechtig, da moet ik zeggen: n' Mis mee drie here, mar de pastoor vroeg drie honderd gulde en direct betaole. Toen kwam de koster nog mee alerhande dinge, zodat we vier honderd gulde kwijt ware. We hebben d'r al 'n koei veur moete verkope, en nou wou ik vraoge of oew rekening asteblieft nie wat minder kon...' Tegen zoveel logica was ik niet opgewassen. Ik betuigde mijn deelneming en verminderde mijn rekening met drie gulden. Drika betaalde opgelucht de overige dertig en verdween... En dan nog te moeten denken, dat de pastoor gemakkelijker in de hemel komt dan de veearts. 't Is ongelijk verdeeld -'

'Dat laatste zullen we voorlopig in het midden laten,' lacht Gervatius. 'Daar ben ik niet zo zeker van. Een pastoor, die er de kantjes afloopt en idiote streken uithaalt, zal bij Sinte Pieter een zwaardere karwei hebben, dunkt me, dan de hardwerkende veearts, die leeft naar de gangbare regelen van fatsoen en gezond verstand, ook al is hij niet zo bijs-ter godsdienstig... Dus dit is het systeem, bedoel je? Dat er te veel geld geverg'd wordt? Dan vergeet je, dat de mensen het zichzelf aandoen. In jouw geval was het natuurlijk 'n beetje anders. Dat die mensen boven hun krachten gaan op de veronderstelde wens van een moeder, die half bewusteloos is, zullen we moeten aanvaarden als een te veel aan pië-teit... Maar wie stelt de prijzen vast? Het kerkbestuur, dat bestaat uit brave burgers, zoals jullie -'

'Waarvan de pastoor voorzitter is,' snijdt Dacka, 'en natuurlijk niets te zeggen heeft.'

'Als die kerkregenten zich door de pastoor tegen hun eigen overtuiging in laten ringeloren, is dat hun persoonlijke schuld. In ieder geval hebben ze de meerderheid en dus de macht om aan eventuele dwaze toestanden een eind te maken.'

Vlimmen steekt met gemaakte olijkheid een vinger op.

'Pas op, Gervas! Jij bijt je vast in de juristerij van deze affaire. Dat

het op papier in orde zal zijn, betwijfel ik geen ogenblik. Er is negentien eeuwen aan geknutseld en het is de prachtigste organisatie van heel de wereld... De grote lijn moet je niet verliezen. Wie maakt en breekt de venijnige Brabantse dorpskritiek? De pastoor en zijn onmiddellijke omgeving. Nolleke van Hemert voelt zelf dat de begrafenis van z'n afgetobd wijfke hem declassert in de ogen van de mensen, waarmee hij moet leven, en daarom dekt hij zich achter de pastoor, die zo goed is geweest hem verlof te geven om zich niet helemaal uit te kleden voor de begrafenis. Deze sfeer is er, en het spijt me wel, maar ze is gemaakt door de pastoor met medewerking van het coterietje dorpspotentaten, dat altijd en overal in Brabant aan zijn slippen hangt... Gervaas, jij bent een van de weinige geestelijken, met wie ik er over kan praten. Als ik me tegenover de meeste anderen zo uitliet, zou er al gauw naar een andere veearts worden uitgezien. En hetzelfde bepaalt de houding van de kerkmeesters, die jij verantwoordelijk wilt stellen.'

'In onze faculteit noemen ze dat positieve moraal,' springt Dacka bij. 'Ketelmuziek voor het huis van de boerenjongen, die een meisje verleid heeft, om hem tot een huwelijk te dwingen. Boycot! Die positieve moraal is een veel feller wapen dan de strafwet. Hoeveel Brabanders, ook in de steden, kunnen zich de vrijheid veroorloven van niet naar de kerk te gaan, zonder dat ze onverwijld geldelijk nadeel zullen onderkennen? Wie financieel onafhankelijk is, kan er ook nog niet zo gemakkelijk onderuit, want hij zal worden genegeerd door de grote meerderheid van z'n kennissen: een vloed van laster en verdachtmaking gaat over z'n hoofd en met die verzameling van belachelijke kleinigheden, waaruit een dag is samengesteld, wordt hem iedere dag bedorven.'

'Toen ik pas in Dombergen was,' gaat Vlimmen voort, 'zat ik op een zondagmorgen in de kerk. 't Was even voordat de Mis begon. Een vriend uit m'n studententijd, die ook in Dombergen terecht gekomen is, kwam de kerk binnen en terwijl hij me passeerde boog hij zich even over me heen en fluisterde: Kom jij hier ook voor je broodje... Dit ene voorbeeldje typeert een toestand en een dergelijke toestand kan ik geen godsdienst meer noemen.'

Gervaas kan er slechts om glimlachen.

'Je vergeet één ding: Er zijn drie kerken* en wij behoren op het ogenblik tot de Strijdende Kerk op aarde. Strijd is in het algemeen nooit fraai, en één van de partijen, de kerk dus, kan niet alleen het fraaie karakter van de strijd bepalen, daarvoor is ze afhankelijk van de manoeuvres van de tegenpartij. Als de kerk erg lamme-goedzakkerig optrad, zou het gauw met haar afgelopen zijn. Er is een grote kans, dat die meneer, die nu voor zijn boterham in de kerk zit te huichelen, op

* Strijdende kerk op aarde; lijdende kerk in het vagevuur en zegepralende kerk in de hemel.

het ogenblik, dat de kerk de strijd staakt, letterlijk of figuurlijk de kerkeramen ingooit... Laten we zeggen, dat de kerk in Brabant macht heeft. Die macht houdt ze maar juist zo lang, als ze zich haar vijanden van het lijf weet te houden... Neem onze vriend Dacka. Hij is ongelovig en het is zeer waarschijnlijk, dat hij in zijn dagelijks leven de katholieke kerk als een lastige hinderpaal op zijn weg vindt —

'Nee, dat is maar een idee van je,' spot Dacka.

'Gevolg is wrijving. Als Dacka niet gelooft, is het zijn goed recht om de kerk te verfoeien en te bestrijden, waarbij we zullen aannemen, dat hij het op een beschaafde manier zal doen. Maar nu moet je de kerk niet het recht ontzeggen om van zich af te slaan. Zolang het mogelijk is, zal ze dat doen met jullie positieve moraal en dat is een van de onschuldigste verweermiddelen.'

'Maar geniepig en venijnig.'

'Het kan veel erger. In Mexico werden kerken en kerkgangers beschooten met machinegeweren. Voorlopig wordt zoiets hier voorkomen door jullie venijnige Brabantse dorpskritiek, die lang niet zo ongezond is als schieten. De aanvallers in toom houden is beter dan terugschieten. Hier op aarde is geen enkel strijdmiddel onberispelijk. Maar de kerk heeft altijd gestreden en zal blijven strijden, want strijd is haar nu eenvoudig opgelegd als een taak.'

Nu zitten de twee anderen een tijdlang zwaar te peinzen, tot Dacka in een lach schiet.

't Is op 't ogenblik één-nul voor Gervas,' zegt hij eerlijk.

'Daar moet ik nog eens over denken,' twijfelt Vlimmen. 'Lijkt dat niet bedenkelijk op het doel, dat de middelen heiligt? Zijn de mensen er voor de kerk, of is de kerk er voor de mensen?'

't Ligt er aan van welke kant je de zaak bekijkt. Een reglement kan niet zó goed zijn, of het zal in uitzonderingsgevallen slachtoffers maken. Jullie zitten te staren op individuen als Nolleke van Hemert, de pastoor van Oetelbeek en Drika Dinges. Wanneer we afspreken, dat het algemeen belang — in casu van de kerk — vóór het particulier belang gaat, geloof ik dat we op de juiste weg zijn.'

'Als ik de volgende keer hier kom, krijg je antwoord,' belooft Vlimmen. 'Dan zal ik m'n papieren eens meebrengen, en zullen we 't eens hebben over m'n kerkelijke echtscheidingsavonturen.'

'Dus voorlopig veertien dagen uitstel voor repliek,' constateert Mr. Dacka.

'Over die dikke pastoor van Oetelbeek hoorde ik laatst nog een goeie mop,' vertelt Vlimmen. 'Hij had weer iets nodig; ik weet niet meer of het een nieuwe doopvont of een koperen communiebank was. Hij begon met zijn rijke parochianen een poot uit te draaien en bovenaan op de lijst stond Jantje van Duizel voor duizend gulden aangeslagen. Jantje is een oud, rijk en schrikkelijk eigenwijs boerke, bovendien is hij nog

lam in de benen, en dat maakt hem wat lastig... Hij was de eerste, waar de pastoor zijn neus stiet. Jantje wilde met plezier duizend gulden schokken, máár... voor een nieuw orgel, want hij heeft een oomzegger, die orgel studeert en organist zal worden, als de tegenwoordige virtuoos plaats maakt... Het onderhoud werd enigszins gemouvementeerd, de pastoor sloeg met zijn vuist midden op de tafel, en liep ten slotte kwaad weg zonder zijn duizend pop. Toen begon hij Jantje lekker te pesten en de mooiste gelegenheid kreeg hij, toen Jantjes dochter trouwde. 't Was de duurste eerste-klas Mis, die er in Oetelbeek te koop was, en Jantje werd met zijn hoge hoed op een Oirschotse stoel in de kerk gedragen. De pastoor liet eerst het gezelschap twintig minuten wachten, rammelde dan de dienst in recordtijd af, en toen de stoet uit de kerk trok, rende hij naar de deur en smeed die hoogsteigenhandig met een grote bons achter de laatste bruiloftsganger dicht.'

'En nou gaan we gezellig worden,' zegt Dacka. 'Ik vind, dat zo'n vent voor de inquisitoriale rechtbank moet worden gedaagd, die constateert, dat hij de gezamenlijke geestelijkheid heeft te schande gemaakt, en die hem veroordeelt om zeer plechtig te worden opgehangen aan de hoogste boom van Oetelbeek onder toezicht van de aartsbisschop en de bisschoppen van Nederland —'

'En een kardinaal!' bedenkt Vlimmen.

'Natuurlijk! Een kardinaal moet er bij zijn, anders is het ophangen niet geldig... De plechtigheid begint met een speciale dienst in de Oetelbeekse kerk met veel wierook en hosannah, wat de menigte in vervoering brengt, en van daaruit gaat het in processie naar de galg. Heel het dorp is op z'n zondags en alle vaantjes worden meege dragen. Van heinde en verre zijn natuurlijk de bedevaartgangers gekomen om het heilige feest bij te wonen, en je weet wel, de marskramers, kunstmakers, wonderdokters, goochelaars en bedelmonniken... De dikke pastoor loopt in zijn hemd en op blote voeten. Hij is in ijzeren ketenen geklonken en wordt begeleid door vier beulsknechten, die gewapend zijn met hellebaarden, zoals de suisse er een heeft, waarmee ze de veroordeelde af en toe minzaam tot doorlopen overtuigen. Voor beulsknechten neem je natuurlijk vier taaie, aangebakken zendelingen, uh, ik bedoel missionarissen uit de tropen, die net met Europees verlof zijn. Ik bedoel zo van die halfwilde missionarissen, je weet wel, die minstens tien jaar bij de kannibalen gediend hebben... Maar het moeten broodmagere rakers zijn bij wijze van contrast —'

'Ja!' knikt Vlimmen peinzend. 'Dat is wel een voordelige pose.'

Gervas houdt zijn ribben vast.

'Het angstgegil van het dikke zwijn wordt overstemd door Alleluja-gezang—'

'Wacht even!' onderbreekt Vlimmen in zware ernst. 'Dat gaat niet. Ze kunnen niet heel de weg lang alsmaar alleluja zingen. Daar moeten we

een speciaal Latijns gezang voor hebben... Bijvoorbeeld *Pendebit in nomine Domini*: hij zal hängen in naam des Heren... *Deo gratias*, antwoordt de menigte meerstemmig —'

'Neel *Deo gratias* komt op 't laatst,' zegt Dacka opgewonden. 'Neem liever *gaudeamus igitur*: laten wij ons derhalve verheugen!'

'Och jô, dat is een studentenmop! Schei jij nou uit, want jij hebt geen verstand van liturgisch gezang —'

'En drinken jullie je bier uit, voordat ik kwaad word,' dreigt Gervatius, die zich met moeite tot bedaren brengt.

Zij haasten zich als kwajongens. Trappistenbier is voornamer dan het halsrechten van dikke pastoors.

'Dus deze kwestie moet eerst geregeld worden,' zegt de Vlim en veegt met een kinderachtig zakdoekje het schuim van zijn lip. 'Gervaaas, op het seminarie ben je immers afgericht op het maken van Latijnse verzen; is 't niet? De *Poesis* bestaat toch nog? Probeer jij eens een geschikt lied in elkaar te strengelen. Dan zullen we het programma de volgende keer verder afwerken.'

HOOFDSTUK 9

'Wat was die koe snel opgeknapt!' zegt Dacka, als ze van de Abdij weggrijden na een jolig afscheid van Gervatius en de lelijke broederportier. 'Je hebt deze keer een behoorlijk figuur geslagen. Dus zonder jouw vriendelijke tussenkomst was dat dier dood gegaan?'

'Ja, negen van de tien gevallen gaan om zeep... Dit is nu die beruchte kalfziekte, 'n prachuitvinding voor een veearts, want bij deze ziekte boeken we het onmiddellijke resultaat, dat we in ons vak zo nodig hebben...

Het is een komische ziekte, zowel in haar wezen als in de behandeling, een ziekte die zonder fouten in de organen toch in staat is de beste koeien snel en afdoende te vernietigen. Met de verandering van koe tot melkfabriek is deze ziekte opgekomen, en juist de beste melkgeefsters, die op het toppunt van hun melkgift gekomen zijn en zich dan — ongeveer na hun derde kalf — iedere dag vijftientig tot dertig liter laten aftappen, waren de uitgezochte slachtoffers. De schade, die deze plaag heeft aangericht, is zelfs in miljoenen niet te schatten, en je kon zonder overdrijving spreken van een catastrofe voor de veestapel...

Het begint vrij plotseling na het kalven. De dieren worden slap in de achterbenen, kunnen al gauw niet meer staan, krijgen nu en dan een excitatiestadium, waarin ze proberen op te springen, ze vallen neer, slaan de kop stuk en zijn soms met tien boeren niet te houden. Tenslotte raken ze in coma en sterven in enkele uren zonder tot bewustzijn te komen.

Vroeger stierf negentig procent, en wat niet dood ging, bleef verlamd in de achterbenen, of kon nauwelijks lopen. De ziekte was voor alle geleerden een raadsel, en omdat ze waarschijnlijk met het kalven of met de melkgift in verband stond, werd ze kalfziekte of melkziekte genoemd. De genezing is al even raadselachtig en vormt een mooi voorbeeld, hoe het toeval de empirie kan te hulp komen. In het laatst van de vorige eeuw vierde de leer der bacteriën hoogtij. Beroemdheden schoten omhoog: Pasteur, Koch en de Hollander Poels. In Denemarken was een simpel veearts, Schmidt op het idee gekomen dat ook kalfziekte door bacteriën werd verwekt en wel door bacteriën in de uier. Hij wilde daarom de uier ontsmetten. Maar het ontsmettingsmiddel, dat hij zou gebruiken, mocht het uierweefsel niet aantasten, anders zou de melkgift verloren gaan. Een jodium-jodkalium-oplossing — de zogenaamde Lugolse oplossing — bleek hiervoor geschikt.

Schmidt spoot bij een kalfzieke koe in iedere speen een kwart liter van die oplossing met een wonderbaarlijk succes! Het dier was in enkele uren uit zijn comateuze toestand ontwaakt en in een ommeentje volkomen hersteld! Schmidt kraaide zijn victorie van de daken, en toen bleek, dat op deze manier het merendeel van de kalfziekte-patiënten snel genas, vloog zijn behandeling door de wereldvakpers. De mortaliteit uit kalfziekte was door de ontdekking van Schmidt van negentig op dertig procent teruggebracht. Dat was dus even een resultaat!

En toch berustte zijn ontdekking op een volslagen foutieve grondslag... In die dagen — Schmidt deed zijn ontdekking in vijftiennegentig — was het praktijk doen nog wat anders dan vandaag. Grote afstanden, te voet, te paard, per rijtuig, of zelfs met de hondkar. De veearts was dagenlang van huis en sliep bij de boeren. Zo gebeurde het, dat een snuggere knaap tijdens een dergelijke veldtocht onverwacht bij een kalfzieke koe werd gehaald en geen Lugolse oplossing bij de hand had. Waarschijnlijk om zich een houding te geven tegenover zijn cliënt, spoot de grappenmaker toen maar gekookt water in de uier, en tot even grote verbazing als Schmidt gevoeld moet hebben, zag hij het dier vlot genezen!

Wat had dat nu te betekenen? De ontsmettende werking deed het dus niet, maar wel de druk, die door de vloeistof in de uier werd gebracht. Nu lag het voor de hand, deze druk zo compleet mogelijk te maken door lucht in de uier te pompen, opblazen dus. De volgende stap was, naast jodjodkali, lucht inblazen, want de ontsmettingstheorie, die toen zo in de mode was, durfden ze niet zo gauw los te laten. Met lucht en Lugol genas achtennegentig procent vlot en zeker in enkele uren tijd, en kort daarna bleek, dat Lugol gemist kon worden, zodat lucht alleen voldoende is. Goedkoper kan het al niet.

Schmidt was er dus met zijn therapie glad naast geweest, maar dat neemt niet weg, dat hij de veestapel voor miljoenen guldens verlies

heeft bespaard, omdat uit zijn verkeerde opvatting zo'n pracht-therapie is gegroeid. Hij heeft van zijn uitvinding niet geprofiteerd; zelfs zijn naam is niet bekend in de veehouderswereld. Schmidt is er dus nog kaler afkomen dan Dunlop, de veearts-uitvinder van de luchtband.'

'En weten ze op het ogenblik nog niets af van de ziekte zelf?'

'Nee. De behandeling is praktisch af, maar het raadsel blijft bestaan. Wat is het en hoe is de werking van de luchtinblazing te verklaren? We weten het niet, ofschoon theorie-wellustigen de vakbladen hebben volgeklad tot grote ergernis van die arme veterinaire studenten.

Intussen zijn de grapjes over kalfziekte nog niet uit. Een pientere Hollandse prof peuterde in het bloed van een kalfzieke koe en vond een te laag gehalte aan calcium. Haha, dacht hij, laten we eens proberen dit tekort aan te vullen. Een calciumoplossing werd in de bloedbaan van een kalfzieke koe gespoten, en ziet: in enkele minuten was de koe genezen! Dus aan de uier lag het ook niet! Weer enorme verbazing, want ook het calciumgebrek geeft geen verklaring voor het wezen van de ziekte... Mij een zorg! De hoofdzaak is, dat nu door completering van de calciuminspuiting — calcium bleek gevaarlijk voor het hart te zijn, wat aanvankelijk veel koeienlevens kostte — kalfziekte snel en zeker te genezen is. Zo zie je, dat bij grote plagen de redding niet altijd van de universiteit komt, maar ook wel eens van de arme kleine veearts, die er met de hondekar op uit trekt en bij de boeren in het hooi slaapt.'

'Maar waarom heb je geen lucht ingeblazen, als dat toch even goed helpt?'

'Lucht inpompen doen de boeren zelf.'

'O, dat is dus een streep door de rekening van de dierenarts?'

'Jawel, maar er komt nog iets anders bij. Intussen is er weer een andere ziekte ontdekt, waarvan we ook niets weten en die we kopziekte noemen, omdat de dieren dan met de kop slaan, terwijl deze ziekte onafhankelijk van het kalven optreedt, het meest wanneer de beesten pas uit de stal in de wei gelaten worden. Overigens lijkt het er heel veel op. Maar het voornaamste verschil is, dat een kopzieke koe zich van oppompen niets aantrekt, terwijl ze na een calciuminjectie weer in enkele minuten gezond op haar benen staat. De boeren kunnen niet uitmaken of het kop- dan wel kalfziekte is, blijven aan de veilige kant, en roepen tegenwoordig weer meer om de dokter, die het gevalletje, zoals je gezien hebt, op de meest elegante en verrassende manier opknapt.'

'Meer geluk dan wijsheid.'

'Loop jij naar de bliksem.'

HOOFDSTUK 10

Nog ver van het armelijke boerderijtje moeten zij de wagen in het natte karrespoor laten staan en volgen dan een modderig voetpaadje door het schrale, zure land.

Naast het miserabele hoefje met zijn rieten dak ligt het erf met de mesthoop en een onbeschrijfelijke hoop rommel. Een gele, ruigharige hond van geheimzinnig ras gaat bezeten te keer, zodra zij de hut naderen. 'Zeker een ouwe patiënt van je?' hoont Dacka. 'Ik hoop dat die ketting het houdt.'

Voor het lage raam verschijnen een vijftal vuile kinderkopjes. De deur is op slot.

Vlimmen en Dacka staan een ogenblik sprakeloos in de hunkerende, verkleumde gezichtjes te kijken en dan gaat de deur open. Een jongetje van een jaar of tien komt buiten en neemt zijn petje af.

'Zo vriend! Vader en moeder zeker op de akker?'

'Jao, meneer.'

Dacka heeft eens binnengekeken, doch maar heel even. Armoe, vuilnis en vooral de kille, rottende kelderlucht duwen hem terug. In het halfdonkere vertrek is de wanorde niet eens schilderachtig meer. Er schijnt iets te leven onder bonte vodden, die uit de wieg puilen. De muren zweeten een groezelig vocht.

'Waar staat de koei?' vraagt Vlimmen.

De jongen gaat zwijgend voor en opent de staldeur. Het kind heeft een ouwelijk, wijs gezichtje. 'Ons vaoder roepe?'

'Ja, als 't niet te lang duurt.'

'Grote goden!' roept Dacka, als de jongen wegdraaft op zijn klompjes.

'Wat 'n toestand!'

'Ja! Die lui staan samen op de akker te zwoegen tot het donker wordt. Ze zijn nog geen steek verder dan de oude Batavieren. Zes onschuldige wurmen, die intussen worden opgesloten in een broedplaats van t.b.c.'

'Ja, wat is dat voor kolder? Met zulk mooi weer!'

'Zachtjes, zachtjes! Dat kan niet anders. Het oudste jongetje moet op alle kinderen tegelijk passen. Bovendien weet je niet hoe eenzaam het hier is. Het zal niet de eerste keer zijn geweest, dat ze last hebben gehad van landlopers en bedelaars. Die kerels worden wel 'ns brutaal, als ze op 'n afgelegen boerderijtje komen.' Hij zet een overdreven declamatiestem op: 'Hier zijn twintig eeuwen Westeuropese beschaving welhaast onopgemerkt voorbij gegaan!'

Het is een klein, doch zeer vuil potstalletje en er staat één koe, dik onder de mestkorsten. Een verstikkende lucht grijpt hen bij de keel.

'Mag ik je voorstellen?' zegt de dierenarts met een sierlijk handgebaar. 'Het bedrijfskapitaal van deze onderneming... Als ze kapot gaat is dat de ruïne, want ik geloof niet, dat Pietje bij het fonds is... Dat kan hij niet betalen.'

'Is het ernstig?' vraagt Dacka bezorgd.

'Dat is zo niet te zeggen. Ik weet niet wat de klachten zijn.' Hij haalt de thermometer uit het nikkelen kokertje, spuwt een paar maal op de kwikpunt en duwt hem in het achterste van de koe. 'Durf je dit ding tegenhouden? Soms persen ze 't er weer uit.'

Schoorvoetend komt Dacka wat dichterbij, strekt een lange, angstige arm en houdt het topje van zijn wijsvinger op de thermometer. Vlimmen zet de fonendoscoop op het hart en luistert, tast daarna met de vele wetenschappelijke handgrepen het dier af. Verlost dan Dacka, die vol spanning al zijn bewegingen gevolgd heeft, uit zijn hachelijke positie, en steekt na een onverschillige blik de thermometer weg. Hij voelt de gespannen nieuwsgierigheid van zijn vriend, trekt daarom een extra hardvochtig gezicht en zegt lekker niets.

'Wat is 't?'

Vlimmen onderdrukt een glimlach... Nu het zulke arme mensen zijn, is Meester Floris Dacka als de dood voor die koe...!

'Tot dusverre ben ik zeer tevreden.'

Ook Floor is tevreden. Dat is te zien aan de manier, waarop hij de kin in zijn boordje drukt en de lippen spitst. Meteen komt Pietje Mulders aanbenen, een tevreden grijns op zijn verweerd gezicht, en twee passen achter hem huppelt zijn Keeke, een vinnig, monter vrouwke van twee turven hoog. Zij zweet danig en haar melkboerenkeeshondenhaar kleeft sprietig op haar voorhoofd. Ineens is het erf vol gekwetter, de kinderen breken los uit het huis. Keeke wordt omsingeld, vliegensvlug trekt ze een paar wollen dassen recht, snuit de ergste neuzen in haar voorschoot en jaagt het troepje naar binnen...

Er is één speen, die haast niks meer geeft, luidt de klacht.

Vlimmen vraagt een zeeltje en Keeke wipt vooruit als een jonge koolmees.

'Laot mar, vrouwke!' zegt Pietje, maar het kleine jakkerende ding is hem voor.

'Ik heb 't al!' grinnikt ze vriendelijk, als ze hem het touw aanreikt.

'Leg 't maar los om de hak, dat ze me niet kan raken,' commandeert Vlimmen. 'Is er kokend water...?' Roef! Keeke schiet weer naar binnen. "n Klein beetje is genoeg!" waarschuwt hij nog... Meestal zetten ze immers zo'n dwaze hoop water op, dat het in geen half uur kookt. "n Bietje is genog, vrouwke!" roept Pietje haar na, en Dacka staat met open mond deze zeldzame boerenidylle te beleven.

Wip! Daar staat Keeke weer in de stal. "t Zal seffens koken," hijgt ze vrolijk en Pietje lacht trots van Vlimmen naar Dacka, alsof zij iets heel merkwaardigs heeft gezegd. Vlimmen bukt zich en probeert beurtelings de vier spenen: één weigert. Dan haalt hij het venijnige mesje uit zijn tas. Aan het lepelvormige uiteinde is een lange witte draad geknoopt. Het oudste jongetje komt zeggen dat het water kookt, en Keeke krijgt het

instrumentje met opdracht het in de ketel te leggen en de draad er buiten te laten hangen.

'O jao, da's hendig om 't er wir uit te pakken,' zegt ze intelligent en als een schicht is ze weer door het lage deurtje verdwenen.

De toon, die hier heerst, heeft Dacka nog nooit gehoord in een boerenhuwelijk. De armoede vervaagt als hij Keeke's gezicht ziet. Met fladderende rokken, warm en bedrijvig, komt ze weer aantrappelen; het mesje bengelt aan de stomende draad op armslengte van haar af.

'Prachtig!' prijst Vlimmen. 'Piet, even oppassen, dat ze me de benen niet kapot smijt.'

'Ze is anders heel mak; is 't nie, vrouwke?'

'O jao!' haalt ze uit. 'Ze smet nooit.'

'Ja, dat ken ik,' bromt Vlimmen. Hij hurkt onder de koe en balanceert zich op de tenen. Het is een sluw mesje. Als het in de speen geschoven wordt, voelt de koe niets, maar op het ogenblik, dat hij het terugtrekt, wipt hij met een verend sprongetje opzij, juist buiten het bereik van de smijtende hoof. Het scheelt een paar centimeter. Pietje wordt met touw en al naar voren gerukt en staat even te wankelen.

'Nou heb je ze dan tenminste eens zien smijten,' verwijt Vlimmen.

'Da ha 'k nie gedocht!' verontschuldigt zich Pietje. 'Zij ging vergimme mee me lope!' Maar het zal hem geen twee keer overkomen; vastberaden slaat hij het koord een paar maal om de vuist en zet zich schrap. Uit de speen wellen enkele druppels bloed. Vlimmen trekt, en een flinke straal melk spoelt het bloed weg. Nog twee maal gaat het bedrieglijke tepelmesje in de speen, vlijmend wordt het teruggetrokken, maar nu breekt Pietje met zijn volle lichaamsgewicht de geweldige kracht van het suizende achterbeen. Royaal bruist nu de melk. Vlimmen richt zich op en knikt eens.

'Probeer 't zelf maar 'ns, Keeke.'

'Och, manneke toch! Zo goed hee ze 't nog nooit gedaan,' zegt ze opgetogen tot Pietje. Dacka ziet, hoe de twee stumpers elkaar aankijken en in die éne blik ontdekt hij een wereld vol kinderlijk geluk...

Vlimmen geeft zijn orders. Hij zal een doos zalf gereed zetten. In een emmer bij de put wast hij zijn handen met sunlight zeep en Keeke staat al te wachten met een propere bonte handdoek, die ze in een ommezientje ergens vandaan heeft gegoocheld.

'De koe is heel goed; ik had ze al onderzocht voordat ge kwaamt,' zegt hij, en het kabouterpaar staat te stralen.

Na uitbundig bedankt te zijn, lopen ze het voetpaadje weer af. Boven hun hoofd staat de bleek-blauwe lucht strak en koel, maar achter de verre, zwarte bossen van de Lievendaal gloeit het laatste licht van de zon. Een lage, witte nevel zweeft over het vochtige land. Volgens de stafkaart heet deze buurtschap Zuurland, en de gronden hebben hun naam niet gestolen. Niet zonder reden woont Pietje hier zo eenzaam.

'Groeit er nog zuurkel genoeg?' vragen de boeren spottend, wanneer zij informeren, hoe het gaat op het hoevke. Met onveranderlijke dapperheid antwoordt Pietje dan: 'Beter dan giestere.'

'Wat een toestand op dat boerderijtje!' herhaalt Dacka. 'Hoe is 't mogelijk, dat die mensen er nog zo vrolijk onder zijn!'

'Ja...! En je zult toegeven, dat je als veearts toch een bepaald soort lef moet hebben om zulke mensen een normale rekening te sturen.'

Dacka schudt het hoofd, doch zwijgt diplomatiek.

'Ik zal die doos zelf tegen inkoopsprijs berekenen,' besluit Vlimmen en voelt zich een beetje. 'Dat is tachtig cent. Wat ik verder te kort kom, verdeel ik over de rekeningen van een serie rijke, gierige stinkers... Maar één keer ben ik op deze manier hard met m'n hersens tegen de lamp gelopen! Dat was op Driegehuchten. Twee bejaarde broers en twee zusters op een snertboerderijtje. Een zwijnerij en een armoe! Daar is Pietje Mulders hier nog weelderig bij. De mensen hadden geen kleren aan, maar lompen. Zakken! De lappen hingen er bij en zelf stonden ze te zwaaien op hun benen van honger... dacht ik. Ik had Truus bij me, en toen we wegreden, zei ze: 'Die lui kun je toch geen rekening sturen...!' Ik ben er nog verschillende keren geweest, heb me uit de naad gewerkt aan de éne gammele koe, die ze bezaten, en op 't eind van 't jaar scheurde Truus de rekening kapot... En twee jaar later hoorde ik, dat zij ongeveer de rijkste, maar in ieder geval de gierigste smeerpotten van het dorp waren. Echte pathologische vrekken, waarvan er op 't ogenblik één in 't zothuis zit. Na tweeëneen half jaar kon ik natuurlijk niet meer met een rekening aankomen. Je begrijpt wat een wroeging ik dáárvan heb gehad! Op deze manier word je wel een beetje voorzichtiger.'

'De boeren betalen overigens wel vlot, is 't niet?'

'Jawel. Ik mag niet klagen over de boeren. M'n slechte betalers zitten hoofdzakelijk in de stad. Maar je hebt wel boeren, die beginnen te schoppen over het bedrag, dat ik in rekening breng. Dat leer ik ze dan af op deze manier:

Hannes Krop, van de Seefhoek, kwam een keer lawaai maken en hij trof Truus. Ze had de deur nog niet open, of hij begon al met een stem als een kanon, je kent dat wel: 'Ik heb hier 'n rekening van twaalf gulden, mar die betaal ik nie...!!' Hij had met Truus natuurlijk de verkeerde voor. Ze schrok wel even, maar herstelde zich gauw. 'Waarom niet...?' 't Is veuls te veul; ik zal oe zeuve gulden geven, en ginne cent meer...' Zij zei: 'Als die rekening twaalf gulden is, moet je die betalen...' De boer dacht sterk te staan en bood er toen acht. Geen kwestie van. Ten slotte tien. Het duurde alles bijeen wel een kwartier en eindelijk werd ze kwaad: 'Twaalf gulden en anders neem je je rekening maar mee terug, dan zal ik het meneer zeggen, Hannes Krop...!' Tegen zo'n stoute taal bleek hij niet opgewassen en betaalde. 'Ik mag toch wel afbieden...!'

'Nee, dat mag je niet, je staat hier niet op de markt!' zei Truus, tekende de rekening af en presenteerde volgens de gewoonte een sigaar. Zijn klauw schoot uit en hij greep er een handvol: 'Ik zal er maar 'n paar meeneme, dan heb ik deze week wa te roke!' zei Krop en dan overdreven vriendelijk: 'Nou goeien dag, hurre! En de groeten aon den baos!' Het volgend jaar kreeg Hannes Krop voor één bezoek aan 'n zieke koe, die direct geslacht moest worden, omdat ze één bonk t.b.c. was, een rekening van tien gulden thuis. Hij kwam aanstormen als een wild dier; ik was toevallig juist thuis en ving hem op: 'Wel Hannes, wat kijk je benauwd? Een beest erg ziek...?' 'Neeje, meneer, mar ik heb daor 'n rekening van oe gehad! Daor motte oew eige mee vergist hebbe...!' Ik neem de rekening van hem over en zeg heel ernstig: 'Tien gulden, dat is toch niks te veel, Hannes...?'

'En ge zijt er mar éne keer gewist, want ge hebt den bist direct late slachte! Ze zaat vol pokke; da weet-de toch wel...?' 'Zeker, zeker,' zeg ik, 'maar ik dacht, dat je zou afbieden.'

Het gezicht van Hannes was geld waard. Hij trok z'n mond zo ver open, dat het tabakssap over z'n kin liep. Ik bleef met moeite ernstig en vroeg: 'Nou, wat had je dan gedacht, dat het zijn moest?' Zijn marktgeest schoot omhoog, z'n snuit stond weer normaal en vlotweg bood hij vier gulden... 'Dat is te veel, Hannes,' zeg ik met een stalen voorhoofd, 'ik vraag je een rijksdaalder...!' Hij stond weer even bedonderd te kijken, maar dan brulde hij door de apotheek, dat m'n potjes stonden te dansen: 'Ge hèt me te graze...!'

Toen ik z'n rekening afgetekend had pakte ik het sigarenkistje en nam er voorzichtig ééntje uit. Ik dacht er nog juist aan, anders had *hij* me weer te grazen gehad. Op de stoep hoorde ik hem nog kreunen: 'Hij is goed, hij is goed....!' Hannes Krop heeft later nooit meer afgedongen... Daartegenover staan trouwens veel meer gevallen, dat er tegelijk met het geld van de rekening een paar jonge haantjes of een korf eieren worden afgegeven.'

En hier verschijnt om de hoek van het paadje een zwarte, spichtige gedaante in de witte grondnevel, de oude pastoor van het gehucht Wolfschot. Hij ziet zeer wit in zijn zwarte uitmonsterring; witte haren, witte wenkbrauwen, en het wit-gele gezicht van een ziekelijke boer. Maar zijn felle, lichte oogjes staan allesbehalve ziekelijk, of het zou ziekelijk nieuwsgierig moeten zijn. Hij zwerft steeds van de ene boerderij naar de andere, jaagt achter ieder nieuwtje aan en graaft ieder pietluttig dorpsgeheimpje op met de driftige gulzigheid van een fret.

Ofschoon hij de laatste tijd een beetje verdrongen wordt door de dikke pastoor van Oetelbeek, die dan ook erg in de gaten loopt, gaan wij in het rond nog de verhalen over de komieke pastoor van Wolfschot. Zo patrouilleerde hij een zondagavond langs het Wolfschotse *sentier des*

amoureux, en viel haast over de benen van een boerenpaar, dat lag te vrijen... 'Wa ge aon 't doen zijt, weet ik niet,' zei hij tot de verschrikte geliefden, 'mar ge hebt er schoon weer bij.'

En deze niet te vergeten: Hij zat in de biechtstoel, en opeens zei hij tot de biechteling: 'Ssst! Wacht 'ns efkens!' Ze luisterden scherp en hoorden, dat niet ver van de kerk een varken gekeeld werd. 'Haha!' zei hij en smakte met de lippen. 'Dat is bij Dielemans, da ze aon 't slachten zijn. Ik docht 't wel. Gao maar verder, m'ne goeie jongen, wa hedde nog meer gedaon?'

Ook nu komt hij dadelijk ter zake. Vlimmen en Dacka lichten hun hoed even op en zeggen: 'Dag meneer pastoor.' Als antwoord brengt hij de boerengroet: een opgestoken wijsvinger, en dan fel, haast beschuldigend: 'Vlimmus! Ge zijt bij Mulders gewist!'

De twee kijken elkaar even aan en stikken bijna.

'Meneer pastoor, mag ik u voorstellen,' zegt Vlimmen, en hij drukt een beetje op *meneer* en *u*, 'Meester Dacka, advocaat in Dombergen.'

De pastoor drilt zijn gloeiende oogjes diep en achterdochtig in die van Dacka.

'Dacka...? Dacka... Avvekoat in Dombergen...? Daor heb ik nog nooët van geheurd!'

Dacka buigt gevleid en Vlimmen staa* op springen, maar zonder enig oponthoud zet de pastoor zijn onderzoek voort.

'Was er iets mee de koei van Pietjes? Wat hedde daor gedaon? Waorveur heef-t-ie oe laote kome?'

Zo'n brutale nieuwsgierigheid is te naïef om beledigend te zijn. Dacka heeft aanstonds het 'type' ontdekt en komt een eindje tegemoet, want Vlimmen kan op dit ogenblik niet praten. Doet hij nu zijn mond open, dan zal hij hem niet meer dicht krijgen, voordat hij de eerbiedwaardige zielenherder van Wolfschot vierkant in het gezicht heeft uitgelachen. 'O, 't is alweer beter, meneer pastoor,' zegt de onbekende advocaat van Dombergen. 'Er mankeerde iets aan een speen, maar iemand als dokter Vlimmen heeft zoiets natuurlijk in een ommezientje gerepareerd.'

'Zo? Is ze wir beter? Is de koei goed?'

Vlimmen knikt en trekt er een angstig gezicht bij. Dacka vindt het tijd om van onderwerp te veranderen.

'Apropos, wat een vriendelijk h-weljik lijkt me dat daar bij die mensen, meneer pastoor! Ik ga nog al eens met dokter Vlimmen mee naar de boeren, maar nog nooit heb ik: 'n boerenechtpaar gezien, dat zo lief voor mekaar was. Gewoonlijk is het een gesnauw van: Hier: Ga 'ns weg. Schiet op!'

'O, jao!' neemt de pastoor over. 'Da span accordeert tegesworrig héél goed... Mar dat is niet altijd zo gewist...'

Ze wandelen gedrieën op en de pastoor is alleen aan het woord:

'Ja, toen ze pas getrouwd waren, was het dikwijls mis tussen Pietje en

Keeke. Keeke heette toen Nelly, want ze had 'n blauwe maandag in de stad gewerkt als broekenmaakster op een confectiefabriekske. Dat was 'n bietje in heur boerenkopje geslagen en ze had zo wat stadse streken gekregen... Afijn, da fabriekske ging op tijd failliet... 'Nelly' was zonder werk, Pietje huurde deez hoeftke, en 't spul begon... Op 'n keer kwam hij thuis met een grote scheur in z'n zondagse broek en toen Keeke, of Nelly begon te scheinen* en zei, dat er aan die broek geen eer meer was te behalen en dat het 'n schandaal was om er nog mee naar de kerk te gaan, zei Pietje opeens: 'Nou, gij zijt toch broekemaakster, is 't niet? Daor ben-de tenminste altij zo fier op. Laot dan 'ns zien wa ge kunt en maakt 'ns 'n nuuw broek veur me!' Toen maakte Keeke 'n broek en Pietje paste ze aan...'

Hier blijft de pastoor even staan om meer nadruk te leggen op het geheimzinnige van het geval:

'Jao, wàt die broek nou mankeerde, kon Pietje nie zegge, of ze nou ergens spande of drukte, mar in ieder geval: zo gauw ie die broek aon had was 't of ie gedurig moest piese!'

Nu brullen ze het eindelijk uit. Ze trekken krom van het lachen, wankelen als dronken van het ene been op het andere, doch de Man Gods gaat ernstig voort met zijn verhaal:

'Afijn, op 't laatst werd Pietje zó zenuwachtig van die broek, dat er natuurlijk ruzie van kwam... 'Daor dugt gin bliksem van die broek!' riep Pietje. "'t Is 'n rotbroek!' — 'Die broek is goed!' schreeuwde Keeke. 'Ze zit precies volgens de mode!' 'Nou, as ge dà denkt, dan is 't gin wonder, dat da fabriekske naor de klote gegaon is!' riep Pietje weer. 'Da komt, omdat ge nooët van oe leven 'n goei broek aon oew gat hebt gehad!' wist Keeke... Toen schoot Pietje achter mekaar z'n broek uit en gooide ze Keeke naor d're kop: 'Hier, trek ze zelf aon, mislukte broekemaakster...!' Dat was te straf; Keeke schoot in d're gloeiende koleire, ze gooide terug mee de hete koffiekkan, en Pietje brandde z'n eigen lelijk. Toen was er geen houwen meer aan; ze vochten als wilde beesten en op slot van zaken vloog Keeke de deur uit, schreeuwend als 'n verken, en mee 'n groot gat in d're kop. Pietje d'r achter aan in z'n onderbroek vol koffie en verders in z'n zwart trouwpak... 't Moest ongelukkig treffen, want Keeke liep om zo te zeggen recht onder de peerden van de twee masjesees, die daar toevallig net langs het hoeftke kwamen toeren.

Keeke bloeide nogal fel; 't leek natuurlijk veel erger dan 't was, en het zou nog niet zo heel slim zijn geweest, als Pietje maar tot bedaren was gekomen. Meer nee...! De masjesees moesten van d'r peerd stappen om Pietje van z'n vrouw af te trekken, en daarop begon ie dadelijk mee de masjesees te vechten... Toen was 't te laat en ze namen hem mee naar de kazerne. Maar 't schoonste van al was, dat Keeke ze nog een heel

* Schelden.

eind achterna kwam hollen mee de broek van Pietjes, omdat ze 't toch niet over d'r hart kon krijgen om hem voor schandaal in z'n onderbroek door het dorp te laten marcheren.

Nou, op de kazerne wou Pietje ook z'ne mond niet houden en was heel brutaal tegen de kommedant en zei: 'Waor *moei*-de oe eige mee? Wat *heb* ik aon 'n wijf, as ik er niet op mag timmere?' Er werd verbaal opge- maakt, 't kwam voor de Rechtbank en Pietje werd voorwaardelijk ver- oordeeld. Maar van stonde-n-af-aan was 't gedaan mee de ruzie en — zoals gezegd — ze accordeerden sedert bizunder goed...'

HOOFDSTUK 11

Dacka gaat mee naar binnen. Dat gebeurt niet vaak, ofschoon hij toch met Truus op zeer goede voet staat. Hij is een volmaakt vrijgezel en weet met de vrouwelijke omgeving van zijn kennissen op de juiste ma- nier om te springen. Steeds vindt hij het lastige smalle paadje tussen de onverschilligheid, die de deugdzaamste vrouw niet verdraagt, en een geestdrift, die aanleiding zou geven tot boze gedachten.

Truus draagt haar weduwenstaat koel, afwijzend en hoogmoedig, daar- bij doet ze, als was zij er zich niet van bewust, welk een aantrekkings- kracht er van zo'n houding uitgaat. Zij is een statige verschijning, blond, fris en meer gedistingeerd dan mooi. Haar heupen en borsten hebben zonder merkbare schade de bevalling doorstaan en ze kleedt zich op een manier, die juist iets te veel aantikt, door te zeer verzorgde een- voud. Op straat gluren de meeste mannen haar bijna schuchter aan om haar vervolgens brutaal na te gapen. Zij vertoont zich wel niet veel in het publiek; er is nog geen bepaald vonnis over haar geveld door het Dombergse schervengericht, maar men houdt haar nog steeds met een achterdochtig oogje vast.

Dacka overloopt de Vlimmens in het geheel niet, ofschoon hij hunkert naar wat gezelligheid. Hij kent zijn omgeving, heeft al lang gezien hoe de gordijntjes van de gevaarlijke dames Stroeks aan de overkant rea- geren, wanneer hij bij Vlimmen op de stoep staat. Daarom zet hij met Nieuwjaar zelfs zijn hoge hoed op.

Vlimmen neemt hem graag mee naar huis, want als Dacka er is, hangt er opeens een betere sfeer in huis, bovendien hoeft hij dan niet drie keer om een borrel te brommen en hij krijgt er vanzelf een méér.

Truus heeft hen zien aankomen en is nog juist bijtijds de trap op naar haar slaapkamer, waar ze vlug en handig met een aangespitste lippen- stift, die alleen dáárvoor dient, de vier witte punten op haar wang weg- werkt. Want zij heeft van zichzelf juist kleur genoeg, en deze vier witte stippen steken er fel tegen af. Het zijn de littekentjes van de vork, die Jan Vlimmen zijn zusje eens door de wang heeft gestoken.

Als ze binnenkomt, wipt Dacka als een veer uit zijn zetel en toont zijn volledig gebit. Toevallig ziet Vlimmen, dat zijn zuster ook wel eens vriendelijker kan kijken, dan hij van haar gewend is, maar het duurt niet lang; haar masker verstrakt weer gauw. Terwijl ze de bitterglazen volschenkt, vertelt ze terloops dat Kluft, de veearts uit Gompers daar straks hier was... Was toevallig in de stad en kwam eens kijken of z'n collega thuis was, had overigens niets bijzonders... Wel had hij verschrikkelijk smerige nagels... Dat die lui niet begrijpen hoe griezellig dat is, vooral bij een veearts...

'Ja,' springt Dacka bij, 'als ik vuile nagels heb, kunnen de mensen nog denken, dat 't van ouwe, bestofte dossiers komt. Maar bij een veearts denk je dadelijk aan iets zeer bedenkelijks.'

Vlimmen heeft onmiddellijk zijn nagels in zijn handpalmen gedrukt, en het duurt enkele seconden voordat hij kans ziet hen eens ongemerkt te inspecteren. Het valt zoveel mee, dat hij er dadelijk een schepje oplegt... Vindt het belachelijk. Er is toch waarachtig geen enkele boerderij, waar je niet behoorlijk je handen kunt wassen... Hierbij durft hij echter Truus niet goed aan te kijken, want hij weet nog precies hoe dikwijls er ruzie is geweest over zijn nagels.

Dan vouwt hij De Nieuwe Dombergse Courant even open en leest met een kwaad gezicht. Truus wil hem juist tot de orde roepen, maar hij slaat met de vlakke hand op de krant en blaast hard door zijn neus. Ieder over een schouder lezen Truus en Dacka mee:

DE ROMEINSE ROTA

Z. H. de Paus heeft de plechtige opening van het juristisch jaar voor het hoogste kerkelijke gerechtshof, de Romeinse Rota, bijgewoond.

De deken van de Rota, Mgr. Prior, hield bij die gelegenheid een toespraak, waarin hij de werkwijze van de Rota uiteenzette en met klem de valse beschuldiging weerlegde, als zouden slechts de gefortuneerden bij dit hof de ongeldigheidsverklaring van hun huwelijk kunnen verkrijgen.

Het gerechtshof der Rota trekt zich op geheel bijzondere wijze het lot der onbemiddelden aan, wien kosteloze verdediging wordt toegewezen. De H. Vader verklaarde de werkwijze van het hof volkomen goed te keuren.

Het College der Rota bestaat op het ogenblik uit zeven Italianen, een Engelsman, een Fransman en een Pool.

Zij gaan weer zitten en zwijgen. Vlimmen fluit tussen zijn tanden een stukje van de laatste jazz.

'Verbeeld je, dat de president van de Hoge Raad hier zo'n toespraak hield,' zegt Dacka. 'Dan zou je haast gaan denken, dat er iets niet helemaal in orde is... In ieder geval ziet het er nu veel beter voor je uit, lijkt me, voor zover je tenminste niet tot de gefortuneerden hoort.'

'O ja?' vraagt Vlimmen lief en sarcastisch.

'Voor zover ik er iets van weet, geloof ik, dat het jou zou moeten lukken, als het ooit iemand lukt.'

'Heet ik Aartshertog Albrecht?... Marconi misschien? Man, ik heet niet eens Burgers, de foei-rijke Burgers, die binnenkomt en zegt: Al moet het me een miljoen kosten: er òf zal ik!... Zie je, dat is mannentaal en met zulke kerels is te redeneren. Maar verbeeld je, dat een zekere Johannes Maria Vlimmen, of Vlimmus, een arme, luizige veearts uit een negorij in Brabant, waar de kerk aan volstrekt geen kritiek bloot staat, uit Dombergen nota bene, misschien de meest katholieke stad van de wereld, er óók van die pretenties op na gaat houden! Ja, ze zullen er een centsdraaimolen van gaan maken!... Die vent is gek! 'n Geval van hoogmoedswaanzin natuurlijk!'

Hij spreekt ijzig en bedaard, werkt ieder woord angstvallig precies af, maar de aderen liggen hem blauw op het voorhoofd. Dacka proest het uit. 'Ja, belachelijk!' zegt Vlimmen vol instemming en grijpt snuivend naar zijn borrel.

'Neem me niet kwalijk, ik heb geen flauw idee van zo'n procedure. Gaat zoiets volgens de gewone beginselen van het recht? Zijn er onafhankelijke rechters? Bestaan er stukken? Krijg je een gemotiveerd vonnis in handen? Ik kan me voorstellen, dat zo'n procedure met gesloten deuren behandeld wordt — doen wij ook. Maar de belanghebbenden blijven nauwkeurig op de hoogte en de uitspraak is in het openbaar.'

'Ik weet er geen jota van. Ik krijg niets te horen en niets te zien. De ene autoriteit zegt dit, en de andere precies het tegenovergestelde. Met dat al zijn ze er goed in geslaagd me te overtuigen, dat er zo'n beetje de vloer met me gedweild wordt — Ze hebben het wel eens over geheime genootschappen, maar ik geloof niet, dat die lelijke vrijmetselaars nog geheimzinniger kunnen doen.'

'Het geval-Burgers is bekend,' gaat Dacka verder. 'Dat wil zeggen: het resultaat. Het enige wat vaststaat is, dat meneer voor de tweede maal kerkelijk getrouwd is, en dat de eerste vrouw een baby heeft. Overigens houdt men zich koest. Toevallig heb ik gisteren weer een relaas gehoord, dat enigszins afwijkt van het verhaal van Pietje Peereboom op de Pickwick Club, en dat iets duidelijker is.

Volgens de nieuwe lezing is de eerste mevrouw Burgers krankzinnig geworden bij de bevalling. Meneer sleept er vlot een kerkelijke echtscheiding door en trouwt opnieuw voor de kerk in Brussel... Dat het tweede kerkelijk huwelijk in het buitenland voltrokken is, klinkt aannemelijk, want een Hollandse pastoor of dominee, die meewerkt aan een huwelijk, voordat de ambtenaar van de Burgerlijke Stand het boterbriefje heeft geleverd, is strafbaar... Maar het burgerlijk huwelijk kon niet ontbonden worden. Tegen een krankzinnigengesticht valt nu eenmaal niet te procederen tot echtscheiding... En toen gebeurde er iets heel gek. Na het

tweede huwelijk wordt de eerste vrouw als volkomen genezen ontslagen! Daar zaten ze! Wettelijk leefde dus de man in concubinaat met z'n tweede kerkelijke vrouw. Kinderen uit dit huwelijk zouden niet alleen onechte, maar zelfs overspelige kinderen zijn, die niet eens door de vader wettelijk kunnen worden erkend... Maar ze hebben de zaak geschikt; de oorspronkelijke mevrouw Burgers was zo fatsoenlijk om in een wettelijke scheiding toe te stemmen... Of dit verslag juist is, weet ik niet, maar laten we ons aan het resultaat houden. Hem is het gelukt en in korte tijd. Zijn er meer van dergelijke geslaagde pogingen?' 'Wacht even,' zegt Truus en rommelt in een laatje van haar schrijftafel. 'Dit berichtje heb ik eens uit de Dombergse krant geknipt':

HET HUWELIJK VAN MARCONI

De 'Daily Mail' verneemt van zijn correspondent uit Rome, dat de uitspraak van de Rota (de hoogste kerkelijke rechtbank) in het proces over het vroeger huwelijk van senator Marconi officieus aan partijen is meegedeeld en binnenkort zal worden gepubliceerd. De grote uitvinder die nu 53 jaar oud is, is vroeger gehuwd geweest met de (anglicaanse) Lady Ichiquin, maar burgerlijk van haar gescheiden in 1924 en kort daarna verloofd met de 19-jarige gravin Maria Christina Bezzi-Scali, de dochter van een officier der pauselijke garde. De Kerk, die geen echtscheiding erkent, kan het voorgenomen huwelijk — het is bepaald op midden juni — alleen voltrekken, wanneer blijkt, dat het eerste huwelijk voor haar niet heeft bestaan; en na een langdurig proces heeft het kerkelijk hof nu inderdaad dit eerste huwelijk nietig verklaard (geannuleerd). Motief daartoe is, dat daarbij de afspraak gemaakt was, dat het huwelijk met wederzijds goedvinden te allen tijde kon worden ontbonden; dit is tegen de canonieke wet en maakt het huwelijk kerkelijk onwettig.

Het vonnis constateert, dat senator Marconi in 1903 met zijn vroegere vrouw kennismakte te Brounsea, Engeland, en haar ten huwelijk vroeg. Na vele bezwaren van haar kant en die van haar moeder, werd het huwelijk voltrokken in de (Anglicaanse) kerk van St. George te Londen. De bruid was protestant opgevoed. Op verlangen van de moeder der bruid werd de hierboven vermelde afspraak gemaakt, en reeds kort na het huwelijk deden zich geschillen tussen de echtgenoten voor, zodat de bijzondere conditie niet zonder grond gemaakt bleek te zijn. In 1918 gingen de heer en mevrouw Marconi ieder huns weegs, in 1924 werd hun huwelijk te Fiume ontbonden voor de wet.

Al deze feiten zijn voor het kerkelijke gerechtshof aangetoond door vele getuigen, onder wie de voornaamste waren de broeder en de zuster van de vroegere mevrouw Marconi, en markies Solari, een vriend van Marconi. Als verdediger van het huwelijk was voor de Rota aangewezen mgr. Rezzi, als pleiter voor de annulering de advocaat Mazareno Ferrar-

ta, een broeder van kardinaal Ferrata, die staatsecretaris was onder paus Benedictus XV.

'Dat zijn andere relaties, zie je,' meent Vlimmen. 'Officier van de pauselijke garde!... Advocaat Mandarino is een broer van kardinaal Macaroni... Iwan Iwanowitch Vlimmen heeft alleen 'n ouwe reumatische heeroom, die bovendien rustend pastoor is, dat wil zeggen gepensioneerd.' 'Het is bovendien een andere methode,' merkt Floor op. 'Marconi bepaalde z'n huwelijk met die negentienjarige blom op midden juni. Intussen moesten die heren maar klaar zijn met hun procedure. 'n Zuiver wetenschappelijke methode zoals je van iemand als Marconi kunt verwachten.' 'Hier heb ik nog een berichtje,' zegt Truus. 'Drink eerst even uit, Floor.'

AANVRAAG TOT NIETIGVERKLARING

De N.R.Ct. meldt:

Uit Rome wordt gemeld, dat de Rota besloten heeft, een aanvraag van Marconi tot nietigverklaring van zijn huwelijk onder het zegel der geheimhouding te behandelen ten einde de onaangename gedachtenwisselingen te voorkomen, die zich onlangs voorgedaan hebben bij het nietigverklaren van een ander huwelijk.'

'Bij het nietigverklaren van een ander huwelijk,' herhaalt Dacka. 'Je zou zeggen, dat het een lopend bedrijf is.'

Er wordt gebeld aan de voordeur. Mina, het tweede meisje, klopt, komt binnen en houdt met één hand op de rug het witte schortje vast, waarmee ze naar de bel moet, en dat ze in de keuken haastig heeft verwisseld tegen de bonte boezelaar. Ze is uit haar zwarte rokje gegroeid en toont de nerveuze dansbenen tot aan de knieën.

'Hier is meneer Koopmans met een hondje.'

'Laat hem maar in de apotheek,' zegt Truus en meteen valt het haar op, hier in het heldere licht van de voorkamer, dat die meid er zo pips uitziet. Ze kijkt even op de kalender en weet zeker dat het dat niet kan zijn. Want Truus is op de hoogte van alles wat er in huis gebeurt; niets ontgaat haar... Jaantje is volgende week aan de beurt en hier met Mina is het pas veertien dagen geleden. Dat gezicht staat een beetje vlekkelig, zou je zeggen...

Vlimmen valt onverwacht met een plan uit de lucht.

'Weet je wát? Kom vanavond, dan zal ik je eens een uitvoerig verhaal doen van mijn avonturen. Als er geen spoedgevallen tussenkomen, ben ik de hele avond vrij.'

Dacka trekt de wenkbrauwen op en wacht met spanning. Maar gelukkig springt Truus dadelijk bij.

'Ja, Floor doe dat. Ik ben benieuwd hoe jij over die geschiedenis denkt.'
Ook Vlimmen heeft een paar hartkloppingen gehad... Je bent nooit zeker van haar humeur, en dat zij in het algemeen niet gesteld is op onverwachte invitees, is hem al meermalen duidelijk aan het verstand gebracht.

'Waar is Dop?' vraagt Floor, die opstaat om te vertrekken.

'In de tuin, geloof ik,' zegt Truus en geeft hem de hand.

'Truus, bedankt voor je lekker borreltje.'

'Tot straks.'

De heren gaan uit langs de veranda. Dop heeft een touw om zijn buik, dat vol houten zwaarden en dolken hangt. Hij steekt wild en wreed met zijn blikken geweer in een sierden.

'Hé, oom Floor!' zegt de kleine en grinnikte een beetje verlegen.

'Dag Dop!' Dacka is zeer ernstig. 'Aan 't oefenen? Bajonetschermen?'

De jongen is gerust... Hij wordt niet uitgelachen door die grote kerels, die toch zelf veel flauwer kunnen doen.

'Aan 't oorlogvoeren!' verbetert hij.

'Tegen wie?'

'O, zo maar.' Bij nader inzien wijst hij dan op de gekleurde kabouter, die midden op het grasperkje staat te lachen in zijn blauwe baard, en zegt met een bazig vooruitgestoken onderlip: 'Den die, - heb ik zeker al wel tien keer gesneuveld!'

'Foei Dop!' roept Truus. 'Je mag niet zo lelijk Dombergs praten!'

HOOFDSTUK 12

Op de buitenpraktijk ziet Jan Vlimmen er vaak uit als een bebloede beul, een onbeschrijflijk vuil monster, waarop men liefst dadelijk de tuinspuit zou willen richten. Maar in zijn apotheek mag hij gezien worden. Dan trekt hij de smetteloos-witte jas aan, die past bij het fameuze instrumentarium, het potjeslatijn en de geleerde, gulden opschriften op de ruggen der boeken. Dan gebruikt hij niet de fonendoscoop, die er uitziet als een doodgewoon schoensmeerdoosje, opgehangen aan twee ordinaire gas-slangen, maar de sjiekste stethoscoop, die er te krijgen is. Bij de behandeling van kleine huisdieren in de apotheek haalt Doctor Vlimmen terug, wat hij bij de boeren aan pose te kort komt.

Die avond, wanneer hij gebaad en verkleed op Dacka zit te wachten, is het niet bepaald een klein dier, dat hij te behandelen krijgt. Het is na zijn spreekuur, maar Baron van Neerwetten mag zich zoiets permitteren. Het kwieke kereltje verontschuldigt zich overigens hoffelijk... Wist niet dat er een spreekuur was bepaald, kwam maar op goed geluk af eens kijken, of meneer Vlimmen thuis was...

Deze wuift royaal alle complimenten op zij en bepaalt even zijn aan-

dacht bij de patiënt, een vervaarlijke Russische hazewind, die hij met een achterdochtig oog monstert...

Hij kent deze aristocraten: vervelende honden, indolent en onbetrouwbaar; je hebt er weinig vriendschap van. Trekken een hautaine, onverschillige snuit, maar herinneren zich op het meest onverwachte moment, dat naar verhouding hun grootste kracht in hun lange moordenaarskaken ligt...

Vlimmen neemt zijn witte jas, kijkt met een streng gezicht naar de G van VERGIFT, die te veel op een C lijkt, en luistert met een half oor naar de klachten, terwijl zijn gedachten om de baron zweven. Hij is een aardig kereltje en Vlimmen mag hem wel... Arme landjonker, die moedig vecht om de vlag omhoog te houden op zijn landgoed, dat juist een beetje te ver van Dombergen af ligt om ooit te worden aangekocht voor een of ander uitbreidingsplan...

'... gevochten en een beet gehad, denk ik, daar bij die dikte...'

Er hebben op de rand van het uit de kleren gegroeide fabrieksdorp Dombergen, dat nu stad heet, keuterboertjes gewoond, die zo lang chicaneerden, tot ze rijk van hun grond werden gekocht...

'...eet bijna niets meer en voelt zo heet aan; begint dan opeens te rillen van kou...'

Pirke Moens, die met zijn gedoente precies tussen het grote, internationale kunstzijde-concern en de nieuwe kanaalhaven ligt, heeft het zó lang volgehouden, tot hij in een kartonnen handkoffertje 250.000 gulden van de bank ging halen... De directeur ontving hem in zijn privé-kantoor, zei *meneer*, liet hem een dure sigaar aansteken en vertelde heel monter, dat hij al voelde, wat meneer Moens wou zeggen: Wist natuurlijk niet goed blijf met al dat geld... De directeur had er al voor gezorgd. Kijk eens hier: een lijst van de beste en zekerste beleggingen... Maar Pirke deed zijn koffertje open en zei, dat het verloren moeite was geweest, want hij wist er bliksems goed blijf mee... Ja maar... 'Nee, 't was heel vriendelijk, daar niet van, maar... Pirke maakte zich uit de voeten met tweeëneuhalf ton in secuur, uitgeteld bankpapier, en de voorkomende directeur heeft hem nooit meer gezien...

'...hij is zo ziek als 'n kat en dat gezwel wordt steeds dikker...'

't Kan gek lopen... Hier een baron, die je de adel van het gezicht leest, zeer gedistingeerd in zijn sportieve ruitkieren, en hij moet spartelen om de eindjes aan elkaar te krijgen. Toch verplicht hij zich tot een duur rijpaard, een juweel van een hackney voor de dogcart, en een paar aristocratische rashonden.. Daar Pirke Moens, vuile onverschillige lomperd van een boerke, dat als boer nooit een cent waard is geweest en nu op een andere boerderij in z'n klompen staat te stinken als een leeuw...Durft Vlimmen een sigaar aan te bieden van drie cent, waar je het water kunt uit wringen, en als er een koe ziek wordt, laat Pirke haar opzettelijk zo lang zonder hulp, tot ze ongeneeslijk is en het fonds haar kan betalen...

'...hij loopt er nu al drie dagen mee...'

Zielig en sympathiek houdt Van Neerwetten zijn stand op en is zich niet eens bewust, hoe hij wordt uitgelachen door de rijke Dombergse fabrikanten, wier overgrootmoeders misschien nog op het kasteeltje hebben gediend. Ja, zij lachen hem uit van achter hun geldzakken, vertellen in de kroegen laffe moppen over zijn armoede, maar toch voelen zij heel duidelijk, dat er meer beschaving nodig is om goed op een paard te zitten van duizend gulden, dan om met een buik als een zak achter het stuur te liggen van een auto, die vijftien duizend gekost heeft... Zij durven de baron niet goed te benaderen, ofschoon hij een toeschietelijke babbelmuts is, en bij het zeldzame contact, dat ze met hem krijgen, eten ze uit zijn hand, zitten op en geven pootjes...

'...misschien kunt u die arme lummel er met een kleinigheid van af helpen...'

Juist, en dat kost de arme baron een rijksdaalder, die hij gewend is vijftientwintig maal om te draaien... Huybrechts, de rijke sigarenkistjesfabrikant en schoonvader van de arts Treeborg, had een Duitse herder en deed zeer belangrijk over dit dier. Hond was zo zindelijk, dat hij niet eens zijn behoefte in de tuin wilde doen, en als het hek dicht was, sprong hij zelfs over de hoge tralies. Zó proper was da bist!... Totdat deze arme lummel waarschijnlijk te lang gewacht had, in zijn nood de sprong te kort nam en met de buik in de scherpe traliepunten bleef hangen. Zes lelijke sneden in de liezen, waarmee Vlimmen een hoop werk heeft gehad, maar die tenslotte zo netjes heeft weten te hechten, dat de propere hond weer helemaal in orde kwam... Een paar maanden later kwam de rekening en het was of de wereld verging... 'Vijf gulden?! Is ie zot? Voor wie ziet ie me-n-aon? Denkt ie, dat ie 'ne boer veur hee? Vijf gulden veur 'ne hond! Zo'ne natnek! In gin vijfduzend jaor!'... Heel Dombergen tuitte ervan. Ruzie over de telefoon, die eindigde met de belofte van Vlimmen, dat hij twee keer per week de kwitantie zou laten aanbieden, zolang tot ze voldaan werd... 'Doe mar, wa ge niet laote kunt, ik betaol gin vijf gulde, in gin vijf duzend jaor, zeg ik oe!' Een half jaar later werd de hond ziek en meneer Huybrechts vertelde trots achter het bier, dat hij het beest dadelijk in een zak had gebonden en verzopen in de Turfvaart... Ja, hij zou zich nog eens in de nek laten kijken door dieje veearts...

Dit is nu al drie jaar geleden, maar de vijf gulden zijn nog steeds niet betaald.

'Mijn knechts wilden het par force zelf opknappen, maar ik vond het beter om maar niet te gaan kwakzalveren...'

Floor had zich wild gemaakt over dit geval: 'Pak hem aan, de proleet! Spring hem in z'n nek met 'n dagvaarding! 't Is 'n gewonnen zaak! Als hij verweer voert, kun je heel Dombergen als getuige dagvaarden, want de sufferd klept het overal rond, in de naïeve overtuiging, dat hij er jou mee door het slijk sleurt. Dan krijgt hij er nog een vijfentwintig pop kos-

ten bij te betalen ook. Die lui hebben geen eergevoel! De portemonnaie is hun enige wondbare plek!'. . Wanneer Vlimmen niet al te afgejakkerd op zijn bed komt en bij ongeluk aan de vijf gulden van Huybrechts denkt, dan kan hij de eerste uren niet slapen. Het zweet breekt hem uit en hij windt zich op, tot hij besluit Dacka zijn gang te laten gaan... Maar als hij in de grijze morgen zijn gedeukt gezicht in de spiegel bekijkt, ziet hij de verhoudingen beter... Huybrechts kan zich een grote bek permitteren: lid van de gemeenteraad, lid van het kerkbestuur, voorzitter van Vincentius,* in ontelbare voorname en invloedrijke baantjes is hij binnengehaald om zijn geld. Verder zit hij in het bestuur van de Boerenleenbank, en dat wil zeggen N.C.B.!... Wanneer deze drie toverletters worden uitgesproken hier in de provincie, heerst er even stilte... De Noordbrabantse Christelijke Boerenbond is een der machtigste verenigingen van het gewest, en volkomen in hander van de geestelijkheid. Geen enkele andere organisatie vertoont een discipline en een solidariteit als de N.C.B. Vlimmen staat bij de geestelijkheid wel niet dadelijk in het verdomboekje, maar zij beschouwt hem toch met een zeer koel oog. Wat er tussen zit, weet niet iedereen precies, doet ook niet ter zake, maar hij is van zijn vrouw af, en dat is voldoende... Hij wordt rustig aan zijn werk gelaten, doch daar is ook alles mee gezegd. Men laat hem in de schaduw, haalt hem nergens bij, pousseert hem voor niets. Het is bekend, dat hij zijn werk goed doet, en hij is zelfs doctor... Vorig jaar heeft in alle kranten gestaan, dat hij gepromoveerd was aan de Universiteit van Bern. De titel van het proefschrift werd erbij vermeld en maakte nogal indruk, omdat het Duits was en niemand in Dombergen – behalve Dirksen – er iets van begreep, ook niet arts Treeborg, die zei, dat het nonsens was, bluf en dat aan *die* Universiteit de grootste boerenlummel wel doctor kon worden... De boeren zijn in overdonderende meerderheid zeer tevreden en zelfs een beetje trots op hun veearts. Deze goede naam blijkt overigens hoofdzakelijk uit het feit, dat ze niet klagen of 'scheinen'... Boeren zijn conservatief en achterdochtig, hebben een afschuw van verandering. Bovendien weten ze niet beter, houden Truus voor het wijfke van Vlimmus, Dop voor z'ne kleine en Vlimmen spreekt het niet tegen. Hij lacht ook zelfs niet, als zij een scheut wijwater gieten in het voer van de zieke koe, waar hij toch eens naar moet komen kijken, wanneer de tuberculose er langs voor en achter uitloopt... Vlimmen moet zo maar verder gaan bij de boeren en in Dombergen niet te veel in de weg lopen, dan zal het voorlopig wel schikken.

'u ziet, het is zo dicht bij de ruggegraat en dat leek me nogal precair...' Maar hij moet niet over de schreef komen en niet te veel gekheid maken, want dan zou het wel eens gauw afgelopen kunnen zijn. Vrij beroep?... Haha! Dombergen is een mooie praktijk! Eén wenk aan de moderator van de

* R.K. vereniging, die zich bezig houdt met armenzorg.

katholieke studentenvereniging in Utrecht en over een paar maanden wordt er een jonge dierenarts opgestuurd naar Dombergen, een volledig gedresseerd, achttien karaats katholiek, *zonder* Schönheitsfehler, en die kan rekenen op de steun van de geestelijk adviseur — dat wil zeggen het bestuur — der plaatselijke afdelingen van de N.C.B. Dan wordt het vechten voor Vlimmen, en het vurig verlangde slachthuis kan hij wel uit zijn hoofd zetten... Huybrechts heeft het in de hand om Vlimmen meer in het zonnetje te zetten dan gezond voor hem is, en zo komt het, dat de vijf gulden nog steeds niet betaald zijn, ofschoon zij al meer dan vijf-honderd gulden hartzeer veroorzaakt hebben...

Dit alles speelt de geplaagde veearts zo vlug door het hoofd, dat de baron nu eerst aan het einde is van zijn bezwaren, terwijl hijzelf juist zijn witte jas heeft dichtgeknoopt.

'We zullen eens zien,' zegt Vlimmen.

Hij heeft geen muilkorf die aan zo'n lange, spitse snuit past, maar nu de baas er zelf bij is, zal het zo wel lukken, ook zonder dat hij de muil dichtbindt. Daarom blijft het bij een lintje om de voorbenen en een om de achterbenen; het dier worstelt wel even, maar getweeën leggen zij het gevaarte zonder moeite op de toonbank.

'Als u met beide handen de kop op de voorbenen drukt, meneer Van Neerwetten, dan kan hij niet veel kunsten meer maken. Ik denk, dat ik hem even een prik zal moeten geven.'

Uit de instrumententas neemt hij een scalpel en een kromme schaar, be-tast even het gezwel op de rug en begint de witte haren weg te knippen.

'Ik kan me voorstellen dat hij er ziek van is; 't is een stevige puist.'

In de lange haardos verschijnt een plek roze, bijna menselijke huid. Het operatiemesje staat in de alcohol.

't Is goed dat u komt, want aan de andere kant van de wervelkolom heeft hij het ook, ofschoon niet zo erg. 't Zal inderdaad een beet zijn: de tanden staan links en rechts van de ruggegraat.'

'O,' zegt de baron, en er staan heel fijne zweetdruppels op zijn neus-vleugels. Vlimmen pakt het mes.

'Wilt u even goed vasthouden?'

'Braaf, Orloff, bráááá!'

De hond smijt een paar maal met de geboeide achterbenen. Hij beslaat de gehele lengte van de operatietafel, en Vlimmen denkt met enige bezorgdheid aan zijn potjeswinkel...

Dan maakt hij vlug en handig de vlijmende kruissnede en dadelijk welt het bloederige pus overvloedig uit de diepe wonde. Het dier jankt hart-verscheurend en tracht zich los te rukken.....

'Pus bonum et laudabile,' knikt Vlimmen vergenoegd en pakt een dot watten. De baron geeuwt, maar toevallig ziet Vlimmen het niet, want de hond dreigt op dit ogenblik van de tafel te schuiven. Daarom gaat deze ernstige waarschuwing aan hem voorbij... Hij dekt de wonde voor-

lopig af met watten, wil de andere kant gaan behandelen en bemerkt pas, dat het al te laat is, wanneer de baron een serie kleine, gedistingeerde windjes laat. Dit is het onfeilbare teken; Vlimmen grijpt hem nog juist met een forse hand in zijn vest en strijkt hem zo zacht mogelijk neer langs de toonbank. Terwijl hij daarbij het hoofd naast de tafel buigt, kan hij als door een wonder op hetzelfde moment de hond nog een stomp in de flank geven en dat spaart hem een opengereten wang, want de geweldige kaken klikken nu met een vinnige metaalklank op elkaar vlak naast zijn oor... Hij springt opzij en schiet onmiddellijk weer toe, als hij ziet, dat de Rus zijn lange benen dreigt te breken bij een val van de toonbank, doet een gelukkige greep juist achter de oren, houdt stevig vast en brengt het dier in evenwicht. De vieze, bloederige pus-watten zijn van de tafel gerold en liggen vlak naast de hand van de levenloos uitgestrekte arm. Met de punt van de schoen wipt Vlimmen de watten op zij, ondanks alle opschudding ziet hij duidelijk en geïnteresseerd, dat de baron al een beetje grijs wordt bij de slapen, en vraagt zich af, hoe oud Van Neerwetten dan al mag zijn...

Nu probeert hij met één hand het grote dier in bedwang te houden en met de andere de deurknop te bereiken, maar de hond krijgt daarbij de mouw van de witte jas tussen de puntige tanden, daarom geeft hij de poging op en tracht 'Truus!' te schreeuwen boven het razende geblaf uit. Bedenkt, dat Truus boven is om Dop naar bed te brengen, roept Jaantje en dan Mina...

Het zweet drijft hem over het voorhoofd; hij weet, dat hij vecht met een dier, dat even gevaarlijk is als een wolf, en dat hij hem even grondig kan toetakelen. Het beest worstelt heviger, dol van angst en woede om de gevallen baas. Vlimmen wurgt de witte rover met beide handen neer en na een poosje lukt het hem met de voet de deur open te maken. Uit de keuken galmt het tweestemmig en geestdriftig:

'En in traaa-nen stort zij neee-der,
Graaf, o, graaf voor twee een graf!'

Uitzinnig van drift, brult hij zijn stem stuk, maar meteen klinkt lief en bescheiden het belletje van Dacka aan de voordeur...

Dit is een van de zeldzame keren, dat Doctor Vlimmen het woord richt tot een van de dienstmeisjes, dat nu, frunnekend aan haar witte schortje uit de keuken komt.

Het woord is niet stichtelijk... Jaantje staat er stijf van.

'Roep mevrouw!' schreeuwt hij dan... 'Nee, gans! Doe eerst open!... Floor, kom 'ns gauw! Help eens even!'

Dacka staat verstomd op de drempel van de apotheek.

'Jezus-Mina! Dat is Van Neerwetten,' weet hij zeer stellig.

'Oh ja?!... Kom hier en neem die hond over!... Kom, schuif je handen onder de mijne en druk hem met alle macht op de...'

‘Verrek jij maar! Ik doe ‘t al in m’n broek, als ik naar die tanden kijk.’
 Jaantje die intussen haar schortje heus heeft vastgestrikt, krijgt een lachstuip, maar Vlimmen kijkt haar zo woest aan, dat zij schielijk uit de deuropening verdwijnt.
 ‘Sleur dan dat lijk hier weg! Leg hem binnen op de divan! Daar op de vensterbank, dat bruine flesje... Hou dat onder z’n neus!’
 Doch daar komt Truus, statig in een lange, dunne japon, de trap afzweven. Ze heeft zich wat mooi gemaakt voor het bezoek en in deze herrie ziet zij er irriterend fris, koel en waardig uit.
 ‘O, ben je d’r eindelijk?’ verstout zich Vlimmen.
 ‘Kalmte, kalmte. Bedaar maar.’ Ze heeft dadelijk het geval overzien en neemt rustig de leiding. ‘Pak jij hem onder z’n armen, Floor.’ Meteen bukt zij zich al, neemt de bruine rijlaarzen van de baron in haar blote armen, en Dacka maakt van de gelegenheid misbruik om even waar te nemen, dat zij een roze, opengewerkte bustehouder draagt...
 Jaantje doet de voorkamer open, wipt naar voren en haalt de kussens van de divan.
 ‘Haal even het flesje vlugzout van de apotheek, Jaantje.’ Zij leggen de baron op de rustbank, zo, dat het hoofd naar beneden hangt, gesteund door Dacka.
 Een ogenblik later staat Truus weer in de apotheek. Vlug, doch zonder enige gejaagdheid, knipt zij een stuk lint van het rolletje, maakt een lus, schuift deze om de lange bek, haalt het bandje toe en knoopt het vakkundig achter de oren vast. Ze zegt niets, doch op haar gezicht kan Vlimmen heel duidelijk lezen: ‘Dat had je eerder kunnen doen, dan was al die deining niet nodig geweest.’
 Opeens heerst er stilte; de weergalm van het scherpe geblaf drijft langzaam af. In het glazen instrumentarium rinkelt een wiebelend instrumentje nog lang na.
 ‘Ik zag het niet aankomen,’ bromt hij, laat de hond los en buigt een paar maal zijn krampende armen. ‘Beest had me verdomme bijna m’n gezicht opengehaald... Die meiden van jou waren aan ‘t bleiren in de keuken! Kon ze niet eens beschreeuwen.’ Hij zoekt radeloos naar een middel om haar ook een beetje de schuld te geven, maar vindt het niet, brengt het niet verder dan: die meiden van jou... Het is wel jammer, want hij heeft nu een prachtige gelegenheid om ook eens flink te zijn. Met Dacka en de baron in huis kan ze immers niet op haar gewone, overrompelende manier gaan uithalen.... ‘Ga nou maar naar binnen en vraag of Floor hier komt!’ eindigt hij, verongelijkt en berustend.
 Als ze binnenkomt, geeft Van Neerwetten weer tekenen van leven. De vale, gele kleur wijkt, hij wordt weer gezond bruin. Zij zetten hem wat overeind in de kussens en Truus houdt hem het flesje onder de neus... Een zware zucht en de baron kijkt verbaasd in het rond.
 ‘Dacka?’ vraagt hij peinzend. ‘Dacka?!’

‘Ja, ja,’ zegt Floor. ‘Hoe is ‘t? Gaat al beter, wat?’

Van Neerwetten komt met een rukje overeind. ‘Goeie grut. Ben ik heus lijk geslagen?’ Dan bekijkt hij Truus als een geestverschijning. ‘O, pardon, mevrouw! Ben ik erg lastig geweest? Wat is er eigenlijk gebeurd?’

‘Niets bijzonders meneer Van Neerwetten. Dat komt hier wel meer voor. Blijft u maar zoet liggen,’ zegt Truus, en het klinkt zo moederlijk, dat de zieke in een lach schiet. ‘Floor, Jan vraagt of je op de apotheek komt.’

‘O,’ zegt Dacka lam en gaat schoorvoetend de deur uit. ‘Ik moet dat wilde dier van jou gaan temmer.’

De baron wil flink zijn, maar Truus, die op het dressoir een groot glas port inschenkt, onderschept hem. ‘Wilt u wel eens braaf blijven liggen?’

‘U moet niet zo netjes drinken, want dan helpt ‘t niet. In één haal is ‘t beste. En rustig blijven liggen hoor!’ Meteen is zij de kamer uit, en de baron is al voldoende bij zijn positieven om dit staaltje van tact te bewonderen. Zij heeft trouwens nog een andere reden om hem alleen te laten, want Dacka als assistent vertrouwt zij ook niet helemaal, en er is maar één divan in huis...

Maar Vlimmen heeft de vier benen tot een bundeltje bijeengebonden en werkt het geval rustig af. Wanneer hij zijn handen gewassen heeft en binnenkomt, staat Van Neerwetten verlegen lachend in zijn laarzen.

‘Hahà! U is weer helemaal opgeknapt,’ prijst Vlimmen.

‘‘t Werd tijd, geloof ik! Ik herinner me niets meer. Heeft ‘t lang geduurd?’

Mmnee... Nee... Ze zijn het alle drie eens, dat het maar even geduurd heeft.

‘Dat is me nog nooit overkomen,’ verontschuldigt zich Van Neerwetten.

‘Ik dacht zelfs, dat ik het een en ander kon verdragen. Vorige week had ik nog een knecht, die had z’n hele hand opengehaald. Man bloedde als ‘n rund... Ik heb hem toch zelf helemaal verbonden...’

‘Ja-ja,’ geeft Vlimmen toe. ‘Als je ‘t zelf doet, is je aandacht in beslag genomen, dat scheelt veel. Bovendien zijn er een massa mensen, die geen apotheeklucht verdragen.’

‘Goeie mogge!’ lacht de baron, en het wil zeggen, dat hij nog niet gekomen is van zijn verbazing. ‘Nee, die apotheeklucht maakt me niets, geloof ik. Nooit iets van gemerkt!’

Dacka, die nog nooit is flauwgevallen, krijgt het te kwaad, en Vlimmen ziet het bijtijds.

‘Als dat zo is, meneer Van Neerwetten,’ haast hij, ‘dan zou ik u willen voorstellen om even mee te gaan, dat we uw hond losmaken. Als u er bij bent, zal hij zich wel wat fatsoenlijker gedragen, denk ik, want op ‘t ogenblik heeft hij bepaald ‘n hekel aan me. Hij is helemaal klaar en verbonden.’

De baron gaat al. ‘U hebt zeker wel een heet ogenblik gehad na die kat-zwijm van mij?’

‘‘t Gaat nogal,’ grinnikt Vlimmen. ‘Hij was bijna met een oor van me weg.’

Van Neerwetten streelt de lange kop en Vlimmen knipt de linten door. 'Ik zal een fles gereed zetten om de wonden te wassen, en dan zal hij gauw opgeknapt zijn.'

De hond staat er dromerig en onverschillig bij, schijnt de hele geschiedenis weer vergeten. De baas houdt hem aan de halsband, maar als Vlimmen de toegestoken hand drukt, staat hij toch gereed om te schoppen bij de eerste verdachte beweging.

'Mevrouw, hartelijk dank voor uw goeie zorgen! Als dokter Vlimmen de volgende keer bij me op de stallen komt, moet u beloven om mee te gaan en uw glaasje port komen terughalen. Ik heb wel niet véél in de kelder, maar wát er staat kan ik u aanbevelen!'

'Dat is te vriendelijk aangeboden om te kunnen weigeren,' glimlacht Truus. 'Ik zal er zeker om denken.'

Er hangt een sfeer van ouderwetse hoffelijkheid en Vlimmen is op dit ogenblik weer een beetje trots op zijn zuster. Als het op complimenten aankomt, vindt hij zichzelf een onbeholpen, stotterende dwaas.

'Nou Dacka! Wel bedankt voor je diensten als brancardier!' En even monter als altijd beent Van Neerwetten met een zwierige ruiterspas de deur uit.

HOOFDSTUK 13

Als Dacka klaar is met lachen, vindt hij de veeartsenijkunde een gevaarlijk vak... Had er dadelijk genoeg van toen hij die kwaadaardige snuit zag met al die tanden. 't Leek wel een haai!

'A propos, vanmiddag, daar bij die koe van die lieve echtgenoten, had je 't over smijten. Is dat zo gevaarlijk?'

'Toch niet!' huichelt Vlimmen. 'Dat was maar aanstellerij van me... Als je rustig blijft zitten wachten tot de smak komt, is hoogstens je been gebroken.'

'Zo!'

'Het is niet goed te becijferen hoeveel kracht er achter zo'n hoefje zit... Maar er is op de hele wereld geen koe die smijt, geen paard dat slaat, geen stier die stoot, geen hond die bijt, als je de boeren wilt geloven... Een collega, de ouwe heer Vlierbeek, stond achter een paard, dat ook nooit sloeg, heel rustig met z'n handen op z'n knieën gesteund naar de achterhoeven te kijken en opeens vliegt hem het schedeldak radicaal van het hoofd... Hij heeft gelukkig niet eens meer geweten wat hem overkwam... Verkuyl uit Nieuwenbosch, een knap veearts, in de fleur van zijn leven, kwam op een stal om een merrie te onderzoeken, maar de merrie onderzocht hem — met twee hoeven op z'n maag. Dat is al jaren geleden; hij is lang ziek geweest en kan op 't ogenblik alleen nog maar vloeibaar voedsel verdragen. Pap en zo. Misschien wordt hij op de duur nog beter... Bij Nelis Langerijt stond ik vorig jaar in de stal, achter die heel makke, jonge

vos van hem, rustig met Nelis te praten en dacht niet eens aan een paard, want we hadden het over een koe... Totdat er opeens een ijzer langs m'n ogen flikkert, met zo'n kracht en zo'n snelheid, dat de lucht float in m'n oren... Nelis stond ervan versteld: dat was nou verdomme nog nooit gebeurd! Hij trok een knuppeltje uit een musterd en begon het paard af te dekken, tot het schuimde... Dat moet, zie je, daarmee voorkom je bij een jong paard waarschijnlijk de volgende slag. Maar één keer is genoeg, als het raak is... Overigens zijn zulke grote onheilen niet het grootste bezwaar van het vak. Daartegen kun je meestal je maatregelen nemen. Als je een voorbeentje laat oplichten en het paard dus op drie benen staat te balanceren, kan het gevaarlijkste dier niet meer slaan. Het ergste zijn de dagelijkse kleinigheidjes. Je handen! Die hebben veel te lijden; je stoot ze geregeld stuk. Op 't ogenblik voel ik hier onder m'n nagelriem weer een infectie aankomen. Zie je dat dikke, rooie kussentje?... Op een portie eczeem en een bloedvergiftiging zijn we geabonneerd. Dat is wel niet zo gevaarlijk, maar afschuwelijk vervelend, dat verzeker ik je, vooral wanneer je er mee dóór moet werken, wat meestal het geval is.'

'Als je zo doorgaat begin ik te huilen,' dreigt Dacka en ziet met belangstelling hoe Truus een fles whisky en een sifon op het tafeltje zet.

'Och, we behoren nu eenmaal tot de trekhonden van de maatschappij,' galmt Vlimmen verheven en ziet opeens, dat de fles Black and White, die daar juist nog over de telefoon besteld werd, al half leeg is... Precies! Weer een strek van Truus. Heeft de helft overgeschonken in een karaf en goed opgeborgen. Als ze straks naar bed gaat, kunnen de kerels er tenminste geen bende van maken...

Truus neemt een klein glaasje Benedictine. Als ze gedronken hebben en nog wat besluiteloos in het rond gebabbeld, staat Vlimmen op.

'Ik zal de papieren van het drama eens gaan halen.'

'Dus je hebt toch stukken?'

'Stukken? Daar zul je van omvallen!'

Als hij weg is, zegt Truus: 'Ik sta er een beetje van te kijken, dat hij erover begint. Gewoonlijk is hij niet te genieten, wanneer er maar vanuit de verte op gezinspeeld wordt... Ik geloof, dat hij weer hoop heeft.'

'Hoe kom je daarbij?'

'Omdat hij zo hard schreeuwt, dat hij geen flauwe kans heeft.'

Jan komt binnen met een heel dun pakje brieven en draagt het op een manier als woog het kilo's.

'Zeg, bedwing je een beetje!' lacht Dacka. 'Zo'n dossier krijg ik in geen veertien dagen onder de knie.'

'Eerst moet je dit lezen: Een afschrift van de verklaring van de dokter, die haar het eerst behandeld heeft.'

L. S.

De ondergetekende verklaart door deze geruime tijd behandeld te heb-

ben en te kennen mevr. Aldegonda Vlimmen-Tiebosch. Zij is in de hoogste mate een zenuwpatiënte en psychopate, wier lijden op de grens staat van krankzinnigheid. Behalve tal van vreemde klachten en uitingen, is zij een soort monomaan op het gebied van seksuele omgang met haar wettige echtgenoot. Wordt slechts gesproken of gedacht over deze natuurlijke, geoorloofde daad, dan is zij geheel opnieuw van streek; zij heeft daarvan een zo grote ziekelijke walging, dat die haar ook geheel afkerig maakt van haar man. Ware zij voor haar huwelijk volkomen op de hoogte gebracht, dan zou zij zeker nooit getrouwd zijn en een arts zou haar zeker het huwelijk hebben ontraden. Haar seksuele afkeer is bepaald ziekelijk en slechts een pre-dominerende uiting van haar geheel ziek en weerstandloos zenuwgestel.

Een door mij op verzoek ingesteld onderzoek maakt uit, dat het hymen weliswaar geheel is verscheurd, maar de mogelijkheid is zeer groot, dat dit ante matrimonium reeds zo was, zoals dat zo vaak gebeurt. Een twintigjarige ervaring als r. k. medicus leerde mij dit, zodat de zekerheid niet is uitgesloten dat een gewone huwelijksacte nooit heeft plaats gehad.

Op allerlei wijzen is patiënte behandeld, doch steeds zonder succes, en haar abnormale geestestoestand is eer verergerd dan verbeterd. Zij kan niet in het huwelijksgebruik toestemmen en wordt daarin allerhevigst geremd, zodat dwang in deze wellicht uitbarsting van totale krankzinnigheid zou ten gevolge hebben.

Er bestaan naar mijn bescheiden mening redenen voldoende, om zowel in het belang van patiënte als dat van haar echtgenoot ongeldigheid van het huwelijk uit te spreken.

Dr. W. F. M. Fabers

‘Wat staat daar?’ vraagt Dacka, als hij het stuk heeft doorgelezen. ‘Ware zij voor haar huwelijk volkomen op de hoogte gebracht?’

‘Ja, daar begint het verhaal... Toen we verloofd waren kreeg ik hieromtrent een beetje achterdocht, vooral omdat ze in een gewoon gesprek soms woorden en uitdrukkingen plaatste, die door ieder meisje, dat op de hoogte is en voor fatsoenlijk wil doorgaan, juist zeer zorgvuldig worden vermeden, en die bij een type als zij duidelijk te verstaan gaven, dat ze van niets wist. Ik bracht het gesprek eens voorzichtig in die richting, maar het resultaat was, dat ik hoe langer hoe meer overtuigd werd van haar onnozelheid. Ik kan je heel die serie van kleine indrukjes niet in een paar woorden weergeven, maar in ieder geval stond voor mij vast, dat ik te doen had met een bijzonder onnozel schaap, of met een bijzonder geraffineerd huichelaarster. Aan het laatste viel niet te denken; ik was wel verliefd, maar ik geloof, als jij haar een beetje van dichtbij gekend had, zou je ‘t met me eens zijn geweest.

‘t Was trouwens te verklaren. Ze was anderhalf jaar van kostschool thuis, een echte huishen, die niet verder kwam dan de kerk, en dat nog op zo’n oerstijf dorp in de klei...

Nu moet ik eerst vertellen, dat ze een broer heeft, die kapelaan is. Een onbeschrijflijk verwaand drukkie, die er destijds van overtuigd was, dat hij minstens paus moest worden, al zei hij dat niet dadelijk. Diezelfde snaak heeft me verschrikkelijk dwars gezeten, en geregeld de boel in de war gestuurd, maar dat komt later... Zoals je weet, is zo'n snuiter absoluut heer en meester in huis. Commandeert de hele familie tot in de zoveelste graad en op de eerste plaats de ouwelui. Die jongens worden trouwens allemaal van jongsaf stelselmatig over het paardje getild... Kees van Kimmenade op de Biest – daar ben je al eens geweest – heeft bijvoorbeeld een zoon op het Groot-Seminarie. Dat zijn die karnemelkbaardjes, die al in uniform lopen. Ik kwam er eens op 't middaguur tijdens de vakantie en daar had ik de hele verhouding in beeld: Kees met zijn vrouw en de andere kinderen, waarbij al oudere jongens dan 'onze pastoor', zaten in de herd met z'n allen uit één ketel te likken, maar voor de aanstaande heerzoon was netjes apart gedekt in de voorkamer.

Wel, enkele dagen vóór het huwelijk sprak ik de kwast erover aan en zei wat ik vermoedde. Of ik een voor gevoel had van wat er gebeuren zou, of dat het lag aan het weinige enthousiasme van m'n aanstaande voor het huwelijk in 't algemeen, ik weet niet, maar in ieder geval liet het idee me niet los: ze moest ingelicht worden!... De heerbroer zei heel trots, dat hij overtuigd was van de onnozelheid van z'n zuster... Wat voor verdienste er stak in een dergelijk soort achterlijkheid, begreep ik niet goed, maar – 'Maar arme dwaas! Hebben jullie dan helemaal niet op de gewone ouderwetse manier gescharreld?'

Vlimmen bloost een beetje.

'Och ja... Natuurlijk!... Je moet niet vergeten, dat het een verschrikkelijk ouderwets soort verloving was. Op de eerste plaats duurde het veel te kort, want lange verlovingsen zijn des duivels, en worden iedere week vanaf de preekstoel door het slijk gesleurd. Dan kregen we elkaar hoofdzakelijk onder vier ogen te zien op de deurmat, als zij me uitliet. Maar die enkele keren, dat er kon gescharreld worden, liet ze zich overigens wel gedwee kussen en beknuffelen. Ze reageerde wel erg slapjes, en van de andere kant nam ik het geval natuurlijk véél te ideëel op om verder te gaan dan gevoeglijk door de beugel kon. Je moet het soort meisje gekend hebben; ik kan er zo geen overzicht van geven. Een ding is zeker: die scharrelpartij van ons bracht niets bijzonders aan 't licht.

Maar laten we verder gaan. De heerbroer deed erg gewichtig en stelde me gerust. Daags voor het huwelijk ging de bruid immers bij de dorpspastoor te biecht en zou volgens de gewoonte bij die gelegenheid vast en zeker in alle geneugten van het huwelijk worden ingewijd –'

Dacka trekt een verschrikte grimas.

'Loop naar de pomp!' grinnikt Vlimmen. 'Ik bedoel, dat ze bij die gelegenheid ingelicht zou worden... Om kort te gaan: daags te voren ging ze naar de kerk en toen ze klaar was met de pastoor – als je zo stom zit te

lachen schei ik er uit, begrepen? – Enfin, ik lag ergens in hinderlaag en ving haar op, want thuis was er een ondraaglijke drukte van al die ooms en tantes, die aankwamen. Om gek te worden! Dadelijk bleek, dat de pastoor in 't geheel niets had gezegd, en haar de boodschap had meegegeven, dat moeder haar wel het een en ander zou duidelijk maken...

Ik riep m'n schoonmoeder onder de wapenen, maar die deed zó akelig en schichtig; ze viel al haast flauw op de gedachte alléén... Ik kreeg het benauwd en vroeg me toen voor het eerst af, of ik in een gekkenhuis was terecht gekomen, maar hoera!... Even later werd heerbroer door de juichende menigte in triomf binnengehaald en hij trok natuurlijk een gezicht als een zesdagen-renner. 't Was net of *hij* ging trouwen, naar mij werd tenminste niet meer omgekeken, gelukkig.

Het gejuich was nog niet helemaal verstomd, of ik vloog hem al aan en hij gaf dadelijk z'n orders. Wat, wat, wat is dàt nou weer? Gonda moest dadelijk terug naar de pastorie en aan meneer pastoor zeggen: complimenten van moeder en dat moeder zoiets niet kon doen en of meneer pastoor zo vriendelijk wou zijn, uh – Vooruit maar!

Ja, maar zó eenvoudig was het niet hè! Het schaap kwam terug met het bericht: Als moeder er bezwaar tegen had, moest heerbroer maar eens met 'r praten... Heerbroer stond een ogenblik te gapen en zei toen, dat hij er geen ogenblik aan dacht om op dit gebied zijn eigen zuster te gaan instrueren... Nou, daar kon ik hem werkelijk geen ongelijk in geven... Hij zou dan zelf maar eens naar de pastorie stappen, maakte al zijn linten weer vast en zeilde statig, met een grote strik op zijn achterste de deur uit...

Het duurde nogal. Toen hij terugkwam, was hij een beetje rood aangelopen, en ik kon zuiver aanvoelen, wat er gebeurd was: de pastoor had eens zijn standpuntje bepaald, waarschijnlijk zonder er verder bij na te denken, en nu was het waarachtig al de tweede keer, dat hij lastig gevallen werd! Het bagatel was dus opeens een belangrijke prestigekwestie geworden, vooral nu een piepjonge kapelaan, die snotneus van Tiebosch, die warempel nog bij hem op de catechismus had gezeten, hem wou laten capituleren. Hij was natuurlijk aan zijn waardigheid verplicht om niet toe te geven, maar helemaal er onderuit kon hij toch ook niet, en daarom werd er een compromis gesloten: Gonda zou 's morgens, als de stoet in de kerk was, eventjes in de sacristie gehaald worden en dan zou meneer pastoor zo goed zijn om het geval even op te lossen.'

'Dus op een ogenblik, dat ze om zo te zeggen al niet meer terug kon,' zegt Dacka.

'Precies. Het zou een staaltje van leeuwemoed zijn geweest. 't Trof allemaal even mooi... 's Morgens zaten we in praal midden voor het altaar; de koster kwam de bruid halen, ze was in 't geheel misschien drie minuten weg en kwam terug met het gewone effen, bedaarde en hemelse gezicht. Ik dacht: Nou, 't valt nogal mee...

Het feest zal ik je maar sparen, je kunt je precies voorstellen hoe leuk het was: huilende tantes, ziekgesnoepte kinderen, die moesten braken, en een schone preek van heerbroer, met veel Latijn erin, over de huwelijke staot, die is de veurnaomste staot... Mijn ouwe heer, die op het eerste gezicht al het land gekregen had aan de hele familie en voornamelijk aan de bruid zelf, zat er bij met 'n gezicht als een teleurgestelde ijsbeer — 'Maar de seksuele voorlichting heeft tenslotte toch plaats gehad,' zegt Dacka. 'Wat !letst die dokter dan in dat attest?'

'Wacht!... Waar die voorlichting uit bestond, bleek pas, toen het al te laat was. Later werd zij er natuurlijk over aangeblaft, dat ze toch wist wat ze begon, toen ze ging trouwen, en bracht ze een heel secuur verslag uit: de pastoor had in vol ornaat in de sacristie gestaan, had een paar maal gekucht, eens gevoeld of de deur goed dicht was, een beetje scheel gekken en tenslotte gezegd, dat ze in het huwelijksleven er vooral voor moest zorgen, dat er geen zaad verloren ging, zonder verder commentaar! 'Hoe is 't in godsnaam mogelijk?' roept Dacka verbijsterd.

'Jà! Verder had hij gevraagd, waar de reis naar toe was en beloofd, dat hij straks even aan zou komen om de familie te feliciteren... Daarop kon ze indrukken met haar witte sleep... Als hij haar had opgedragen om vooral zuinig te zijn met doperwtjes, had zij er evenveel van begrepen...

De flater van die eigenwijze pastoor is op zichzelf maar een kleinigheid; is 't niet? En verklaarbaar! Normale bruidjes zijn meestal beter op de hoogte dan meneer pastoor zelf... Maar even zo vrolijk komen ze je later vertellen, dat het ongeluk niet gebeurd zou zijn, als ze op de hoogte was gebracht...

De verdere bijzonderheden doen er niet veel aan toe. Het resultaat ken je, en jij bent gelukkig een van de weinigen, die nooit achteraf met een advies is komen aanzetten... Kun je je voorstellen, hoe verschrikkelijk dat was?... Zodra ik haar thuis had gebracht, begonnen de familiepalavers. De lui, die ik moest inlichten omtrent de gang van zaken op onze huwelijksreis, kon ik wel alles naar het hoofd gooien, wat er onder m'n handen viel. Ze spanden hun borst, maakten een dikke biceps en trokken het bakkes van de leeuwentemmer uit circus Gleich... Als het *mij* te doen had gestaan! — Als *ik* in jouw plaats was geweest! Om van te spuwen!

En je moet weten, dat ik me nu nog verbaas, dat ik daar in Parijs niet op het politiebureau ben terechtgekomen. Ze gilte moord en brand. Ik ben de kamer uitgevlucht, toen ze op de ijzeren grille voor het raam klom, en het laatste ogenblikje, voordat ik de deur dicht trok, zag ik haar *springen!* Nooit zal ik vergeten, hoe ik daar op de corridor stond, ik weet niet hoe lang, in de volste overtuiging, dat ze te pletter lag op de boulevard... Misschien kun je je ook voorstellen, dat je na zo'n gewaarwording grondig genezen bent van je *libido sexualis!*

'Zelfs *post matrimonium!*', knikt Dacka.

'Ik hield me vast aan een radiator en zag alles draaien. Tenslotte meen-

de ik binnen haar stem te horen, verzamelde al m'n moed en deed heel voorzichtig de deur open... Ja, ik ben ervan overtuigd, dat die dokter daar volkomen gelijk heeft. Wat ik toen zag, was totale krankzinnigheid, aanschouwelijk voorgesteld. Ze zat als een bal in elkaar gedrukt op haar knieën in een hoek, hardop te bidden, met een gezicht! Nee, dat gezicht moet je gezien hebben, het was 'n nachtmerrie... Ik durf je eerlijk bekennen dat ik er bang van was. Misschien tot nu toe de enige keer in m'n leven, dat ik ècht bang was... En dan kom je thuis en krijg je niets anders te horen dan: Als ik in jouw plaats was geweest! Als het mij te doen had gestaan! – Ik zou het heel anders aangelegd hebben!... Ha-ha! Heerbroer begon er waarachtig ook al mee, tot ik hem de mond snoerde met te vragen, hoe dikwijls hij zelf dan al zo'n gevalletje bij de hand had gehad.' 'Maar hoe was ze dan in haar gewone doen? Ik bedoel overdag, als er geen gevaar was?'

'Heel normaal! We zijn die dagen natuurlijk uit geweest en ze was nogal opgetogen over alles wat ze te zien kreeg. Je weet wel: de gewone keukenpraatjes van 'n net dorpsmeisje van twintig jaar dat voor 't eerst in Parijs is... Alles bijeengenomen is het een ziel; niet? Was het maar een kwaadaardige canaille, dan stond ik er heel wat vrijer tegenover. Nu was 't altijd: ssst! en op je tenen lopen. Deze kant van de zaak werd door de familie natuurlijk sluw uitgebuit... 't Is toch zó'n braaf meisje... Jawel! En er moet zó voorzichtig mee omgesprongen worden!... En laat haar toch vooràl niet schrikken!... Ze overdreven het zó lomp, dat ik in plaats van medelijden te voelen, het brave meisje soms wel kon doodschieten en de hele familie erbij, op de eerste plaats de leider, en dat was heerbroer. Er gebeurde niets zonder zijn fiat. Eerst moest ze bij een tante gaan logeren, die non was in een soort sanatorium, en daar zou ze gauw helemaal beter zijn... Dat was de grootste nonsens, want zodra ik me maar niet te dicht in de buurt vertoonde, was ze even normaal als ooit tevoren.

Het werd een rekken van jewelste. Intussen zou een hele serie krachtpaters eens met haar praten, praten, praten. Eerst praatte heerbroer, toen allerlei hoge omes. De pastoor van 't dorp dekte zich langs alle kanten en beweerde, dat hij haar behoorlijk op de hoogte had gebracht. Onder ons gezegd: dat liegt die meneer, daar ben ik van overtuigd. Het meisje vertelde precies en woordelijk, wat er in de sacristie verhandeld was, wist zich de kleinste bijzonderheden te herinneren, en ze loog nooit. Maar de pastoor kon er natuurlijk dadelijk mee uit, dat *zijn* verklaring niet tegenover die van een halve gek te stellen was...

Dus: uit alle oorden des rijks werden de kampioenpraters naar Vlierenbeek opgestuurd. Tenslotte kwam er een heel beroemde, 'n soort superkampioen, zo een met een hoge witte boord aan en een groot houten kruisbeeld op z'n buik... Hoe heten ze ook weer?... Remonstranten? – Nee, redemptoristen! Als *hij* het niet voor elkaar kreeg, hielp niets meer.

Hij praatte Gonda de blaren op het gezicht, maar 't gaf geen zier. Ze voelde, dat het slecht was, dus het wàs slecht en niemand ter wereld zou haar ertoe kunnen brengen om haar geweten geweld aan te doen. Daar bleef het bij en de beroemde pater kon z'n kruisbeeld weer naar huis dragen.

Heerbroer begon het toen op z'n zenuwen te krijgen. Er was maar één ding van belang en dat was de carrière van meneer. Ik telde al dadelijk niet mee en Gonda was alleen in zoverre van belang, dat hij natuurlijk geen zuster mocht hebben, die van haar man af was... Huwelijksverkeer of geen huwelijksverkeer, zodra hij ons maar onder één dak kreeg, was wat hem betrof de zaak gezond. Hij zag me zeker voor een soort Heilige Jozef aan, leverde Gonda een paar maanden later franco-huis in Dombergen af en verdween meteen.

De verhouding was natuurlijk erg kil, maar gelukkig duurde het niet lang. Ze had de omgeving verkend en werd steeds zenuwachtiger naargelang het tijd werd om naar bed te gaan. Toen het zover kwam, nam ze opeens een schuiver, wipte de logeerkamer binnen en deed de deur op slot.

Ja, nu kan ik er ook mee lachen!... Toen hoopte ik alleen nog, dat er iets van m'n huwelijk terecht kwam, niet zo zeer voor mezelf, als wel voor de omgeving en het zotte figuur, dat ik sloeg. De rest kon me niet zoveel meer schelen; mijn enthousiasme was ver te zoeken, dat verzeker ik je. Nu had ik al aanstonds een motief om de pijn niet langer te rekken en ik stuurde haar 's morgens weer franco-retour. Dat was de laatste keer, dat ik haar gezien heb.

Ongeveer een jaar na m'n zogenaamd huwelijk begon het me verschrikkelijk te vervelen. Er waren heel aardige meisjes, die lief tegen me lachten, totdat ze hoorden, dat ik al getrouwd was. Het grapje begon hier in de stad door te sijpelen en ik liep hoe langer hoe meer voor openbare zot... En er gebeurde niets. Een paar maal werd er nog geschreven, meestal door heerbroer, om eens te komen praten, praten, praten. Er was nu wel een kans, dat alles in orde kwam. Ja-ja, er was beslist een heel grote kans... Ik schreef dan terug, dat ze beter konden wachten, tot de kans zekerheid was geworden en Gonda uit eigen beweging naar hier kwam; de echtelijke woning stond voorlopig nog steeds voor haar open, op één voorwaarde, dat zij zich normaal zou gedragen.

Er kwam natuurlijk niets en na dat jaar kreeg ik plannen om een oplossing te forceren door te dreigen met een echtscheidingsprocedure. Ik bedoel natuurlijk de burgerlijke scheiding. Van de kerkelijke had ik nog nooit gehoord zelfs; daar vertellen ze niets van bij de godsdienstles. Maar intussen kreeg ik bezoek van m'n reumatische heeroom. In werkelijkheid is hij een oudoom, jongste broer van m'n grootvader, en zit als rustend pastoor in 'n soort ouweluitjesgesticht.

Hij bracht me het eerst op 't idee: 'Ja maar jongen, dat moet je d'r niet bij laten! Als die vrouw feitelijk nog niet je vrouw is geweest, dan kun

je voor de kerk scheiden, omdat het huwelijk niet voltooid is.' Enzo-voort... Hij had er reglementen op na gekeken en was zeer positief...'

'Een optimist, die ouwe heer!'

'Ja, hij was wel een eerlijke jongen en meende heus, dat het waar was, omdat het zo in de boekjes stond... Ik moest iemand vinden, die de zaak voor me behandelde, maar eerst van al moest ik op bezoek bij de bisschop, want die moest me vergunning geven om de affaire aanhangig te maken.

Nu denk jij zeker, dat je als iemand, die van een universiteit komt, je wel kunt permitteren zo'n meneer even op te bellen en vragen of je morgen of overmorgen bij hem terecht kunt? Dat is een illusie!! Je krijgt gemakkelijker de koningin te spreken, geloof ik. M'n oom begon me lang en breed uit te leggen, hoe dat werkte. Ik moest eerst een heel nette brief schrijven aan de secretaris van de bisschop om audiëntie te vragen, en dan zou ik te zijner tijd van die secretaris wel bericht krijgen, wanneer ik kon komen. Als ik dan binnenkwam bij monseigneur, zou monseigneur zijn hand uitsteken, en als je niet beter wist, zou je denken, dat monseigneur je een hand wou geven, maar dat was helemaal fout; onthoud dat nou goed! Niets zou stommer zijn, dan monseigneur een hand te geven, als monseigneur zijn hand toestak. Nee, als monseigneur z'n hand toestak, moest je alleen maar de ring van monseigneur kussen.

Hè-hè, zover waren we dan al. M'n oom deed er zo gewichtig over, dat je haast zou denken: als ik er dat nou maar goed afbreng, gaat de rest van de echtscheiding vanzelf. Bijna was hij met me gaan exerceren om te zien, of ik de nodige handgrepen wel goed zou uitvoeren.

Na een paar weken was ik dan zover, dat ik naar Hagenburg kon gaan en daar kwam ik eerst terecht bij de secretaris, iemand met een lef als honderdduizend politieagenten, en die eerst eens precies wilde weten, wat ik eigenlijk kwam doen. Ik spartelde wel wat tegen, maar ontkwam er niet aan: het doel van het onderhoud moest ik eerst aan hem opgeven. Zo gauw hij hoorde, wat er gaande was, sloeg hij bijna tegen de vloer en wist dan van die verrassende wijsheden te plaatsen als: Getrouwd is getrouwd. Hij zei zo dikwijls: Getrouwd is getrouwd, dat ik haast zei: En idioot is idioot... Hij probeerde me waarachtig uit m'n hoofd te praten om zijn doorluchtige hoogwaardigheid met zo'n dwaasheid lastig te vallen. Behandelde me als een kwajongen, en ik liet hem een tijdje zijn gang gaan, tot ik woest genoeg was om te vragen, of *hij* de bisschop was... Dat was hij niet, maar... Of hij me dan maar zonder verdere praatjes bij monseigneur wilde aandienen... Hij reed 'em als 'n ouwe zee-rover, maar hij ging toch, bleef zeker 'n half uur weg en kwam terug met de boodschap, dat monseigneur het erg druk had en helemaal geen heil zag in een onderhoud, omdat ik als ontwikkeld katholiek toch moest begrijpen, dat het geen resultaat kon hebben. Ik zei, dat ik niet daarvoor de reis had gemaakt en al die uren verlet had in m'n praktijk, en toen hij

nog twee of drie keer heen en weer was gelopen en ze eindelijk tot de ontdekking kwamen dat die vervelende vent zich niet zou laten afschepen, werd ik tenslotte — dat was na ruim een uur pingelen — toch toegelaten.

't Was een klein, mager en beverig oud mannetje met een achterdochtig boerengezichtje, maar dat nam niet weg, dat ik met één arendsblik z'n ring in de gaten had en dadelijk begon te kussen, dat begrijp je! Staandebeens begon ik het hele verhaal af te draaien en eerst na een paar minuten presenteerde hij 'n stoel. Het ging niet van harte, dat zag ik wel, maar ik ging er eens breed voor zitten en dacht: Als jullie tijd hebben — ik ook! Ik haalde de kleinste bijzonderheden erbij en van 't begin tot 't eind zat hij met z'n hoofd te schudden om me duidelijk te maken, dat ik al m'n moeite kon sparen. Hij schudde al nee, toen ik begon en hij toch helemaal niet wist, wat er gaande was. Hij bleef zo obstinaat neeschudden, dat ik af en toe 't zotte idee kreeg: dadelijk raakt die kop los en rolt over de schrijftafel... Het was natuurlijk niet erg opwekkend om tegen zo'n waggelend hoofd aan te praten, maar ik hield koppig vol. De verklaring van dokter Fabers bewaarde ik tot het einde van het verhaal en vroeg toen vol overtuiging om die vergunning.

Hij zei, dat ik zeer zeker in een onaangename positie verkeerde, maar dat ik vooral de hoop niet moest opgeven. Mijn vrouw zou wel tot betere gedachten komen en hij zou voor me bidden en zelf moest ik ook maar heel veel bidden, dan kwam alles in orde... Dat durfde hij zonder blikken of blozen te beweren, ofschoon ik hem nog geen tien seconden tevoren het attest van de zenuwarts had voorgelezen... Wist het natuurlijk veel beter dan alle psychiaters samen.

Ik hield me tam en onderdanig, maar begon toch zachtjes te bakkeleien... Nee, die vergunning kon hij niet geven, daar was geen sprake van, dat moest ik toch begrijpen: getrouwd is getrouwd... Maar veel bidden en op Onze Lieve Heer vertrouwen. Meteen krabbelde monseigneur al overeind om afscheid te nemen... 't Hielp niet, ik blééf zuigen en tenslotte kreeg ik gedaan, dat hij de zaak eens zou onderzoeken. Hij schreef de namen op maar zei erbij, dat ik me er niets van moest voorstellen. Hij wist er op 't ogenblik al genoeg van, om met zekerheid te kunnen zeggen, dat er in 't geheel geen mogelijkheid was om dit geval zo maar even voor de Rota te brengen, verbeeld je, het hoogste kerkelijke gerechtshof in Rome!... Om me daarvoor des te meer te laten terugdeinzen, kreeg hij zelf al een soort doodsangst op z'n gezicht, maar ik liet me niet infecteren en was beleefd van mening, dat die Rota tenslotte alleen bestond om dergelijke gevallen te behandelen, en als het overal op deze manier ging, dan zou deze inrichting gevoeglijk afgeschaft kunnen worden... Als hij geen repliek kon vinden, begon hij maar weer met z'n hoofd te waggelen... Ik wreef het er stevig in, dat ik wist, dat er in zo'n zaak geprocedeerd kon worden, en dat ik me niets zou laten wijsmaken.

Na nog wat chicanes spraken we af, dat hij de zaak zou onderzoeken, en

dan moest ik over 'n maand of drie maar eens terugkomen! Intussen mocht ik vooral met niemand erover praten!... Ik weer aan 't marchanderen en pingelde er één maand af. Ten slotte kreeg ik de bisschoppelijke zegen en nog eens de vermaning om alles geheim te houden.

Toen ik buiten voor het paleis stond, zag ik net zo duidelijk of ik er bij was, hoe daar binnen achter die brave witte jaloezieën de storm woedde. De bisschop en de secretaris: Heb je ooit zo'n vervelende, brutale vent gezien?... Jonge-jonge, ik dacht, dat er geen eind aan kwam!... En we zijn nog niet van hem à-af! Ik weet zeker, dat hij over twee maanden weér komt zaniken...'

Vlimmen kijkt op de pendule.

'Ik zal het drama een beetje moeten bekorten, maar laten we eerst nog eens moed drinken.'

Truus schenkt de glazen vol. Vlimmen is een beetje rood en warm van het spreken. Als hij zijn glas beetpakt, beeft hij zichtbaar. Dacka zit onbeweeglijk als een attente jachthond. Zijn scherp, droog gezicht tintelt van spanning.

HOOFDSTUK 14

'Om kort te gaan, ik ben nog vijf of zes keer bij de bisschop geweest, kuste z'n ring, werd gezegend en met hetzelfde kluitje in 't riet gestuurd. Daarmee had hij me drie volle jaren aan het lijntje, zonder dat ik een streep verder kwam. Ik heb werkelijk respect voor de manier, waarop ze kans gezien hebben de zaak te rekken... Intussen begon ik aan m'n burgerlijke scheiding. In die tijd kende ik je nog niet zo goed, en je begrijpt, dat ik liever een advocaat van buiten de stad nam. Ik dacht, we zullen maar ineens met grof geschut beginnen en koos de ouwe Van Cleef in Amsterdam... 'Echtscheiding? Heel graag, meneer Vlimmen, maar dan zal uw vrouw moeten meewerken, want op 't ogenblik hebt u nog geen grond tot echtscheiding.' — 'Oók al geen grond tot echtscheiding?' vroeg ik... 'Jawel, maar pas als ze vijf jaar van u weg is, tenminste, wanneer ze dan nog weigert om terug te komen. Maar maakt u zich daarover niet ongerust, meneer Vlimmen. Als uw vrouw bij vergissing met u getrouwd is, en u bij nader inzien niet als man wil, zelfs nooit geweld heeft, maar ook niet zou willen scheiden, dan zou ik wel eens willen weten, wat ze dan wèl wil. Dat zou toch een beetje al te dwaas zijn, is 't niet?... Ja, dat vond ik nou ook. Van Cleef zou haar aanschrijven en was ervan overtuigd, dat hij de scheiding vlot erdoor zou halen. Ik zou spoedig van hem horen. Jawel! Héél spoedig zelfs. Geen vier dagen later stond heerbroer bij me in huis en begon meteen over te koken. Of ik helemaal gek geworden was? Echtscheiding, nota bene, echt-schei-ding, anders maar niks!... Of ik dan niet wist, dat de kerk geen

toestemming gaf tot echtscheiding, dat echtscheiding verboden was voor katholieken?... Ik dacht: die jongen is in de war!, en vroeg of hij de kerkelijke scheiding bedoelde... Nee, die bedoelde hij niet; de kerkelijke scheiding, daar wist hij alles van, daar kwam toch niets van terecht, maar dit hier... dit schandaál! En hij zwaaide met het briefje van de ouwe Van Cleef... Van diejen beruchten Van Cleef, diejen godloochenaar! Diejen vrijmetselaar! Of ik me niet schaamde om zo'n afgezant des duivels in de familie te halen... Ik begon ook een beetje op kook te komen en vroeg nog eens, of hij iets beters wist... Zeker wist hij iets beters; ik was namelijk verplicht om het kruis dat God me had opgelegd geduldig te dragen... Ik zei, dat ik nog iets veel beters wist, en dat was hem van de trap donderen — ik woonde toen nog op dat bovenhuis. Daarop kalmeerde hij snel, veranderde van tactiek en begon te jeremiëren. Intussen had hij z'n hoed al vast en schoof bij kleine beetjes naar de deur om op het eerste verdachte gebaar de benen te nemen... 'Dus geen echtscheiding,' zei ik, 'dan zullen we gaan procederen, hard tegen hard.' Nee, dat hoefde niet; als ik nu voorlopig maar eens tevreden was met scheiding van tafel en bed. Daarvoor gaf de kerk in ernstige gevallen wel eens toestemming —

'Wat betekent dat eigenlijk?' onderbreekt Dacka. 'De kerk verkondigt steeds, dat het burgerlijk huwelijk voor katholieken niet eens bestaat. Van nul en gener waarde! Maar als je dat waardeloze, ongeldige huwelijk ongedaan wilt maken, schijnt het opeens wél waarde te hebben. Hoe proberen ze nu logisch te verklaren, dat iets wat nietig is, moet blijven bestaan, dus toch 'n soort geldigheid krijgt, zodra je het gaat ontbinden?' 'Als 'n katholiek gaat scheiden, heeft hij de kans om een tweede burgerlijk huwelijk aan te gaan. Doet hij dat, dan is de kans geringer, dat hij bij z'n eerste, kerkelijke vrouw terugkeert, omdat de tweede vrouw hem aan z'n pandjes zal hangen. Als het hun te pas komt, maken ze geldig, wat nietig, en nietig, wat geldig is, zonder zich aan de logica van Meester Dacka te storen... Daarom wordt ook scheiding van tafel en bed aanbevolen voor ongeneeslijke gevallen, en ik hoef je niet te vertellen, dat de mensen dan geen van beiden kunnen hertrouwen.

Ik weer naar Van Cleef. Hij zei, dat hij al te veel dwaasheden had gezien om zich nog ergens over te verwonderen, maar zoiets idioots had hij nog zelden beleefd. Eerst raadde hij me aan te wachten tot de vijf jaren voorbij waren — het duurde toen al ruim drie en een half — en dan volledige echtscheiding te vorderen. Maar ik voelde wel, dat heerbroer voor zijn eigen aanzien onder de geestelijkheid geen echtscheiding in de familie wilde hebben en brutaal genoeg zou zijn om me na vijf jaar het cadeautje weer thuis te sturen, alléén om de procedure te laten mislukken! Daar heeft hij trouwens ook ronduit mee gedreigd, toen het 'n keer ter sprake kwam... Je begrijpt, dat ik zoetjesaan lang genoeg gepest was en wel kon spuwen op het vooruitzicht alléén, dat ik nog eens met dat spektakel zou moeten gaan samenpakken. Er zou moord van

kunnen komen, zo'n hekel had ik intussen aan dat schepsel gekregen. Dat is misschien onredelijk —'

'Maar zeer verklaarbaar,' geeft Dacka toe.

'Ik vertelde toen Van Cleef de hele geschiedenis uitvoerig. Hoe er toch helemaal geen kijk was op een tweede huwelijk van me, want als ik de moed had om te hertrouwen vóórdat de kerkelijke scheiding er was, zou binnen 'n jaar m'n faillissement wel eens in de krant kunnen staan. Onderwijl had ik Truus en Dop bij me gekregen en was het geldelijk niet mogelijk om hier de praktijk op te geven en opnieuw te beginnen ergens in de frisse lucht van het vrije noorden. Bovendien bestond er toen al zo'n overcompleteet aan veeartsen, dat ik heel blij moest zijn hier in Dombbergen nog juist bijtijds een behoorlijk stukje brood te hebben gevonden. Dus ik lichtte de ouwe heer in over de kerkelijke scheiding en over m'n bezoeken — pardon: audiënties — bij de bisschop. Je had die ouwe sportman moeten zien veranderen! Ik maakte er 'n compleet verhaal van en vroeg, of ik hem niet ophield. O, man, hij was een en al vuur en vlam, huppelde door de kamer als een kikvors en ik stond verstomd! Van kerkelijke scheiding wist hij alles, wat de moeite waard was te weten, sprak van canon zoveel en zoveel en al z'n vechtlust was opgewekt.

Tenslotte zei hij zo: 'Je hebt gelijk, je neemt genoeg met die minnelijke scheiding van tafel en bed. Ik zou het iedereen afraden, maar in jouw geval is het goed. Je wilt je tanden laten zien vanwege het kluitje in het riet. De bisschop moet overtuigd worden, dat het ernst is. Doorbijten, wat?'... Ja, dat was mijn enige bedoeling met deze manoeuvre.... 'Precies! Maar dan moet je bij die bisschop ook doorbijten, jongen! Luister, ik zal je 'n goeie raad geven. Als je bij die meneer komt, doe je natuurlijk heel braaf en onderdanig en kus je z'n ring, is 't niet?'... Ik zat er een beetje van overeind, dat hij als jood dat ook al wist... 'Kijk eens jongen, ik weet wat er te koop is; het leven hangt van kleinigheden aan elkaar. Als je die ring kust, maak je jezelf tot slaaf en voelt monseigneur zich meteen Herr Stolz! Volgens mij is een goeie veearts minstens zoveel waard als een goeie bisschop, maar dat laten we in 't midden. De volgende maand zou je weer op audiëntie gaan, is 't niet? Nu doe je, wat ik zeg, en jij gaat van hier recht naar Hagenburg. Je trekt zo hard je kunt aan de bel van het paleis — het paleis van de bisschop — je stelt je aan als een woesteling en als ze weer durven praten over audiëntie vragen, begin je te brullen, dat je er genoeg van hebt en dat je onmiddellijk die bisschop wilt spreken en zo niet, zullen ze wel eens wat anders zien. Doe, of je tot alles in staat bent!... Tussen haakjes, daar had het in die tijd veel van weg, weet je... 'Ik ben ervan overtuigd,' zei Van Cleef, 'dat je succes zult hebben en dat je dadelijk wordt toegelaten. Nou, en dan kus je niets, begrepen? Je bent tot dusverre behandeld als een kaffer en je gedraagt je dienovereenkomstig. Je wacht niet op een stoel, je gaat dadelijk zitten, smijt je benen over elkaar en zegt: 't Een

of 't ander: wordt de zaak behandeld, ja of nee? Als u het niet van plan bent, zeg het dan. U hebt me nou drie jaar aan 't lijntje; ik heb geduld genoeg gehad en voel mezelf in ieder opzicht voor de buitenwereld verantwoord. Wordt er geprocedeerd, of niet? 't Begint me de keel uit te hangen! (Sla gerust een keer op tafel, maar dan hard!) Als ik vandaag geen toezegging krijg, dat eraan begonnen wordt, zal ik m'n eigen weg gaan. Ik zal zoveel mogelijk ruchtbaarheid aan de zaak geven. (Ze hebben je immers steeds opgedragen om alles geheim te houden?) Dan marcheer je naar de deur als een briesende leeuw... Bij mijn gezondheid, als je niet wordt teruggeroepen!

Van Cleef was enthousiast. Liep me na tot aan de buitendeur... 'Doe 't nou zo! Beloof me, dat je 't precies zo zult doen!'

En ik deed 't zo. Precies volgens de letter. Het was wonderbaarlijk, zo zuiver als z'n voorspelling uitkwam. Ik stoomde als een wilde locomotief door alle hindernissen heen, tot ik bij de ouwe heer zelf was. Monseigneur zag nog steeds geen mogelijkheid, zou de professoren van het Groot-Seminarie nog eens horen... Ik sloeg met m'n vuist midden op de tafel. Ik wou als een briesende leeuw naar de deur lopen... 'Hoho, je moet niet weglopen!' zei het ouwe baasje en hij zag een beetje geel. Hij zou de professoren nog eens horen — dat was de tweede keer — en dan moest ik over vier weken maar eens terugkomen, als me dat gelegen kwam... Nee, dat kwam me *niet* gelegen, *volgende* week kwam 't me gelegen! Bons op de tafel... Dat was goed, dat was goed, dat was heel goed! Volgende week dan maar... 't Klonk zelfs 'n beetje bibberig. Ik ging weg en hij vergat te zegenen. 't Scheen, dat monseigneur op mij definitief was uitgezegend.

De week daarop kwam ik terug op dezelfde manier en deed, of ik kind aan huis was. Monseigneur was erg effen en zei, dat hij bij nader inzien toch maar vergunning zou geven om de zaak aanhangig te maken. Maar verder wilde hij zich helemaal niet meer met het geval bemoeien. Goed verstaan? Verder wilde hij er niets meer over horen... Dus na ruim drie jaar gejudas had Johannes Maria Vlimmen toestemming om te gaan procederen. Hoera! 't Was 'n zware verlossing...

Maar aanvankelijk leek het 'n echte Pyrrhusoverwinning. Ik moest namelijk iemand vinden, die de zaak voor me aan 't rollen bracht, en de bisschop dacht, dat de deken van Dombergen misschien hiervoor de aangewezen persoon was, tenminste als meneer de deken er iets voor voelde... Die deken was al een ouwe man, van huis uit 'n boerenjongen hier uit Somme, die steeds een ongegeneerd, vierkant stuk boer was gebleven, die zo plat sprak, dat de boeren hem soms niet eens verstonden, en die er in 't geheel geen manieren op nahield. Dus nogal een geschikt hoofd, dacht ik, want je weet, dat er niets ergers bestaat dan een boer, die probeert meneer te spelen.

Ik stuurde de meid naar de pastorie om te vragen, wanneer meneer de

deken te spreken was, maar voordat ze de deur uit was, hing hij al aan de bel. Ik kon dus wel narekenen, dat hij uit Hagenburg z'n instructies al beet had en het bleek ook al gauw, van welke aard ze waren. Hij zei niet eens goeiendag, maar stak direct van wal: 'Wa zumme nàà hebbe? Nee, nee, da gao toch nie! Hoe wilde na da'k daraon begin? De meense zouwe zegge: de-n-deken helpt ze d'r aon en d'r aaf!...' Hij bedoelde dat hij iemand aan 'n vrouw hielp en weer er af. Ik zei dat het er volstrekt niet op aankwam, wat de mensen zouden zeggen... 'Jonge-jonge, begint et toch nie aon! Da zal oe zo veul geld kosse, daor hedde gin gedaacht van, hoeveel geld oe da gao kosse!...' Ik zei: 'Goed, laat het wat geld kosten, ik zal het betalen. De zaak is belangrijk genoeg om er een paar dubbeltjes voor over hebben'... 'n Paor dubbeltjes, hahaha- 'n paor dubbeltjes! Mar, jonge, da kost zó veul geld, da *kun-de* niet betaole!...' 'Meneer de deken, ' zei ik, 'vertel u me dan eens, hoeveel het zal kosten. Ik heb wel wat geld, niet veel, maar toch genoeg om een gewone procedure te voeren, en wat ik te kort zou kunnen komen, zou ik wel kunnen lenen'... Toen stond hij me met open mond aan te staren. Het viel hem blijkbaar tegen dat ik wat geld had. Waarschijnlijk was volgens zijn informatie Vlimmen zo arm als de mieren, en hij leek wel verontwaardigd, dat ik wat geld durfde te hebben. Nou veel was het niet. Ik bezat toen een spaarpotje van 'n twee duizend gulden en bovendien amortiseerde ik nogal vlot de hypotheek op dit huis... 'Och, nee m'ne goeie jonge, da kost veul meer dan ge denkt!...' Hij bleef zo ijzig doen over dat geld, dat het me keel ging uithangen en opeens flapte ik eruit: 'Dus, meneer de deken, als ik helemaal geen geld had, zou ik maar naar de hel moeten gaan'... Het effect was enorm: Roetsj! Hij griste z'n steek van de tafel en stoof zonder nog 'n woord te zeggen de deur uit. Daar zat ik weer... En ik voelde hem wel! Hij was gekomen met de opdracht om de procedure te voorkomen, of in ieder geval tegen te houden. Het wachtwoord was: remmen en rekken! Daarom vatte hij op de eerste steen des aanstoots dadelijk vlam en liep kwaad weg. Hij rekende erop, dat ik al een veel te grote jongen was geworden om nu aanstonds als een hondje voor z'n deur te komen liggen. Aan de andere kant was van hem, in al z'n autoriteit, natuurlijk ook niet te verwachten, dat hij het eerst een pootje zou geven. Dus in ieder geval tijd gewonnen.'

'Een echt boerensluwigheidje,' vindt Dacka.

'En 't werkte. Ik wist werkelijk de eerste dagen niet, wat ik moest beginnen... Je kent die zwarte paters van het klooster hier in de Koningstraat. Daarvan kende ik er een uit m'n schooljeugd en hij kwam hier nog wel eens op bezoek. De bisschop had me steeds tegelijk met z'n zegen het zwijgen opgelegd en daarom had ik er met die pater ook nog niet over gesproken. Nu klampte ik hem aan, vertelde dat de deken kans had gezien om steeg te worden, en hij raadde me aan om er met de prior van zijn klooster over te spreken...

Ik naar de prior. De prior bleek een meneer en ik was al blij, dat ik eindelijk eens niet met een boer te maken had. Maar zoveel meneer was hij niet, of ik moest over 'n week of drie maar eens terugkomen, dan zou hij intussen enkele geschikte paters aanzoeken om het geval ter hand te nemen. Ze moesten dat uit zichzelf doen; ziet u? Hij meende niet gerechtigd te zijn om hun zo iets op te leggen als een taak... En na drie weken vertelt hij me zonder blikken of blozen, dat al die zwarte paters van dat hele klooster het zó druk hadden, zó verschrikkelijk druk, dat er niet één was, die tijd had om eraan te beginnen... Hij had natuurlijk even goed kunnen zeggen: 'Stik met je echtscheiding!' maar dáár was hij nou te veel meneer voor—'

'Had dan ook aangeboden om een nieuw klooster te bouwen, bolle!' schreeuwt Dacka woest. 'Je kent er niks van!'

'Ik heb hun zeer duidelijk te verstaan gegeven, dat ik de werkzaamheden zou honoreren. Je moet me niet dadelijk met meneer Burgers verwisselen... Enfin, je hebt er nu wel enig begrip van, hoe het mogelijk is geweest, dat ze me vandaag al gauw tien jaar aan de lange draad hebben. Ik zal nu gewoon m'n verdere avonturen opsommen en dan denk jij er de jaren en maanden maar tussen.

Van die paters kwam ik thuis, zwetend van woede, en begon heet van de naald een brief te schrijven aan de bisschop, vol dikke strepen en *uitroeptekens*. Aan het slot vertrouwde ik hem toe, dat ik misschien anders gebouwd was dan hij en al z'n geestelijken — daar bleef ik buiten — maar dat ik een vrouw nodig had en zonder vrouw niet kon of wenste te leven. Dat ik nu lang genoeg gepest was om tot de overtuiging te komen, dat ik voor de blakende gek gehouden werd. Als hij niet van plan was om gauw iemand aan te wijzen, die het karweitje aanpakte, zou ik m'n gang gaan en achtte ik me ook ontslagen van de verplichting tot geheimhouding, die me zo vaak op het hart gedrukt was... Dit laatste scheen te helpen. Bovendien wisten ze na al die jaren precies, wat 'n rotkarakter ik had. Het antwoord kwam in de vorm van de pastoorsmeid. Of meneer Vlimmen bij de deken op de pastorie wilde komen... De deken had order om in plaats van met azijn met honig te werken, dat lag er dik op... Goed, goed, best; er zou aan begonnen worden, als ik daar zo op stond... De toon was zo toegeeflijk, dat ik al een fameuze boonstaak moet zijn geweest, als ik er niet uit had kunnen proeven, dat zij mij het pretje zouden gunnen, dat het dreinende kind z'n zin zou hebben, maar dat al van te voren vaststond, dat het op een stralend fiasco zou uitlopen. De professoren zouden mijn vrouw en mij en diverse andere getuigen horen, zouden de stukken opmaken en naar Rome sturen, waar dan een beslissing zou genomen worden door de Rota.

Na lang hameren — dan was het vakantie en waren de heren weg, dan was het geen vakantie, maar hadden de heren het te druk — werd ik eindelijk gehoord... Geheimzinnig als dat ging! Ze deden bepaald angstig.

De Ku-klux-klan was er niks bij. Eerst moest ik een eed zweren, dat ik niets zou verklappen van alles wat er verhandeld werd, geen woord van wat me gezegd werd, en geen woord van wat ik zelf verklaarde. Voor de andere getuigen gold dito met een sterretje, dus ik kwam niets te weten van de stand van de procedure—'

'Goeie hemel!' zucht Dacka. 'Noemen ze dat procesvoering? Jij mocht dus als partij in 't geding de getuigenverklaringen niet horen en geen vragen stellen aan die getuigen?'

'Ik kreeg ze niet eens te zien! Ik weet op 't ogenblik zelfs nog niet, *wie* er als getuigen zijn verschenen... Dan moest ik natuurlijk zweren de waarheid te zullen spreken. Die waarheid was zeer eenvoudig: wat mij betreft, was de freule nog evenveel maagd als ze ooit tevoren kon geweest zijn... Ze begonnen te chicaneren, natuurlijk. Wat ik zoal gedaan had om m'n vrouw ertoe te bewegen in de gemeenschap toe te stemmen?... Dat was hoofdzakelijk redeneren geweest, en ik vertelde verder, wat er gebeurd was bij de eerste de beste handtastelijkheden, die op zich zelf niets om het lijf hadden... Ze stelden zulke achterdochtige vragen, je weet wel, zo van die suggestievragen, die heel duidelijk zeggen, dat je huns inziens staat te liegen als 'n Maleier... Ik werd kwaad: 'Als de heren denken, dat ik hier onder ede sta te liegen, laten ze dan dat mens zelf vragen, of ze ooit ook maar bij benadering m'n vrouw is geweest! Wanneer ze tenminste op 't ogenblik weet, wat dat wil zeggen!'... Ja-ja- zeker! Stel u gerust! Uw vrouw wordt natuurlijk ook gehoord...

Ik was en bleef zeer positief op het ene punt, waarop het aankwam: het huwelijk was niet voltooid, er had niet 't geringste seksueel verkeer plaats gehad. Ze konden er geen letter van losbikken, al hun truukjes gingen niet op, en daarmee was mijn verklaring afgelopen. Ik geef je bovendien nog eens persoonlijk de verzekering, dat het de zuivere waarheid is. Zijzelf heeft trouwens nooit iets anders verklaard, waar ik bij was. Tegenover de dokter, die dat attest heeft gemaakt, verklaarde ze precies hetzelfde, waar ik *niet* bij was. Geen van de familieleden, zelfs niet heerbroer, heeft ooit laten merken, dat hij er ook maar aan twijfelde. Wat het schaap wel verklaard kan hebben, toen ze net als ik door die inquisitie mishandeld werd, ja dáároveň kan ik je niet inlichten, daar hebben ze Johannes Maria niet bij uitgenodigd...

Enkele eeuwen later kreeg ik bericht, dat het onderzoek gesloten was, en of ik goedvond, dat de stukken opgestuurd werden naar Rome om daar verder behandeld te worden... Lijkt zo nogal 'n onnozel vraagje, is 't niet? Nee, verbeeld je, dat ik er na al die jaren zwoegen opeens van afgezien had! En toch bleek later, dat ze me daarmee juist goed te pakken hadden, want ik had moeten zorgen voor een advocaat in Rome, een listeling, die misschien wel zwaar betaald moest worden, maar die tenminste alle kansen eruit haalde en op alle foeftjes wist te antwoorden. Want toen het al te laat was, hoorde ik pas, dat daar in Rome wèl een advocaat optrad,

die de echtscheiding moest tegenspreken... Die meneer had het in mijn geval dus nogal makkelijk; hij was helemaal alleen aan 't woord. Overigens heb ik er nu nog geen blasse Ahnung van, wat die professoren, die natuurlijk allemaal even fanatiek tégen mijn echtscheiding waren, zoal in de stukken hebben gezet. Ze wisten mij bijvoorbeeld bij iedere gelegenheid en met een zeer tragisch en afkeurend gezicht eraan te herinneren, dat dit nu het eerste geval was, dat ooit in het diocees was voorgevallen. Nog eens: ik weet er niets van, maar de houding, die tegen mij steeds werd aangenomen, gaf me heus niet de indruk, dat ik met rechters te doen had, die er objectief tegenaan keken; integendeel. 'De mensen, die je belangen in handen hadden, gedroegen zich zonder uitzondering als tegenpartij,' zegt Dacka om de situatie samen te vatten. 'Dàt is 't. En van deze procedure was dan ook de happy ending... dit!' Hij reikt een vodje papier over, dat Dacka een beetje precieus tussen duim en wijsvinger beetpakt. Het is een onooglijk, slordig afgescheurd stukje keukenmeidenpapier, beschreven met enkele regels in een beverige oudemannetjeshand.

In de vergadering van de Kardinalen van de Congregatie van de Sacramenten gehouden 20 juli 19.. is wederom behandeld de zaak uit het bisdom Hagenburg n.l. 'huwelijksdispensatie' met betrekking tot de beweerde niet-voltooiing van het huwelijk, aangegaan tussen Johannes Maria Vlimmen en Allegonda Tiebosch op 8 juni 19..
Op de vraag: 'of aan zijne Heiligheid de raad gegeven moet worden dispensatie in een geldig niet voltooid huwelijk in dit geval te verlenen'; – hebben de Kardinalen na de zaak rijpelijk overwogen te hebben, gemeend te moeten antwoorden: Neen.

'O,' zegt Dacka dromerig. 'Dat is lief van die kardinalen. Ze werken volgens de zinspreuk: Fasse dich kurz!' Hij zit opeens met een rukje overeind: 'Wou je daarmee zeggen, dat dit het vonnis is?... Dit?!' Vlimmen slaat overtuigend het hoofd driemaal op en neer. Dacka zit hem aan te staren, de onderlip ver vooruit gestoken, en zegt niets. 'Wat denk je van dat knappe proces?' vraagt Truus na een poosje. 'Wat zal ik ervan zeggen?... De inhoud van het proces kan ik even weinig beoordelen als jullie. Maar de vorm, de procesvoering, is beneden ieder menselijk peil! Bekeken van het standpunt van de meest elementaire rechtsbeginselen, kun je zelfs niet eens van procesvoering spreken... Hoe kom je aan dit vodje?' 'Dat werd me overhandigd door de deken, die in 't geheel geen poging deed om z'n tevredenheid te verbergen: Ik heb oe van 't begin af aan gezeef, dat er niks van terèècht zeu kome. Ik heb oe genoeg gewor-schouwd, maar ge-woudt nie luistere!...' Het document had hij zo gekregen; 't was vertaald uit het vonnis, voor zover dat voor mij van belang

was. 't Vonnis zelf kon ik niet te zien krijgen, dat was natuurlijk weer geheim.'

'Dus het enige, wat jij van de procedure gemerkt hebt, is je eigen verklaring en een ongetekend vodje papier?' vraagt Dacka nog steeds niet overtuigd.

'Juist. Ik ben nooit te weten kunnen komen, wat die andere mensen in hun getuigenverklaring gezegd hebben. Ik ben nog naar dat seminarie geweest en heb er naar gevraagd. Uitgesloten! Er was me verteld, dat er een zenuwarts uit Hagenburg als deskundige was gehoord en ik wilde de verklaring van die artiest zien. Kreeg ik *niet* te zien. Ik zei dat ik hem zelf dan maar om z'n verklaring zou vragen. Als ik immers, ook volgens Rome, zo serieus met die dame getrouwd was, zou ik toch wel mogen weten, wat een dokter zo al te vertellen had over de gezondheidstoestand van m'n eigen vrouw... Ze wisten me heel triomfantelijk te verzekeren, dat die dokter dat nou juist *niet* mocht. Ik kende die acrobaat; ze hadden er natuurlijk een eerste-klas pilarenbijter voor uitgezocht, die precies naar hun pijpen danste, en ik voelde wel, dat ik bij hem bot zou vangen.'

Dacka legt voorzichtig zijn sigaar op het asbakje en begint te doceren: 'Een fatsoenlijk vonnis bestaat uit drie delen. Eerst wordt heel precies opgesomd, wat de partijen ten overstaan van de rechter hebben gezegd en gedaan. En geen van de partijen kan voor de rechter een mond open doen, zonder dat de tegenpartij er met haar neus bij is. Dan volgt de considerans, de overwegingen, waarin de conclusie logisch wordt gemotiveerd en ten slotte het dictum, dat is de toewijzing of de ontzegging van de eis... Wordt de zaak met gesloten deuren behandeld, dan is de uitspraak toch in het openbaar. Maar het eerste vereiste voor een beschaafd vonnis is een onafhankelijke rechter, die van niemand, zelfs niet van de koningin, bevelen afwacht. Er is nog veel meer van te vertellen; de spelregels voor een rechtsgeding zijn hier vastgelegd in een wetboek van bijna negenhonderd artikelen en ik geef je de verzekering, dat het fair play tot op minder dan een milligram nauwkeurig is afgewogen. Maar als je deze enkele vereisten even vergelijkt met de manier, waarop ze met jouw levensbelangen aan 't sollen zijn geweest kun je wel narekenen, wat er van dit soort rechtspraak, als ik het zo mag noemen, overblijft. Dezelfde macht, die het vonnis wijst, is zelf belanghebbende partij in het geding... Heb je daarover nog met de ouwe heer Van Cleef gesproken?'

'Ja, die zei zo ongeveer hetzelfde. Hij vond het zelfs een beetje geestig, geloof ik... Maar nu wat anders, en daar heb je waarschijnlijk al op zitten wachten. Omtrent die tijd moest ik wel merken, dat het raadzaam werd om een octaafje lager te zingen. In die acht jaar, dat ik van de klaver naar de biezen was gestuurd, had ik al zoveel monseigneurs en mindere godjes op hun teentjes gestaan om de zaak aan 't rollen te krijgen, dat ze mij 'n verschrikkelijk nare jongen begonnen te vinden. Ik kreeg langs familie en kennissen zachte wenken, dat ik nu — na dat proces — niet te

veel gekheid meer moest uithalen. Ik moest aan m'n boterham denken! En in de eerste plaats aan m'n kansen op het slachthuis... Je kent het spreekwoord dat al even oud is als Brabant: Ge moet nie tegen 't kerkdeurke piesen!... Dat loopt altijd verkeerd af!

Ik hield me tam en ging 's zondags braaf naar de kerk, maar overigens was ik toch niet van plan het erbij te laten. Er werd me aangeraden om eens te gaan praten met monseigneur Vorsten, dat moest een uitzonderlijk sympathiek heerschap zijn. Hij was apostolisch vicaris en wat dat precies wil zeggen, weet ik niet, maar het klinkt nogal voornaam...

En inderdaad, hij was de eerste en tot dusver de enige, die blijk gaf van enig menselijk gevoel; ontegenzegglijk een hoogstaand man. Hij was toen al stokoud en is intussen gestorven, jammer genoeg, want die man hielp me... Weer het hele verhaal. Hij gaf toe, dat er something rotten was, maar ja, het was nu te laat; aan dat vonnis was niets meer te veranderen. 't Was mensenwerk, zwak en onvolmaakt, en ik mocht de kerk als zodanig er geen verwijt van maken... Ik merkte even op, dat alle zwakke en onvolmaakte mensen, waarmee ik te doen had gehad, toch allemaal die kerk meenden te moeten vertegenwoordigen, zich erachter dekten en ermee boven m'n hoofd zwaaiden... Dat gaf hij ook toe, en des te zwaarder achtte hij de persoonlijke verantwoordelijkheid van die mensen.

De ouwe heer was in alle opzichten zo meegaand, dat ik het waagde om m'n laatste troef op tafel te leggen, en ik zei: Monseigneur, ik ben geen vrouwenhater, ik ben een doodgewone heteroseksueel, zoals er meer rondlopen, en ik heb zelfs bij tijd en wijle hevige behoefte aan een vrouw. Om een vrouw te krijgen heb ik gedaan, wat normaal van mij verwacht kon worden, en het is buiten mijn schuld mislukt. De kerk staat mij niet toe een regelmatige vrouw te nemen, en met dit vonnis word ik dus verwezen naar het bordeel, via het bordeel naar de hel—'

'Ja, dat was wel een voltreffer,' meent Dacka. 'Wat zei hij daarop?'

Vlimmen glimlacht breed bij de herinnering aan het tafereel.

'Hij pakte me bij m'n oor en zei: Jongen, ik ben al heel oud geworden en ik weet, wat het leven is. En daarom durf ik je dit wel te zeggen, en dat mag je ook gerust herhalen, met mijn complimenten erbij. Maar je moet me beloven, dat je niet zult overdrijven. In jouw positie, daar in Dombbergen, waar je als intellectueel tot de leidende burgerij behoort, mag je geen overbodige ergernis en geen openbare slechte voorbeelden geven. Trouwens, dat verwacht ik ook niet van je. Maar wat ik wil zeggen, is dit: Onze Lieve Heer ziet van jou zó veel door de vingers! Daar heb je geen idee van!... Daar ben ik van overtuigd en daar mag jij ook van overtuigd zijn —'

'Sjiek!' roept Floor. 'Hij gaf dus een jachtakte!'

Zelfs Truus lacht mee en van de pauze maakt zij gebruik om een schaal sandwiches op de tafel te zetten. Dan zal zij de heren maar alleen laten, want ze moet morgen vroeg op.

HOOFDSTUK 15

'Die goeie, ouwe opa sprak tenminste verstaanbaar Nederlands,' gaat Vlimmen verder. 'Tot nog toe had ik niets anders gehoord dan: braaf zijn en bidden, jongen! Bidden! dat de stukken eraf vliegen!..

Maar behalve die jachtakte — waar ik trouwens niet bepaald op zat te wachten, zoals je weet — gaf hij me nog ernstige hoop. Hij zou zich zoveel mogelijk op de hoogte stellen en als dat gebeurd was, zou hij me schrijven.

Geen week later had ik al een brief, en je begrijpt, dat ik duizelde van een dergelijke snelheid! Ik moest me wenden tot een zekere monseigneur Braspenning — je merkt wel: op één monseigneur meer of minder komt het bij mij niet aan — en die had ook weer een heel geleerde betrekking, waarvan ik de naam niet zo gauw weet, maar in ieder geval woonde hij in Rome en behandelde daar bij het Vaticaan verschillende Hollandse aangelegenheden —'

'Een soort verbindingsofficier,' meent Dacka.

'Zoiets... Hij was op dat ogenblik in Holland, Huize Zus-en-zo in Beek bij Nijmegen, en ik kon dadelijk bij hem terecht, want hij was gewaarschuwd en verwachtte me al.

Ik trof meneer toevallig net in groot tenue. Ofschoon het snikheet was, zat hij met een pelerientje aan in de kamer, en verder was hij aandoenlijk versierd met pimpelpaarse knoopjes en biesjes en strikjes. Om zijn buik droeg hij een brede paarse sjerp; zijn hoofd was roze en kleurde er niet slecht bij. Hij was lekker mollig en op z'n handen had hij bloemetjes, je weet wel, net als een baby: gezellige, dikke kussentjes met bloemetjes. Dan had hij nog een mooie grijze kuif van kroezelkrulletjes, en over het geheel vond ik hem — Ja, hoe zal ik het zeggen?... Zo'n soort ouwbakken kerstkindje.'

Dacka verslikt zich in de whisky, en de bui duurt zo lang dat Vlimmen kans ziet weer eens in te schenken.

'Ik begon m'n pappenheimers zo'n beetje te kennen en voelde dadelijk, dat ik weer een klungel uit de tombola had getrokken... Die ouwe monseigneur Vorsten droeg 'n vettig zwart kalotje en op z'n toog kleefde nog sigarenas van de vorige eeuw... Deze deed net, of hij pas van de fotograaf kwam, maar later hoorde ik van lui, die hem beter kennen, dat hij ongetwijfeld alleen voor mij al dat avondtoilet moest hebben aangetrokken. Het schijnt, dat hij door z'n naaste omgeving een beetje voor het zotteke wordt gehouden, omdat hij zo blij is met zichzelf en zich zo naïevelijk in 't openbaar bewondert... Nou, en ik bewonderde mee, dat begrijp je. Ik deed niets dan pafstaan... Hij liet er geen gras over groeien en na de eerste vijf minuten had ik al de overtuiging, dat hij bij de paus in en uit liep met z'n hoed op, dat de Heilige Vader aan een handje met hem meewandelde en dat hij binnenkort weer gauw naar Rome moest, anders liep dat hele Vaticaan in 't honderd...

Toen er dat allemaal stevig bij me ingeheid was en ik haast geen adem meer kon krijgen van louter ontzag, wist hij te vertellen, dat die procedure helemaal verprutst was. Ik had trouwens op de eerste plaats moeten zorgen voor een advocaat bij de Rota. Och ja, hier in Holland hadden ze daar immers geen verstand van! Als *hij* de zaak mee naar Rome nam, zou ze wel beter tot haar recht komen. Hij was bevriend met alle beroemde advocaten van de Rota en zou het nu in handen geven van een, die onmenselijk geleerd was, ongeveer even geleerd als hij, kon je erbij denken... Die advocaat zou natuurlijk een voorschot verlangen om de stukken in te zien, want dat was op zichzelf al een héle studie, en of ik monseigneur dan maar vast 'n — laat 'ns kijke — driehonderd gulden — laten we zeggen vijftwintig honderd lire wou opsturen, dan kon die advocaat dadelijk beginnen met alvast eens poolshoogte te nemen. Dat waren maar voorlopige kosten, dat moest ik goed begrijpen, want als de zaak eenmaal bij de Rota aanhangig werd gemaakt, ja, dan kwam er nog wel wat anders kijken!

Ik knikte heel gedwee en probeerde een gezicht te trekken, zoals Burgers-van-de-schoensmeer zou gedaan hebben.

'Rota!' peinst Dacka. 'Wat is dat voor een woord? Zijn dat de beginletters van iets anders? Is het Latijn? Dan betekent het *wiel*, is 't niet?' 'Ja, ik heb het nog opgezocht in een oud woordenboek van 't gym, en ik vond verschillende betekenissen voor rota, maar de enige, die aan dit zaakje deed denken was: *folterrad!*'

'Nou, *die* goeie ouwe tijd is voorbij — Maar misschien is het woord gebleven?'

'Huh-huh... Enfin, die vijftwintighonderd lire had hij als een bliksemstraal in huis en ik begon weer te wachten... Af en toe schreef ik en kreeg nietszeggende antwoorden, tot er opeens een zeer merkwaardig briefje kwam. Ik vond het aanvankelijk niet zo merkwaardig, totdat ik het aan Van Cleef liet zien. De eerste ogenblikken was hij sprakeloos en dat wil wat zeggen! Maar dat duurde niet lang en hij begon zo wild te doen over dat briefje, dat ik het een beetje benauwd kreeg, vooral toen hij vroeg, of hij 't mocht hebben. Ik dacht: Nee, vriend, ik ga m'n eigen glazen niet ingooien. Als jij, die zo best staat aangeschreven bij de katholieke geestelijkheid, met dat briefje gaat zwaaien, kan ik wel inpakken met m'n echtscheiding... En toen bood hij er waarachtig duizend gulden voor! Nou, daarmee was ik dubbel gewaarschuwd. Nee, nee, even goeie vrienden, maar dat kon ik niet doen... Tenslotte maakte hij er tweeduizend van! Ik begon over iets anders te praten en hij leek teleurgesteld. Bij het weggaan klopte hij me nog op de schouder: Denk er nog eens goed over na; je weet: tweeduizend gulden kun je krijgen voor dat vodge van die monseigneur!'

'Krijg ik dat ding nog te zien, of moet ik eerst barsten?' vraagt Dacka woest.

Vlimmen aarzelt even. 'Je praat er niet over!' waarschuwt hij.
'Tuurlijk niet! Geef hier! Jij maakt iemand gek!' Dacka leest:

Beek (G.) 11 Sept. 19...

Waarde Heer Vlimmen,

Ik ontving zo juist bericht uit Rome omtrend Uwe aangelegenheid. Het is zoals ik dacht. De advocaat kan op 't ogenblik niet veel doen, wijl het vacantie is aan de Congregatie. Uit een opperolakkige lezing der stukken van het afgelopen proces meent hij echter wel goede gronden te zien om tot een ander proces over te gaan.*

Hij belooft van zijn kant alles te doen om de kosten zo gering mogelijk te doen zijn, doch merkt op, dat het drukken der processtukken enorm in prijs gestegen is.

Zou het mogelijk zijn mij meer nauwkeurig op te geven, hoeveel U zoudt kunnen uitgeven voor het proces? De advocaat hoopt spoedig iets meer positiefs omtrend kosten van een en ander te kunnen mededelen.

Met beleefde groeten teken ik

*Hoogachtend,
Mgr. E. Braspenning.*

'Nee maar! Dat ziet er hoopvol uit!' zegt Floor... 'Wat heeft die ouwe Van Cleef aan zo'n briefje?... O, wacht eens, het gaat over de dubbeltjes natuurlijk! Kleed je maar eens helemaal uit, waarde heer Vlimmen, dan zullen we eens zien, of het de moeite loont om eraan te beginnen. Ja, dat ligt er duidelijk in: we moeten eerst weten of het sop de kool waard is. Het ontbinden van een huwelijk — terecht of ten onrechte — is op zichzelf geen goeie beurt voor de katholieke kerk... Daar houden we helemaal niet van. Dus wát kun je er tegenover plaatsen?... Dat is inderdaad heel onhandig geschreven, maar hoe kan dat Van Cleef voor tweeduizend pop interesseren? Misschien kon hij er iets mee bereiken —'
'Chantage?'

'Nee, daar was de ouwe heer een veel te fijne vent voor. Intussen is hij dood en we kunnen ons niet in zijn boze plannen verdiepen. In ieder geval is 't géén listig briefje. Als ze toch zo dik deden over de geheimhouding van allerlei futiliteiten, hadden ze kunnen beginnen met zo'n stom briefje onder zich te houden... Wat heb je erop geantwoord?'

'Ik begreep heel goed: als ik zei drieduizend gulden, dat ik ze kwijt was; sprak ik van tienduizend, dan waren ze ook gevlogen. Dat wist Van Cleef me dadelijk te vertellen, maar daarvoor had ik hem niet nodig. Ik begon met mezelf te sjacheren. Dat is nu ruim een jaar geleden. Truus was al die tijd over de kopéken gegaan en je weet, hoe ze is. Ik had niet slecht

* Ook de spelfout is authentiek.

geboerd; het huis had ik allang vrij, en aan los geld kon ik wel 'n vierduizend gulden bij elkaar krabben.

Truus krijgt geregeld meer of minder serieuze aanzoeken, maar trekt voor alles haar neus op, en zo krijg ik het onplezierige idee, dat ze voor mij haar beste kansen verspeelt... Dop heeft van z'n grootouders Dautzenberg 'n goeie twintig mille geërfd, waarvan Truus tot z'n meerderjarigheid de rente trekt. Dat is ongeveer duizend pop per jaar en die spaart ze op, zodat het spaarpotje van die jongeman ongeveer verdubbeld zal zijn als hij meerderjarig is. Met dat al moest ik er rekening mee houden, dat de toestand zo bleef en er van echtscheiding niks terecht zou komen, dus dat er voor onze ouwe dag moest gezorgd worden en dat Dop zou gaan studeren. Het zou natuurlijk te mooi zijn, als hij veearts werd, en daar reken ik dan ook niet op. Gaat hij een ander vak studeren, dan weet je even goed als ik, dat je als beginnend intellectueel met dertig à veertig mille niet veel kapot maakt, vooral wanneer de stormloop naar de universiteit op deze manier aanhoudt. Daarom wilde ik de studie van onze jonge vriend graag bekostigen, zodat hij over heel zijn kapitaaltje zou kunnen beschikken, wanneer hij afgestudeerd is.

Kort en goed, de centjes die ik bezat, had ik met m'n eigen zweet verdiend, en daarom zei ik ze niet graag gedag. Ik meende listig te zijn en schreef, dat ik tweeduizend gulden dadelijk kon storten, en als er meer nodig was, zou ik tot vierduizend kunnen gaan door een hypotheekje op mijn huis te nemen... Onder ons gezegd, als ik me in alle ernst had willen uitkleden, had ik heus wel een vijftien mille bij elkaar kunnen scharrelen, maar dan was ik weer precies even ver, als toen ik begon. Wanneer ze me nu een koopje hadden voorgesteld in dier voege: voor zoveel ben je gescheiden en anders geld terug, had ik desnoods wel vijftwintigduizend gulden bijeen geschooierd, al had ik dan de eerste jaren voor m'n schuld moeten werken —'

'Maar wat zeiden ze in Rome?' coupeert Dacka, die meent te voelen, dat whisky tot breedspakigheid voert.

'Ze gaven geen blijk van enig enthousiasme. De roze monseigneur gaf eerst helemaal geen antwoord; ik schreef nog eens en eindelijk kreeg ik een kleurloos briefje, dat hij m'n schrijven ontvangen en er nota van genomen had. Hoe langer het duurde, hoe meer gewetenswroeging ik kreeg. Ik had soms van die visioenen, waarin allerlei rooie en paarse prelaten zich slap lachten over die heiboerenveearts met z'n vierduizend gulden. Na een paar maanden informeerde ik nog eens, hoe de zaak stond, en quasi terloops wist ik erbij te vertellen, dat ik bij nader inzien wel een bedrag van vijfduizend gulden dadelijk kon beschikbaar stellen. Toen kreeg ik een bondig antwoord: Monseigneur had m'n bericht aan de advocaat doorgegeven, en verder moest ik goed begrijpen, dat de financiële kant van de zaak hem in genen dele aanging... Dadelijk na m'n eerste schrijven over de twee tot vierduizend gulden waren de briefjes van mon-

seigneur vreselijk voorzichtig geworden. De advocaat in Rome, die, vóór dat ik m'n betalingscapaciteit had blootgelegd, zo'n beste grond zag voor een nieuwe procedure, houdt zich schijn dood, voor zover hij niet overleden is —'

'Weet je zijn naam?'

'Nee,' zegt Vlimmen en krijgt een kleur.

'Jij bent een ferme, stoere dauwtrapper, dat moet ik zeggen —'

'Wacht! Klets niet!... Ik weet precies met wat voor kruidje-roer-me-nietje ik te doen heb. Die monseigneur Braspenning heeft tegenover mij zó dik gedaan en zó hulpvaardig en ik kon alles zó vol vertrouwen aan hem overlaten, dat ik nu niet opeens zulke achterdochtige vragen kan stellen. De ouwe heer Vorsten is dood, en als ik dit exemplaar maar zo'n klein kansje geef om zich beledigd te voelen, smijt hij alles neer en geeft me in overweging om maar iemand te zoeken, die het beter doet. Dat voel ik!... Jij schijnt er nog steeds geen idee van te hebben, hoe ik ben overgeleverd. Jij staat op zekere hoogte ter beschikking van iedere Jansen, die in moeilijkheden verkeert, zelfs al betaalt hij je niet. Als er iets niet naar hun zin is, zullen jouw cliënten het je wel weten te zeggen, is 't niet? Of ze gaan zich beklagen... Maar ik moet op m'n kop gaan staan van dankbaarheid voor iedere ongesneden klophengst, die me aan 't lijntje houdt onder voorwendsel, dat hij belangeloos voor me werkt. En met die advocaat in Rome, waarover ik voor geld misschien rechtstreeks zou kunnen beschikken, krijg ik dus alleen contact door tussenkomst van die vriendelijke, onbaatzuchtige monseigneur, die heel voorzichtig moet behandeld worden... Stil eens even!'

Boven de benauwde lachbui van Dacka rinkelt de nachtschel.

Het is half één.

HOOFDSTUK 16

'Nee, m'n goeie vriend, ik doe geen praktijk in Knarsel. Daar komt de veearts Van Severen uit Riedel... Dát is jullie veearts!'

Knarsel is een van de acht Zaligheden, die vlak bij de grens liggen in het meest verlaten deel van Brabant, waar de mensen al een beetje Vloms beginnen te spreken en de boeren snorren dragen. Van Dombergen uit is het een rit van om en bij de twintig kilometer over een uiterst slechte weg met ontelbare bochten.

De boer is op zijn zondags met een poging tot stadse kledij en ziet er nogal welvarend uit. Hij heeft een bol, rood hoofd en waterige ogen. Doet een beetje zielig...

'Ah jao, menier dokter, mor Van Sieveren is nie thuis, zie-de, en ze madam die zee, da'k mor naor u moest gaon.'

Vlimmen begrijpt er niet veel van. Als Van Severen weg is, laat hij steeds

zijn praktijk waarnemen door De Ruyter uit Blakkingen, wat veel dichters bij is. Zou die ook weg zijn?... Nou, de heren maken het zich gemakkelijk. Hij voelt er niets voor om ruim veertig kilometer over een slechte weg te hobbelen op dit uur en voor 'n boer, die hij zijn leven lang niet meer terugziet. Er is nog whisky in de fles en hij was juist zo goed op dreef om eens gezellig te gaan nakankeren. Dacka is ongeveer de enige, tegenover wie hij zijn woede eens kan luchten, en het deed hem verbazend veel goed zich zo eens te ontlasten van het jarenlang opgespaarde gif...

'En waaraan denk je te zien, dat het koliek is?'

'Nie beters te wete, menier. De-n-bieëst stao schrikkelijk te zwieëte, of springt deur de stal as 'ne raozende zot. En 't is partang 'n schoeën peird, ik zeu 't nie geir afgeve.'

Ja, dat is koliek, en koliek is gevaarlijk... Onverantwoordelijk om er een nacht overheen te laten gaan; waarschijnlijk is het paard niet eens verzekerd. Maar Knarsel!...

'Zou je 't niet aandurven om tot morgen vroeg te wachten en dan Van Severen erbij halen? Het komt je veel te duur als ik voor jou alleen met de wagen helemaal naar Knarsel moet.'

'Wat zeu 't dan moete koste, menier dokter?'

'Als ik op zo'n uur naar Knarsel ga, kost je dat tien gulden.'

'Awel, da's goe!' zegt de boer geredelijk. 'Tien gulden dan. 't Akkoord, menier!'

Vlimmen heeft dadelijk spijt, dat hij niet vijftien gevraagd heeft. Niet om het geld, maar om van het ongelegen karweitje af te zijn. Tien gulden is echt geen cent te veel, maar hij vindt het toch vreemd, dat er zo vlot op ingegaan wordt. Hij is gewend, dat de boeren op het horen van zo'n bedrag dubbel slaan, zich aan iets moeten vasthouden... Nu zit hij eraan vast en gaat met een afschuwelijk moordenaarsgezicht de kamer binnen. 'Paard met koliek. In *Knarsel*, verdomme!... Zin om mee te gaan?' Hij vraagt het zonder enige hoop en rekt al op een jouwend antwoord.

Maar Dacka kijkt eens op de klok.

'Is het erg ver?' Zoals meer mensen weet hij op geen stukken na waar Knarsel ergens liggen mag en Vlimmen slaat dadelijk toe.

't Gaat nogal,' liegt hij en trekt een geringschattend gezicht.

'Koliek heb ik nog niet meegemaakt,' overlegt de argeloze.

'O, dat is interessant, zeg! Kom jô, je hebt morgen al de tijd om uit te slapen.'

Dacka komt sloom overeind. Vlimmen is opeens erg bedrijvig, maar verbergt zijn pret... Nu is het niet zo erg meer. Hoeft niet heel de weg alleen terug. Het is bij zulke gelegenheden al gebeurd, dat hij indommelde achter het stuur bij een vaartje van zestig kilometer...

'Heb je een fiets bij je?' vraagt hij aan de boer.

'Uh — neeje 't,' aarzelt deze, 'ik ben hier gekomme mee uh —'

'Dan kun je met ons mee.'

'Da's ierste klas,' knikt de man tevreden.

'Gaan jullie maar vast buiten staan, dan kan ik de deur sluiten.' Hij haalt het een en ander uit de apotheek, zet de nachtschel op de meidenkamer en gaat door de keuken naar de garage.

De boer wordt achter in de wagen gezet en dadelijk beginnen Vlimmen en Dacka te praten om de gast tot zwijgen te bewegen. Want dat is het ergste van zulke passagiers. Vlimmen wordt dagelijks langs de weg aangehouden door kleine handelsreizigers, die een buskaartje willen uitsparen onder voorwendsel, dat ze anders hun trein missen. Hij wil iedereen graag helpen, maar het beroerde is, dat ze dan hun erkentelijkheid betuigen door sombere of montere praatjes, die hem niet kunnen boeien, suf maken en verlammen. Meestal zegt hij, dat ze kunnen meerijden, wanneer ze hem ontslaan van de verplichting om te praten.

'Hoe staat het nu op 't ogenblik met die affaire?' vraagt Dacka.

'Ik was juist aan het eind. Het is nog steeds wachten op nader bericht van advocaat X.'

'Dus we kunnen afspreken, dat er weer systematisch gerekt wordt.'

'Daar heeft het veel van.'

Voor zover de boer praatplannen had, zijn deze nu wel de kop ingedrukt. Trouwens, de man is tot dusverre al uitzonderlijk zwijgzaam geweest. Daarom begint Vlimmen te vertellen van de kwaadaardige koliek. Bij koliek boekt hij tot dusverre fabelachtige successen, ofschoon hij er niet op kan zweren, waar hij deze aan te danken heeft... Het is ofwel geluk — maar dan een ongelooflijk geluk — of de Duitsers hebben gelijk met hun Probin...

'Wat koliek is, kan ik je niet in twee woorden vertellen. 't Is eigenlijk een verzamelnaam voor allerlei pijnen, die hun zetel hebben in de buikholte. De sympaticus en de parasympaticus spelen er een grote rol bij, maar ik zal je niet vervelen met de geheimen van het zenuwstelsel.

Paarden zijn er zeer gevoelig voor. Zodra de pijn van enige betekenis wordt, legt het dier zich neer en begint te rollen. 't Wordt steeds erger; wild rollen over de rug, stampen met alle vier de benen, opspringen en weer neervallen. Geen seconde heeft zo'n dier rust, het zweet loopt er met straaltjes af en het lichaam zit vol wonden van 't harde stoten tegen de muren en de krib.

De kunst is om erachter te komen, wat de juiste oorzaak is: darmkramp door sterke afkoeling, ofwel het tegenovergestelde; een verlamming van de darmen, waardoor de peristaltiek, de darmsamentrekking, stil ligt, dan nog nier- en blaasstenen, verstopping van de blindedarm, want die is bij het paard nog volop in functie en zo groot, dat een mensenbaby er in kan spartelen. Of een vergiftiging, bijvoorbeeld door te veel groene aardappelen, enzovoort; er zijn nog verschillende andere verwekkers van koliek... In het ene geval is er dus een kramptoestand, waarbij je met kalmerende middelen moet werken; dan weer is er een verlamming of ver-

stopping en dan moet je irriterende middelen bij de hand hebben om de peristaltiek te verhogen en de faeces uit te drijven.

De oorzaak van koliek is niet altijd in een vloek en een zucht vast te stellen, dat proberen we – dikwijls onder levensgevaar – met de arm tot de schouder in de darm om te zoeken naar fouten in de buik: darmverdraaiing, verstopping, blaasstenen en zo meer.

Nu hebben ze ons op school maar al te veel geleerd om koliek met drastische middelen aan te pakken. Aloë was daar troef... Dan nog die venijnige spuitjes, waarop het paard binnen vijf minuten het speeksel bij golven uit de mond loopt. Deze grapjes wekken koliek op, en dan wordt dus koliek behandeld met koliek. Dat moet erg plezierig zijn; als je al ligt te rollen van de buikpijn geven ze je een spuitje om nog wat meer buikpijn te krijgen.

Maar de Duitsers hebben nu een middel, dat kalmeert en tevens de darm tot functie prikkelt. Dat lijkt gek, is 't niet? Een en hetzelfde middel zou tegelijkertijd kunnen kalmeren en prikkelen. Toch is het wel aan te nemen, omdat het zieke orgaan veel sneller op prikkels reageert, dan het gezonde, dat een stootje kan verdragen.'

Vlimmen wordt warm over het onderwerp. Van het begin van zijn praktijk heeft hij zijn koliekgevallen geregistreerd en kon dus de oude en de nieuwe methode vergelijken. Ofschoon zuiver wetenschappelijk niet alles te bewijzen valt, heeft hij de oude paardemiddelen, die trouwens ook niet van empirische smetten vrij zijn, al jaren geleden in de hoek gezet, en past nog slechts de nieuwe therapie toe. Want het aantal doden op zijn lijstje is sindsdien aanmerkelijk geslonken en dat is hem de hoofdzaak.

'De theorie laat ik graag aan de profs over, die worden betaald om daarover te vechten. Op het succes komt het aan. Van kopziekte en kalfziekte, waar ik het al over gehad heb, weten de geleerden tenslotte ook geen jota en toch bezitten we een therapie, die werkt als een dubbeltje in een automaat.' 'Zeg, zijn we er haast?' roept Dacka opeens.

'We zullen ongeveer op de helft zijn,' is het opgewekte antwoord.

Dacka begint te schelden. 'Dat is geen manier, zie je, om een christenmens bij nacht en ontij en onder bedrieglijke voorwendsels mee te lokken in de wildernissen...'

Hoe harder hij scheldt, hoe meer plezier Vlimmen krijgt. 'Je moet alles maar eens meemaken. In ons vak is het ook niet altijd whisky en dikke sigaren. Zo'n ritje verruimt je kijk op het leven. Misschien komt het je nog te pas voor je Zwarte Terreur in het zuiden.'

'Had jij maar koliek. En rij niet zo idioot! Als m'n naam in de krant komt, hoef jij er niet bij te staan. Ik verongeluk liever in fatsoenlijk gezelschap.' 'Juristen moeten er ook maar eens invliegen, anders gaan ze denken, dat ze iedereen te vlug af zijn.' Hij verkneukelt zich een tijdje, lacht dan hard en opgelucht, komt er niet meer uit. Op dit ogenblik wenst hij Knarsel nog tien kilometer verder.

Als zijn leedvermaak is uitgeput, denkt hij weer aan het arme paard, dat zich rondwentelt in de martelende koliek. Hij ziet het bekende schouwspel al voor zich: de halfverlichte stal, het dampende dier, dat angstig met het wit van de ogen rolt... Na al zijn uitleg en vooral nu, na zijn braniehouding tegenover Dacka, moet het verloop niet te veel tegenvallen, denkt hij met enige bezorgdheid, wanneer de boer de binnenweg aanwijst en even later de boerderij.

Het is hels donker en zodra de motor stilstaat is het, of de onmetelijke stilte hen hard om de oren slaat. Dacka stapt uit, klapt zijn zitting naar voren en laat de man uitstappen. Vlimmen heeft het licht in de wagen aangedaan en reikt over de rug van de stuurstoel naar zijn instrumenten op de achterbank...

'Doe gin moeite, menier,' zegt de boer opeens, en voordat Vlimmen goed weet, wat er gebeurt, is hem een briefje van tien gulden in de hand gedrukt. 'Asteblijf, da's toch zjuust geloëf ik?... Allez, wel thois, hieëre!' Vlimmen valt terug uit zijn rekhouding en staart hem met open mond aan. 'Wat bedoel je?'

De boer grijnst. 'Awel, menier, as ge 't dan zjuust wilt wete: Ik koom van Aantweirpe en we 'emmen 'n glas gedronken, zie-de, en zoe miste-n-ik de trein, en toen ik in Dombeirge aankwam, was de ottebus van Knaarsel allaank weg. En amaai, as ik 's nachts niet thois koom van Antweirpe, dan zit er 'n vlieg aon de lamp, da verstaon-de. Mijn vraaw is zó zjaloers! 't Is me nóg 'ns overkome en toen heb ik in Dombeirge 'nen otto moete hure, en dat kostte me virtien gulde!... Jao, de smierlap rekende me virtien gulde en ik dacht toen al, dat 'ne veearts niet eens zo veul zeu vraoge.' Vlimmen heeft verstijfd toegeluisterd; het wil er niet bij hem in. 'En dat paard dan?' vraagt hij dom.

'Ah néétje't, da heb ik zoe mor gezee! Aanders waar-de nie mee naar Knaarsel gegaon — Allez, goeien aovond en *merci*, zonne!' Bij de laatste woorden is de man reeds in de donkerte verdwenen.

Het is doodstil: ook Dacka staat roerloos naast de wagen. Alleen de opgeluchte voetstappen van de sluwe boer klinken nog duidelijk door...

Dan rukt Vlimmen zich overeind, werkt zich de wagen uit. Dacka ziet zijn gezicht, de rechte rimpel boven de neus, de wrede, quasi-bedaarde trek om de mond, en weet precies wat er nu gaat gebeuren. Als het vechten wordt, als de driftkop kans krijgt om zich te laten gaan, vallen er stukken. 'Blijf hier, idioot; Wat *wil* je nou? Je *hebt* niets te reclameren!'

'Laat me los, verdomme, ik sla die vent z'n lichten uit!' Er wordt geworsteld. Dacka heeft de woesteling in het vest gegrepen en zijn vuist omgedraaid... Als het vest het nu maar houdt, kan er niet veel gebeuren.

'Je blijft hier en brengt me rechtsomkeert naar huis! Wat denk je wel? Is het niet mooi genoeg, dat je me in 't holst van de nacht meegetroggeld hebt naar onontdekt gebied? Denk je, dat ik nog als kroongetuige wil verschijnen in jouw moordzaak?'

'Wat 'n sschoft!' briest Vlimmen en beeft over heel zijn lijf. 'Wat 'n vuile, gore rrotschoft!'

'Man, gebruik je verstand! Laat je niet uitlachen. Je zou waarachtig voor tien gulden dat paard nog behandeld hebben op de koop toe!' Ondanks alle geworstel heeft Dacka moeite om niet hard te lachen. Maar de toestand is kritiek. De gevaarlijke Vlim heeft het ernstig te pakken, dat weet hij, en tot zijn grote opluchting hoort hij ergens in de duisternis 'n deur dichtvallen.

'Alsjeblieft!' zegt hij en laat los. 'Zullen we nu maar eens gauw starten?... Kom *hier*, blinde vink!!'

Vlimmen is al gestart, hals over kop in het duister, in de richting waarin de boer is verdwenen. Tien meter verder blundert hij van de weg af, haalt een natte voet, kan nog op een haar zijn evenwicht herstellen, en het scheelt niets, of hij lag languit in het slootje... Hij weet niet, wat hij moet beginnen, zoekt in vertwijfeling naar iets, waarop hij zijn woede zal koelen, en vindt het niet.

'Zeg, kom je nou?' zeurt Floor, verveeld en haast huilerig. 'Die vent slaapt al!'

Vlimmen geeft het eindelijk op, gaat zwijgend in de wagen zitten, rukt woest aan het stuur, en met gevaarlijke galopsprongen wordt de wagen gekeerd. Als hij weer op de harde weg is, krijgt hij een soort sarcastisch medelijden met zichzelf en weet niet eens, hoe koddig hij is.

'Daar laten ze je zes jaar voor studeren, om dag en nacht klaar te staan voor zulk tuig, dat je zó behandelt... Zou je zo'n smeerlap niet doodtrappen?'

'Als 'n wurm,' valt Dacka bij. Hij stikt bijna, hoopt slechts dat hij zich kan goed houden tot ze thuis zijn. Maar dat lukt hem gauw, want de wagen danst als bezeten over de bulten en kuilen van de slechte weg. De vaart is onmenselijk, bochten worden genomen op twee wielen. Dacka is bang van dergelijke grappen. Iedere week kan hij op de Rechtbank de gevolgen beleven van de verkeerswaanzin. De foto's van verminkte lichamen, gekraakte schedels en uitgeperste ingewanden illustreren de dossiers, en op een ogenblik als dit staan zij hem levendig voor de geest.

Hij begint lelijk op te spelen en eerst na enkele kernachtige waarschuwingen rijdt de dolleman wat behoorlijker. Om het gesprek gaande te houden begint Floor uit te weiden: een dergelijk verkeer moet tot de juiste verhoudingen worden teruggebracht. Iemand die met een pistool, al is het een meter ernaast, zijn evenmens langs het hoofd schiet, wordt als een gevaarlijke gek onschadelijk gemaakt. Maar op alle 's Heren wegen en straten suizen min of meer gevaarlijke gekken langs elkaar, op minder tussenruimte dan een meter en met projectielen, die minstens zo gevaarlijk zijn als een revolverkogel...

Gevaar moet statistisch bekeken worden, meent Meester Dacka. Dezelfde idioot, die in een auto heel de dag met zijn leven — dat is nog tot daar toe

— en het leven van anderen rondrost, zie je angstig wegkruipen voor een onweersbui, terwijl het percentage van ongelukken door bliksem niet eens in aanmerking komt vergeleken bij de verkeersongevallen...

Noodzaak? O, ja! Hoe dikwijls komt op de weg niet een van die noodzakelijke dwazen je voorbijrennen, alsof zijn leven afhing van twee seconden tijdverlies? Maar een paar kilometers verder tref je dezelfde autobandiet voor een buitencafé achter een glas bier en uitgespreid over het rieten stoeltje in een houding, alsof hij het eerste uur niet opstapt...

Eerst als ze de stad bereikt hebben en tamelijk kalm door de slapende straten rijden, kan Floor zijn gedachten bij iets anders bepalen, en het ongeluk wil, dat Vlimmen nog eens terugkomt op zijn schrijnende nederlaag bij Knarsel.

'Is er nu niets aan te doen? Kan zo'n smerige lummel niet gestraft worden voor zo'n vuile oplichtersstreek?'

Voor de tweede maal slaat de hele omvang der catastrofe op de reeds overspannen zenuwen van Dacka. Eerst onderdrukt, met nerveuze ademstootjes, lucht hij zijn pret. Geeft het al gauw als hopeloos op en laat zich gaan. Hard en pijnlijk schalt zijn lach door de enge ruimte van de wagen.

'Bolle Hein!' hikt hij dan kortademig tussen zijn gierende lachstoten. 'Je hele léven zul je genomen worden, goedkope taxichauffeur! Wil je die eenvoudige landman... strafrechtelijk vervolgen!... Jij wordt gelègd door de allerlaatste boerenlummel... Die kop van jou vráágt erom...'

'Hou je smoel, of ik donder je de wagen uit,' grimt Vlimmen kalm en nadrukkelijk. Maar de ander is onherroepelijk door de teugel gesprongen, hoort of ziet niets meer. Zijn slechte huzarentaal komt weer boven.

'De eerste de beste monseigneur speelt met jouw voeten!... Dat is al verneukte haasje op de wereld gekomen en dat wil nog echtscheiden ook!... Gunst, die boer krijgt nog geld van je! Twee kwartjes heeft-ie uitgespaard aan kolie-ie-iek!... Morgen protest-meeting van de taxichauffeurs... Teuge de oneerlijke konkurensje!... Jij maakt iemand doodmoe, zo'n troela als je bent! En *nooit* zul je 't leren, je bent en je blijft 'n gedeballoteerde fokhengst!!'

Vlimmen heeft de wagen stilgezet onder een booglamp, die over een fabrieksmuur schijnt. Vóór langs Dacka smijt hij het portier open. Een hete golf stijgt naar zijn hoofd, zijn handen zijn ijskoud. Als in een droom ziet hij zichzelf van verre bezig en is hevig benieuwd naar wat nu gaat gebeuren. Hij weet, dat alle remmen weg zijn en er niets meer verhinderd kan worden. En toch flitst het al door zijn hoofd, dat het een domme, laffe schurkenstreek is, en dat hij het zèlf is, die het gaat doen, maar het zàl en moet, al was het ook het einde van alles...

Dacka ligt voor dood in elkaar, verlamd in zijn hysterische lachbui. Het volgende ogenblik is hem een grote voet in de lende gezet en wordt hij met de kracht van een paardenstamp letterlijk uit de wagen geschoten...

Maakt een griezelige smak op het trottoir, rolt slap en akelig nog enkele meters weg...

'Val dood, ongeluk!' Meteen springt de wagen knarsend vooruit. Het portier staat nog open... Dat portier moet dicht! Eerst dat portier dicht. Daarmee is het uit. Afgesloten! Niets meer met die vent te maken. Goddank. Goed zo. Lekker!

Werktuiglijk draait hij aan het stuurwiel. Bij de hoek van de straat zal hij vast niet omkijken, maar kan niet anders en ziet Dacka daarginds in de lichtkring moeizaam overeind krabbelen... Zonder dat hij het weet staat hij opeens thuis voor de garage.

Nu is hij zo dodelijk vermoeid, dat hij onbeweeglijk moet blijven zitten. Een martelende pijn scheurt koud en wit door zijn achterhoofd, zijn benen doen zeer van zwaarte... Hij wil eeuwig zo blijven zitten, nooit meer opstaan, niemand meer zien... Een hevige vlaag van levensmoeheid drukt hem neer, maar toch, ergens ver weg op de achtergrond van zijn gedachten, is hij al nieuwsgierig naar wat Dacka nu zal doen, morgen of overmorgen of wanneer zij elkaar weer ontmoeten, zoals de minnaar, die het meisje grof beledigd heeft en kwaad is weggelopen om niets, uit louter nieuwsgierigheid hoe zij zal reageren.

Dan ziet hij even terug op deze slecht geëindigde dag... Zijn gemaakte galgenhumor over dat ellendig huwelijk. Zijn potig verhaal, waarin geen plaats was voor al zijn hartkloppingen, lang vóór ieder bezoek bij deze of gene kerkpotentaat; zijn misselijk: weezin voor alle mogelijke vernederingen, die hem daar te wachten stonden... Hij heeft er ook niet bij verteld, dat hij buitenshuis nergens rustig op zijn stoel zit. Overal, waar hij komt, beloert hij de mensen in zijn omgeving, probeert op de gezichten te lezen, en 't lukt hem altijd!... Daar ginds zit die Vlimmen... Nee, nou niet dadelijk kijken!... Je weet wel, die van z'n vrouw af is... Van z'n vrouw af? Nee, jô, 't is nog veel moeilijker: hij mocht niet bij d'r slape! De eerste huwelijksnacht moest-ie op 'n matje naast d'r bed gaan ligge, ha-hal... Jezus, wat 'n doedel, de heer L. Rozewater in persoon, wat?...

Wordt er achter zijn rug hard gelachen, al is het met carnaval in een stampvolle zaal, dan krimpt hij in elkaar en breekt het zweet hem uit. Eerst na drie borrels komt hij een beetje tot zichzelf.

En nu Dacka... Zou hij hem erg bezeerd hebben! En waarom? Heeft hem toch zelf ook uitgejouwd over het verre Knarsel... Nu is dat ook weer afgelopen en heeft hij niemand meer, met wie hij kan omgaan. Dirksen is een zijig manneke, dat alleen over de dienst kan praten.

Alleen in zijn wagen, waarvan de gedempte lichten op de garagedeuren schijnen, zit Doctor Vlimmen en heeft zulk een overweldigend medelijden met zichzelf, dat het verdrietige vocht hem tappelings over het gezicht loopt.

Maar zijn voet begint al aardig te drogen.

HOOFDSTUK 17

't Is 'n goei koei.

Omdat zij zoveel melk geeft en het plezierigste handigste beest is van heel de stal, krijgt zij dagelijks van de liefhebbende boerin de grootste lekkernij, die een onbedorven koe kent: het bakje aardappelschillen. En bij Hezemans zijn ze met negenen aan tafel, dus dat wil wat zeggen. Het is zo'n lekkere, stevige portie, dat er gemakkelijk een haarspeld in kan verdwijnen, die smakelijk mee naar binnen gaat.

Een haarspeld is nog niets; Vlimmen heeft al eens een koe laten slachten, waarin hij het verloren aardappelmesje van de boerin terugvond als bewijs, dat zijn diagnose — traumatische pericarditis, oftewel borstwater — juist was. Want de fouten van de veearts komen aan de haak te hangen; de fouten van de huisdokter worden plechtig begraven...

Dus de goei koei van Vrouw Hezemans heeft een haarspeld ingeslikt en de eerste dagen weet zij niet beter. Niemand heeft er trouwens erg in. De speld blijft een tijd in de grote pens en roest ten slotte in de buiging door, zodat er twee scherpe naalden overblijven. Door de peristaltiek, de voortdurende golfbewegingen van de pens, het inkrimpen en uitzetten, waardoor de maaginhoud wordt gekeerd en gemengd, prikken de naalden door de penswand heen. Zo'n naald is verre van steriel en overal waar zij komt, geeft zij verzweringen. Zij kan op de gekste plaatsen terecht komen, doch meestal gaat het kwaadaardig in de richting van het hart. Daarvoor prikt zij door het middenrif heen en raakt eindelijk het pericard of hartzakje. Dit geeft ontsteking met ettervorming, zodat het papierdunne hartzakje soms wel een hand dik wordt en als een stevige koek om het hart sluit, dat erg in de knel komt.

Dit alles is zeer eenvoudig als ge het weet... Maar de veearts wordt er bijgehaald om een oplossing te geven aan het einde van het verhaal, wanneer de koe kreunt, heel voorzichtig opstaat en gaat liggen, zoveel mogelijk alle bewegingen vermijdt, niet meer eet of herkauwt. De boeren vatten dit samen met te zeggen, dat ze 'flauw' is, maar iedere zieke koe is flauw. De anamnese moet Vlimmen er woord voor woord uittrekken. De koei is flauw, daarover is ieder het eens, en nu moet meneer dokter maar verder werken. Aan aardappelschillen of haarspelden wordt niet eens gedacht; wèl komt hij te weten, dat het dier heel voorzichtig mest maakt en dat deze droog en hard is. Hij vindt een oppervlakkige ademhaling en ziet, dat de koe haar ellebogen naar buiten houdt om de borst vrij te maken. Is de ziekte al vergevorderd, dan is het wel te doen. Nu het hart onder druk zit, kan het bloed van het hoofd niet vlot terugvloeien naar het hart; de halsvenen zwellen daarom op, en er ontstaat stuwning onder de borst en de keel. Aan dit oedeem bij borst en keel stelt de ervaren dierenarts à distance zijn diagnose: traumatische pericarditis.

In het beginstadium is het lastiger, doch auscultatie en percussie door

iemand als Vlimmen, die zijn vak ernstig opneemt, geven dan spoedig de vereiste zekerheid. Dan is ook het kreunen van groot belang. Weet de veearts, wannéér het dier kreunt, dan kan hij dikwijls vaststellen, waarom het kreunt. En hij kent eenvoudige, doch sluwe kneepjes om de koe te laten kreunen, als ze daar reden voor heeft. Zo zal hij door de boer, die van zulke fratsen niets begrijpt, de kop van het dier zo ver mogelijk gestrekt laten houden en dan vinnig, onverwacht, en op de juiste plaats in de ruggegraat knijpen. Hierbij zakt iedere koe in de rug door, met een fel, kort rukje; deze beweging drukt op de borst, en als daar iets niet in orde is, volgt er een bepaald soort kreunen. Want een koe kreunt op verschillende manieren, die een goede veearts wel weet te onderscheiden.

Op de morgen na zijn nachtelijke chauffeursrit naar Knarsel, komt Vlimmen bij de zieke koe van Hezemans... Hij heeft verschrikkelijk het land, het meest aan zichzelf. Truus heeft al gemerkt, dat er iets bijzonders is, doch wilde niets vragen. Het is al jaren stilzwijgende gewoonte, dat er tussen broer en zuster vóór twaalven geen woord gewisseld wordt, of het moet hoog nodig zijn voor de praktijk. Hoe dat zo gekomen is, weten zij geen van beiden; misschien is het, omdat vóór de middag Truus niet de enige is, die er een humeur op na houdt... Jaantje, die tot taak heeft iedere morgen de Chevrolet te reinigen van stropijltjes en gedroogde mest, die meneer aan zijn schoenen uit de stallen mee binnen brengt, heeft in een hoekje van de wagen een verfrommeld briefje-van-tien gevonden. Truus heeft het gladgestreken en geboekt, maar er voorlopig niet over gesproken. Bij Hezemans leest Vlimmen de avonturen van de haarspeld van achteren naar voren. Al dadelijk heeft hij het geraden, maar hij zegt niets, voordat hij de gehele ritus van het onderzoek achter de rug heeft, zoals dat zijn vaste gewoonte is. Ook al heeft hij voldoende zekerheid, hij gaat stug door, tot alle andere mogelijkheden volkomen zijn uitgesloten. Dan beveelt hij de koe zo gauw mogelijk te laten slachten, dan kan dokter Dirksen of hijzelf haar morgen al komen keuren...

De boerin wordt wit en uit een langgerekt: 'Och!'... Zo erg had ze het toch niet verwacht. Maar wat heeft de koei dan?... Gelukkig hebben de boeren hun eigen woord voor traumatische pericarditis, en Vlimmen zegt dus, dat de koe 'scherp in heeft'. Daarmee is alles duidelijk... O, hee ze scherp in!

Hezemans legt er zich dadelijk bij neer, maar in Brabant zijn de koeien van de boerin. Vele boeren kijken nauwelijks naar het vee om, zij kunnen vaak niet eens behoorlijk melken en zouden zich schamen, als ze het wèl konden. Vlimmen zegt, dat dit soort mannetrots is overgebleven van de oude Germanen, toen de man op jacht ging en minachtend neerkeek op het geklungel van zijn vrouwvolk met dat stomme vee.

Dit onverwachte verlies treft dus op de eerste plaats Vrouw Hezemans, die zoveel plezier had aan het beestje en daarom vraagt zij schuchter, of er dan helemaal niks-nie-meer aan te doen is.

'Jawel,' lacht Vlimmen, 'maar dat is een operatie, waar ik liever niet aan begin, want die is zo gevaarlijk, dat het veel weg heeft van slachten. En als het lukt, duurt het zeker vier weken, voordat ge ze weer koei kunt noemen, dat wil zeggen, als alles prachtig meeloopt. Dat komt een beetje duur, en ik geloof ook niet, dat het hier in Holland al ooit gebeurd is. Wel in Duitsland, maar dan nog op de kliniek van een school voor veeartsen, waar ze alles bij de hand hebben... Over zo'n operatie zouden we eens kunnen praten bij een fokstier van een paar duizend gulden, maar niet bij een koeike van drie honderd. En bovendien moet ik er wat vroeger bij zijn dan nu, want hier is het onherroepelijk te laat.'

Hezemans maakt een afwerend gebaar. Hij zal onze Tinus naar slachter Van Heusden sturen om te vragen, of hij vanavond nog komt slachten... 'Is er niemand anders te vinden, die bij de boeren komt slachten?'

Onder de boerenfamilie worden snelle, veelzeggende blikken gewisseld, doch Hezemans laat zich verder niet onvoorzichtig uit... Nee, hij zou niet weten wie. Huiskens doet 't niet meer.

'Zou er dan ook in heel de streek geen boerenzoon zijn, die dat vak wil leren om tussen zijn gewoon werk door bij jullie de noodslachtingen te doen? En dan fatsoenlijk?... De boeren weten op de dag van vandaag immers niet, wat ze met d'r jong-volk moeten beginnen?'

Tja... Ja-ja! Dat zou nog niet zo stom zijn. Maar wie zal eraan beginnen?... Ze trekken berustend de schouders op, als altijd.

Maar Vlimmen berust niet even gemakkelijk in de traumatische gastritis. Opdracht geven om een beest te slachten is hem een beetje te eenvoudig. Als hij wegrijdt van de boerderij, krijgt hij weer de oude aanvechtingen om het krachttoertje toch eens te beproeven. Zo'n operatie is economisch niet goed te praten, maar afgezien daarvan: wat zou hij er van terecht brengen? Hij heeft er dikwijls over gepiekerd; de artikelen van Kubitz en Hoffman in de Tierärztliche Rundschau zijn al jaren oud, maar zij liggen hem nog vers in het geheugen. Resectie van de elfde rib, dan drainage aanleggen... Het zou de grootste sensatie zijn, die hij ooit bij zijn werk kan beleven, dat wil zeggen, als het mocht lukken, anders is het slachten en slecht slachten bovendien. A la Van Heusden... Vóór hij van ouderdom dood is, moet hij het toch eens gewaagd hebben, dat staat vast! Als de boer het niet riskeert, zou hij desnoods kunnen afspreken om een gedeelte van de slachtwaarde te vergoeden bij slechte afloop... Maar het is goedhartige waanzin! Onder wat voor omstandigheden werk je in een Brabantse stal! Zoeken naar een gelegenheid om ten overstaan van de boeren een modderfiguur te slaan, dat is 't tenslotte...

HOOFDSTUK 18

Mr. Dr. Karel van der Kalck zit in zijn vertrek op het gemeentehuis en peutert microscopische handtekeningetjes op een stapel folioellen. Anderhalve centimeter lang, twee millimeter hoog en toch duidelijk leesbaar. Het zijn brave, ronde lettertjes, die niets te verbergen hebben, geen nieuwsgierigheid kunnen opwekken en zich wegcijferen op hetzelfde ogenblik, dat ze bescheiden en geruisloos als vliegespatjes uit de pen rollen. De arts Treeborg heeft zich laten aandienen. Als lid van de gezondheidscommissie heeft hij immers bijzonder gewichtige dingen te bespreken met Van der Kalck, die natuurlijk voorzitter is.

Deze haast zich... Laten wachten natuurlijk, maar precies de juiste dosis. Niet te kort, maar vooral niet te lang. De jongeman maakt zich ijselijk verdienstelijk, vindt de wethouder... Zou als stadsomroeper misschien nog verdienstelijker zijn dan als arts en lid der commissie. 'n Druktemaker met bruikbare relaties; de hele clan-Huybrechts staat achter hem, en dat zijn zowat alle fabrikanten, want in Dombergen zijn die allemaal min of meer familie van elkaar... 'n Beetje gevaarlijk misschien; praat véél te veel, maar De Zwijger houdt hem in 't oog en daarmee is alles gezegd... Hij belt en de gewatteerde deur zwaait geruisloos open. Treeborg komt binnen, lawaaierig en ergerlijk joviaal, doch Van der Kalck luistert bijna eerbiedig naar snertfeitjes, die als schokkende gebeurtenissen hem daar verteld worden, en die hij al lang kent.

Ook het slachthuis komt ter sprake.

Volgens het gezicht van de arts schijnt de toestand daar niets minder dan bedenkelijk, al zegt hij voorlopig niets. De wethouder heeft al uitgerekend, dat onze jonge vriend de klok heeft horen luiden bij de slagers, en zucht toestemmend: 'Tja, het slachthuis!...' Inwendig verkneukelt hij zich al en wacht met spanning op de eigenlijke reden van het bezoek.

'Het beroerde is,' begint Treeborg, 'dat Dirksen niet overal zelf bij kan zijn...'

De ander schiet dadelijk raak: Precies, jij bent waarschijnlijk geen vriendje van Vlimmen. Jullie zijn nog samen in Utrecht geweest, maar ik zie je nooit bij elkaar... En nu kom je dus deze kandidatuur voor de post van onderdirecteur even vernielen... Ga je gang, lieveling, geef hem d'r maar ferm van langs! Maar wie mag dan het vriendje zijn, dat wél benoemd moet worden?

'...hij zit in zoveel commissies en moet ieder ogenblik op reis.'

De wethouder wordt kleurloos: 'Ja! Alles heeft zijn voor en tegen. Het is natuurlijk een groot voordeel, dat we aan het hoofd van dat bedrijf een ambtenaar hebben met een internationale reputatie op slachthuisgebied'... (Dat is wel wat aangedikt, maar jij slikt dat dadelijk)... 'Het is erg prettig, dat hij voor Dombergen een slachthuis heeft gebouwd en een dienst georganiseerd, die onder deskundige vakmensen als model te boek

staat'... (Nu voel je misschien flauwtjes, hoe ik over dat varréeselijke slachthuis denk)... 'Maar van de andere kant kunnen we een dergelijke celebritéit niet uitsluitend voor ons zelf houden. De regering spreekt ook een woordje mee. Het is niet zo eenvoudig, als het op het eerste gezicht wel lijkt... Maar ontegenzeggelijk is dat een nadeel, dat ben ik volkomen met u eens, meneer Treeborg.' (Op 't laatst krijg je natuurlijk gelijk; verbeeld je van niet! Vooruit maar, ik heb je nu op je paardje gezet en maak het kort doch hevig, want eigenlijk hoef je niet eens te praten, ik versta je toch wel).

'Juist!' roept Treeborg heet. 'En middelerwijl is dat modelslachthuis aan die Vlimmen overgeleverd!'

Natuurlijk! De Zwijger had erop durven wedden, had alleen verwacht, dat het een beetje eleganter aangekleed zou worden... Heeft meneer de dokter dus nog te hoog getaxeerd. Hij lacht nu vergoelijkend en beschermend aan het adres van *die* Vlimmen... Om het jong aan te moedigen, voor zover dat nodig is...

'Ja, wat is dat nou voor een vent?' draaft Treeborg door en trekt een brede, vieze mond van afschuw. 'Als je op zó iemand af moet gaan, berg je dan maar op, zeg?'

'Och,' kalmeert de ander, 'ik heb nooit gemerkt, dat de directeur nou bepaald klachten had over Doctor Vlimmen.' (Lekker voeren: *die* Vlimmen is bij mij nu eenmaal doctor, zie je, want op sommige ogenblikken ben ik belachelijk precies op titels. En zolang jij niet promoveert, ben je een doodgewoon meneertje Treeborg, dat nog véél wijzer kan worden... O, wat wordt-ie nu kwaad!)

'Ja, hij noemt zich waarachtig nog dokter ook! Om je slap te lachen! Dat moet alles goedmaken! En uh... Nou, het is natuurlijk erg humaan van Dirksen om die prul de hand boven het hoofd te houden... Erg collegiaal; is 't niet? Maar één ding weet ik zeker, dat Dirksen de dag zal zegenen, waarop hij die klungel voor goed kwijtraakt!'

Dan weet je 't veel beter dan ik, denkt de wethouder, doch op zijn gezicht staat echte verbazing: 'Zo!? Dat is 'n verrassing! Goed, dat je me waarschuwt, zeg!... Maar hij zegt niets er. Treeborg voelt zich aangeemoedigd.

'Hoe kan het ook anders, als je zijn particuliere leven nagaat. Geen fatsoenlijk mens gaat met hem om; de mensen weten heel goed, waarom hij van z'n vrouw af is —'

'Wat vertelt u me daar?' vraagt Van der Kalck met goed gespeelde schrik. 'Sinds wanneer is hij van z'n vrouw af? Weet u dat zeker? Ik heb hem waarachtig gisteren of eergisteren nog met z'n vrouw en z'n zontje zien lopen.' (Misschien een beetje brutaal, maar tegenover zo'n vurehouten hoofd kan het wel).

Treeborg zit een ogenblik te staren en vliegt er dan onbesuisd in.

'Wà-àt!' Hij schreeuwt bijna. 'Weet u dat niet eens?... Weet u niet, dat

die vrouw zijn zuster is? Dat is zijn zuster! En dat kind is van háár, ze is 'n weduwe... Ja! Lui, die niet beter weten, zien haar wel meer voor z'n vrouw aan. Dat komt, omdat z'n werkelijke vrouw nooit in Dombergen te zien is geweest...'

Het is maar gelukkig, dat Treeborg aan niets kan merken, hoe de ander hem inwendig zit uit te jouwen... Jaren geleden heeft Van der Kalck reeds zijn licht opgestoken over dit geval. Als hij dan wordt ingelicht gebeurt dat heel terloops en haast ongemerkt. Maar grondig! En hij weet ook door wie hij zich moet laten inlichten... 'ns Kijken, wie was het ook weer? O ja, de ouwe monseigneur Vorsten, ja-ja...

'...En dat de mensen zich vergissen, is heus geen wonder. Er valt natuurlijk niets met zekerheid te bewijzen, daar passen ze wel voor op. Het klinkt ongelofelijk, maar mensen, die het weten kunnen, zijn ervan overtuigd, dat die zuster juist de enige oorzaak is van die echtscheiding... Begrijpt u, wat ik bedoel?'

Dit laatste doet de deur dicht... Nee, Van der Kalck is iemand, die je alles moet voorkauwen... Hij zit even te staren; zo sterk had hij het toch niet verwacht... Jij bent nog een gevaarlijker krengetje, dan ik dacht, en ik zal je nog beter in de gaten moeten houden, besluit hij. Opeens heeft hij geen plezier meer in het kattespelletje. Als een mop te vuil wordt, kan hij er niet meer om lachen.

'Ja, daar zit u van te kijken, maar dat wordt ronduit beweerd door serieuze mensen, die goed op de hoogte zijn... En zulke gevallen komen meer voor, dan u zoudt kunnen vermoeden,' doceert de medicus gewichtig. 'Een normaal mens kan dat niet goed begrijpen, omdat het natuurlijk een pathologische afwijking is. Zuiver pathologische afwijking. Maar het komt nog vrij vaak voor! Dat staat wetenschappelijk vast. Ik heb trouwens zelf in m'n praktijk verschillende gevallen met zekerheid kunnen constateren... Ambtsgeheim natuurlijk, hè? Ja, meneer Van der Kalck, wij medici horen en zien nog wel eens het een en ander, waar een gewoon mens geen idee van heeft!... Laatst sprak ik Winkler nog over dergelijke gevallen... U hebt zeker wel eens van hem gehoord?... Niet?! Kees Winkler, de psychiater! Hij is professor in Utrecht!... Staat heel goed aangeschreven onder de collega's. Ik ben het niet in alles met hem eens, maar over het algemeen kent hij z'n spullen... Ik zeg: Kees, wat denk jij nou van —'

Op de schrijftafel rammelt de telefoon en de wethouder neemt het toestel dankbaar en haast liefkozend op. Rekt opzettelijk het gesprek, om zijn bezoeker die nog zit te hijgen van geestdrift, een beetje te laten afkoelen. Intussen bepaalt hij zijn houding... 'Kees' zal niet meer ter sprake komen, dat staat vast. Zelfs het geduld van Karel van der Kalck heeft zijn grenzen, al heeft niemand in Dombergen deze nog ooit uit de verte gezien... Kees, nota bene! Nooit van Kees gehoord?... Hij ziet de fijne hoekige kop van Neerlands grote psychiater nog duidelijk voor zich,

want indertijd heeft hij zelf met veel eerbied de colleges gelopen, die Winkler gaf, speciaal voor de aanstaande juristen, over Gerechtelijke Psychiatrie en Criminele Antropologie... Toen liep deze geleerde schoonzoon van Huybrechts nog te hoepelen... Hé, Kees, kerel, hoe is 't er mee, jongen... Zou zo'n kalf nou heus niet inzien, hoe verschrikkelijk hij zichzelf door het slijk sleurt? Hopeloos over het paard getild, oud genoeg om beter te weten, en genezing dus uitgesloten. Dombergen is het land der blinden, de Huybrechtsen zijn machtig, maar alles bijeen is dat geen reden om Karel van der Kalck in het gelid te zetten naast de andere dupes van meneer Treeborg. Gewoonweg beledigend!...

Hij legt de telefoon neer en de ander doet zijn mond al open, doch krijgt geen tijd.

'O ja! Om op het slachthuis terug te komen; er zal metertijd wel een onderdirecteur moeten benoemd worden. Maar —'

'En dan wordt dat feestnummer zeker aangesteld?... U moet eens met de deken over hem spreken, die kan u wel een boekje opendoen —'

'Er staat nog niets vast,' onderbreekt de wethouder vriendelijk en tegemoetkomend. 'Bovendien is de kwestie niet zo urgent. B. en W. hebben nog geen vaste plannen. Op 't ogenblik marcheert de zaak zeer behoorlijk, en in tijden van bezuiniging gaan we ons niet graag vastleggen aan een benoeming met pensioen en alle andere consequenties. Doctor Vlimmen neemt de dienst al jaren in los verband waar en nog eens: ik heb tot dusverre nog geen enkele klacht ontvangen, of zelfs maar horen verluiden. Maar nu u me gewaarschuwd hebt, zal ik me eens nauwkeurig op de hoogte stellen, daar kunt u op rekenen. En als het tot een benoeming komt, dan geef ik u de verzekering, dat wij in geen enkel opzicht gebonden zijn aan de praktizerende plaatselijke veearts, die toevallig waarneemt, en dat iedere serieuze kandidaat een even serieuze kans zal hebben.' (Toe, kom nu voor de dag met het vriendje, dat benoemd moet worden, en hoepel op!)

'O, ik dacht ook al!... Dat zou ook al te fraai zijn!'

Het vriendje duikt maar steeds niet op en de wethouder begint zich al te verbazen... Zal hem nu de pap in de mond geven.

'Als u bijvoorbeeld een geschikte veearts kent, die deze betrekking ambieert, dan wil ik er graag zoveel mogelijk rekening mee houden.' Meteen leest hij op het gezicht vóór zich, dat dit een fonkelnieuw idee is, en het vriendje warempel niet eens bestaat!... Dus de hele démarche geschiedde uit louter liefde. Interessant!.. Maar het moet nu afgelopen zijn...

'Eigenlijk moest die hele vleeskeuring onder controle van een medicus staan,' begint Treeborg peinzend... 'Wat weten die veeartsen nou van —'

'Dat is mogelijk, maar nu de wet het uitdrukkelijk voorschrijft, zullen we het voorlopig met veeartsen moeten stellen.' Geen mens ter wereld kan zien, hoe verveeld hij is... Kalm, onderhoudend en belangstellend. Maar dan schrikt hij toch werkelijk, trekt met een ruk zijn horloge.

'O, ik houd u misschien op, meneer Van der Kalck.'

'O, nee, 't is niet zo erg. Ik heb nog de tijd. Dacht, dat 't al veel later was. Neem me niet kwalijk, ik schrok er even van! Moet straks op het kantongerecht zijn. Als u nog iets te bespreken hebt, blijf dan gerust, hoor! Ik jaag u niet weg!'

Maar Treeborg is al opgestaan... Nee, nee, erg vriendelijk, maar hij moet zich ook haasten... Zo'n wethouder moet natuurlijk niet gaan denken, dat een arts als Treeborg met zijn tijd geen blijf weet... Zijn gezicht staat nu naïef en doorzichtig naar enorme praktijk, veel zieken, ieder moment kostbaar. H'm! Als hem onder levendige prulbabbeltjes uitgeleide is gedaan tot in de grote hal, besluit hij, dat die Van der Kalck toch niet zo stom is, als hij er uitziet... Die heeft hem daar zo ongemerkt een heel politiek middelje aan de hand gedaan. 'n Tegenkandidaat. Makkelijk te vinden; die veebonken lopen vandaag ook bij risjes langs de straat. Pa Huybrechts, die ook al zo'n last heeft gehad met die vent, moet dat in de Raad maar eens bekokstoven. Hij zal ervan ophoren!... Gisteren reed die proleet van 'n Vlimmen dwars voor zijn wagen heen en zag niemand. Moest waarachtig voor meneer de veearts nog hard remmen... Wederkerig, meneer, wederkerig...

Tegen tien uur wentelt Dacka zich het bed uit en hijst zich langzaam over-eind. Hij is zo stijf als een paal. Moest hij niet naar het kantongerecht, dan was hij vandaag blijven liggen. Behoedzaam verkennt hij zijn lijf om te zien, welke scharnieren nog zonder pijn werken. Het gevoel doet hem denken aan de ochtend na de dag, dat hij voor het eerst sedert lang weer heeft paardgereden.

Paardrijden! Waar is die goede tijd gebleven? Hoelang heeft hij al geen fatsoenlijk paard meer tussen de knieën gehad?

In de spiegel beziet hij het smalle gezicht met de strakke, rechte lijnen en vlakken. Zijn grote mond spleijt in een sterke lach, doch hij komt snel tot bedaren, want nu raspt er een stuk prikkeldraad op en neer in zijn rug. 'Zo'n fikse, ferme wolk van een jongen!' mompelt hij. 'Ik zàl hem krijgen.' Tegen elf uur sleept hij zich naar het kantongerecht en bij de ingang botst hij bijna tegen een confrère.

'Bonjour Dacka! Hoe gaat het?'

'Voorzichtig rangeren,' zegt hij ernstig, strompelt de trap op en staat daar tegenover de Kantonrechter-plaatsvervanger Mr. Dr. Karel van der Kalck, alomtegenwoordige.

'Dag meneer Dacka!' Hij is steeds de eerste, als het op vriendelijkheidjes aankomt. 'Wat scheelt eraan? Slecht ter been?'

'Meneer de Kantonrechter!... Nee, ik heb 't in m'n lenden!'

'Toch geen reumatiek?'

'Reumatiek ligt ver boven mijn stand. Kan ik niet betalen.'

'Over stand gesproken: u moet niet zo min doen over uw voorouders...

De Dacka's waren zeer aanzienlijke mensen en hebben in Brabant een belangrijke rol gespeeld. Al in zestienhonderdvijftig is er een Dacka drost van Hagenburg. In alle archieven van Brabant vind je ze terug als hoge regeringsambtenaren, bij de rechterlijke macht en als notarissen. Wist u dat niet?

'Jawel, maar ik verbaas me, dat u het zo goed weet... 'k Wist niet, dat u ook al aan genealogie deed. Overigens ben ik de laatste van het huis Usher en kunnen we afspreken dat het roemruchte geslacht lelijk in dé-confiture is. Als de kerels nou zo verstandig waren geweest om bijtijds rooms te worden... Maar nee! Als ik mezelf naga, schijnen ze allemaal even eigenwijs te zijn geweest.'

Van der Kalck stoot enkele zachte, neutrale geluiden uit en stapt van het gevaarlijke onderwerp af.

'Wat ik zeggen wil: gaat u van faculteit veranderen?'

'??!'

'Ik zie u zo vaak in de auto van Doctor Vlimmen, dat ik al ging denken, dat u het vak aan 't leren was.'

Dacka heeft onmiddellijk zijn voelhoorns uitstaan. Hij voelt de Zwijger op de juiste zwaarte aan... Over Vlimmen wou je 't hebben? Die is dus ter sprake geweest, natuurlijk voor de benoeming aan het slachthuis... Wacht, ik zal je helpen.

'O ja! 'k vind het een zeer interessant bedrijf en niemand, buiten de lui van het vak, weet er iets van. Vlimmen weet bovendien alles op een smakelijke manier uit te leggen... Neemt het geweldig serieus op.'

'Ja, ik hoor, dat hij bijzonder goed staat aangeschreven als veearts.'

Dacka is iemand, die reageert op het flauwste drukje... Als veearts, als veearts?... Er is geroddeld? Dan met grote, starre ogen en wenkbrauwen die haast springen, zo strak staan ze:

'Hij is een van de weinige mensen in Dombergen, voor wie ik respect heb.' Hier voelt hij zijn gekwetste ribben en vindt zichzelf geestig zonder het te bedoelen. 'Die man studeert, houdt zijn spullen bij, werkt hard en maakt geen praatjes'... (Nu even remmen)... 'Het enige wat hem mankeert, is een beetje groter idee over zichzelf.'

'Noemen ze dat tegenwoordig niet minderwaardigheidscomplex?'

'Als Vlimmen zijn eigen werk doet, weet hij precies wat hij waard is. Maar daarbuiten heeft hij het zeker, zoals wij allemaal ongeveer, is 't niet... Wordt ons op de universiteit grondig ingeheid. Juist de lui, die er vrij van zijn, moet je in de gaten houden...'

De plaatsvervangende kantonrechter blijft nog wat.

'...Onze normale zogenaamde intellectueel kan op school precies genoeg leren om te ontdekken, dat hij heel weinig weet. Als hij dan zijn best blijft doen, brengt hij 't verder. Ik bijvoorbeeld heb ruimschoots tijd en probeer in alle bescheidenheid iedere dag nog wat te leren. Soms heb ik nog het vage idee, dat ik toch wel het een en ander weet, maar ik geef

de moed niet op en hoop, dat nog eens de grote dag zal aanbreken, waarop ik voor de spiegel kan gaan staan en zeggen: Floris Dacka, je weet *niets!*'

Van der Kalck krijgt er plezier in.

'Als je hier in Dombergen op een of andere vergadering komt,' gaat Dacka verder, 'hoor je de eerste de beste vrijgestelde met een grote stem even een vraagstuk oplossen, waarover u en ik in alle omstandigheden onze mond zullen houden. Dergelijke lui zijn ons een stuk vóór.'

'Ja,' lacht Van der Kalck berustend. 'Charlatanerie is steeds een lonend bedrijf geweest en dat zal zo nog wel een poosje blijven.'

Als hij afscheid heeft genomen van Dacka en langs het parket loopt, denkt hij toevallig aan het nieuwe gemeenteraadslid Van Heusden en gaat even binnen. Langs een omweg en zonder dat de klerken iets bepaalds er achter kunnen zoeken, laat hij zich de dossiers geven... Juist! O.M. contra Van Heusden... Dromerig en verstrooid slaat hij het even open...

...verscheen voor mij... Doctor Johannes Maria Vlimmen, Keuringsvce-arts, wonende te Dombergen.

Zo-zo! Dat noemen we Jan Durf! Johannes Maria Durf... Er is nog geen dagvaarding. Zou de ambtenaar willen schikken? Nee toch! Zo'n zaak komt zelden voor en hoort dus op de zitting thuis. Misschien zit de jonge Bosch van Brekenweerd er een beetje tegenaan te kijken maar hij kan toch modellen van oude zaken vinden! Van der Kalck zal het in de gaten houden, een woordje plaats en een handje toesteken, als 't nodig is. Rekken kan voorlopig geen kwaad, maar de doofpot is hier niet de aangewezen methode...

Hij onderdrukt bescheiden een geeuw, laat het dossier dichtvallen en legt het quasi-verstrooid en spelenderwijs zó precies in de stapel dat de klerken niet meer kunnen nazoeken, in welk dossier hij zijn neus gestoken heeft. Voor alle zekerheid kijkt hij nog enkele andere in, die hem in 't geheel niet interesseren.

Terugwandeland naar het gemeentehuis, langs een stil binnendoortje, monkelt Van der Kalck nog even over het gesprek met Dacka, want hier in Dombergen overkomt het hem zo zelden, dat iemand anders zegt wat hij zelf denkt. Dit is een ander kwaliteitje dan meneer Treeborg. Dit is ras en ras verloochent zich zelden. Van zo'n jongen zou iets te maken zijn, maar je kunt nu eenmaal geen ijzer met handen breken. Jammer! Die mallotige tante van 'm heeft hem zowat op de keien achtergelaten, naar het schijnt. Waarom blijft hij eigenlijk hier?...

In de vestibule ziet hij aangenaam verrast de nieuwe bezoeker en weet al waarvoor deze komt... Moeilijkheden in het veefonds natuurlijk!

Frieke Uitewillegen is een boer naar zijn hart, het goeie ouwe soort, dat hij zo graag ziet... Schoon afgeborsteld is het grappige, zwarte jasje met de korte pandjes, dat er ongeveer uitziet als een jacket met afgesneden

slippen... Degelijk laken, afgeboord met sterk zijden veterband, onverslijtbaar en nog even nieuw als toen Frie, ruim vijfentwintig jaar geleden, trouwde... Misschien is het zelfs nog de vermaakte en gemoderniseerde jas van de ouwe Uitewilligen, die toen pas – betrekkelijk jong nog – gestorven was... Het vest is hoog dicht en laat slechts even zien, dat Frieke een proper, grijsgeruit overhemd draagt; het kraagje is dichtgestrikt met een zwartzijden koordje waaraan twee pluizige balletjes bengelen; zijn helderbruine ogen staan een tikje uit elkaar en nu hij Van der Kalck aankijkt, is het of hij, door en over hem heen, ver vooruit staart over een wijd stuk land.

Frieke behoort tot de elite van het Brabantse boerenfolk. Niet arm, niet rijk, algemeen geacht en van onbesproken roef. Voorzichtig en ouderwets, maar genoeg gezond verstand om zich aan te passen aan de eisen van een nieuwe tijd, zonder zelf een haar te veranderen.

Zodra hij de wethouder ziet, is de statige vestibule bekend terrein. Zijn houding is volkomen ongedwongen, niet te vrij en niet verlegen. Zijn zijden petje neemt hij af, maar Van der Kalck, die een hoofd boven Frieke uitsteekt, zet het hem dadelijk met een duw onder de elleboog weer op, want het 'trekt' in de gang en ge hebt gauw een klets te pakken met dit weer, Frie!... En hoe plezierig voelt zij aan, de hand die Frieke hem geeft: droog, fris en hard als een stuk metaal.

Ja, zijn petje neemt hij af; hij wil de geleerdheid, het fatsoen en het gezag eerbiedigen. Alle gezag komt van God, zegt de pastoor, en uwe meerderen zult gij gehoorzamen, maar Frieke weet dat uit zichzelf ook wel... Overigens staat hij echter met de machtige wethouder op een zekere voet van gelijkheid: Karel van der Kalck kan onder alle omstandigheden op Frie Uitewillegen rekenen, dat weet-ie en het is niks meer dan eerlijk, dat Frie kan aankloppen bij Karel, wanneer hij ergens niet goed blijft mee weet...

Van der Kalck heeft zijn gast in een gobelin-zetel gedrukt en zal eens zien of hij ergens 'n ouwe sigaar heeft liggen, waar Frie niks op tegen heeft. Uit een strakke zilveren doos, met satijnhout gevoerd, verschijnt de 'ouwe' sigaar en deze is volstrekt niet overdreven; een behoorlijk, bekend merk, niet te groot, niet te klein, en kost een dubbeltje. Zelfs voor de Commissaris der Koningin heeft hij hier in het stadhuis geen betere.

'En ge zit natuurlijk mee 't veefonds, Frie?' Er zijn ook boeren, die hij in zuiver Nederlands aanspreekt. Dan is er gewoonlijk iets niet in de haak met die boeren.

Godefridus Uitewillegen is bestuurslid van de afdeling Borveld van de N.C.B. en tevens voorzitter van het veefonds. Hij begint te vertellen en verliest er niet veel woorden over; dat hoeft hier niet... Er wordt verschrikkelijk gemopperd in het fonds. De pot verwijt de ketel. Bij Rinus Lauwerijssen heeft het fonds in een paar weken drie beesten op moeten ruimen, en nu zijn alle duvels los. Frieke begint er soms zó genoeg van

te krijgen!... Net of Rinus 't voor z'n plezier gedaan had en om de anderen te pesten, zó werd er gepraat... 't Lag natuurlijk ook veel aan de slechte tijd; de boeren krijgen haast geen geld meer in d'r vingers en... Uit louter gewoonte zou Frieke verder geklaagd hebben, maar bedenkt zich gauw. Karel van der Kalck weet immers precies, hoeveel geld de boeren op de dag van vandaag in handen krijgen!

Boeren, die een grote stal hebben en veel geluk, betalen op een jaar wel een hele koe aan de hoofdelijke omslag, zonder dat zij zelf de veearts ook maar over de vloer hebben gehad. Dat is verschrikkelijk onplezierig en hun geluk zien zij al gauw aan voor eerlijkheid, oppassendheid en goed-boeren. De leden aan wie het fonds moet uitkeren, missen natuurlijk deze kwaliteiten volkomen.

Nu heeft Frie zelf een koei, die het niet goed doet. Eergisteren merkte de vrouw, dat er iets haperde, en daarom liet hij maar dadelijk Vlimmuzze roepen, opdat ze toch vooral maar niks konden zeggen... 'Ik zeg tegen Vlimmus: probeer mar wa ge kunt en maakt ze in godsnaom beter, want ik heb er wa veur over, als ze nie veur 't fonds komt. 't Is de leste tijd toch al zun herrie, en ik ben voorzitter...'

Maar Vlimmen hoefde hij verder niks te vertellen, die wist er alles van. Ja, zeit-ie en hier op 't Laar, bij Pirke Moens, was hij nou pas geroepen, terwijl hem al een maand geleden door de burenen was gezegd, dat er bij Pirke 'n koei ziek was. En eerst 'n destag was Vlimmus er dan ten leste toch bijgehaald. Pirke stond er bij te sakkeren over dat kreng, en 't is 'n echt rotbeest, en ze had hem zoveel geld gekost, en hoe eerder dat-ie er af was hoe liever...

Dat 't beest moedwillig verwaarloosd was, had Vlimmus al direct gezien, zeit-ie. Ze hadden 't zo lang laten aanlopen tot ze niet meer vrat en geen melk meer gaf. Mager als een geraamte. Hij had ze ingespoten en dat hielp niks meer, en gisteren had hij ze dan maar afgekeurd. En Vlimmus zei rechtuit, dat 't zo geen eerlijk spul meer was, en dat ie als veearts wel 'ns kwaad kon worden, als hij zoiets zag. En hij kon achteraf niks mee zekerheid zeggen, zeit-ie, maar zoveel toch wel, dat de koei 'n grote kans had gezien om beter te worden, als ze hem bijtijds geroepen hadden. Volgens Vlimmus was die koei Pirke 'n bietje tegengevallen, en zo gauw ze iets kreeg, had hij ze maar moedwillig laten verrotten.

'Da durfde-n-ie gerust te zeggen, al kreeg ie Pirke nooët meer als klaant, zee Vlimmus.'

'Zo-zo, daar kan Pirke het voorlopig mee stellen. Dat is toch Pirke Moens, die honderdduizend rijksdaalders heeft gebeurd voor z'ne grond?' vraagt Van der Kalck voor alle zekerheid, want er zijn veel Moensen en nog meer Pirke's in de streek.

'Precies. Ja-ja. Maar Vlimmus zei nog veul meer, hij zei, dat 't 'n schandaal was, dat er kwaadgesproken werd over Rinus Lauwerijssen, waar hij kort achter mekaar drie beesten had moeten opruimen. Want die drie

gevallekens waren alle drie even eerlijk, en voor Rinuzze-zelf was 't ook 'n grote strop. De mens zou dadelijk driehonderd gulden neertellen, als 't niet waar was. 't Is meer dan erg voor dieje jongen, zei Vlimmus, hij is er 'n paar jaar mee achteruitgezet. Maar dat vuil Pirke, dat wezenlijk de boel vernukt, daar wordt niet over gesproken, zeit-ie... Zo zitten we d'r mee,' zucht Frieke en laat met een plof de handen op de knieën vallen. 'Ik kan oe zegge, meneer Van der Kalck, da'k er m'nen buik van vol heb. Op de volgende vergadering zal 't wier 'n gekwèk zijn, da heuren en zien vergao.'

Van der Kalck begint te adviseren.

Op die vergadering moet Frieke ze allemaal vóór zijn. Zo gauw de bijeenkomst geopend is, springt hij op z'n achterste benen en zegt: Wàt wilde gullie? Zullen we 't fonds maar afschaffen? Zullen we maar teruggaan naar dieje goeie ouwe tijd toen de beste boer van 't land in één jaar tijd straatarm kon worden? Of ielkend'een zich maar laten verzekeren bij 'n grote maatschappij, waar wildvreemde mensen rijk worden van jullie zuur verdiend geld? Niet afschaffen? Nou, dan zullen we 'ns wat anders vertellen. Wanneer er in 't fonds 'ne toestand ontstaat zó, dat 'nen fatsoenlijken boer de schrik om het hart slaat, wanneer er volstrekt buiten zijn schuld één koei moet opgeruimd worden, laat staan drie, terwijl er van de andere kant leden zijn, die het met de goeie trouw niet zo nauw nemen en misbruik maken van 't fonds, ja, dan is er iets voor te zeggen om het maar op te doeken...

En dan zal Frie de kat de bel aan moeten binden, en Frie alléén... Van de andere bestuursleden zal hij niet veel steun hebben. Ze zullen er wel voor t'rugschrikken, voor zover Van der Kalck ze kent. Honderdduizend rijksdaalders maken indruk! Nelis Riethoven zal al dadelijk niet mee willen werken, want Nelis zou graag zien, dat z'ne zoon met een van die rijke dochters van Pirke ging trouwen. Maar al dat geld verandert niet, dat Pirke als boer en mens nooit gedeugd heeft en nooit zal deugen. Dat Frie Uitewillegen — ook al had hij geen hemd aan z'n gat — als boer en als mens torenhoog boven Pirke Moens uitsteekt... En nou hoeft Frieke niet zo beteuterd te kijken, want hij kan het zonder schrik doen. Van der Kalck staat achter hem.

Nu moeten zij dus eerst te weten zien te komen, of Doctor Vlimmen voet bij stuk houdt en of Frie van zijn verklaring gebruik mag maken op de vergadering.

Er wordt getelefoneerd naar Vlimmen, eerst naar zijn woning, dan naar het slachthuis... Ja, hij komt toevallig net de poort ingereden! Als de portier de dokter zal roepen, krijgt Frie de telefoon in zijn hand en Van der Kalck luistert mee aan de tweede ontvanger.

'Ja, dat heb ik gezegd en daar blijf ik bij,' zegt Vlimmen. 'Ik zie geen enkele reden, waarom ik de waarheid niet zou mogen zeggen... Op papier geven?... Nou, dat is een beetje overdreven; dan is het, of het van mij

uitgaat, terwijl ik toch niet aangesteld ben als een soort controleur van het veefonds, is 't wel? Doe zo: schrijf mij namens het veefonds, dus als voorzitter, een brief om inlichtingen. Dan zal ik daarop antwoorden...' Wanneer Frieke vertrokken is, kijkt de wethouder op zijn horloge en vindt, dat het vandaag de dag van Vlimmen schijnt te zijn. Het is kwart voor twaalf en de hele ochtend heeft hij niets anders gehoord dan Vlimmen, Vlimmus, Vlimmuzze... Als 't nu maar gedaan is! Die man wordt een obsessie!...

Het zou nog veel erger worden...

HOOFDSTUK 19

Van Heusden, slager en gemeenteraadslid, is vandaag naar de maandelijkse veemarkt in Hagenburg geweest, niet zo zeer om zaken te doen, als om zijn nieuwe politieke functie ook daar eens te laten bewonderen en begieten. Hij is naar verdiensten gehuldigd en bij zijn thuiskomst in de namiddag is hij half dronken. Heel dronken wordt hij niet meer.

Zijn vrouw heeft hem deze morgen op een bijzonder schelle manier in het uitzicht gesteld, dat het 'er zal spannen' als hij wéér zat thuis durft komen.

Nu hij zijn huis nadert, wordt zijn gang zeer rechtzinnig, maar zijn gezicht verraadt hem met de uitdrukkelijkheid van een paarse seinvlag... Hij loopt 'achterom' met een veel te onnozel gezicht en begint al dadelijk op zijn strafste vloeken te kauwen, als hij ziet, dat zijn mooie manieren niet veel baten. Want Lucie, het sprietige kind, wier mazelen zo wijd en breed zijn besproken door Karel van der Kalck, kijkt hem slechts één seconde aan met die vroegwijze ogen, waarin al een beetje gekriebeld leedvermaak ligt over de scène die nu gaat volgen en meteen stuift ze zonder één woord naar binnen om moeder te waarschuwen, dat 'onze Pa' thuisgekomen is, en het wordt gezegd op die hijgende fluistertoon, die aan Pa's toestand niet veel twijfel laat.

Maar zijn dronkemanswaardigheid staat hem niet toe van zo iets kennis te nemen en daarom gaat hij met ongewone belangstelling even het plakkerige werkplaatsje binnen, waar het halfwasje hevig schrikt en hem aanstaart als was hij een wild dier. Van Heusden kijkt geërgerd langs de jongen heen en vraagt grollend, of er iets geweest is.

Ja! Het knechtje komt tot bezinning en vertelt, dat ze geweest zijn van boer Hezemans op de Lievendaal, of de baas vandaag nog een koei kon komen slachten... Tegen alle gewoonte in besluit de baas dadelijk te gaan. De koe van Hezemans komt zelfs zeer gelegen. In potsierlijke bedrijvigheid kijkt hij op zijn horloge, vraagt of de fiets opgepompt is, pakt het leren foedraal met de messen en het aanzetstaal, bromt, dat de bijl aan de fiets moet gebonden worden, en gaat het huis in met een bedoening, alsof hij niet weet waar zijn kop staat van de drukte. Daar loopt hij recht

naar boven, trekt zijn zondags pak uit en komt terug. Hij brengt het er goed af, zonder enige gevechtaanraking, want de vrouw wordt juist bezig gehouden in het winkeltje.

Als de baas nu van achter op de fiets wil stijgen, schuift zijn voet van de step en valt hij met de elleboog hard tegen de regenton, die een prachtige holle bons geeft. Hij krabbelt moeizaam overeind, is dwaas genoeg om eens achterdochtig naar het krechtje te kijken, en ziet, dat de jongen veel te schielijk zijn hoofd uit het deurgat wegtrekt.

Nu moet er niets meer bijkomen, of het nieuwe raadslid is in staat eerst het knechtje op straat te schoppen, dan naar binnen te stormen en het een en ander kort en klein te slaan op het eerste woord, dat hem niet bevalt.

Het loopt goed af. Hij geraakt toch op weg en rijdt een beetje vaag van stuur in de richting van de Lievendaal. Het vlammetje van zijn roes, dat sinds Hagenburg niet meer opgerakeld is, brandt onplezierig laag; de gloei-hitte is er af, het smeult nog slechts en stuwt een giftige walm door zijn bloed. Zijn mond is klef en zurig, zijn ruggegraat melig, zijn hoofd gekookt; heel zijn lijf betaalt mee.

Maar ginds bij de landweg naar de Lievendaal ligt het Wit Paardje. Tegen de witgepleisterde herbergmuur herkent hij al van heel ver de zwartmarmeren plaat van de brouwerij De Schaapskooi, en bij de gedachte aan het zware, donkere trappistenbier raakt zijn zandige tong al wat lossier...

Het bier loopt hem als een weldadige koudwaterstraal tot op de bodem van zijn branderig lichaam... Zijn besluit staat vast. Bij Hezemans kunnen ze stikken mee d'r koei. Morgen tijds genoeg en nu blijft hij hier een uurtje op zijn gemak zitten. Af en toe 'n trappisten... En het nodige politieke gezwets met de herbergier...

Hij heeft geen geluk. Nu hij met een machtige zucht het glas vooruitschuift om het nog eens te laten vullen zegt de kastelein heel vriendelijk: 'O, da's waor óók, meneer Van Heusden! Ge gaot zeker slachte bij Hezemans? Tinuske was vanmerrige hier, en die zee 't nog.'

Nu is de pret er af. Hij weet, dat ontkennen niet helpt, dat hij eraan vastzit, en bromt onwillig toegevend... Het is de eerste keer, dat de kastelein 'meneer' tegen hem zegt, dus die weet er alles van. Van de raad... Moet tegenwoordig z'ne naam een beetje ophouden, vooral tegenover zo 'ne kletsmeier van 'nen herbergier... Dat 't verrèkt!

Natuurlijk heeft hij in al deze drukte zijn schietgerei vergeten. Het is zelfs meer dan waarschijnlijk, dat hij in het geheel geen verdovingsapparaat bezit, want hij vergeet het steeds en overal... Die koei krijgt hij toch wel kapot, heeft ze nog allemaal kapot gekregen...

Er is nog geen vuiltje aan de lucht. Van het proces-verbaal, dat door Karel van der Kalck in het oog wordt gehouden, is hij zich niet bewust... Vlimmen heeft wel een paar keer een grote smoel tegen hem opgezet over dat verrekke schietmasker, maar dat zal hij voortaan wel uit zijn lijf laten tegenover een lid van de raad...

Bij Hezemans is er dadelijk volk genoeg bij de hand. Er zijn drie grote zoons en nog enkele burens. De koe wordt op het erf gezet en met de kop laag bij de grond vastgebonden aan de ijzeren stang van de dorsmachine. De slager heeft zijn jasje aan een staak gehangen, de bijl losgemaakt, en krijgt nu de dolk om het beest eens gauw even de 'neksteek' te geven. Maar een neksteek is geen kwajongenswerk en zeker geen karweitje voor een wankele slager. De dolk moet bij de eerste, snelle steek zuiver geplaatst zijn tussen de eerste en tweede halswervel en doordringen tot in het rug-gemerg. Het is niet zo elegant als schieten, maar het heeft dezelfde vlugge uitwerking, wanneer het goed gebeurt. Nu mislukt de steek... De koe brult en rukt, dat de dikke stang er van buigt. De slager wil de fout herstellen, doch dit is waanzin, nu de koe zo te keer gaat, en 'ons Tinuske', de oudste zoon, een stevige, gedrongen werkboer van vooraan in de dertig, rukt hem het mes uit de hand. 'Schai uit, gatverdimessen beul!!!' Ook Hezemans zelf begint te mopperen... Wat is dat ook voor een manier van slachten?!

Eerst probeert Van Heusden er een vergoelijkend grapje van te maken: 'Ik vuul er niks van,' grijnst hij. 'Gij soms?... Nou, dan mot 't jou toch eender zijn, hoe ik 't doe!!' Nu hij geen antwoord krijgt, vlamt zijn woede op: 'Waor moei-de oew eige mee, goddomme?' Hij is dadelijk op dreef en vloekt op zijn paasbest. Of er hier 'n koei moet geslacht worden, of niet, sakkerdeju. Waar ze hem eigenlijk voor hebben laten komen, god-hieren-daar. Of ze soms denken, dat hij niks anders te doen heeft?...

Hij kent zijn macht; zij kunnen toch nergens anders terecht, sinds Huiskens is opgehouden met de noodslachtingen. Maar de boeren staan er te dreigend bij. Tinuske heeft nog steeds de dolk in de hand en zo woedend is de slager niet, of hij weet wel, dat hij niet moet proberen het wapen met geweld te heroveren, want Tinuske staat alom bekend als een manneke, dat om de bliksem niet mak is, als hij kwaad wordt...

Dan krijgt hij een nieuw idee en grijpt onverwacht naar de bijl. Ha, hij zal die strontboeren eens laten zien, dat hij zich niet laat vangen voor één gat... Dan maar zonder neksteek! De hersenpan inslaan!... Voordat iemand het kan verhinderen, botst de achterkant van de bijl met een bovenarmslag tegen de oersterke schedel...

Een lap vel scheurt los van het voorhoofd. Uit een der neusgaten sijpelt een stroperig straaltje bloed... Maar de koe valt niet. Het brullen houdt op: het dier is half versuft en kreunt nog slechts...

De boeren staan een ogenblik verbijsterd te kijken, maar het gillen van de boerin, die in huis vlucht, brengt hen spoedig tot handelen. Voor een tweede slag krijgt Van Heusden geen kans, want het hete Tinuske is er tussen gesprongen, en met een vloek, die anders klinkt dan 'gatverdimme' en bewijst, dat het ernst wordt, rukt hij de zwevende bijl uit de handen van de overrompelde slager en dreigt hem de hersens in te slaan, als hij het waagt nog langer zijn koei te mishandelen. Ook de andere boe-

ren dringen op in een houding, die de dronken woesteling te denken geeft. Hij ziet er dan ook wijselijk van af. Met een spottend beleefd gebaar geeft hij gemaakt-kalm de raad om het dan maar zelf te doen. Trekt een overdreven grijns, blaast af en toe eens zeer minachtend door zijn neus en doet alsof het hem op voorhand al kostelijk amuseert, wat er nu gaat gebeuren.

Maar de boeren halen touwen. Met een lang koord, enkele malen om het dier gewonden, snoeren zij het vlug en handig tegen de grond. Dit hebben zij Vlimmen al zo vaak zien doen; het gaat snel en pijnloos. Tinus heeft eigendunkelijk het grote mes van de slager uit de leren houder gehaald en probeert de scherpte eens op zijn duim... De benen worden goed vastgebonden en zij draaien de kop zo, dat de beide horens op de grond steunen, de neus naar boven en de keel strak gespannen... Tinuske komt een beetje aarzelend met het lange mes aandragen...

'Zij toch voorzichtig, da ge 't bist gin zéér doet!' hoont de slager.

'Vlak bij de kop, Tinus!' mompelt een buurman, die de hoorns vasthoudt, maar Tinuske weet dat wel. 'Jao, daor!' moedigt de boer hem aan.

Hij bijt op de tanden en snijdt. Zodra de zachte keel wijd opensplijt onder het vlugge mes, springt hij achteruit, geschrokken van zijn eigen moed. Nu ziet hij erg wit om zijn neus, maar hij heeft het er bèst afgebracht, ons Tinuske! Het bloed spuit met krachtige stralen en stroomt in alle richtingen over het erf in een troebelrode plas... Nog wat doodskrampen, en na enkele minuten is het afgebeulde dier uit zijn lijden verlost.

De Hezemansen staren een ogenblik in stille aandacht naar hun trouwe koe. De slager is volkomen verslagen; weet niet wat hij moet aanvangen... 'Hè-hè, goddank, dat 't afgeloëpen is,' zucht de boerin vanuit de deuropening. 'Hier Tinuske, drinkt mar 'ns!'

Maar Tinus veegt met zijn bebloede hand het koude zweet van zijn voorhoofd, drukt de beduusde Van Heusden zonder complimenten het mes in de hand en snauwt hem toe: 'Hier rotzak, nou kun-de gij verder werke!'

De volgende dag is het toch Vlimmen, die de noodslachting komt keuren, want Dirksen moet weer een studiec commissie rondleiden door het slachthuis.

Hij staat even met open mond te kijken. De slager heeft alles kapot gemaakt, zodat een groot deel van de darminhoud is uitgesmeerd over de lege buikholte, waarvan het vlees haast niet meer te zien is onder de dikke laag drek en mest. Het is grondig gebeurd en lijkt veel op sabotage. 'Smakelijk eten!' zegt hij tot Hezemans. 'Dat beest is proper en netjes afgeslacht. Is dat weer een kunststukje van meneer Van Heusden?'

Meer hebben de boeren niet nodig. Er volgt een verslag van fotografische juistheid en dan nog in schrille kleuren...

'Mooi zo!' besluit Vlimmen. 'Je begrijpt zeker wel dat dit lijk afgekeurd wordt?'

Ja, dat hadden ze al dadelijk gezegd. Zouden het nu zelf niet eens meer lusten. Hezemans zal op de eerste de beste vergadering van de Boerenbond toch eens 'n boeksken open doen. Wat denkt-ie wel, dieje zot, dieje zatlap?...

Vlimmen laat hart en longen uit de drekkerige hoop ingewanden opvissen. Met het propere blinkende keuringsmes doet hij enkele sneden en even later trekt hij met een tangetje de helft van de roestige haarspeld uit het veretterde pericard.

'Deze keer is 't een haarspeld!... De andere helft laten we maar zitten.' 'Kek-kek!' zegt Hezemans. 'Ge hebt 't dan toch wel goed veurgehad.' Vlimmen waarschuwt de boeren. Alles zó laten liggen en zorgen dat er geen honden of katten bij komen. Er zat veel etter in het beest, en Van Heusden heeft zo artistiek geslacht, dat die overal heen is kunnen vloeien...

Op het slachthuis brengt hij rapport uit. In de namiddag gaat Dirksen zelf naar Hezemans in gezelschap van de opzichter van het slachthuis, een gewezen marechaussee, die nog als onbezoldigd rijksveldwachter voor de verbaaltjes zorgt. Deze voorziet moeilijkheden, omdat eigenlijk Tinuske het beest ten slotte geslacht heeft. Maar Dirksen lapt deze juristerij aan zijn laars... Zal in het proces-verbaal verklaren, dat zijns inziens het slachten zonder voorafgaande verdoving door Martinus Hezemans, voornoemd, in de gegeven omstandigheden alleszins gerechtvaardigd was. Overigens zorgt hij ervoor, dat de gehele nadruk wordt gelegd op de dierenmishandeling...

Een paar dagen later leest Van der Kalck het bloederig verhaal... Oei-oei, dat wordt een rechtszaak. Meneer Van Heusden is al verdronken, voordat hij... de raadzaal gezien heeft!

HOOFDSTUK 20

Die winter verongelukte Klein-Jantje Piggen, het smidje van Oetelbeek.

Vlimmen hoort ervan, 's morgens na het ongeluk, wanneer hij langzaam de draai neemt bij de herberg 'De Dorsvlegel', waar de grote Hagenburgse weg wordt gesneden door de grindweg van Oetelbeek naar Driegehuchten. Want de herbergier vond het gewichtig genoeg om de hand op te steken en hij vroeg met zijn neus over de glasruit van het portier, of de dokter het al wist van Klein-Jantje Piggen...

Vlimmen zit verslagen... Klein-Jantje is jaren geleden zijn leerling geweest op de Cursus-Hoefbeslag, die Vlimmen iedere winter geeft aan de jonge smeden van ver in de omtrek, die het examen voor gediplomeerd hoefsmid willen afleggen. En Klein-Jantje was een van zijn beste vriendjes; veruit de handigste, vrolijkste en ondeugendste van alle cursisten. Dat was nog in het begin van Vlimmen's praktijk, toen Jantje Piggen, de vader, nog leefde, en Klein-Jantje nog maar 'n jaar of zestien was. Want Grootva-

der Piggen heette in zijn tijd Jan, daarom werd de vader Jantje genoemd, en zo bleef er voor het laatste smidje, toen hij ook Johannes gedoopt werd, niet anders over dan Klein-Jantje, ofschoon hij op 't laatst zijn vader glad over de kop was gegroeid...

Klein-Jantje zou voor Vlimmen hebben gevochten, en van de weeromstuit werkte zijn vader de kwakzalver, die vóór de komst van Vlimmen daar in de buurt opgang begon te maken, eruit bij de boeren en Vlimmen erin. Dat de hele streek rond Oetelbeek, van de Seefhoek tot Driegehuchten toe, zo snel voor de nieuwe veearts gewonnen was, lag voor een groot deel aan de smid van Oetelbeek.

De Piggens waren mensen van geld, en op het dorp wist iedereen je haarfijn te vertellen, dat Klein-Jantje niet met een hamer in zijn hand zou gestaan hebben, als hij beter had opgepast en op school beter zijn best gedaan... Enigst kindje, veel te veel bedorven natuurlijk... 'n Enig kind is een zeldzaam verschijnsel in een Brabants dorp, maar de Oetelbeekse dokter Verbeek zou het gemakkelijk kunnen verklaren, als hij wilde, want hij zou niet precies meer kunnen zeggen, of het nu achttien of negentien miskramen zijn geweest, die Moederke Piggen heeft doorstaan... Klein-Jantje Piggen speelde in Oetelbeek voor afschrikwekkend voorbeeld. 't Was een beest! Zijn kop stond alleen naar grapjes en deugnietereien. Als hij op het dorp de boel op stelten kon zetten en met deftige mensen de kachel aanmaken, leefde hij pas... En het ergste was, dat grote mensen, die beter moesten weten, waarachtig nog graag met hem te doen schenen te hebben.

Als de boeren kwamen met hun paarden of hun gebroken gereedschap, en ze waren met enkele mensen bij elkaar, dan leek de smederij vaak een kermistent. Hij liet krachttoertjes zien, ging weddenschappen aan, liet hen proberen of ze een wandelstok konden vooruitsteken, als hij aan het uiteinde een gewoon kort jasje hing. Daar vlogen ze in, soms vier volwassen boeren tegelijk, en zodra bleek, dat het vlugge, magere smidje het wèl kon, betaalden ze schimpend het verloren glas bier in 'Het Fortuintje'. Daar had Klein-Jantje hen ver genoeg, maakte de zaak goed aan de gang door zelf ook een paar glazen te betalen, en tien tegen één werd het dan zo'n feest, dat de boerinnen ongerust werden en naar het dorp kwamen om hun venten uit de herberg te halen. Maar lang tevoren was de vlegel ongemerkt verdwenen, stond dapper te hameren in de smidse, waar de verbolgen vrouwen kwamen informeren, en hij deed er dan van zijn kant nog eens extra de boter bij over dat gezuip in 't 'Fortuintje'... Hij was een publiek gevaar voor Oetelbeek. Alle dorpsmeisjes werden gewaarschuwd, sommigen zelfs dagelijks, maar het hielp niet. 't Was eigenlijk vreemd. Mensen, die thuis in alle ernst zaten te vertellen, dat het 'n schandaal was, en dat er toch iets tegen gedaan moest worden, betrapten zich er op, dat ze al een lachend gezicht trokken, wanneer zij de schelblonde kuif van het smidje in de verte zagen naderen, en beantwoordden

opgewekt en vriendelijk het grapje, dat hij altijd gereed had. En dat op een ogenblik, waarop het hele dorp nog sprak over de 'ontigheid', die hij Nelie van Berkel had nageroepen.

Dat zat zo: Klein-Jantje had tassen licht en donker met een paar van zijn kornuiten op de balken van de hoefstal gezeten, en 't was erg stil op de markt, toen Nelie voorbijkwam... Ze was toch al zo'n zuur kwezel-tje! Op 't laatst – toen ze al hard naar de veertig liep – had ze nog 'ne man gevangen, en nu was ze al zeker acht maanden 'onderweg'. In heure trouw had ze alevel haar kwezelstreken maar niet kunnen afleren, ze was nog net zo 'krikkel' als vroeger.

Ja, ze liep moederziel-alleen over de markt met heuren dikken buik, en toen ze langs de smidse kwam, riep de vlegel opeens heel hard:

'Goeien aovond saome!!'

En die andere varkens moesten zo verschrikkelijk lachen, dat ze voor dood van de hoefstal vielen... Nelie was recht naar de pastorie gegaan en de pastoor had gezegd, dat het wel leek, of dieje snotneus van de duvel bezeten was...

De Piggens hadden van verschillende kanten geërfd, zij waren rijk, en bovendien mensen waarop niet dāt aan te merken viel, maar toch zag Klein-Jantje kans om grote ruzie te krijgen met de zwaarlijvige pastoor, die in een Buick van achtduizend gulden rijdt, en volgens Dacka moet worden opgehangen, zodra Gervatius, de gastenpater van de Trappisten, het Latijnse begrafenislied heeft gedicht. Meneer Pastoor had al gezegd, dat er 'ne kwaje tuk in dieje jongen zat, en dat er niet veel van terecht zou komen, toen Klein-Jantje nog op de catechismus was. Misdienaar mocht hij niet worden, ofschoon Moederke Piggen genoeg had laten merken, dat ze zoiets graag zou zien.

De ruzie, die tevoren nog maar gesmeuld had, laaide uit, toen de vader van Klein-Jantje gestorven was... Na de begrafenis kwam de pastoor op bezoek en zei wat de grootste troost was voor de weduwe: Jantje was heel z'n leven zo'n brave mens geweest, en had zoveel goed gedaan aan de kerk, dat hij op deze ogenblik allang bij Onze Lieve Heer in de hemel was. Ja, daar was de pastoor vast van overtuigd, en dit aanloopje nam hij om eens te praten over de Missen, die nu voor de overledene moesten gelezen worden.

Maar Klein-Jantje zat er klaarwakker bij en voordat zijn moeder, die nog een beetje suf was van al het verdriet en de trubbel van de begrafenis, antwoord kon geven, had hij al gezegd, dat die Missen toch eigenlijk helemaal overbodig waren, nu Vaoder toch al in de hemel was!... Moederke Piggen had geprobeerd te sussen, maar kon niet beletten, dat Klein-Jantje, die nu al 21 jaar was, begon te 'stèggelen' met meneer pastoor, die zei, dat zij z'n woorden natuurlijk niet zó moesten opnemen, en zoetjes-aan al aardig op weg was Jantje Piggen-Zaliger weer *uit* de hemel te redeneren...

Daarop begon de jongen waarachtig in Hoog-Hollands tegen meneer pastoor uit te pakken: 'U doet hier ongevraagd een mededeling van ernstige aard en even later doet u net, of u ons zo maar iets op de mouw gespeld hebt.'

De driftige pastoor liep scheldend weg en buiten, aan de voordeur, riep hij zo hard, dat de mensen op de markt het konden horen: 'Als ge nie in de gevangenis terechtkomt, dan toch zeker in de hel, godloochenaar, da ge bent!!'... Maar geen kwartier later stond Moederke Piggen bibberend in de pastorie en het geld voor de Missen had zij bij zich.

Tot dusver had de pastoor zich wat moeten intomen, maar nu kreeg hij de handen vrijer om 'da kreng' klein te krijgen. Want Jantje Piggen-Zaliger stond goed aangeschreven en was zeer bemind. Meer parochianen dan zelfs de pastoor kon vermoeden, kwamen geregeld bij de smid hun interest betalen... Hij maakte geen praat en hielp altijd 'ne mens graag voort, en dan nog veel voordeliger dan de Boerenleenbank. Nee, tegen de smid moest de pastoor niet te zot doen, want 'nen brave mens kondt ge ver gaan zoeken...

Tegen het einde van de rouwtijd begon het te spannen. Klein-Jantje zat nu op een zware motorfiets en rakte door het dorp met een vaart, waarvan de boeren het haar overeind stond. Hij geneerde zich zelfs niet om op een zondag na het lof, langs de kerk te karren met een of andere meid-van-niks uit Dombergen, die haar rok maar liet waaien, achter op de stoomfiets. Toen een week later Lieske van den Elsdonk uit de lakenwinkel, die toen veruit het knapste meisje was van heel Oetelbeek en nogal 'vreed met heur gatje draaide', zich door het smidje had laten verleiden om ook eens — misschien drie honderd meter ver — op de duo te gaan zitten, kwam de pastoor die het van achter de horretjes gezien had, blootshoofds, heet en hijgend bij Van den Elsdonk binnenvallen. Aan zijn taal te horen zou men haast gaan denken, dat het lieve Lieske nu opeens rijp was voor het bordeel...

Het gevolg was, dat de schoonheidskoningin van Oetelbeek de hele week niet de deur uit mocht en dan in alle stilte werd verbannen naar een tante in Kershoven. Het duurde overigens niet lang, want al deze maatregelen hadden tot gevolg, dat Van den Elsdonk moest horen, hoe er waarachtig in het dorp al van gemaakt was, dat Lieske een kindje moest krijgen van het smidje! Bij wijze van tegenspraak moest Miss Oetelbeek toen weer op stel en sprong terugkomen, en haar vader was verschrikkelijk kwaad op de pastoor, die — naar Van den Elsdonk zich liet ontvallen — in staat was 'ne mens stapel-zot te maken over niks.

Intussen had het smidje zich ook niet onbetuigd gelaten. Nog dezelfde avond, in 'Het Fortuintje' en ten aanhoren van een groot gezelschap, haalde hij tegenover een man, die over dit of dat zat te klagen, de bekende Brabantse zegswijze aan:

'Jao, ge zijt wèl uit! *As 'n dorp mee 'ne zotte pastoor! Die zjaloers is op*

de jonge vrijers,' voegde hij eraan toe, en het werd natuurlijk enkele malen vergroot overgebracht, zo, dat de pastoor niet anders kon besluiten, dan dat het smidje hem beschuldigde van min of meer ongepaste verlangens naar het mooie meisje.

De pastoor was reeds de volgende zondag aan het woord voor repliek. Tegen zijn vaste gewoonte in, preekte hij tijdens de Hoogmis, omdat Klein-Jantje dan steeds in de kerk was en met zijn blonde kuif zat te draaien, vlak onder de preekstoel. Ieder woord, dat over de beminde gelovigen neerdaalde, was op het smidje bedoeld... De enkele dansgelegenheden van Dombergen, waar de jonge Piggen kind aan huis was en waarvan hij volstrekt geen geheim maakte, waar de bleke fabrieksmeisjes dansten in hun kunstzijden japonnetjes, werden Holen van Ontucht genoemd, waartegen zelfs in het wulpse, goddeloze Dombergen, vanaf de kansel werd gewaarschuwd... Dat men al een Vreemdeling in Jeruzalem moest zijn, om niet te weten, dat zelfs vanuit het godsdienstige Oetelbeek zekere losbandige en verwaten knapen deze Oorden des Verderfs bezochten, daarop zelfs prat gingen, en door hun slechte voorbeeld andere onschuldige, doch zwakke jongelingen trachten mee te sleuren in die Poel van Zonde...

Het was zelden zo doodstil geweest in de kerk. De kwezels hielden hun adem in; oude, aamborstige boeren bedwongen hun rochelende hoest. In deze stilte, toen de pastoor even adem schepte voor de volgende stoot aan Jantje's adres, begon deze heel hoog en geaffecteerd te kuchen. Het klonk geamuseerd en leek verdacht veel op meisjesachtig gegiechel. Toch moest iedereen toegeven, dat het kuchen was, en al dadelijk steeg van achter uit de kerk, waar het jonk-volk de hals rekte en de zondebok geen moment uit het oog verloor, een gedempt lachknorren op. De pastoor werd danig nerveus, begon te stotteren en kon zijn dreun niet goed meer terugvinden, maar het smidje trok zijn zakdoek en werd de bui niet meer meester, zodat het groot-opgezette sermoen ontijdig eindigde als een halfnatte sisser met een waarschuwing aan de ouders en enkele draadversieten tremolo's over de wenselijkheid om voor deze verdwaalde schapen te bidden...

Zo'n schandaal was er nog nooit geweest in Oetelbeek.

In de huiskamers was men van mening, dat de pastoor groot gelijk had en dat hij nog veel te 'gracelijk' was geweest, maar in de herbergen was al lang uitgemaakt, dat de stand één-nul was voor het smidje...

Onder leiding van Klein-Jantje begonnen trouwens omtrent deze tijd de dorpelingen hun zieleherder gaandeweg wat meer kritisch te bekijken en velen moesten toegeven, dat ze toch wel 'n vreemd stukske pastoor hadden... 't Was toch wel gek, maar op verafgelegen dorpen en zelfs in de steden was 't eerste wat de mensen zeiden, zodra iemand vertelde, dat hij van Oetelbeek kwam: 'O, daar zit dieje zotte pastoor!' en werden er verhalen gedaan, die in Oetelbeek niet eens bekend waren... Vooral de grote luxe-auto, waarmee de pastoor zo vaak mogelijk Oetelbeek ontvluchtte,

ofschoon hij van huis uit toch niet rijk was, zijn brutale manier van geldkloppen, zijn heerszucht en lomphed werden steeds drukker besproken onder de meest vrijmoedige parochianen. Doch de grote meerderheid trok de schouders op en liet zich niet op een bepaalde mening vangen, terwijl — zoals altijd en overal in Brabant — een kleine, strijdbare groep het in alles voor de pastoor opnam. Allen waren bang, misschien zelfs het smidje, doch hiervan was uiterlijk niet veel te bespeuren. Moederke Piggen stond er machteloos tegenover. Als zij begon te mopperen, maakte hij er haar met zijn zotte antwoorden in vijf minuten aan 't lachen, al moest hij er haar desnoods voor onder de armen kietelen... Het menske maakte zich erge zorgen en liep veel naar de kerk, ofschoon ze de pastoor niet goed kon zetten. Doch wijd boven alles uit stak haar trots over de knappe, lustige deugniet, die zo lief kon zijn en altijd iets voor haar meebracht, al was het maar een pakske noga van 'n dubbeltje, wanneer hij ergens op de kermis wat vlugger door zijn centen was geraakt, dan hij gedacht had... En het zou ook allemaal wel niet zo erg zijn, als ze zeiden. Er waren toch heel flinke mensen, die graag met Klein-Jantje te doen hadden, en die haar uitlachten, als ze met de zware kar begon te rijden... Dokter Vlimmen bijvoorbeeld liep toch hoog met hem op en kwam steeds een taske koffie drinken, als hij maar eventjes tijd had, en hij zei, dat haar zoon de beste en handigste hoefsmid was van uren in de rondte en alle zieke hoeven heel precies wist te behandelen. Maar ze zou er heel wat voor over hebben, als hij wat minder handig en wat bedaarder was. Ze kon nooit ver voordat hij thuis was. Dan hoorde ze hem al van heel, heel ver aankomen op de stoomfiets en kreeg ze hartkloppingen, omdat het altijd zo zot-vlug moest gaan. Soms was het al over tweeën, dat hij thuiskwam, maar zonder mankeren was hij 's morgens op tijd bij het werk. Ze konden veel kwaad vertellen, maar niet, dat hij lui was en het ambacht liet slingeren... Als hij getrouwd was, zou hij wel bedaren, maar ze moest eerlijk toegeven, dat ze hem toch niet graag dadelijk getrouwd zag... Nee, ze konden zeggen, wat ze wilden, hij maakte het misschien wel 'ns te bont, maar slecht van aard was hij niet, belange niet! Al die kwezels en die fijne farizeeërs, die niet wisten hoe ze maar lelijk genoeg konden doen over haar zoon, waren in hun hart misschien veel slechter... De pastoor was op slot van zaken ook maar 'ne mens, en er kwam niet voor niks hoe langer hoe meer gepraat over hem...

Kort voor het einde van smidjes aards bestaan gebeurde er iets, dat de overvoede pastoor bijna een beroerte bezorgde. Vóór de smidse, en om te zeggen vlak tegenover de pastorie, stond de benzine-pomp van de Shell, die door Klein-Jantje bediend werd. Maar de pastoor ging altijd met veel vertoon zijn benzine en olie halen aan het einde van het dorp, bij Kees de Bruin, die niet eens een ingebouwde pomp had, alleen maar zo'n ongelukkig ding op wielen... En op een keer was de rekening opgelopen tot vierennegentig gulden. Kees had zijn centen hard

nodig, kon niet blijven wachten en vroeg heel voorzichtig onder opgave van een massa dringende redenen, of het meneer pastoor misschien morgen of overmorgen gelegen zou kunnen komen, asteblijft...

Een paar dagen later kwam de pastoorsmeid met enkele sigarenkistjes vol losse centen. 't Was voor 94 gulden centen zei ze, en als Kees het niet vertrouwde, moest hij ze maar natellen... Een hele middag moest het huishouden, zes man sterk, tellen en knappers maken. Er mankeerde drie-gulden-veertig, en eerst na grote ruzie, omdat Kees zelf niet wou, trok zijn vrouw de stoute schoenen aan om de rest op te vorderen... Deze vreemdsoortige betaling werd ruchtbaar en kort daarop gebeurde het.

Ook in de Oetelbeekse kerk staan natuurlijk de nodige offerblokken en de pastoor zal geen gelegenheid laten voorbijgaan om erop te wijzen, dat die daar niet voor versiering zijn neergezet. Ieder offerblok heeft zijn eigen opschrift en intentie in witte letters op een zwart metalen plaatje. Zo is er een: *Voor de Kerk*, een: *Voor de broden van St Antonius*, een: *Voor de H. Missie*, en een: *Voor de Armen*... Op een zondagmorgen bleek, dat van dit laatste opschrift de *Armen* was zwartgemaakt en er met krijt heel netjes *Voor Benzine* van was gemaakt —

Eerst bij het begin van de Hoogmis werd de koster het gewaar, omdat er een troepje boeren bij het offerblok samendromde... De ouwe Van den Boogert, een boerke, dat niet goed meer zag en al oud genoeg was om beter te weten, duwde iedereen opzij, haalde zijn bril uit de zak, spelde zorgvuldig de letters uit, grijnsde de koster leep aan, en zei, dat het smidje bliksems schoon kon-schilderen.

Er ging een schaterlach door het dorp en de hele omgeving; dagen later kwamen nog verre bezoekers, die zich lieten wijzen, waar de letters gestaan hadden.

Niemand had enige twijfel omtrent de dader, ook de pastoor niet. Het smidje ontkende, doch dit kon slechts de algemene vrolijkheid verhogen.

In waarheid was hij volkomen onschuldig... Wel heeft hij zich nooit kunnen vergeven, dat hijzelf niet op dit prachtidee was gekomen...

HOOFDSTUK 21

Vlimmen zou niet juist kunnen zeggen, hoe hij die ochtend in Driegehuchten is geraakt. Het is hem niet mogelijk zich deze streek voor te stellen zonder het grappige smidje van Oetelbeek en hij heeft heel de weg lang de dwaze verwachting, dat Klein-Jantje op zijn gevaarlijke Harley aanstonds om de bocht zal komen aanknallen.

In deze tien jaar is het een gewoonte geworden en het beeld staat hem klaar in zijn gedachten: het kreupele paard heeft gestapt en, zo kwaad als het ging, gedraafd. Vlimmen heeft centimeter voor centimeter de grote

hoef afgetast met tang en hamer. Bij kreupelheid moet hij voorzichtig zijn; de oorzaak kan liggen van hoog in de schouder of het kruis, tot onder in de hoof. Kreupelheid is een valsheidje, uitgevonden om jonge veeartsen beschaamd te maken tegenover de boeren.

Op het laatst stuurt hij iemand uit om het smidje te halen en wacht. Maar nooit lang. Van heel ver, de knalpot wijd open, kondigt Klein-Jantje zich aan en de boeren beginnen te lachen, als ze de razende roeland horen, doch even later trekken zij toch een ernstig gezicht en zeggen, dat het smidje zich nog eens te bersten rijdt, als hij niet tot bedaren komt...

Daar zwaait hij veel te schuin om de bocht, in zijn wapperende, schelblauwe overall, zijn gele kuif als een vlag in de wind. Al uit de verte wuift hij lachend met de grote vijl; de rest van zijn gereedschap steekt tussen zijn leren gordel. Hij smijt de motorfiets tegen de heg en vraagt hoe het nog is met de dokter, want ons moeder zei al, dat meneer Vlimmen ons zeker niet meer wist te wonen. Dan vraagt Vlimmen hoe Moederke Piggen het maakt, en of zij nog altijd evenveel plezier beleeft aan heure brave zoon. Intussen heeft Klein-Jantje zijn gereedschap in een bundeltje achter het paard gegooid en staat even naar de hoeven te kijken met een gezicht, alsof hij de professor is, er bijgehaald, omdat Vlimmen zelf geen raad weet met het geval. Dan heft hij de hoof en neemt hem hoog tussen de benen, een hoof zo groot als een tafelbord. In een wip heeft hij de nagels los, smijt het ijzer opzij, zet het scherpe staal in de hoof, hamert de dikke, blauwgrijze repen hoorn eraf, vijlt de scherpe randen weg, vlug en handig, onder onophoudelijk ginnegapen tegen de meisjes, die altijd dadelijk bij de hand zijn, als het smidje zich ergens ver-toont... En het zware paard mag het dan al minder plezierig vinden en met het machtige achterbeen trekken, de jonge Piggen staat stevig met de rug tegen het kruis, klemt de hoof tussen de benen en kalmeert het dier af en toe met een elleboogstoot in de ronde hammen.

Hij mag zelfs meepraten en zeggen, wat hij ervan denkt, wat iemand anders liever niet moet proberen bij Vlimmus. Tegen dat de hoof ver genoeg afgesneden is, zegt hij dus: 'Jao, 't zal in de hoof zitten', of: 't Zal niet erg doen mee deze hoof.'

Dan komt Vlimmen, tikt en knijpt nog eens, steeds op de loer naar de hevigheid van pijn, die hij veroorzaakt, tot het juiste, zere plekje gevonden is. Met het kleine haakmesje snijdt hij voorzichtig langs de straal bij dunne laagjes het hoorn weg, dat steeds witter wordt, en het smidje verstout zich zelfs om te zeggen, dat het daar zal moeten zitten, waarop de dokter slechts een goedig oogje knipt tot de boeren. Witter en witter wordt het hoorn onder 't voorzichtige haakmesje, tot er eerst een vuil waasje doorschijnt en dan opeens de bruine etter losbreekt en langs de hoof druppelt. Dit is een van de prettigste ogenblikken voor de veearts. Het paard heeft al vier dagen kreupel gestaan en het werd steeds erger. Nu richt Vlimmen zich met een zucht en een rood hoofd uit zijn gebukte

houding op; zijn gezicht staat haast verveeld en hij zegt zo onverschillig mogelijk, dat ze 'hem' morgen wel weer kunnen inspannen, waarvan de hele boerenfamilie aangenaam versted staat — 't Zal geen kwaad kunnen om nog een teerverbandje om de hoof te leggen, maar dat kan Klein-Jantje wel, en uh... of hij ergens zijn handen kan wassen?

Het smidje geniet mee, zet een hoge borst op en legt nog eens de nadruk op de snelle afdoende behandeling: 'Jao, en anders waar-de 'n week of drie-vier d'r mee schoon gewist!'

'Is 't toch waar?' vraagt de baas dan aar. Vlimmen en deze knikt heel gewoontjes: Ja-ja. Als ge zo'n paard ermee laat staan, duurt 't wel enkele weken voordat het vuil aan de bovenkant van de hoof vanzelf doorbreekt... Op den duur is Vlimmen half en half gaan geloven dat het smidje hem geluk bracht bij zulke gevallen... En dat zou nu voorgoed afgelopen zijn? Het is toch niet mogelijk, dat Klein-Jantje Piggen nu opeens helemaal weg is?...

Even voor Driegehuchten ziet hij de opperwachtmeester Reijnders, die voor hem uit fietst. Die zal er allicht meer van weten. Met hem kan hij er over praten, want de dierenvrienden van de Koninklijke Marechaussee, de veearts en het smidje leren elkaar beter kennen rond het paard, dat zo gemakkelijk wat vriendschap brengt tussen mensen, die er fatsoenlijk mee omgaan. Ja, de opper is er vannacht zelf heen geweest. 't Was ongeveer half één, toen het smidje gevonden werd, en toen was hij om zo te zeggen al helemaal koud... Tegen een boom gezeten, en niet zo heel eventjes, want er was een reep schors van zeker twee en een halve meter losgescheurd. Hij lag er een eindje vandaan in de sloot, maar je kon precies zien, waar hij terecht was gekomen, want een beetje hersens en een klisje haar waren tegen de boom blijven plakken...

En 't was heel goed te verstaan, hoe het moest gebeurd zijn, want het was vannacht zo glad, dat Reijnders zelf onderweg al twee keer geslipt was met de fiets. Misschien had Klein-Jantje niet eens gemerkt, dat het zo glad geworden was, want dadelijk na de regenbui was de wind gedraaid en in vijf minuten tijd kon je wel met schaatsen over de weg. 't Heeft hem zeker verrast... En de dokter weet wel hoe hij gewoonlijk reed...

Dokter Verbeek uit Oetelbeek was even later gekomen en daarop hadden ze Klein-Jantje binnengedragen in de 'Eerste Brier*', want dat is een huis van de Weduwe Piggen, en Fons Martens, de kastelein, is nog een soort achterneef van het smidje... Ze hadden zijn gezicht gewassen en de dokter had zijn hoofd ingezwachteld, want zó was het geen gezicht: heel z'n haar vol bloed en de hersens half d'r uit... Ja, en die dokter had er genoeg mee te stellen, dat zou je niet gezegd hebben van die oude heer Verbeek, vindt u wel? Doet altijd zo ijzig... Hij zei maar niks als: 'Jong-jonge-

* Tol (barrière). De tolleren zijn verdwenen, doch de bijbehorende herbergen hebben hier en daar de naam behouden.

jonge! Klein-Jantje, Klein-Jantje! Zo ver heb je 't dan toch gebracht!'... Op 't laatst zei hij, dat ze juffrouw Piggen vannacht nog maar rustig moesten laten slapen; 't was morgen nog altijd vroeg genoeg. Maar de vrouw van Martens zei, dat het niet zou helpen, want Tante Kerlien lag immers altijd klaar wakker te wachten tot die jongen thuiskwam! Dus eigenlijk was het toch beter om haar dadelijk te waarschuwen, anders zou 't wel eens kunnen gebeuren, dat er van die zeveraars waren, die haar 's morgens vroeg al kwamen condoleren, voordat ze zelf wist waarom... De vrouw wilde er eerst de pastoor voorspannen, maar toen had dokter Verbeek dadelijk gezegd, dat hij het dan maar liever zelf zou doen... Hier knijpt de opper een oog stijf dicht en Vlimmen knikt, dat hij het volkomen begrepen heeft.

Maar voordat hij wegging, had dokter Verbeek nog gezegd, dat hij verdomd niet wist, hoe hij het moest aanleggen... Naar verteld werd, was hij de hele nacht bij Moederke Piggen gebleven en eerst tegen de morgen weggegaan. Ze moest in bed blijven... Tjaa, 't is te begrijpen!...

Reijnders laat de sigaar voorzichtig in zijn patroontasje glijden. Nee, dank u wel, dokter. Hij zal nog niet aansteken; een sigaar smaakt hem alleen, als hij er op zijn gemak bij kan zitten... Ja, 't is zonde van 't smidje. Zo jong nog, kwam niks te kort, leventje als 'n prins... En z'n moeder... daar mag je waarachtig niet aan denken — afijn, 't is eenmaal zo en d'r is niks meer aan te veranderen. Dag dokter, tot genoegen!

Vlimmen rijdt verder. Hij zal naar Moederke Piggen moeten, dat is zeker, maar het vooruitzicht alleen maakt hem al een beetje onpasselijk. Voor dergelijke karweitjes is hij niets waard... Naar de begrafenis, dat spreekt vanzelf maar dat is niets vergeleken bij een bezoek aan de moeder van Klein-Jantje...

Opeens overvalt hem een dwaze woede: verdomde snotneus, dat hij ook naar niemand wilde luisteren! Kon hij geen ogenblik aan dat ouwe mens denken, verrekte aap? 'n Pak slaag moest-ie... Ach wat?! Stom toeval. Smidje was niet gek... De gladheid heeft hem verrast, zei Reijnders... Is meneer Vlimmen dan vergeten, hoe dikwijls hijzelf door het oog van een naald is gekropen? Amper tien jaar was hij, en klom met een vriendje in de toren om kraaien uit te halen. De sleutel van het washok thuis, paste toevallig op het deurtje van de wenteltrap. En toen ze geen nesten vonden, ging hij schrijlings op de vlaggestok zitten, die van de galerij, vlak onder de bol, uit de Moestropse toren steekt op vijftig meter hoogte. Alleen omdat zijn vriendje had gezegd, dat hij niet durfde — Stel je voor, dat je Dop opeens zo zag zitten, daar boven op een vlaggestok!... Toeval, smerig toeval!

In Driegehuchten moet hij op twee plaatsen zijn en dan heeft hij nog een paardje, verderop in Meelst. Wanneer hij terugkomt aan het kruispunt bij 'de Dorsvlegel', ziet hij dat het over twaalfen is, en aanvaardt gretig dit voorwendeltje om het griezelige bezoek uit te stellen tot morgen.

Dat is ook veel beter, dan is het misschien al een beetje gezakt.
Bij de 'Eerste Brier' ziet hij al van verre de lange, witte vlek, waar de schors van de boom is gerukt, en kan hij niet zonder meer voorbijrijden. Hij stopt bij de herberg en stapt aarzelend uit.
De gordijnen zijn neergelaten en de deur is op slot. Hij rammelt met de klink en bedenkt met schrik, dat Moeder Piggen wel eens hier kon zijn... Nee toch niet, ze moest immers in bed blijven.
Hij staat op het punt om naar de achterdeur te lopen, wanneer het gordijntje van de glazen deur opzij gaat en het bolle, domme hoofd van de achterneef-herbergier hem aangaapt. Dadelijk gaat de deur open en de kerel trekt zo'n overdreven dramatisch gezicht, dat Vlimmen er wel op kan slaan. De zaak is potdicht, maar even goed hangen er vier klanten aan de kopen stang voor de toonbank en kleven er vijf vochtige borrels op het linoleum. De gasten wentelen zich aanstonds af van het buffet en gaan verlegen schuifelend in een kringetje staan, als betrapte schooljongens. Vlimmen krijgt nog meer het land... Vent van niks, die Martens. De vader van Klein-Jantje heeft in zijn tijd het café gekocht en laten vernieuwen om zijn luie achterneef aan een bestaan te helpen. De huur was zeer laag gesteld, maar van betalen is nooit ernstig sprake geweest. Klein-Jantje had meneer Fons Martens wel in de gaten en zou hem wel 'de broek hebben opgebonden' als zijn moeder hem er niet steeds van teruggehouden had. Die twee konden elkaar niet uitstaan, en wat 'n wonder! Deze luiaard en het vlugge, veel te vlugge smidje... Martens wist precies, wat hij van Klein-Jantje kon verwachten, zodra Tante Kerlien uit de tijd zou zijn. Met het luilekkerlandje van de 'Eerste Brier' zou het gauw afgelopen zijn. Volgens Martens was ons Tante Kerlien 'n doodgoei mens, véul te goed, en ze vrat heur eigen op van chagrijn over dat vuil deugenietje van 'n Klein-Jantje. Deze kwam in alle herbergen, behalve in de 'Eerste Brier' en sprak zonder zich ooit te vergissen steeds van 'meneer' Martens... Vlimmen kent deze verhouding zeer goed, en nu ligt me daar dat vadsige zwijn slap over een stoel, kijkt star naar één punt op de vloer en schudt het papperige hoofd. Wat 'ne slag, wat 'ne slag!
Ja, denkt Vlimmen, nu ben jij de naaste bloedverwant geworden en staat er niets meer tussen jou en de lieve centjes van Moederke Piggen. Wat 'n slag, hè? Onherstelbaar! En nog wel zo'n beste vriend van je...
Als de man zich begint te beklagen over wat 'ne nacht, wat 'ne schrik en wat 'n trubbel hij heeft gehad en hoe hij geen oog meer heeft dichtgedaan en niet meer weet waar z'n kop staat, maakt Vlimmen er een eind aan. Als er geen bezwaar tegen is, zou hij Klein-Jantje nog een keer willen zien...
Heel stil ligt daar in de opkamer het woelige smidje van Oetelbeek. Dokter Verbeek, die hem vierentwintig jaar geleden met veel moeite op de wereld hielp, heeft nog gedaan wat hij kon. Als een vroom, wit kapje sluit het verband om het hoofd. Maar het eerste wat opvalt zijn de twee dikke

lachrimpels onder de lange, bruine wimpers. Die zijn er altijd geweest en ze zijn gebleven. En ook de mondhoeken zijn flauwtjes opgebogen... Ja, waarachtig, het is duidelijk, dat smidje zich heel goed voelt zo, met dat witte mutsje op zijn hoofd. Hij wil zijn best doen om ernstig te blijven, maar toch heeft hij moeite om zijn tevreden lachje te verbergen. 't Lijkt wel, of het een grapje van hem is, of hij weer iemand te pakken heeft... 'Allee, dokter Vlimmen!' zegt het vriendelijke, blanke gezicht. 'Ge zult oew eige toch zeker niet gaon aonstelle over zo'n bietje, hoop ik!' Neen, Vlimmen zal zich niet aanstellen, want nu Klein-Jantje daar zo gelukkig en tevreden ligt te glimlachen, voelt hij zich opeens heel opgelucht, bijna helemaal gerustgesteld. Ja, hij is blij, dat hij het smidje nog eens heeft gezien, en zijn hele leven zal hij niet meer vergeten, dat zijn vriendje er zo rustig en plezierig uitzag.

Vlimmen is geen ogenblik zeker van zijn tijd, bovendien is hij er in het geheel niet op belust, en zo is het eerst de volgende middag, dat hij met een bezwaard hart zijn wagen stilzet voor het keurig onderhouden huisje met de gesloten luiken.

De leerjongen komt uit de smidse om hem aan benzine te helpen, maar als hij de dokter herkent, maakt hij dadelijk de voordeur open fluistert, dat 'ons juffrouw' binnen is.

Er is een ongepast lawaai in de huiskamer, dat plotseling verstomt, zodra Vlimmen aanklopt. Zeer verontwaardigde geluiden, afkomstig van de meid, die lelijke, tanige, zwarte, schonkige meid, die door Klein-Jantje steeds Mata-Hari werd genoemd.

Moeder Piggen zit ineengedoken naast de kachel. Zij ziet erg bleek en als Vlimmen haar magere handje drukt, voelt het hem aan als een week zakje vol knekeltjes. Zij is beverig en in de war, maar ze schreit niet.

Hij probeert iets toepasselijks te zeggen, stottert en staart naar het blinkende hoefijzer, dat midden op de deur naar de keuken is gespijkerd. Dat is het eerste hoefijzer, dat Klein-Jantje helemaal alleen klaargespeeld heeft, toen hij nog maar goed twaalf jaar was, en zijn vader was er zo trots op geweest, dat hij het hier midden op de deur nagelde en zijn vrouw had gevraagd, of hij zot geworden was. Vlimmen heeft er verschillende keren voor gestaan met de smid, die zei: 'Pas-twaalf jaor was-ie, de-n-aop, en ge meugt 't gerust van dichterbij bekijke, dokter, 't is 'n goei ijzer!'...

Op het gebloemde, pluchen tafelkleed ligt een doodsprentje en als Vlimmen het ziet, kijkt hij verschrikt weer gauw naar het hoefijzer... Maar er hangt spanning in de lucht; hij voelt het duidelijk. De twee vrouwen horen niet eens wat hij zegt. Moederke Piggen kijkt versuft en een beetje angstig naar de meid, die achter Vlimmen staat. Als hij even opzij kijkt, ziet hij, dat Mata-Hari driftige gebaren maakt tot de oude vrouw, als om haar tot iets aan te zetten. Nu ze zich betrapt weet, barst ze los:

'Nou, en as gij 't dan niet doet, dan zal ik 't zegge! Hier dokter, kijk 'ns

hier wa veur 'n openbaar schandaol of dà-d is. En dan moet u 'ns eerlijk zegge, of ons juffrouw zó iets over d're kaant moet laote gaon! Ze beeft van woede, vliegt als een dier op het doodsprentje af, klauwt het vast en mept het met een nijdige pats neer op het randje van de tafel, vlak voor Vlimmen. 'Lees 't maar 'ns. Jao, léést da mar 'ns!'

Hij begrijpt niet wat een bidprentje voor schokkends kan bevatten en begint zonder veel aandacht te lezen: Bidt voor de ziel van zaliger... Johannes Karolus Piggen... geboren te Oetelbeek... aldaar overleden de... Dat is toch niets bijzonders; hij kent die dingen haast wel van buiten...

Maar dan volgen de vrome spreuken:

*Zoals ik geleeft heb, zo ben ik gestorven.
Gelukkig die het uur des doods gedurig voor ogen heeft...*

Hij heeft er al overheen gelezen, voordat het angeltje tot hem doordringt... Verdomme! Dat is toch wel bij de beesten af! Wie vindt er zo iets gemeens uit?...

'Nou?' vraagt de lelijke meid, haast zegevierend. 'Wa zeg-ge me daarvan, dokter?'

Met een ruk staat hij overeind. 'Wie heeft hem dat geleverd?'

De pastoor natuurlijk. En de koster was daarnet de prentjes komen brengen; daar liggen ze op het kastje, vijfhonderd stuks, om uit te delen aan de begrafenisgangers...

Het bloed slaat hem heet naar het hoofd, de rechte rimpel verschijnt boven zijn neus, zijn kaken staan uit... Aan de overkant is de pastorie... Nee, hij moet het niet zo stom aanpakken. Niet naar die vent toe, want dan wordt het een relletje... Die vent is hem te min; zijn superieuren moet hij hebben!

'Wie is eigenlijk deken over deez' parochie?'

'Dat is pastoor van Meelst, ge weet wel, meneer Schutte...' Best! Juffrouw Piggen moet zich dan maar gauw aankleden dan gaan ze samen dadelijk even met de wagen naar Meelst.

Hij zegt het zo beslist, dat het menske nauwelijks tegenstribbelt. Mata-Hari is een en al bedrijvigheid; ons juffrouw wordt als een kind en haast met geweld door haar aangekleed. Vlimmen ziet op het kastje het half opengeslagen papier met de stapel bidprentjes.

'Hier!' zegt hij en duwt de meid het pakje in de handen, als was hij er vies van. 'In de kachel met die zwijnerij!... Wacht even; geef me d'r eerst een paar voor bewijs.'

Moederke Piggen heeft door zijn resoluut optreden wat meer moed gekregen. Als de dokter er ook zo over denkt, dan zal 't wel zo zijn... Haar verslagenheid verandert gaandeweg in gezonde ergernis.

Even later zijn ze op weg. Hij zegt niet veel, bereidt zich voor op de komende vechtpartij... Die deken zal natuurlijk dat dikke varken de hand

boven het hoofd houden. Aan uitvluchtjes hebben de heren nog nooit gebrek gehad! Ach kom! Diezelfde spreuk staat toch op de doodsprentjes van de braafste mensen! De zeereerwaarde pastoor van Oetelbeek kan dadelijk twintig van die prentjes op 'n rijtje leggen met namen, die klinken onder de beste, en de families waren er alle evenzeer door gesticht. Vonden het juist zeer schoon!

Langs alle kanten gedekt! Als je tegen zo'n onderduimse schoftenstreek protesteert, meneer Vlimmen, dan geef je daarmee toe, dat het leven van Klein-Jantje niet veel moois is geweest... *Implicite*, noemen ze dat met 'n geleerd woord, de schriftgeleerden en farizeeërs. *Implicite!*...

Zoals ik geleefd heb, zo ben ik gestorven... Ja, oude, afgeleefde, brave mensen, wier jeugd al lang vergeten is, voor zover zij ooit jong zijn geweest. Die een lang, vroom ziekbed hebben gehad, 'n schóón sterfbed, heet dat... Stel je voor: een 'schoon' sterfbed voor 'n kerngezonde, ondeugende jongen van vierentwintig jaar! God-bewaar-me, wat 'n doortrapte bandietenstreek! Het arme smidje nog een ezeltrap nageven in z'n graf! En z'n moeder kan er dat wel even bijnemen. Gaat in één moeite door...

Vlimmen windt zich gevaarlijk op, knarst de tanden. In dolle drift smijt hij de wagen neer voor de pastorie van Meelst, dat zijn wielen ervan huilen. Vergeet het eerst en schiet dan op het laatste ogenblikje toe om het vrouwtje te helpen uitstappen. Deze flater brengt hem even tot nadenken... Kalm blijven, commandeert hij zich, kalm blijven! Maar intussen weet hij zeer goed, dat de scherven in de geburen zullen vliegen, wanneer het meneer de deken mocht behagen te gaan chicaneren.

De pastoorsmeid is zichtbaar onder de indruk, als hij zegt, dat hij Doctor Vlimmen is uit Dombergen en meneer de deken moet spreken over een zeer dringende aangelegenheid. Het bidprentje knijpt hij vast in de zijzak van zijn ulster, gereed om het te trekken als een pistool.

De meid rept zich en zij hoeven niet te wachten. Als ze binnenkomen, staat de deken op van achter een schrijftafel, geeft de gewone, slappe pastoorshand en laat hen zitten. Hij heeft een rustig bleek ascetengezicht en zo te zien, is hij zich volkomen meester.

Vlimmen begint met een stem, waarvan hij het gesidder zoveel mogelijk tracht te beperken, gebaart af en toe met het bidprentje, dat hij al veel te vroeg getrokken heeft, loopt langzaam maar zeker warm...

Het aanloopje is erg gemakkelijk. Hoe Klein-Jantje is geslipt met de motorfiets... Héél gemakkelijk?

En nu heeft de pastoor van Oetelbeek goedgevonden... Ja, dat is niet slecht: heeft goedgevonden... Alstublieft, daar staat het. Op zichzelf is dat niet zo gek, niet waar? Komt zo dikwijls voor. Maar in dit geval is het volkomen misplaatst, om het zacht uit te drukken, en als meneer de deken nu nog weet, dat Klein-Jantje en de pastoor helemáál geen vrienden waren, zal hij toegeven, dat het zéér zacht uitgedrukt is... Nu wordt het lastig

en hij blaast zich op. Ach, wat is dat voor lijmerig gelijm; waarom zegt hij niet vierkant waar het op staat?... Toch aarzelt hij nog:

'Ik geef u de verzekering, meneer de deken, dat Jantje Piggen in zijn hart een door en door goeie jongen was, maar – uh –'

Nu is hij zover. Hier komt *Implicitel*... Er moet nu gauw iets anders gebeuren, of hij beukt met de vuist op tafel en begint te brullen.

'Maar hij deed zich niet mooier voor dan hij was, wilt u zeggen,' helpt de deken.

Ffft! Vlimmen loopt leeg als een doorgeprikte ballon. Totaal ontwapend zakt hij terug in zijn stoel. Zijn te kleine mond staat hulpeloos open.

'Juist!' roept hij nog, maar dit is dan ook voorlopig het laatste. Opeens is de deken, die tot nog toe met één neergedrukte wenkbrauw en lichte hoofdknikjes heeft toegelisterd, een ander mens geworden in de ogen van Vlimmen. Met een paar woorden op het juiste ogenblik is 't onheil voorkomen... Gelukkig! Bijna weer een razend figuur geslagen... Net als die avond met Dacka... Die man is geen idioot...

De deken heeft een diepe kalmerende stem, die Vlimmen aandoet als een koele vrouwenhand op zijn verhitte slapen. Juffrouw Piggen moet ervan overtuigd zijn, dat de deken volkomen met haar kan meevoelen. Vorig jaar is zijn eigen broer – vader van vijf kinderen – omgekomen bij een auto-ongeluk. Hij weet precies wat het wil zeggen... En het bidprentje is volstrekt uitgesloten natuurlijk. Dat is geen spreuk, die past op mensen in de volle, vurige bloei van hun jonge leven... Zoals ik geleefd heb? De arme jongen begon eerst te leven! En zeker komt het niet te pas bij iemand, die – al is het door een ongeluk – op een gewelddadige manier om het leven komt. Nee-nee-nee... Hij is blij, dat dokter Vlimmen de moeite heeft genomen om hem even te waarschuwen. En wanneer ze zó beginnen in Oetelbeek, dan moet juffrouw Piggen maar één ding doen en dat is: zich niets van al die praatjes aantrekken. Dokter Vlimmen weet, hoe haar zoon geweest is, zij zelf weet het nog veel beter, en Onze Lieve Heer weet het 't best van allemaal... Nu begint Moederke Piggen te schreien. Voor het eerst sinds het ongeluk.

't Was ne... goeie jongen!' snikt ze, echt kribbig, als was er iemand, die het tegensprak.

Zie je wel!! Als zij er zo over denkt, dan denkt Onze Lieve Heer precies hetzelfde, daar is de deken van overtuigd. Over dat bidprentje hoeft ze niet meer te tobben, want hij zal er zelf eentje maken... Overmorgen de begrafenis? Dan hebben we nog tijd genoeg...

Op de terugweg zit Moederke Piggen zachtjes voor zich uit te schreien en daarom is Vlimmen erg spraakzaam. Hij kan het onverwachte succes ook niet zo gauw te boven komen... Ziet ge? Die knappe pastoor staat immers overal bekend! Zij moet nu voortaan niet meer het geringste van die vent afwachten, en als er weer iets is, wat haar niet aanstaat, moet zij dadelijk hem waarschuwen.

Hij zegt het zo flink, dat het wel lijkt, of hij nu opeens de hele Katholieke Kerk commandeert.
Een soort super-paus met een slap hoedje.

HOOFDSTUK 22

Het slappe hoedje draagt hij ook, wanneer hij op dinsdagmorgen naar Oetelbeek rijdt ter begrafenis. Hij is wel netjes in het zwart, maar zijn hoge hoed ligt voorlopig bescheiden achter in de wagen.

Het weer wisselt vandaag om het uur en de wind wipt dartel van de ene kompasstreek op de andere. Er is zand op de trottoirs gestrooid en zodra hij de grote effen macadamweg bereikt moet hij zeer voorzichtig rijden. Want Klein-Jantje wordt begraven bij dezelfde gladheid, die hem het leven heeft gekost.

Bij de 'Eerste Brier' stopt hij zo langzaam en geleidelijk mogelijk; toch schuift de wagen zijlings weg tot op enkele centimeters van de bomen.

Fons Martens staat daar met zijn hoge zijden en gebaart opgewonden tot een groepje omstanders.

'Nou hebben we 't leste nuuws, dokter! De draogers zijn d'r nie. Ze zijn al 'n kwartier over tijd!'

Vlimmen zal doorrijden en zien waar ze blijven. Hij vindt de zes zwarte boeren-lijkdragers bij 'Den Dorsvlegel' en als hij een beetje afgemeten vraagt, waar ze wel op wachten, spreken ze haast in koor... Zeg nou zelf, dokter, daar is toch niet aan te beginnen! Van hier tot aan de kerk loopt een voetpad, zand nog wel, en toch zijn ze al mee z'n drieën uitgeschoven... Kobus hier, heeft al een groot gat in z'n knie gevallen. Kijk nou dieje weg 'ns aan, 't is nog veul gladder als 'n ijsbaan...

Vlimmen kijkt over de weg... Ja, de mensen hebben gelijk; op het uiterste randje van de droge sloot staan de grote bomen en daartussen is de hele weg bestraat, spiegelend zwart en onbegaanbaar voor zes mannen met een zware baar.

Met moeite keert hij de wagen en rijdt terug naar de 'Eerste Brier'... Als daar telefoon is zal hij naar de stad telefoneren om een lijkwagen. Zou er een lijk-auto bestaan in Dombergen?

Het gezelschap rond Fons Martens is aangevuld met de chauffeur en zijn helper van de firma Van Bakel, bananenimporteurs. De vrachtwagen zit tjokvol bananenkratten, maar de oplossing is toch gevonden! 't Enige wat er opzit...

Vlimmen staat een ogenblik versteld, begint te protesteren en praat over zijn lijk-auto. — Bestaat niet in Dombergen, dokter!

In Hagenburg dan? — Ook niet; nooit een gezien. Trouwens dat duurt allemaal veel te lang.

'Meneer Pastoor stao al te wochten!' zegt meneer Martens op huilerige

paniek-toon... Vlimmen onderdrukt met al zijn krachten een zeer slordige uitdrukking aan het adres van Meneer Pastoor en denkt na: Een gewone lijkwagen?

'Mar dokter, welke stalhouwer waagt er z'n peirden aon?' vraagt de chauffeur. 'Veur zo'n weg is gin één peird scherp te zetten, dat weet u nog veul beter dan ik.' Vlimmen zwijgt en de chauffeur voelt zich: 'Jao, ik wil m'n eigen nie opdringen. Als er iemand iets beters weet, dan geire. Ge ziet hoe we gelaoje zijn. En 't is toch mar 'n kiein endje.'

Vlimmen knikt... De man heeft gelijk; er zit niets anders op. Van hier is het maar ruim één kilometer naar 'Den Dorsvlegel'. 'Maar ge kunt zó niet door 't dorp,' beslist hij dan en daarmee is ieder het eens... A-néé dokter! Tot 'Den Dorsvlegel', daar zijn ze ver genoeg, van daar af kunnen de dragers wel uit de voeten tot aan de kerk...

Dan wordt er aangepakt. Voetje voor voetje zetten zij de kist buiten, doch reeds na drie passen schuift een der kerels weg, slaat hard met de kin op de kist en bijt eerbiedig zijn vloek middendoor. Met de ruwe, gele koor-den van de bananenkratten wordt de kist van Klein-Jantje aan de wagen gesjord. Hij glijdt op het lichtste drukje, als een slee.

Vlimmen kijkt ademloos toe... Hoe is het mogelijk? Moet hij niets doen, kan hij zoiets maar aanzien?

Maar de vrachtauto trekt aan en rijdt zonder complimenten door. De kist zwiert van links naar rechts over de weg... Hij hoort een hol, macaber gerommel. Roerloos staart hij de wagen na... Firma A. W. van Bakel en Co. Hagenburg, Fyffes, de uitgezochte bananen...

's Middags na de begrafenis van Klein-Jantje is Dop hangerig en vervelend. Vlimmen heeft al drie keer gevraagd, of hij met Oom Jan meegaat, maar de kleine trekt een vies, afwerend gezicht.

'Goed hoor! Blijf jij dan maar thuis als 'n klein papkindje!' en Vlimmen loopt met overdreven beslistheid naar de wagen. Maar dan begint de jongen te schreeuwen en te stampen om zijn jekker en zijn muts.

Onderweg zit Dop onkenbaar stil in het hoekje gedoken, de beentjes op de zitting en dicht tegen zich aan geplooid. Hij geeuwt een paar maal en zijn blauwe ogen staan dof. Maar Vlimmen let er niet op, ergert zich alleen een beetje, wanneer Dop bij de boerderij van Sterkens niet wil uitstappen en eerst schoorvoetend voor de dag komt, als hij wordt uitgemaakt voor koukleum.

Vlimmen is druk bezig met de koe en kan niets bepaalds vinden; een van die vervelende gevallen, waaraan hij geen touw kan vastknopen. De koe ligt er apathisch bij, al drie dagen lang en hij dreunt vergeefs zijn vragen af: Hebt ge ze nog zien nirken? * Heeft ze gespeld? ** Hoelang heeft ze gekalfd?...

* Herkauwen. ** Diarree.

Nadat hij een kwartier lang al zijn knepen vruchteloos heeft toegepast, geeft hij de moed op, weet volstrekt niet wat het dier wel mag hebben en zegt daarom met klem, dat 't een 'zware kou' is. Hij prikt er nog 'n spuitje in met een 'Zellenreizmittel', dat alle lichaamsfuncties tot activiteit irriteert... Goed warm toedekken. En hij zal een fles gereed zetten, die ze vanavond kunnen komen halen.

Zulke gevallen zijn gelukkig zeldzaam en kunnen meneer dokter lelijk uit zijn humeur brengen. Het komt voor, dat de boeren de fles niet eens afhalen, en wanneer hij dan een paar dagen later aanloopt, omdat zij ook geen noodslachting hebben aangemeld, verneemt hij vaak, dat zij de fles niet meer nodig hebben gevonden, omdat de koei seffens weer helemaal opgefrist was, dadelijk begon te eten en te nirken en weer even 'vlug' was als anders... Zeker van die inspuiting! zeggen dan de boeren eerbiedig, en Vlimmen is verstandig genoeg om het niet tegen te spreken.

Dit is zeer gelukkig, maar het kleine mysterie steekt hem als een giftige doorn in zijn vlees; hij piekert over allerlei dwaze mogelijkheden en komt geen steek verder. Doch even vaak komt het voor, dat de koe de volgende dag 'kapot' is en dan is de dokter in geen dagen te genieten.

In al zijn drukte rond de koe, zijn stijgend ongeduld om de onbevredigende antwoorden, die hij er bij de boeren met moeite moet uitwurmen, bemerkt hij niet, dat de lawaaierige vriendelijkheid van de boerin en haar dochter niet de geringste uitwerking heeft bij Dop. Hij geeft haast geen antwoord en pakt verbazend sloom de appel aan, die nog wel tevoren blinkend is gepoetst in een blauw voorschoot. Bij het weggaan moet Vlimmen hem twee keer opdragen 'Dag juffrouw!' te zeggen.

'Hij is niks in z'ne knolletuin, geleuf ik!' roept de boerin hem nog na uit de staldeur. Haar wijze moederogen hebben het al doorzien, maar in haar oude boerenvoorzichtigheid laat zij zich niet verder uit.

Intussen duwt Vlimmen de jongen ruw voor zich uit het erf af, moppert met onderdrukte drift: 'Als jij zo'n onbeleefd, onvriendelijk misbaksel bent, kun je voortaan beter thuis blijven, akelig pest-jong dat je bent!'

Dop laat een zucht, die klinkt als een volwassen belediging en dit is juist iets te veel voor de kwade luim van Oom Jan. Zijn hand schiet uit en het kind staat even te wankelen onder de harde oorvijs. Het blauwe baskenmutsje vliegt tot op de rand van de sloot; een toef van het lichtblonde haar staat even overeind op de wind. Maar er volgt geen oproerige hikscreeuw uit een tot scheurens opengespalkte mond. Tegen alle gewoonte in, staat Dop een ogenblik verwonderd te kijken en begint dan bij beetjes te schreien, zacht en verdrietig.

Vlimmen voelt zijn woede snel zakken en gromt verongelijkt maar zonder overtuiging: 'Raap die muts op, vervelende simpot, en stap in!' Dop bukt zich moeizaam en gedwee over de muts; dikke tranen rollen over zijn wangen. Dan legt hij hulpeloos zijn knuistje in de grote hand, die hem geslagen heeft.

'Dop — wil — naar bed,' snikt hij kleintjes.

Vlimmen schrikt hevig, als hij voelt hoe de warmte van het ronde handje in zijn palm gloeit. Hij krijgt een hoge kleur en weet niet wat te doen, legt dan schielijk de rug van de hand tegen Dops wang en de jongen trekt verschrikt het hoofd terug als voor een tweede klap.

'Zoet maar, zoet maar!'... Het hoofdje voelt zeer warm aan, zelfs in de grijze vrieslucht, die zwaar over het land hangt. 'Waarom zeg je dat niet eerder?' moppert hij nog. 'Schei nou maar uit met huilen; we gaan direct naar huis.'

Toch staat hij even te weifelen... Daar in de verte, achter de kale canada-bomen, kan hij reeds heel even de boerenstee van Mie in de Baars zien liggen en daar wacht men hem voor een spoedgeval. Eigenlijk had hij er vanochtend al moeten zijn, maar met die begrafenis van Klein-Jantje... Als hij nu eerst naar huis moet is dat beduidend tijdverlies...

Hij voelt het warme kussentje op Dops hand zacht veren in zijn vuist en het kleine gesnik maakt hem akelig. 'Schei nou maar uit met huilen,' sust hij weer.

'Dop — kan er niks — aan doehoen!'

'Zoet dan maar... Ik wist toch ook niet, dat jij ziek was. Jij doet altijd zo raar! Wil je achter op de zitting gaan liggen, lekker warm onder de deken?'

Dop knikt, zuigt met sissende schokjes de lucht tussen zijn tanden en houdt gelukkig op met zijn zielig schreien. Vlimmen rept zich, smijt haastig alles van de achterzitting op de vloer van de wagen, het kistje met de doosjes met serum, het nikkelen tuig, maagpomp, gummislangen, heel zijn veeartsenijkundige marskramerij. Geknield op de treeplank, stopt hij Dop in de plaid, zoekt naar iets wat hem als hoofdkussen kan dienen en vindt niets beters dan een withouten kistje met ampullen in zijn linnen staljas gerold. 'Lig je zo lekker?'

De jongen ligt te staren met grote koortsogen en begint nu te rillen. Vlimmen moet iets doen om het goed te maken en daarin is hij zeer onhandig. Hij buigt zich over het zieke gezichtje en vleit: 'Morgen ben je weer helemaal beter... En ik wist helemaal niet dat jij ziek was, anders had ik je toch zeker geen klap gegeven... Is 't wel?'

Dop schudt flauwtjes het hoofd. Oom Jan kust dan voorzichtig het klamme gezichtje, maar vanmorgen heeft hij zich erg haastig geschoren en de kleine trekt een pijnlijke grimas.

'Zijn we nu weer vriendjes?' bedelt de Vlim.

'Gaan we nu naar huis?' vraagt Dop zakelijk.

Haastig wordt de wagen gekeerd bij de inrij van het erf. Voor de half ont-dooide ramen van de boerderij schemeren enkele gezichten; hij krijgt een hete kleur en doet alsof hij niets ziet. Het erf is leeg en stil; nu eerst hamert de stem van de boerin op zijn schedel: Hij is niks in z'ne knolle-tuin, geleuf ik!

Hij rijdt zo zacht mogelijk over de hardgevroren randen van het karrespoor. Even later wringt hij het spiegeltje zo, dat hij het zieke kind in het oog kan houden. Maar dat is hem niet genoeg.

'Lig je goed?'

Geen antwoord.

'Lig je goed, Dop?'

Na een poosje komt een flauw en verveeld: 'Jaaa.'

'Morgen ben je weer beter.'

.. .. .

'Dadelijk lekker warm in je bed met een warme kruik en een warme kwast... Of heb je liever 'n warme sinaasappel, 'n uitgeperste sinaasappel?... Met suiker?'

.. .. .

'Waarom heb je vanmiddag niet gezegd, dat je ziek was?'

.. .. .

'Hè?!'

'Weet ik niet,' zegt Dop en het klinkt duidelijk naar: Laat me in godsnaam met rust!

Maar de oorvijs ligt hem nog veel te zwaar op het hart. 'Flauw van je om niks te zeggen... Nou heb ik je nog helemaal bij vergissing 'n klap gegeven, ook nog — Huh!' En hij schudt dwaas met het hoofd. 'Hè-hè, wat ben je toch 'n domme jongen!'

Geen antwoord.

'En nou vind ik 't echt vervelend, dat ik je 'n klap gegeven heb!' Eindelijk is het eruit; hij loert angstig en hoopvol in het spiegeltje...

Maar Dop kan 't volstrekt niet belangrijk vinden, ligt stil en peinzend met zijn lange wimpers te knippen.

Bij zijn thuiskomst is Vlimmen werkelijk overmoedig tegen Truus, wier gezicht slechts wat meer verstrakt, als hij Dop in de deken gerold binnen draagt. 'Sturen ze me daar verdomme met 'n doodziek kind de deur uit!' Zij neemt Dop in haar armen en Vlimmen ziet met lede ogen aan, dat de kleine met een voldane zucht zijn armpjes om haar hals slaat en het moede, zware hoofdje op haar schouders legt.

'Kijk beter uit, voor je dat jong uitstuurt,' moppert hij halfverstaanbaar, terwijl zij reeds snel het kind naar boven draagt. 'Met dit weer!' roept hij nog, als zij reeds de hoek om is, en dan haast hij zich naar de apotheek, waar hij met driftige vingers de verpakking verscheurt van een splinternieuwe thermometer

Dop heeft negenendertig-zeven...

HOOFDSTUK 23

Reeds bijna een maand is er geen sprake geweest van Dacka. Hij vindt het geval kinderachtig, maar juist niet kinderachtig genoeg om zelf het eerste gebaar te maken...

Als hij nu maar gauw die menseneter ergens tegen het lijf loopt, zal hij het gemakkelijk maken en de kwestie met een luchtig grapje uit de wereld helpen.

Een paar dagen na de mislukte koliek-tocht naar Knarsel heeft Truus met hem getelefoneerd... Ze begreep er niets van; wat was er toch?

'Meneer de dokter is zwaar beledigd omdat ik hem uitgejouwd heb.' Floor vertelde de geschiedenis van de uitgeslagen boer, doch verzweeg zorgvuldig hoe hij zelf tenslotte uit de wagen werd geschoten. "t Zal wel overgaan,' besloot hij. 'Maak je niet ongerust.'

Nu hoort hij van zijn man:te huishoudster, dat zij bij de slager heeft gehoord, dat de meid van De Bruin van haar zuster, die bij dokter Ballot dient, gehoord heeft, dat, 'het kind van Vlimmen' in het ziekenhuis ligt en het moet heel erg zijn, want er mag niemand bij.

Dacka belt op. Zodra hij hoort, dat het difterie is en Dop al sinds gistermorgen is opgenomen, maakt hij het kort en zal even aankomen.

Er waait een beetje natte sneeuw die middag. Hij vindt Truus in de halfdonkere zitkamer bij een rode haard. Zij vertelt en vaak wijken haar ogen af naar de telefoon... Ja, difteritis! Ballot behandelt hem, probeert wel te sussen, maar er mag toch niemand bij... Ze zullen opbellen, zo gauw er verandering komt.

Bij de eerste ping van de telefoon heeft zij de hoorn beet. Dacka let scherp op en ziet na enkele ogenblikken de spanning wegglijden uit haar mooie lichaam; de schouders zakken neer in een teleurgesteld boogje.

'Is het voor 'n verlossing?... Bij de weduwe Brekelmans op het Laareind. Goed, ik zal het meneer zeggen... Ja, hij komt zo gauw mogelijk.' Onderwijl schrijft ze verveeld het adres op de bloc-note naast het toestel, gaat dan zitten met een zucht.

'Kom-kom, je moet het dadelijk niet zo zwaar inzien... Die kleine kereltjes zijn taai... Bij difterie moeten de patiënten nu eenmaal volstreekte rust hebben, dat is bekend,' fantaseert hij. 'Als ze gaan zeggen: Kom maar met z'n allen gezellig rond het bed zitten, is het juist glad mis, want dan hebben ze 't geval opgegeven. Bovendien is het nu eenmaal besmettelijk... Ze moeten wel.'

"t Is erg vriendelijk van je, Floor, maar —'

Hij zwijgt een beetje beteuterd... Maar ze kunnen niet blijven zwijgen. 'Waar is Jan? Op praktijk?'

'Huh, praktijk!... Daar ligt een hele lijst patiënten. Gisteren deed hij net of hij er heen ging. Na de middag belden de boeren op om te vragen

waar hij bleef en 's avonds kwam de aap uit de mouw. Hij loopt heel de tijd in de buurt van het ziekenhuis rond te dolen.'

'Waarom? Hij mag er toch niet bij?... Wat is dat nou voor onzin... Is hij er nu ook?... Dan ga ik hem halen!'

'Hij zegt, dat hij zich daar 'n beetje geruster voelt... Dan heeft hij het idee, dat Dop niet zo heel ver weg is...'

Dacka, die al half overeind stond, zakt terug op zijn stoel en zit roerloos. Het klinkt toonloos en vlak, maar heel even ziet hij toch, dat haar ogen rood worden. Hij krijgt het een beetje benauwd... Zo'n onbehouwen stuk wildernis!

'Toch ga ik hem halen,' zegt hij dan opstaande.

Truus knikt. 'Laten we proberen om hem weer aan 't werk te krijgen.'

Twee volle uren loopt Vlimmen nu al te dreutelen in de buurt van het ziekenhuis. Het ligt aan de rand van de stad in een gloednieuwe wijk van wanhopig eenvormige huizenblokken. Middenstandswoningen met voortuintjes. Azaleastraat, Spireastraat, Dahliastraat. Hier wonen de mensen in uniformen van baksteen.

Zijn gezicht staat stijf en vertrokken van kou en armoe; toch is hij blij met het slechte weer, want nu zijn er weinig mensen op straat. De kinderen zijn nog in school... Tot vier uur, bedenkt hij, en dan zal hij nog veel meer in de gaten lopen.

Hij slentert als een politieagent over de grote, grijze tegels van het trottoir en bij iedere stap zorgt hij ervoor, dat zijn voet midden in de plavuise komt; soms stapt hij in de derde, dan weer in de vierde tegel... Langs de grote voortuin van het gebouw loopt een ijzeren hek. Hij schat 100 meter... Nee, méér... 'ns Kijken, hoe is 't ook weer? Een gewone pas is 75 centimeter; honderd meter is dus honderd passen — och barst!

Opeens kijkt hij op en haast zich wat. Van de andere kant komt een auto, zwaait uit en rijdt het hek in. Hij kan de gezichten achter de beslagen ruiten niet onderscheiden; één van de inzittenden is een non... Toch wel handig ingericht; ze rijden de wagens het hoofdgebouw in en op de binnenplaats is een cirkelbaantje om te keren... Hijzelf keert zijn wagen gewoonlijk bij de inrij van het boerenerf, laatste keer bij het erf van boer Sterkens... Dop raapt er zijn mutsje op. Het ligt op de rand van de sloot, tegengehouden door een wit, uitgedroogd bundeltje pijlgras. Zijn blond, zijden haar staat heel even overeind op de wind, heel even maar, als de laatste wiekslag van een stervende vlinder. Voorzichtig en onbeholpen zet Dop zijn schoentje op de rand en bukt zich over de muts, terwijl de snikken door zijn lijfje schokken. Met een uitgestrekte arm houdt hij zich in evenwicht, in het kleine knuistje klemt hij nog de grote appel van vrouw Sterkens. Als hij zich langzaam opricht, blinken de tranen op zijn wang... En hoe klein is hij nog, als je zo op hem neerkijkt...

Zouden ze al opgebeld hebben?... Hoe langer hij het hier volhoudt, hoe

meer kans, dat er tenminste enig bericht is bij zijn thuiskomst. Om vier uur, als de kinderen uit school komen...? Hij biedt op tot half vijf. Een bakkerskar brengt wat beweging in het stille straatje... Dat ene wijf, dat hem al heel de middag in het oog houdt, verschijnt weer aan de deur, wijst met het hoofd in zijn richting en de bakkersknecht staart met open mond. Vlimmen houdt zijn gezicht stijf recht vooruit, maar begluurt hen van onder de rand van zijn hoed. Hij hoort de vrouw praten met een schelle overmoedige stem en de bakker grijnst. Om hen niet te passeren, gaat hij voor de zeventiende maal in het winkeltje kijken... Players Navy Cut Cigarettes... Roode Ster... Van Nelle's Gebroken Thee...

Hij herinnert zich nu, dat hij met de tandarts Pietje Peereboom hier eens langs gereden is en Peer zei toen: "n Warm buurtje, Vlim!"

'Hoe zo?' had hij gevraagd.

'D'r zijn hier zo'n paar adressen. Getrouwde vrouwen, die er wat bijverdienen.'

Hij heeft er zich toen over verwonderd, dat Dombergen al zo grootsteeds geworden was... Zouden ze hem ervoor aanzien?

De gedachte brengt hem danig in de war en op hetzelfde ogenblik zegt de vrouw tot de bakkersgast:

'Hij weet bepaald nie goed, waar ie zijn mot. 't Nummer zeker vergete... Helpt 'm 'ns efkens tereicht, Kees! Zegt, dat ie op twee en zeuwentig mot zijn.'

'Marcheert de zaak daor nog goed?'

'Och jizzes, ze-haolt ze gewoon van de straot! Als dieje klgris van 'ne vent van d'r om kwart over éne naor z'n werik gao, staot er soms om half twee al ene op de stoep... Mar ze hee ook nogal konkerrensie gekregen hier in de buurt. En da draogt mar zijje kouse —'

Een giftige vlam in de ogen, de handen in de zij, ontlast zij zich van haar nijd en de bakkersknecht denkt: Schiet op, ik heb nog meer te doen. Gij zijt nou eenmaal te lelijk, anders zou ik jou wel 'ns willen zien, hete donder!... Maar hij grijnst beleefd en schudt braaf het hoofd over zoveel boosheid...

Als Vlimmen weer eens hunkerend kijkt naar de stille regelmaat van de vele ziekenhuisramen, hoort hij, dat het wijf hard, gemaakt en honend in zijn richting lacht. Hij keert verschrikt om, loopt terug en doet het zo schuld bewust, dat terstond een hysterische gil door het straatje snijdt, waarop de bakker vindt, dat het welletjes is, met een harde smak zijn kar dichtsmijt en nu werkelijk een beetje geamuseerd doorrijdt.

Vlimmen besluit nogeens rond het gehele ziekenhuiscomplex te lopen. Hij heeft het al drie keer gedaan, maar veel te haastig, bang, dat een of ander gebeurtenisje bij de ingang hem zou ontsnappen. Ballot, die Dop behandelt, is er op het ogenblik wel niet, maar Vlimmen wil weten wanneer hij terugkomt en zal hem dan, als hij weer weggaat, toevallig hier bij de ingang ontmoeten... Of zou dat gek staan, zou dat te veel in de gaten lo-

pen? Toen hij Dop voor de eerste keer zag niezen in de wieg, heeft hij zich slap gelachen... Dat had je moeten filmen! Een plechtig gezicht als dat wurm trok!... Als Ballot nu net in de tussentijd naar binnen glijdt, kan hij hem toch nog opvangen bij het weggaan...

Maar op de gedachte alleen stapt hij nu bij iedere pas weer in de vierde plavuis. Aan de achterkant is niets te zien, slechts een hoge, blinde muur en een dichte poort... Rijden hierlangs niet de lijkwagens uit? Aan de voorkant zouden ze immers veel te slechte reclame maken voor het ziekenhuis... Maar op deze hoogte moeten toch de paviljoens zijn voor de besmettelijke ziekten en nu voelt hij zich opeens erg moe en wanhopig. De sneeuw smelt op zijn gezicht; eerst was het griezelig, maar nu beginnen zijn wangen prettig te tintelen...

Zou Ballot zijn wagen buiten laten staan? Het is een Essex van het vorig jaar, maar het nummer weet hij niet.

...Dop was pas vier jaar, toen ze samen gingen zwemmen in het Wilhelminakanaal. Ze waren naar de Helsterhut geweest, diep in de Helsterhei en hij had badgoed meegenomen alleen om eens te kijken wat Dop voor gezicht zou trekken als Oom Jan pardoes in het water sprong. Zou natuurlijk een keel opzetten... Maar Dop werd wild en hield niet op, voordat hij ook in het water mocht... Langs de kant liep een rand van hoogstens één meter breed, waarop Dop kon staan, tot aan de schouders in het water. Buiten die rand was het nieuwe kanaal levensgevaarlijk. Hij had er lang over gearzeld, maar Dop kreeg zijn zin... 'n Fijn kind was het, zo met smalle, blote billetjes in de zon! Goed gebouwd als zijn moeder, ferme, hoekige schoudertjes en opvallend smal in de heupen. Een vlakke, buigzame rug als van satijn en kaarsrechte beentjes... Nee, hij zou niet te ver van de kant gaan, plaste verstandig in het rond, alleen verslikte hij zich, toen hij uitgedaagd werd zijn kop onder water te houden. Nog nooit had hij zo'n opgewonden plezier gehad. En geen spoor van angst, al was het de eerste keer dat hij zoveel water bijeen zag... Dan lagen ze heerlijk te blakeren in het warme zand. 'Toen jij nog in de wieg lag, kon je je grote teen in de mond steken. Kun je dat nu nog?' Natuurlijk kon hij het; kijk maar!... Ze hadden gymnastische toeren gemaakt; de kleine wou alles nadoen en het was bijna op ruzie uitgelopen, want Dop kon niet dadelijk op zijn handen lopen, wilde het maar niet opgeven en vertikte het weer in het water te gaan om zich af te spoelen, toen het tijd werd om verder te gaan...

Daar staat hij weer aan de voorkant en het is nog maar kwart voor vier. Maar het wijf van de gillach is gelukkig weg... Hoe is zo'n klap aangekomen tegen zo'n klein bolletje als dat van Dop... Hij heeft het vannacht op zijn eigen kop geprobeerd, maar hij kan zich niet goed meer herinneren hoe hard hij geslagen heeft... De muts vloog af, dus het zal meer een schampschot geweest zijn. Zo verschrikkelijk hard zal het niet aangekomen zijn, anders was de jongen wel gaan rollen... Zou Dop het nog weten, als

hij beter is? Als hij... Maar als 't mis loopt, verdomt hij het om naar de begrafenis te gaan, dan doet hij niks meer; kan alles verrekken, alles!... Ja-monseigneur, nee-monseigneur, hoeveel kost het monseigneur. Ze kunnen doodvallen met hun echtscheidingen en hun Rota, als Dop maar beter wordt... Wat doen die kerels in zijn leven; heeft hij ze dan uitgenodigd om baas te komen spelen tot op zijn slaapkamer?... En de laatste tijd, nu er sprake is van fascisme lees je van vergaderingen, waarop de grote helden-tenoren van de katholieke partij staan te galmen van vrijheid, van onze duurgekochte democratische vrijheden. Zou je d'r niet van barsten?... Broodroof, terreur is het, daar heeft Dacka groot gelijk in. Terreur, die grof geld opbrengt, verdommel!...

Als je over de duivel spreekt... Terwijl Vlimmen op zijn primitieve manier het Noodlot dreigt, kijkt Dacka voorzichtig om het hoekje van de straat.

Op honderd schreden afstand herkent Vlimmen de slanke gedaante en schrikt hevig. Gelukkig is hij juist het ziekenhuis voorbij en nu loopt hij gauw in een houding, alsof hij werkelijk een doel heeft. Dacka laat hem niet lang in twijfel, komt in rechte lijn op hem af van de overkant. 'Hallo! Hoe is 't nou met 'm?' vraagt Floor en heft even de kin in de richting van het gebouw. 'Is er nog nieuws?'

'Nog precies hetzelfde... Ik kom er juist vandaan.'

'O,' zegt Dacka en staat even te duizelen van deze brutale leugen. 'Hoge koorts zeker?' vraagt hij snel.

Vlimmen probeert zijn verstijfde mondhoeken zorgelijk naar beneden te trekken en knikt.

'Kom-kom!' zegt Dacka en dreunt weer zijn lesje op van de kleine kereltjes, die zo taai zijn... Vlimmen moet er zich nu wel in schikken, dat zij in een levendig vaartje naar huis lopen. Op de stoep hoopt hij zelfs een beetje, dat er maar niet opgebeld is, anders heeft Dacka in de gaten, dat hij helemaal niet in het ziekenhuis is geweest...

Wat dit betreft kan hij gerust zijn; aan het gezicht van Truus ziet hij met één oogopslag, dat er nog steeds geen nieuws is. Bij de haard staat hij een poosje hevig te rillen en voelt nu eerst hoe door-en-door koud hij is geworden in de natte sneeuw.

Maar je kunt nooit weten: 'Is er nog opgebeld?'

'Er is wel tien keer opgebeld. Kijk daar maar 'ns!' en ze wijst met de ogen naar de bloc-notes. Hij neemt waarachtig zijn zakboekje en schrijft de adressen op. Bijna achter ieder bericht staat: 'Spoed!' en nu begint zijn geweten te tikken. Truus geeft een nadrukkelijk knipoogje en Dacka zegt terstond, dat hij meegaat. Voordat hij er zich geheel rekenschap van kan geven, loopt Vlimmen weer in het oude gareel.

HOOFDSTUK 24

Er zijn twee noodslachtingen, die onverwijld gekeurd moeten worden, anders keuren zij zichzelf af. Gelukkig, dat het nogal koud is geweest. Dan nog een koortsige koe met een verdacht kwartier en slechte melk. Een staaltje van de melk uit het gezwollen kwartier neemt hij in een flesje mee.

De boerderijen liggen ver uiteen en het is al zes uur, wanneer zij overleggen, of ze vóór het eten nog naar de Seefhoek zullen gaan voor een prolaps. In prolapsus voelt Vlimmen zich sterk en hij denkt nog wel op tijd thuis te zullen zijn.

Bovendien ligt de koe er al van deze ochtend.

Het weer wordt er niet beter op, de sneeuw wordt vinniger, blijft hier en daar al liggen. De stemming is er bij Vlimmen intussen al zoveel op vooruitgegaan, dat Dacka voor de dag durft te komen met het 'denderende' verhaal over Pietje Peereboom en de kapelaan uit de Koningstraat, je weet wel, met die dikke boerenkop. De moeder van Peer is er nog helemaal overstuur van... Nog niet gehoord? Nee, zeg, dat is de moeite waard! Peer heeft het zelf verteld en Dacka heeft het uit de eerste hand. We weten allemaal, dat Ma Peereboom zich zware zorgen maakt over de ziel van haar zoon. Dat gaat fris en levenslustig van zaterdag op zondag — soms zelfs maandag — naar Antwerpen of Brussel en dat komt thuis in een zeer verformfaaide houding, die het ergste te denken geeft. Slechts met Pasen ter communie, of niet, want zelfs daarvan is zij niet geheel zeker. Ze heeft hem lid gemaakt van Vincentius, van de Heren-Congregatie, van Hoger Leven (Pickwick-Club) en alle andere devote onderonsjes, die met Peer's stand en fortuin overeenkomen en waar hij zich zeer slecht thuis voelt. Ofschoon hij zo katholiek mogelijk is opgevoed en zelfs een blauwe maandag op het Klein-Seminarie is geweest, heeft deze ont-aarde zoon een goddeloze weezin tegen dergelijke vrome versnaperingen. Ja, Peer heeft heel wat te stellen met die goeie ziel. Ze loopt de kerk plat en thuis hult zij zich in een zwarte wolk van eerwaarde heren, die sigaren roken en port drinken en het hoofd schudden. Maar Pietje is erop gespitst, weet precies wanneer de huiskamer onveilig is en glipt op de hielen van zijn laatste patiënt de deur uit...

Hij heeft haar met hel en verdoemenis bedreigd als zij het waagt in zijn werkkamer te komen, wanneer er een patiënt is, en dat doet ze dan ook niet; zou al te gek zijn... Maar dan hoort ze wel eens vanuit de dokterskamer het zeer misplaatste gegiechel van een of andere meid-van-niks en slaan haar de vlammen uit. Een kantoorjufke van de kunstzij — en nog wel 'n bekende! — is er goedgeteld acht keer geweest, maar een rekening heeft mevrouw Peereboom nooit kunnen ontdekken... Waar moest dat in godsnaam naar toe? En hij heeft zó veel klanten van de kloosters! Ze ziet al aankomen, dat het mis loopt. De jonge Haverstroo, die nu ruim

een jaar in Dombergen gevestigd is, legt het wel verstandiger aan. Die is netjes getrouwd en doet zijn kerkelijke plichten en mevrouw van Aerschot heeft zelf gezien, dat er op een keer vijf nonnen tegelijk bij Haverstroo op de stoep stonden.

Het aantal nonnen, dat mevrouw van Aerschot ziet, stijgt bij ieder sermoen; vorige keer waren het er drie... Maar als zij zover gekomen is, wordt Peer driftig. 'Och ma, zeur toch niet zo! Zit ik op een patiënt te wachten? Laat Haverstroo zijn kost verdienen; ik kan immers niet meer afwerken, dan ik nu doe. Vorige week heb ik nog 'n paar van m'n lastigste klieren naar hem gestuurd, omdat ik tjokvol zat. En die hysterische nonnen mag hij allemaal van me cadeau hebben!'

O-o! Stel je voor, dat iemand het hoorde: hysterische nonnen!

Er moet iets gedaan worden. Ma stortte haar hart uit bij de kapelaan met het dikke boerenhoofd uit de Koningstraat en meneer kapelaan moest nu toch bepaald eens met Piet praten, eens degelijk met hem praten, hem op zijn plichten wijzen en hem het goeie voorhouden.

De kapelaan was volstrekt niet begeesterd; hij voelde Peer op de juiste zwaarte aan en twijfelde sterk, of zoiets wel op zijn weg lag. Maar toen hem een klein-gevouwen briefje van vijftwintig in zijn palm was gedrukt, werd hij bereid gevonden het taai karweitje aan te pakken.

Nu moesten zij de ontmoeting met hemelse list in elkaar zien te steken, want Pietje is zo vlug als water, wanneer er geestelijke overheden in de buurt zijn. Daarom zou de kapelaan komen na het spreekuur en vóór de eerste bestelde patiënt.

Ma zou hem dan pardoes in Peer's werkkamer loslaten... à

Dat was eergisteren. De list was gelukt; Ma zat met popelend hart in de huiskamer te wachten en zette reeds de port en de sigaren gereed. Het duurde ruim drie kwartier, vooraleer zij de deur hoorde opengaan, en toen zij in de gang kwam, viel de straatdeur al achter meneer kapelaan dicht, terwijl Pietje kwam aanbenen en vroeg, of hij nu dadelijk kon eten...

Ma vond het verschrikkelijk vreemd en kon zich geen tien seconden bedwingen.

'Wat uh — wat zei uh — wat had meneer uh —'

'Huh!' zei toen Peer. 'Nooit gedacht, dat zo'n grote lummel zo bang zou zijn. Hij —'

'Bang?!'... Ma gilte bijna.

'Erger dan 'n kind. Zo gauw hij binnen was, had hij al spijt en kwam met de zotste uitvluchtjes voor de dag. Maar ik liet hem niet uitpraten en zanikte zo lang tot hij in de stoel zat. Kwartier geredeneerd vóór ik hem zover had... En 'n bek! Zelden zo'n kolenhok gezien. Twee van z'n rotste kiezen heb ik maar meteen getro —'

En hier had Ma Peereboom een flauwte gekregen.

Het tafereel staat Vlimmen levendig voor de geest: Peer, de bloedzuiger,

van de tongriem gesneden als geen ander, zijn overstelpend geratel, dat op je zenuwen trommelt en je verlamt... En die hulpeloze kapelaan, die tenslotte wel moet toegeven om nog iets van zijn figuur te redden. Néé! Maar midden in zijn harde lachbui schrikt hij zich weer koest. Een koppig bijgeloof waarschuwt hem, dat de pret zou kunnen opbreken, èn lelijk! Straks moet hij weer naar huis en op Truus' gezicht trachten te lezen, wat er van is...

Even later proest hij zich toch weer overeind.

'Had Peer het dan al dadelijk in de gaten?'

'Welnee! Tenminste, hij zegt van niet. Naderhand is zijn moeder door de mand gevallen... Kijk nou wat 'n rotweer!'

'We zijn er haast,' zegt Vlimmen. 't Is 'n fris karweitje, maar we zullen proberen het in 'n half uur op te knappen.'

'Wat is het?'

'Baarmoeder-prolaps.'

'Kun je dat opeten?... Prolaps à la Meunière?'

'Als je 't gezien hebt, zul je d'r waarschijnlijk voor bedanken... Je hebt al eens 'n kalf zien geboren worden, is 't niet? Nu, zo'n kalf zit in een grote zak, genaamd baarmoeder. Dat ding is in normale omstandigheden zo groot als twee knakworstjes, maar bij de verlossing is het opgezwollen en uitgerekt tot een omvang van — laten we zeggen twee hoofdkussens.'

'Tjonge!'

'Ja, dat is 'n wonderlijk verschijnsel!... Als het kalf geboren wordt, glijdt het in gunstige gevallen met een soepel gangetje uit die zak; begrijp je?'

'Ik probeer het te volgen,' knikt Floor.

'Als je je hand uit je broekzak trekt — je doet het niet te wild en de zak is niet te nauw — dan blijft de zak op z'n plaats. Maar als er geen ruimte genoeg is en je doet het te ruw, dan keert de zak zich binnenstebuiten. Kijk, dat is nou baarmoeder-prolaps. Het kalf is te groot, de boeren hebben te woest getrokken, of de koe heeft te hard geperst en de baarmoeder komt mee. Ook gebeurt het wel, dat de koe het hele geval na de verlossing op eigen gelegenheid naar buiten perst. Dan heb ik de eer en het genoegen om alles weer op z'n plaats te brengen.'

'Lijkt me nogal eenvoudig.'

'Wacht even tot je 't gezien hebt.'

Vlimmen rijdt de wagen tot voor de grote staldeuren. Op de gewone, voorzichtige boerenmanier laat Jantje Pijnenburg toch even voelen, dat hij ditmaal wel erg lang heeft moeten wachten op de veearts en dat nog wel voor 'n koei mee 't lijf d'r uit'.

'Ge hebt 't zeker erg druk gehad vandaag!'

'Ja jongen, ik kan niet overal tegelijk zijn.' Er is al een begin van opvliegenderheid in zijn stem en de boer moet nu niets meer zeggen, vooral omdat

hij niet helemaal ongelijk heeft... Ik heb de boeren veel te veel verwend, tracht Vlimmen zich schoon te praten. Bij de andere veeartsen wachten ze driemaal zo lang...

Intussen haast hij zich al, trekt in de woonkamer zijn leren harnas aan... Wanneer ze gekalfd heeft? Hard getrokken zeker? Is er lijnolie in huis? En 'n kruiwagen-berd! Zijn er 'n paar mensen om te helpen? Op deze meneer moeten ze niet rekenen, want die is maar advocaat!

Over deze zware schoolmeestershumor heeft de boerenfamilie uitbundig plezier en het goedkope applaus brengt Vlimmen weer in zijn humeur. Dacka, op wie alle ogen gericht zijn, aanvaardt deze 'zet' sportief en lacht royaal mee, terwijl hij zich al afvraagt, wat wel de heilzame uitwerking mag zijn van het kruiwagen-onderdeel op een koe met *prolapsus uteri*. — Hé, spreken de boeren hier nog van 'berd'? Dat is Vlaams en Oud-Nederlands. Te berde brengen... Een zijstuk van een kruiwagen zal de bedoeling zijn, denkt hij...

Aan het hoofd van een afdeling boeren en boerinnen, die haast ongemerkt zijn komen opdagen in de schaduwkring rond de lamp, marcheert Vlimmen haastig naar de stal.

Vanmorgen, bij het aanmelden van het geval, heeft Truus opdracht gegeven de 'dracht' in een proper beddelaken te wikkelen en dat is ook gebeurd. Als Vlimmen het bloederige laken openslaat, kijkt Dacka, doch maar heel even... Daar achter de koe ligt een weezinwekkende hoop vlees, drillerig, week en vliezig; één grote pijnlijke wonde. De massa ligt tegen het achterste van de koe, lijkt voor altijd verloren en onbruikbaar.

Dacka klemt de tanden opeen, slikt een paar maal met moeite. Zijn holle maag steigert hem wild naar de keel. En toch *moet* hij telkens weer kijken.

Hoe kan dat nog ooit 'n koe worden? Doe weg die onmogelijke zwijnerij; in de grond ermee!

Opeens beziet hij zijn vriend als een geheel ander wezen.. Is dat dezelfde onhandige, blunderende Vlim, die daar straks nog als een hulpeloos kind rond het ziekenhuis liep te dwalen en nu zijn orders geeft in een houding, alsof het doodgewone voorvalletje hem een beetje verveelt? Waar haalt hij de moed vandaan om aan zo iets wanhopigs te beginnen?...

Dacka kijkt nog eens en er komt een nevel voor zijn ogen. Het meest ijst hij wel van de blauwe slierten en de roosvormige paarse klonten, die op de bloedige vleesdril zitten... Zal hij maar een ogenblik in de frisse lucht gaan, ongemerkt, alsof hij buiten even een plasje gaat doen?... Opeens hoort hij Vlimmen spreken, heel uit de verte:

'— heb ik voor 'n zacht prijsje van Peer overgenomen. Hij zat met 'n grote voorraad van die ampullen en toen kwam er juist een nieuwe uitvinding voor tandartsen, waarbij ze de ampul in de spuit konden leggen en dan meteen spuiten. 'n Beetje tijdbesparing, iets handiger... Maar voor

mij gaat het op deze manier nog vlug genoeg en ik kon ze voordelig overnemen.'

'Waarvoor dient dat?' dwingt hij zich te zeggen.

'Nou, dat zei ik toch! Na zo'n spuitje is het hele achterdeel van het beestje verdoofd, gevoelloos. Lokale anesthesie, zoals je dat hebt meegeemaakt bij pijnloos kiezentrekken.'

Nu eerst ziet Dacka, dat er een nikkelen injectienaald in de koeienrug gestoken is, dicht bij de staart in de wervelkolom...

'Werkt prachtig,' gaat Vlimmen voort, terwijl hij met de spuit het tere glazen ampulletje opentikt en leegzuigt. 'De meeste veeartsen willen er nog steeds niet aan geloven. Misschien zijn ze 'n beetje bang om de injectienaald daar neer te steken... Je moet ook ongeveer weten wáár je steekt; in de wervelholte, zonder dat je het merg beschadigt natuurlijk.'

Als de vloeistof langzaam in de dikke naald gespoten is, geeft Vlimmen de spuit uit handen en heeft even tijd voor nadere uitleg, tot de anesthesie heeft doorgewerkt.

'Scheelt je 'n zee van tijd en ellende. Het beestje staat er nu braaf en stil bij te wachten tot je klaar bent. Als je niet verdooft, is het 'n gevecht!' 'Is het dan zo pijnlijk?' vraagt Dacka, door al deze beloften wat gerustgesteld. Hij kan zich niet voorstellen, dat het nog akeliger zou worden, dan het er nu al uitziet.

'Pijnlijk?! Stel je voor, dat *jouw* baarmoeder zo door de stal dreef. En dat we d'r 'n beetje mee gingen stoeien... Hé, waar blijven jullie met dat berd?' Aan de totale verlamming van de staart voelt hij dat het spuitje heeft gewerkt.

Pijnenburg komt met het zijstuk van de kruiwagen aandragen. 'Een proper laken eromheen doen. Waar is de olie? Zet daar maar neer. We kunnen beginnen.'

Eerst beent hij nog gauw door het stro naar voren, zet de fonendoscoop op het hart en luistert: Brr-tub, brr-tub, brr-tub... Prachtig!

'Hoe laat is 't nu?' vraagt hij aan Dacka.

'Ik heb 't vijf over half zeven.'

Dan zullen ze eens zien of het beestje wil gaan staan, dat is altijd wat handiger. Twee man met het berd links en rechts achter de koe... Eén aan de kop om haar overeind te houden, als ze staat. Zo gauw ze omhoog komt, moet de zwaarhangende baarmoeder gesteund worden op de omwikkelde kruiwagenplank.

O, nu heeft Dacka toch begrepen, waarvoor dit geheimzinnige middel dient. Overigens schijnt het hem niet zo bijster meer te interesseren. Voor de zoveelste maal tracht hij groot belang te stellen in de stoffige, ingelijste heiligenprent, die tegen de smoezelig-gewitte stalmuur hangt: *Heilige Brigitta, Patrones tegen Veeziekten, bid voor ons...* — Ja asjeblijft, en 'n beetje gauw, denkt hij en wrijft zich over het klamme voorhoofd... Aan haar kostuum te zien, schijnt Brigitta een soort edelvrouw te zijn ge-

weest; zij heeft het neutraalste van alle zoete, vervelende heiligengezichten... Hij heeft nog eens zo'n prent gezien; waar was dat ook?... O ja, bij die arme duvels, dat lieve echtpaar, Pietje en Keeke Mulders. Maar toen was het een Heilige Cunera, dat herinnert hij zich goed, denk maar aan de Cuneratoren in Rhenen. Deed ook in veeziekten, volgens het onderschrift... Concurrentie! En nog wel tussen twee vrouwen. Wat zullen de dames elkaar lief áánkijken in de roomse hemel...

Allééé-hup! Een schop tegen het achterstel en — ja, het gelukt, de koe hijst zich stijf en moeizaam overeind. De twee met de kruiwagenplank zetten zich schrap en heffen. Langs voor en achter lilt de vleesmassa over de randen van het berd en nu begint de vent toch wel 'n beetje te overdrijven, vindt Floor, die zich weer om steun tot Sinte Brigitta wendt... Zal hij nu maar even buiten gaan kijken?

Met vlugge, voorzichtige vingers bewerkt Vlimmen de viezigheid, plukt de slijmerige, blauw-bloederige vliezen der nageboorte los en als hij na een poosje een deel van het barensvuil heeft losgewurmd, kwakt hij het met een vochtig geklots op de stalvloer. Zijn handen drijven van bloed en baarmoederslijm; als hij opeens de blote armen onder de dracht schuift om de massa te keren, is hij werkelijk niet meer om aan te zien. Floor kokhalst tweemaal, snel achtereen. Vaag, als in een droom, hoort hij Vlimmen praten:

'Kijk, die vliezen zitten met duizenden fijne draadjes vast aan die —'

Kijken?! Dacka heeft al te veel gekeken, wankelt naar het ruwhouten deurtje. Als door 'n wonder vindt hij nog de klink, doet enkele dronken schreden in het grijze duister van het dunne sneeuwlaagje en is dan enkele ogenblikken erg ziek naast de boerenkool achter de stal van Jantje Pijnenburg... Gelukkig is zijn maag leeg en in deze kou trekt de aanval snel af... Tranen afgeveegd, neus gepoetst en dan gauw weer naar binnen; niemand hoeft het te merken. 't Is nu voorgoed over, besluit hij energiek; de Vlim kan het nu zo gek maken als hij wil, het doet hem niks meer...

Ongemerkt sluipt hij de stal binnen; alle ogen zijn vastgekleefd op de bloederige besonje van de veearts, die daar staat in de houding van iemand, die rustig en verstrooid aan het boontjes doppen is. Zijn gezicht glimt evenwel van het stromende zweet. Ook de twee boeren hebben heel wat te houden aan het vrachtje op het kruiwagenberd, dat is duidelijk te zien.

Dacka is maar juist op tijd, want na enkele seconden houdt Vlimmen zijn hoofd schuin. 'Floor, maak m'n bril even schoon!'

Dacka moet nu akelig dichtbij komen en trapt tot zijn schrik even op iets van de glibberige griezeligheid, die daar neergeslingerd is. Maar nu is zijn aandacht afgeleid, hij haakt de bril los en wrijft snel de glazen met zijn zakdoekje.

Even later is Vlimmen klaar met zijn afzichtelijk gepluk. Hij oliet zijn

armen in, begint bij voorzichtige beetjes de baarmoeder terug te duwen in de schede en na een paar minuten zit hij reeds tot aan de schouder in het dier om alles netjes op zijn plaats te leggen.

't Begint weer aardig op 'n koe te lijken,' zegt Dacka, nog een beetje gedwongen luchtig, maar al vol bewondering.

'Ja. We zullen de zaak gauw even dichtspijkeren, voor het geval de jonge dame nog eens trek krijgt om zich binnenstebuiten te keren.' Al sprekende trekt hij zeer langzaam zijn arm terug; nu druipt het bloed er langs... Dichtspijkeren is het woord. De 'spijkers' liggen al gereed op een stoel, in een bakje met een sterk desinfectiemiddel; zij zijn flauw gebogen en met beide uiteinden steken zij in een withouten balletje. Een ervan wordt losgeschroefd. Daar ligt ook de holle priem, waarvan de punt er uitziet als een schuin afgesneden ganzeveer. Vlimmen beproeft even de scherpte. Nu moet meester Dacka nog een keer op zijn kiezen bijten, want daar neemt de bloedbeul een der dikke schedelippen in de volle vuist en met een huiveringwekkend geknars boort de holle priem door de taaie huid en de dikke rand vlees. Er is flink wat spierkracht voor nodig, maar overigens gaat het vlot en vanzelfsprekend... Dan de andere lip en vervolgens neemt hij de spijker bij het vastzittende balletje en schuift hem in de punt van de holle dolk, die dan met een snelle ruk uit de twee schedelippen wordt getrokken. De spijker heeft nu de plaats van de dolk ingenomen en het tweede balletje wordt weer aan de punt geschroefd. Dacka vindt het bui-ten-ge-woon uitgeslapen, waarbij nog komt, dat het koetje zich niet roert, ook niet als dezelfde brutale behandeling zich nog tweemaal herhaalt. Zij kauwt bedaard op de kleinigheidjes, die de man-bijde-kop haar uit de hand te eten geeft. De schede-ingang is nu tussen zes houten balletjes netjes en proper dichtgeklemd. Dacka is enthousiast; het ongelooflijke is gebeurd, het tweeledige, nutteloze ding is weer een koe geworden!

Ook de boeren staan te glunderen. – jonge-jonge, ze kunnen me toch al wa tegesworrig. De geleerdheid hee 't toch al ver gebracht...

'Hoe laat is 't nu?'

'Vijf voor zeven!'

'Dan smeren we'm als de hazen.' Hij voelt de bewondering en hij voelt zichzelf, maar niet lang, want nu moet hij weer naar huis en in zijn drukte was hij Dop nu en dan totaal vergeten...

Inderhaast grist hij de holle priem en de spuit mee, die even in heet water worden schoongemaakt; de rest kunnen zij al in de wagen leggen... Ja, er is warm water voor meneer dokter...

Als hij naast Dacka in de wagen kruipt ruikt hij fris naar sunlight-zeep en valvanol. En zijn korte nagels hebben alle een helderwit randje.

'Begrijp je nou hoe de meeste veeartsen zo iets nog zonder anesthesie blijven opknappen?'

'O ja?... Hoe gaat het dan?'

'Het beest moet bij de neus vastgehouden worden, anders weert het zich als bezeten. En dikwijls wordt dan het hele geval er weer even snel uitgeperst, als je het erin brengt... Een collega heeft het geval eens opgelost in ons tijdschrift. Anesthesie was helemaal niet nodig, vond hij. De meeste boeren hebben immers wel van die vierkante pakken geperst hooi in huis... Hij liet dan heel eenvoudig een paar van die blokken aanraken en onder de koe schuiven, zodat ze niet meer met de benen aan de grond kon. In die houding kon hij dan het geval zonder veel schokken afwerken... Op zichzelf is het niet slecht gevonden, aangenomen, dat er werkelijk van die blokken hooi bij de hand zijn, wat hier in Brabant vrijwel uitgesloten is. Maar stel je even voor wat een gesjouw en wat een bouwwerk! Voordat hij z'n koe met haar buik op de hooipakken heeft geëta-leerd, zit ik met m'n overbodige anesthesie weer in m'n wagen huistoe. En dan zullen we 't niet eens hebben over de gewaarwordingen van de patiënt, die het al zwaar genoeg te verantwoorden heeft gehad bij de verlossing...'

'Als die meneer zich 'n kies laat trekken, gelooft hij dan wèl aan zo'n spuitje?'

'Och,' sust de man van het vak. 'Het wordt er natuurlijk iets duurder mee. Hoeveel denk je, dat ik voor zo'n geval kan rekenen?... Het resultaat is heel aardig om te zien, en als er niets gebeurt, gaat de koe ter ziele. Ook als het slordig gebeurt, als je de gekeerde zak niet heel nauwkeurig in z'n vorige positie terugbrengt, als er bijvoorbeeld een puntje van de zak niet helemaal teruggeduwd is, dan blijft de koe persen en perst er alles weer uit, dwars door die drie stevige pennen heen en dan is het natuurlijk afgelopen. Bij een mens komt zoiets praktisch niet voor, door de aard van de verzorging; 't zou trouwens ook vrijwel dodelijk zijn door shock. Maar als er in zo'n geval honderd gulden gerekend werd, zou niemand er van omvallen. Reken nu eens dat spuitje bij de kosten van je auto en de andere kleinigheden, en zet dat bedrag eens om in melk, dan moeten er al heel wat emmertjes gevloeid zijn, voordat de boer weer kiet is. Gevoelige harten, zoals jij, vinden het prettig, dat het koetje weer gerepareerd is en geen pijn meer heeft, maar vergeet niet, dat ik alleen maar een stuk gereedschap heb behandeld, een melkmachine, die niets anders heeft te doen dan te zorgen, dat de boer een paar stuivers verdient... Er komt ook een beetje conservatieverigheid bij. Als zij voor de eerste keer een koe met die dikke naald in de rug moeten steken, is dat voor de meeste veeartsen haast een even grote onderneming als voor jou. En we worden zeer schraal betaald.'

Maar Dacka vindt het misselijk, dat bij zo'n kunststukje op een paar centen gekeken moet worden; hij is immers gewend zijn eigen kunststukjes helemaal gratis te leveren.

Nu zij de stad naderen doet de zorgelijke spanning hen zwijgen. Zonder dat het afgesproken is, staat het vast, dat Dacka even meegaat om te

horen... Tot zijn grote verwondering voelt Vlimmen zich echter lang niet meer zo neergedrukt als vanmiddag. Hij ziet alles veel lichter in en maakt er zich een angstig verwijt van, maar het helpt niet veel...

Toch klopt hem het hart in de keel, als hij wat schuchter de deur van de huiskamer opendoet. In de gang heeft hij zich al geërgerd, omdat er zo druk gesnaterd wordt in de keuken... Of zou dat —?

Het licht is aan, maar de suite is verlaten. Er is zelfs te veel licht aan... Plotseling wipt er iets in zijn binnenste omhoog, een kriebelige siddering, die hij dadelijk verschrikt wil neerdrukken, doch die hem juist ontglipt. Het huis lacht! Ja waarachtig, het lacht hem duidelijk en opgelucht tegemoet. Hoe weet hij niet... Met een bloempje hier, een schemerlampje daar, een spattende kool in de haard. Hij ziet niet scherp, omdat de warme lucht op zijn bril is geslagen en hij kan hem nu niet afzetten voor Dacka, want zijn ogen worden zo prikkerig heet... Er is gedekt voor drie, dus Floor eet mee. Het zondagse servies nog wel, met iets extra's, hij heeft er geen verstand van, vingerkommetjes of zoiets en meer geschitter... Staat daarginds in de zitkamer niet het borrelgerief netjes gerangschikt op het clubtafeltje? En een schaaltje zoute amandelen op de koop toe?...

Weer springt de kittelige davering omhoog; langs zijn ruggegraat om te ontploffen in zijn borst; hij wil al meespringen en op hetzelfde ogenblik komt Truus.

Haar ogen zijn wel een beetje rood, maar haar gezicht glanst van opgewondenheid en zij behoeft niets mee te zeggen; het huis heeft het goede nieuws al verklapt!

Hij hoort maar half wat zij zegt, heeft zoveel met zichzelf te stellen... — Veel beter, heeft Ballot gezegd en het gevaar zal nu wel grotendeels geweken zijn. Was er heel erg content over en morgen kunnen ze er weer heen; vanavond nog maar met rust laten; hij sliep juist zo lekker.

Dacka galmt een paar maal van reusachtig en schitterend, schuift dan tactvol de deur uit om iets uit zijn overjas te halen, wast zijn handen aan het lavabo en doet er zijn tijd over.

Als hij treuzelend binnenkomt, is Truus doende met het bittergerei en Vlimmen buigt zich over de sigaren. Floor praat er met luchtige zwaaien overheen. — Nee, maar nu is 't vast in orde, zeg! Doktoren houden immers zoveel slagen om de arm. Als ze zo iets zeggen, zijn ze ook wel zeker van de zaak...

Vlimmen besluit bij zichzelf, dat hij nu zonder verdere praatjes het kleine 'pest-fietsje' gaat kopen, waarom Dop al zo vaak gezeurd heeft, maar dat Truus tot dusver heeft weten te weren, omdat hij nog te klein is... Nu is 't jammer, dat het werk zich zo opgehoopt heeft maar morgen in de voormiddag gaat hij Dop toch even vertellen van het kleine fietske. Hij bijt gretig in zijn borrel en krijgt dan een onweerstaanbare bevlieging van werklust... Moet voor het eten nog gauw een uitstrijkpreparaatje ma-

ken, waar haast bij is. Wil Dacka dit bacteriologisch onderzoek meemaken?

'Bacteriologisch klinkt geleerd,' zegt Floor opstaande.

'Hoef je niet om te lachen. In bacteriologie zijn wij verder dan de gemiddelde medicus, weet je!'

In de apotheek gevoelt hij zich altijd een beter mens en hij trekt er warempel de witte jas bij aan... Och, heel zijn leven is hij aangewezen op het werk in de duisternis van de stal onder de onverschillige blikken van boeren, die zijn kunststukjes aanvaardden met hetzelfde begrip, waarmee zij een flesje kopen van de wonderdokter op de kermis. Voor deze zeldzame gelegenheid in het genot van een intelligent gehoor, gunt hij zich dus wat professorenmanieren.

'Hier heb je het flesje melk van de koe, die we vandaag nagezien hebben. Ze heeft een hard, gezwollen kwartier, ze is koortsig, en kijk 'ns hoe onplezierig die melk er uitziet.'

Al pratend giet hij wat melk in een kleine elektrische centrifuge, vindt een voorwerpglasje, maakt het schoon, strijkt uit en kleurt, alles met gebaren, die indrukwekkend zijn van artistieke nonchalance. De microscoop staat al op de toonbank.

'Even kijken welke bacterie hier aan 't werk is. Als het streptokokkenontsteking is, lopen de dieren weinig gevaar, zijn na 'n paar dagen niet eens ziek meer... Maar bij pyogenes-mastitis is het erger —'

'Hé-hé-hé-!' waarschuwt Dacka.

'Mastitis is de verzamelnaam voor dit soort ontstekingen. Wij spreken dus van mastitis zoals jij van een procedure. En de pyogenesbacil is 'n smeerslap. Vreet het uierweefsel weg, laat het onder verrotting afsterven. Het dier is zwaar ziek en gaat er dikwijls aan kapot... En dan niet te vergeten de tuberculeuze uierontsteking! Dan zitten er enorme hoeveelheden virulente tuberkelbacillen in de melk en vooral kinderen zijn er gauw mee besmet. Buiktuberculose bij kinderen komt haast uitsluitend van de bovine bacil, dat is deze.'

'Maar je ziet toch duidelijk, dat die melk niet goed is!' zegt Dacka wijzend op het flesje. 'Wie drinkt er nou melk, die er zó schurftig uitziet?'

'Ja, wij zien het nu erg duidelijk. Maar de boer merkt het niet zo gauw. Meestal is er maar één kwartier aangetast en dat is dikwijls op het oog niet te zien, nauwelijks te voelen, maar even zo vrolijk worden er miljoenen bacillen uitgescheiden... En dat de melk niet goed is, valt ook niet dadelijk op. Twee spenen worden tegelijk gemolken terwijl er maar één van de vier ziek is... Je hebt toch wel eens zien melken? Dat gebeurt met twee krachtige stralen; al dadelijk stijgt er in de emmer een dikke laag melkschuim op en daaronder is niets te zien. Is de koe afgemolken, dan is de slechte melk dus al driemaal verdund door die uit de andere, gezonde spenen. Dan gaat de melk met die van vijf tot tien andere koeien in de bussen.'

'Maar die wordt toch gekookt of gepasteuriseerd!'

Vlimmen schuift het glaasje in de microscoop en grinnikt. 'O ja! Behalve dan de melk, die tevoren al gedronken is.' Hij legt zijn oog op de microscoop en schuift het glaasje langzaam heen en weer.

'Wie doet dat tegenwoordig nog?'

'Jij niet... Voor zover je weet tenminste... 't Zijn streptokokken. Wil je eens zien?'

Dacka haast zich... 'Ik zie geen biet!'

'Dan moet je aan dit wielje draaien tot het beeld scherp wordt.'

'Ja, nu zie ik 'n soort landkaart... Kringen en vlekken en strepen... Eilandjes! Wat een rommel is dat! Waar lopen die beesten nou?'

'Ze lopen helemaal niet en het zijn geen beesten,' zucht Vlimmen geduldig. Hij beschrijft de vorm van de streptococcus, tekent hem voor op een papiertje, maakt er een volledige landkaart van. 'Daar, links onder dat donkere eilandje ligt een heel risje.'

Maar Dacka kan het vage rijtje streptokokken in deze overdreven camouflage niet ontdekken en tenslotte geven ze het op. 'Ja, er is wat oefening voor nodig en het licht is hier ook bepaald niet dat,' troost Vlimmen. 'Wat zei je daar juist? Krijg ik melk te drinken waarvan ze zo maar zeggen, dat ze gepasteuriseerd is?'

'Nou, dat gebeurt zelden, geloof ik. Maar dat wil niet zeggen, dat er geen rauwe melk gedronken wordt. Veel mensen, die beter moesten weten, eisen dat melk gekookt is, wanneer ze er een heel glas van gaan drinken, maar voor die paar druppels in de thee of in de koffie lijkt het hun overdreven. Kun jij zweren op alle koffie en thee, die je buitenshuis drinkt? Ik niet. Op de boerderijen komen de kinderen dorstig uit school, zien ergens melk staan en vragen heus niet verder. Het bewijs ligt er. Een overdonderende meerderheid van buik-t.b.c. bij kinderen is van het bovine-type... Ziet de boer, dat de melk van een bepaalde koe niet goed is, vlokkig, geschift, en het is een fatsoenlijke boer, dan houdt hij de slechte melk apart en geeft ze aan z'n kalveren of varkens. Dat is al erg netjes van 'm... Maar juist aan kalveren en varkens zien wij dan op het slachthuis, dat er in de buurt een koe met tuberculeuze melk op stal staat. Zo hadden we eens op driehonderd varkens — dat is de normale weekslachting in Dombbergen — maar vijf tuberculeuze exemplaren en allemaal van één en dezelfde boer... Wee de kinderen van zo'n boer!'

'Maar let de warenkeuring daar niet op?'

'De warenkeuring is over 't algemeen in handen van chemici en die vinden het gewichtiger om na te gaan, of suiker niet met krijt vervalst is en of brood niet meer water bevat dan x procent. Van bacteriologie hebben die lui doorgaans geen verstand, op school hebben ze het tenminste niet geleerd... Melkonderzoek is zuiver veeartsenwerk; enkele diensten hebben dat ook begrepen en een veearts aangeschaft, die stalinspecties houdt, waarbij de uiers grondig worden nagekeken, en die al de meegenomen melkmonsters bacteriologisch onderzoekt. Verder geeft hij hygiënische

voorschriften voor de stal, de melkimmers, de bussen en zo meer. Bij zulke inspecties komen er trouwens ongelooflijke dingen aan het licht. Zo las ik kortgeleden in een buitenlands tijdschrift, dat op een groot melkbedrijf na een ruzietje bekend werd, dat de knecht steeds eerst een bad nam in de bak met warm water, waarin de melkbussen werden gespoeld, en dat de meid een melkemmer voor toiletemmer gebruikte en er onder meer haar maandverband in uitwaste!!

'Mevrouw vraagt of u komt eten,' meldt het jonge meidje met de dansbenen...

Aan tafel is de stemming uitgelaten, vooral wanneer Dacka in zijn beste vorm nog eens het verhaal voordraagt van Pietje Peereboom en de kape-laan met het boerenhoofd uit de Koningstraat.

Dan moet Vlimmen weer haastig op pad: het zal laat in de nacht worden en hij kan Dacka niet aanraden mee te gaan, want het is me een weertje vanavond.

HOOFDSTUK 25

De thuiskomst van Dop zou een feestelijke gebeurtenis zijn geweest, doch zinkt ongeveer in het niet bij de ontdekking van Truus, daags tevoren. Zij is al enige tijd op haar qui-vive geweest, want ze voelde vagelijk, dat er in huis iets niet helemaal in orde was. Op de dag dat Dop ziek werd, heeft ze braakgeluiden gehoord op de w.c. en het was Mina met de dansbenen. Op haar vraag, wat er aan scheelde, kreeg zij uitleg genoeg... Een beetje misselijk; 't was al over. Dat had Mientje wel eens meer van spinazie, daar scheen ze niet goed tegen te kunnen... Het gespannen, starende gezicht van de andere, Jaantje, gaf haar even te denken, maar — och kom, het kind was pas achttien en nog zo'n onnozele blaag. Van vrijerij is ook nooit iets te bespeuren geweest. Als het nu Jaantje was, die is vierentwintig en loopt al een jaar met dezelfde jongen.

En vlak daarop kwam Dop al haar aandacht in beslag nemen.

Bij Vlimmen is de was niet aan huis. De meisjes zijn gewend hun linnen goed in te leveren bij mevrouw, wanneer zij 't waslijstje maakt, en op gezette tijden is er dan een pakje bij van stevig papier, veilig dichtgespeld... Vandaag is 't pakje, waarmee Jaantje komt aandrigen, verdacht dun voor het aantal, dat zij opgeeft, en ze doet een beetje schichtig... Truus denkt weer aan de onpasselijkheid van de ander en is nu voldoende gealarmeerd om er eens wat dieper op in te gaan.

Een kwartier later is onder tweestemmig huilconcert de waarheid aan het licht gekomen: het pakje is zo klein, omdat Jana de laatste maanden haar linnen heeft 'opgespaard' en het zusterlijk heeft gedeeld met Mina om mevrouw 'er buiten te laten'.

Mientje van Bommel is zwanger.

Er wordt gesnikt en gesnoten, er is natuurlijk niets van die aard gebeurd

en het is zelfs gemeen om zo iets te durven denken, want vroeger heeft ze ook wel eens gehad, dat 't wegbleef... Maar Truus is van mening dat er dan hoognodig een dokter aan te pas moet komen en er geen komedie gespeeld hoeft te worden bij het opmaken van de was.

'Meisje, gebruik toch je verstand! Je ontkomt er immers niet aan... Als dat kind in de wieg ligt, ga je zeker zeggen, dat het van de ooievaar komt? Je hoeft me heus niet te vertellen, wat er gebeurd is, dat weet iedereen en wie de jongen is, gaat me niet aan. Maar in je eigen belang en in 't belang van 't kind moet je het dadelijk thuis gaan vertellen, dan kunnen de mensen tenminste maatregelen nemen en wel op de eerste plaats, dat je zo gauw mogelijk met die jongen trouwt...' Mina kan voorlopig blijven, tot het te erg wordt, maar eerst en vooral moeten de ouwelui het weten, dus ze doet het beste om vanmiddag maar even naar huis te gaan...

Bij dit vooruitzicht doet Mientje zo hartverscheurend akelig, dat Truus er werkelijk van versted staat... Stelt het kind zich 'n beetje aan? Zulke spoedhuwelijken zijn in de streek toch volstrekt geen gebeurtenissen...

O nee, Mina durft niet naar huis; haar vader zou haar doodslaan!

'Kom-kom, doe niet zo overdreven... Zijn ze thuis zó erg tegen die jongen?... Dan zullen ze nu wel gauw van gedachten veranderen, denk ik... Schei nou maar uit met huilen. Het is waarachtig niet de eerste keer, dat zoiets gebeurt en het zal ook wel niet de laatste zijn... — Zal ik dan naar je huis gaan?'

Truus krijgt er geen woord meer uit en besluit in godsnaam zelf maar de onplezierige boodschap te gaan brengen. Ze was eigenlijk van plan deze middag nog voor het laatst naar het ziekenhuis te gaan, en die mensen wonen helemaal in Hulshout, dicht bij het kasteeltje van Baron van Neerwetten... Vervelend is dat!

In de huiskamer belt zij twee maal en Jana verschijnt.

'Jij weet er wel meer van, hè Jaantje?'

'Ikke, mevrouw? Néé mevrouw!'

'Maar je weet toch wél hoe lang je dat spelletje hebt gespeeld met de was!' Ja, daar kan Jaantje niet aan ontsnappen, maar héél precies weet ze het toch ook weer niet; drie maanden, misschien ook vier...

'En je weet ook wel wie die jongen is?'

'Nee, mevrouw, heus nie! Ik heb 't wel honderd keer gevraagd, maar ze zegget nie. En ik kan er ook nie naar raaien, want ze heeft nie eens 'ne vrijer en ik heb 'r nog nooit hier in de stad met 'ne jongen gezien. Als ze vrij hee, gaat z'altij naar Hulshout en wat ze daar uitspookt weet ik nie... En ik heb d'r alleen geholpen, omdat ze mijn ook wijsmaakte, dat zo iets wel 'ns meer gebeurde bij heur en u hadt er niks mee te maken, zei ze... En nou krijg ik de schuld.' Het verhoor eindigt weer in tranen.

's Middags bij de koffie staat Vlimmen er wel even van te kijken... 't Komt natuurlijk méér voor, maar met achttien jaar is het toch wel een beetje straf, vindt hij.

'Laat er mij *asjeblijft* buiten. Ik heb me nog nooit met de meiden bemoeid en ik ben niet van plan om te beginnen... En je hoeft niet naar die mensen toe. Bel de boterfabriek maar op en zeg, dat ze Kees van Bommel aansturen. Hij komt toch iedere dag in de stad met zijn melkwagen... 'n Reuze rotklief, die vent. Ziet ze 'n beetje tippelen, geloof ik... Werk jij maar met hem af.'

'Makkelijk, hè?'

'Zoek dan voortaan gesteriliseerde meiden!'

In Hulshout en omstreken staat Kees van Bommel bekend als "nen echte sosjelist". Hij is het natuurlijk niet, want hij werkt aan de boterfabriek van de N.C.B. in Hulshout als chauffeur van een melkwagen, en hij is zelfs 'rooms georganiseerd'. Maar in Hulshout zeggen de mensen: 'As da genen echte sosjelist is, dan is ie toch goed naogemaakt.'

Steeds zoekt hij naar dingen, waarover iets te reclameren valt. Wanneer hij 'recht' moet hebben, gaat hij met een soort wellust lange brieven schrijven of bezoeken afleggen, liefst aan de hoogste autoriteiten, die hij kan bedenken. Voor een speldekop loopt hij de gemeentesecretarie binnen, en dan is men hem daar vooreerst nog niet kwijt, als hij begint uit te halen over de rechten van de werkmans en de sosjaole toestand van de ikkenomisch-zwakkeren.

Op de vergaderingen van zijn vakbond heeft hij het hoogste woord en ze zouden hem al lang in het bestuur gekozen hebben — al was 't alleen om van zijn gezanik af te zijn — als hij niet zo zot deed, niet zulke stomme 'onte' dingen er uitsloeg en niet alles tegen beter weten in 'averechts op z'ne kop zette'.

De twee dorpen hebben ervan getuigt, toen hij geverbaliseerd werd door de veldwachter van Borveld, omdat hij wel een kwartier lang de motor had laten lopen van de grote vrachtwagen, die onbeheerd op de markt stond, terwijl hij zelf zat te zwetsen in 'Het Wapen van Nassau'. Hij is geweest bij de burgemeesters van Borveld en van Hulshout, bij Opperwachtmeester Reynders op de marechaussee-kazerne in Driegehuchten, bij de ambtenaar van het O.M. op het kantongerecht van Dombergen. Daarna kwam hij terecht op het consultatiebureau van de orde van advocaten in Hagenburg, waar de 'smerlappes' hem niet eens een advocaat wilden geven om te procederen tegen de veldwachter van Borveld... Toen ze hem dat leverden, vroeg hij 'achter mekaar' de president van de rechtbank te spreken, want die was in zijn jonge tijd advocaat in Dombergen en Kees' vader was toen koetsier bij hem geweest, dus de naam Van Bommel zou meneer de-n-hoogedele president nog wel kennen...

Meneer de-n-hoogedele zond hem door naar de Officier van Justitie, die hem op zijn beurt naar huis stuurde onder een vaag en slaperig gemompel over 'onderzoek'.

Onderwijl beijverde hij zich om de gehele omgeving van Borveld en Hulshout te overtuigen, dat het de veldwachter zijn baantje zou kosten... Die-je natnek durfde wèl de mindere man op te schrijven, maar de grote heren liet ie lopen. En daar had Kees van Bommel de bewijzen van!

De kantonrechter van Dombergen was een 'echte kruk', want deze liet hem na de eerste beledigende insinuatie aan de veldwachter niet meer aan het woord komen, met nog een scherpe waarschuwing op de koop toe. Staandebeens werd hij veroordeeld tot tien gulden boete, subsidiair tien dagen hechtenis.

Daarmee begon het spel van voren af aan, en bij vergissing kreeg hij werkelijk een advocaat toegewezen, die hem moest bijstaan in hoger beroep voor de Hagenburgse Rechtbank en die zich afvroeg of ze op het bureau van consultatie helemáál razend waren.

Het vonnis werd zonder enige omhaal bevestigd, waarop Van Bommel een lange, totaal onbegrijpelijke klacht indiende tegen de advocaat, die de zaak had verslonst, tegengewerkt zelfs, omdat hij niet betaald werd natuurlijk, want de werkende stand werd altijd verdrukt...

Zulke brieven begonnen met:

Naar aanleiding van het Noodlot dat mij in Borveld te beurd is gevalle: U HoogEdl de eer heeft: aangaande het perces voor te laten lopen van de moter: zijn hier eenige gegeeves: Mr. Advocaat??? J. van den

Dan was de eerste bladzijde vol en schreef hij aan de voet voor alle duidelijkheid: *Zie omzijden!!*, met twee vette strepen eronder, want als ge dat niet deedt, waren de smerlappe gemeen genoeg om net te doen of ze de rest niet gelezen hadden... Als dit niet hielp, zou hij 'ns eventjes naar de minister gaan en een boekskén opendoen over de veldwachter en de advocaat en de manier waarop er met de sosjaole wetten omgesprongen werd... Hij schreef ook aan een tweede-kamerlid, op wie hij wel niet gestemd had, maar die het dan toch moest hebben van de katholieke arbeidersorganisaties. Deze begreep er geen jota van en schreef terug, dat de zaak zijn bijzondere aandacht had en de nodige stappen te bevoegder plaatse zouden gedaan worden, vond het zonde van de postzegel en vergat het geval weer onmiddellijk, het laatst de postzegel.

Zo zette hij toch alle schijven aan het draaien en verschaftte een massa werk, want bij ambtelijke instanties worden 'ingekomen brieven' plichtmatig behandeld. Ook de Nederlandse Justitie probeert op alle slakken zout te leggen, zo gek kan het niet zijn. Van de deken der orde van advocaten te Hagenburg kreeg hij bericht, dat de Raad van Toezicht en Discipline zijn klacht d.d. zoveel tegen Mr. Zus-en-zo had onderzocht, doch geen enkele aanleiding had gevonden, daaraan enig gevolg te geven... Het parket liet zich door de gemeentepolitie van Borveld schriftelijk en uitvoerig inlichten, 'nopens de omstandigheden, waaronder bedoeld proces-verbaal was tot stand gekomen'.

In de tussentijd had hij echter weer een onderwerp gevonden in het ambtelijk briefje, waarbij hij werd uitgenodigd de boete van tien gulden te komen voldoen. Nu begon hij te bakkeleien met de Boerenbond, die natuurlijk de boete moest betalen, dat sprak vanzelf. Maar de directeur van de boterfabriek vond, dat 'die bloedzuiger' nu maar eens een lesje moest hebben, en bleef dood op de tien gulden; Kees van Bommel had alleen maar te zorgen, dat hij de motor stilzette, voordat hij in de kroeg ging zitten, en daarmee uit. Begrepen?...

Zo eenvoudig was het niet, en om het maar ineens ferm aan te pakken, ging Kees 'achter mekaar' naar de nieuwe bisschop van Hagenburg.

Nu waren de bordjes verhangen. De Boerenbond was aansprakelijk, want de wagen sloeg heel lastig aan; de starter werkte niet goed en Kees moest maar heel eventjes in het café een boodschap afgeven voor Piet Voskens van de Groene Hoek en toen hij buitenkwam stond daar dieje veldwachter met zijn boekje... Ja, dieje mens moest zijn plicht doen, dat spreekt... Als de Boerenbond hem ook met 'ne wagen op pad stuurde, die niet in orde was!...

Zo droeg hij het voor aan de bisschop, niet aan de mensen van de Boerenbond... Want over de starter had hij nog nooit geklaagd en in Borveld waren ten gerieve van de Officier grote vellen papier volgeschreven, waaruit bleek, dat de gemeentesecretaris de veldwachter erop uitgestuurd had om eens te kijken, of dat heidens lawaai van de vrachtpatser naast het gemeentehuis nooit ophield; hij werd er stapelzot van. Dat was nu al de derde keer en altijd diezelfde melkwagen uit Hulshout... De veldwachter verklaarde, dat hij 'reeds tweemaal tevoren en binnen betrekkelijk korte tijd, voornoemde Cornelis van Bommel in het koffiehuis 'Het Wapen van Nassau', waar geverbaliseerde zich bezighield met 't drinken van bier, had gewaarschuwd het motorvoertuig stil te zetten.'

Doch van de Borveldse lezing was de bisschop niet op de hoogte, van starters had hij geen flauw verstand, en de zaak kwam zelfs voor het hoofdbestuur van de N.C.B. met 'n briefje vanwege Zijn Doorluchtige Hoogwaardigheid, of er geen termen aanwezig waren om deze brave man, die lid is van de R.K. Werkliedenvereniging, een weinig tegemoet te komen...

Toen waren de termen natuurlijk aanwezig en de tien gulden moesten worden uitbetaald door de directeur van de boterfabriek, die met zijn tanden knarste en een zeer duidelijke brief schreef aan het hoofdbureau om de heren op een volgende gelegenheid voor te bereiden en tevens om te vragen, wie nu eigenlijk directeur was van de boterfabriek te Hulshout: de heer C. van Bommel of ondergetekende.

Over dit succes komt Van Bommel niet uitgepraat en sedertdien wordt hij in de omgeving 'den avvekaot van Hulshout' genoemd, waarop hij zeer trots is. Als hij aan het vertellen is, heeft de hele rechtbank om zo te zeggen aan zijn voeten gelegen en de veldwachter van Borveld heeft hij bij

nader inzien maar gespaard... Kon het niet goed over z'n hart krijgen; dieje vlegel staat ook voor 'n huishouwe... Maar als hij gewild had!... Hij heeft natuurlijk heel wat afgezien, voordat hij 't zo ver had, maar hij stond gereed om naar de minister te gaan en dáár hadden ze schrik van!... Jonge nog toe, wat hadden ze dáár schrik af... Maar ge moet de weg weten en niet over uw eigen heen laten lopen.

En nu neemt Kees van Bommel zijn zwangere dochter 'achter mekaar' mee naar huis op de vrachtwagen van de boterfabriek. Truus biedt aan, het meisje de maand uit te laten dienen, want ze voelt zeer goed, dat Mientje de eerste dagen overal elders beter op haar gemak zal zijn dan thuis... Als het nieuws maar een paar dagen kon afkoelen... Wat een griezels, die vader!

Zij voelt zich weinig gerust, dringt aan, doch het helpt niet... Dadelijk inpakken en mee! De wagen staat toch buiten. Gaat in één moeite door... 'Schai uit mee janken of ik mieter oe de waogen af!' gromt hij onderweg. 'Bewaort oew traontjes maar tot we thuis zijn.'

En thuis heeft het gespannen... Na de eerste krijssende schrik heeft de vrouw Mientje voor zich uit geranseld naar de slaapkamer om haar de naam te laten noemen, de naam van de vuilnik, die haar dat gebakken heeft... Wat ze ook doet, de naam wordt niet genoemd en als haar armen machteloos zijn van 't slaan, komt Kees haar aflossen. Maar dan wordt de moeder bang voor ongelukken en springt er tussen.

'Zulde zeggen wie 't is verken, of moet ik 'n knuppeltje gaon haole?' hijgt hij.

'Ik wéét 't nie, ik wéét 't nie!!' gilt Mientje.

Dan blijft hij opeens midden in een vloek steken en staat roerloos.

'O-o, wàcht 'ns efkens... Als gij 't nie weet, dan weet ik 't wel... 't Is al goed!' zegt hij vreemd-kalm tot de vrouw. 'Snapt-e-gij 't nie?... Mar jiz-zus-van-maraante, mens, waar zen oew herses?!'

Meteen stuift hij weer op, grijpt een stoel en heft hem in een vreselijk gebaar hoog boven het meisje, dat neerhurkt in een hoek en zich klein maakt als een dier in doodsangst, de armen beschermend om haar hoofd... In een dergelijke houding krijgt hij wel gelijk.

'Jààà!' schreeuwt ze, waanzinnig van angst. 'Nie slaon! Nie slaon!'

Met een laatste harde schop onder haar achterste wordt Mientje naar bed gejaagd. Kees van Bommel gaat volmaakt tevreden naast de plattebuis-kachel zitten... Nu en dan lijkt het zelfs wel, alsof hij zich zit te verknouteren...

'Houw toch oewe smoel!' snauwt hij herhaaldelijk tegen de vrouw, die zich na zo'n opwinding niet kan beheersen en telkens opnieuw begint. 'Laot me denke!...' Zie-zo, nou kan hij d'r weer 'ns ferm onder gaan bossen, onder de hoge heren van 't gerecht...

HOOFDSTUK 26

Jan Vlimmen is nu in de hoogste bloei van zijn leven. Hij staat één meter drieëntachtig in zijn schoenen, een hecht samenstel van sterke botten en harde, soepele spieren, zonder één lood vet. In zijn borst slaat zijn hart als een gong in een kathedraal, plechtig, hol en zuiver. Soms luistert hij ernaar, voor zijn plezier, met de fonendoscoop. Zijn lichaam is een prachtige machine, met pijnlijke nauwkeurigheid ineengepast, het loopt licht en geruisloos als op vers geoliede kogellagers. Geen enkel onderdeel vraagt zijn aandacht; hij voelt niet, dat hij een maag heeft, een lever, longen, nieren of wat nog. Hij eet goed, slaapt als een kind, zweet gemakkelijk door zijn flanel heen, heeft de gezondheid voor het uitdelen. Zo iemand als Vlimmen telt mee onder de beste eenheden van het ras, zou de uitgezochte vader kunnen zijn voor wilde, sterke kinderen met heldere koppen, dat ziet iedereen.

En toch mag hij geen wijfje bezitten... Zo staat het geschreven in de oude wetten van een kerk, die heerst over het land, waar hij zijn brood moet verdienen, en die niet eens duldt, dat er ook maar over geredeneerd wordt. Maar nu vertelt de kerk hem verder niet, waar hij moet blijven met zijn teveel aan levenskracht, dat een andere man in het huwelijksbed verspeelt. Hij is nu eenmaal zo gemaakt, dat hij geheel ongeschikt is voor het celibaat, waarin de machthebbers van deze kerk moeten leven.

Wat moet hij doen?... Hij werkt hard genoeg in een zwaar, eerlijk beroep en kan met 'n rein hart de blanke rijksdaalders aannemen uit de harde handen van zijn boeren, omdat hij hen met zijn verstand en zijn bedrevenheid heeft geholpen in hun strijd om het dagelijks brood.

Hij is al gepromoveerd. Drie jaren lang heeft hij er zijn ledige uren mee gevuld en het werd een lijvig proefschrift. Maar er bestaat geen enkel proefschrift, waaraan hij zijn geslachtelijke nood kan wegschrijven. De sluwe Natuur roept het eerst de sterksten en de besten van het ras, hen met het hete, rode bloed... En de Natuur bekommert zich nu eenmaal niet om wat er geschreven staat in halfvergane perkamenten van vergeten Pausen...

Nu behelpt hij zich met de verbeelding van een vrouwenliefde, die boven alle menselijke hoogten verheven is. Wanneer hij niet al te afgejakkerd is, gaat hij naar bed met het Meisje... Het is een onschuldig pretje, want als regel is zij de overkuise lady van de hartverheffende romans en hij droomt met haar langs de grootste heldendaden recht naar het happy end...

Maar als dit spelletje te lang duurt, legt het zoete Meisje van lieverlede haar Angelsaksische deugdzaamheid af en verandert in een huiveringwekkende Garçonne... Als het zover gekomen is, gaan zijn zenuwen wel eens met hem op de loop en kan het gebeuren, dat hij zijn enige vriend en toeverlaat stomweg uit de wagen trapt. Dan wordt het hoog tijd voor

Vlimmen eens aan Dacka te vragen, wat hij denkt van Antwerpen. Daar kennen zij nu al een paar jaar dezelfde meisjes-van-plezier, die afdoende raad weten met het teveel aan levenskracht van Doctor Vlimmen en Meester Dacka... Zij schrijven een briefje aan het adres van een hotelportier en worden met gejuich afgehaald aan de 'statie'.

Na zulk een uitstapje is Vlimmen weer enkele maanden rustig en 't Meisje suikerzoet. En zijn schuwheid voor vrouwen, die minder 'recht op en neer' zijn, behoedt hem voor dwaasheden in zijn eigen dorp...

Wat heeft hij verder aan zijn leven?... Dop heeft heel wat te betekenen, maar Dop gaat om zes uur naar bed... Als de praktijk het toelaat, gaat hij graag naar de bioscoop maar dan moet er een film zijn met veel gesidder en niet te veel liefde. Sinds de cowboys uit de mode zijn, houdt hij van duistere Parijse steegjes, waar de messen glimmen, van gangsters, detectives en koloniale officieren.

Maar tenslotte is het werk zijn enige heilige vreze. Hij maakt het zich niet gemakkelijk en de boeren behoeven geen uur langer te wachten, dan strikt nodig is. Hij grijpt naar het 'Tijdschrift' en de 'Rundschau' als naar een spoedtelegram. Ieder nieuwigheidje, dat hem niet al te dwaas lijkt, wil hij beproeven. Hoewel hij graag experimenteert, zal hij over een dier toch nooit langer dokteren, dan economisch verantwoord is. Hij weet, dat de Nederlandse dierenarts een naam heeft op te houden, die klinkt onder de vaklieden van de gehele wereld, en hij waakt er over met een jaloersheid, alsof deze goede roep speciaal aan hem is toevertrouwd. Want hij is geplaagd met een gevoelig ambtelijk geweten, dat door zijn omgang met Dr. Dirksen nog wat is bijgepunt. 's Zomers beschouwt hij het zwaarste karwei als een pretje. Hij wordt geroepen bij donkere nacht en als hij dan één of twee uren later naar huis rijdt in een stralende ochtendzon, voelt hij zich haast dartel.

Maar 's winters is het nachtwerk zeer somber in Brabant. Er zijn binnenwegen, waar hij bij nat weer met de auto niet doorkomt. Dan trekt hij er op uit met een oude Harley en het kan zo vinnig vriezen in de na-nacht, dat hij naast de motorfiets moet gaan draven, omdat hij geen leven meer voelt in handen en voeten... Of hij zet de wagen langs de weg en gaat te voet verder, recht uit zijn warm bed, door regen en wind. Beladen met instrumenten zwoegt hij door de modder tegen de sneeuwstorm op, een half uur gaans vanaf de Lievendaal naar de Spinnekop langs een nauwelijks zichtbare weg door ruige hei en troosteloze bossen, waar geen god of goed mens woont, waar kommiezen hem aanhouden en smokkelaars voor hem wegkruipen. En dan heerst er vaak zulk een volkomen duisternis, dat hij telkens met de voet moet tasten, of hij niet van het goede paadje afwijkt.

Eenmaal is hij bij de ontginningen van de Heidemaatschappij achter de Muggenberg met motorfiets en al van een nieuw-aangelegde weg afgesukkeld en kopje-duikelend omlaag gerold langs een steile afgraving van

wel drie meter diepte. Een half uur lang, onder de onbarmhartige stralen van een ijskoude plensregen, heeft hij zijn sterk lichaam afgebeeld om de zware Harley langs de weke glibberig helling naar boven te sleuren. Toen hij eindelijk op het hoefje aankwam, gaf de boerin op het eerste gezicht een gil.

En 's nachts zijn het meestal zware karweien. Het zwaarste van alles is wel embryotomie. Een klein maaltje staat er te krampen met een veel te groot kalf, dat hij na vele vergeefse reddingspogingen in stukken uit het moederlijf moet zagen... Hij is naakt en bezweet; er is achter de koe geen ruimte om te trekken, of zij moeten een staldeurtje openzetten, waarachter een snijdende vrieswind over de vlakke huilt. Als de boeren het vriendelijk aanbieden, zegt hij: 'Dat kun je doen, maar dan ga ik weg. Als een van ons tweeën kapot moet, heb ik liever, dat het de koe is' en zij brullen het uit van plezier... Maar na een poosje zet hij zelf het deurtje open, omdat het niet anders kan, en de vuile noordooster blaast hem pal op zijn natte, blote rug...

Het is niets bijzonders, wanneer om elf uur een bridgeavondje wordt onderbroken door een kopziekte in Meelst. Dat is maar 17 kilometer, dus hij denkt gauw terug te zijn. Maar buiten wacht hem een dikke mist en kan hij slechts op een sukkeldrafje vooruit. De accu is zwak en als hij te langzaam rijdt, gaat het licht uit. Rijdt hij te snel, dan bevriest de voorruit en ziet hij zelfs de mist niet meer. Telkens moet hij uitstappen om op de ruit een kijkgaatje schoon te wrijven en zo duurt het ritje naar Meelst ruim een uur. Op de stal is hij in een goed kwartier klaar, maar de mist blijft hangen en het is half twee, wanneer hij thuis komt. Daar vindt hij naast de boterham, die 's nachts altijd voor hem klaar staat, een briefje van Truus.

Het is een verlossing in Borveld, wat gelukkig maar 8 kilometer is, en hij kruipt dadelijk weer in zijn wagen, die nog buiten staat. Want 's nachts zal hij nooit de auto in de garage zetten, voordat hij binnen heeft uitgekeken naar een briefje. Doet hij het wel, dan ligt er stellig een briefje met een boodschap, waarvan hij ijst; laat hij de wagen gereedstaan, dan heeft hij wel een kansje dat hij naar bed kan... Kijk, dat zijn zo van die truukjes, die ze je op de universiteit niet leren!

In Borveld heeft hij twee uren zwaar tobben over de verkeerde ligging van een kalf, dat hij er tenslotte nog levend 'afhaalt'.

Bij de terugrit is de donkerte vrij van mist en nu heeft hij maar één middel om niet te verongelukken. Hij zit als een dwaas te zingen, aan één stuk door: Io Vivat, Het Meisje van de Zangvereniging, Old Kentucky Home, en alles wat hij zich kan herinneren vanaf de Boeren, die hebben overwonnen tot de juffrouw die op liefde ingesteld is... En dan brullen, zo hard hij kan, anders valt hij bij een vaart van zestig in slaap.

Bij zessen komt hij thuis, koud als een steen. En als dan op de slaapkamer zijn kille, witte bed hem toehuivert, denkt hij altijd aan wat zijn collega

De Ruyter uit Blakkingen eens zei: 'Ja, kerel, bij zulke gelegenheden moet mijn vrouw zich maar 'ns opofferen. Dan gaat zij in mijn kouwe bed en ik schuif listig in haar lekkere, zwoele nestje!'

Op zo'n ogenblik voelt Jan Vlimmen weer even, hoe het leven hem bedrogen heeft... Maar van *zijn* vrouw zou hij zo iets niet vergen; stel je voor! Egoïst, die De Ruyter...

Zo werkt Vlimmen zich door de grimmige winter van het Brabantse land. Hij verlangt naar de zomer, ofschoon het dan wel eens erg slap kan zijn in de praktijk. Als hij 's morgens de zon wat vroeger ziet opgaan, als hij het eerste schuchtere waasje groen ziet uitlopen over bomen en akkers, is hij tevreden. In rode lijsterbessen en paarse hei kan hij niet veel dichtelijks zien; zij waarschuwen hem te zeer, dat het weer gauw zal gedaan zijn met het 'herenleventje'.

Voor de dierenarts komt de zomer met een schok. In de eerste zachte, zonnige lentedagen zwaaien de staldeuren wijd open, bijna overal gelijktijdig, ook zonder dat de boeren het van elkaar zien. Na een lange winter in de lauwe stank van de duistere stallen, met slechts luttele vierkante meters bewegingsruimte, komt het vee in de koele wei en krijgt opeens geheel ander voeder. Zulk een schielijke overgang slaat hard aan en het voornaamste gevolg is de geheimzinnige kopziekte, waarvan Vlimmen aan Dacka heeft verteld. In de eerste dagen lijkt het wel een epidemie en staat bij Vlimmen de telefoon niet stil. Er zijn dagen, dat hij 's morgens om 6 uur het eerste rund behandelt en het laatste na middernacht. Liters calciummagnesium worden in zijn wagen gestouwd; hij komt niet thuis voor de koffie, heeft geen minuut te verliezen en toch is de ziekte hem soms nog te vlug af, ziet hij al uit de verte het dier dood in de wei liggen met 'n paar zakken erover tegen de vliegen. Dan schrijft hij zonder uit zijn wagen te stappen haastig een briefje voor het veefonds en geeft aanwijzingen voor afslachting en keuring. Tot groot vermaak van het jonkvolk neemt hij plechtig zijn hoed af, slaat een groot, zegenend kruis in de richting van het kadaver en spoedt zich naar het volgende geval... Eigen schuld, dan moeten ze maar niet zo lang wachten.

In deze dagen komt hij op de verst-afgelegen boerderijen, waar hij in geen jaren is geweest bij de vele naamloze boeren, van wie niets te vertellen valt, kleine, lichte mannekens over het algemeen, brave, benepen mensjes hoe schrikwekkend en onbetrouwbaar zij er ook kunnen uitzien in hun weekse stoppelbaarden en voddige landloperskleren. Vormloze, kromgewerkte vrouwen doen het woord op de stal.

En overal krioelt het van kinderen... Het is geen uitzondering, wanneer de eerstgeborene van de tien pas dertien jaar oud is, en dan nog maar een meisje, waarvan alleen de boerin 'een beetje gemak begint te krijgen'... Het vorig jaar was Vlimmen met Dacka bij Frans Opdebeek van de Hoge Brakken. Daar waren alleen meisjes, zeven op een rij, het oudste was 9

jaar en het jongste 17 maanden. Frans vertelde, dat de vrouw eerstdaags weer in het kinderbed kwam en hij was er niks gerust op.

'Wa mot ik toch in godsnaam beginne, als 't wéér 'n dursken is?' vroeg hij somber.

'Ja, dàn sla je met de vuist op de tafel,' zei Dacka...

Treeske van Bart Hoppenbrouwers ging eens praten met de komieke pastoor van Wolfschot. Ze had van 't jaar 'nen eerste-communicant van twaalf jaar, en het jongske, dat er op volgde, werd volgende week ook al twaalf, want die twee scheelden maar elf maanden in leeftijd. Of deze twee niet tegelijk hun eerste communie mochten doen, alsteblijft? Dat was voordeliger; dan hoefde Treeske maar ene keer te feesten en afijn, 't was met alles veel profijtelijker, dat begreep meneer pastoor ook wel. En ze scheelden toch maar elf maanden...

Maar de pastoor trok een bedenkelijk gezicht: 'Elf maonde!' riep hij. 'Dat is nogal wa! Als 't nou 'n maond of drie-vier was, zou 'k zeggen: jao!' En Treeske heeft toen zo overdadig en benauwd moeten lachen, dat het kind, waarvan ze zwanger was, nog dezelfde avond geboren werd, of-schoon het nog op geen twee weken na haar tijd was...

Maar Vlimmen vraagt zich toch af, wat er van deze overvloedige kinderezen moet terecht komen... Verleden zomer, in de drukste dagen van de oogst, trof hij bij Dorus Koolen, een goed gezeten boer, om drie uur 's-middags twee grote zoons in de woonkamer, waar ze op hun gemak zaten te dammen. Hij vroeg of ze ziek waren... O, nee! Ziek waren ze nie. Maar och, ze waren al mee z'n zessen, die werkten en daarom dezen ze 't om beurten, zie-de, anders liepen ze mekaar maar in de weg, 't Werk ging tegenwoordig toch al zo vlug vort, maar al die machienen, dat zou meneer dokter ook wel weten... Nee, trouwen en zelf 'n bedrijf aanpakken, daar kwam op die dag van vandaag niks van in huis, daar viel niet eens aan te denken... Hoe oud? Hij zelf was eenentwintig en hier onze Kobus was negentien...

Terwijl de jongen met de dokter babbelde, hield hij met zijn voet de wieg in beweging... Ja zeker, dat was er ook ene van ons, maar dat was 'n nakomerke, zie-de, daar was eigenlijk nier meer op gerekend, op den dieje... O, dat was toen 'ne schone bak: Ons Anna (hun getrouwde zuster) en ons moeder werkten toen gelijk op. 't Was net of 't om prijzen ging, maar ons moeder had 't toch gewonnen, want den-deze hier was twee dagen eerder gekomen dan dieje van ons Anna... De jongens grijsden ondeugend en gingen verder met dammen, kwamen niet eens in de stal kijken, toen hij de koe ging behandelen...

Vanaf Maeyhoek aan de landgrens tot de Helsterhut, van daar over de Seefhoek langs Driegehuchten, Meerakkers en Meelst, terug naar de grens bij de Dolbrakken, ligt het domein van Vlimmen, met Dombergen ongeveer in het midden. In de tijd van de kopziekte snort hij als een overwinnaar langs de slechte, mooie wegen van dit wijde land, volkomen zeker

van zijn zaak, zolang het maar kopziekte is en de boeren hem niet te laat roepen... Hij komt zelfs op de Bremberg bij Peer Krens, waar hij nog deze winter de mensen heeft wakker geklopt in het holst van de nacht, omdat hij niet verder kon met de Chevrolet. Waar de boer met het geweer in de hand kwam opendoen, dadelijk bereid was en zich haastte het wagentje in te spannen om meneer-dokter eventjes naar Sjef Doorakkers op Den Bukenhof te rijden, een uur gaans door de Helsterhei... Wat een plezant verzetje was het geweest voor Peer Krens, zo midden in de lange, eenzame winter uit zijn bed gehaald te worden om met de dokter naar Sjeffe te rijden! En maar goed dat hij meegekomen was, want bij Sjeffe was er weinig volk om te helpen en het kalf moest er in stukken en brokken afgehaald worden, maar de koe was toch blijven leven... 't Heeft zeker twee uur geduurd en 't was wezenlijk een schoon gezicht... Wekenlang is er over niets anders gesproken rond de lange vlammen van het musterdvuur in het stille boerderijtje op de Helsterhei... Want bij Peer Krens geloven ze nog niet aan radio, zelfs niet aan de katholieke radio, en de buks ligt er geladen onder de bedstee, omdat ge de laatste tijd in de Dombergse krant zo veel leest over dat gemeen volk uit Oss dat soms zo huishoudt op de boerderijkens, die wat ver uit de gooi liggen... Hij moet ook naar Pietje en Keeke Mulders in het Zuurland en deze middag is hij weer eens vergezeld van Dacka. Toen hij de boodschap kwam brengen, dat de koei niet meer op kon, heeft Pietje wel zenuwachtig zijn pet staan te verfrommelen, want over dat laatste gevalleke met die dichte speen heeft hij maar een rekeningske gehad van zestien stuivers voor de zalf en hij voelt heel goed, dat Vlimmus van zulke klanten niet vet zal worden... Vóór het eten moeten er vanmiddag zeven of acht patiënten behandeld worden in verschillende richtingen, nogal ver uit elkaar, en Vlimmen besluit eerst naar Zuurland te gaan, want hij vreest, dat zulke arme duvels langer gewacht hebben dan goed is...

Bij hun aankomst op het arme boerderijtje in het schrale land lezen zij het dreigende onheil in zijn volle omvang op Keeke's gezicht. Zij probeert vriendelijk te lachen, als zij de dokter ziet, doch het gaat niet van harte, want sedert Pietje naar Dombergen is gegaan om Vlimmen te roepen, is de koe zienderogen achteruit gegaan, beweegt zich niet en ligt er voor dood bij. Het eerste wat opvalt, is de vergevorderde zwangerschap van Keeke, en Dacka vraagt zich wrevelig af, of deze mensen er dan plezier in hebben zich steeds vaster te wroeten in hun ellende... Maar in het vieze potstalletje kijken zij verrast op. Haháá! Daar ligt de zieke koe en dat is niets bijzonders, maar ernaast staat nog een tweede, een jong beestje nog maar, doch het ziet er lang niet kwaad uit, en Pietje vertelt vol trots, dat hij 't ding' verleden maand goeiekoop kon krijgen en ze is nog wel niet helemaal afbetaald, maar ze is toch al 'aangestierd'...

Nu Keeke ziet, dat Vlimmus de nieuwe koe veel belangrijker schijnt te vinden dan de zieke, vallen opeens alle zorgen van haar af.

'En daar gao de zaak ok veuruit, zie-de-wel,' zegt Pietje en wijst met een rukje van zijn hoofd naar Keeke, die lacht als een kind, dat een smake-lijke guitenstreek heeft uitgevonden, waarop niemand verdacht was. 'Goed geboerd,' prijst Vlimmen, maar hij zegt het knikkend naar de koe... Voor kopziekte behandelt hij de dieren in de wei, of op stal, wanneer de boeren het beest nog met veel moeite hebben binnengehaald. Het gaat snel; de infusie heeft werkelijk een kermisachtig effect. In het begin van de ziekte staat de koe nog overeind en schudt dwaas met de kop; later begeven de achterbenen het en ligt zij met gestrekte hals en benen roerloos te sterven.

Staaude of liggende, het blijft hem gelijk. Hij neemt de dikke injectie-naald, vindt in den blinde de ader aan buik of hals, drukt met de linkerhand de fonendoscop op het hart, heft met zijn rechter de infusiekolf, waarin Dacka het flesje 'CaMg' heeft leeggegoten, hoger of lager en laat de vloeistof door de lange gummislang in de bloedbaan stromen, sneller of langzamer op de maat van de hartslag. Als hij de kolf laat zakken stijgen er luchtige bloedwolkjes op in de vloeistof...

Klaar! Hij maakt de slang los, trekt met een vinnig, zijwaarts rukje de naald uit het bloedvat, veegt met de duim de gezwollen plek rond de aderpunctie weg, alles met de zekere, werktuiglijke gebaren van een kundig timmerman... Je zou verwachten, dat hij er een deuntje bij floot, vindt Dacka, die zich met geweld eraan herinnert, dat hier toch een dikke ader is doorboord, en zich telkens weer verbaast, dat er geen bloed vloeit. Een of twee druppels, dat is alles...

In de keuken wordt gauw even de kolf schoongespoeld met warm water en als Vlimmen dan weer in de stal komt, vraagt Pietje: 'Zou da helpe denk-te, meneer dokter?'

Maar Vlimmen geeft nog geen antwoord, kijkt naar het spel van de geprikkelde spieren onder de trillende huid, luistert nog eens naar het hart, ziet het speeksel uit de bek kwijlen en is tevreden. Met zijn voet wringt hij een gestrekt achterbeen onder de romp en legt er een bos stro naast als steunpunt. Nu heeft hij opeens een zwartgelakt instrument in de hand, dat Pietje op het eerste gezicht voor een tabaksdoos aanziet.

'Denk-te da ze al subiet gao staon, meneer dokter?' vraagt hij ongelovig... Wat ze al niet gedaan hebben om de koe op de been te krijgen!

'M-m!' bromt Vlimmen en niemand kan zeggen, of het ja dan neen betekent. Onverwacht, en zelfs een beetje tersluiks, houdt hij de elektrische prikkelaar tegen het achterdeel van de koe. Even zoemt het ding als een kwade horzel en ogenblikkelijk vliegt het dier met groot geweld overeind. De uitwerking is theatraal. Pietje barst in een zenuwachtige schaterlach uit en Keeke, die uit de keuken komt gefladderd, wanneer het beest juist is opgestaan, geeft een schreeuw van blijde schrik.

'Jizzus-van-maraante! 't Is zund da'k 't zeg! Zoals die koei daar lag te sterven, lijkt 't wel 'n wonder, net als er om de haverklap in Lourdes ge-

beuren'... Zij neemt zich in haar eerste opwelling al voor om in de Wolf-schotse kerk een kaars te offeren ter ere van de Heilige Cunera, die hier tegen de stalmuur hangt en het allemaal zo gunstig heeft bestierd. Alleen is ze een beetje bang voor wat het zal kosten, mèt het fooike voor de koster...

Toch dringt al even op de achtergrond van haar begrip de gedachte naar voren, dat de goede afloop alleen aan Vlimmen te danken is en dat zonder hem de koe kapot was gegaan, maar dadelijk daarop drukt zij deze zondige gedachte met geweld weer weg... Zij zou er te zwaar voor gestraft kunnen worden!

Intussen kraait ze, tweestemmig met Pietje, haar blijdschap uit. Zij houden verschrikt op, wanneer Vlimmen zegt, dat het nog wel eens terug kan komen, hoewel dat niet zo heel dikwijls gebeurt... Dan niet te lang wachten en hem dadelijk waarschuwen... Hij geeft nog enkele aanwijzingen voor de voeding. Beest met rust laten en de stal wat donker houden. 't Zal 't beste zijn, dat ze het jonge beestje zo lang in de wei zetten, want het is nog een beetje druk en speels...

Zij trekken verder en overal gaat het op dezelfde vlugge, zakelijke manier van de timmerman, die een deuntje fluit bij zijn werk. In tien minuten is Vlimmen weer weg, tenzij de boer erg aanhoudt en hij even mee naar binnen moet, 'om maar achter-mekkaar af te rekenen dat is 't hendigste'. Voor de boer, want voor de veearts is het tijdverlies; hij moet zijn vulpen losschroeven en als de boer op zijn praatstoel komt... Zij krijgen immers met 't half jaar wel een rekeningske!

Zo komt voor Vlimmen de zomer in het land. In deze drukke dagen vergeet hij al het verdriet van de winter en als hij 's avonds thuiskomt, rammelen de rijksdaalders in zijn broekzak.

HOOFDSTUK 27

Kees van Bommel is op zijn manier slim geweest. Hij heeft Mina bijtijds naar de vroedvrouwenschool in Heerlen gestuurd, zoals dat meestal gebeurt met ongehuwde moeders uit het gewest.

En verder heeft hij er zorgvuldig over gezwezen... Want als ze hem willen bekachelen moeten ze vroeg opstaan. Geen slapende honden wakker maken! Laat dieje smerlap maar denken, dat er geen vuiltje aan de lucht is, en dat ons Mina hem niet verraden heeft, zoals zij heeft moeten beloven. Dan moet de vuilik zelf ook z'ne mond houden, begrijp je, kan hij niet de zaak in de gort proberen te sturen al voordat het kind er is. Want ge moet ze kennen; als 't tegen de mindere man gaat trekt heel 't groot volk één lijn. Eerst moet dat jong er zijn: dan ligt het zuiverste bewijs in de wieg. Kees van Bommel begint niet gauw, maar als hij begint, komt hij beslagen op 't ijs en hebben ze aan hem 'ginne gemakke'. Ze hoeven hem niks te vertellen van de sosjaole wetten; hij weet de weg...

Het heeft hem zeer veel moeite gekost het opzienbarende nieuws zolang onder zich te houden, maar tenslotte komt toch de lang verbeide dag, dat in Heerlen alles goed is afgelopen en hij zijn campagne kan aanvatten. Hij heeft een dag vrijaf genomen van de boterfabriek, zijn zondagse pak aangetrokken en nu gaat hij naar de voogdijraad in Dombergen — ja, daar moet hij zijn, dat weet hij allang — waar de bom zal barsten.

Sinds maanden heeft hij zijn waardige houding ingestudeerd, het verloop van de sensationele onthulling ontelbare malen thuis gerepeteerd en met zichzelf afgesproken, hoe ze daar bij de voogdijraad zullen paf staan. Hij is opgewonden en begeistert, voelt een plezierige kitteling rond zijn hart in het vooruitzicht iedereen op zijn hand te hebben en hoogst belangrijk te zijn...

De secretaris van de voogdijraad in Dombergen is Mr. Stein, een bejaard advocaat, die er een vergeten en ingedut kantoor op na houdt, een dorre verschijning, mager en debiel, maar bovenal zuur. Hij is van goede, verarmde familie. Verbitterd door de ongunst van de bevolking, die hij door zijn eigen bullebijtersmanier voorgoed heeft afgestoten, klampt hij zich hooghartig vast aan de starre ideeën van de vorige eeuw, toen het de familie beter ging en de naam Stein klonk onder de besten van de streek. De wetgeving van 1909, die hem aan het zeer welkome bijbaantje van de voogdijraad hielp, beschouwt hij als de grootste razernij en daar maakt hij geen geheim van... Wil hij u eens wat vertellen? Nu dan, in zijn jonge tijd, toen er van deze prachtwetten nog geen sprake was, wist de domste boerenmeid, dat ze haar portemonnaie dicht moest houden, zolang ze niet héél zeker was van haar vrijer, en daarmee uit!... Tegenwoordig is het de eerste vijf minuten al gebeurd — kijk zijn dossiers maar na — en als je vraagt, wie de vader is, zeggen ze: 'Da weet ik niet, maar hij had 'nen hoed op'... Laatst nog zo'n meid uit de noodwoningen op het Laareind. Om kwart over zes stapt de jongen van de fiets, omdat ze tegen hem staat te lachen achter de heg. Om kwart voor zeven zegt hij: 'Nou saluut, ik zie oe nog wel 'ns!' Gelukkig hééft ze hem nog gezien, een paar maanden later in de stad, en ze is hem nagelopen om te kijken waar hij woonde... En dan moet zulk vee wel gaan denken, dat ze nog iets heel verdienstelijks hebben gepresteerd, want nu staat iedereen gereed om ze te bedienen: een hele voogdijraad en een kantonrechter en een rechtbank (als 't daarmee afgelopen is) en twee advocaten, en kilo's papier... Maar het is 'n goeie wet, weet-je, o zo'n goeie wet. En resultaten! Daar val je van om... Wie denkt, dat het er nu beter op geworden is, moet maar eens met hem komen praten. Als er niet getrouwd wordt, als het hard tegen hard gaat, komt er zelden of nooit iets van de onderhoudsgelden terecht. Geregelde betalingen zijn hoge uitzonderingen, als het toevallig een ambtenaartje is, of iemand van de spoor, die met een pensioen aan z'n baantje vastzit. Maar de rest betaalt nooit. Hoe kan het ook? Procedures inzake Doodarm contra Straatarm, stuk voor stuk. Als de eis wordt toege-

wezen, trekt zij 'n gezicht, of ze daarmee in haar eer en deugd hersteld is, en hij verdwijnt, gaat werk zoeken over de grens, zo gauw er beslag wordt gelegd op zijn loontje...

Kees van Bommel komt op het spreekuur en loopt hard van stapel. 'Jeh meneer, nou koom ik oe iets vertellen, daar zul de van...'

'Hoe's je naam?'

'Uh... Cornelis van Bommel... Dat zit zo: 'n maond of vijf-zes geleje —'

'Waar woon je?'

Zo gaat het verder en zo moet ook Kees van Bommel wel van de kook raken. Hij doet nog een poging om indrukwekkend te zijn, wanneer hem zonder verdere franje de naam van de vermoedelijke vader wordt gevraagd. Mèt de voornamen...

'Meneer, da raaj-de in ging duzend jaor, da zul-die nie kunne ge —'

'Ik zit hier niet om raadseltjes op te lossen. Het kan me geen bal sche-len wie het is. Je doet er me heus geen plezier mee.'

In de overtuiging dat hij 'dat ouwe lijk' nu toch eens even zal laten springen, noemt Kees quasi-terloops de naam, leunt achterover en wacht met stralende ogen op de uitwerking...

Maar als Mr. Stein zich nog ooit over een nieuw geval gelieft te verwon-deren, is dat zijn zaak... Die aangeklede proleet met z'n 'glanseeje' hand-schoenen — zoals hij die nauwelijks zelf kan betalen — zal er in ieder geval geen plezier van hebben. Gaat waarachtig nog groot op zo'n mee-vallertje, dat is duidelijk. Moet even grondig afgekoeld worden, besluit Stein, en hij schrijft de naam op met een onverstaanbaarheid, die de an-der half gek maakt.

'Mar ik bedoel de veearts! Uit de Beukenlaan! Dokter Vlimmel!'

'Schreeuw niet zo, ik ben niet doof! Weet je zijn voornamen? Zijn adres?'

Het is een bittere teleurstelling voor Kees van Bommel, die zo slim is geweest en met zoveel moeite al die tijd heeft gezwegen. Bot er boven op krijgt hij een standje, omdat hij zo lang gewacht heeft, wat helemaal niet slim schijnt te zijn, want voordat het kind er is, bestaat er al een vordering, en bij de voogdijraad alleen zijn er al zoveel formaliteiten te vervullen, dat ieder kind allang geboren is, voordat de eigenlijke pro-cedure kan beginnen. 'Tenminste, als het niet van een olifant is, want bij olifanten duurt zoiets langer.'

— Wat 'ne steenezel, diejen ouwe, denkt Kees... Die doe net of ie 't over beesten hee. Zo'n ouw geraomte...

Hijzelf is pas 41 jaar en weet, dat hij er niet eens naar uitziet en doet zich graag jong voor.

'Dus jij bent de gróótvader van dat kind?'

Het komt als een troevend antwoord op het 'oud geraamte', dat nog in zijn hoofd hangt, en nu verliest hij zijn fiere houding. Daar heeft de jeugdige Kees van Bommel, die voor de spiegel gaat staan om zijn zon-dagse hoed zwierig op één oor te zetten, nog in het geheel niet aan ge-

dacht... Sakker-de ju! Gróótvader, anders maar niks... Daar moet hij toch even aan wennen, daar staat zijn adem bij stil... Het is alsof hij opeens tien jaar ouder is geworden!

Met die bestudeerde onvriendelijkheid van oude mensen, die niet méér wensen te worden lastig gevallen, dan strikt nodig is, vraagt Mr. Stein de namen, voornamen en geboortedatums, schrijft langzaam en secuur, lettertje voor lettertje, en doet nijdig. 'Ssst!', wanneer de ander één woord meer zegt, dan hem gevraagd wordt. Kees, die gekomen is met een verhaal, dat op poten staat, en bijna barst van woordenrijkdom, zit hevig te worstelen met een verlamdend gevoel van kleinheid, dat hem overvalt. Hij besluit dan maar af te wachten, tot die flauwe opschrijverij van verjaardagen helemaal afgelopen is en dan zal hij –

'Geboorteakte!' hoort hij de steenezel commanderen.

'Wablief?'

'Het afschrift van de geboorteakte van het kind. Van je kleinkind, bedoel ik.'

'O, da lee thuis.'

'Was dan zelf ook maar thuis gebleven. Zonder uittreksel geboorteregister kunnen we niets beginnen.' Meteen legt Stein het vel met aantekeningen al in het nieuwe dossier en slaat het met een definitieve klap dicht.

'Jao mar da gaot er zó nie!' barst Kees nu los. 'Moete gullie dan nie precies beschrijve, hoe dat allemaol in z'n weirk is gegaon? Ik ben expres van Hulshout gekome en ik heb 'ne hele dag verlet om...!

Hij houdt verschrikt op, nu de oude Stein hem voor het eerst gens goed aankijkt met die bleke, koude ogen vol walgende verachting.

'Was je d'r bij, toen 't gebeurde?'

'Nee, mar ons Mina –'

'Dan is alles wat je te vertellen hebt voor ons van geen belang... Ben je bereid om op te treden als bijzondere vertegenwoordiger van je kleinkind?'

'Wablief?'

'Zeg nou maar ja of nee,' hijgt Stein in een beledigende zucht. 'Als 't nee is, zoeken we iemand anders. Het is van geen belang.'

'Ik weet niet eens wa da te betekenen hee!'

'Luister, ik zeg het maar één keer. Het kind procedeert tegen de vermoedelijke vader, maar het is natuurlijk te jong om in rechte op te treden. Daarom benoemt de kantonrechter een bijzondere vertegenwoordiger, die namens het minderjarige kind de procedure voert.'

Procedures voeren! Optreden in rechte! Daar moet Kees van Bommel bij zijn.

'O, da's goed!', roept hij onvervaard. 'Dà wil ik wel doen!'

'Je hebt niets te doen. Alleen je naam komt op de stukken te staan. Voor de rest moeten we je dochter hebben. Ze wordt opgeroepen en gehoord

op de volgende vergadering van de voogdijraad. Dat wil zeggen: als ik voor die tijd het geboortebewijs heb. Doe er 'n envelop om en steek het hier in de brievenbus. Je hoeft niet aan te bellen; we vinden het wel. En kom maar niet terug voordat je geroepen wordt. We hebben geen adviezen nodig. Weten precies wat we te doen hebben. Goiedag en vergeet je handschoenen niet!

Intussen heeft hij de klerk al gebeld en Kees staat op straat, voordat hij het weet. Hij is geheel ontgoocheld, voelt een schrijnende behoefte aan sympathie en zoekt reeds naar een andere autoriteit, niet één, die alleen vóórnamen en verjaardagen wil weten... Als hij eens naar de commissaris van politie ging? Net doen of hij nog niet bij dieje steenezel is geweest en kwansuis bij de politie gaan vragen, waar hij met zo'n gevalleke moet zijn?...

In de huiskamer vertelt Stein het nieuws aan zijn vrouw en zijn schoonzuster, voorlopig onder geheimhouding... Eerstdaags is het wel algemeen bekend, maar je kunt nooit weten. De vent kon geen extract-geboorte-register overleggen. Best mogelijk, dat het 'n soort zenuwlijder is, die zich eens interessant wil maken. Zag er wel naar uit. In tijden, dat de losse sjouwer met de glanseje handschoenen bij je aan komt om te procederen van de arme, en de rijksveearts met de meid slaapt, kun je alles verwachten...

Nu moet het treffen, dat de wethouder Van der Kalck juist een dossier heeft aangelegd voor de benoeming van een onderdirecteur aan het slachthuis.

Het wordt nu zoetjesaan tijd, vindt hij, en onze beste Dirksen heeft me daar weer eens 'n brief geschreven!... Wie zo'n onbeheerste lofzang, zo'n staalkaart van veterinaire en burgerlijke deugden onder de ogen krijgt, wordt achterdochtig, of krijgt het land aan een fenomeen als 'Vlimmus' wel moet zijn. En wie Dirksen niet beter kent, zou gaan denken, dat hij ervoor betaald is. Dit is weer eens een van die markante staaltjes van trop-de-zèle, die juist de omgekeerde uitwerking hebben. Als Dirksen nu kort en goed schreef: 'Ik heb Vlimmen in het gebruik leren kennen en probeer alsjebliet niet een betere te vinden', zou hij indruk maken. Maar nu moet je dat zien: Onovertroffen toewijding! Uiterste nauwgezetheid! Een schat van ervaring! Zeldzaam wetenschappelijk en praktisch inzicht! Hosannah in den hoge! Besluitvaardigheid (mooi woord) en doortastendheid... Dan volgt er een soort recensie van het proefschrift, een heel grote boterham, waarvan niemand in Dombergen één syllabe begrijpt, maar dat is niet zo stom, maakt altijd indruk... Aan het slot komt de fraaie uitdrukking '100%', waarvan hij altijd een rilling krijgt, en wel drie keer op een rij, dat maakt samen 300%. Er is 100% werkkraft langs hier, 100 % betrouwbaarheid langs daar...

N'en jetez plus!...

Nu is het alleen maar jammer, dat 'schoonzoon Treeborg' en de rest van de Huybrechts-beweging er hun neus tussen gestoken hebben, want nu is het zaak om aan de veilige kant te blijven en sollicitanten op te roepen. Het is wel zonde van de dure advertenties want zó kunnen ze niet solliciteren, of Vlimmen wordt benoemd, wanneer Karel van der Kalck nog iets te zeggen heeft... Belachelijk, al die bombarie over een benoeminkje van 'n 3600 gulden, dat niets anders is dan de bevestiging van een bestaande toestand en dat op de begroting maar een paar gulden verschil maakt. Maar hij voelt er niets voor om in de raadszitting door of vanwege de clan-Huybrechts op de vingers te worden getikt over 'bknibbelen' van de bevoegdheden van de raad en meer van die geleerde uitdrukkingen. Want o, die mooie, dikke woorden! Hij weet precies hoe gevaarlijk ze kunnen zijn... 'Besluitvaardigheid' is er zo eentje. Als er een zegt: 'B. en W. zijn in deze besluiteloos geweest', zit iedereen te geeuwen. Maar als hij zegt: 'B en W. hebben in deze blijk gegeven van gebrek aan de nodige besluitvaardigheid,' komt het in de krant... Raadsleden komen naar de vergadering, gewapend met een uitdrukking, die klinkt, zoals 'asociaal', of 'pejoratief', of — wat ook al gebeurd is — 'een centra', omdat een centrum al zo afgezaagd is... Laatst kwam er een aanzetten met iets heel moeilijks en hij moest er drie keer op aanleggen: 'oron... onorsaniga... onorganisatorisch!' Het wás eruit en hij keek fier naar het perstafeltje. Maar het stond in de krant en de anderen waren zo jaloers, dat de eerstvolgende maanden in Dombergen geen nieuwe straatlantaarn kon worden geplaatst, of 't was onorganisatorisch... Bij dit onnozele slachthuisbaantje-voor-halve-dagen zouden zij in staat zijn om te gaan smijten met 'détournement de pouvoir', of 'usurpatie van rechtsmacht', of zelfs met 'dictatuur'.

Bedachtzaam schrijft hij het concept van de dure advertentie, die in alle grote kranten moet verschijnen... Dan ziet hij in zijn agenda, dat hij Stein moet opbellen over de ontzetting uit de ouderlijke macht van die lui uit het woonwagenkamp, die een meisje van zeventien jaar aan 't prostitueren zijn.

Als het gesprek geëindigd is, vertelt de oude heer terloops 'hoe we er in Dombergen op vooruitgaan'...

Het duurt enkele ogenblikken voordat Van der Kalck het nieuws verwerkt heeft... Want dat is nieuws! Het eerste geval onder de betere burgerij, sinds hij voorzitter is van de voogdijraad. Voor Dombergen een kluijfe om van te watertanden! Die man is er geweest... Maar iemand, die tot zo'n waanzinnige stommitieit in staat is, verdient ook niet beter... Dus die 100%-enzovoort-meneer wordt tenslotte tòch geen onderdirecteur, voor zover hij de diverse mentaliteiten in de raad kent. Uitgesloten. Foei, wat een uil! Zou Dirksen al weten, hoe komiek hij nu is met zijn hallelujah-brief?...

Opeens krijgt Karel van der Kalck het land... Die Huybrechtsen boeken

nu een al te goedkoop succes en dat is iets, wat ze niet gemakkelijk te boven komen; ze worden er maar veel te overmoedig van... Hij is volstrekt niet Huybrechts-achtig in zijn hart en die Vlimmen leek hem tot dusver een geschikte jongen, die hem bovendien — ofschoon onbewust — een prachtige dienst heeft bewezen met die paarse slager uit de raad te wippen. Ja, dat was toen haast *te* mooi. Na de veroordeling voor zo'n lelijk zaakje, dat door de goede zorgen van de Dierenbescherming in alle grote en kleine kranten kwam, met het kwaadaardige requisitoir van de Officier voluit erbij, was het niet moeilijk de geestelijke adviseur van de middenstandsorganisatie even aan het werk te zetten en deze heeft langs het bestuur van het gilde der slagers meneer Van Heusden aan het verstand gebracht dat hij nu toch eigenlijk niet meer 'de aangewezen persoonlijkheid was om het aanzien van de slagers in de gemeenteraad te verhogen'. De jonge Roels van de socialistische fractie is een vlotte knaap, die geestig uit de hoek kan komen, en hij zou met een dergelijke middenstandsafgevaardigde korte metten hebben gemaakt, vooral wanneer Van Heusden iets op het slachthuis mocht hebben af te dingen. Want Karel de Zwijger weet natuurlijk weer precies hoe de verhoudinkjes in elkaar steken. Roels is getrouwd met een meisje, dat bij de Vlimmens gediend heeft en hij kwam daar zelfs vrijen in de keuken. De vriendschappelijke verhouding schijnt na het huwelijk te zijn voortgezet, want Roels heeft onder leiding van Vlimmen verschillende keren het slachthuis bezichtigd, hij weet er werkelijk iets van en spreekt vol bewondering over de directie. Nu heeft de rode fractie wel niet zo veel te betekenen, maar Van der Kalck kan het toch helemaal niet onplezierig vinden, dat zelfs een lid van de oppositie gereed staat om het bijltje op te nemen voor *zijn* slachthuis... Mijn hartje, wat wil je nog meer?

Dus voor 'de knapste slager onder de raadsleden' zat er niets anders op dan zich geruisloos terug te trekken en zo zit de architect Elshout weer gezellig op zijn oude plaatsje, waar Van der Kalck hem zo graag ziet, omdat hij onder alle omstandigheden op hem kan rekenen.

En als nu die advertentie geplaatst wordt, komt er over een maand of wat een splinternieuwe onderdirecteur, waarvan alleen bekend is, dat hij in Dombergen de nodige stemmen bijeen heeft weten te ronselen. O, het zal wel een prachtexemplaar zijn, als je de aanbevelingen leest, maar zal Dirksen met hem kunnen opschieten? Zou hij raadsleden verbaliseren, nog voordat hij gekozen is? Zou hij zijn eigen klanten, die knoeien met het veefonds, in hun hemd durven zetten, zoals dat gebeurd is met Pirke Moens, die honderdduizend rijksdaalders heeft getrokken voor zijn grond? Zoveel *toupet* had nou die Vlimmen, zie-je, en ga ze zo maar eens zoeken... 't Is zonde voor God, maar niets aan te doen. Tegen een stommitieit van dat formaat is geen Karel van der Kalck opgewassen.

Hij speelt met het papier, waarop hij de advertentie geredigeerd heeft... Het Bestuur der Gemeente Dombergen roept sollicitanten op... Hij hoeft

nu alleen nog maar de klerk te bellen en de zaak is beslist. Geen andere uitweg... Vlimmen is voorgoed uitgeschakeld...

Maar hij is warempel niet in staat zijn hand op te heffen naar het zilveren belletje, dat boven zijn hoofd bengelt... Voelt er trouwens nooit veel voor om zich voetstoots gewonnen te geven. Die Huybrechtsen... Heel de kwaadaardige ruzie moet zijn aangekomen over de somma van vijf gulden voor de behandeling van een hond. En meneer is aangeslagen voor een inkomen van om en bij de vijftig mille... Wacht even! De dienst aan het slachthuis loopt al zoveel jaren op deze manier, en goed! Waarom zo'n haast? Dirksen zal heus niet op zijn dwaze brief terugkomen, nu dit gebeurd is. Die advertentie is nog door niemand gezien... En het spreekt, dat De Zwijger heeft gezwegen over zijn plannen...

De advertentie wordt behoedzaam in kleine stukjes gescheurd. De brief van Dirksen gaat met het nieuwe dossier en al in een kastje van de schrijftafel, achter slot.

'Wait and see', fluistert hij voor zich heen en dan neemt hij het ontwerp-begroting van de elektriciteitsfabriek ter hand.

HOOFDSTUK 28

Dacka is een dag of acht niet op straat geweest. Hij heeft een kwade griep gehad met harde koorts en staat nog een beetje onvast op zijn benen, maar hij staat toch en hij gaat zelfs naar zijn werkkamer, waar hem een bescheiden stapeltje brieven wacht. Even later komt Lena, de manke huishoudster, aankloppen en zegt, dat 'Mevrouw Vlimmen-zal-ik-maar-zeggen' hier is, en dat is duidelijk, want Truus staat al op de drempel en steekt royaal een hoofd boven haar uit.

Het is nog maar goed tien uur in de ochtend, dus er is iets bijzonders, zegt zijn eerste vermoeden. In Dombergen verwacht een vrijgezel geen ziekenbezoek van een dame-alleen. Haar gezicht staat weer erg strak; zij zegt nauwelijks goedendag en vergeet zelfs te vragen, hoe het met hem gaat.

Zodra de deur dicht is, haalt zij uit haar tasje een brief, die Dacka al op een afstand herkent als afkomstig van de voogdijraad. Zij reikt hem zonder een woord over en aanvankelijk is hij zich nog niet van veel kwaad bewust...

Maar het volgende ogenblik dansen de letters... Voogdijraad te Dombergen deelt u mede... Wilhelmina Johanna van Bemmel... dienstbode... geboren... wonende... volgens hare verklaring... vleselijke gemeenschap... Johannes Maria Vlimmen... Sacré nom de nom!.. tengevolge van die gemeenschap... 28 juli 1930 te Heerlen... kind mannelijk geslacht... namen zijn gegeven van Jacobus Johannes... door de moeder als het hare erkend... Grijs!... En dat Dr. Vlimmen bij deze wordt opgeroepen ter vergadering van de zoveelste...

Hij laat het papier vallen, beent zenuwachtig een paar maal de kamer op en neer, staat op het punt in een krankzinnige lach te schieten... Een vloed van ordeloze gedachten stijgt naar zijn hoofd, herinneringen aan kleinigheidjes, het verhaal over de zwangerschap van dat meidje met haar opzichtige benen, zoals hij dat bij de Vlimmens in kleuren en geuren heeft horen vertellen. Tegelijk staat hem het ronde, gladde hoofd met de witte snor van de Hagenburgse President voor de geest en hoort hij de dreunende stem: 'Kijk eens meneer Dacka, de ondervinding van deze Rechtbank is, dat zoiets praktisch niet voorkomt. Als hier in de streek een meisje een bepaalde man aanwijst als vader, dan is dat zo. Vanaf de invoering van de wet is hier nog nooit gebleken, dat er een verkeerde werd aangewezen. In zulke gevallen spreekt een Brabants meisje de waarheid, al kan ze overigens nog zo goed liegen. En dat is ook de overtuiging van het Hof.'

Nu heeft Dacka al genoeg zedenzaakjes gehoord en gezien om te weten, dat op dit gebied alles te verwachten is en dat vaak van mensen, waaraan je het allerlaatst zou denken.

Maar Johannes Maria Vlimmen!

Alles krioelt door zijn hoofd: de houding van Vlimmen tijdens het verhaal, zijn verbazing, de grapjes, die hij er nog bij maakte. Gesteriliseerde meiden! En die jongen, die wel zou moeten trouwen, anders zou de vader van dat meidje hem het leven totaal onmogelijk maken, want dat was zo'n kwerulant! En wie dat achter zo'n blaag gezocht zou hebben; als je d'r met Dop in de tuin bezig zag, kon je niet zeggen wie van de twee het kinderachtigste was...

Zo sprak de Vlim erover en doodgemoedereerd, half ondeugend, half wereldwijs... Zo'n hondse komedie in zulke hachelijke omstandigheden? Nee, dat gaat een vierkant stuk onhandigheid als Vlimmen niet af, besluit Dacka. Maar toch —!

'Hij heeft het nog niet gezien,' zegt Truus. 'Het werd afgegeven, toen hij juist de deur uit was en ik maakte het open omdat ik dacht dat het over de rentezegels of zo iets zou gaan... Ik hoef er niet veel woorden over te verspillen en ik hoef er niet eens over na te denken, Floor, het is gelogen!'

Ze staat daar rechtop en rijzig. Hij kijkt naar haar verbitterd gezicht, hard als marmer, en weet, dat zij het meent.

'Ik ben het volkomen met je eens.' Maar meteen flitsen er enkele lastige vragen door zijn gedachten. Hoe komt zo'n hitje er dan bij een dergelijke misdadige leugen te vertellen? Tegenover iemand als Vlimmen is het bijna moord! Wat voor belang heeft zij erbij? Centen?... Op die leeftijd denkt zo'n kind daar niet aan. Ze moet zien te trouwen, dat is haar belang. En dat is op deze manier uitgesloten...

'Ja, hoor 'ns Truus, ik geloof natuurlijk wel dat hij het gedaan kan hebben, maar dan had hij —'

'Juist, dan had hij zich anders aangesteld... Je was er niet bij, die dag dat ik erachter kwam. Ik ben oud genoeg om te weten, dat mannen op dat gebied voor weinig terugdeinzen, ook niet voor een Mientje van Bommel. En ik moet je eerlijk bekennen, dat de mogelijkheid een ogenblik door m'n hoofd is gegaan. Toen! Maar zodra ik 't hem vertelde, 's middags aan de koffie... Nee, Floor, het is uitgesloten. Ik heb m'n ogen niet in m'n zak en ik weet wat er in huis voorvalt. Zo'n komediant is hij niet... Neem dan voortaan gesteriliseerde meiden, zei hij nog.'

'Ja!' roept Floor. "t Zelfde wat hij tegen mij zei, ik dacht er net aan... Dat vond hij zeker erg geestig, de —'

Het woordje 'de' schijnt het te doen... Heel even blinkt er iets op het randje van haar oogleden en er gaat een vluchtige trilling over het harde gezicht, maar verder komt het niet.

'Floor, die jongen heeft nou nooit 'ns geluk, hè?' Zij zegt het met een hoge, vliegende stem, maar het gezicht staat weer strak en Dacka bewondert haar.

'Jawel Truus, het is 'n geluk, dat hij jou naast zich heeft.' Zijn stem klinkt zo diep en warm, dat hij tegelijk een kleur krijgt. Haar schouders maken haast onmerkbaar een gebaartje, als om iets van zich af te werpen. De Vlimmens, en vooral Truus, zijn volstrekt geen 'aanhalige' mensen en doodsbenaauwd voor de geringste uiting van gevoeligheid, dat weet Dacka. Hij heeft het subtiele beweginkje gezien en begrepen... Heeft deze vrouw dan al haar sentiment aan één man verbrand? Zal er nog ooit iemand komen, tegenover wie zij niet zo afwerend zal staan, als hij zo iets zegt? In ieder geval zal het dan Dacka wel niet zijn, dat voelt hij zeer goed. En evengoed heeft zij al jaren gevoeld, hoe hij haar bewondert, al is het dan uit de verte...

Doch nu schrikt hij eerst goed, voelt zich wit worden, grijpt zijn Fruin, het dikke boek met de vele kleuren op snee, zoekt haastig in het witte gedeelte, het Strafwetboek... Lieve hemel, daar heeft hij nog niet aan gedacht... Artikel 249... ontucht gepleegd... primo, door ouders, voogden... secundo, door bestuurders of opzichters van werkinrichtingen, werkplaatsen of fabrieken met hun minderjarige bedienden of ondergeschikten... Maximum zes jaar gevangenis, omdat 't zo koud is... Maar daar vallen toch geen dienstboden onder? Eve in de ouwe Sim kijken...

'Wat moeten we nou —'

'Wacht even!' Hij schrikt zelf van zijn snauwend geluid en het klinkt een beetje dwaas, nu hij vlak erop weer uiterst vriendelijk zegt: 'Och, ga even zitten als je wilt, Truus, ik moet even iets nakijken.' Hij rukt het tweede deel van Simons, zijn gewezen professor, uit de kast en mishandelt het niet weinig in zijn gejaagdheid, hij, die altijd zo eerbiedig met boeken omgaat... Juist, dienstboden vallen er luiten, gelukkig... Maar dan is er nog 248ter, gaat ook over minderjarigen en spreekt van 'misbruik van gezag'... Maximumstraf twee jaar, maar het is een klachtmisdrijf en

als de ouders van dat meisje iets van plan waren, zou de klacht er al lang geweest zijn. Daarvoor hebben ze nu zes of zeven maanden tijd gehad... Het zal dus nog meevallen, maar de dienstbetrekking en de minderjarigheid staan hem volstrekt niet aan... Als de veldwachter er zich ook nog mee gaat bemoeien, is Doctor Johannes Maria Vlimmen totaal vernietigd... Maar welk voordeel heeft dat meisje op het oog, in 's Herennaam? Gaat het van de ouders uit? De vader moet 'ginne gemakke' zijn en zulke mensen houden iemand als Vlimmen natuurlijk voor schatrijk, zouden er een zaakje in kunnen zien...

'Truus, wie huurt gewooalijk de meiden bij jullie?'

'Ik natuurlijk. Hij bemoeit er zich nooit mee, weet waarschijnlijk niet eens hoeveel ze verdienen... Waarom?'

'Kunnen we 't standpunt innemen, dat de meiden in jouw dienst zijn?'

'Ik weet 't niet... O wacht 'ns, de rentekaarten staan op zijn naam. Maar wat bedoel je?'

Wat hij bedoelt is onzin, heeft hij intussen al bedacht... Bij 'misbruik van gezag' doet de dienstbetrekking er weinig toe. Is Vlimmen niet de heer des huizes, dat wil zeggen voldoende om van zijn gezag misbruik te maken?... Zijn hoofd loopt nog niet soepel! Dat is de griep en de schrik... 'O, 't maakt geen verschil.'

'Wat betekent dit papier? Moet hij daar heen, naar de vergadering van de voogdijraad?'

'Nee, asjeblijft niet, zeg! Dat is een gewichtigdoenerijtje van die heren zonder enige juridische betekenis. Ze ondervragen de twee partijen en schrijven de antwoorden op, in de hoop dat de vent zich zal vastpraten. De advocaat van het meisje krijgt dan later een uittreksel van de notulen om te zien of hij er enig bewijs uit kan putten... Maar stel je voor, dat Jan daar door die Dombergse dikdoeners aan de tand wordt gevoeld! Huybrechts is nota-bene ook van de partij. Wat zouden ze lachen!... Hoogstens kan hij een briefje schrijven, dat hij — uh — slechts ten overstaan van de bevoegde rechter verweer zal voeren tegen de leugenachtige insinuaties, bedoeld in het schrijven —'

'Maak even een kladje, wil je?'

— 'n Koel hoofd is toch maar alles, denkt hij, al schrijvende. Spijkers met koppen!...

'Maar ze zullen het toch moeten bewijzen, is 't niet?' vraagt zij. 'Hoe kunnen ze dat? Zijn neen is toch even goed als haar ja... Als het waar zou zijn, dan is er toch niemand die het gezien heeft?'

'Daarom procedeert het kind en wordt de moeder onder ede gehoord —'
'En hij dan?!'

'Hij niet, hij is partij in het geding, kan alleen maar ontkennen of —'

'Maar dat is razernij, dat is 'n schandaal!'

'Toch niet. Als het zo niet ging, zou een man nooit veroordeeld kunnen worden. Je zegt zelf, dat er nooit iemand is, die het gezien heeft. Tenminste, dat zou al zeer toevallig moeten zijn —'

'Dus de man, die mejuffrouw van Bommel gelieft aan te wijzen, is er onder alle omstandigheden bij?'

'Nee, dat ook weer niet... Wat de ongehuwde moeder vertelt, is één getuigeverklaring en dus niet voldoende. Nu moeten er nog door andere getuigen een hoop aanwijzingen geleverd worden, die het feit aannemelijk maken. *Volledig bewijs* is in dit soort zaken meestal uitgesloten en daarom staat er niet, dat de *vader* aansprakelijk is, maar de *vermoedelijke vader*... Kun je deze hersengymnastiek bijhouden?'

Zij knikt.

'Prachtig. Die andere getuigen komen dan dingen verklaren als: hoelang het stel verkering had, dat ze geregeld samen uitgingen, dat ze al vrijende in de bossen zijn gezien, dat ze elkaar 's avonds in het straatje stonden te kussen, dat de jongen zich onvoorzichtig heeft uitgelaten over het geval, dat zij zich nooit met 'n andere jongen heeft vertoond, en zo meer van die buurpraatjes, allemaal kleinigheidjes, die op zichzelf niet veel zeggen, maar te zamen het feit waarschijnlijk maken. Ook worden er wel minnebrieven overgelegd, maar dáárover zullen we ons in dit geval geen zorgen maken... Als het bewijs eenmaal zo ver is, dan heeft de jongen maar één kans om te ontsnappen en dat is: hij moet bewijzen, dat er tussen de tiende en zesde maand vóór de bevalling nog een andere sinjeur in het spel is geweest... Voor die kans geef ik niet veel. Je stond er destijds zelf van versteld, omdat je het meisje nooit met een jongen had gezien... Ga hem maar zoeken, hij zal zich heus niet aanmelden.' 'Maar zonder dat hebben we toch wel kans om het te winnen, zeker?' 'O ja, maar dat is van later zorg... Er is ook nog een middel om de hele procedure te ontgaan, want dat lijkt me de hoofdzaak. Die paar centen onderhoudskosten per week — want het is nooit véél, hoor — spelen niet de grootste rol. Maar het schandaal! Nu kan je ten overstaan van de kantonrechter een schikking treffen en daarmee is de procedure dan van de —'

'Maar je gelooft toch zeker niet, dat we zullen toegeven?'

'Truus, je woont in Dombergen!!' roept hij. 'Niet in Amsterdam!'

Maar terstond wijst ze op het briefje. 'En dat dan? Door hoeveel handen is dat al geweest? En al die pannelikers van het kantongerecht enzovoort?'

'Ja, dat is waar,' zegt hij zacht en bewondert haar vlug verstand. 't Spijt me wel Truus, maar je hebt gelijk. Voor zover Dombergen en ik elkaar kennen, ligt het relletje op 't ogenblik al op straat... Maar dan nog! Denk eens aan hem, met die procedure aan zijn hoofd. We kennen hem toch! Hij wordt helemaal mensenschuw, je krijgt hem de deur niet meer uit... Hoe korter de pijn, hoe beter. Geen praatje is zo groot, of 't is in drie dagen dood, zegt het spreekwoord. Als hij door een slepende procedure telkens eraan herinnerd wordt —'

'Hoe lang duren die betalingen?'

'Uh — tot het kind eenentwintig jaar is.'

'Wat je slepende noemt.'

— Goeie hemel, wat een vrouw! denkt Dacka. Zo vind je ze alleen in oude heldensagen... 'Het kan ook met een som ineens,' probeert hij nog, zonder overtuiging...

'Daarmee bekennen we schuld en wat het bedrag betreft, hangen we af van het bon-plaisir van dat tuig. 't Is je reinste chantage —'

'Pardon! De kantonrechter maakt uit of het bedrag voldoende is en dan zitten zij eraan vast. Bovendien zou in de akte kunnen staan, dat hij het feit ontkent, en alleen maar betaalt om van het gezanik af te zijn.'

'En die akte plakken we voor het raam.' Truus staat op. Haar gezicht is weer van het hardste marmer. 'Floor, doe geen moeite. Al waren we voor vijf cent per week van het gezanik af, we zouden niet betalen. Heel Dombergen zou zeggen: Zie je wel!... Wij kunnen het niet toegeven, dat zou àl te laf zijn. En niet verstandig ook.'

— Wat gaat het haar goed af om 'wij' te zeggen, vindt Dacka... Het is alsof er een koningin spreekt. En hoe evenwichtig ze daar staat op die sierlijke, lange benen! Als een standbeeld en even onwrikbaar...

Weer staan hem de vrouwen van de heldensagen voor de geest... Toch heeft hij die manwijven uit de mythologie altijd vreselijk komiek gevonden. Reeds als gymnasiast dacht hij bij al deze Juno's en andere Brunhildes aan een balkonboezem en een formidabele 'achterhand', vergeleek hen steeds bij de Sterke Dame, die vroeger op de Dombergse kermis de kerels bij de lurven pakte en een-twee-drie op het matje lei... Dit is je zuiverste Walkyre, vindt hij, ook al is ze slank genoeg... Maar zij is om de bliksem niet komiek, ze maakt indruk!

'Laat Dombergen maar eens proberen om ons weg te sarren,' gaat zij voort. 'Als Jan het zich zo aantrekt, ga ik iedere dag met hem mee en breng hem desnoods bij de boeren in de stal... Zien ze tenslotte toch kans om de praktijk kapot te maken — wat ik niet geloof — dan zal ik er bijtijds bij zijn en er mijn laatste centjes aan besteden om ergens een praktijk over te nemen in een bewoonbaar land. Eigenlijk hadden we dat al veel eerder moeten doen. Tegenwoordig is dat niet gemakkelijk, dat weet ik, en als praktijk is Dombergen lang niet slecht... Maar vrijwillig bakzeil halen en betalen: nooit!'

'Ik vind het erg flink van je, maar hoe denkt *hij* erover?'

'Hij zal het wel met me eens zijn, dat weet ik zeker...'

Anders máák je hem wel ééns, weet Dacka.

'...Maar die procedure kan toch niet hopeloos zijn? Als haar verklaring — onder ede nog wel; ik moet eerst zien of ze dat durft — als die éne verklaring niet voldoende is, wat willen ze er dan nog bijhalen voor aanwijzingen, zoals jij dat noemt? Hij hééft niet staan kussen in 'n straatje.'

'O, als alles is, zoals wij het op 't ogenblik overzien, heeft hij een grote kans om de zaak te winnen. Het enige wat ik zeggen wilde is, dat hij

daarmee voor de buitenwereld niet schoon staat. Dan luidt het Dombergse praatje zo: De smeerlap heeft er zich uit kunnen liegen en nu hoeft hij niet eens te betalen voor dat kind. Dat arme, verleide boerinnetje moet er alleen voor opdraaien... Is 't niet? Afgezien van de centenkwestie, maakt het winnen van de procedure niet zo'n groot verschil, vrees ik. Hij zou moeten bewijzen, dat hij 't *niet* gedaan heeft, en ik zie werkelijk niet in, hoe hij dāt zou moeten doen... Maar je besluit is genomen en laten we daarom de kansen van de zaak eens bekijken. We weten nog niet, hoe dat meisje de zaak zal voordragen, en ze moet nu eenmaal alle details er bij vertellen. Je hebt gelijk: ze hebben niet staan kussen in het straatje. Dus het ligt voor de hand, dat zij het bij jullie thuis zal laten afspelen.' 'Juist, en dāt zal 'n verrassing voor me zijn. Hij is de hele dag op pad en als hij thuis is, ben ik er ook, want dat is hoofdzakelijk etenstijd. Het bestaat niet, dat hij een avond alleen thuis zou zijn geweest met dat éne meisje, want dan was er in ieder geval Jana nog. Dat is een vaste regel; ik kon toch niet aan zo'n hitje het hele huishouden overlaten, met Dop en de telefoon en de boodschappen aan de bel en de apotheek. Maar ik bèn in die tijd geen avond uit geweest; wat moet ik alleen uit doen in Dombergen? Als ik naar een bioscoop ga, is het met hem... Voor de rest sliep ze met Jaantje op één kamer, op zolder nog wel... Ach Floor, het is de grootste nonsens.'

'All right, dan zou die Jana een geschikte getuige voor je kunnen zijn. Wat zegt ze ervan?'

'Toen wist ze niets, begreep er geen steek van. Ik kon er tenminste geen woord uitkrijgen. Van dit proces weet ze nog niets, geloof ik. Ik zal er in ieder geval vlug bij zijn om eens te zien, hoe ze op het nieuws reageert... Maar vertel me eens wat er gebeurt, als die Mina alleen blijft staan met haar verklaring.'

'Dan is er nog steeds het grote feit, dat ze een huisgenote was, en dat is vervelend. Je weet er alles van. 'n Groot deel van de schuine moppen gaat over mevrouw, meneer en de keukenmeid. Die situatie is haast spreekwoordelijk!... En dat Jan noodgedwongen zonder vrouw is, maakt het er niet beter op, dat voel je wel... Ik beweert niet, dat de rechtbank dat als voldoende zal beschouwen. Ik geloof het haast niet, maar ik zal eens in de jurisprudentie kijken, of er vonnissen van dat soort bestaan... Als die Jana hetzelfde kan verklaren wat jij zegt over thuis zijn en over de onvriendelijkheid van meneer tegenover de meiden, ook nadat het gebeurd zou zijn, dan geloof ik wel, dat je een fatsoenlijke kans hebt, wanneer er zich geen verrassingen voordoen... Van het grootste belang is wel, wat dat kleine meisje aan Jana verteld zou kunnen hebben toen...'

'Niets, zegt Jana.'

'Voor de rechtbank en onder ede zou het weer wèl iets kunnen zijn. Maar daarin kunnen we ons nu niet verdiepen, want we moeten eerst weten hoe de jonge dame haar liefdesavonturen denkt aan te kleden.'

Waar, wanneer en hoe; alle scabreuze bijzonderheden moeten er uitkomen. We moeten afwachten.'

'Dus hij hoeft niet naar die vergadering? Dat is al één zegen... Dan ga ik maar, Floor.'

'Ja, als je nog langer blijft, hangt je reputatie helemaal aan flarden. Hier aan de overkant zitten ze met het horloge in de hand.'

'Wat 'n land, hè?... Blijf maar hier. Lena zal me wel uitlaten, dat staat beter voor *jouw* reputatie... Floor, m'n hartelijke dank voorlopig. Plezierig karweitje, als Jan thuiskomt voor de koffie... Ik had het hem graag bespaard, dat verzeker ik je!'

Even wordt het gezicht weer zacht, ziet hij... Als ze wist hoe aantrekkelijk ze nu is, zou ze dan altijd zo kijken? Weet ze het, of niet?... 'Ik zal straks even bellen om te horen hoe hij het opneemt. Begin maar met te zeggen, dat die lui volgens mij geen schijn van kans hebben. En steeds tot je dienst!'

'Dank je wel, Floor. Tot ziens... En als je nog denkt, dat het waar zou kunnen zijn, doe dan je best om het uit je hoofd te zetten. *Ik* vertel je dat het *uitgesloten* is, en ik maak me geen illusies. Over niemand. Daag! Dacka blijft ademloos op zijn plaats staan en zij is weg, voordat hij gekomen is... Wat een vrouw, wat een zeldzame vrouw! Kijkt dwars door je heen... Maar de heren van het Hof en van de Rechtbank zeggen óók, dat zoiets *uitgesloten* is, hier in de streek. 'In zulke gevallen spreekt een Brabants meisje de waarheid.' En wat voor belang zou dit speciale Brabantse meisje wel mogen hebben?... Dat heeft hij gedacht en Truus heeft het dadelijk gevoeld.

En hij denkt het nog, ook al doet hij zijn best om het van zich af te zetten.

Vanaf de hoek van de Beukenlaan ziet Truus, dat Marie Roels, die 'bij haar uitgetrouwd' is op de stoep staat te praten met Jaantje en Dop. Ook Jetje, de opvolgster van Mina, mankeert niet.

'Zoiets prachtigs krijg ik nooit weer,' zucht zij en denkt met weemoed aan de goede jaren, dat de onovertroffen Marie in huis was... Toen Mientje van Bommel zo plotseling door haar vader werd weggehaald, was het natuurlijk weer Marie, die dadelijk bereid was bij te springen als noodhulp voor halve dagen. En Jana stond volkomen onder haar invloed, is er stukken op vooruitgegaan, dat is duidelijk te zien. Marie heeft zelf nog geen kind en beschouwt Dop nog altijd als iets van haarzelf. Hij heeft trouwens beloofd, dat hij met haar zal trouwen, als hij groot is, en van haar huwelijk met Willem Roels schijnt hij zich volstrekt niets aan te trekken...

Misschien zou er van dit huwelijk niets gekomen zijn, als Truus niet partij had getrokken voor Willem Roels. Want Roels — en dat weet iedereen in Dombergen — was bij de socialisten en op de eerste mei droeg hij toentertijd zelfs de vlag. Marie daarentegen is van zeer 'fijne' familie

en zelf zo doortrokken van de zuurdesem des geloofs, dat ze er voor terugdeinsde te trouwen met een man, die zijn Pasen niet mocht houden en niet eens op gewijde grond zou worden begraven... Willem had gevraagd, of er dan zo'n haast was bij die begrafenis, zoals hij voor alles een antwoord gereed had... De hele familie ging op Marie zitten, maar Willem is een knappe kerel, die een goed loon verdient bij de spoor, met pensioen en van alles, en Marie's hoofd was erger op hol, dan ze zelf kon geloven. Bovendien — en dat was vreemd — ging hij gewoon naar de kerk en beweerde zelfs bij hoog en laag, dat hij wél zijn Pasen hield!... Dat bestond niet, zei de familie; de pastoor had zelf gezegd dat het dan een *heiligschennende* biecht en communie moesten zijn, want van het ogenblik, dat Willem Roels in de biechtstoel zei, dat hij socialist was, kreeg hij 'het schuifke'. Dat loog hij dus, dat was zo vast als 'n huis... Willem hoorde dat alles geduldig aan en zei, dat de mensen in België toch evengoed rooms waren als in Holland. Of niet soms?... Ja, daar was niets tegen in te brengen; 't is allemaal één geloof over heel de wereld en de Paus alleen is baas... Nu dan. Willem ging gewoon met de fiets eventjes de grens over om te biechten bij de pastoor van Poppendaele. De eerste-keer-de-beste begon hij al met te zeggen, dat hij socialist was en in Holland geen absolutie kon krijgen... En nu moet ge horen, wat die Belze pastoor zei: 'Mee dieje flauwe ziever daor bai ulle-n-ien 'Olland hebbe-kik gaan affaire, zunne jonge vriend!...' Willem kreeg de absolutie en voluit toestemming om zijn paascommunie te houden, al was het 'seffens hier achter in de sacristij'.

Daar stond Marie van te kijken en zij ging met dit verhaal naar haar eigen pastoor... Deze zat een hele tijd langs zijn kin te strijken zonder iets te zeggen, maar opeens werd hij kwaad. Als ze dan willens en wetens haar ongeluk tegemoet wilde lopen, dan moest ze 't zelf maar weten. Ze was genoeg gewaarschuwd! Die avond zat Marie te schreien in de keuken en Truus had haar gesnapt. Ze zei: 'Marie, jij hebt het volste recht om godsdienstig te zijn, maar die jongen heeft precies evenveel recht om socialist te zijn. En als je erover gaat zitten huilen, geloof ik dat je heel verstandig zult doen met maar kalmpjes te gaan trouwen.'

Vanaf dat ogenblik hielp er geen moederke-lieve meer aan. Willem kwam voortaan in de keuken en Vlimmen heeft nog groot plezier met hem gehad over de pastoor van Poppendaele.

Het huwelijk was niet zo eenvoudig. Ze trouwden in Dombergen voor de wet, maar de Belze pastoor heeft hen moeten trouwen voor de kerk en hij heeft haar wel drie keer moeten verzekeren, dat 'daarmee alles heel zjuust in regel was en dat ze genen bang moest hebben, zunne madammeke!'

Marie is getrouwd onder voorwaarde, dat zij 'nooit niks mee heel die sosjelisterij zou te maken hebben', maar sinds Willem Roels werd gekozen in de gemeenteraad, is het duidelijk te zien, dat Marie haar kopje

een beetje hoger draagt, ook al schelden ze altijd op hem in de Dombergse krant. En misschien is de tijd niet ver meer, dat zij meefietst naar de pastoor van Poppendaele, want op het ogenblik vindt zij het al erg vreemd dat Onze-Lieve-Heer er in België anders over zou denken dan hier en dat ze niet eens op heur eigen man zou mogen stemmen, als zij vijftien- of twintig jaar wordt...

Aan de ongedwongen houding van het groepje daar in het voortuintje meent Truus te zien, dat zij van het schandaaltje nog niet op de hoogte zijn, en vindt het een zeer gelukkig geval, dat Marie juist bij de hand is om als getuige te dienen. Want zij heeft haar besluit genomen. Het lijkt misschien vreemd, maar zij voelt dat het goed is... Het relletje ligt al op straat, zei Dacka. Best, dan zal zij zo gauw mogelijk een tegenrelletje op touw zetten...

Bij de begroeting kijkt Marie haar open en vrolijk aan... Ze weten nog niets, besluit Truus. Des te beter... 'Kom even binnen, Marie. Jij ook, Jaantje... ik heb jullie iets te zeggen.' Het maakt indruk, vooral op Jaantje.

Zij draait er niet veel doekjes om... Op het laatste ogenblik vreest zij nog, dat de bom naar de verkeerde kant zal barsten... Dacka dacht immers ook, dat Mientje er al in het begin over gebabbeld kon hebben, en het dus voor Jana helemaal geen nieuws zou kunnen zijn?... Maar dadelijk ziet ze aan het domverbaasde gezicht, dat er geen sprake van is.

'Hoe kàn da nou?!' roept het meisje.

'Och natuurlijk! Dat kind liegt. Heeft ze er ooit iets van tegen jou gezegd?'

'Tegen mijn? Welnee, mevrouw! Nooit van ze leven! Dat moet ze later opgemaakt hebben.'

Truus ziet met genoegen, dat het meisje oprecht verontwaardigd is. 'En je weet hoe meneer altijd was tegenover jullie.'

'Nee, dà kan ik mee de beste wil nie veurstellen van meneer,' komt Marie te hulp. 'Hij was altijd zó precies! Zo krikkel (preuts) als 'n jonge juffrouw! Hij kon nie eens goed velen da'k 'm in z'n hemdsmouwe zag —' 'Meneer zee nooit niks tegen d'r!' onderbreekt Jana. 'Of 't moes 'n standje zijn.'

Onthouden, denkt Truus, dat is heel goed gezegd...

'Mar ik snap 't allang,' komt Jaantje weer. 'Da ga van d'r vader uit. Da moet er zo ene zijn, och God! Die sta overal bekend, da's zo'ne zot!'

'Laten we 't eens precies nagaan,' zegt Truus. Uit het laatje van de schrijftafel neemt ze de bloc van de omlegkalender van het vorig jaar.

'Hier schrijf ik altijd allerlei kleinigheden op en nu wil ik wel eens zien of het mogelijk is dat ik die tijd weg ben geweest, terwijl Mina alleen thuis was.'

'Och mar mevrouw, dat gebeurde toch nooit! Als u uit was, dan was ik toch altijd thuis. Ze was ommers veul te stom om al de boodschappen aan te nemen.'

'Dat heb ik ook al gezegd. Maar laten we 'ns kijken. Dat kind moet – uh – het zou gebeurd moeten zijn op het eind van oktober of vóóraan in november... De eerste november is Allerheiligen en dat was 'n donderdag –'

'O ja! Toen had zij vrij en is ze naar Hulshout gegaan. Dat weet ik nog goed, want 's anderendaags was 't Allerzielen en toen kon ik mee ons moeder naar 't kerkhof.'

'Ja, dat komt uit... En ze heeft tegen jou –'

Maar Jaantje is te opgewonden. 'Och mevrouw, weet u nog wel toen daags voor Sinterklaas? Ik weet nog heel zjuust dat we bezig waren mee Dop, want die moes 'ne klomp hebben mee peeën d'rin om 's avonds bij de schouw te zetten... Toen had Mina 'n kistje mee serum, dat meneer nodig had, uit de wagen gehaald en vergeten terug te zetten en meneer zag 't pas, toen ie al helemaal in Oetelbeek was en toen is ie expres terug moeten komen om 't te halen... En toen hee meneer zó lelijk tegen d'r gedaan, dat ze begon te simme. Oe, wat was ie kwaad! Hij kon d'r wel om d'r oren slaan... 'Ezel!' zei-ie tegen d'r, 'stommer dan jij worden er geen meer gemaakt. Nog één keer en je gaat rechtsomkeert naar Hulshout terug'... En op diejen ogenblik zou ze dan zo-gezee allang iets mee meneer uit te staan hebben gehad? Nou zeg! As er ooit iets gelogen is...' Nu doet Marie er weer eens de boter bij en Truus denkt: Prachtig! Die Jana heeft een geheugen als een boek...

Marie is van mening dat Jana en zichzelf er toch heel wat beter mogen zijn dan dat gore askatje van 'n Mientje en heeft meneer ooit notitie genomen van hun tweeën? Eén keer is Marie bij ongeluk zijn slaapkamer binnengelopen, toen hij zich aan 't verkleeden was. Ze vloog gauw genoeg terug, maar ze zag nog net hoe verschrikkelijk lelijk of ie keek, en zo gauw ze de deur dicht had, deed hij die heel nijdig achter heur op slot... 'O, ge moest er soms mee lachen!... En nooit gene flauwe praat. Ja, met Willem! Daar kon ie wel 'ns gekheid mee maken, maar tegen de meiden was-ie altijd zó op afstand.'

Een tijdlang vallen zij in herhalingen, overtuigen elkaar tot in het overbodige. Op dit ogenblik rijdt Vlimmen al huiswaarts, van geen kwaad bewust, ofschoon het schandaaltje al sinds gisteren door Dombergen trekt: Vlimmen, de veearts uit de Beukenlaan, heeft de meid verkracht en nog wel een heel jong 'dingeske' van 'n jaar of vijftien. 't Is er eentje uit Driegehuchten, ze woont aan de Hagenburgse weg, in dat klein huiske, eventjes voorbij 'De Dorsvlegel'. Hij heeft al bekend en is door de marechaussee naar Hagenburg gebracht...

Zo wordt het verteld op het trottoir in de Koningstraat, terwijl hij op een meter afstand komt voorbijrijden, wat op zichzelf weer 'ne goeie bak' is om te vertellen in het café en daarbij wijs het hoofd te schudden over Dombergen, dat toch zo'n klets gat is...

Ook is het meidje wel bij de bevalling gestorven en eerst op haar sterf-

bed heeft ze willen bekennen van wie het was. Nu gaat het er alleen nog om, wie dat kind tot zijn last krijgt. En ze zullen hem waarschijnlijk niks kunnen maken, de vuilnik, nu dat schaap dood is. Haar vader heeft dat kind naar Vlimmen gebracht, en groot gelijk ook, maar daar werd het natuurlijk niet geaccepteerd. 't Was een heel opstootje in de Beukenlaan en de politie is eraan te pas moeten komen...

Bij de gevaarlijke dames Stroeks aan de overkant is er al heel de ochtend visite van de Congregatie, de Mariavereniging, de Naaikring, en wie weet wat nog meer. Nu Vlimmen de wagen in het hek stuurt, gaan de gordijntjes brutaal opzij, en verschijnen er enkele vrome hoofden, die het monster willen zien.

Maar Vlimmen bemerkt het niet eens... Truus wel, zij ziet het vanuit de huiskamer en wordt er een beetje bleek van. Meteen heeft zij toch een volgend plan gereed... Het stuit haar wel tegen de borst, maar het moet... Deze twee supporters zijn van te grote waarde en de scène moet nu afgewerkt worden; zij moeten zo overtuigd zijn, dat er geen schijn van twijfel meer overblijft.

'Daar is meneer. Hij weet er nog niets van. Blijven jullie maar hier, want ik weet niet wat hij wel gaat doen, als hij 't hoort.' Zij voelt, dat het een beetje lam klinkt, maar de anderen zijn te veel gespannen om het op te merken.

'Ha, dag Marie!' zegt Vlimmen al een beetje verwonderd, omdat zij daar met hun drieën zo stijf in een kringetje staan. 'Hoe is 't ermee? Thuis alles wel?'

Marie antwoordt maar half, kan niet goed komedie spelen. Hij loopt naar het clubtafeltje in de voorkamer om een sigaar te krijgen, zoals Truus dat al verwachtte... Dat doet hij altijd, als hij ziet, dat de tafel nog niet gedekt is... En als altijd, wanneer hij wat verlegen wordt, trekt hij een verwaand gezicht. Ze weet precies wat hij nu denkt, en dat is: Wat doen al die vrouwen hier. Laat me met rust!...

'Dat kind van Mina is gekomen,' zegt ze en ziet, dat de twee anderen hem geen moment uit het oog verliezen.

'Mina?... Ooo-ja!' Hij neemt de sigarenkist. 'Is ze nog niet getrouwd, Marie?' Hij veronderstelt, dat Marie het nieuws heeft gebracht.

'Nee — uh — ik geloof van nie,' stamelt ze, en nu hij niet kijkt, maakt ze snel naar Truus een gebaar, dat bedoelt: Kijk nou, hoe onnozel hij is! 'Dat wordt dan zoetjesaan tijd!... Weten ze al wie de papa is?' De sigaar bengelt losjes tussen zijn lippen. Hij klapt het kistje dicht... Truus vindt het vreemd van zichzelf, dat ze nu wacht tot de sigaren weer veilig op hun plaats staan... Alsof een kistje sigaren er iets toe doet!

Nu hij geen antwoord krijgt, voelt hij eindelijk, dat er iets niet in orde moet zijn, en kijkt verbaasd op.

'De familie Van Bommel heeft afgesproken om jou voor papa te laten spelen,' zegt Truus.

'Hè?!'

Flauwe grapjes is hij niet van haar gewend, zeker niet, als er personeel in de buurt is... Hun onnozelste gesprek wordt onderbroken, als de meid in de kamer komt, dat is een van de regels, die Truus heeft ingevoerd. Anders vangen de meisjes iets op, wat ze niet begrijpen en gaan er de gekste veronderstellingen aan vastknopen, zoals de ondervinding al vaak genoeg heeft geleerd...

'Ja, Mientje heeft beweerd, dat jij de vader bent van dat kind.'

'Toe nou!' Maar tegelijkertijd drukt zij hem de brief in de hand... Als hij enkele regels gelezen heeft, gaat hij langzaam zitten. De rechte rimpel verschijnt tussen zijn wenkbrauwen, en opeens glimt het zweet op zijn voorhoofd. In zijn linkerhand kraakt de sigaar... Dan legt hij het papier met potsierlijke voorzichtigheid op het tafeltje en kijkt Truus aan. 'Ik?! Hoe moet ik — God in de hemel, wat 'n vuile schoftenstreek! Heb je —' 'Wind je nou maar niet op, want daar verander je niks mee. We weten hier allemaal even goed wat 'n gemene leugen dat is. Die lui proberen er natuurlijk geld uit te slaan.'

Hij staat op en kijkt strak naar het papier op de tafel, leest het nog eens over zonder het aan te raken. Het is doodstil. De sigaar kraakt weer.

'Moet ik daar naartoe, naar die —'

'Floor zegt van niet.'

'Floor!... Wat zegt hij ervan?'

'Dat die lui geen schijn van kans hebben.'

'O... Maar intussen —'

'Doe jij nu maar niets en laat alles aan mij over. Ik zal dit zaakje wel opknappen, wees gerust... Jana en ik weten precies hoe onmogelijk het is.'

'Nou, *huh!*' getuigt Jaantje. 'Da's zeker!'

Hij staat op en gaat langzaam de kamer uit. Zij kijken hem met open mond na en zien, dat hij erg krom loopt, met de kin op de borst, alsof hij op de vloer zoekt naar iets wat hij verloren heeft.

Zodra de twee 'getuigen' weg zijn, neemt Truus de gebroken sigaar van het clubtafeltje en legt er snel een nieuwe voor in de plaats.

HOOFDSTUK 29

Het is een oud liedje. Niemand weet nog juist waar het vandaan komt en wat het ooit betekend mag hebben. Sommigen zeggen, dat het ontstaan is in Breda, waar het in langvervlogen tijden uit de lucht moet gevallen zijn als carnavalsdeun bij het hossen op straat. Maar wat het eigenlijk betekende, weet niemand, en misschien heeft het nooit een bepaalde bedoeling gehad. Om het te kunnen zingen moet er een dokter zijn, die een naam heeft van twee lettergrepen, en omdat er in ieder stadje wel zo'n dokter te vinden is, heeft het raadselachtige lied zich over de gehele

provincie verspreid. Vroeger woonde in Dombergen een dokter Dijlen, die het lied daar mogelijk maakte, maar het is zo'n vervelend deuntje, dat het lang voor zijn dood al in onbruik was geraakt. Af en toe wordt het nog eens gehoord in de carnavalsdagen, wanneer ten slotte zelfs het hosliedje: 'De-n-boer die melkt z'n koei-koei-koei — Al in 'n houten emmerke' vervelend gaat worden. Doch het gebeurt zeer zelden en de mensen, die zich beijveren voor de Veredeling van de Volkszang, halen het gaarne aan als voorbeeld en zeggen dan, dat het de heilzame invloed van hun vereniging is geweest, die dergelijk onbeschaafd en zinledig straatgelal heeft uitgeroeid... Dat mag zo zijn, maar dan is er op het ogenblik in Dombergen toch een ernstige terugval.

Het spreekt vanzelf, dat de kinderen uit de kamer worden gestuurd, wanneer de ouderen gaan praten over het gevalletje van dokter Vlimmen, en niemand weet, waar 'die brakken' het vandaan halen, maar de volgende dag lalt de straatjeugd van Dombergen niets anders dan:

En de-n hond van dokter Vlimmen
Die pieste in het zand
En het zand begon te stuiven
En de meisjes riepen brand
A-di-é-é-é, a-di-o.

Om iedere vergissing uit te sluiten is de laatste regel al spoedig voor de gelegenheid aangepast tot: 'En de meid die riep toen brand', wat zich even gemakkelijk laat zingen op hetzelfde wijsje.

Op de scholen worden strafregels uitgedeeld: 'Ik mag geen onfatsoenlijke liedjes zingen'. Alle ouders zeggen dat de ouders meer verstand moesten hebben, wat niet verhindert dat dezelfde avond een troep kleine jongens en meisjes, gearmd in brede rijen, de Beukenlaan op en neer host en daarbij met moedwillige schrille het onfatsoenlijke liedje uitkrijst... Vlimmen is gelukkig niet thuis. Truus staat levend van woede achter de gordijnen van de erker. Bij het passeren zingen de kinderen brutaal en uitdagend in de richting van het huis... Zij ziet de verhitte kindergezichten verwrongen tot een trek van wrede baldadigheid en lust om te kwetsen. Het merendeel herkent zij als kinderen uit de Beukenlaan, waar alleen 'mensen van beter soort' wonen. Enkelen dragen het welpenpakje van de padvindsters, waar Dop nu al om zeurt, en in een vlag van blinde vijandigheid besluit zij, dat Dop nooit 'welp' zal worden...

Voor de rest zijn het ruige koppen uit het nog steeds niet geplaveide Achterdijkje vlakbij, en het lied schijnt een soort godsvrede te hebben gesticht, want anders is er gedurig ruzie tussen de 'rijke stinkers' uit de Beukenlaan en de 'armoedzaaiers' uit het straatje. De elfjarige jongevrouw Van Gelder Mettrop, het dochttertje van een ingenieur aan de kunstzij, loopt gearmd met de beruchte Kees Mikkers, de aanvoerder van het Achterdijkje, die eens door Vlimmen betrappt werd en een oorveeg

kreeg, toen hij het liederlijkste van alle urinoiropschriften in het gloed-nieuwe lak van de Chevrolet had gekrast, en je kunt het nog steeds lezen, als je goed kijkt, ofschoon de mensen van de garage alles gedaan hebben om het spoedig weg te krijgen.

'En het zand begon te stuiven. En de meid die riep toen brand!'

Op dit ogenblik zoekt Truus wanhopig naar een middel om te ontsnappen uit deze omgeving... Er moet toch een middel zijn! Armoe desnoods; alles liever dan dit... Elf jaar heeft hij gezwoegd, de ziel, om de praktijk van Dombergen, die door zijn voorganger verwaarloosd was, weer op te bouwen tot een van de beste in het land... En nu opgeven? Nee, uitvechten! Eens zien wie het eerst moe wordt. Dombergen of zij...

Voor de vierde maal trekt het gekrijs voorbij... Aan het einde van de laan draaien de brede slierten met veel gestoei om, even is er een wanordelijk trekken en duwen; meisjes gillen huizenhoog, maar dadelijk worden de rangen hersteld: 'En de-n hond van dokter Vlimme...'

Truus kijkt op de klok... Blijft dat zo? Als het nu in godsnaam maar afgelopen is, voordat Jan thuiskomt. Dadelijk na het eten is hij naar Driegehuchten gegaan voor een paard met koliek, en dat houdt gewoonlijk nogal op... En wat toevallig, is 't niet, dat de nette mama's van de Beukenlaan, die bij het geringste heibeltje onmiddellijk hun dotjes van de straat halen, nu allemaal zo schielijk overleden zijn! Voor zover zij kan zien, zijn alle kinderen van de laan er bij en nu wil natuurlijk niemand de eerste zijn om het pretje te bederven, want dat zou aanstellerig kunnen lijken; alsof hun kinderen te goed zijn voor de andere Beukenlanertjes... En stiekem vinden ze 't allemaal even geestig, dat spreekt...

Zal zij juist nu het troepje tegemoetlopen, kwansuis een brief gaan posten op het hoekje? Ja, trotseren is het beste, en misschien is dat voor de precieze mama's een aanleiding om eindelijk eens in te grijpen. Best mogelijk, dat de hele bende al op de loop gaat, zodra ze de voordeur maar opendoet. Ze moet toch iets doen om er een eind aan te maken, voordat... Opeens voelt zij, dat ze niet meer van haar plaats kan. Nu de stoet voor de zesde maal komt aanhossen, gaan de gordijntjes van de dames Stroeks wijd open en Truus kan niet zeggen, wie van de twee het meest valse lachje vertoont... Zou je die smerige, ouwe kwezels niet ik-weet-niet-wat? Naar de kerk lopen en lasteren, dat is alles wat ze te doen hebben. Anders kunnen ze volstrekt niets verdragen van de kinderen uit de buurt, tikken al nijdig tegen de ruit, als er een paar tegen hun hek leunen of wat veel lawaai maken voor hun huis. Voor niemendal sturen ze een boodschap naar de ouders en ze krijgen altijd hun zin, want iedereen heeft respect voor hun kwade tongen. Nu staan ze daar te lachen en het scheelt niet veel, of ze knikken de uitgelaten bende goedkeurend toe... Jaren geleden heeft de magerste haar eens aangesproken en gevraagd, of ze wel wist, dat haar meid met een socialist liep, waarop Truus in een stuurse bui een antwoord heeft gegeven, dat aan de ontluikende toena-

dering een snel einde maakte, zelfs zo, dat er sindsdien over en weer niet meer gegroet wordt.

Voor de zesde maal is de betoging voorbijgetrokken, alle halzen naar het huis gedraaid, en dan opeens stuift de troep in paniek uit elkaar. Aangetrokken door het verdragend geluid van de hoge gilstemmen, is om de hoek van de laan een politieagent verschenen — een zeldzaamheid in de stille, nette woonstraat zonder verkeer, als de Beukenlaan is... Juist, denkt Truus, nu wil natuurlijk niemand de laatste zijn... Op hetzelfde ogenblik, dat het gezang schielijk ophoudt en de vlugge kindervoetjes door de straat roffelen, staan de mevrouwen of de dienstmeisjes in de voortuintjes. De moeders trekken een ontsteld gezicht en wenken driftig of klappen bevelend in de handen; de dienstmeisjes snauwen... Hannie, Tinie, Robbi en Gerri worden naar binnen gejaagd. Kees, Janske, Sjef en Trees vluchten naar het Achterdijkje... De agent draait even het hoofd naar de meid van Schoenmakers, kijkt weer snel vóór zich en bedwingt zijn grijns. Zij lacht royaal terug om te laten zien, hoe goed zij de humor van het geval verstaat...

Truus ziet het en nu eerst dringt het volkomen tot haar door, dat zij alleen staat tegenover de gehele vijandige bevolking. Zij krijgt het gevoel, dat het niet echt is, wat zij daar ziet, dat zij naar een film kijkt, en dat is te begrijpen, want alleen in de 'bevrijde' film zou zo afdoende zichtbaar en zo bruusk aan haar verteld kunnen worden, hoe zij het gehele stadje tegen zich heeft. 'Toute la ville en parle', in twee oogopslagen: de agent, die gewild zijn lach houdt en het dienstmeisje, dat 'gechargeerd' de bedoeling onderstreept... Maar staat zij dan helemaal alleen? Is er...?

'Mammiii!'

Zij haast zich naar boven. Dop is al halfweg de trap af, klaarwakker.

'Waarom zingen ze dat allemaal van Oom Jan?'

'Nergens om, jongen! Moet je daarvoor uit je —'

'Dat doen ze om ons te pesten!' roept hij.

'Doe niet zo mal. Hoe kom je d'r bij? En nu vooruit! Een-twee-drie naar bed. Wat zijn dat nou voor kuren?'

'Als ze 't morgen nog eens proberen, dan zal ik —'

'Je zult niets. Laat ze maar kalm zingen. Net doen of je 't niet hoort, dan hebben ze d'r geen plezier van en dan is 't gauw genoeg afgelopen.' Zij stopt hem vlug in bed en zodra zij beneden komt, gaat zij weer naar haar uitkijkpost, bang, dat het Achterdijkje opnieuw zou kunnen beginnen... Maar de straat blijft stil. Na een poosje komt de politieagent terugslechteren. Hij kijkt schuin over zijn neus naar het huis, als was het een verdacht zaakje daarbinnen.

Truus maakt haar balans op. Voorlopig kan zij haar partijgangsters op de vingers van één hand aftellen: Dacka, Marie en Willem Roels, Jaantje en Dirksen... Maar Dirksen is zo weinig menselijk. Voor hem sluit de wereld zich af met de ijzeren inrijpoort van het slachthuis, hij denkt in

formules en dienstvoorschriften. Vanmiddag is zij naar het slachthuis geweest en trof hem in het laboratorium over zijn reageerbuisjes en preparaatjes, kinderlijk verrukt met zijn nieuwe aanwinst: een binoculaire microscoop! En ze moest bepaald eens kijken, want dat was buitengewoon interessant. Ze was eigenlijk ook van het vak, ze deed immers thuis de hele apotheek! Hij had een paar luizen gevangen en die zag je nu zo schitterend in reliëf. Met twee ogen kijken, en dit wielkje, de micrometer, daar moest ze aan draaien, tot het beeld scherp werd. En het veld moest zuiver rond zijn. Haar ogen stonden nogal ver uiteen, dus ze zou de glazen wat uit elkaar moeten trekken. Was het nu scherp? Zag ze wat een prachtdieren het waren, die luizen, als je ze in perspectief zag? Zij zag een vage, grijze vlek, die haar deed denken aan een koffiekannetje, zoals grootmoeder er vroeger eentje had. Vond het prachtig... Tenslotte kwam ze toch aan het woord. Het eerste wat hij zei, was, dat het 'een beetje' ongelukkig trof, want hij had juist aan de gemeente een officiële brief geschreven, die op poten stond, over de vaste aanstelling van Jan. En de wethouder had nog wel geen officiële toezegging gedaan, maar toch laten doorschemeren dat... Wat de wethouder had laten doorschemeren, is maar half tot haar doorgedrongen, want op dat ogenblik schemerde het hele laboratorium voor haar ogen... Ook dat nog! Het was iets over sollicitanten oproepen, ofschoon dat de grootste nonsens was volgens Dirksen. Maar officieel was er nog niets gebeurd en hij zou van de wethouder zien gedaan te krijgen de uitslag van de procedure af te wachten, alvorens de zaak in de raad te brengen. Dat was toch redelijk, nietwaar? De aangewezen weg in deze. Anders zouden onze slagers — enkele goeden uitgezonderd — er een schandaaltje van kunnen maken en zou de benoeming onder deze omstandigheden groot gevaar lopen. Jammer, dat hij niet wat met die brief had gewacht, maar hij zou zijn best doen om het kwaad te herstellen... Over de misdadige aantijging van het meisje maakte Dr. Dirksen zich niet warm of koud. Terwijl hij voorzichtig de nieuwe microscoop demonteerde, was hij blij te mogen vernemen, dat die procedure er zo gunstig voorstond, en zodra Jan was 'vrijgesproken', bestond er immers geen enkele officiële reden, waarom hij niet zou worden benoemd. De aangewezen persoon, dat had hij altijd beweerd... Ja, die binoculaire was een meevallertje: voor 150 gulden overgenomen van een warenkeuring, die opgeheven werd, en nieuw kost zo'n ding minstens 400. Zo goed als nieuw; er mankeerde niets aan. Dat was idem-zoveel uitgespaard voor de gemeente... Wou ze thee? Ja-ja, ze hadden thee op het lab. Maar melk, dat zou hij eens aan de portier moeten vragen. Hijzelf dronk nooit melk; je reinste vergift. O, er was genoeg melk op het lab, maar die kon hij haar niet aanbevelen; zou ze eerst eens grondig moeten onderzoeken; misschien meer *pus* en t.b.c. dan melk... Alsof het zo nog niet genoeg was, kwam hij toegeschoten, omdat zij te

dicht bij een bakje met bloederigheid tegen de tafel leunde, zette het voorzichtig een eindje uit haar buurt... Oppassen, 't kon miltvuur zijn en miltvuur is verduveld gevaarlijk... Géén thee? 't Was anders helemaal geen moeite, hoor! Tot ziens dan. 't Was heel goed, dat ze hem dadelijk gewaarschuwd had, hij zou zich met de wethouder in verbinding stellen... Vandaar is ze naar mevrouw Dirksen gegaan... Schuw, kinderloos wezen-tie: niets dan blozen en ja-knikken met grote, verschrikte ogen... Heel de tuin vol moerbeiboompjes en heel de dag bezig met zijderupsen... Wat was dat vreselijk! Hoe was 't mogelijk? 't Was me toch iets te zeggen met die meiden tegenwoordig... Op 't ogenblik had zij er zelf een, die beweerde, toen ze kwam, dat ze het hele huishouden kende, en prachtige getuigen had ze ook, maar de eerste dag de beste sneed ze de koppen van de asperges en gooide die met de schillen en al in de vuilnisbak! (Blos)... Groot gelijk, zoiets kon je niet op je laten zitten, dat moest uitgevochten worden, natuurlijk. Gewoon verschrikkelijk, wat je tegenwoordig allemaal boven je hoofd hing...

Och, ze wist van tevoren, dat er bij de Dirksens geen grote successen te behalen zouden zijn... Hoe zouden die twee kleurloze mensen er met elkaar over praten?... In ieder geval zullen ze niet met de grote hoop meelasteren, ze leven als kluizenaars, houden zich angstvallig buiten alles, wat hun niet persoonlijk aangaat. Wanneer zij vertelt van de aspergekoppen, schrikt zij al van zichzelf, bang dat ze misschien iets te veel zegt. Zolang het niet over slachthuis of zijderupsen gaat, kun je niets neutralers vinden. Water met water en dan nog verdund. Maar hij zal precies doen wat hij zegt, omdat het slachthuis er 'officieel' in betrokken is. Overigens heb je geen plezier en geen verdriet van die mensen, maar dat is in de gegeven omstandigheden al winst...

Toet-toet! Daar is Jan... De straat is nog rustig. Voor vandaag is het goed afgelopen; wat zal het morgen zijn?

Dacka heeft voor Truus getelefoneerd met Van der Kalck om te vragen, wanneer het schikte.

'Maar meneer Dacka! Ziet u werkelijk enig nut in zo'n pijnlijk onderhoud?'

'Daar zult u van staan te kijken,' zei Floor.

'Goed! Maar dan liever niet op het gemeentehuis, is 't wel? 'n Beetje te demonstratief...'

Hij weet, dat die dame het aankijken waard is, en vanuit zijn werkkamer zou hij wel door alle muren heen de grijnzende tronies van het personeel kunnen zien.

Hij zal mevrouw dan met genoegen verwachten, rond half twee bij hem aan huis... Is ze een kleppermolen — zoals gewoonlijk in Dombergen — en slaat ze te erg door, dan zal hij even over tweeën op zijn horloge kijken en tot zijn spijt weer aan de arbeid moeten. Zij komt natuurlijk om het vieze zaakje zo geruisloos mogelijk met wat duiten uit de wereld

te helpen. Dat kàn! Maar hij zal er van staan kijken volgens Dacka... Hij stáát te kijken, door de gordijnen, als Truus de wagen stilzet voor het ijzeren hek, en het eerste wat hij ziet, is een lang, zijden kousebeen, dat uit het portier gestoken wordt. Zo onwerelds is hij niet, of hij vindt, dat het been er in alle opzichten mag zijn. Dan volgt de rest en Van der Kalck bromt goedkeurend in het gordijn... Het was een heel been, maar nu ziet hij, dat de rok toch vrij lang is...

Ach ja, dat is de nieuwe mode: vrouwen moeten voortaan weer rokken dragen en hun eigen vormen met een boezem enzovoort... Maar goed ook. De laatste jaren waren ze om te huilen zo belachelijk, al die dartele opoes met hun kinderjurkjes tot aan de knie en een middel dat over hun derrière hing, voor zover dit onderdeel überhaupt nog aanwezig mocht zijn... Zijn vrouw heeft er God-zij-dank niet aan meegedaan, al heeft het haar misschien meer moeite gekost, dan ze zelf wil geloven... Dit hier noemen ze 'n tailleur, als hij het wel heeft, en alles is tot aan de kin toe dicht... Erg eenvoudig; of is het bestudeerd eenvoudig, brutaal en opvallend eenvoudig? Och, hij gelooft, dat een figuur als dit nog de aandacht zou trekken als het in een hobbezak gekleed zou zijn. Haar gezicht staat op storm, zou je zo zeggen. Weest op uw hoede! She means business!... Om te zien maakt ze zeer zeker indruk. Van dit fatsoen lopen er trouwens nog wel enkelen in de stad, maar dan aangekleed als een locomotief onder stoom, en zodra hun mond opengaat, ben je de indruk gauw te boven... Deze ziet er werkelijk voornaam uit, maar de dialoog zal wel van dezelfde kracht zijn: D'r kwam vorige week 'n meneer en die belde aan en die vroeg of meneer thuis was en ik zei nee want hij was niet thuis en toen zei die meneer...

Mevrouw G. Dautzenberg-Vlimmen staat er op het kaartje... Hij kent enkele Dautzenbergen, maar er zijn er zo veel daar in Zuid-Limburg. De 'weduwe' heeft ze maar thuis gelaten... Heel goed! Waarom zou je er mee te koop lopen? Niet aanstellen. Op haar leeftijd — hij schat haar vijfentwintig, maar die lui zijn tegenwoordig allemaal ouder dan je denkt — heeft 'weduwe' iets pikants, iets uitdagends...

Met het kaartje in de hand komt hij haar bedaard en vriendelijk tegemoet in de hal, begroet haar minzaam en gelooft, dat hij misschien nog met een familielid van haar man op kostschool is geweest. Bij de Jezuïeten in Charleroi kan dat? Die heette 'Hoebert' Dautzenberg en op 't ogenblik is hij ingenieur aan de mijn Emma... O, is dat een oom van haar man? Kijk-kijk, maar dan toch zeker een jonge oom, anders zou hij zich bepaald oud gaan voelen, want hij zat met haar oom in dezelfde klas...

Intussen heeft hij haar geïnstalleerd op een rechte stoel in een ontvangkamertje, dat hoog is betimmerd in donker, mat mahonie en versierd met antiek tin, maar vooral niet te veel versierd. Zelf gaat hij bij het raam zitten, op het kastje van de radiator.

Zij komt nu dadelijk op het chapter en tot zijn verwondering verliest

zij er bijzonder weinig woorden over... Volgens de gangbare opvatting zou zij eerst een uitgebreid relaas moeten geven, hoe zij zich voelde, toen het briefje van Stein kwam, hoe ze dacht dat ze door de grond ging en... Het valt hem op, dat ze niet dadelijk met een grote schop haar benen over elkaar smijt en een paar stukken dij laat zien...

Maar hij luistert met aandacht! Ze heeft hem dadelijk beet en hij begint het zowaar een beetje spannend te vinden... Zo-zo, er wordt niet geschikt, dat is zeker, en het wordt een zaakje met haken en ogen... Nooit alleen thuis geweest met dat ene meisje en met Sinterklaas kreeg ze nog een schrobbering van hem... Onthouden!... Praat nooit tegen een meid, of het moet een standje zijn... Ja! Precies wat hij zelf doet en meestal laat hij het standje dan nog over aan de bevoegde autoriteit in den huize... Zij zegt het wel niet direct, doch hij begrijpt haar bedoeling volkomen. Aan dat meisje kunnen enkele lastige vragen gesteld, want als je er zo tegenaan kijkt, lijkt het geval inderdaad een beetje raadselachtig. Maar zodra dat meisje gehoord wordt, is de oplossing natuurlijk weer even eenvoudig als altijd... Mevrouw kijkt er in ieder geval objectief tegenaan, schijnt niet veel illusies te koesteren over de heren der schepping in 't algemeen. Ze praat erover, alsof zij er zelf volkomen buiten stond en ze zou overtuigend zijn, als het niet zo hopeloos was...

'Als het zo is, mevrouw, dan word ik haast even nieuwsgierig als u naar de verklaringen van dat meisje. Het is heel goed, dat ik er nu wat meer van weet, want ze moet haar verklaring voor de voogdijraad toch een beetje aannemelijk kunnen maken, is 't niet?' Hij neemt zijn zakboekje. 'Dat andere dienstmeisje van u heet Jana van Berkel, zegt u?... En het ging over een kistje met serum, dat uit de auto was gehaald... Daags voor Sinterklaas, juist!... Maar als u goedvindt, dat ik me even op het gezichtspunt van de tegenpartij stel, zou ik nog één ding willen vragen: Is het mogelijk, dat uw broer haar 'n enigszins belangrijk bedrag...? Dat alleen zou die raadselachtige geheimhouding kunnen verklaren.'

'Meneer Van der Kalck, dat is uitgesloten. Ik voer de hele boekhouding en weet precies wat er in- en uitgaat... Hij heeft nooit geld bij zich; ik moet hem dikwijls nog nalopen, of hij gaat zonder één cent de deur uit. En dan wil hij nooit veel bij zich hebben, want onder ons gezegd, de boeren zijn over 't algemeen wel eerlijk, maar er zijn uitzonderingen —'

'Wordt hij onderweg beroofd?' schrikt Van der Kalck.

'Dat wil zeggen... Hij moet zich bij de boeren natuurlijk vaak uitkleden en als hij dan naar de stal gaat, blijven zijn kleren in de woonkamer liggen... Boerenjongens gaan graag naar de stad en ze krijgen maar héél weinig zakgeld, dat weet u. Eén keer zijn we er absoluut zeker van geweest, dat ze hem de visite betaalden met een rijksdaalder, die uit zijn eigen zak kwam.'

'Tot op zekere hoogte nog eerlijk,' grinnikt Van der Kalck. 'Dat doet de Staat ook'... Ze lacht wel even, maar niet behaagziek en zij begint hem hoe langer hoe beter te bevallen.

'In ieder geval weet ik op een paar gulden na wat hij uitgeeft.'

— Daar zie ik je wel voor aan, denkt hij. Dus géén geld. Maar wat dan? Dat zo'n meisje haar mond houdt als ze 'n beetje hard wordt aangepakt, terwijl ze toch zo sterk staat, is wel wat onwaarschijnlijk. En van meneer zou het verbazend brutaal zijn...

Zij staat op... Nu denken ze allebei aan hetzelfde, maar zij is het, die erover spreekt: 'Vindt u het aan te raden, dat mijn broer op die vergadering komt?'

Nu haalt hij diep adem. 'Kijk 'ns mevrouw, die oproeping gaat uit van de voogdijraad en nu kunt u van mij als voorzitter kwalijk verwachten, dat ik zal zeggen: laat hem maar liever wegblijven!' Hij ziet, dat ze haast onmerkbaar het hoofd knikt, maar zij zegt niets... Ze heeft het toch begrepen? Verbeeld je, dat ze meneer de dokter naar die vergadering stuurt om de vloer met hem te laten vegen door Huybrechts en nog een paar van die lompe flinkerds!... Ja-ja, ze begrijpt 't wel, ze is niet gek...

Hij laat haar uit en is zeer vriendelijk. Hoe hij ertoe komt, is hem niet geheel duidelijk, maar hij gaat dadelijk weer achter zijn gordijn staan en ziet nog juist hoe hetzelfde been van vleeskleurige zijde binnenboord getrokken wordt... 'n Bijzondere vrouw! En 'n dame, dat is zeker. Dacka heeft toch gelijk gehad... Het was niet alleen een praatje, hij is nu werkelijk een beetje benieuwd naar de explicaties van dat meidje. Dat heeft mevrouw tenminste bereikt... Maar begint hij nu te geloven, dat Vlimmen *niet* — Kom nou! En dan wel iemand, die niet regelmatig een vrouw bij de hand heeft... Het is wel niet zijn eigen schuld, dat hij zonder vrouw zit, maar het feit blijft hetzelfde en van het ene ongeluk komt het andere.

Opeens denkt hij aan Arthur d'Hierneaux... Dat is lang geleden, bij de Jezuïeten in Charleroi... In zijn jeugd werden 'sjieke' roomse kinderen uit het zuiden onvermijdelijk naar een 'Frans' pensioonaat gestuurd. Zijn vader, de grote Vincent van der Kalck, was een kerel van ijzer en staal. Kinderen moest hij niet horen, alleen zien, en dan nog niet al te dikwijls. En Karel'tje van der Kalck vond het dan ook niet zo vreemd, toen hij op achtjarige leeftijd door zijn vader werd afgeleverd in een lelijk, groot gebouw van vuurrode baksteen, vol zwarte paters, die hem niet verstonden (wanneer het niet volstrekt nodig was) en Dites-le en français' zeiden. Daar kreeg hij ook opeens een andere naam, want op al zijn cahiers stond *Charles Vandercalque* in het fraaie rondschrift van Père Derbouwer. De twee eerste nachten lag hij te huilen in zijn couchette. Maar het wende snel en thuis had hij al geleerd op zijn kiezen te bijten, als 't nodig was. Vroeger werd er met kinderen niet zo kinderachtig omgesprongen. Tegenwoordig zou zijn vader voor kinderbeul uitgemaakt worden door verschillende mensen, die hij kent en die uit een boekje leren, hoe verstandig het is je eigen kinderen in alles te gehoorzamen... Eens kijken hoe ver ze het brengen met dat slappe Montessori-handje.

Zijn oudste dochtertje is nu zestien en volwassen, maar ze zal niet met haar benen over elkaar gaan zitten als hij het ziet...

Arthur d'Hierneaux... Een jongen uit het Luxemburgse met grote, smekende ogen en een verschrikt gezicht... In Charleroi was je ofwel *débrouillard*, ofwel *poire*, maar in Arthurs tijd was iedereen *débrouillard*, behalve Arthur... De jongens noemden hem 'Tête-de Turc', en zo kon het niet gaan, of hij was de *poire*. Zoals op die ochtend, dat Père Chataigne zo lang wegbleef uit de klas. Met algemene stemmen moest Arthur op de kachel gezet. Het werd een gevecht. Arthur weerde zich als bezeten, de kachel schoot uit elkaar en toen de pater kwam, zat iedereen braaf op z'n plaatsje behalve Arthur, dat sprak vanzelf. Die stond in een wolk van roet met de lange kachelpijp te houden en brandde zijn vingers nog op de koop toe. Toen werd hij bijna weggejaagd...

Arthur d'Hierneaux! Goed als goud, en met de beste voornemens altijd het kind van de rekening. De jongen werkte als een paard, haalde de beste cijfers. Vandercalque lag naast hem op de dortoir, heeft hem 's morgens eens wakker zien worden met een hevige schok, dodelijk verschrikt: 'Dis Vandercalque, sais-tu si *casse-cou* est un nom invariable?' was 't eerste wat hij vroeg, toen z'n ogen opengingen... Arthur werd tenslotte weggejaagd voor iets, waaraan hij evenveel schuld had als aan de kachelpijp. Maar het was altijd Arthur; er kon op school niet één deugnietterijtje op touw gezet worden, of Arthur was de onschuldige aanleiding en na afloop had hij trouw de kachelpijp vast. 'Vraiment, il n'a pas d'chance, le pauv'type!' zeiden dan de leerlingen en lieten hem de eerste twee of drie dagen met rust...

Van der Kalck droomt nog vaak over zijn afscheid van Arthur en de dik-behuilde ogen van de jonge Luxemburger staan hem nog duidelijk voor de geest. 'Adieu, Vandercalque, je m'en vais, tu sais. Bonne chance!'

Dat was het ogenblik, waarop Charles Vandercalque al iets begon te begrijpen van hetgeen hij nu 'de Grote Lijn' noemt. De paters hadden geen ongelijk; Arthur lokte — malgré lui — voortdurend opstootjes uit. En die goeie Arthur had helemaal geen ongelijk, of het moest strafbaar zijn, dat je te goed bent... Maar de Grote Lijn had in ieder geval gelijk, heeft altijd gelijk. Eén Arthur kon zo'n brave ziel niet zijn, of er waren tweehonderd anderen, die samen tweehonderd maal belangrijker waren dan één Arthur. Hij had er wel niet om gevraagd, maar hij was nu eenmaal als zwart schaap en als *poire* op de wereld gekomen. Uitzonderingen veroorzaken niets dan last, moeten zoveel mogelijk uitgeroeid worden en dan zijn ze na hun dood soms nog bruikbaar om gehuldigd te worden...

Maar dat zal met Arthur niet het geval zijn. Met hem is het helemaal misgelopen. Enkele jaren geleden heeft Van der Kalck in Spa nog een schoolkameraad ontmoet en gehoord, dat Arthur de eerste-de-beste keer, dat hij in handen viel van een Brusselse barmeid, zich geroepen voelde om 'cette poule' op te heffen en dan ook zijn hele carrière naar de blik-

sem trouwde. Voor zover bekend moet hij ergens in de Kongo zitten, of zelfs in het vreemdelingenlegioen, als hij niet dood is. 'Figurez-vous mon cher Vandercalque, un type de très bonne famille!'

Het is laf. O ja, laf is het woord. Want het is zo gemakkelijk en zo vleierend om de flinkerds, de *débrouillard* uit te hangen, als je eenmaal zo gemaakt bent en als de omstandigheden willen meewerken. En het moet! De Grote Lijn eist, dat er een overdonderende meerderheid wordt gekweekt van flinkerds, die denken, dat ze deugdzaam zijn, zoals Huybrechts... En onze brave burgemeester niet te vergeten! Een pracht van een burgervader, ijselijk handig, steekt ze allemaal in zijn zak, de geleerden van een industrieel 'centra' als Dombergen. Voor alles bruikbaar; bij katholieke congressen en andere plechtigheden, zoals kerkwijdingen, opening van bijzondere scholen, oprichting van religieuze gedenktekens, houdt hij een preek, als geen Redemptoris hem verbetert.

Ja, als hij de burgemeester hoort preken, staat hij er telkens opnieuw bij te ijzen... Marianne (zijn ongetrouwde zuster) trok me daar in Brussel een korsettenwinkel open en kon wel heel hard gillen. Voor de toonbank vond zij de zeer katholieke burgemeester van Dombergen met die veelbesproken jonge weduwe uit de Kloosterstraat... Een winkel van korsetten en dure, wufte dessous; plastischer kon het haast niet! Zijn edelachtbare hielp uitkiezen en was zo verzonken in de bustehouders, jarretelles, chemises-culottes en cache-sexes, dat hij Marianne de eerste ogenblikken niet eens zag... Cache-sexe, wat 'n woord. Dat bestond toen nog niet, anders zou Arthur dadelijk gevraagd hebben of het onveranderlijk was... Het was een allerpijnlijkste situatie; Marianne dacht, dat ze flauwviel, en heeft de hele avond een barstende migraine gehad...

Toen had heel Dombergen kunnen zingen: *Mes dessous troublants/Sont pour mon amant*, maar dat gebeurde natuurlijk niet. Hij heeft Marianne op het hart gedrukt om er geen woord over uit te laten. Kijk, voor zoiets moet je dokter Vlimmen heten en dan zingt heel de stad van de meid, die brand riep...

't Is verduveld gek, maar als hij aan Vlimmen denkt ziet hij de ogen van Arthur voor zich. Die twee zijn nu allebei precies het tegenovergestelde type van zo'n *débrouillard* als ons watervlugge burgemeester, die, een week na zijn Brusselse reis, als curator van het R.K. Lyceum meewerkte aan het wippen van een jonge leraar, die zich op hetzelfde gebied niet behoorlijk stiekem wist te gedragen...

Laf? Ja zeker. Huichelarij? Ongetwijfeld. Maar zonder huichelarij houdt de samenleving het geen veertien dagen vol. Een uitblinker als de katholieke burgemeester van Dombergen, die als 't te pas komt de pastoor van de sokken preekt, is veel belangrijker dan een zondige weduwe en een Brusselse lingeriewinkel, zolang er maar geen straatliedjes over gezongen worden en de burgemeester een gezicht trekt, of hij pas geboren is. Zo verlangt het de Grote Lijn en de rest is literatuur of... preek!

Dat neemt niet weg, dat hij er toch een zeer onaangename smaak van in zijn mond krijgt... Die Vlimmen lijkt hem ook zo'n Tête-de-Turc, schijnt ook geen gelegenheid te laten voorbijgaan om publiekelijk tegen de lamp te lopen... De ouwe Monseigneur Vorsten vertelde van dat mislukte huwelijk. Dat was de eerste kachelpijp en zo gaat het verder... Het zusje is débrouillard genoeg en steekt een heel mooi been uit de wagen, maar dat helpt allemaal geen steek; Vlimmen is nu voor zijn hele leven de *poire* van Dombergen, hoe de procedure ook afloopt... Want casse-cou is onveranderlijk en cache-sexe ook. Als je 'sexe' het onderwerp van de dag wordt, is het onveranderlijk huilen met je, in Dombergen. Toch is hij benieuwd naar de antwoorden van dat meidje.

HOOFDSTUK 30

Als Van der Kalck naar de vergadering van de voogdijraad gaat, loopt hij een kwartiertje van tevoren bij Stein aan om de laatste nieuwtjes op te doen.

Het deftige, oude huis ligt een tiental meters van de straat af achter een traliehek, waarvan de spijlen in vroeger tijd vergulde piekpunten hebben gehad, dat herinnert de wethouder zich nog uit zijn schooljeugd. Nu is er van goud niets meer te bespeuren; alles zit egaal onder stof en roest. Achter en door het hek heen groeien de verwilderde heesters manshoog. Kil en donker ligt daar het huis, verstikt tussen veel te veel rommelig groen. Het onkruid schiet uit op een pad, dat waarschijnlijk eens met grind verhard is geweest.

Met zijn wandelstok duwt hij het roestige hek open en zet bij voorbaat de tanden opeen tegen het hartverscheurend gepiep, dat nu volgt. En telkens trekt hij zijn neus op voor de rottende kelderlucht van het dichtgegroeide voortuintje zonder licht... Hoe is 't mogelijk, dat Stein het zo volhoudt, dat hij die rimboe niet eens laat opruimen? Twee volwassen kastanjabomen vlak voor het huis en van de straat af zie je nauwelijks de voordeur. Cache-misère? Ook onveranderlijk...

De hoge zijgevels van de burenen verdwijnen geheel onder stoffige klimop. De zon schijnt, maar in de gang is het al halfduister. Het is er wel kraakzindelijk, maar het ruikt er altijd bedderig... Wie wil er nu leven onder al dat muffe, rottende groen? Om doodziek te worden. Hier zou de gezondheidscommissie tussenbeide moeten komen, maar dat gebeurt natuurlijk niet...

Telkens krijgt hij even een zwaar gevoel in zijn benen, wanneer hij dit verval ziet, maar het neemt niet weg, dat Stein verschrikkelijk op zijn lachspieren werkt en dat is gevaarlijk, want de oude heer is verwaand, neemt zichzelf hoogst ernstig en de vergadering van de voogdijraad is geen gelegenheid, waar je verondersteld wordt te lachen... Bij al dat gemier in seksuele gruwelen past een uitgestreken tronie...

'Ja Karel, ik ga met je mee!' zegt Stein bij wijze van groet... Altijd hetzelfde in al die jaren. Het klinkt half ongeduldig, half toegeeflijk.

'Mogge meneer Stein! Hoe is 't met u?' Hierop gromt Stein iets onverstaaibaars door zijn neus.

Van der Kalck is nu zevenenveertig jaar en hij is voor Stein, die al drieënzeventig wordt, steeds een soort eerstecommunicantje gebleven. Want met zijn eerste communie kwam 'Meneer Stein' de familie feliciteren, en zei: 'Allemachtig, wat wordt die jongen groot! Vincent, als je niet op-pas groeit die kerel je nog over de kop... Zo, en leer je al Latijn? Hè? *Amo-amas-amat!* Ik kreeg 'ns voor m'n gat? Hè? ken je dat al? *Volo-vis-vult.* 't Was m'n eigen schuld? Ja, natuurlijk, dat is het eerste wat ze kennen!' Hij bracht toen ook een communiegeschenk mee, dat Karel-tje dadelijk moest afgeven en achter slot zag verdwijnen. 'Als je groot bent, hoor!' zei Papa. Het was een luxe doos sigaretten van honderd stuks met glazen deksel en langs de randen van het glas was een 'festonneke' geplakt van zijdepapier, zo'n kantje als er zaten aan de onder-rokken van zijn moeder, maar dan smaller... En hij vond het toen erg gemeen, want de andere communicanten mochten wèl roken in die tijd. De meesten gingen trouwens na hun eerste communie dadelijk naar de fabriek als draadmakertjes op de weverijen, werkten van 's morgens zes tot 's avonds acht en waren wèl groot... Jaren later, kort voordat hij in Utrecht ging studeren, kwam de doos van meneer Stein met de schoonmaak weer eens voor de dag en toen waren de sigaretten niet meer te roken...

Zo komt het, dat de voorzitter door de secretaris getutoyeerd wordt, terwijl 'Karel-tje' van der Kalck eerbiedig de oude afstand bewaart en het zelfs niet in zijn hoofd zal halen ook maar te zinspelen op de rottende voortuin, die wel eens mag worden gedund.

'Is er nog iets...'

'Ja, dinges... de rijksveearts heeft 'n brief geschreven. Bedankt voor de eer. Lees maar 'ns. Nog niet zo stom.'

'Slechts ten overstaan van de bevoegde rechter,' leest Van der Kalck voor en hij weet onmiddellijk, dat het geen slechte mop is van Dacka.

'Daar kunnen we 't voorlopig mee doen.'

'Ja, hij zet ze even op d'r plaatsje. Nonsens, die oproeping. Eén mijl op zeven. Werk voor de prins. Vent heeft groot gelijk.'

Zo denkt Van der Kalck er ook over... Vroeger begon zo'n zaakje met het rekest aan de kantonrechter, opgemaakt door de secretaris aan de hand van de verklaringen door het meisje aan hem afgelegd. Dan riep de kantonrechter de vermoedelijke vader op, gaf zijn beschikking en de zaak was aan 't rollen. Dit was de eenvoudigste en de kortste weg. Opeens werd 'uit de boezem' van de voogdijraad het voorstel 'naar voren gebracht' om eerst zelf een beetje rechtertje te spelen, de partijen op te roepen en te 'horen'. Zulks 'naar analogie' van andere voogdijraden in den

lande... Stein en hij waren er mordicus tegen, maar zij moesten tenslotte de vooraanstaande Dombergenaren het pretje toch gunnen... De eerste malen mankeerde geen enkel lid. De heren trokken een gezicht of ze de Hoge Raad waren en het was me maar niet animerend, zo'n huilerig meisje, dat precies moest vertellen, hoe ze aan haar kindje was geraakt. En als de jongen zo gek was om te verschijnen, was het feest compleet. Volgens de notulen eindigde de vertoning steeds in een 'woordenwisseling' tussen de jongelui... Maar op den duur begon de attractie te vervelen en kwam de raad weer op het gewone aantal absenties, zodat hoofdzakelijk de voorzitter en de secretaris met de last bleven zitten...

'Die brief lees ik voor!' zegt Stein en kijkt hem boos aan van onder zijn dreigende wenkbrauwen. 'Dan is er nog die ontzetting-ouderlijke-macht uit het woonwagenkamp. De officier heeft nadere inlichtingen gevraagd. Aan ons! Alsof hij in Dombergen nog niet genoeg veldwachters heeft rondlopen. Ik geef die stomme vragen gewoon door aan de commissaris van politie. Ik zal daar op mijn leeftijd een beetje de speurhond gaan uithangen in het woonwagenkamp! Zullen we maar gaan?'

Nu volgt als altijd het zelfde gekibbel, wie de dikke aktentas met dossiers zal dragen. Tenslotte maakt Van der Kalck er zich meester van, ofschoon hem voor de voeten wordt geworpen, dat hij het vrachtje de vorige keer ook al gedragen heeft (zoals alle vorige keren in de laatste twaalf jaren) en Stein trekt de eerste ogenblikken een zeer beledigd gezicht.

Onderweg vertelt Van der Kalck, dat het een duister zaakje schijnt te zijn met die veearts en dat hij van het meisje enkele ophelderingen verwacht.

Stein blaast een paar maal minachtend door zijn neus... Wat kun je verwachten tegenwoordig? Kerels staan voor niks meer. Dienstmeiden kleden zich als volmaakte hoeren en dat is niet te verwonderen, nu de mevrouwen het voorbeeld geven. Laatst belde hij aan bij familie van hem in Hagenburg en daar werd hem de deur opengemaakt door 'n vleesvlieg, die gedecolleteerd was tot aan de Zuidpool en die gewoon tegen hem stond te *lonken!* 'Is er iets te lachen?' had hij gevraagd... Dat was bij zijn nichtje, die met die jongen van Pietje Meerland getrouwd is; Karel zou ze wel kennen....

Karel knikt... Het nichtje en haar 'jongen' zullen samen zowat negentig jaar oud zijn en bij elkaar wegen ze minstens 400 pond...

Stein begrijpt niet, dat behoorlijke mensen zoiets tolereren en dat ze zelf meedoen. 'Karel, als ze me lieten zweren, dat m'n moeder op twee benen liep, verdomd ik zou 't niet kunnen. Er staat me iets van voor, dat ze knoopjeslaarsjes droeg, maar zeker ben ik er niet van. Nu moet je ze zien, de moeders van volwassen kinders! De zaak gaat naar de verdommenis, daar kun je staat op maken. Niet, dat het me iets kan schelen. Het zal mijn kop wel duren en ik ben blij, dat ik geen kinderen heb.'

'Och,' sust de ander, 'er zijn wel tijden geweest, dat ze nog minder kle-

ren droegen en de reactie is niet uitgebleven. Op 't ogenblik komen de lange rokken weer. U denkt toch niet, dat u het beestje verandert met het warm aan te kleden?"

Stein broemt als een beer. "t Zijn niet alleen de kleren! De rest is navenant. Op 't ogenblik is er uiterlijk al niet het geringste verschil meer tussen een eerbare vrouw en de knalhoer van vroeger, die je 'n straat ver zag aankomen. Jonge dames uit de beste kringen hebben zich aangepast in de richting van de erkende publieke vrouw, die vroeger officieel ingeschreven en gecontroleerd werd. Ook 'n grote stommitieit om dat af te schaffen! Dat is die jongen van Regout, die 'em dat zo handig geleverd heeft... En als je zo iets zegt, ben je 'n ouwe pruik, dat weet ik wel, maar even zo vrolijk gaat de zaak naar de bliksem; let maar op! Jij bent nog jong genoeg en je zult het beleven. Als de getrouwde vrouw een soort oneerlijke concurrentie gaat voeren tegen de beroepsprostituée, ben je in de juiste richting... Er bestaat al geen spatje respect meer voor de vrouw, of voor wát ook. Eigen schuld! Voor de oorlog zag je op de fabriekskantoren van Dombergen niet één vrouw. Daar zaten klerken en ze hadden allemaal 'n huisgezin, of ze konden na verloop van tijd trouwen. Als je nu op 'n kantoor komt, dan stinkt het er als 'n hele scheerwinkel van de tik-meiden. En ze nemen zoveel werk weg, dat de klerken niet meer aan de beurt komen. Trouwen kunnen ze niet meer, maar dat hoeft niet, 't gaat zo ook en wij sjouwen dan wel met de dossiers... De enkele centen, die zo'n taart op kantoor verdient, worden verknoeid aan poeier en hoedjes en zije kousen. Karel, nou kun jij zo modern zijn als je wilt, (Karel schrikt er hevig van) maar je zult toch moeten toegeven, dat het dezelfde centen zijn, waarmee vroeger de klerk z'n vrouw en kinderen te eten gaf. Ik heb gelezen, dat er op 't ogenblik in Duitsland iemand is, 'n zekere Hetler of Hitler, die aan dergelijke verwildering 'n eind wil maken, en hij moet succes hebben ook. 't Zou me niets verwonderen, want het loopt de spuigaten uit en je moet wel stekeblind zijn, Karel, als je dat nog niet inziet!"

Van der Kalck heeft last met zijn wangen en het vervelende is, dat Stein hem telkens aankijkt, om te zien wat voor indruk hij wel maakt. Het heeft twaalf uur geslagen en de straat is vol van fietsende kantoormeisjes, die hun korte rokjes laten waaien tot over de knie.

'Moet je daar zo'n spektakel zien aankomen,' moppert Stein verder. 'Dáár! Op de fiets! Die lange dragonder!'

'Ja-ja,' kalmeert Van der Kalck een beetje nerveus. 'Ik zie 't wel!' Hij vindt zich nog veel te jong om zo brutaal naar de meisjes te kijken.

Stein is op het trottoir blijven staan om de fietsende jonge vrouwen van Dombergen te bekijken. 'Dat zijn onze nette meisjes en ze laten d'r broek zien als 'n wijf van de tingeltangel.' Van der Kalck draait verschrikt het hoofd om en loopt door, want de oude heer begint met de punt van zijn paraplu naar de broeken te wijzen...

'Geloof me, Karel,' zegt hij voortlopende, 'ik ben nooit 'n heilige geweest en ik zal het nooit worden. Maar in mijn jonge tijd heb ik zoiets nooit kunnen dromen. Toen de eerste fietsen kwamen, sloeg de pastoor de stukken van de preekstoel. Een vrouw met èchte lange rokken, die toen op 'n fiets dorst te klimmen, drukte daarmee haar eigen naamkaartje. Op 't ogenblik fietsen de nonnen! En de kapelaans zitten godbetert op de stoomfiets, net als die laatste meneer, die er vandoor getrokken is met die bijzondere schooljuffrouw... Heeft 'r zeker achter op de stoomfiets gezet. Aan zulke acrobaten moet je je zonden biechten.'

Het wordt moeilijk, vindt Van der Kalck en hij ziet, dat de oude heer zich langzamerhand veel te veel heeft opgewonden. Het witte gezicht is opgelopen tot een zeer ongezond steenrood. Gelukkig zijn ze er bijna... De vergadering wordt gehouden in het kantongerechtsgebouw en als zij de binnenplaats oversteken, zien zij door de ramen van het zaaltje, dat het er ongewoon vol is.

'Tjonge, wat 'n drukte!' zegt Van der Kalck zonder zijn lippen te bewegen en tegelijkertijd beantwoordt hij vriendelijk de groet van de ondervoorzitter Jaspers, die voor het raam staat.

'Tuurlijk! Ze hebben bloed geroken voor vandaag.'

Binnengekomen drukt de voorzitter enkele handen, speciaal van de leden, die hij al in een tijdje niet meer gezien heeft, wat hen een beetje in de war brengt. Stein doet er nooit aan mee, hij heeft in de gang zijn akteantas overgenomen, loopt gedecideerd naar zijn plaats naast de stoel van de voorzitter en slaat hard met de tas op tafel, dat het klinkt alsof hij met een hamerslag de vergadering al opent. Nooit zal hij deelnemen aan de inleidende praatjes en vriendelijkheidjes. Wanneer hem iets van die aard gezegd wordt, heeft hij de onaangename gewoonte zeer verbaasd op te kijken en het gezegde te laten herhalen. Voor iemand, die ontdekt heeft, dat het weer er niet beter op wordt, is zoiets zeer ontmoedigend...

De slag op de tafel brengt de heren altijd naar hun plaatsen. Van der Kalck begint met de zaken, waarin niemand opgeroepen is. Zodoende wordt het half één en kunnen de mensen, die om twaalf uur van hun werk komen, wel aanwezig zijn... Intussen ziet hij aan de gezichten, dat er druk en heet geredeneerd is... Het is alsof Huybrechts zijn buik meer dan gewoonlijk vooruitsteekt. Of wordt hij dikker? Er ligt een soort triomfantelijke waardigheid op het vlezige vierkante gezicht. Iets van 'Wa heb ik oe gezee?!' ... Doomen, de rijke kruidenier, die altijd afschuwelijk ijverig doet en dan ook 'het initiatief heeft genomen tot het horen van partijen,' zit geen ogenblik stil en is er niet met zijn hoofd bij. Zelfs de zeer ernstige zaak van het woonwagenkamp kan hem nauwelijks boeien... Er is vandaag ànder brood op de plank!... Telkens gaan er vragende blikken naar de deur en de vraag is: Zou hij komen? Zou hij er al zijn?

'Alimentatie Jacobus Johannes van Bommel,' zegt Stein en als op commando zit de gehele raad recht. Eindelijk!... Hij leest eerst de brief van Vlimmen voor en legt met wellust de klemtoon op 'de bevoegde rechter'. Van der Kalck ziet de open monden en amuseert zich... 'Op hun gelaat strede teleurstelling en verontwaardiging om de voorrang,' heette dat vroeger in de boeken...

De verontwaardiging wint het... Alsjeblieft!! Wat zeg je me dáárvan! Nog praatjes ook!...

'Duidelijkste bewijs dat ie vuil is,' zegt Huybrechts. 'Ik heb altijd wel gezeen —'

'Heren, laten we niet te veel op de zaak vooruitlopen,' waarschuwt de voorzitter.

'Eigenlijk moes zo'ne vent gedwongen kunne worre om veur de voogdijraad te verschijne,' beweert de kruidenier onder instemming.

'Dat zou de rechtbank niet eens kunnen,' merkt Van der Kalck op. Stein houdt zich, alsof hij zulke kinderpraat niet eens hoort. Uit supreme minachting voor 'het gewauwel van die kerels' kijkt hij op de vergadering niemand aan. De leden zijn het er onder elkaar over eens, dat de mens hard begint te slijten, dat de ouderdom met gebreken komt en dat ge de sukkelaar wat moet toegeven. Maar voor zichzelf is iedereen even bang van zijn bittere tong. Wanneer er een wat te ver buiten zijn boekje praat, begint Stein wel eens de spreker te bekijken en dan is het meestal gauw afgelopen... Hij mengt zich zelden of nooit in discussies... De 'jongen van Vincent van der Kalck' doet het heel goed, praat niet veel en brengt de kerels met een zacht teugeltje altijd weer op hun plaats. Zelf zou hij niet het geduld hebben om op al die stomiteiten in te gaan...

Alimentatie Jacobus Johannes van Bommel begint met een incident. De griffieklerk, die uitgezonden is om de jonge moeder te halen, komt alleen terug, doet de deur dicht en kucht.

'Is ze d'r niet, meneer Peters?' De monden gaan weer open.

'Jawel meneer k'tonrechter, maar de vader is er bij en die wil per se mee naar binnen.'

'Die vent?!' Het gebeurt zelden, maar het is Stein en allen kijken verbaasd op. 'Die heb ik bij me gehad. 'n Lastig portret. Voelt zich verschrikkelijk gewichtig. Doet net of *hij* bevallen is. Moet op z'n nummer gezet worden.' Van der Kalck wacht even in de hoop, dat Stein zich het geval verder zal aantrekken en inderdaad: 'Zeg aan die man, dat hij één van de twee kan doen: of zijn dochter hier binnenlaten, of ze weer naar huis brengen. In beide gevallen blijft hij zèlf buiten. Is dat duidelijk?' Het schijnt niet zo duidelijk te zijn, want het duurt nogal... De klerk komt terug en blaast hoorbaar: 'Meneer k'tonrechter, hij zegt dat 't 'n vergissing is en dat ie er bij *moet* zijn omdat ie bijzonder vertegenwoordiger is.'

'Dan zal ik 'm even met m'n bijzondere tegenwoordigheid vereren,'

zegt Stein en staat langzaam maar dreigend op. Er wordt gegrinnikt; enkele leden trekken kwasi-angstig hun hoofd in de schouders. 'Anders komt er nooit 'n eind aan deze komische plechtigheid!' De glimlachjes verdwijnen terstond en de voorzitter krijgt het warm... De ouwe heer is veel te spraakzaam vandaag...

Stein blijft niet lang weg. Hij zwaait het meisje met een bazig gebaar naar binnen en doet de deur nogal ferm achter haar dicht. Neus in de lucht, marcheert hij stijf naar zijn plaats. Van der Kalck, die het toch al te kwaad heeft, kijkt hij een ogenblik zeer verwaand en uit de hoogte aan. 'U bent Wilhelmina Johanna van Bommel?' begint de voorzitter snel. 'Gaat u maar zitten!'

Op de eerste vragen volstaat ze met ja-knikken en eerst na herhaald aandringen geeft ze geluid: 'Jao!' Hij voelt nu en dan een onweerstaanbare behoefte om er eens op te tikken met 'Ja hond?', doch hij weet zich als altijd te beheersen. Zij heeft een hoge kleur en een weerbarstige trek op haar gezicht.

Dan wordt het minder eenvoudig, maar hij heeft routine genoeg, weet de juiste uitdrukkingen te kiezen en praat als over koetjes en kalfjes: Hoe lang die verhouding met meneer geduurd heeft?... Geen antwoord. Hoe dikwijls is het gebeurd?...

'Kom, geef nu antwoord!'

'Ene keer.'

Hij bespeurt enige beweging rond zich en gaat snel verder... Weet ze nog precies welke dag het was? Niet? Toch wel ten naasten bij?... Zij trekt de schouders op... Ze kan toch praten, is 't niet?

'Jaowel.' Schichtig flitsen de ogen heen en weer, maar ze kijkt hem nooit aan... Dit is wel een van de ongunstigste exemplaren, die hij gezien heeft. Stug en stom en toch sluw. 'n Echt degenerreetje...

Weet ze dan wat voor dag het was; 'n zondag of 'n maandag?... Ook niet! Maar ze zal toch wel weten wáár het gebeurd is, die éne enkele keer?...

'Jao, in huis.'

Precies, en was het 's morgens, 's middags, of 's avonds? Kom-kom, dat moet ze toch weten... O, na de middag? Eindelijk! Om 'n uur of —? 'n Uur of drie. En in welke kamer?... De voorkamer. Daar staat zeker 'n divan? Juist, maar hoe kwam zij ertoe?... hoe begon het?... Ze moet vertellen hoe het gegáán is! Zoiets overkomt je toch niet als 'n klap om je oren! Meneer zal toch wel iets gezegd hebben?... O, wacht, Huybrechts kan het beter:

'Dieje meneer van jou was zeker al 'n tijdje van te veuren erg vriendelijk tegen oe gewist.'

Het heeft niet de verwachte uitwerking, want zij trekt weer met de schouders en zegt: 'M-m gewoon.'

'Hoe was meneer gewoonlijk tegen de meiden?' herneemt Van der Kalck.

'Was hij erg spraakzaam, of —'

'Meide?!' onderbreekt Huybrechts.

'Ja, zij was tweede meisje. De andere heet Jana van Berkel is 't niet zo?'

'O', zegt Huybrechts, een beetje overrompeld door zoveel feitenkennis. En tot zijn buurman: 'Twéé meide nog wel! Meneer doe nie minder!' Enkele leden brommen instemmend.

'Heren, denkt er 'n beetje om,' zegt de voorzitter in zijn vriendelijkste stembuiging... Fijn is dat! Weer zo'n echte Domborgse stormiteit... 'Kom meisje, we kunnen er niet een hele dag mee bezig blijven. Ben je bereid te vertellen hoe het mogelijk is geweest, dat je patroon op klare lichte dag in de salon van het huis zoiets met je gedaan heeft?... Het kost jou geen cent, maar voordat we die meneer op grote kosten gaan jagen met een procedure, moeten we toch kunnen geloven, dat er enige redenen voor bestaat. (Dit aan het adres van zijn enthousiaste leden.) Als je liever niets zegt, kun je wel weer gaan.'

Opeens begint zij te ratelen, alsof ze een lesje opzegt: 'Hij lag op de divan en hij zee kom 'ns hier en toen ik kwam trok ie me ineens op de divan.'

Enkele leden leunen met een voldaan gebrom achterover. Huybrechts maakt een gebaar: Zie je wel? Dat kun je van zo iemand verwachten!... Van der Kalck gaat verder. 'Wat zei meneer zo al om je ertoe te bewegen?'

'Niks.'

'Hij zei niets? Vond je 't dan maar direct goed wat meneer deed?'

Weer schokken de schouders op.

'Ge hebt zeker wel tegengesparteld?' komt Huybrechts te hulp.

Stilte... Stein buigt zich naar Van der Kalck en bromt aan zijn oor: 'Tegenwoordig zijn het de kerels die tegenspartelen!' De voorzitter trekt haastig zijn zakdoek en snuit zijn neus.

'Nou zegget mar!' roept Huybrechts, die bij al zijn hulpvaardigheid rood en driftig wordt.

'Gewoon.' Er stijgen enkele zuchten op.

'Wat is gewoon?' begint Van der Kalck weer. 'Je zegt, dat het de eerste keer was, dat meneer Vlimmen je zoiets gedaan heeft. Heb je 't dan wel eens met andere mannen gedaan, als je 't zo gewoon vindt?'

'Neeje.'

Nu valt hem op, dat het antwoord zo snel komt... 'Dus meneer zei niets, maar wat heb je zelf gezegd?'

Na een poosje: 'Ik zee: niet doen!'

'Anders niets?... En heb je je niet verzet — uh — tegengesparteld, zoals meneer hier vroeg; ja of nee?'

'Dat kon ik nie.' Opluchting bij Huybrechts en enkele anderen.

'Mevrouw was zeker niet thuis?'

'Neeje.' Het komt weer veel te snel en hij krijgt het gevoel, dat het zaak-je toch een beetje louche is. 'Maar Jana was toch thuis, is 't niet?' Zij zwijgt en is zichtbaar in de war...

Maar potstausend, was die Jana nou thuis of niet?... O, ze was toch thuis, hè-hè... 'Tussen haakjes, heren: Als ze voor de rechtbank ook zo mededeelzaam is, ziet de procedure er goed uit!'

Nu weet hij, dat ze alleen achterlijk en verlegen is, wanneer het te pas komt. Hij gaat verder en krijgt slechts antwoord met hoofdknikken en hoofdschudden. Dus ze had toch kunnen schreeuwen, om Jana roepen?... En dat heeft ze niet gedaan?... Waar was Jana, in de keuken?... En meneer wist, dat ze daar was?... Deed hij de deur op slot?... Niet op slot! — Zijn er schuifdeuren aan die voorkamer?... Waren die dicht?... Hingen daar gordijnen?... Dus als Jana of iemand langs die veranda gelopen had, zouden ze 't gezien hebben? Gemoedelijk!... Tot Stein, die zijn penhouder opneemt: Dus ze heeft niet geroepen en zich niet verzet; het is maar één keer gebeurd, zonder enige aanleiding of voorbereiding...

'Vertel eens: meneer was gewoon tegen de meiden, zeg je. Sprak hij veel met jullie?'

'Nie veul.'

'Kreeg je wel 'ns 'n standje?'

'Nie dikkels.'

Het gaat weer even traag, weerspannig en bedachtzaam... Dus ze kréég toch wel 'ns 'n standje, als 't te pas kwam... En toen ze wist, dat ze 'n kindje moest krijgen; heeft ze 't toen aan meneer gezegd?... Niet gezegd! Aan Jana ook niet?... Aan niemand?... En dat heeft zo drie of vier maanden geduurd?... is 't niet zo?... En toen is mevrouw erachter gekomen? Heeft ze toen niet aan mevrouw gezegd, van wie het was?...

'Ik heb 't alleen thuis geze.'

'Wat voor reden had je toen eigenlijk om meneer Vlimmen zo te sparen, zo de hand boven het hoofd te houden?... Je wist toch, dat het ééns moest uitkomen. Waarom —'

'Ze schaomde d'r eige te veul!' onderbreekt Huybrechts driftig. 'Da-d-is toch te begrijpen!'

'O, als de zaak u duidelijk is, des te beter. Mij is het allemaal niet zo helder.'

'Och meneer de voorzitter, ge weet toch wel beter! We zitten hier toch niet veur den irste keer. Dieje kérel hee d'r onverwachts vastgepakt en 't was gebeurd veurda ze 't wist... Is 't zo niet gegaon, kijnd?'

Ze knikt haast gretig.

'Zie-de-wel!'

Van der Kalck ziet, dat de hele raad zit te knikken, behalve Stein natuurlijk. Hij vindt het zelf ook, dat een dergelijk verloop in het algemeen wel te aanvaarden is maar... Er hapert iets! Hij voelt het duidelijk, doch kan het niet bepaald vatten... Eens even kijken, of ze ook duidelijk wil liegen:

'Toen het eenmaal gebeurd was, is meneer zeker wel anders tegen je geworden, is 't niet? Toen kreeg je zeker geen standjes meer?'... Het is wel 'n beetje vuil, maar 'de troep' irriteert hem vandaag zo. Ze zitten al bij voorbaat nee te schudden...

'Nee, toen niet meer.'

'Natuurlijk!' zegt Huybrechts en blaast minachtend door zijn neus.

'Herinner je je dan niet meer, dat je daags vóór Sinterklaas een kistje met serum uit de auto hebt gehaald, zodat meneer expres naar huis moest komen om het te halen?... Weet je dat niet meer?... O, toch... Wat zei meneer, toen wel?... Heeft hij toen niet gemopperd?... En nogal erg, is 't niet?'

'Gewoon'

'Zo gewoon, dat je begon te huilen... En Jana stond er bij, is 't niet?'

Hij ziet duidelijk de paniek op het stugge gezicht... Van die Jana schijnt ze bang te zijn. En de troep zit verstomd over zoveel feitenmateriaal. Hij doet 'n beetje onverstandig met zich zo bloot te geven, vreest hij al... Lui worden achterdochtig, denken dat hij partij gekozen en er belang bij heeft. Maar hij heeft nu eenmaal A gezegd: 'Vond je het ook gewoon, dat meneer zo te keer ging, nadat hij je dat heel erge had aangedaan? Toen wist je toch, dat er bovendien nog een kind van zou komen?... Juist, en waarom sprak je toen niet van je af?... Dat zou toch ieder meisje doen!'

'Da durfde-n-ik nie.'

'Wel jao!' begint Huybrechts weer. 'Da kijnd was ommers hillemol overdonderd deur dieje -'

''n Ogenblikje! Hij zal er nu gauw een eind aan maken.

'Nog ééns meisje: heb je in de maanden september tot en met december van het vorig jaar met geen enkele andere man hetzelfde gedaan?'

'Nee nooit!'

'Een van de heren nog iets te vragen?' Hij kijkt even rond en ziet, dat Huybrechts en Doomen krampachtig naar een vraag zoeken. Hij laat hun geen tijd. 'Je kunt gaan, meisje!'

Zodra de deur achter haar dicht is, barst Huybrechts los. 'De smerlap boft toch verschrikkelijk, dat ie tegen zo'n stom kalf aangelopen is! Da jong is te verlegen om erover te praote, da kun-de goed zien... Dus dieje vent ontkent alles?!'

Dit laatste is gericht aan Van der Kalck en het slaat duidelijk op de bijzondere inlichtingen, waarover meneer de voorzitter ditmaal beschikte. Anders houdt hij de verhoren zo kort en oppervlakkig mogelijk...

'Dat schrijft hij tenminste,' pareert Van der Kalck en trekt de schouders op. Dan met een fijn lachje: 'U vraagt zich natuurlijk af, hoe ik aan al die finesses kom.'

Huybrechts voelt, dat hij te snel doorzien is en stottert: 'O, — nee — da gao me niet aon natuurlijk!'

'Wel, ik ben 'n beetje dieper op dit zaakje ingegaan, omdat ik toevallig weet, dat het andere meisje, die Jana van Berkel, die er toch meer van kan weten, dan wij allemaal samen, hóógst verontwaardigd is over de beschuldigingen van dit kind. Ze is er ook hartgrondig van overtuigd, dat dit kind liegt en dat de vader het zaakje op touw heeft gezet vanwege de centen.' Weer trekt hij zo objectief mogelijk de schouders op en ziet enkele hangende lippen. 'Die vader is 'n bekend type daar in Hulshout. Moet 'n soort amokmaker —'

Bij wijze van illustratie wordt er driftig geklopt. De klerk verschijnt en is aan het einde van zijn geduld. Door de kier zien zij Kees van Bommel al staan, doch Peters verspert hem de weg.

'Meneer de k'ntonrechter!' roept de klerk onfatsoenlijk hard. 'Hier is die vader weer en hij wil mee alle geweld dat —'

Maar Stein roept nog harder: 'Haal de politie en laat die brutale kerel uit 't gebouw zetten!!'

De deur wordt gesloten evenals de vergadering, nadat nog besloten is het rekest bij de kantonrechter in te dienen.

HOOFDSTUK 31

In deze tijd maakt Dacka zich zeer verdienstelijk. Zo vaak hij zich kan veroorloven, zit hij bij Vlimmen in de wagen, en dat is ongeveer iedere namiddag. Hij is nu ook volledig overtuigd, dat er in dit speciale geval niet op het Brabantse meisje kan gewed worden. Vlimmen, die toch weet, dat hij hem volkomen kan vertrouwen, ontwapent geen moment, woelt zich steeds vaster in zijn wanhopige woede, komt er niet over uitgepraat en vreet bij kleine beetjes zijn zenuwen op. Het is ontzettend vermoeiend om er steeds naar te moeten luisteren, maar het is ook overtuigend...

Dus toch! Maar nu is het zaak om een verklaring te vinden voor zo'n 'uitgesloten' brutaliteit. Hij heeft een oplossing, die hem overigens maar half bevredigt: de ware vader is een gehuwde man en een non-valeur. Dus geen huwelijk en een alimentatie. Nu is er toevallig een andere getrouwde man in de buurt, akelig dicht in de buurt zelfs, en hij is géén non-valeur... Maar het wil er toch niet goed bij hem in. Er moet een betere beweegreden zijn, maar voorlopig gaat deze zijn verbeelding te boven. Vlimmen wordt driftig, als Dacka zich verdiept in veronderstelde motieven. In zijn blinde boosheid vindt hij, 'dat tuig tot alles in staat'... Doodschieten zulke gevaarlijke schurken! Die maken je koud voor 'n rijksdaalder, als ze weten dat ze niet gepakt kunnen worden...

'Er bestaan zeer weinig slechte mensen,' beweert Dacka. 'Wel een ontzaglijke hoeveelheid domme mensen en mensen die onvriendelijk doen,

omdat ze in 't nauw zitten. Misschien worden ze nog oud genoeg om te constateren, dat het hier ook weer het geval is... Je vindt inderdaad misdadigers, die hun medemens mishandelen of benadelen uit louter vreugde in het misdrijf zelf, maar dat zijn afwijkingen en ze zijn gelukkig zeer zeldzaam.'

'Dan zal ik wel tegen zo'n zeldzaam exemplaar aangelopen zijn.'

Vlimmen heeft geen gevolg gegeven aan de oproep van de kantonrechter en enkele weken later krijgt Dacka een brief van de voogdijraad, waarop hij geen ogenblik heeft gerekend: Hierbij doe ik U toekomen... alsmede een beschikking van de Heer President der Rechtbank te Hagenburg d.d. 14 september 1930, waarbij U zijt aangewezen om aan Cornelis van Bommel, chauffeur, wonende te Hulshout C. 218, als bijzondere vertegenwoordiger van de minderjarige Jacobus Johannes van Bommel, rechtskundige bijstand te verlenen. De Secretaris van de Voogdijraad, Stein.

De eerste ogenblikken is hij overtuigd, dat het een dwaze vergissing is, die hij even zal rechtzetten... Procederen tegen Vlimmen? Dat ontbrak er nog aan.

Dan denkt hij even na... Het is heel eenvoudig een briefje schrijven aan de President, dat... dat hij reeds de advocaat is van de tegenpartij?... Maar Vlimmen heeft tot nog toe met geen enkel woord erop gezinspeeld, dat hij van plan is hem als raadsman te nemen. De procedure begint eerst met de dagvaarding en voordat Vlimmen haar in huis heeft, is er geen enkele reden om naar een advocaat om te zien... Nu moet die dagvaarding uitgaan van Meester Dacka en dan, dan is 't te laat!... Hij zit in een allerellendigste kronkel, dat is 'n feit... Vlimmen opbellen (of Truus) en vragen of ze van plan waren hem met de zaak te belasten?... Kijk, dáárvor is hij nu juist een beetje te fijn gebouwd. Niemand weet beter dan hij, hoe ze daar bij Vlimmen met gebalde vuisten en knarsende tanden tegenover de zaak staan; zij beschouwen het geval als een levenskwestie, willen geen enkele kans missen en hebben misschien al met elkaar besproken, hoe zij er een grote beroemdheid voor kunnen spannen zonder vriend Floris al te zeer te kwetsen... Ze weten niet, dat in al die simpele kinderzaakjes de grootste kei evenveel presteert als het jongste broekje. Seriewerk aan de lopende band! Het getuigenverhoor moet het doen en de rest is zeer lelijk Nederlands over hetgeen 'middels' getuigen misschien wel zal kunnen worden bewezen. Aangezien het wèl waar is — aangezien het niet waar is — wèlles — nietes — getuigen!... Aan zo'n zaak is door de advocaat niets te verbeteren of te bederven, of hij moest uit misdadige slordigheid belangrijke getuigen achterwege laten, maar dan is er altijd de cliënt nog, die zijn getuigen opgeeft, en eist, dat zij gehoord worden. De beroemde Amsterdammer of Hagenaar doet het dikwijls slordiger dan de kleine man on-the-spot, die er met hart en ziel bij is, die zijn klantjes kent en zonder verre rei-

zen allerlei getuigen tevoren kan polsen... Maar dat weten de Vlimmens niet, zij denken dat het een soort bokspartij is, waarin de grootste en vooral de duurste spierbundels het moeten winnen...'

Verbeeld je, dat hij erom vraagt, en ze trekken 'n gezicht? Of ze zeggen heel aarzelend ja? En veronderstel, dat er dan tóch 'n veroordeling volgt! Kinderzaken zijn getuigenzaken en daarin kun je voor de gekste verrassingen komen te staan. Weet hij welke getuigen dat meisje achter de hand heeft? Zal die Jana onder de vragen van de tegenpartij even pertinent zijn als bij mevrouw in de huiskamer?...

Neen, hij gaat er niet om vragen, denkt er niet over. Eenvoudig vertellen, dat de zaak toevallig aan hem is opgedragen en dat hij zal proberen om van het karweitje af te komen. 'ns Kijken hoe ze daar op aanslaan...

Dan ziet hij eerst, dat het uittreksel uit de notulen ook al tussen de stukken ligt:

Ter vergadering is opgeroepen en verscheen: Wilhelmina Johanna...

Op de vragen van de voorzitter verklaart zij, dat haar kind einde oktober of begin november 1929 — de juiste datum weet zij niet — door voornoemde Vlimmen bij haar is verwekt.

De gemeenschap heeft slechts éénmaal plaats gehad.

Het gebeurde omstreeks drie uur namiddags in de voorkamer van het door Vlimmen bewoonde huis aan de Beukenlaan, waar zij toen als dienstbode in betrekking was.

Mevrouw (i.e. de inwonende zuster van Vlimmen) was uit, doch een andere dienstbode, Jana van Berkel genaamd, was op dat ogenblik thuis en bevond zich in de keuken.

Vlimmen lag in de voorkamer op de divan en riep haar bij zich. Toen zij hem naderde, trok hij haar op die divan, waarna hij haar gebruikte. Zij heeft zich niet verzet en heeft ook niet om hulp geroepen.

Nadien heeft zij er met niemand over gesproken en eerst drie of vier maanden later, bij de ontdekking van haar zwangerschap, heeft zij aan haar ouders gezegd, dat Vlimmen deze zwangerschap verwekt had.

Zij is negen maanden zwanger geweest. Zij heeft nooit met andere mannen dan Vlimmen vleselijke gemeenschap gehad.

Besloten wordt het verzoek aan de Heer Kantonrechter tot gratis-admissie en tot benoeming van een bijzondere vertegenwoordiger in te dienen.

Ja! Theoretisch is 't mogelijk, maar hij gelooft er geen steek van. De divan! Zoals alle divans in alle Dombergse voorkamers is het een meubel, dat dient om er kussens op uit te stallen, kussens zonder één kreukeltje en zó mooi, dat alleen een vandaal er op zal gaan zitten. Hij herinnert zich vooral dat vuurrode kussen met een gouden draak er op gebor-

duurd en dan nog een stuk of tien andere... Iets voor de Vlim om daar op te gaan liggen! Om drie uur 's middags... Toch is het tamelijk sluw in elkaar gezet! De juiste dag weet ze niet meer, anders zou Truus wel eens uit de boekhouding kunnen vaststellen, dat de dokter op dat uur mijlen ver weg was, of dienst had op 't slachthuis... Mevrouw moest wel uitgestuurd worden, maar Jana is wijselijk in de keuken gelaten. Klopt ook! En geen langdurige verhouding, die onvermijdelijk in de gaten moet lopen, maar één onbewaakt ogenblikje en dan doe je verder allebei of je dat éne vergissinkje weer vergeten bent... Ja, zo gebeurt het iedere zondagavond in de donkere hoekjes van Dombergen en 's maandags kijkt het vluchtige liefdespaar elkaar niet meer aan.

Maar daar houdt de sluwheid dan ook mee op. Juridisch staat Mientje vrijwel in haar hemd. In dit schema is geen plaats voor een sleep bezwarende getuigen. Zelfs Jana is uitgeschakeld en ingedeeld bij Partij-Vlimmen. Zo te zien is het voor de familie Van Bommel 'n verloren zaak, maar Dombergen trekt zich van 'juridisch' niets aan. Vlimmen zal tòch hangen, of hij moet een soort wonder doen en overtuigend bewijzen, dat hij het onmogelijk geweest kàn zijn... Overigens heeft Stein zoals gewoonlijk er niet één woord aan verspild en waarschijnlijk staan ons nog meer verrassende details te wachten...

Opeens weet hij met grote zekerheid, dat hij gelijk heeft... Het is geen gezochte kwaadaardigheid van dat Mientje en ook geen geldklopperij; het is noodzaak! De procedure en het geld interesseren alleen de vader, die misschien niet beter weet, maar zij heeft alleen bliksemafleider nodig, omdat ze de ware Jacob niet kàn noemen. Wie weet kent ze hem niet eens, dat komt ook al voor. En ze heeft het enige mogelijkheidsje weten te vinden: het vergissinkje van twee minuten en Jana in de keuken. Verder weet niemand er iets van en laat ze maar zeggen, dat het niet waar is...

Om half één belt hij op.

'O,' zegt Vlimmen en dan is het even stil.

'Je begrijpt dat ik zo gauw mogelijk van dat karweitje zie af te komen. Ik ga morgen naar de president.'

'Waarom?' Het klinkt teleurgesteld en Dacka begrijpt het dadelijk: de Vlim vindt het juist een zeer gelukkig toeval, dat de Van Bommel-partij is overgeleverd aan een vriendje van 'm!

'Waaròm!... Wat is dat nou voor 'n verhouding! Nu is het me opgedragen door de president en die weet niet beter. Als het een betaalde cliënt was, zou ik er immers ook niet over denken zelfs!'

Vlimmen windt zich op: 'Maar als jij het niet doet, doet 'n ander het! Dan heb ik toch veel liever dat jij het doet! Jij weet er alles van; jou kunnen ze niks wijsmaken, de schoften!'

'Man, probeer nou zulke dwaze ideeën van je af te zetten —'

'Wát voor dwaze ideeën?!'

'Dat ik in staat zou zijn om je 't handje te lichten als advocaat van de tegenpartij... Al zou ik willen, ik zou niet eens kunnen. We leven in 't jaar negentien-dertig in West-Europa. De rechtbank is niet gek! Als ik eenmaal in die zaak zit, mag ik niet eens meer met jou erover praten buiten je eigen advocaat om. En dan onze vriend Van Bommel, die heel zijn vrije tijd besteedt aan klachten schrijven! Denk je, dat hij niet weet hoe onze verhouding is? Hij kan ons dagelijks samen in de wagen zien. Heel de stad ligt er weer van overhoop. Iedereen geeft hem gelijk en zegt, dat hij beduvelsd wordt.'

'Wel verdomme, laat hem dan 'n andere advocaat nemen en ervoor betalen! Ik moet betalen; hij niet, hij begint en hij mag nog kieskeurig zijn op de koop toe. 't Is bij de beesten —'

'Ik wil in ieder geval die vent vóór zijn. Trouwens, als ik in die zaak moet procederen, zou ik al de onzin waarmee hij komt aandragen even serieus moeten aanvaarden, alsof ik ervan overtuigd was, dat je d'r gloeiend bij bent.'

'Goed, dat doe je dan maar!'

De telefoon schalt en het doet pijn in zijn oor. 'Zie je nou, dat het voor ons de prachtigste gelegenheid zou zijn om grote ruzie te krijgen? En we zijn nog niet eens begonnen.'

'Ruzie? Wie maakt er nou ruzie? Ik maak helemáál geen ruzie. Maar —' 'Maar dat komt nog wel... Verbeeld je 'n ogenblik, dat ik de zaak win voor die vent. Leuke verhouding, zeg. Echt genoeglijk.'

Vlimmen spreekt nu wat zachter. 'Ik wilde alleen maar dit zeggen: het is voor mij veel plezieriger, dat al het geroddel van dat schorem bij jou terecht komt, dan dat ze indruk gaan maken op 'n wildvreemde. En dan waarschijnlijk 'n meneer hier uit de stad; is 't niet?'

'Wat maakt dat voor verschil? Dan moet jij voor jezelf met de zaak toch ook naar 'n wildvreemde.' Nu hoopt hij dat Vlimmen toch zal begrijpen, waarheen hij wil, maar neen:

'Dat is heel anders; dan ben ik er zelf bij. En van jou weet ik tenminste, dat je me niet met vuile trucjes de das om zult doen. Van een ander kan ik alles verwachten.'

'Dat is weer zo'n dwaas idee. Er bestaan geen vuile trucjes, zeker niet in zulke simpele zaakjes. Er worden getuigen gehoord en de rechtbank zegt ja of nee.'

'Precies, en als die vreemde advocaat nou eens met alle mogelijke ploerten à la Kees van Bommel, die voor niets terugdeinzen —'

'Schei nou in godsnaam uit, want je bent goed op weg om vervolgingswaanzin te krijgen. Dat zou overigens te begrijpen zijn, na alles wat je meegemaakt hebt. Je moet het oude hoofd koel bewaren, zeg!... Enfin, ik weet niet of 't me lukt, maar ik kan niet anders. Ik ga in ieder geval proberen om me aan de zaak te onttrekken.'

'Nou, je kent je eigen vak 't best, maar ik vind 't verdomd zonde.'

'Heb je al 'n advocaat?'

Nu schijnt het toch door te dringen, want aan de andere kant wordt een beetje gestotterd: 'Nee — uh natuurlijk niet, zeg — hoe zou ik —'
'Dan kan ik je nu nog zonder gewetensbezwaren vertellen wat dat meidje voor de voogdijraad beweerd heeft.'

'O ja? Weet jij dat al? Verdomd, daar ben ik benieuwd naar!'

'Moet ik dat over de telefoon —?'

'Ja-ja, lees maar voor!'

Als hij het stukje van de notulen heeft voorgelezen, hoort hij Vlimmen enkele rare geluiden uitstoten en is blij dat het 'over de telefoon' is gegaan, want hij kan niet anders besluiten, dan dat er aan de andere kant gehuild wordt van woede. De haak klettert daar tegen iets aan en dan komt Truus. Hij moet het nog eens voorlezen.

'De brutaliteit gaat ver,' zegt ze. 'Om drie uur 's middags op de divan? 't Is gewoon verschrikkelijk!... Hoe is 't mogelijk, dat zo'n halfwijs misbakseltje nog zo gemeen kan liegen — Floor, hij heeft nog nooit op die divan gelegen! Als er 'n kussen verkeerd ligt, zie ik 't dadelijk. 't Is verregaand... Wat denk je van die procedure?'

''n Verloren zaak, als er geen andere bewijzen zijn. En ik weet niet waar ze die vandaan zouden halen.'

'Heb ik goed verstaan, dat jij niet wilt procederen voor die lui?'

'Nee, liever niet, zeg. 'n Dergelijke verhouding is me 'n beetje te — schil-derachtig. Ik weet nog niet of 't me lukt —'

'Wanneer weet ja dat?'

'Ik ga morgen naar de president.'

Na het gesprek staat hij even te peinzen voor de spiegel en kijkt naar de diepe rode kring, die de telefoon rond zijn oor heeft gestempeld... Daar heeft hij opgebeld in de hoop, dat ze hem als raadsman zullen nemen, en hij krijgt haast op zijn kop, omdat hij de tegenpartij niet wil bijstaan... Wat 'n vak!

Maar de volgende dag is hij verhinderd en eerst drie dagen later staat hij bij de president 'op het matje'.

Hij komt niet eens aan het einde van zijn praatje.

'O, nee, meneer Dacka!' dreunt de zware stem. 'Hou maar op! U komt juist 'n dag te laat. Die cliënt van u, die Van Bommel, is gisteren juist bij me geweest en ik heb hem ter deure verwezen.'

'O,' zegt Dacka dom.

'Jààà! Die lé-lijke kerel kwam me daar met allerlei verdachtmakingen aan uw adres...' De witte snor gaat omlaag, de wenkbrauwen in de hoogte. 'Maar hij kwam niet ver! — Nu begrijpt u wel, dat ik er niets voor voel om op m'n standpunt terug te komen. Dat zou gelijk staan met u te diskwalificeren tegenover zo'n praatjesmaker.'

Het gladde hoofd blinkt van voldoening en de snor komt omhoog on-

der een vaderlijke glimlach. Dacka voelt de situatie zeer goed aan: de president is óók soldaat — uh — advocaat geweest en weet dus precies hoe vereerd een broekje van vijfendertig jaar nu wel moet zijn. Het is moeilijk geworden, maar hij doet nog een poging.

'Ik vind het buitengewoon aardig van u, meneer de president, maar ik heb andere motieven voor m'n verzoek. Deze zaak ligt me zo zwaar op de maag, dat ik er met plezier twee andere beurten voor in de plaats wil nemen.'

'Het zou helemaal niet aardig van me zijn om dat te accepteren, meneer Dacka!'

'Buiten de confrères is Doctor Vlimmen daar in Dombergen de enige intellectueel met wie ik conversatie heb. Zoals ik u al zei, we zijn dikke vrienden, spreken elkaar dagelijks en —'

'Een intellectueel behoort zo intelligent te zijn, dat hij personen van zaken weet te onderscheiden, meneer Dacka! Uw vriend zal zich toch wel kunnen verheffen boven de simpele formaliteit dat u bent aangewezen als advocaat van de tegenpartij?'

'Dat is heel juist meneer de president! Hij kan zich daar zó goed boven verheffen, dat ik er bang van word. Hij verwacht er namelijk te veel van, vrees ik.' Nu ziet hij de wenkbrauwen omlaag gaan en weet bij onderzending, dat het onderhoud is geëindigd.

'Hoor 'ns, meneer Dacka, met zulke dwaasheden kunnen we geen rekening houden. De rechtbank vertrouwt u volkomen en ik zie geen enkele reden waarom ik u in zo'n formeel zaakje zou laten vervangen.'

Dacka maakt zijn buiging en rechtsomkeert op het matje.

Bij zijn thuiskomst vindt hij Kees van Bemmelen in de wachtkamer.

'Juist, ik ben aangewezen om je bij te staan in de pro —'

'Jao, mar da gao nie deu-eur!' grijnst de ander. 'Wa zoude gullie lache, is 't nie, gij en dieje goeie vriend van oe?'

'O, je ziet van de procedure af?' vraagt Floor hoopvol en vouwt het dossier al dicht. 'Dat is 'n pràcht-idee! Ga dan maar even op de voogdijraad vertellen, dat je de zaak liever intrekt.'

'Jao, dà kun-de begrije!... Nee, ik mot alleen mar nen anderen avvekoat hebbe.'

Dacka krijgt er plezier in. 'Dat kan ook! Er zitten hier heel geschikte advocaten in de stad en ze willen allemaal graag 'n paar duiten verdienen. Zeg maar wie je hebben wilt, dan zal ik de stukken toezenden.'

Kees van Bemmelen vliegt erin. 'O, *dat* zou ik ok zegge! *Nou* verstao ik oe beter!' zegt hij triomfantelijk en staat met een dertel rukje op. 'As ze *mijn* wille neme, dan motte ze vruug opstaan!'

'Dat zag ik dadelijk aan je gezicht,' prijst de deugniet.

'Dan neem ik Stolse,' beslist Kees.

'Meester Stolz?!' Dit is een van de oudere advocaten, die aan het hoofd staat van twee medewerkers en veruit het grootste kantoor heeft van

Dombergen. 'Nou, dat is helemaal geen slechte keus, hoor! 'n Eerste klas advocaat, meester Stolz. Zeg hem maar, dat de stukken voor hem gereed liggen.'

'Kan ik die stukke nie achter-mekaar meeneme?' vraagt Kees nog, zijn hand al aan de deurknop.

'Néé-éé! Met stukken zijn we altijd zéér voorzichtig, dat begrijp je wel, Van Bommel. Ik moet wachten op het bericht van meester Stolz, dat hij als jouw advocaat optreedt, dan stuur ik hem de stukken en dan krijg ik 'n briefje terug, dat hij ze in goede orde ontvangen heeft. Gesnopen? — Dan wens ik je het beste!'

Kees van Bommel vertrekt met het lepe, beschermende lachje van iemand, die het geboefte veel te slim af is, en Dacka doet zijn best om er uit te zien als een bedrogen dief, die evenwel zijn nederlaag sportief weet te aanvaarden... Hij zou er een lief ding voor over hebben, als hij het tafereel op het drukke kantoor van de potige heer Stolz kon bijwonen... Een uur later wordt hij opgebeld.

'Zeg Dacka! Wat zijn dat nou voor flauwe grappen? Stuur je me daar 'n volslagen idioot op m'n dak —'

'Bedoel je meneer Van Bommel?' Hij zegt het zo naïef mogelijk, ofschoon hij zit te schudden.

'Menéér van Bè —?!' Stolz is er van buiten adem.

'Ja-ja, de bijzondere vertegenwoordiger in die kinderzaak... Nou, de man zei dat hij z'n eigen advocaat wou nemen en daar had ik natuurlijk geen bezwaar tegen. Hij zei trouwens dadelijk, dat hij naar jou zou gaan. Zal ik je de stukken sturen?'

'Stukken sturen?!... Die vent is gevaarlijk krankzinnig! Ik begreep er eerst geen lor van, totdat ik hem 'n voorschot vroeg en toen bleef hij halsstarrig beweren, dat ik door het rijk betaald werd voor zulke grappjes! Ik betaal me verdomme *blut* aan het rijk! En als extra-belasting krijg ik precies evenveel prodeaten als jij, dus als je me 'n plezier wilt doen, hou dan alsjeblieft je eigen rommeltje bij je.'

'Gunst, ik dacht dat hij je —'

'Jij bent een doortrapt schoffie en dat heb ik altijd wel gezegd. Je hebt die vent 'ns willen verneuken en daar ben ik het volkomen mee eens, zolang het maar niet op mijn kantoor gebeurt.'

'Dat is de schaduwzijde van de roem! Hij aarzelde geen ogenblik: *Stolse* moest hij hebben en géén ander.'

'Weet je dat hij bij de president is geweest om je te wráááken? En hij heeft hier even een boekje over je opengedaan, waarde! Nou ken ik je beter en ik zal je voortaan in de gaten houden. Saluut en veel plezier met die zaak!'

Dadelijk na het gesprek meldt de typiste-voor-halve-dagen, die alleen 's namiddags in functie is, de terugkomst van meneer Van Bommel.

'Laat hem even uitrusten, juffrouw; ik zal wel bellen.'

Kees begint al, voordat hij goed en wel binnen is. 'Nou zònder flauwekul; worde gullie dur 't rijk betaold vur zo'n proces, jao ofte nee?!'

'Nou moet je niet zo schreeuwen, want dat staat zo onopgevoed. En ik heb van het rijk nog nooit één cent gehad voor al mijn procedures. Maar als jij kunt zorgen, dat het wèl gebeurt, houd ik me aanbevolen.'

De ander kijkt hem donker aan. 'Waorum hebbe me dan vur lauw naor Stolse gestuurd?'

'Ik heb helemaal niets gestuurd, als je je goed herinnert. Je zei, dat je meester Stolz als advocaat wilde nemen en daar heb ik me bij neer te leggen.'

'Mar die mot betaold worre, zee-t-ie!'

'Dat spreekt nogal vanzelf, zou ik zeggen. Werk jij soms voor niets? — Vertel me nu eerst 'ns wat je van plan bent. Moet ik aan die procedure beginnen, ja of nee? Je hebt maar te commanderen. De president heeft mij aangewezen en ik ben er helemaal niet blij mee, dus —'

'Da weet ik nog niet zo krek!'

'Laten we dan afspreken, dat ik er dolgelukkig mee ben, ook al goed. Mag ik dan asjeblieft beginnen te procederen, meneer Van Bommel?'

Kees, wat uit het lood geslagen, zit een poosje op zijn lippen te bijten. Hij heeft zojuist nog ondervonden dat hij een beetje voorzigtiger moet zijn in zijn besluiten en hij krijgt nu werkelijk het vage vermoeden, dat het manneke hem stiekem en vriendelijk voor de zot houdt...

'Nééje!' beslist hij dan opeens. 'Ik mot 'nen anderen avvekaot hebbe en daarmee uit! Daor zijn nog wel hogere manne dan dieje president in Haogenburg. Ik heb giestere achter-mekaar naor de minister geschreve en de-n brief is al op de post en nou zal 't gauw genog afgelope zijn mee die komedie.'

'Schitterend! Dus voorlopig heb ik niets te doen, dat is al heel gemakkelijk. Wil je dan maar even een briefje tekenen, waarin jij als bijzondere vertegenwoordiger van het kind me de opdracht geeft de procedure uit te stellen?'

'Jao, dà zou-de-wel willen,' grijnst Kees. 'Nou motte me nie vur zo'ne stommeling verslijte, want ik —'

'Dat is toch niets meer of minder dan hetgeen je verlangt?'

'Mar ik gao hier niks tekene!'

'Goed, maar dan begin ik dadelijk te procederen, of je dat nu plezierig vindt of niet.'

'Om de boel van het begin af aon in de war te sture, zeker?'

'Dat zal de rechtbank uitmaken... Ik ben nu eenmaal belast met de procedure en ik ben niet verantwoord, als ik de zaak laat slingeren. Tenzij je dat briefje tekent... Anders zou je hier kunnen zeggen, dat ik moet wachten, en over 'n tijdje zou je naar Hagenburg kunnen gaan met de klacht, omdat ik niets uitvoer in die zaak van jou. Dáár trap ik niet in, Kees van Bommel!'

'Jao, mar dà doe ik natuurlijk niet!'

'Ik vertrouw jou precies evenveel als jij mij en geen haar minder. Jij bent 'n ontzaglijk geleerde kerel, dat is duidelijk te zien, maar nergens is uitgemaakt, dat ik stommer zou moeten zijn dan jij.'

'Mar de minister zal toch —'

'De minister zal niets, om de eenvoudige reden dat hij niets kàn. De president is onafhankelijk en heeft van niemand ter wereld orders af te wachten, zelfs niet van de minister.'

'Dàn gao ik naor de koningin!'

Aanvankelijk heeft Dacka enig plezier beleefd aan zijn kat-en-muis-spelletje, maar nu begint het hem danig te vervelen... Het is laf, de vent is geen partij voor hem, veel te stom... 'Dat helpt je evenmin.'

'As dà nie helpt, dan schrijf ik naor den volkenbond!' Kees slaat hard op zijn dij en richt zich fier op.

'Dàt is — misschien — 'n idee,' zegt Floor in een krampachtige geeuw. 'En nou ga je d'r uit,' laat hij er droog op volgen.

Het komt zo onverwacht, dat Kees een ogenblik zit te gapen. 'Zo — dus ik wor hier weggejaogd?!' roept hij uitdagend.

'Ja, en als je niet gauw gaat, bel ik de politie op.' Floor spreekt zonder enige stemverheffing, maar zijn beweeglijk gezicht staat nu weer gespannen en zelfs Kees van Bommel moet wel voelen, dat het ernst is. 'Nu je die verklaring niet gelieft te tekenen, heb ik voorlopig niets meer te bespreken en ik weet wat me te doen staat. Dat ik gratis voor je moet procederen, is tot daartoe, maar dat wil niet zeggen, dat je hier ½unt blijven logeren, is 't wel?'

'Dat zulle we dan toch wel 'ns efkens zien!' Van Bommel loopt dreigend naar de deur in de vaste overtuiging, dat hij zal worden teruggeroepen. En dat is voor vandaag zijn laatste vergissing.

HOOFDSTUK 32

Terwijl hij zich staat te scheren, voelt Vlimmen al met een dodelijke zekerheid, dat het vandaag weer een 'uitgezochte pest-dag' moet worden. Hij voelt zich zeer vermoeid, ofschoon hij er vannacht niet uitgehaald is. Er kriebelt iets in zijn keel en hij moet dadelijk gorgelen; misschien is het al te laat...

Dan haakt zijn scheermes en nu begint zijn gal over te lopen... Die Truus altijd met haar vervelende streken! Aap van een meid, zeven jaar jonger dan hij en ze behandelt hem gewoon als 'n baby... Gisteren hoorde hij toevallig vanuit het rommelhoekje achter de garage, hoe Dop woest naar huis kwam gelopen, de serre in:

'Mammie! Mammie! Désiré Schoenmakers zegt, dat oom Jan een kindje heeft gekocht!'

Hij dacht, dat hij barstte, zag de domme, dikke kop van 'Désiré' voor zich en kon op dat moment het mormel wel doodslaan... Maar zij bleef er natuurlijk weer ijskoud onder:

'Désiré Schoenmakers is stapelgek,' zei ze doodbedaard... Waar ze die onverschilligheid vandaan haalt!... 'En pas op dat je zulke domme praatjes niet aan oom Jan vertelt, hoor!'... Natuurlijk! Hij weet op geen stukken na wat er zich rond dat vuile zaakje afspeelt; het is nog veel erger, dan hij kan dromen... 'Want dan zou je oom waarachtig gaan denken, dat jij net zo'n uilskuiken bent als Désiré Schoenmakers... Dé-si-ré! Huh!'

De kleine was weer gerust. 'Nou, ik ben tenminste blij, dat ik niet zo'n zotte naam heb... Waarom noemen jullie mij Dop?'

'Zo heb jij jezelf altijd genoemd, toen je nog heel klein was en dat is zo gebleven... Eigenlijk heet jij Dolf. En daarmee was de aandacht weer afgeleid...

Geen woord over het voorvalletje, dat spreekt vanzelf... En nu moet hij varkens gaan enten op het Laareind; acht of negen adressen, hoofdzakelijk werklui, die er een of twee beestjes op na houden. Ze spreken met elkaar een dag af, dat hij minstens twaalf dieren bijeen heeft, anders komt het te duur aan entstof. Nu is het 60 cent per enting... En voor hetzelfde geld zal meneer de dokter te bezichtigen zijn in negen arbeidersgezinnen... Vandaag komt-ie, dieje veearts, die — uh — ge weet wel, met de meid. — Komt zien en overtuigt u!

Zou je de rotzooi er niet bij neerleggen? Varkens enten met vlekziekte-serum à 60 cent per zwijn! Dat zou hij niet hebben geloofd, de 'juvenis ornatissimus', toen hij het grote woord had aan de borreltafel van het Haagje in Utrecht. Want wat voelden we ons geleerd tussen al die stapels theorie! Natuurkunde, plantkunde, scheikunde, hogere wiskunde zelfs. Formules voor eiwitten een regel lang. En anatomie langs hier en fysiologie langs daar. Wormen, wormen, lint- en andere wormen! Geen parasiet, die je niet met naam en toenaam moet kennen plus de intiemste geheimen van hun geslachtelijke omgang. Bacteriologie, en immuniteitsleer! Laat ze maar komen, Newton en zijn zwaartekracht, Buys Ballot en zijn weerprofeterij, Kamerlingh Onnes en zijn lage temperaturen, de ideeën van de grote Van 't Hoff, die in Holland maar matig gewaardeerd worden. De Wet van Ohm, de Ehrlich'sche Seitenkettentheorie, jawohl! Het fenomeen van Koch, de Röntgenbuizen en de kwartslamp... Dan heb je daar nog het moleculenbombardement, Darwin en Linnaeus, de voedseltheorieën van Keller, Voigt en Hindhede. Hormonen en vitamines bij legioenen. Tse-tse-vliegen en hun bloedparasiet, verbáázend interessant. En nog deftiger: het elektrische operatiemes!

Goeie grut, wat werd je voor de gek gehouden! Wat 'n wonder dat je na al die geleerdheid met 'n verwaand bakkes van de universiteit kwam... En

we zetten een grote borst op en we zullen dat praktijkje nu eens *wetenschappelijk* aanpakken. Even laten zien hoe je dat doet, even uit de brand helpen die provincialen en die ouwe sukkels van empiristen, waarvan er hier en daar nog enkelen zitten.. Schmidt uit Denemarken was ook zo'n ziel, hij maakte weinig papier vuil, maar toen de runderen begonnen te sterven bij duizenden en wel op het ogenblik, dat ze produktief werden, zette hij ze net bijtijds empirisch weer op hun benen, of er niets gebeurd was...

Maar *wij* zijn wetenschappelijk, weet je, en we komen met een ijselijk geleerd gezicht bij onze eerste patiënt, een maaltje, dat maar niet wil kalven, ofschoon tien boeren zich de rug hebben kromgetrokken, om te constateren, dat de hele geboorteweg is verscheurd en de bekkenbeenderen gebroken... En alle geleerdheid culmineert in het werkwoord *slachten*... 'Daor hebbe we'm nie vur laote komen,' zeggen de boeren...

En de volgende patiënt is een koe, die al een half jaar hoest en 'spelt', vel over been, waar de tuberculose straalsgewijze uitloopt. 'Meneer dokter zal d'r wel raad op wete,' zeggen ze, en daar staat hij met zijn Utrechtse geleerdheid... 'Da manneke kent er nie veul van,' zegt de veehouder. 't Enige wat ie weet te vertellen is: laote slachte!' en hij gaat terug naar de veeverloskundige kwakzalver, wiens hele studie bestaat uit het lezen (of niet eens) van 'de Bekwame Veearts' door Dr. H. M. Kroon, een boekje van 'n 80 bladzijden, de plaatjes inbegrepen. Tegen een daggeldersloontje neemt hij alle klanten weg, want wat hij veel beter weet dan de jonge veearts, is, hoe hij met de boeren moet praten, en praten is 99 % van alle charlatanerie... In dit geval zegt hij: 'O, als ge dieje snotneus er niet bij geroepe had en eerst bij mij gekomen waart, zou d'r allicht nog iets aon te doen zijn geweest, mar nou is 't te laot. Ik heb al zo veul van die gevallekens bij de hand gehad. Zo iets leer-de nie op 'n schooltje!'

En de wet doet er niets tegen, die is gestemd door kamerprenten van het jaar 1870 na Christus...

Het is 'n zootje, en die jaap over zijn wang wil maar niet ophouden met bloeden, al wrijft hij nog zo lang met de aluinsteen...

Dan trekt hij de schoenveter stuk... Op zo'n ochtend doe je beter met direct weer in je nest te kruipen en er niet uit te komen voor de volgende dag...

Maar dan krijgt het jonge 'dokterke' opeens een *interessant* geval. Mond- en klauwzeer, niets minder dan dat! Al het geleerde over virus en epidemiologie suist hem door het hoofd, maar alles slaat te pletter tegen de ijskoude werkelijkheid. De boer weet even goed als hij, dat het gemeentebestuur gewaarschuwd moet worden, dat op zijn beurt de inspecteur van de veeartsenijkundige dienst bericht, die een veeopzichter stuurt om eens te gaan kijken, die weer aan de gemeentesecretaris zegt, dat het 'wezenlijk zo is', waarop de 'sik' de veldwachter wekt en op

pad zendt met een groot bord, waarop te lezen staat, dat dit terrein besmet is met mond- en klauwzeer. Na een week of drie wordt het bord weer weggehaald; er gaan grote papieren naar Den Haag en de jonge, wetenschappelijke ontdekker van het geval vraagt zich voor het eerst af, waartoe hij eigenlijk dient en of het mond- en klauwzeervirus zich ooit iets van al deze plechtigheden heeft aangetrokken...

Varkens enten met vlekzierteserum à 60 cent per zwijn!... Toch was het leuk om te zien, hoe Dacka zich stond krom te lachen, toen zij samen gingen enten in de grote varkensstal van Christ van Hel op de Blauwhoef, de modelboerderij van wethouder Van der Kalck... Ja, voor iemand, die het nog niet heeft meegemaakt, moet het wel een verduveld gek gezicht zijn. Varkens zijn vlug en als ze de ruimte hebben, zoals daar op de Blauwhoef, moet je bliksemsvlug zijn met je spuit. Twaalf in een hok, en terwijl je spuit moet je ze achterna rennen, anders schiet de naald los, ook al zit er een stukje gummislang aan, en gaat de injectie ernaast. Al spuitende spring je over 'n ander varken en alles in gebukte houding... Die rakkers maken de gekste wendingen, schieten tussen je benen, en telkens scheelt het 'n haar of je ligt languit in de zwijnerij. Zodra je er een geraakt hebt moet je hem weer achterna om hem te merken met een veeg van je vuile schoenzool over zijn rug, anders raak je onvermijdelijk de tel kwijt...

Hij gaat en vergeet te gorgelen.

Het enten loopt wonderlijk goed af. Hij bespiedt de gezichten van de varkenshouders, maar kan niets verdachts ontdekken. Toch staat het nu eenmaal vast, dat er vandaag iets beroerds moet gebeuren. Hij weet niet wat, wanneer en hoe, maar hij is er steeds op bedacht.

En het komt uit. Op het slachthuis moet hij door de grote slachthal heen en het is er druk. Enkele slaggers groeten, de meesten werken gehaast door. Naarmate hij de uitgang nadert, voelt hij zich meer en meer nagestaard en juist als hij met een onveilige kriebeling op zijn rug om de hoek van de hoge deuren verdwijnt, brult een stem boven alle rumoer: 'En de meid die riep toen brand! A-di-é-é-é...!!'

Vlimmen doet nog enkele halfverlamde stappen en staat stil... Het is de stem van het mislukte gemeenteraadslid Van Heusden, dat weet hij heel zeker, ook al heeft hij hem niet gezien... Hij staat nu achter een van de grote deurvleugels en kijkt ademloos van woede door de kier. Zijn hart hamert tot in zijn tandvlees. Daar binnen ziet hij hoe Vermeeren, een der beste slaggers van Dombergen, met een zeer verontwaardigd en minachtend gezicht in de richting van de zanger kijkt en iets zegt tegen Karremans, die naast hem staat. De aangesprokene schijnt het ermee eens te zijn, tikt tegen het voorhoofd en trekt de schouders op...

Vlimmen is de moordlust wild naar het hoofd geslagen, hij spant reeds de spieren, maar het simpele gebarenspeel van die twee mensen houdt hem nog even vast. Dan...

'Morgen, dokter!'

Het is Sally Swaab, de huidenhandelaar, die altijd zo vriendelijk is, een van de weinigen, die zich sinds het relletje tegenover Vlimmen een ongedwongen houding weet te geven en wel om de enige afdoende reden, dat Sally werkelijk buiten en boven de Dombergse lastergemeenschap staat... Heb jij d'r last van? Moet je geld hebben van Vlimmen? Keurt hij niet eerlijk je vlees? Nou dan! Jou 'n zorg wat die man in z'n vrije tijd doet. Zijn zaken. Bemoei ik me niet mee. Slecht huidje wat je daar hebt, zit vol vlooeibeten...

Het is iets wonderbaarlijks, dat fijne instinct, waarmee vele gelijkgezinde mensen elkaar zonder één woord weten aan te voelen. De plotselinge verschijning van de huidenkoopman, in wie Vlimmen een soort bondgenoot voelt, zijn eenvoudige groet van iedere dag, de toevallige blik op het tafereeltje door de kier van de deur, het zijn alle van die geheimzinnige kleinigheden, die zo beslissend kunnen zijn in de meest kritieke ogenblikken...

Alles speelt zich bijna tegelijkertijd af en Sally heeft het gezang duidelijk gehoord. Hij is op alle gebeurtenissen voorbereid. Als de dokter één stap in de verkeerde richting zet, zal hij hem aan de jas hangen met een opgewonden praatje: Moet u horen dokter, wat de minister nou weer van plan is met de destructie van afgekeurd vlees...

Nu gebeuren er geen ongelukken en slager Van Heusden komt er onbeschadigd af, maar hij was enkele ogenblikken dicht bij de dood, dan zijn beborneerde hersens ooit zullen begrijpen... Hij mag toch zeker zingen, als hij er zin in heeft!

Vlimmen ziet de huidenhandelaar wazig voorbijzwemmen. Op zijn bureau drinkt hij gulzig een glas water en moet dan even gaan zitten om de moeheid kwijt te raken, die steeds op zijn driftbuiën volgt.

Dit is een voorproefje. Thuis vindt hij in de bus een brief met een vreemde postzegel... Van Monseigneur Braspenning uit Rome...! Een kattedelle-tje, waarin de Geachte Heer Vlimmen hiernevens gelieve aan te treffen een schrijven van de kerkelijke advocaat, dat voor zichzelf spreekt:

Angelo Biancho
Avvocato Nella S.R. Rota

Roma, il 2 ottobre 1930
Telefono 92-56

Roma — Via del Pozzeto.

Très Révèrend Monseigneur,

J'ai étudié et examiné la nouvelle enquête dans le procès en nullité de mariage Vlimmen-Tiebosch et l'ai trouvé tout à fait inconcluente au but du jugement. Dans l'enquête précédente il semblait avoir quelques éléments qui pussent justifier un jugement en nullité, mais le résultat des derniers interrogatoires a détruit cette espoir. Ni. M. Vlimmen, ni ses*

* Ook de fouten zijn authentiek.

témoins ni les médecins, ont dit un seul mot qui puisse démontrer le défaut de consentement, de sorte que dans ces conditions je ne crois pas présenter le jugement devant les juges, car je suis très convaincu que nous aurons une sentence défavorable. Et dans cette perspective je ne crois pas juste obliger M. Vlimmen à faire des frais inutiles.

Je Vous prie communiquer mon avis à M. Vlimmen et lui dire que je suis néanmoins toujours à sa disposition pour lui aider dans cette cause si lui sera possible fournir la preuve au défaut de consentement de part de Mme Vlimmen-Tiebosch.

Agréez, cher Monseigneur, mes hommages

*très dévoués
(get.) onleesbaar*

*Trés Révèrend
Mons. Dr. E. Braspenning
Roma.*

Sinds Dacka hem eens 'La Garçonne' in handen heeft gespeeld, is Vlimmen zich weer wat gaan toeleggen op de Franse taal, die hij sinds het gymnasium verwaarloosd had, en tegenwoordig kan hij zonder veel moeite weer een romannetje lezen... Van deze brief begrijpt hij wel niet alles, maar toch genoeg om te weten, dat het weer een nul op het rekest zal zijn. Met een wrevelig gefrommel steekt hij de brieven in de zijzak van zijn jas en stapt weer in de wagen.

'Ik ben zo terug!' roept hij tot Truus, die met een vragend gezicht aan de voordeur verschijnt... Maak je maar geen zorgen hoor! moppert hij bij zichzelf. Je plaatsje is nog lang niet in gevaar; ze houden me heus nog wel 'n poosje aan de ketting... Tegelijk voelt hij wel hoe onredelijk hij is, maar op zo'n dag zoekt ook de zachtmoedigste heilige naar de zotste grieven om zijn slecht humeur te voeden.

'Toch geen nieuwe catastrofe?' vraagt Dacka, als hij het onheilspellende gezicht ziet.

Vlimmen smijt de brief op tafel. 'Begrijp jij dat gegons?'

'Angelo Bianco!' zingt Dacka, terwijl zijn hete ogen reeds langs de regels schieten. 'Wat lekker! Betekent dat niet: wit engeltje?... Agente ecclesiastico... Ik zie hem voor me, de snoes... 'n Schraal, zijig kostertje... Ruikt naar wierook en kaarsvet en zure appelen... Er groeit gras op z'n tanden en hij draagt 'n breukband... Als hij er niet om denkt, peutert hij in z'n neus met zichtbare resulta —'

Maar hij krijgt Vlimmen vandaag niet aan het lachen. 'Vertel me liever wat die vent te beweren heeft!'

'Hij is lief, hij wil je niet verder op kosten jagen... Eerst heeft hij gedacht, dat in de stukken, die je nooit gezien hebt, de mogelijkheid lag om een procedure te beginnen op grond van wilsgebreken bij de vrouw, toen zij zich bereid verklaarde met je te trouwen. Dat noemen we een

gebrekkige toestemming en daarop schijnt het huwelijk ongeldig verklaard te kunnen worden. Toen heeft hij stukken in handen gekregen van een nieuw onderzoek, is weer aan 't studeren geslagen en nu denkt hij niet meer, dat het mogelijk is... There you are. Ingerukt mars!... Noch meneer Vlimmen, noch de dokters, noch de getuigen hebben iets verklaard, dat wijst op een defecte huwelijkstoestemming van de bruid — 'Natuurlijk! Ze hadden het steeds alleen en uitsluitend over de —'

'Juist, over het huwelijk, dat wel geldig gesloten was, maar niet voltooid in het huwelijksbed... Maar in die zaak heb je de kous al op de kop gekregen volgens het vodje papier, dat ik gezien heb, het zogenaamde vonnis, dat je van de deken hebt gekregen en waarin alleen het woord *neen* te lezen staat. Toen is er 'n nieuwe enquête op touw gezet, tenminste dat beweert hier onze engel, en die heeft niets opgeleverd wat kan wijzen op een gebrekkige toestemming. Heb jij iets gemerkt van die nieuwe enquête?'

'Geen blonde bliksem.'

Dacka windt zich op. 'Kijk, dat is nou toch werkelijk 'n beetje te barbaars. Dat kan niemand goedpraten! Je wordt overal buiten gelaten, jarenlang hoor je geen flauw gerucht en dan opeens komt een zekere signor Michel-Angelo je vertellen, dat je vlieger niet opgaat. Een vreemde snoeshaan, waarvan je nooit gehoord hebt en die je naam niet eens behoorlijk kan uitspreken maar die waarschijnlijk wel je goeie Hollandse guldens heeft geïncasseerd, schrijft na zoveel jaar, dat je niet verder komt met alles wat er door totaal onbekenden achter je rug op papier is gezet. En dat moet je dan maar voetstoots aannemen, want je wist niet eens, dat er iets van die aard op papier was gezet... Wat 'n rechtspraak! Laten we uitscheiden, want mijn juridisch gevoel gaat ervan braken... En nu wil ik me een ogenblik helemaal losmaken van de hekel die ik heb aan de boerenverwaandheid van de heren. En ofschoon ze het niet gemakkelijk maken, wil ik zelfs aannemen, dat de inhoud van die procedure correct is, dus dat jij in alle opzichten vierkant ongelijk hebt en dat er niets anders kan volgen dan een afwijzend vonnis... Maar de manier, waarop ze aan dat vonnis komen, is eenvoudig beestachtig, mens-ont-érend! Zo moeten ze de meest goedgelovige ziel wel overtuigen, dat hij op de brutaalste manier bedrogen wordt, of ze moeten eenmaal op het standpunt staan, dat ze met louter imbecielen te maken hebben en dan is het natuurlijk juist... En het toppunt is wel, dat deze engelachtige schoorsteenveger uit Rome zich bereid verklaart om nog enkele lires aan je te verdienen, maar dan moet je eerst het bewijs leveren van de gebrekkige huwelijkstoestemming van madame Vlimmen-Tiebosch... Jij nota-bene, jij die zorgvuldig buiten alles wordt gehouden, jij moet zorgen voor bewijzen! Ga je gang... Angelo zit met engelengeduld op je te wachten. Je hoefde immers maar te kikken en alle monseigneurs en seminarie-professoren en zwarte paters en wollen dekens

vlogen voor je in 't geweer... Je kunt nu van meet af aan beginnen en als ze weer hetzelfde vlotte tempo inschakelen, halen ze met gemak je begrafenis.'

'Ze kunnen bårsten!' Vlimmen steekt de brieven weer even ruw in zijn zak. 'Is er nog nieuws in de Van Bommel-chantage? Dat lijkt me wel zo belangrijk.' Dacka koelt snel af. Hij heeft zich kwaad gemaakt, zich uitgeput in sarcasmen, maar steeds met het vage gevoel, dat Vlimmen maar met een half oor luisterde, alsof het slechte nieuws hem niet zo deerde. Natuurlijk! De brief komt op een zeer geschikt ogenblik. Zinkt in het niet bij de andere beroerdigheid...

'De dagvaarding is uit. Als je wilt kun je ze op het kantoor van de deurwaarder afhalen, dan ben je zeker, dat de meid ze niet in handen krijgt... Heb je al 'n advocaat?'

'Nee... Wie zou je me aanraden?'

'Neem in godsnaam geen groot kanon uit 'n grote stad, want —'

'Maar toch zeker ook geen licht uit Dombergen?!'

'Dank u, dokter! Je hebt trouwens helemaal geen licht nodig... Wacht 'ns even! Als je de ouwe heer Stein 'ns nam?'

'Lééft die nog? Doet hij nog praktijk? Hij staat hier in de stad voor half kinds te boek!'

't Is dan ook 'n kinderzaak... Maar laat je niets wijsmaken. Stein heeft z'n vijf zinnen bliksems goed bij elkaar en hij is verschrikkelijk secuur. Hij wordt door de rechtbank met consideratie behandeld en hij kan zich het een en ander veroorloven, dat verzeker ik je. De president is in zijn ogen maar 'n broekje... Bij getuigenverhoren durft hij zulke vuile vragen te stellen, dat de hele vierschaar zit te blozen. Maar ze kikken niet, want hij weet precies wat hij wil en hij kan lelijk van zich afbijten. Als ik half zo brutaal was als hij, lieten ze me door de veldwachter in 'n dwangbuis steken.'

'Maar mag Stein dit proces voeren? Hij is toch van de voogdijraad en heeft de hele zaak tegen mij op touw gezet?'

'Doet niets; hij is advocaat en niemand kan hem beletten voor jou te procederen. Vanaf de invoering van de wet, heeft hij in dit soort zaakjes gezeten en niemand kan hem er iets nieuws van vertellen.'

'Nou, dat lijkt me dan nog niet zo gek. Stein is trouwens ook al op de hoogte van dit vuiltje.'

'Alleen moet ik je even waarschuwen, dat hij niet zachtmoedig van inborst is. Hij houdt er volstrekt geen lieve maniertjes op na, maar onder zijn ruwe bolster, enzovoort... Dat is ook wel de reden waarom hij haast geen praktijk heeft. In Dombergen moet je kunnen huichelen en de grootste idioten naar de mond praten... Laat je dus niet kwaad maken want hij is tegenover iedereen precies eender. Ik voor mij vind het om te sterven van pret, als hij lelijk gaat doen... En vergeet niet, dat hij dikke vrienden is met Van der Kalck!'

'Daar zeg je zo iets,' knikt Vlimmen en staat op om te gaan.

'Nog iets; zodra je een raadsman hebt, laten we dan eens en voor al afspreken, dat wij niet meer over de zaak praten, anders krijg ik onvermijdelijk de grootste ruzie met jouw advocaat.'

Vlimmen is zo in beslag genomen door de 'Van Bommel-chantage', zoals hij de zaak tegenwoordig noemt, dat hij zich niet volkomen rekenschap geeft van het slechte nieuws uit Rome. Aan de koffiemaaltijd spreekt hij uitsluitend over Mr. Stein en de komende dagvaarding. Eerst als het geforceerde optimisme van Truus hem begint te ergeren, komt hij ermee voor de dag, doch voornamelijk om het haar eens flink lastig te maken en nog eens de nadruk te leggen op zijn verdrukte onschuld.

'Ik kan nou zoetjesaan de hele rotzooi er wel bij neergooien,' pruilt hij en gaat meteen naar de apotheek om tenminste het laatste woord te hebben. Bij de deur ziet hij nog gauw, dat ze nu toch een beetje verslagen voor zich uit zit te staren, en is bijna over zichzelf tevreden.

De dag telt zich af in ergernissen. Hij komt bij Jantje de Bie op de Muggenberg, waar hij voor twee dagen een koe heeft verlost met embryotomie, en kleedt zich uit in de woonkamer. De boerin laat hem zwijgend begaan en eerst als hij naar de stal loopt, vraagt ze geschrokken: 'Mar meneer, ge komt toch zeker nie veur de koei?!

'Waarvoor dacht je dan?'

'Mar die is allang dooëd!'

'Maar mens-lieve, waarom laat je me dan helemaal uitkleden?'

'Jao, ik begreep ok al nie wat ge van zins waart!'

In de stal ziet hij met één oogopslag, dat de koe gestorven is aan bloedvergiftiging... Dat zijn zoveel uren zwoegen geweest zonder resultaat... Op andere dagen zal hij bedenken, wat een wonder het eigenlijk is, dat niet alle dieren sterven aan sepsis, wanneer zij in een vuile stal zo'n bloedige operatie hebben ondergaan. En ook, dat hij met deze gevallen over het geheel genomen onbegrijpelijk veel geluk heeft... Maar vandaag moet nu eenmaal alles verkeerd lopen en alleen daarom is de koe van Jantje de Bie kapot gegaan aan sepsis, terwijl die stomme boerin kalm aanziet, dat hij zich uitkleedt tot op zijn bril toe... Straks, als hij weg is, lacht de hele boerenfamilie zich krampen...

Nu volgen nog enkele slepende patiënten, waaronder een taai geval van kreupelheid en hij kan er met de beste wil geen verbetering aan bespeuren. Dus zal hij het vandaag maar voor gezien houden, slaat een paar bezoeken over en gaat naar huis om voor het eten nog gauw wat medicijnen klaar te maken en een preparaatje van iets dat wel eens jonge-hondenschurft zou kunnen zijn.

Hij is nauwelijks begonnen, als de telefoon gaat... Zou je nou niet flauwvallen?! – Het is voor Jens, en die woont op de Muggenberg, waar hij zojuist nog geweest is voor de dode koe van Jantje de Bie. Op geen honderd meter afstand is hij er voorbijgereden!... Of meneer-dokter zo gauw

mogelijk wil komen, want de koei is heel slecht en morgen kan ze best kapot zijn...

Als hij vraagt, wat het beest mankeert, krijgt hij het eeuwigeestige antwoord: 'Jao, as we dà wiste, hadde we ginne veearts nodig!'

Met moeite verbijt hij zijn wrevel: 'Wat is er dan te zien aan die koei? Is ze dik opgelopen, moet ze kalven, hoest ze? Kan het kopziekte zijn of kalfziekte; is ze gewond, spelt ze? Man, je snapt toch wel, dat ik m'n héle apotheek niet kan meesjouwen! Weet je er dan hélemaal niets van?' 'Neeje, ik weet er niks van. Jens hee zelf 't rimmetiek in z'ne knie en ik ben maar de-n-buurman. Ik weet alleen dat de koei heel slecht lee.'

Voor de duizendste maal begint hij te kankeren tegen Truus: Pas langs Jens geweest, nu weer terug langs diezelfde onmogelijke rotweg. Onnodige tijd- en geldverknoeierij. Dat die kerels ook vóór de middag komen met hun boodschappen!... Zij spreekt hem natuurlijk weer tegen; wat dacht je dan? De boeren komen tenslotte niet voor hun plezier, weet ze heel geniaal op te merken. En die koe kan toch wel plotseling erg ziek geworden zijn?...

Woedend over zoveel 'onverstand', duikt hij in zijn wagen en denkt wraakzuchtig: Jij zult tenminste ook lekker zitten wachten met je eten... Bij Jens gekomen, is hij zover bedaard, dat Truus wel eens gelijk zou kunnen hebben... De boeren van deze kant zitten er over 't algemeen hard voor en Jens met zijn stijve knieën en acht kleine kinderen is wel 'n eerste sukkel. Hij hoopt nu maar, dat hij nog op tijd komt...

Als hij de staldeur wil opendoen, hoort hij reeds het bekende benauwde gekreun, luistert nog even en weet het al. Daar staat er weer eentje met long-oedeem, en niet zo'n klein beetje...

Met één blik op de stakkerd is hij overtuigd... De koe poogt met haar laatste krachten nog wat lucht te verwerken. Maar de longen zijn overmatig doortrokken van vocht en nemen haast niets meer op, zodat ze als bezeten moet ademen om niet te stikken. Iedere ademhaling doet pijn en ze kreunt luid bij elke expiratie... Akelig, zo'n langzame verstikkingsdood; verzuipen is er een pretje bij...

Om iets te zeggen vraagt hij, hoe lang ze dat al heeft... Totaal overbodig, want hij ziet zo wel, dat het een oud geval is. Het dier is sterk vermagerd; de uier hangt er als een slap zakje onder... Ze blijkt in veertien dagen bijna niet meer gegeten te hebben en al een week zo te hijgen. Pols 140, temperatuur 40.6, weerstandsvermogen volledig uitgeteerd. Hem rest nog een briefje te schrijven voor het veefonds, dat de koe van Nelis Jens ongeneeslijk is en onmiddellijk moet worden opgeruimd... En geen minuut langer wachten, dan nodig is, want ze zullen wel begrijpen, dat het vlees niet beter wordt van zo'n langzame verstikking...

Tijdens de terugrit windt hij zich op tot een machteloze verbittering... Een beste koe, die voor veertien dagen nog vijftientig liter melk gaf! Een kostwinner voor die stumpers en ze laten het beest kapot gaan zon-

der een poot uit te steken. Dat zijn onze Nederlandse volksgenoten — hij gelooft niet, dat de inlanders in de kampong stommer kunnen zijn. Dat zwoegt van licht tot donker en iedere cent is een bedrag. Dat woont tien man sterk, groot en klein, in een krot met plavuizen op de vloer. De normale Dombergse arbeiderswoning is er een paleis bij, en Nelis Jens begrijpt maar niet hoe hij aan die rimmietiek komt... Zolang de kinderen klein zijn, heerst er een armoe en een vervuiling, waartegen de meest ongeschoolde arbeider dadelijk zou gaan staken, desnoods hongerstakingen... Sukkelaars, die steeds weer sukkelaars voortbrengen! Eerst bij het dertiende kind zal de vrouw in het kraambed sterven, maar het kind zal blijven leven... En de koe, die voor hen een vermogen betekende, laten ze rotten, terwijl hij haar met een paar bezoeken had kunnen redden... Verdomme, wat een staat, die zulke stumpers laat doorploeteren, zonder hen op te voeren. Stom houden! Láát ze vervuilen, als ze maar goed stemvee blijven voor de alleenzaligmakende staatspartij... Op zaterdagavond zal vrouw Jens met de Franse slag het woonhok een beetje bijvegen, zal de acht kinderen afboenen in een teil water — allemaal op een rijtje met hetzelfde water — zal hun de zondagse kleertjes aantrekken, de meiskens pijpkrulletjes inzetten, en hen zo, gekleed en opgemaakt, in de bedsteden stoppen. Dan, na middernacht, valt ze zelf finaal afgejakkerd in de vodden na een hele week gesloofd te hebben voor een zieke man, de vier koeien, de zoveel kippen en varkens en de acht kinderen, waarvan de kleinste zowat drie weken zal zijn. Om vijf uur staat ze weer op, haalt de kinderen, die al naar de kerk moeten, zo goed als gereed uit bed. Enkele kommen koffie — wassen hoeft niet meer — en, daar gaat ze, drie kwartier ver, langs een donkere landweg, door modder en sneeuw, met vier kleumende, armtierige kinderen naar de vroegmis, omdat ze ook op de dag des Heren geen uur te verliezen heeft... En dan leven we in een der beschaafde en rijkste landen van West-Europa in den jare...

'In den jare 1900 en dertig' staat er op de dagvaarding, die thuis voor hem gereed ligt. Truus heeft het stuk aangenomen. 't Was die deurwaarder uit de Nieuwstraat en hij scheen het nodig te vinden om verschrikkelijk sympathiek te zijn. Had tot het laatst gewacht, want Meester Dacka had gezegd, dat de dokter het exploit misschien zelf zou komen halen. Maar nu hij mevrouw thuis trof, zou het zo ook wel goed zijn. 't Moest vandaag nog gebeuren, anders was er iets verlopen...

'Ik zal eerst 'ns proberen rustig te eten!' snauwt hij en slingert de papieren door de hele lengte van de kamer op de schrijftafel. Truus haast zich naar de keuken, maar zij is nauwelijks de deur uit, of hij neemt het stuk weer op, brengt het echter niet verder dan: *mijn exploit doende, sprekende met en afschrift dezes latende aan Gertrude Vlimmen, weduwe Dautzenberg, zijne huisgenote...* Dan walgt het taaltje hem zo afdoende, dat hij ook nooit meer een poging heeft gedaan om de rest te ontcijferen... Na het eten de krant en — ook dát nog!

Daar moet hij even bij gaan zitten, want dat is toch wel het toppunt!... Voorlaatste winter wordt hij — op eerste kerstdag nota-bene — getelefoneerd om dadelijk te komen bij een zieke hond in Diestel. Keurige middenstandswoning en aan de deur begint al het gehuil van de vette dame. Zo te zien en te horen zijn het gepensioneerde Amsterdammers. Snikken en snotteren en 'O dokter, red hem toch, red hem toch!' In de voorkamer ligt een oude bastaard Duitse-staander volslagen apathisch op een kussen, kwijl uit de bek... Hij constateert de ergste mate buikwaterzucht en slechte hartfunctie. Ongeneeslijk stervend... Nieuwe jammerklachten: 'Ik durf 't niet tege me mèn te sigge, boe-hoe-bèèè!!' Het blijkt, dat de 'men' ziek op bed ligt en zich zal doodschrikken, als hij het onheil verneemt... Hij bezoekt de zieke en bereidt hem zachtjes voor. De man tracht zich goed te houden, huilt in ieder geval veel zachter dan mevrouw en smeekt hem het arme dier uit zijn lijden te helpen. Strychnine. Volgend probleem: waar te blijven met het stoffelijk overschot van de lieveling?... Och, als dokter zo vriendelijk wil zijn achter in de tuin een gat te graven; de 'men' is te zwak en zijzelf 'heb 't aan 't hart'. De dokter is zo vriendelijk, graaft in de hardgevroren grond, zwoegt en zweet in zijn zondagse plunje, sleept de dikke hond naar achter en stopt hem netjes onder de aarde. De familie is bewogen, smelt weg in slijmerige dankbaarheid; de zieke verlangt hem nog te zien om persoonlijk te danken. 'Dokter' verlaat de woning in verheven kerststemming, overtuigd, dat hij voor beste mensen een goed werk heeft volbracht... In zulke tragische ogenblikken wordt er natuurlijk niet eens gedacht aan vereffening van honorarium, dat komt later wel... Rekening: geen resultaat. Postkwitantie: verhuisd naar Amsterdam. Eerst met de nodige kosten het adres in Amsterdam opgevraagd: kwitantie geweigerd. Brief: geen geluid. Nog een kwitantie — niets, hoor! En vanavond is de laatste kwitantie teruggekomen van de post: geweigerd!... Wat nu? Een brief schrijven met zulke hondse beleddigingen, dat ze misschien uit kwaadheid betalen? Ach wat! Die snotterende, huichelende Emsterdemmers lachen je uit! 'Dokter' kan fluiten naar zijn vier gulden en de lieveling, dat trouwe dier, 'dat we dertien jaor as 'n kind in huis hibbe gehad' ligt eenzaam in 't tuintje van de middenstandswoning in Diestel, begraven op kosten van de arme... veearts. En nu zal het toch zeker voor vandaag wel genoeg zijn, dunkt hem... Hij vouwt de krant open en het eers e, waar zijn oog op valt, zijn de oosterse gelaatstrekken van De Man van Deventer,* die zelfs in gewone omstandigheden al op zijn zenuwen werken, en daarom slaat hij het blad weer nijdig dicht.

Tegen tien uur is hij toch aardig op weg al zijn verdriet te vergeten in een spannend vervolgverhaal van de Strand Magazine, dat hij bijhoudt,

* Een leurder in ellegoed, die omstreeks deze jaren in de grote bladen reclame maakte met zijn eigen portret.

omdat het over Bulldog Drummond gaat, want overigens heeft hij erg het land aan sensaties van iedere maand een lepel. Dan wordt er getelefoneerd en hij luistert gespannen naar de antwoorden van Truus.

'Ja maar wat mankéért die koe?' hoort hij haar voor de tweede maal aandringen... O, wéér hetzelfde liedje?... Zij legt de telefoon neer: "t Is voor Keeske Wouters. Luister zelf maar, er is geen touw aan vast te knopen.' Keeske Wouters is geen kleinigheid en daarom komt hij nogal vlot omhoog uit zijn luie leeshouding... Een van zijn grootste klanten en een uitgeslagen rakker. Dertig tot veertig koeien, die zelfs elektrisch gemolken worden. 'n Witte raaf onder al zijn keuterboertjes, heeft zelfs een beetje lak aan de pastoor en de rest van de N.C.B. Dat wil zeggen: onder vier ogen, want Keeske is niet op zijn kop gevallen, anders had hij het nooit zover gebracht...

Hallo!... Het is een vrouwenstem en hij spreekt met de kruidenierswinkel op de hoek van de Lange Dreef en de Zandstraat in Meelst... Nee, Wouters is daar niet, maar ze heeft een boodschap van hem gehad of de n-dokter dadelijk zou willen komen en niet te lang wachten... Nee, verder is er niks gezegd... Ja, 't is voor 'n koei, niet voor 'n peerd.

Hij laadt alles in wat hij nodig zou kunnen hebben tot zelfs de maagpomp en de Thygesen-zaag, en zijn wagen maakt een lawaai als een ijzerwinkel op wielen. Het is twaalf kilometer naar de grote boerenstee van Wouters en ver van de harde weg.

Als hij er aankomt, zinkt hem het hart in de schoenen, want reeds op een afstand merkt hij duidelijk, dat de hele familie naar bed is. Hij zet de wagen zo, dat het helle licht door het venster schijnt. Op zijn kloppen en het oorverdovend geblaf van een kettinghond komt Keeske zelf in zijn onderbroek opendoen en is stijf verbaasd.

'Mar meneer Vlimmus, ben-de daar *nou* al!?'... Hij had willen vragen of de dokter morgen of overmorgen eens aan wou komen, want hij had pas een heel duur koei gekocht en hij vertrouwde ze niet al te best... Ja, hij had erbij gezegd om niet te lang te wachten, want ge weet wel: in koopkwesties moet ge binnen de zes weken reclameren. Maar morgen of overmorgen was tijds genoeg geweest. En de koei is in de wei, hiervandaan zowat een kwartierke lopen... Ze hadden 'n jongske naar de winkel gestuurd...

Vlimmen is het nu zo beu, dat hij niet eens meer behoorlijk kan vloeken. Hij doet het wel, doch zachtjes en zonder toewijding. Keeske krabt eens achter zijn oor... Ja, ge weet er alles van. Verkeerd verstaan! Ge kunt aan die brakken ook niks overlaten. Hij zal den-dieje morgen 'ns onder handen nemen...

Thuis is alles donker.

Hij laadt de wagen weer uit en als hij in de apotheek komt om zijn fijne-
re gerei in het instrumentarium te leggen, overvalt hem een vlaag van levensmoeheid. Tot nu toe heeft hij op de achtergrond van al zijn ergernis-

sen nog een beetje zoet medelijden met zichzelf gevoeld. Nu verandert het in walging, in zelfverachting. En eerst nu dringt het kwade nieuws uit Rome in zijn volle omvang tot hem door... Tien lange jaren hebben ze gegoocheld met zijn meest primaire levensbelangen en hem op een hondse manier voor de gek gehouden. Want als zijn idiote huwelijk niet ontbonden kan worden, welk ander huwelijk dan wel? Was hij maar rijk zoals Burgers! Die vier- of vijfduizend gulden van een obscuur veearts zonder één relatie zijn gewoon belachelijk... De ellendigste slaven uit de geschiedenis hadden nog recht op een vrouw en als hun dat betwist werd, gingen zij vechten; vielen er doden. Hem wordt het op de geniepigste manier onmogelijk gemaakt, al tien jaar lang, de mooiste jaren van zijn leven, en als resultaat krijgt hij de cynische raad zich voortaan koest te houden. Is hij een pater?... En enkele kilometers hier vandaan, aan de overkant van de grote rivieren, zou hij zich geen vijf minuten hoeven te bedenken. Dacka zegt, dat daar zelfs dominees zijn gescheiden en hertrouwd en hun beroep blijven uitoefenen, alsof er niets gepasseerd was. En dan is het zeer de vraag, of die zaligmakers even doorslaande redenen hebben als hij...

Bah, wat 'n ongeluk is hij toch! Het schijnt ergens van tevoren uitgemerkt te zijn, dat iedere poot, die hij verzet, scheef moet staan. Verzet hij helemaal geen poot, dan is het ook huilen, zoals in die vuile Van Bemel-chantage...

Wat heeft hij eigenlijk te verliezen? Een leven als een karhond in een oerlelijk stadje, dat overloopt van vijandige bekrompenheid. In het verschiet: een stinkerige, ouwe vrijgezel, het type, waarvan hij heel zijn leven heeft gegruwd... Die lui krijgen op de duur allemaal een pastoorsluchtje over zich en dat is geen wonder. Onproper en ongezond... Nu zijn hem dus alle verwachtingen ontnomen en kan hij verder zeulen zonder enig levensdoel. Dát is het: hij heeft geen doel. En zal hij doelloos blijven voortgaan met iedere dag de slagen af te wachten, zonder zelfs te kunnen raden, waar ze vandaan komen?...

Hij staart naar de G van VERGIFT, die veel op een C lijkt... In dat kistje ligt het einde van al zijn verdriet in verschillende vormen en kwaliteiten gesorteerd. Strychnine werkt prachtig...

In zijn vestzakje voelt hij het sleuteltje, het enige dat er bestaat, en daarom is het vergiftkastje de enige bergplaats van heel het huis, waarin hij iets kan bewaren, zonder dat Truus er haar neus insteekt... Niet veel overigens: Het kiekje en de twee 'hele' brieven van Elsje Verschuren, de kostschoolvriendin van Truus... Verdomd aardig kind... En verliefd! Maar met twee brieven was het al afgelopen; de derde heeft hij woedend kapot gescheurd. Haar ouwelui sprongen er bijtijds tussen. Brave katholieken, moeten het hebben van een rooms baantje, en ongetwijfeld goed ingelicht door de eerwaarde heren: Als meneer Verschuren nu in hemelsnaam maar niet geloofde dat er iets van die kerkelijke

scheiding terecht zou komen! Daar kon hij toch zijn dochter niet aan wagen!...

Jeder Schmerz geht vorüber... Maar in die tijd was hij er toch niet weinig kapot van. Dat was nog in 't begin van het bitter lijden en toen was hij nog idioot genoeg om te geloven, dat hij met zo'n door-en-door eerlijke zaak als de zijne binnen een jaartje wel weer vrij man zou zijn. Nu heeft Elsje al twee kinderen en wát ze gelijk heeft gehad!...

Dan staat er nog een doosje met gummi-artikelen voor zijn reisjes naar Antwerpen. Dit is alles wat hij te verbergen heeft; de trieste symbolen van zijn mislukte leventje liggen hier veilig opgeborgen bij het vergift. Wat let hem eigenlijk? Een paar krampen en... de meest volkomen rust... Naast het kastje is een porseleinen wasbekken in de betimmering gebouwd en een kleine, glanzend witte Junkersgeiser... Die stamt van zijn laatste verjaardag, en wat heeft hij zelfs dáármee niet een figuur geslagen. Hij wist niet dat hij jarig was, zag toevallig 's morgens in de tuin de loodgieter met het ding bezig. Truus zag eruit, alsof ze betrapt was. 'Voor de keuken,' zei ze een beetje schuw en toen is hij een keet gaan schoppen van jewelste over gasverknoeierij, en 'je denkt zeker, dat het niet opkan', en honderd uit. Toen hij 's middags thuiskwam, was de geiser kant en klaar gemonteerd in de apotheek bij wijze van verjaardagsgeschenk... Verduveld handig ding; zou het niet meer kunnen missen. Wát missen?! Z'n hele rotleven kan hij missen en dat zullen ze gauw genoeg gewaarworden... Morgen met de dagvaarding naar die ouwe kerel, die Stein? O nee, liever eerst begraven... Wat een strop voor dat tuig uit Hulshout! Zeker ook een brave katholiek, die Van Bommel... Zal hij een briefje achterlaten, dat hij verbrand wil worden? Anders verdienen de zeeerwaarde heren er nog dik geld aan... Och, wat kan het eigenlijk schelen? Toch zou het lollig zijn om er een paar mee te nemen naar de zogenaamde eeuwige verdoemenis! Allereerst Kees van Bommel en dan die krengenslager van vanmorgen, de proleet Van Heusden. En 'heerbroer' niet te vergeten! Fijn zou dat zijn, en dan zorgen, dat ze je niet levend vangen...

Hij steunt de handen op de rand van het lavabo en kijkt in het spiegelkje wat voor gezicht iemand behoort te trekken, kort voor zijn dood... Wat 'n sm—! Net hersens om er voortdurend mee tegen de lamp te lopen. En zijn keel begint zo gezellig te ontsteken. Vergeten te gorgelen...

Toch trekt hij zijn mond ver open en zegt: 'Aaah!', maar er is niets te zien; het licht valt er niet in... Als je met zo'n kop geboren bent, doe je niet beter dan — jezus, wat 'n dikke vetworm, daar op zijn neusvleugel!! Dat is 'n overjaarse... En aan de andere kant drie, vier! Bij zijn mondhoeken — hij staat waarachtig vol!... Lang niet naar omgekeken...

Wat zal dat morgen een heibel zijn, als ze hem hier vinden... Dan heeft Dombergen gelukkig weer 'ns wat te kletsen... Dop... Nou, Dop — uh. Zou Dop —?

Een kwartier later is Dr. Vlimmen nog druk bezig de vetworpjes uit zijn huid te drukken. Dat vindt hij altijd zo 'mals'.

HOOFDSTUK 33

Als Vlimmen uit zijn wagen stapt voor het huis van Mr. Stein, heeft hij hartkloppingen en ziet een beetje wit om zijn neus. Op het ogenblik, dat hij het hek opendoet en het schrille gepiep over zijn rauwe zenuwen raspt, overvalt hem een wurgende weerzin, en alleen het vermoeden, dat hij al vanuit het huis gezien kan zijn, weerhoudt hem rechtsomkeert te maken en de vlucht te nemen.

Aarzelend en bijna stapvoets is hij hierheen gereden. Hij heeft niet ontbeten en dat is maar goed, want onderweg heeft hij van louter narigheid enkele braakkrampen moeten onderdrukken.

Terwijl hij over het gewezen grindpad loopt, tast hij voor de zoveelste keer naar de dagvaarding en het adreskaartje, die bij elkaar in de zak van zijn overjas zitten. Probeert, of hij het kaartje snel genoeg kan vastgrabbelen... Wat een bakbeest van een huis! Vanaf de straat heb je daar geen idee van; 't is helemaal dichtgegroeid. 'n Soort mausoleum, zou je zeggen, met de lijkluicht erbij, en moet hij *hier* terecht om geholpen te worden? En dan schijnt hij hier voor zijn geld nog honds behandeld te worden op de koop toe... Hij neemt zich voor om dadelijk de benen te nemen op het eerste woord, dat hem niet bevalt...

Er zijn twee roestige email-plaatjes: Kantoorbel en Huisbel. Even later staat hij tegenover een stokoude klerk, die er zeer dor uitziet en schuin over zijn bril kijkt met een uitdrukking of er een sterfgeval in huis is.

'Ja, de advocaat is thuis, meneer, maar — uh... Is het misschien voor de voogdijraad?' fluistert de dorre angstig... Voor de voogdijraad zijn er vaste uren, zoals aangegeven op de kartonnen kaart voor het eerste raam links en hij weet precies wat er gebeurt, als hij iemand buiten deze uren binnenlaat.

'Nee, 't is voor 'n procedure.' De klerk staat verslagen op het kaartje te turen. Het moet schijnbaar even tot hem doordringen. 'Ik kom als cliënt!' zegt Vlimmen een beetje erg duidelijk en de oude man schrikt er van op. 'Wilt u maar binnenkomen, alstublieft, meneer?' hijgt hij tegen zijn eigen linkerschouder.

In de gang is het halfdonker. Aan het einde ervan straalt wat groenig licht door een glazen deur, waarin een randje gekleurde ruitjes: rode en blauwe met een witte ster erin. Prachtig marmer, maar een versleten en verschoten rode looper.

De klerk loopt geruisloos voor de cliënt uit, kijkt met een bezorgd gezicht op het kaartje om zich nog eens te overtuigen en heel zijn houding spreekt van een raadsel, dat zijn verstand te boven gaat.

Zij komen in een groot kantoorvertrek. In het midden staat een dubbele vierpersoons lessenaar met aan weerszijden twee hoge krukken. In de hoek bij een raam een tafeltje en daarop het oudste soort schrijfmachine, dat Vlimmen zich kan herinneren; de toetsen staan in een boog. Tegen een der wanden een zestal glimmende, mahoniehouten stoelen met roodpluchen zitting en ronde ruggen. Dit is de afdeling wachtkamer en Vlimmen wordt verzocht te gaan zitten. Hij doet het onder geveeklaag van springveren.

De klerk opent een deur, slaat hard op de volgende, die gewatteerd is, en luistert met het oor bij de spleet. Hij schijnt iets te horen en gaat binnen. Terstond stijgt het geluid op van een harde hoestbui, dat weer even schielijk ophoudt als de klerk de deur achter zich sluit.

Wel afdoende zo'n deur, vindt Vlimmen en dan kan hij zijn ogen niet meer loskrijgen van de vierpersoons lessenaar. Eiken geschilderd, maar aan de randen is de verf weggesleten. Op de vier hoeken, onder het blad, is een koperen haakje geschroefd, doch slechts aan één ervan hangt een inktlap. En bij de vier krukken is er maar één, waarvan het leren zitvlak glimt... Er moeten vroeger toch minstens vier klerken geweest zijn, berekent hij... Natuurlijk! Bij die lui gaat alles in zoveel-voud en alle eindeloze stukken werden drie of vier maal met de penhouder overgeschreven. 'Afschrift dezes' staat er op zijn dagvaarding... En toen kwam de schrijfmachine met zijn vier of vijf doorslagen. Weg klerken! Maar 't was niet alléén de schrijfmachine. Als je nooit een verlopen boeltje hebt gezien, kun je hier terecht. En vanzelf ook een kopieerpers!... Akelig om aan te zien; in 'n tijd van stalen meubelen en adresseermachines word je d'r koud van. De vader van deze Stein moet hier in het grijs verleden een notariskantoor hebben gehad, zegt men... Wat 'n meubel, die lessenaar! Toch kan hij zich goed voorstellen, hoe de mensen in een vorige eeuw op straat bleven staan, toen het monster met veel drukte werd afgeleverd door de timmerman. De hele familie en alle klerken hebben er omheen gestaan om het gevaarte van alle kanten te bekijken. Ze stonden er paf van en hebben elkaar gewezen op de koperen haakjes voor de inktlappen. Dát was praktisch! Op verzoek van de trotse timmerman zijn de klerken gaan aanzitten, in schrijfhouding, en hebben hun patroon verzekerd, dat het heel lekker schreef aan deze lessenaar, staande even makkelijk als zittend. Dat het een schoon stuk was, dat ze nu gesteld waren en dat het kantoor er *veul* op vooruitgegaan was... Zou de dorre dat nog hebben meegemaakt? Misschien als jongste bediende, twaalf jaar en recht van de lagere school, zoals dat vroeger ging. Toen moesten ze alleen een fraaie hand schrijven en volgens de schoolmeester, die geraadpleegd werd, 'nog niet zo stom' zijn. Tegenwoordig moeten ze voor zo'n baantje al gauw eindexamen H.B.S. hebben en dan krijgen ze precies hetzelfde werk als de jongste bediende van het jaar 1850, alleen nog een beetje stommer, want ze hoeven maar op de machine te kloppen en de fraaie

hand is van geen belang meer... Zou deze schrijver zijn gouden feest al gevierd hebben? Vijftig plus twaalf — o jee, makkelijk!... Op rijpere leeftijd heeft hij nog leren typen; dat zal omstreeks 1905 zijn geweest. Hij heet waarschijnlijk Van der Linden — 'n echte klerkennaam — en zou hij hem straks kunnen vragen, of hij er al was, toen die lessenaar — goeie grut, wat zit hij te dazen!...

Maar hij heeft niets beters te doen en hij kan eenvoudig zijn gedachten niet bepalen bij het afschuwelijke onderhoud, dat aanstonds volgt. Wat hij bij wijze van inleiding zal zeggen, heeft hij zich wel tien keer voorgeprevelde... Daarbinnen wordt natuurlijk lang en breed uitgemaakt wie hij is en waarvoor hij komt, maar je hoort geen flauw gerucht. Vlimmen? Uit de Beukenlaan? Dat zal dan die veearts zijn van die voogdijraadzaak. Als cliënt, zei-t-ie? Ja, dat zal voor die kinderzaak zijn... Zeker de dagvaarding al gehad...

De klerk houdt de deur open. 'Wilt u maar binnenkomen, dokter?' fluistert hij, nu tot zijn rechterschouder. Vlimmen staat op... Zou die man wel eens recht voor zich uit praten?... Misschien heet hij Scheefhals...

Hij ziet haast niets. Er is een raam langs de straatkant en haaks erop staat een groene schrijftafel, waarop juist genoeg licht valt om iets te kunnen lezen. In de schemer naast het raam een wit hoofd. En een krakende stem:

'Meneer Vlimmen!' Een stakerige arm zwaait uit naar een stoel aan de andere kant. 'Neemt u plaats!'

'Dag meneer Stein. Dank u.' Hij legt zijn hoed op de grond en trekt meteen de dagvaarding uit zijn zak. 'Ik kom even —' Hij hapt naar adem.

Als hij zich opricht, duizelt hij even en voelt het kille zweet op zijn voorhoofd... 'n Beetje verhoging van die ontstoken keel; staat vol witte stippen, zag hij vanmorgen. Niet op tijd gegorgeld. Anders kan hij het daarmee altijd aardig de kop indrukken. Als die ouwe heer het van hem overkrijgt, is hij misschien al dood, voordat hij aan de procedure kan beginnen...

Intussen heeft Stein hem reeds het stuk uit de hand getrokken, kijkt het even in, slaat het eerste blad om. 'En wàt is er van uw dienst?'

Vlimmen vindt, dat hij nog nooit van zijn leven zo'n irriterende rotstem heeft gehoord. 'Ik kom vragen of u in deze zaak voor mij als advocaat wilt —' Verdomme, nou valt het woord hem niet meer in. Fungeren? Nee: optreden!

Maar Stein is hem voor: 'En waarom komt u daarmee bij *mij*?!' Het is eenvoudig een snauw en ten overvloede trekt hij er nog een zeer achterdochtig gezicht bij.

'Meester Dacka heeft me u aangeraden. Hij is 'n speciale vriend van me, maar hij —' Hij voelt dat hij aan 't blunderen is en al aardig op weg om te gaan zeggen: Nu ik Dacka niet kan krijgen, kom ik maar bij jou...

Dan wordt hij boos. Wel, alle goden, moet hij zich nog verontschuldigen

gen omdat hij hier komt als betalend cliënt, terwijl dat tuig gratis op z'n wenken bediend wordt? Waarom voelt hij zich weer, alsof hij komt bedelen bij een of andere monseigneur? Gewoonte?...

'Sigaar?!' knalt Stein en slaat met zijn magere hand op de kist, dat het klinkt alsof er met ontvleesde knekels op het hout geslagen wordt.

Vlimmen schrikt ervan en is totaal de kluts kwijt. De woorden: 'Als u 't niet graag doet, ga ik wel naar 'n ander' zaten hem al in de keel. Nu schudt hij bescheiden het hoofd en zegt: 'Dank u wel, meneer Stein.' 'Ik rook ze zelf ook, hoor!' blaft de oude heer en kijkt hem dreigend aan. 'Nou graag dan,' zegt hij en voelt dan eerst, dat hij het hiermee nog veel gekker maakt.

Zij haasten zich beiden met de lucifers, doen er onhandig lang over, strijken dan precies op hetzelfde ogenblik aan en steken elkaar het vlammetje toe. Tweestemmig: 'O, nee, gaat uw gang!' 'Ben al voorzien, dank u!' Ernstig zuigen ze de sigaren aan.

'Ik ken die zaak al grotendeels, zoals u wel zult weten... Wat is uw verweer?'

Het klinkt weer even hatelijk en nu is Vlimmen aan het einde van zijn zenuwen. Hij wordt rood en begint te brullen: 'Verweer? Als het waar was zou ik heus wel het lef hebben om 't u te zeggen. Maar dat tuig *ligt*, godverdomme!!' Bons op de tafel... Zie-zo, dat is dat!! Nu springt die magere ijsbeer natuurlijk uit zijn vel: Eruit!! Hier vloekt men niet!...

Maar Stein kijkt hem een ogenblik verbaasd aan, staart dan met verre, peinzende ogen door hem heen... 'Dat verwondert me geen steek,' zegt hij na een poosje. 'Meester Van der Kalck dacht ook al, dat het zaakje een beetje loens was... Op de vergadering zat die jeugdige slet kennelijk te liegen... En niet eens handig te liegen... Als ik 'r tien minuten op die stoel had, viel ze door de mand, daar ben ik van overtuigd.' Hij spreekt voor zich heen, alsof hij hardop aan het denken is en Vlimmen niet eens bestaat.

Dan neemt hij een groot stuk papier en begint de kleinste bijzonderheden te noteren... Of er dan volstrekt niets bekend is van een vrijer?... Wat de motieven kunnen zijn van die lui... Het andere meisje, Jana van Berkel, zal ook even op het kantoor moeten komen. Het doopceel van Kees van Bommel wordt gelicht en nauwkeurig bekeken.

'Geef me nu maar 'ns alle details van dat geval met het kistje serum.'

Vlimmen is prettig verrast. 'Weet u dat al?'

'Ik herinner me de hele zaak zeer nauwkeurig,' zegt de oude Stein trots. 'En even goed zou ik u nog alle bijzonderheden kunnen vertellen van zaken uit de tijd dat u nog niet geboren was. Met m'n geheugen heb ik het in ieder geval getroffen... Maar ten overvloede zal ik even het dossier laten komen.' Hij belt en brult 'Binnen!' door alle kussendeuren heen. 'Scheffers, geef me even het dossier Alimentatie-Van Bommel!'

Scheffers verneemt Vlimmen. Past hem ook heel goed. Scheffers-Scheff-

hals... hij was er toch dicht bij... Nu krijgt hij opeens grote eerbied voor dit oude-mannenhuis... Dacka heeft het wel bij 't rechte eind gehad; met deze taaie grijsaard gaan ze niet lopen... En Scheffers zou hij straks – wel 'n beetje griezellig zo'n eerbiedwaardigheid een fooi te geven... Die twee oude knapen lijken op elkaar. Zou het waar zijn, dat mensen, die steeds jaar-in-jaar-uit samen zijn, op elkaar gaan lijken? Dat heeft hij ergens gelezen...

Eindelijk zegt Stein, dat het een gewonnen zaak is. Het meisje heeft zich voor de voogdijraad al vastgepraat en alle mogelijke getuigenbewijs op voorhand uitgesloten. Zodra ze voor de rechtbank verschijnt, zal hij haar eens even aan de tand voelen!... En hij snuift als een oude jachthond. Vlimmen wordt eigenhandig afgeleverd aan de voordeur, zodat het probleem van de fooi zich voorlopig niet stelt. Hij is nu zoveel opgemonterd, dat hij zijn aandacht kan bepalen bij zijn zere keel, en hij neemt een kloek besluit: vandaag gaat hij zich eens grondig vertroetelen. Lekker ziek zijn: aspirine, hete cognac en een detectiveverhaal. Spoedgevallen wil De Ruyter uit Blakkingen wel even waarnemen; zij doen het altijd voor elkaar. Een hele dag fijn liggen stinken, en 't is alleen jammer, dat de hagel niet tegen de ruiten slaat, maar misschien begint het nog wel hard te regenen...

Hij proeft reeds het heerlijke gevoel, waarmee hij zijn zware koortsbenen zal uitstrekken tussen de lakens, en oefent zich even in het zieke gezicht, dat Truus zal moeten overtuigen... Vooral niet vergeten een handjevol sigaren mee te smokkelen naar de slaapkamer. En eerst even langs de Dombergse Boekhandel voor een boek met veel gesidder.

Vandaag is hij ziek en honderd boeren zijn niet sterk genoeg om hem uit zijn bed te halen.

En dan komt de zonnige ochtend, waarop hij met een gevoel van vreesachtige jool ontwaakt in een nieuwe wereld, die voor iedereen bewoonbaar lijkt, zelfs voor een ongeluksvogel als Johannes Maria Vlimmen... Als hij het op zijn manier zou uitleggen, zit er vandaag een 'Zellenreizmiddel' in de lucht, dat terstond de landerige slaapsmaak uit zijn mond drijft en tintelend door zijn bloed rakkert, tot hij zich twintig jaar jonger voelt en lust krijgt om op zijn hoofd te gaan staan, midden in bed.

Wat kan het zijn? Het sussende geruis van de scheerkwast schijnt al zijn zorgen in slaap te zingen. Ligt het aan het weer, aan het reepje diepblauwe lucht daar boven het dak van de twee toverlantaarns aan de overkant?

Hij gelooft er natuurlijk niet aan, daarvoor is hij immers veel te wetenschappelijk! Maar met al zijn nuchterheid kan hij zich niet losmaken van het voorgevoel: deze dag komt met een belofte!... Het wereldoude instinct van het oerdier, dat sluimert in zijn binnenste, is er door opgewekt en duwt met baldadige vrolijkheid al zijn wetenschappelijkheid op zij...

Maar omdat hij zo'n koel verstand heeft en heel goed weet, dat alle levensverschijnselen hun causaal verband moeten hebben, zet hij het dwaaze idee met geweld van zich af, tast naar zijn dagelijkse angsten en pantsert zich tegen de grootste onheilen, die hem vandaag kunnen overvallen. En vooral als je 's morgens denkt, dat het wel los zal lopen...

Celui qui aujourd'hui, aujourd'hui seulement ne se laisse pas prendre, a cent fois échappé au danger... Zo stond het op de scheurkalender in het Antwerpse hotel, de laatste keer, dat hij met Leonieke uit was. Hij zag, dat het ding een paar weken achter was en trok er een blaadje af om een gaping in het gesprek te vullen. *Goethe* stond er onder de wijze tekst. Misschien wist *Goethe* er evenveel van als hij, maar het zinnetje is hem steeds bijgebleven, omdat het alleen uitgedacht kan zijn voor pechvogels van zijn soort. Honderd keer per dag? Iemand als hij ontsnapt bijna iedere seconde en het zijn juist die paar ellendige seconden, dat hij er zo lelijk tegenaan loopt. Dus laat hij maar beginnen met alle mogelijke optimisme van zich af te zetten, want...

Toch schuift het scheermes — hetzelfde waarmee hij zich gisteren heeft *afgevijld* — als een stofzuigertje over zijn wangen en zijn huid komt als nieuwgeboren onder iedere luchtige veeg te voorschijn. Hij krijgt waarachtig plezier in zijn 'dagelijkse marteling', zoekt met de vingertoppen naar plekjes, waar nog iets te halen is, en vindt het jammer, dat hij moet ophouden... Op zo'n morgen moest je een baard hebben van drie dagen; het is eenvoudig mals!...

Aan het ontbijt vindt hij een briefje van 'de Vijf'. (Deze collega heet Nieuwendijk, maar draagt op de wang een litteken, dat ongeveer de vorm heeft van het cijfer 5). De Vijf was in Utrecht een van zijn boezemvrienden en zijn lange brieven uit Indië zijn altijd een versnapering; geestig en interessant... Die goeie, ouwe Vijf! Eens gauw terugschrijven...

Op weg naar het slachthuis komt hij langs de grote villa van Dekker en besluit even naar het hondje van mevrouw te gaan kijken. Eergisteren was de stumper zwaar ziek, maar vandaag moet hij veel opgeknapt zijn, als het dier zijn plicht verstaat.

Mevrouw — een pittige schoonheid, die hij tot nog toe voor een verwaand wijsneusje heeft versleten — vliegt hem bijna om de hals... O, 't is gewoon 'n wonder, zoals Bobby in die twee dagen opgeknapt is, ongehooflijk!...

Zij draagt op dit vroege uur een kostbaar en zéér vertrouwelijk vodje, waar hij dwars doorheen kijkt, als hij niet oppast, en daarbij doet ze zó uitbundig dat hij een hoge kleur krijgt.

Bobby komt zeer vriendelijk op hem toe huppelen... Nee maar! Meneer Vlimmen! Moet hij dat zien! Daar begrijpt ze *niets* van. Bobby is altijd zo vréselijk eenkennig, wil zelfs met haar man niet al te veel te maken hebben en het personeel krijgt hem niet eens mee naar buiten. Hij negeert iedereen, behalve de Vrouw. Daar staat ze gewóón van te kijken.

't Is net of hij wéét, aan wie hij zijn genezing te danken heeft. En meneer Vlimmen moet wel een èchte dierenvriend zijn, dat *voelt* zo'n dier natuurlijk...

Bobby begint aan zijn schoenen te likken en daarom pakt hij hem gauw op. Hij vindt het volstrekt niet nodig om mevrouw uit de droom te helpen. Alle honden, zo eenkennig kunnen ze niet zijn, en vooral 'sjieke' honden komen dadelijk op hem af, dat wil zeggen op zijn schoenen. Want zij ruiken altijd zo heerlijk naar slachthuisbloed en stalmest, twee verrukkingen, waarvan juist de arme sjieke hond verstoken blijft.

In een opgewekte stemming komt hij dan op het slachthuis en daar verkneutert hij zich onchristelijk in het grote nieuws van de dag, dat hij zich driemaal opnieuw laat vertellen; Gisteravond heeft slachter Van Heusden het lelijk 'begaaid'. Zo zat, dat hij geen benen meer kende!! Ruiten kapot geslagen in 'De Edele Handboog' en met drie politieagenten naar het bureau gesleept...

Wat vroeger dan gewoonlijk rijdt hij naar huis, want het is vandaag Dombergse markt en tegen twaalven zitten er wel eens boeren op hem te wachten. Kleinigheden zoals eenvoudige medicijnen en zalven werkt Truus dan af, maar soms staan ze ook voor de deur met een paard, dat een licht mankement heeft.

'Wacht er iemand in de apotheek, Jaantje?'

'Ja meneer, daar is 'n juffrouw uit Oetelbeek. Ant-van-juffrouw-Piggen, moest ik zeggen, dan wist u 't wel?'

Ant! knoopt hij in zijn oor... Heeft haar nooit anders horen noemen dan Mata-Hari... En dan schiet hem te binnen, dat Moederke Piggen gestorven is. Dat was hij in al die ellende bijna vergeten. De rouwbrief is gekomen, enkele dagen nadat de Van Bommel-chantage begon, zodat hij met de beste wil niet in staat was er één seconde bij stil te staan. En na de dood van Klein-Jantje is hij maar twee keer op bezoek geweest, heus niet voor zijn plezier, want het menske ging hard achteruit. Kort voor haar dood heeft hij de oude dokter Verbeek nog gesproken, die zei, dat het ieder ogenblik kon aflopen. Ze wist het trouwens zelf en tobde er alleen maar over, of Klein-Jantje tegen die tijd uit het vagevuur zou gekomen zijn, zodat ze tenminste niet langer op hem zou hoeven te wachten, wanneer ze zelf aankwam in de hemel... 't Was al z'n leven wel 'nen door-en-door goeie jongen geweest, maar 'n bietje vagevuur zou hij misschien toch wel verdiend hebben, vreesde ze... Dat was Verbeek te geleerd en hij wist niet beter te doen dan er de deken van Meelst bij te halen; misschien had die meer verstand van vagevuur. De pastoor van Oetelbeek wilde zij onder geen voorwaarde aan haar bed hebben...

Vlimmen voelt zijn geweten niet zuiver en besluit aan Mata-Hari zoveel mogelijk goed te maken, wat hij jegens Moederke Piggen aan belangstelling is te kort gekomen... Zal haar deftig in de voorkamer zetten en er moet koffie aanrukken...

In de apotheek wil hij uiterst vriendelijk zijn, doch Mata-Hari laat hem niet aan het woord komen. Met een gebaar van opluchting komt zij overeind; haar tanige huid is wat rood opgetrokken en de dokter moet haar niet kwalijk nemen, maar als 't gevonden kon worden, zou ze éérs en vooral efkens naar de beste kamer willen...

Haastig wijst hij haar de weg... Dan steekt hij het hoofd in de keuken en Jana staat stomverbaasd, want ze meent te zien, dat meneer lacht!... Mevrouw en Dop naar de markt? Dan moet zij dadelijk een paar koppen koffie in de voorkamer brengen. Zijn er koekjes of zoiets?

Mata-Hari kijkt eerst eens met een bedenkelijk gezicht naar de lage clubzetel en laat zich dan voorzichtig zakken. 'Hè-hè,' zucht ze voldaan. 'Da kan oe toch lelijk dwars zitten, hè?'

En Vlimmen, die over dergelijke zaken altijd zo 'krikkel' is, vooral met vrouwen, betrapt er zich vandaag op, dat hij Mata-Hari doodgemoedelijk zit te beknorren, omdat zij zo lang heeft gewacht... Nergens voor nodig en helemaal niet goed ook; ze had toch de meid kunnen roepen!...

Dan stapt hij toch haastig over op Moederke Piggen... Dat hij onmogelijk op de begrafenis kon komen en dat het toch wel gauw afgelopen is geweest met de juffrouw...

'O jao!' begint Ant. 'Sedert de dood van Klein-Jantje was 't niks mir gedaan mee ons juffrouw...' Met gejaagde, schelle stem geeft zij een uitvoerig relaas en Vlimmen laat haar eerst wat aflopen. Hij herkent duidelijk de symptomen: Mata-Hari komt met iets bijzonders, maar is veel te zenuwachtig om dadelijk met de deur in huis te vallen. Bij zoiets hoort altijd een inleiding; ze moet eerst 'op heure praat komen'. Het geratel wordt onderbroken door Jaantje met de koffie. 'Och, da had-de nie moete doen,' moppert de gast, vindt het dan toch een heel fijn bakske en haalt diep adem.

'Nou, ge zult wel vraoge veur wa-d-of ik eigenlijk koom,' zegt ze dan... Ze heeft hier 'nen brief bij d'r — och, nou heeft ze heure korf in die andere kamer laten staan!...

Vóór zij zich uit de stoel kan worstelen, is Vlimmen al de deur uit en zet de korf op haar schoot. Voorzichtig trekt zij een dun pakje van tussen de zakjes koffie en thee, want de brief is zorgvuldig in een krant gevouwen. 'O, de-n-dokter hoeft er nie van te verschiete!' stelt zij hem goedig gerust, terwijl zij langzaam het pakje ontvouwt. 't Is goei nuuws, héél goei nuuws!' Een ander pakje van krantepapier, doch dikker, houdt ze voorlopig op haar schoot.

Vlimmen zit nu toch een beetje te popelen en eindelijk krijgt hij dan de brief in handen. 'Per vriendelijke gelegenheid' staat er boven zijn adres... inderdaad! Haar slechte huid glanst bijna van plezierige afwachting. 'Ik was giestere zjuust bij de notorris,' hoort hij haar heel uit de verte zeggen, 'en toen ie heurde da'k vandaag naor de mert ging, zee-t-ie da'k dan zelf mar 't goeie nuuws bij de-n-dokter moes gaon brengen'...

Hij zit te duizelen; het wil er niet bij hem in...
'Afijn, leest 't mar 'ns op oew gemak, dan'...
Houd nu in godsnaam even je mond, Mata-Hari! Zie je dan niet, hoeveel hij ermee te stellen heeft?... Hij begint nog eens van voor af aan...
Ja, het staat er duidelijk: de notaris kan hem tot zijn genoegen mededelen... Mej. Caroline Piggen, geboren Van de Reyt... testament d.d... een legaat van tienduizend gulden (Zegge: f 10000) — Donnerwetter, dat schiet hem in zijn benen! — vrij van successierechten. En dan:

Ofschoon zulks niet in de akte is opgenomen, acht ik mij verplicht U nog mede te delen, dat aan dit legaat een soort 'voorwaarde' is verbonden. De erflaatster heeft namelijk aan mij persoonlijk de wens te kennen gegeven, dat U het eerste hoefijzer, door haar zoon gesmeed, en U welbekend, zoudt willen bewaren. Ik twijfel er niet aan, of U zult aan deze laatste wens wel willen voldoen. Het bewuste hoefijzer zal U hierbij overhandigd worden door Mej. Hellemans, de gewezen dienstbode van wijlen mijn cliënte...

Nu weet hij niet, wat hij met zichzelf moet aanvangen... Waar blijft Truus nou, verdommel!... En in een floers, daar op de schoot van Mata-Hari, ziet hij het 'bewuste' hoefijzer glimmen...

'Daar zit ik eventjes van te kijken,' dwingt hij zich te zeggen, maar zijn stem slaat lelijk over. Met eerbiedige vingertoppen als was het van teer porselein, neemt hij het ijzer aan en legt het voorzichtig, als iets heiligs, op de schrijftafel, op het zachte vloeiblad... Als hij nu maar even van Mata-Hari af was! O, eindelijk, daar is Truus...

Tot zijn tevredenheid ziet hij, dat zelfs zij naar adem hapt en even tot bewustzijn moet komen. Dan kijkt zij hem een ogenblik aan en onderdrukt enkele krampachtige snikken. Mata-Hari huilt uitbundig mee.

Hij vlucht naar de apotheek, waar hij luidruchtig zijn neus snuit en een glas water drinkt aan het fonteintje... Ha-ha, Moederke Piggen! Er zijn dan toch nog mensen, die iets voor hem over hebben... Zij heeft niets meer geweten van dat vuile zaakje — zou dat verschil gemaakt hebben?... Tien lappen van duizend! Hoeveel jaar zou hij moeten ploeteren om ze over te houden?...

Als hij weer in de kamer komt, straalt zijn gezicht. De gemoederen zijn in zoverre bedaard, dat Truus nu gezellig aan het kibbelen is met 'Ant', die moet blijven koffiedrinken, en daarmee uit!

O ja! Ons juffrouw heeft haar heel goed onder dak gebracht, héél goed. Ze is er ook twééëndertig jaar geweest, moet ge niet vergeten! Heel wat langer dan Klein-Jantje — 't is zunde van de jongen! Toen ie pas kwam, heeft zij hem zelf voor 't eerst gewassen en 't was 'n schoon kijnd. Maar ze hééft wat met hem uitgestaan; dat kunt ge niet geloven! 't Was toch 'ne smakelijke, hè?

En verders... Ja, er was bij mekaar zoiets van om en bij de zestigduizend gulden en meneer Schutte, de deken van Meelst, heeft er ook tienduizend gehad, omdat hij toen zo'n schoon bidprentje heeft gemaakt, ge weet wel. Afijn, dat is 'nen hele brave mens, die veul goed doet. En ons juffrouw heeft altijd gezegd, dat ze het eigenlijk aan dokter Vlimmus te danken heeft gehad. O, daar kwam ze nooit over uitgepraat! Want dat schandelijk bidprentje heeft ze weinig geteld van de pastoor van Oetelbeek, oeil oeil... En Fons Martens van de 'Eerste Brier' is zo kwaad als 'n hekken, omdat hij alleen maar het café heeft geörven en gene cent méér. Oe, wat is ie kwaad! Nou deugt er niks meer van ons tante Kerlien. Hij zegt, dat 't verneukerij is en dat ie naar 't gerecht zal gaan. De notorris heeft hem de deur uit moeten zetten, zó heeft ie tekeer gegaan... En 't zal hem niet helpen, zegt de notorris. Ja, dat zei-t-ie en verder zijn er nog verschillige mensen, die van de smid gelc hadden geleend en die 't nou nie meer terug hoeven te geven, omdat ze d'r zo hard voor zitten. De-n-overschot die is gegaan naar twee verre nichten, die in 't klooster zijn maar daar moeten eerst veul seksie-rechten uit betaald worden, zegt de notorris... Maar voor heur eigen is heel goed gezorgd, dat moet zij zeggen; 't had best wat minder gekunnen...

'Nou, dan zie ik Mata-Hari nog wel 'ns trouwen,' zegt Vlimmen ondeugend. 'Zo'n goeie partij --'

Zij gilt als een jonge meid, komt voor eerst niet tot bedaren, houdt haar ene hand voor het gezicht en slaat speels-afwerend met de andere in zijn richting... Maar dokter toch! Weten ze dan niet hoe oud of ze al is? Ze is achtenveertig. Zè is mee heur zestien jaar al bij ons juffrouw gekomen... 't Is schand!

Zoals dit behoort, beginnen Truus en hij haar heftig tegen te spreken en achtenveertig jaar schijnt een prachtige leeftijd te zijn om te trouwen. Aan de pret komt geen eind... Toch zal ze maar geen zotte streken meer gaan uithalen! Klein-Jantje noemde haar altijd wel Mata-Hari, maar dat was alleen maar om heur 'n bietje voor de aap te houden; ze weet heel goed hoe ze d'r uitziet...

Al pratende gaan ze aan tafel.

'Hoe kwam hij eigenlijk op die naam?' vraagt Vlimmen.

Daar gaat ze eens breed voor zitten. In het 'Hof van Holland', bij Sjef Lauwerijssen, daar is achter het café een zaal en toentertijd gaf Sjef daar 's zaterdags en 's zondags wel 'ns bioscoop. D'r is eerst veul gezanik over geweest mee de pastoor, dat begrijpt ge, en op 't lest mocht 't dan, maar de pastoor moest altijd eerst zien, wat er gegeven werd. En op 'ne keer was er dan 'n stuk en dat ging over Mata-Hari. Dat zat zo...

'Ja-ja, die film hebben we gezien,' haast zich Vlimmen.

'Afijn, dan zullen ze wel weten, dat het ging over een heel schoon meiske, dat mee de oorlog door de Duitsers of de Fransmannen is doodgeschoten... Zelf begreep ze d'r nie veul van, maar 't was oprecht schoon.

Wat dat kijnd nou eigenlijk op d're kerfstok had, daar konden de mensen geen van allen goed achter komen, en Sjef die zei, dat ie er niks kon aan doen, want dat ie van de pastoor zo wat de helft had moeten weglaten. 't Zal wel iets ergs zijn geweest, want anders schieten ze u toch maar nie dood. Maar 't was alevel zunde van zo'n schoon meiske, want 't wàs 'n schoon, en Sjef die zei, dat het wezenlijk gebeurd is... Nou, kort voordat ze dan doodgeschoten zou worden, zaagt ge ze in de gevangenis zitten en kwamen er van die Duitsers binnen. Dan kwamen er weer letters op 't doek, zo gezegd dat ze vroegen, of ze nog iets wou hebben. En toen vroeg ze om 'n sigretje. Afijn, dat werd dan goed gevonden en ze stak 't sigretje aan. Dat was natuurlijk een heel aandoenlijk ogenblik en het was doodstil in de zaal, want de mensen kregen 't allemaal te kwaad. Maar Klein-Jantje zat achter in de zaal en zjuust op diejen ogenblik, dat ge 'n speld kondt horen vallen, riep hij heel hard: 'Even tijd voor een Caravellis!!', zoals ge dat overal op de reclameplaten ziet... en daar beginnen me die boeren te lachen, te lachen, meer dan verschrikkelijk, en efkes later was 't meiske al doodgeschoten, voordat ze d'r eigenlijk erg in hadden... En van stond-n-af aan heeft Klein-Jantje geen Ant meer tegen heur gezegd, maar steeds Mata-Hari...

Vlimmen ziet het verband niet erg duidelijk, maar hij lacht misschien even hard als de boeren van Oetelbeek en de tranen lopen hem over de wangen. Mata-Hari houdt haar hoofd schuin en wiegt het lieverig heen en weer. 't Was toch 'ne smaakelijken, hé?'

'Ge praat heel goed, maar ge eet slecht,' reclameert Truus. Ze eten alle drie slecht; Dop is vanmiddag de enige, die zich behoorlijk voedt.

Na de koffie sluipt Vlimmen de kamer uit en neemt tersluiks het hoefijzer mee. In de garage vindt hij een hamer en uit zijn instrumententas scharrelt hij een handvol nieuwe, blinkende hoefnagels bijeen. Dan gaat hij naar de apotheek, kijkt rond en heeft weldra het goede plaatsje gevonden... Tegen de deurstijl, dan buigen de nagels wel om op het metselwerk en hoeft hij ze niet in te korten. Op manshoogte, dat iedereen die de deur uitgaat het moet zien... 't Is 'n goei ijzer,' zei de smid. 'Twaalf jaar was ie, de snotneus en ge meugt 't gerust van dichterbij bekijke, dokter; 't is 'n goei ijzer'... Nu ziet hij eigenlijk voor het eerst, dat het inderdaad een goed ijzer is... Zou de knecht niet een handje hebben toegestoken?... 'Hij hee-g-et hillemol alleen klaorgesmeed,' volgens de smid... Het is een kleintje, want Klein-Jantje dacht zich toen natuurlijk een paardje, dat bij zijn eigen gestalte zou passen... Ha-ha, Klein-Jantje!

Hij nagelt het hoefijzer aan de deurstijl, dat het huis ervan davert... Ha-ha, Moederke Piggen!...

En zoals Moederke Piggen kwam toegelopen, toen de smid het ijzer vast-sloeg op de deur van de goei kamer, en vroeg of hij zot geworden was, zo komt ook Truus op het lawaai af.

Maar ze vraagt niet, of hij zot is geworden... Mata-Hari wordt erbij ge-

haald om te kijken hoe het daar hangt, dat de mensen het goed kunnen zien, en zij is er heel content mee... Ons juffrouw had haar wel honderd keer gezegd, dat ze aan 't ijzer van Klein-Jantje moest denken. Want de smid was er in zijne tijd zo groot op gegaan, en dokter Vlimmus had ook altijd gezegd, dat het 'n goei ijzer was, en *die* had er 't meeste verstand van, zei ze. Daarom vertrouwde ze het maar liefst aan de dokter toe, want verders had ze ommers geen mens meer, die er met verstand van zaken over kon oordelen, zei ze altijd.

En Mata-Hari ziet wel, dat het goed vastzit... Zes hoefspijkers; de-n-dokter is zeker bang, dat ze d'r mee gaan lopen...

Op dit ogenblik besluit de dokter, dat het nu maar eens afgelopen moet zijn met die C van VERGIFT... Hij laat vandaag nog de schilder komen...

HOOFDSTUK 34

De heldere maan heeft de vierhoekjes van de kleine vensterruitjes scheef op de plavuizen gestempeld en Keeke Mulders ligt er vanuit de bedstee naar te turen door de spleet van de gordijnen, die ze 'n beetje opzij heeft geschoven, omdat ze het zo benauwd kreeg. Ze kan maar niet in slaap komen. Ze heeft al twee keer vijftig weesgegrootjes afgeteld op haar vingers, maar van slapen schijnt er vannacht niets te komen... 't Is weer tobben, hoor! Waar moet het in gods-heren-naam naar toe, als het nu mis loopt met het Rooike, het jong koeike? Over 'n kleine drie maanden zou ze moeten kalven. Ruim zes maanden heeft het ding hopen voeier gekost — want ze kàn eten! — het is nu net helemaal afbetaald en over drie maanden zou het eerst wat profijt gaan opleveren, dat is te zeggen: als het kalven goed afloopt — een maaltje is altijd gevaarlijk... En nou doet 't Rooike het niet goed, helemaal niet goed, en zondag acht dagen heeft ze 't voor 't eerst gemerkt. Het beestje hield ineens op mee eten en ging terug-uit staan. Toen is ook dat kreunen begonnen. Sedert is ze steeds maar flauwer geworden, haast niks meer gegeten en nie meer genirkt. Dat is vandaag al — elf dagen! En afgevallen, oei-oei! Als ze afgaat, kreunt ze, en 't is helemaal niet meer zo'ne malse als eerst... Ze is dadelijk begonnen mee ielke keer 'n scheutje wijwater in het voeier te gieten en ze heeft ook al 'n keers beloofd aan de heilige Cunera — deze keer ècht — maar 't heeft niet gebeterd...

Mieke Hoppenbrouwers die vertelde, dat zij 'n koei, die wat mankeerde, altijd 'n zakske om heuren hals hing mee 'n rillekwie d'r in van de heilige Brigitta en dan was de koei zo vast als 'n huis in twee dagen beter, zei ze, en ze had al in geen twee jaar meer 'ne veearts over de vloer gehad zjuust vanaf den ogenblik, dat ze mee die rillekwie is gaan werken. En 't is 'n rillekwie, die heel veul geld gekost heeft, zei ze...

Zou ze morgen aan Miekes gaan vragen, of ze die rillekwie veur 'n paar

dagen mag lenen?... Maar Mieke dat is zo'n hebberig kernollie *, die gunt 'ne mens 't licht in zijn ogen niet... En 't is 'n rillekwie van de heilige Brigitta, terwijl ze het altijd mee de heilige Cunera heeft gehouden, omdat ze daarvan mee heure trouw 'n plaat heeft gekregen van ons tante Drika. Vroeger, als ze in de stal kwam, stond het Rooike om zo te zeggen te dansen van plezier; 't was een en al leven, en nou? Voor 't lekkerste verroert ze d'r eigen nie eens... 't Zou hard zijn van Onze-Lieven-Heer, als ze dat beestje zouden moeten verspelen, nou 't nog maar net afbetaald is en het nog gene cent heeft opgebracht. Maar laat ze toch vooral nie morre! 't Kan nog veul erger worden en op den ogenblik zijn ze toch allemaal goed gezond, zij en Pietje en de zes klein-mannen, allemaal even goed gezond... Zo'n slechte gedachte moet ze weer gauw ongedaan zien te maken. WeesgegroetmariavolvangratiEDEHEERISMETU...

Midden in het gebed blijft ze steken, want duidelijk hoort ze weer het zenuwslopende gekreun van achter de staldeur. Voorzichtig, om Pietje niet wakker te maken, schuift ze uit de bedstee en duwt zacht de dekens wat vaster tegen zijn lijf... Oppassen, dat ie gene trek voelt in z'ne rug. Op haar blote voeten sluipt ze over de kille plavuizen en doet geruisloos het staldeurtje open. De maan schijnt door het stalraam recht op het zwart-bonte lijf van 'ons Mien'... Die heeft gelukkig niks meer gemankeerd, sedert Vlimmen ze in 't voorjaar zo hendig op de been heeft gezet van de kopziekte... Toen had ze eigenlijk 'n keers beloofd, maar daar is niks van gekomen, omdat ze iedere cent zo hard nodig hadden voor de afbetaling. Dat is misschien verkeerd geweest; het 'breken van belofte' is 'n grote zonde, staat er in de kattegismus...

Zie-de-wel? Ons Mien wordt wakker en steekt heure kop vooruit, maar ons Rooike verroert niet eens...

Zij streelt het ruige voorhoofd. 'W-a-d-is er toch, bisje?', vleit ze zacht. 'Wil-de-drinken?' Op de tast vindt zij de emmer en houdt hem voor. Loom schuift het jonge dier de snuit er in, aarzelt nog, zuigt dan voorzichtig een klein beetje water op en wendt de kop weer af.

Keeke wacht nog een poosje, maar vergeefs. Ze voelt de kou optrekken in haar benen... Oppassen, dat ze seffens Pietje niet wakker maakt met haar kouw' voeten...

Zuchtend zet zij de emmer weg en dan moet zij zich opeens kloek houden om niet te schreien... 't Geeft allemaal niks; het beestje wordt hoe langer hoe minder. En 't is net of ze weer vlugger hijgt dan vanavond... Binnen draait zij de wekker naar het maanlicht... Half twee?! Ze moet toch zien, dat ze wat slaap krijgt, want over 'n goei twee uur moet ze d'r weer uit...

Uiterst voorzichtig kruipt ze naast Pietje en besluit nog maar 'n rozenhoedje te bidden... Dan zijn 't er samen drie, 'ne rozenkrans, en die heeft

* Canaille.

toch altijd veul meer uitwerking dan twee rozenhoedjes. Weesgegroet-mariavolvangratie...

Zunde, dat ze heure paternoster niet mee naar bed genomen heeft, maar ze durft er nu niet meer uit voor Pietje; die heeft z'ne slaap ook hard genoeg nodig, ocherme... 'Stil mar vrouwke,' zegt ie altijd. 't Zal wel betere; 't is 'n jong bisje en 'n sterk.' Eergisteren is ze over Vlimmuzze begonnen, en vandaag weer, maar hij heeft er nie veul oren naar. Dat doet ie nie geer, ons Pietje, want eigenlijk gezegd draagt ie z'n kopke o, zo hoog en 't staat hem verschrikkelijk tegen, dat ie altijd als 'n schooiersjongeske bij Vlimmuzze moet aankloppen. Maar Vlimmus die heeft toch altijd gezegd, dat ze niet lang mochten wachten met hem te roepen!... Weesgegroetmariavolvangratie...

Als Pietje morgen nog niet naar Vlimmuzze wil gaan, zal ze ons Nilleske uit school houden en hem stillekens naar de stad sturen. Dan moet-ie om half tien bij Willem Schepers zijn en dan zal ie wel op 't wagentje mee mogen rijden naar Dombergen en daar zal Willem Schepers hem wel wijzen waar de-n-dokter woont. Ja, dan zal ie wel te voet terug moeten komen en dat is 'n goei twee uur lopen, maar dan kan ie 's middags toch weer naar school. 't Zal hem wel niet bevallen, dat ie uit school moet blijven, want dáár is ie zo geer! Meneer Verstraelen zegt, dat ie goed kan leren en dat ie de-n-besten van de klas is... 't Jong heeft het er gewoon van in de kop om misdiener te worden en meneer Verstraelen zei, dat ie al dat latijns al uit z'ne kop kan opzeggen.. Maar ze zal het nooit aan de pastoor durven te vragen; misdieners zijn d'r allemaal van rijk volk... En eerst en vooral zou hij 'n paar fatsoenlijke schoenen moeten hebben... Toch ziet zij hem al, gekleed en wel voor 't altaar zitten. Als ze dat nog 'ns mocht beleven! Vooral mee grote feestdagen, Kerstmis en Pasen en Pinksteren, als die mannekens in 't rood zijn, dan is 't toch zo'n schoon gezicht! En ons Nilleske zou d'r heel goed in voegen, want 't is 'n heel geif manneke om te zien, al zegt ze 't zelf... Weesgegroetmaria... Als eerst 't Rooike maar beter was! Misschien is dat wel de straf voor uren hoogmoed — 'ne misdiener van Keeke Mulders uit 't Zuurland! 't Zijn allemaal jongeskens van héél goei volk, meest uit de burgerij of van de boeren mee veul geld. De pastoor zou vragen, of ze zot geworden was, weesgegroetmariavolvangratie...

Als ze 't Rooike moet afgeven, dan is 't toch wel erg, dan zijn ze 'n heel stuk terug-uit gezet, och God! en dan komt er van de schoenen voor ons Nilleske voorlopig ook niks in huis... En nog wel de-n-allereerste keer dat ze geprobeerd hebben om een bietje uit de ergste armoei te geraken, 't is vreed! Pietje heeft er toch zo veur moeten tobben en 't leste halfcentje is er ingestoken. De kijnder zijn er veul aan te kort gekomen, ocherme, maar ze zijn toch God-zij-dank allemaal goed gezond. Ons Triske is nou al bekanst zes maanden en tot nou toe is er verders nog niks te koop... Als ze 't zo maar 'n paar jaar kon volhouden, dan —

maar dat is ook 'n slechte gedachte, want de pastoor heeft altijd gezegd, dat kijnder alleen maar zegen kunnen brengen, bidvronszondaarsnuenintuur.

Ze heeft er nu toch al zes en één dood, maar dat was nog bijtijds gedoopt, en ze hoopt maar, dat er alvast 'n bietje zegen kwam, zo-gezegd als — Keeke weet er niet het passend woord voor te vinden, maar zij bedoelt: als voorschot. Ze bidt op haar vingers en in de buurt van de zesender-tigste Wees-gegroet geraakt zij de tel kwijt... Dan maar weer helemaal opnieuw, want het moeten er zjuust vijftig zijn, anders telt het mis-schien niet...

Maar bij de achttiende vinger valt het tobbede vrouwke van uitputting in slaap en droomt van het Rooike, dat niet meer ziek is, van de schoenen van drie gulden voor ons Nilleske, van schone koor-knaapjes in bloedrode toga's en frisse, kanten koorhemdjes. Maar op de achtergrond van ieder beeld staat het stuurse gezicht van Vlimmuzze.

Toch ziet hij er niet zo grimmig uit, de volgende ochtend, als hij thuis-komt na de keuring van een paar noodslachtingen, die hij daarna op het slachthuis heeft geregistreerd. Het is nu al een week geleden, maar hij is nog niet geheel bekomen van de roes, waarin het testament van Moeder-ke Piggen hem heeft gebracht. Het is niet alleen het kokette sommetje; hij heeft nu werkelijk weer wat eerbied voor zichzelf gekregen, zoals dat vaak het geval is met mensen, die geen succes gewend zijn... 'Vuile ka-pitalist,' heeft Dacka gescholden. 'Jij bent al even gevaarlijk als 'n pas-toor. Ik heb nog één oom, die wat na te laten heeft. Blijf een beetje uit zijn buurt, wil je?'...

Hij komt het hek ingereden en ziet juist het jongetje, dat op zijn tenen gaat staan in zijn klompjes om aan de bel te trekken en daarbij de door-gelopen hiel-tjes van zijn kousen vertoont. Dat kind komt hem bekend voor. Die grote, hunkerende ogen en het wijze, bezorgde gezichtje... Och natuurlijk! Het gezicht van Keeke Mulders in het klein...

'Zo vriend! Ben-de gij er niet eentje van Mulders uit 't Zuurland?'

'Jao meneer. Ons moeder vraagt of ge asteblijft niet 'ns woudt komen. 't Is vur ons Rooike.'

Rooike! Dat is waar ook; Pietje staat op 't ogenblik aan het hoofd van twee koeien... 'O, dat is zeker de nieuw koei? Moet ze kalven?'

'Nee meneer, z'is ziek.'

'Weet je niet wat ze heeft?'

De jongen trekt de schouders op. 'Ze vret nie mir en ze wordt zo maoger.' Die ogen gaan hem aan zijn hart... Zo kijkt een hond je aan, als je zit te eten... 'Ja!', lacht hij. 'Als gij niet meer eet, wor-de ook mager, is 't niet?'... Alsof de stumper nog niet mager genoeg is! Dop met zijn zes jaar zal nog zwaarder zijn dan deze met zijn — 'Hoe oud ben-de gij al?' 'Ellef.'

'En hiet-e-gij ook Piet?'

'Nee meneer: Nilles.'

Hij vraagt verder... Nee, nirken doet ze ook niet meer... Ja, kreunen dat doet ze...

'Zeg dan maar tegen jullie moeder, dat ik vanachtermiddag kom, hoor vrind!' Hij kijkt de jongen na, die, opgelucht dat het examen achter de rug is, haastig naar het hek loopt. Bij iedere stap toont hij boven het randje van zijn klompen het witte halve-maantje van de gaten in zijn hielen. Buiten het hek kijkt het kind aarzelend naar links, dan naar rechts, en loopt precies de verkeerde kant uit...

Zijn hele leven zal Jan Vlimmen dankbaar zijn, dat deze trieste onnadenkendheid hem bespaard is gebleven. Jaren later heeft hij er nog aan moeten denken en is er telkens stil van geworden. 's Avonds op zijn bed heeft hij getracht te becijferen, hoeveel duizend maal de klompen over de blote hieltes zouden hebben geschaafd vanaf de vijandige vreemde 'wereldstad' Dombergen tot het schamele boerderijtje in het Zuurland... En dat op een voeding die voor vijfennegentig procent bestaat uit roggebrood en slechte aardappelen, bedenkt hij steeds... Zoiets moest je eigenlijk gebeuren, als je juist terugkomt van een dol-nerveuze ouwejuffer, wier 'hontie' uit louter overvoeding gister zijn dineetje heeft laten staan; zo'n modemormel, dat aan voeding driemaal meer kost dan dit mens-kind...

Le chien des riches en les enfants des pauvres. Die plaat heeft hij eens van Dacka gekregen. Het verwaande, fijne hondje, lekker warm in zijn roodfluwelen schabrakje, staat met opgetrokken neusje te kijken naar de twee kleumende Parijse schooiertjes, die aan het eten zijn uit een vuilnisvat... Die plaat is al oud en er is in die tijd veel veranderd — oja! Maar als je Nilleske Mulders eens goed bekijkt?...

Verschrikt heeft Vlimmen het kind teruggeroepen: 'Hé, manneke! Nilles!... Hoe ben-de gij hier gekomen?'

'Mee 't gruunte-waogentje van Willem Schepers.'

'En hoe ga-de nou terug?'

'Looëpe!'

Bijtijds beseft hij, hoe weinig opvoedkundig het zou zijn om nu enige verbazing te tonen, en daarom knikt hij bewonderend... Hij kijkt op zijn horloge — vijf-voor elf! Vanmiddag moet hij daar ongeveer in de buurt zijn, maar hier houden al zijn doelmatige berekeningen op. 'Weet ge wat we doen, Nilles? We gaan mee ons tweeën naar jullie toe. Is dat goed?'

Het kind kijkt hem met open mond aan en het is, of er lichtende vraagtekentjes uit zijn ogen spatten. Dan staart hij vol ontzag naar de auto, die nog voor de garage staat. 'Da geleuf ik wel, meneer,' hijgt hij.

Er komt wat meer kleur in het gezichtje, ziet Vlimmen... Maar echt lachen schijnt de jongen nooit geleerd te hebben...

Aan de rand van de stad bemerkt hij plotseling, dat zijn tank leegraakt, en stopt bij een benzinepomp. Van dit oponthoud maakt hij gebruik om in een winkeltje vlakbij een paar stukken chocola te kopen. Even later zijn ze weer op weg en zitten in ernstig zwijgen naast elkaar te kauwen... Dan denkt hij met schrik aan het reddeloze geval van longoedeem bij Jens op de Muggenberg.

'Hoelang heeft de koei al niet goed meer gegeten?'

'nen dag of veertien, geleuf ik.'

Vlimmen verbijt een harde vloek en drukt op het gaspedaal, dat de wagen vooruitschiet als voor een wedloop tegen de dood.

'Oe, da gao toch hard, hé?' zegt Nilleske ademloos en in zijn heldere ogen flikkeren de voorbysuizende boomstammen. Vlimmen matigt zijn vaart... Bij een longoedeem van veertien dagen is het volstrekt niet nodig om een paar minuten in te lopen op Magere Hein, want dan staat zijne majesteit hem al grijnzend op te wachten aan de eindstreep... En hopelijk is het helemaal geen longoedeem...

'Daar hedde Kees van de Wiel!' zegt het kind opeens en wijst met een fijn vingertje naar een fietser, die ze voorbijrijden.

'Kees van de Wiel uit Wolfschot?' Hij kent de man niet, maar vindt het prettig, dat de jongen zich bij hem zo gerust voelt en al ongevraagd iets durft zeggen.

'Jao... Nou zen wij toch veul vruger thuis as Kees van de Wiel!' Nilles knikt er zeer wijs bij.

Tersluiks bestudeert Vlimmen het gezichtje... Wat een fijn kind! Net porselein. Vuurrode lipjes en een paar harde blosjes van opwinding. T.b.c.?... Zou hem niet verwonderen, vooral met die gloeiende ogen...

Terwijl hij met de jongen langs het paadje loopt door het zure land, verbaast hij zich erover, dat hij nu ongeveer hetzelfde gevoel heeft, als toen hij pas afgestudeerd naar zijn eerste patiënten ging. Keeke komt met een drietal kinderen de deur uitgefladderd. Ook Pietje verschijnt en staat een beetje beteuterd te kijken.

'Mar-mar, kek toch 'ns aon!' glundert ze. 'Onze Nilles hee den dokter al meegebracht!' Vlimmen heeft toch al gauw gezien, dat in haar ogen de angst boven alle gedwongen gemoedelijkheid uitschijnt. En in de stal ziet hij even gauw, dat het geen longoedeem zal zijn. De ademhaling is wel oppervlakkig, maar van zwoegen is geen sprake.

Hij dreunt zijn vragen af: Zondag-acht-dagen? Niet meer zien nirken? Ging ze bij het eten opeens achteruit staan? En ze houdt heur eigen zo stillekens mogelijk? Hebt ge ze zien slaan: met de voorbenen naar de onderborst of met de achterbenen naar de buik? Kreunt ze bij het afgaan? Hij trekt de staljas aan en begint zijn onderzoek, doet er wel bijna een half uur over. Luistert naar het hart en de versnelde ademhaling, laat Pietje de kop vasthouden voor de strekproef. Hij bekijkt de mest, hij percuteert het dier zorgvuldig af, niet met een elegant rubberhamertje maar

met de volle vuist... 't Zal huilen zijn, hoor! Als het zo is, dan toch in ieder geval het beginstadium, maar dat is even erg... Kan het iets anders zijn? Verse, acute t.b.c.?... Nee! Buikvliesontsteking zonder bekende oorzaak? Acute gastritis, acute tympanie, obstipatie of darminvaginatie?... Hij blijft koppig doorzoeken, maar er is geen enkele differentiaal-diagnose, die hem enige kans schijnt te bieden, en — ja, 't is verdomd be-roerd! Dat het juist zulke arme mensen moet treffen. Een maaltje van 'n dikke tweehonderd gulden, waar ze nog geen cent aan verdiend hebben. En niets aan te doen!...

Tijdens heel zijn onderzoek heerst er een eerbiedige stilte; de kinderen zijn al dadelijk binnengestuurd. Schuin langs zijn bril heen ziet hij, dat Keeke, die anders een en al beweeglijkheid is, nu roerloos staat en hem geen seconde loslaat met die grote, tragische ogen — de zelfde ogen van dat kind. Ook Pietje staat hem met open mond aan te gapen en Vlimmen wil de pijn niet langer rekken, ofschoon het hem zwaar valt. Hij trekt de wenkbrauwen omhoog en spreekt zacht:

't Is helemaal niet goed met de koei, Piet... Ze heeft scherp in.'

'Pot-verdikke!' Pietje zoekt naar iets om op te gaan zitten en laat zich hard neer op de kruiwagen. 'Pot-verdikke!' Hij steunt de gemartelde handen op de knieën en staart naar de hoeven van 'ons Rooike', alsof er iets heel bijzonders mee gaat gebeuren. 'Pot-verdikke!' Zijn gezicht is akelig geel geworden. 'Mar dà-s 'ne strop!'

Keeke heeft zich nog niet verroerd en Vlimmen kijkt snel een andere kant uit, als hij ziet, daar haar ogen vol tranen schieten... Nu is 't helemaal 'n kind, vindt hij, 'en kinderverdriet is het ergste wat er op aarde bestaat. Wat moet hij doen?...

'Moete we ze daarvoor late sla —' Ze spreekt met een opgejaagde huilstem, maar slikt het laatste woord verschrikt in.

Slachten? Natuurlijk slachten, en liever vandaag dan morgen. Het beestje verliest iedere dag gewicht... Toch kan hij evenals Keeke het woord niet over de lippen krijgen... Traumatische gastritis, en daarvoor — maar laat hij nu geen gekke streken uithalen!...

Het is doodstil. Alleen 'ons Mien' blaast eens minachtend door haar neus en vanuit het huis komt wat gefrazel van kinderstemmen.

Om maar iets te zeggen: 'Kun je niet nagaan, wat ze wel mag hebben ingeslikt?' Zij schudden het hoofd. 'Ben je geen aardappelmesje kwijtgeraakt, Keeke?'... O, nee, daar is ze zeker van; 't schilmeske is er nog... Niets kwijtgeraakt, wat hard en scherp is?... Ze zouden niet weten wat...

'Pot-verdikke!' begint Pietje weer. 'Pot-verdikkeme, wa 'ne strop! Zó erg had ik 't toch niet verwacht.'

'Is ze niet in 't fonds?' vraagt Vlimmen bijna schuchter en nu krijgt Pietje wat meer kleur.

'Neej 't dokter! Da zit er bij ons nie aon.'

Vlimmen vreest, dat het taaie, magere manneke alle moed verloren heeft.

'Laat ze nog maar niet slachten,' zegt hij en staat er zelf verbaasd van... 't Is trouwens ook nog maar in 't begin,' vergoelijkt hij gauw, maar voelt wel, dat hij zich al verbonden heeft. Aan een kort rukje van haar hoofd ziet hij, dat Keeke weer hoop krijgt. Haar lippen vormen reeds de vraag, maar zij geeft geen geluid. 'Ik zal 'ns zien wat we doen en dan kom ik morgenvroeg even terug. En maar nie te veul tobben, Keeke! We zullen d'r op een of andere manier wel 'ne mouw aan zien te passen.' Zij draait zich snel om, maar bij de laatste woorden staat hij al buiten. 'Pietje!... Nee, laat maar... Of ja! Zou-de morgen enkele mensen kunnen krijgen om te helpen?'

Maar voordat hij thuis is, staat zijn besluit vast: hij gaat niet klungelen aan dat beest. Boeren hebben niet het bleekste begrip van alles, wat hij doet. Voor de veearts komt het alleen op succes aan, onverwijld succes en dan nog met de geringste kosten. Verbeeld je 'n ogenblik, dat de operatie prachtig gelukt en dat hij het scherpe ding er werkelijk uitkrijgt, hoeveel kansen heeft hij dan, dat het dier blijft leven? En hoe zal het aflopen met de drainage? Wat weet hij ervan, wat heeft hij om op te steunen? Niets meer dan wat twee Duitse collega's op geduldig papier hebben gezet en verder zijn gezond veeartsenverstand — voor zover aanwezig. Nee, hij doet veel beter met op de slachtwaarde van het beest — als het goedgekeurd wordt — een bedrag toe te leggen om die sukkelaars in staat te stellen een nieuw beestje te kopen... Maar dat komt neer op 'n aalmoes en Pietje schaamt zich nu al, dat is duidelijk te zien. Het manneke zal blijven wroeten, tot hij het geld heeft terugbetaald en de kinderen zullen er evengoed de dupe van zijn: roggebrood en kwaai' aarpels en nog niet eens te veel...

En eigenlijk is het laf... Hij heeft zich altijd wijsgemaakt, dat hij het toch ééns zou moeten proberen. Als vooropstaat, dat hij ervoor betaalt, waarom zou hij het dan niet wagen? Hij is nu immers 'rijk'!

Aan tafel vertelt hij, hoe ze bij Pietje Mulders in het Zuurland gesjochten zijn... Niets aan te verhelpen, zo'n operatie zou absoluut hopeloos zijn... Truus voelt hem wel en moedigt hem aan, zoals hij dat ook heimelijk van haar eist, maar als dank krijgt zij de goede raad om te praten over dingen, waar ze wèl verstand van heeft. Toch heeft ze natuurlijk het laatste woord en het blijft zelfs lelijk bij hem haken:

'Wat 'n ander kan, kun jij toch ook!'

Gedurende zijn namiddagroute langs de patiënten overtuigt hij zich, dat het een afgedane zaak is: hij gaat zich niet belachelijker maken dan hij al is. Buiten de praktijk kunnen ze hem in Dombergen misschien erg koddig vinden, maar als veearts zullen ze hem heel weinig stomme streken naar zijn hoofd gooien — o-zo! En zal hij nu moedwillig een groot figuur gaan timmeren? Als de veearts zegt, dat 'n koei kapot gaat, dan *moet* ze kapot gaan. En als hij begint aan een operatie, waarvan de boeren nog nooit gehoord hebben, dan *moet* ze blijven leven, anders is hij "ne grote

prulleman'... Maar stel je voor, dat het lukt!... Och kom! Het enige, wat hij bereikt is 'n pracht van een infectie. Dan is de slachtwaarde ook nog naar de bliksem en kan hij het hele dier betalen...

Toch zit hij 's avonds met een lelijk gezicht over de oude jaargangen van de Tierärztliche Rundschau... Ja, als hij het zo leest, lijkt het allemaal erg plausibel, maar hoeveel procent humbug is er bij? En het klinkt erg lief, als hij zich het geval voorstelt in een heldere kliniek, omgeven door handige en geestdriftige assistenten... Ich schritt zur Operation. Links-rechts! Paradeschritt! En dat zelfde krachttoertje zal die jongen van Vlimmen eens even nadoen op het stinkende boerderijtje van Pietje Mulders, met een handjevol van de achterlijkste boeren uit heel het land als amanuenses... Floor? Dan heeft hij tenminste één helper, wiens handen en hersens niet scheef zitten. Maar die valt misschien flauw! Hij heeft er toen maar over gezwegen, maar hij laat zich hangen, als Meester Dacka niet heeft moeten kotsen van die baarmoederprolaps bij Jantje Pijnenburg...

Zwaar peinzend loopt hij de apotheek binnen en tot zijn 'ongeluk' komt hij voor het geleerde instrumentarium te staan... Zou hij eigenlijk wel alle spullen hebben voor zo'n onderneming? Laat eens even kijken. Beginnen bij het begin. Het operatieveld kaalknippen: tondeuses heeft hij wel 'n stuk of vier. Dan volgt de anesthesie, dat is de Recordspuit met de injectienaalden. Dan het operatieveld dik insmeren met valvanol, dat ontsmet even sterk als jodium, maar het bederft je instrumenten niet... Daarmee is het gewichtige ogenblik gekomen: scalpel, de wondhaken, de Pean'se tangen om de slagaders af te klemmen, de curette en de Thygesen-draadzaag. Einde van het eerste bedrijf. De beroemde chirurg Professor Vlimmen steekt nu even zijn arm in de koe, heeft in geen tijd de roestige spijker gevonden, peutert hem er handig uit, lacht er eens vaderlijk tegen en smijt hem op zij... Of niet!

Dan een spuit voor de kamferolie! Agrafen, pincetten catgut, hechtzijde. En een gummi-slang! Die wordt kunstig in de wonde genaaid en daarlangs zal de etterboel braafjes afvloeien. Klaar! Na acht dagen de drainage weer wegnemen en na zes weken weet de koe er niets meer van. Of liever de volgende dag al, want dan is ze juist dood genoeg... Laat hij toch wijzer zijn!...

Intussen ligt daar toch alles, wat hij nodig heeft, netjes in volgorde gerangschikt op de toonbank, want terwijl hij aan het inventariseren was, heeft hij zonder nadenken ieder stukje uit de instrumentenkast gehaald. Hij laat alles zo liggen en gaat naar bed.

Doch eerst na twee volle uren valt hij in slaap, als hij de gehele operatie tot driemaal toe in de kleinste onderdelen van bewegingen heeft uitgevoerd. Het laatste, wat hem voor de geest staat, zijn de ogen van Keeke, die vol water schieten en het bloedloze gezicht van Pietje, die steeds maar 'Pot-ver-dikke!' zegt.

HOOFDSTUK 35

Het begint al goed, dat moet hij zeggen...

Hij heeft Dacka opgebeld en volgens Lena is meneer vandaag naar de rechtbank, komt niet eens thuis voor de koffie... Nu kan hij meteen maar beter van die razernij afzien, moppert hij terwijl hij toch even zorgvuldig al zijn instrumenten in de koffer pakt. Heeft hij valvanol genoeg? En waar is die kamferolie gebleven?...

Bepakt en beladen komt hij op het boerderijtje aan en dan moet Pietje nog het een en ander uit de wagen gaan halen. Op het erf staat een groepje boeren te gapen, handen tot aan de ellebogen in de zakken. Want Pietje heeft hier en daar hulp gevraagd. Als een lopend vuurtje is het nieuwtje door de buurtschap gegaan: het maaltje van Pietje heeft scherp in en Vlimmus schijnt van zins te zijn om 't eruit te halen, dat is te zeggen: nie beters te weten... Niemand wil het geloven, zelfs de oudste boeren 'hebben zoiets nog nooit op de viool horen speulen'. Maar de rijke Tinus Verhoeven van de Hooge Aard — dat zijn die schoon' gronden neven het Zuurland — denkt, dat den beest de maag zal leeggepompt worden om zodoende het scherp eruit te krijgen, zie-de. Dat leegpompen daar weet hij van, dat heeft hij Vlimmuzze al zien doen. Nou is 't alleen maar de vraag, of het scherp in de maag zit, begrijpt ge, dat is de vraag... Een van zijn knechts zal er om acht uur zijn en zo gauw als de-n-dokter d'r is, moet Pietje maar 'n jongeske sturen, dan komt Tinus zelf misschien ook wel 'ns efkens kijken...

Het weer is nogal zacht en de bodem niet te droog; hoe kan dat ook in Zuurland? Dat is getroffen, want de operatie zal in open lucht plaats hebben; de chirurg zal er zo goed als naakt bijstaan en als er veel stof waait, is het al dadelijk mis.

Even kijken hoe ze dat zullen doen! Keeke kan beginnen met water op te zetten, zo veel mogelijk, en goed door laten koken. De koei komt hier tegen de muur te staan, maar eerst moet er water over de grond gegoten worden en tegen de muur, voor het stof. Ook het beestje zelf aan deze kant met warm water goed afwrijven. En een tafel buiten zetten met een propere doek erover voor zijn instrumenten.

Het Rooike wordt naar buiten gehaald. Eerst neemt hij de tondeuse... Ja, dat heeft hij gisteravond op zijn bed bedacht, anders moet hij het straks met zijn ontsmette handen doen. De derde rib van achteren is ontegenzeggelijk de elfde rib, zou hij zo zeggen. Maar flink wat wegknippen — zie zo! En dan ook maar meteen de spuitjes anestetica, dan doen we verder alles 'steriel'. Zo steriel, dat zelfs de stoker van een ziekenhuis nog zou gillen, als hij hem hier bezig zag...

Binnen kleedt hij zich haastig uit. Hij weet, dat zijn trouwe leren overall niet dadelijk een ideaal operatiegewaad is, daarom riemt hij hem om het middel vast en laat het bovenlijf bloot. Dan wast hij grondig zijn armen

tot aan de oksels, smeert hen dan in pure valvanol... Hier volgt een buikoperatie; de schamele kansen, die hij heeft, zal hij benutten, en laat de stoker maar gillen...

Als hij buiten komt, verschijnt daar ook juist Tinus Verhoeven, die met veel onderscheiding wordt gegroet, ook door Vlimmen, want hij weet hoe Tinus zich voelt en voor Pietje kan het helemaal geen kwaad, dat de rijke Verhoeven in een goed humeur wordt gebracht...

Daar staat het Rooike tegen de muur, suf en lusteloos... Twee man om haar op de plaats te houden! Tegen de muur drukken...

Nu is hij zover... De anesthesie heeft nu wel voldoende doorgewerkt... Ich schritt zur Operation...

Hij neemt de scalpel en haalt diep adem... Het zal een kerf moeten worden van ruim twintig centimeter en liefst een vlotte, gladde snee. Dat is toch de elfde rib? Kom, laat hij nou niet zeuren; natuurlijk is het de elfde rib...

Juist richt hij de punt van het mes en —

'O-jee, daar is meneer pastoor ook!' hoort hij roepen... Nee, maar nu zijn we uit de brand!...

Hij heeft al plankenkoorts genoeg en nu wordt hij driftig: 'Ja, wat doen we nou? Zijn we aan 'n gevaarlijke operatie bezig, of zullen we liever met z'n allen naar de kerk gaan?' Hij zou er graag nog aan toegevoegd hebben: 'om te bidden, dat de koei beter wordt', maar dat zou niet erg verstandig zijn geweest van meneer-dokter...

'Gevaarlijke-operatie' slaat in; er heerst volkomen stilte en de nadering van de pastoor schijnt weer geheel vergeten.

'Nou, kan ik beginnen?' vraagt hij nog vinnig en zet het mes op de rib... Nu zullen ze voor geen honderd pastoors meer omkijken...

Hij klemt de tanden open en snijdt, ook een beetje uit kwaadheid... Die kerf is niet zo slecht, zou hij denken — Maar meteen spuit de slagader hem recht in de ogen. Zijn bril zit stijf onder het bloed; hij ziet niets meer, is niet gauw genoeg met zijn hoofd weg, en het dansende fonteintje raakt hem voor de tweede maal... Nu is hij niet meer om aan te zien. Zijn hoofd lijkt één grote wonde. Hij ziet onder zijn bril door, dat het bloed langs zijn blote borst sijpelt. En wat meer naar links staan de stijve, glimmende schoenen van Tinus Verhoeven. Nieuwe veters in stijve strikken, blinkende fietsklemmen aan de broekspijpen en degelijke zwartwollen sokken... O, 't is zo'n degelijke, die rijke Verhoeven.

'Tinus, pak even m'n bril af.'

Daar op het tafeltje liggen de tangen, maar —

Verhoeven schiet toe. 'Mar dokter, wa zie-de-d'r uit! Zal ik 'em schonmaoke?'

Vlimmen knikt en staat een beetje met de ogen te knippen... De plechtige aankomst van de pastoor is lekker in het water gevallen, ziet hij, niet zonder leedvermaak. Allen staren hem ontzet aan, de pastoor inbegrepen...

Een ogenblik later heeft hij de arterie dichtgeklemd en er gaat een zucht van verlichting op.

'Kèk-kek!' zegt er een met een harde, krakende stem. 'Da's toch wel —' 'Mensen, houwe jullie nou asjeblief je mond en maak me niet zenuwachtig!' Nu hoort hij hen zelfs niet meer ademen... Och, 't is doodgoei volk, weet-je, alleen 'veul stom'...

Met de wondhaken trekt hij de incisie wijd open en even later ligt de rib bloot... Het koetje houdt zich goed, ziet hij... Tik-tik-tik, drupt het bloed op de grond en spat in fijne speldeknopjes op zijn schoenen...

'Hier is oewen bril, dokter!'

'Zet hem maar even op, Tinus. Ik raak liefst zo weinig mogelijk aan.'

'Dà's te verstaon,' zegt Verhoeven wijs.

'Merci!' De bril staat ongemakkelijk, niet in zijn gewone groefje, maar met enkele lelijke grimassen krijgt hij hem toch op de goede plaats. Dan neemt hij de curette en schraapt snel het beenvlies weg. Nu is het woord aan de zaag... Ich schritt zur Opera — vervelend, hoe zo iets in je kop kan blijven hangen... Telkens ziet hij weer de Duitse collega voor zich. Een rond hoofd met Schmisse van de Mensur en gemillimeterd haar, zoals ze daar zaten op het internationale congres. In witte jas en paradepas, de scalpel als een sabel in de vuist, schritt er zur... Toen hij over deze operatie sprak: 'Es ist sehr interessant, Herr Kollege, aber es hat leider gar keinen praktischen Wert'...

Hij kijkt eens naar de dikte van zijn arm. Zal er maar een royaal stuk uitzagen, dan heeft hij ruimte. Verleden winter heeft hij nog een embryotomie opgeknaapt bij Verhoeven; die heeft al eens de zaag gehanteerd, dus Tinus is weer de uitverkorene... Psychologisch goed bekeken, prijst hij zichzelf. Nu krijgt de man onvermijdelijk het idee, dat de koe onder zijn protectie staat en daarmee het hele huisgezin, dat van de koe afhangt. Hij gaat zichzelf maar na! Die Muldersfamilie moet je óf dadelijk doodschieten, of er de grootste zorgen over hebben, Tinus Verhoeven, en jij woont er het dichtste bij!...

Zie-zo! De draad is achter de rib geschoven.

'Tinus, gij kent dat kunstje. Zaag die rib 'ns even door.' Hij vindt zich bijna geestig.

Verhoeven, de stijve, zwijgzame Tinus Verhoeven, met zijn breed, steenrood gezicht en harde blauwe ogen, krijgt er een schok van tot in zijn stijve goed gepoetste schoenen. Hij trekt een gezicht als een bisschop en grijpt onvervaard de handvatten, die aan de uiteinden van de draad bengelen... Zaag die rib 'ns even door! Heel de buurt zal ervan tuiten: Tinus Verhoeven hee-t-er zèlf de ribben uit gezaagd!... Over een paar weken heeft de baas van De Hoge Aard ongeveer de helft van de operatie verricht...

'Maar stillekens-aan, Tinus, en lange halen.'

'Jao-jao!' zegt Tinus, alsof hij dàt nu langzamerhand wel weet...

Links-rechts, links-rechts. De boer trekt beurtelings de twee einden van de zaag naar zich toe. Al spoedig vreet de draad zich in het been, zodat Vlimmen niet zo nauwkeurig meer hoeft op te letten. "t Ga goed!" prijst hij, en nu voelt Tinus geen grond meer. Hij spert de neusgaten en zaagt, dat het zweet op zijn voorhoofd komt... Dan schiet de draad door de rib en er wordt bewonderend gebromd.

Vlimmen schat nog eens de dikte van zijn arm en schuift de lus weer om de rib. De stoere Verhoeven trekt zijn dikke, stijve jekker uit met bewegingen, die aanduiden, dat het nu 'menens' wordt.

'Toe maar, Tinus.'

Er zijn weer een zestal toeschouwers aangekomen, maar intussen heeft de pastoor de leiding genomen, houdt hen op afstand en legt hun met indrukwekkende gebaren het zwijgen op. Slechts zeer voorzichtig wordt er gefluisterd: 'Gevaarlijk' oppraosie!... Scherp in!... Ssst... Hil de-n-buik wordt opengelee...'

Het stuk rib knapt af. Vlimmen houdt het in de hand, staat er even mee te aarzelen en roept dan: 'Hier Keeke! Kun je soep van koken!'

De overspannen zenuwen ontladen zich in een bulkende lachbui... Pot-verkoffie!... Nee-mar *die* is sterk!... Soep van 'n *levendige* koei!...

Onder dit applaus eindigt de eerste fase van Vlimmen's gevecht tegen Magere Hein en tot zover gaat alles goed. Maar nu komt de tweede en hierin wordt de slag beslist, voor zoveel dat afhangt van de veldheer, want wat er daarna gaat gebeuren, heeft hij jammer genoeg niet in de hand.

De assistent Verhoeven mag hem eerst nog wat kamferolie in de holte van de hand gieten en dan begint de blinde onderzoekingsstocht door de duistere ingewanden van het dier... Tussen de bolstaande pens en de buikwand schuift zijn hand in de diepte. Vluchtig tasten zijn zoekende vingers langs de milt, die als een platte koek tegen de pens ligt... Ich schritt zur Operation, links-rechts, door de lange, heldere gang van de Tierärztliche Klinik...

Hij staat in een pijnlijke houding en zijn spieren beginnen weldra te schreeuwen van ellende. Tot over de elleboog zit hij nu in de klamme, branderige massa als in een ketel met lauwe brij en slechts met de grootste inspanning kan hij zijn voet enkele centimeters verzetten... Maar het is volstrekt niet aan te raden om je arm terug te trekken en opnieuw te beginnen, Doctor Vlimmen, ook al zou je er dadelijk een tientje voor over hebben, als je even je scheurend lichaam kon strekken.

Trots het jaargetij en zijn naakte lijf kriebelt het zweet hem over de rug... Aan de pens is niets te voelen, maar dat had hij al verwacht. Verder dan maar, naar de netmaag, want daar zou naar menselijke berekening het scherpe ding moeten —

'Ho, verd — !' Hij wordt een eindje meegesleurd. De twee, die het dier moeten vasthouden, zijn in hun opwinding totaal vergeten, waarvoor zij

dienen, en het beestje is enkele schreden vooruit gegaan, voordat zij tot bezinning komen. De onverhoedse beweging veroorzaakt een helse pijn in de trillende, krampende spieren van Vlimmen, maar nu staat hij toch iets beter...

'Jaonus, kek toch uit oew ogen,' moppert Verhoeven. Een van de schuldi-
gen is zijn knecht.

'Zet 'r de praam op d'r neus!' commandeert Vlimmen... Geen chirurg zal ooit hebben gedroomd, dat zijn patiënt tijdens de operatie met hem door het ziekenhuis wandelde. Zou de anesthesie aflopen?... Nee, dan zou ze wel anders piepen... Hé, nou heeft hij aan één ding niet gedacht en de Duitsers ook niet: een spuitje anti-tetanus zal helemaal geen kwaad kunnen...

Verhoeven heeft de leiding, neemt de tang en zet hem hoogsteigenhandig op het neus-tussenschot. Wanneer het zijn eigen koeien betrof, heeft Vlimmen hem nooit zo ijverig gezien.

'Je hoeft het beest niet onnodig te vervelen,' zegt Vlimmen tot de twee zondaars. 'Als je maar zorgt, dat ze niet met me gaat lopen.'

Ja-ja! Nee-nee! 't Zal nou nie meer gebeuren!

Dieper glijdt zijn hand, naar de bodem van de buik... Daar stuit hij op een tamelijk vaste ballon, ongeveer een voetbal groot, en dat moet de netmaag zijn... Maar zover zijn vingertoppen reiken, is er niets onge-
woons te bespeuren.

Opeens overvalt hem de verlamdende angst, dat zijn diagnose tenslotte nog fout is. En zijn lichaam schijnt op deze zwakke plek in zijn moreel dadelijk in te werken, want op hetzelfde moment sluit hij de ogen en kreunt het uit van de pijn.

Verhoeven schiet verschrikt toe. 'Wa-d-is er, dokter!'

Hij moet eerst op adem komen. 'Kramp in m'n kuit!'

'Als ik 'ns iets onder oew gat schuif, dat ge kunt gaan zitten?' Hij knikt...

Daar hangt meneer de chirurg half in de koe, met zijn hand op de net-
maag, en gloeiende ijzers woelen door zijn linkerbeen... Schei uit, idioot!
De razernij heeft lang genoeg geduurd! De scherpe kanten van de afge-
zaagde rib beginnen door zijn huid te schuren en straks loopt hij zelf
nog een beste infectie op. Eén dooie is voorlopig genoeg!... Die netmaag
is even normaal als alle andere netmagen en hij is er glad naast...

Hij steunt het hoofd schuin tegen de koe. Als hij even zijn ogen open-
doet, kijkt hij recht in die van Keeke en ondanks zijn hevige pijn trekt
hij zijn arm toch niet terug... Tik-tik-tik, gaat het bloed. Het is al een
aardig plasje geworden... Hoeveel uren zit hij al in die buik?...

Daar komt Verhoeven aandragen met een kist en hij laat zich voorzichtig
neer.

'Jao, kramp da kan vergimmes lelijk doen,' zegt de man.

'Wil je even dit been rechtekken, Tinus?' Hij steunt zich zo goed moge-
lijk op zijn wankel zitje en zet de kiezen op elkaar, ofschoon hij graag

zou gebruld hebben. Maar het been is gestrekt en voorzichtig probeert hij zijn voetgewrichten te bewegen.

Na enkele seconden trekt de kramp weg. Zijn arm is een eindje uit de wond geschoven, maar nu denkt hij niet aan een verkeerde diagnose, hij denkt aan tetanus... Nog dieper moet hij zijn, en...

Dan vergeet hij opeens heel zijn zere lijf. Want waar de netmaag het middenrif raakt, voelt hij de oppervlakte ruwer worden... Netmaag en diafragma zijn bezig te verkleven, flitst hem te binnen. Natuurlijk om het voorwerp een doorgang naar het hart te geven. Dus toch? Maar laat hij niet te vroeg jubelen...

Voorzichtig woelen zijn vingers tussen de verkleving door... Het is weer doodstil; alleen de stijve schoenen van Verhoeven kraken even... Tik-tik-tik... Ich schritt zur...

Dan kan hij wel springen. Daar stoot zijn wijsvinger duidelijk op iets hards... Dát moet het zijn! Het corpus alienum, het vreemde voorwerp, maar het klinkt beter als je zegt corpus alienum... En waarachtig, hij kan er met zijn vinger omheen!...

'Ik geloof, dat ik 't heb, Tinus!'

'Potverdikkeme! Zie toch da ge 't eruit krijgt, dokter!'

Ja, dat was enigszins zijn bedoeling. 'Zo te voelen is 't 'n stukske fiets-spaak. Allee!'

Hij houdt het staafje tussen duim en wijsvinger... Nu is het aan te bevelen om het ding eruit te wurmen zonder veel gaten te maken... Terugduwen in de richting van de netmaag, dan moet het andere einde vrijkomen uit het diafragma. Ja, dat gaat! Voor zover hij kan voelen, is er nog geen ernstige ontsteking, alleen wat infiltratie en misschien kan hij het zonder drainage stellen? Dat zou even boffen zijn!...

Daar heeft hij het ding uit het middenrif los, pakt het voorzichtig aan het vrijgekomen einde vast en trekt... Los! Nu kan hij de verleiding niet weerstaan eens naar het gaatje in de maagwand te voelen, wat hem niet meevalt, want zijn vingers beginnen te verlammen... Juist! De maag is onmerkbaar geperforeerd. Hoera!...

Langzaam trekt hij zijn bloederige arm terug. De boeren rekken hun halzen, hij voelt zelf hun uiterste gespannenheid... Een stopnaald!

Met de naald in de hand zit hij even te zwijmelen op het wrakke kistje. Groot geweld breekt los onder de opdringende boeren. Een begint hard in zijn handen te klappen. Keeke gilt boven alles uit: 'Och, daar heb ik m'n eige nou toch ziek naor gezocht!' en barst in snikken uit. Verhoeven slaat hard op zijn dij, schuift driftig zijn pet ver naar achteren en zijn breed, rood gezicht blinkt als een opkomende maneschijf. Hij lacht, dat het schalt, en zijn hard, zwaar lijf schudt ervan. 'Ha-ha! Hé, dokter! Da's nog 'ns goed gewerkt, hé?' Dan wordt hij opeens ernstig. 'Een ogenblik dacht ik toch, dat ge van oew stokske gingt. Toen mee die kramp. Ge zaagt zo wit als 'nen doek.'

Vlimmen lacht nog een beetje witjes. 'Ja-ja, dat kon ik er nog best bij hebben.' Toch is hij zoveel bijgetrokken, dat hij al met zichzelf aan het overleggen is... Die stopnaald is 'n mooi glad en scherp ding. Het maagwondje mag geen naam hebben. Zal hij de zaak helemaal dichtplakken? Natuurlijk! Geen gemier met drainage meer. Goeie hemel, is dat boffen!... Maar hij is er nog niet! Pas over een dag of drie is er iets van te zeggen, en misschien morgen al – dat heel het getob voor niets is geweest. Enig resultaat: de dokter heeft een stijve nek... O ja, kamferolie...

Een wond dichtnaaien is dagelijks werk. Pols, temperatuur en ademhaling kan hij niet slecht vinden. 'Laat die praam maar los,' zegt hij eindelijk in een zware zucht. 'Zet ze maar op stal.'

Eerst dan komt de pastoor aan het woord... Wel-wel-wel! Daar heeft hij verstoeld van gestaan! En dat Vlimmus zo zjuust wist waar hij moest zoeken naar die stopnaald! En dat het koeike d'r hillemol niks van vuulde! 't Is oprecht schoon van hem, dat hij voor Pietjes zo'n zwaar karwei heeft willen aangaan...

'Niet te vroeg jubelen, meneer pastoor! Het ergste komt nog en daar kan ik niets aan veranderen. We moeten alleen maar afwachten of de koei van plan is om te blijven leven.' Hij zegt het om er een eind aan te maken, want zijn natte rug wordt koud, maar dadelijk daarop kijkt hij verschrikt rond of Keeke ook onder zijn gehoor is.

Binnen staan twee stomende waterketels op hem te wachten. Keeke gaat naar buiten vanwege de kuisheid en Pietje droogt zijn rug af.

'Dokter, ik zal oe alvast mar hartelijk bedaanke –'

'Pietje, laten we niet gaan kakelen, vóór het ei gelegd is! De eerste drie-vier dagen geef ik nog geen cent voor de kans, dat ze 't haalt... 't Ziet er niet slecht uit en 't kan meevallen, maar daar is alles mee gezegd.' Om een einde te maken aan verdere pijnlijkheden begint hij dadelijk zijn instructies te geven. Vandaag nog geen eten en geen drinken. Morgen kan ze wat drinken, maar dan is hij er zelf bij en kunnen ze verder zien... Misschien komt hij vanavond nog eventjes langs...

Als hij buiten komt, is de pastoor vertrokken en staan de boeren in een eerbiedig *kringetje* rond Verhoeven. Vlimmen kan de lust niet weerstaan er nog een schepje op te leggen: 'Nou Tinus, dat hebben we d'er tot zo-ver niet slecht afgebracht'... Nu staat voor eeuwig vast, dat het zonder Tinuzze niets geworden was. In koor stoten de boeren hun bewonderende geluiden door de neus.

'Wa denk-te d'r nou verder van, dokter?' vraagt Verhoeven.

't Is nogal vlot verlopen en 't ziet er niet slecht uit. Over 'n dag of vier weten we d'r meer van. Op 't ogenblik kan er nog van alles gebeuren, dat begrijp je!'

'Da's zeker!'

'Misschien wil je d'r zelf wel 'n oogsken op houden, Tinus, en zorgen dat ik dadelijk word gewaarschuwd, als je d'r iets aan ziet, wat je niet aanstaat?'

Het werkt. De stijve boer is nu zo verguld, dat hij zich geen houding meer weet te geven. 'O... zeker, zeker!' mompelt hij en pakt dan onverhoeds het kleine Nilleske bij zijn oor. 'Zeg brave jonge! Zou-de gij bij ons nie 'ns 'n schoon getje komen uitzuke?'

De prachtige rasgeiten van Martinus Verhoeven! Die op alle tentoonstellingen zo hoog geplaatst zijn!... Vlimmen voelt zich Macchiavelli-in-het-braaf.

'Oe-oe!' koeren de anderen tot de jongen met de hongerige ogen.

'Nou Nilleske, wat zeg-de dan?' glundert Keeke. 'Asteblijf meneer Verhoeve?'

'Asjeblijft meneer Verhoeve,' stamelt het kind in zijn verlegenheid.

'Mar dan moet-e zien da ge 'n goei uitkiest, hurre!' zegt Tinus, ijse-lijk streng. 'Zou-de da kunne?'

'Meneer Verhoeven zal oe wel helpen kiezen, Nilles, en dan zal 't wel goei zijn,' helpt Vlimmen. Nu hij Tinus een beetje apart heeft, fluistert hij: "'n Beetje goei' geitemelk zal hem geen kwaad doen. Hij mag gerust wat dikker worden.'

'Zegt dà wel! 't Is onneuzel.'

Ik heb je zuiver, denkt Vlimmen.

Op weg naar huis zijn Tinus Verhoeven, Driek van Laarhoven, Kiske Molenschot en Kobus van Rijzewijk het roerend eens: 't Is, dat 't nou voor Pietje Mulders is, maar anders is zo'n oppraosie niet te betalen. Daar koopt ge 'n heel nieuw' koei voor...

En dan zegt de stijve, zwijgzame Tinus Verhoeven: 'Ze kunnen in Dombeirge zo veul vertellen as ze wille, mar Vlimmus da's 'nen *deftige* mens en da-d-is ie!'

De eerstvolgende dagen heeft het er veel van, dat het levensgeluk van deze deftige mens is gelegen in het maaltje van Pietje Mulders. Reeds de volgende dag zegt Keeke, dat ze gelooft aan het beestje gewonnen te hebben, maar hij weigert koppig het geval van de beste zijde te beschouwen. In voorzichtige, nauwkeurige afgepaste beetjes regelt hij de voeding, angstvallig bewaakt hij pols, temperatuur en ademhaling.

Op de ochtend van de vierde dag komt Keeke hem opgetogen tegemoet: 'Mar dokter toch! Z'is wir zo hel as 'n vink. En ze hee zo'nen honger!' Waarachtig, juist als hij binnenkomt, begint het dier te nirken! Dit is de proef op de som... Hij begint onmiddellijk te tellen, hoe dikwijls ons Rooike herkauwt... Als hij uitgeteld is, golven de huiveringen over zijn rug. En wanneer hij even later langs het paadje loopt door het zure land, naar het karrespoor, waar hij altijd de wagen moet laten staan, spant hij zijn borst en maakt zich zo lang mogelijk. Hij loopt niet meer, hij zit op een snuivend ros, dat een lang, gulden schabrak draagt, en zelf is hij gepantserd in een stalen harnas, dat straalt als de zon zelf. Daar achter die haag staan de versierde tribunes, een wemeling van glanzend fluweel, gloeiend brokaat, een blinkend hermelijn. De beeldschone edelvrouwen wui-

ven hem toe en nigen heur hoge, puntige kornetten. Zij werpen bloemen voor de hoeven van zijn driftig peerd en dankend groet hij met de lans, laat telkens de punt zakken tot laag bij de grond... Zo komt Ridder Jan als een groot overwinnaar uit het krijt getogen, al groetend met zijn glavie: het nikkelen kokertje van zijn thermometer... Dan stapt hij verwaand midden in een koeievla, vloekt louter voor zijn plezier en rijdt huis-toe onder de jubelende klanken van 'Happy Times'.
Wij, chirurgen, noemen dat resectie van de elfde rib...

HOOFDSTUK 36

Dacka heeft het deze winter niet onder de markt met Kees van Bommel. Zodra de 'bijzondere vertegenwoordiger' vernam, dat Mr. Stein voor Vlimmen het verweer zou voeren, brak de rel los... Of ge ooit zo'n brutaal staaltje gezien hebt? 'n Doorgestoken kaart! Dáárom was dieje steenezel van meet af aan zo klierig! En dat is dan nog wel de man van de voogdijraad, die z'n plicht het is hem te helpen — wordt ie voor betaald! Maar dat zal hij toch 'ns eventjes rechtzetten, of hij heet geen Kees van Bommel meer...

Hij heeft een lang ingezonden stuk gemaakt, waar de vlammen uitsloegen, en dat nooit het licht heeft gezien. Dacka heeft getracht het te lezen, toen Kees het hem ter inzage gaf bij wijze van dreigement... Als 't nie gauw veranderde kwam het zo in alle kranten!

'Ik hoop, dat je tenminste één krant vindt, die dat opneemt,' zei Floor. 'En als je die gevonden hebt, kom je zeker wel even afscheid nemen?' 'Afscheid neme?!'

'Ja! 'n Maand of twee-drie zal er wel mee gemoeid zijn.'

Zo onnozel liet Kees zich niet in de luren leggen, maar wat hij ook deed, hij slaagde er niet in het stuk in Dombergen en omstreken aan de man te brengen. Toen zette hij zijn proza om in de derde persoon, ondertekende het met: 'Een vriend van het slagtoffer' en zond het naar een socialistisch blad. Het kwam terug met de bemerking, dat 'een in dergelijke termen vervat stuk ondertekend zou moeten zijn en bovendien de inhoud de redactie volkomen onbegrijpelijk voorkwam'.

Hierop verliet hij ijlings de dwaalwegen van het socialisme en keerde terug in de schoot der Moederkerk. Aangemoedigd door zijn eerste succes, ging hij nog eens op audiëntie bij de bisschop van Hagenburg, die hem tot zijn spijt moest teleurstellen, daar het niet op zijn weg lag zich te mengen in civiele rechtszaken. Kees kreeg de bisschoppelijke zegen alsmede de raad zich te wenden tot het kamerlid-arbeidersafgevaardigde, met wie hij vroeger reeds gecorrespondeerd had.

Deze gaf hem in overweging voorlopig maar niet naar de minister te gaan... Zou zelf eerst 'de nodige stappen te bevoegder plaatse ondernemen en het resultaat mededelen...'

Hij is ook bij Karel van der Kalck geweest, die hem zo maar heel effenaf dorst te vertellen, dat de zaak een normaal verloop had en er niets te reclameren viel...

Maar prachtig was het, hoe hij daarna werd ontvangen door meneer Huybrechts... Hij heeft daar meer dan een uur gezeten en hij was er compleet hees van. Dàt was tenminste nog 'ns 'ne mens, waarmee te praten viel, en die gaf hem overschot van gelijk... Alleen wist meneer Huybrechts hem niets beters aan te raden dan naar de officier van justitie te gaan en daar was hij al zo dikwijls geweest. Hij had daar in Hagenburg al drie verschillende officieren bij de kop gehad; énen ouwe en twee jonge. En de jongste van allemaal had hem oe! zo vilijnig gezegd, dat het nog verkeerd met hem kon aflopen, als hij voortging overal van die krankzinnige verdachtmakingen uit te brallen...

Toch trekt bijna iedere week een der oudere politie-inspecteurs van Dombergen bij Dacka aan de bel, komt glunderend binnen, zegt: 'Daar binne we weer!', steekt met smaak de aangeboden sigaar aan en ontvouwt het briefje van de Hagenburgse officier. Het is altijd het zelfde kantbriefje: *In zake Van Bommel qq. contra Vlimmen ontving ik bijgaand schrijven van Uwen cliënt. Ik verzoek UEdGestr. beleefd mij te willen mededelen, hoever deze procedure thans gevorderd is...* Het 'bijgaand schrijven' leest hij niet, kent het nu ongeveer al wel van buiten.

Op deze eerste schone ochtend van de lente, de morgen van een dag vol schokkende gebeurtenissen, zegt Dacka, zodra de inspecteur verslag heeft uitgebracht over het mooie weer: 'Meneer Vervoort, deze keer is de ouwe heer toch bepaald geestig!'

'Hoe zo?'

'Hij heeft gisteren zelf in de zaak geconcludeerd.'

'O ja? Wat wil dat eigenlijk zeggen?'

'Gisteren heeft de officier, toen de zaak Van Bommel uitgeroepen werd, zich in zijn volle lengte opgericht en gezegd: Edelachtbare heren president en rechters, ik heb de eer te concluderen, dat het der rechtbank behage de eiser qualitate-qua toe te laten tot het door hem aangeboden bewijs door getuigen met reserve van kosten.'

'Heus?'

'En waarschijnlijk 'n half uurtje later heeft hij dit minnebriefje geschreven, niet rechtstreeks aan mij, maar aan zijn trouwe Dombergse politie. Niets minder dan een inspecteur wordt ervoor uit zijn werk gehaald, want wat van de officier komt, zijn natuurlijk uiterst gewichtige documenten... Alzo neem ik de pen op en schrijf in mijn fraaiste hand: Zie — de conclusie — van het O.M. de dato — *gisteren!*' Dacka schrijft het inderdaad zo op het kantbriefje en de inspecteur zit te schudden van pret. 'Dombergen, de achttiende — uw liefhebbende loopjongen, Flippie Dacka!... En nu denkt meneer Vervoort dat onze eerbiedwaardige officier thans de ogen zullen opengaan, maar dat is een droombeeld. Volgende

week komt u hier weer even vrolijk binnenwandelen met de zèlfde strik-
vraag. En Kees van Bommel denkt nog, dat hij géén succes heeft... o,
daar heb je 'm in levende lijve! Als ik die melkwagen hoor aankomen,
begint m'n hart al te popelen.'

Vervoort staat verschrikt op en grijpt naar zijn sabel. 'Is dat Kees van
Bommel?! Maar dan sla ik op de vlucht, hoor! Zulke kerels zijn me te ge-
vaarlijk. Geef mij maar 'n messentrekker!'

Dacka laat de inspecteur uit en haalt zijn cliënt uit het wachtkamertje.
'Nou zou ik toch wel 'ns één ding willen weten!' begint Kees: 'Wan-
neer of die zaak nou eindelijk vurkomt. Ik heb nou toch geduld genog
gehad, zou 'k zo zegge!'

'De zaak komt iedere veertien dagen voor.'

'Jao — mar da bedoel ik nie. Ge wilt me nie verstaon! Wanneer wordt
dieje vent in verheur genome?'

'Als je Doctor Vlimmen bedoelt, kan ik je wel vertellen, dat hij helemaal
niet in *verheur* wordt genomen.'

'Wablief?! Da zou toch zeker wel —'

'Als je nog één keer zo schreeuwt, ga je d'r uit, Kees van Bommel, en ik
waarschuw je niet meer.'

'Waarom hoeft dieje meneer nie vur te kome?'

'Dat moet je vragen aan de mensen, die de wetten zo gemaakt heb-
ben... Maar 'n ander praatje: Wie zijn je getuigen?'

'Getuige?'

'Ja: getuigen. Denk je, dat de rechtbank al mijn beweringen zo maar
aanneemt? De tegenpartij beweert precies het omgekeerde.'

Kees van Bommel laat zijn lip hangen. Hij is zo opgegaan in zijn strijd
met de autoriteiten, dat hij de zaak zelf bijna vergeten was. 'Jao-mar
d'r zèn natuurlijk geen getuige! Hoe kàn da nou?'

'Dan kan ik je van hieraf wel verzekeren, dat je de zaak verliest.'

'Verliezen?!... Mar dan begrep-te toch, da de-n-onderste steen bove komt?'

'Nee, dat begriip ik niet. In iedere procedure is er één die verliest, en in
dit geval zul jij het zijn, en de stenen zullen op hun plaats blijven... Is er
buiten je dochter niemand, die er iets over kan vertellen?'

'Nee, van eigens nie. Ze hebbe d'r gin mens bijgehaold, natuurlijk. Die-
je vent mot op eed gedreve worre, ze moeten hem laote bekenne, da heb
ik van 't begin af aon gezee!'

'Zullen we hem dan maar op de pijnbank leggen? Schei nou alsjeblijft uit
met raaskallen over dingen, waar je geen flauw begrip van hebt, want ik
geef je gewoon geen antwoord meer. Stuur je dochter maar bij me, dan
zal ik zien hoe ver we het brengen met die éne getuigenverklaring.'

'Mar dan koom ik méé!' dreigt Kees.

't Zal me bijzonder aangenaam zijn.'

'Om hoe laot dan? Ik ben pas om zes uur vrij!'

'Wel, dan kom je na zes uur, hè?... Dag Kees van Bommel!'

Omstreeks het zelfde uur van deze gedenkwaardige dag is Vlimmen op het slachthuis en krijgt daar het bericht, dat hij zo gauw mogelijk op het kasteeltje van Hulshout moet komen. Mieneke-Poes, de mooie hunter van Baron van Neerwetten, moet veulenen... Dat is minder fraai, vreest hij. Veulens laten zich over het algemeen gemakkelijk ter wereld brengen en als hij geroepen wordt is het vaak mis, meestal met het veulen en soms zelfs met de merrie... Maar Van Neerwetten is er gewoonlijk zeer gauw bij, dus het kan nog meevallen. 't Zou verschrikkelijk jammer zijn, want Mieneke-Poes is een bekend paard, verreweg het kostbaarste van heel zijn praktijk, en die arme Van Neerwetten is zo gek met het dier... Als hij met een vinnig vaartje door het poortgebouw komt gereden, maakt de baron zich los uit een groepje personeel bij de stallen en komt met grote schreden op hem af. Orloff, de grote Russische windhond, waarmee Vlimmen zo fel heeft gevochten in de apotheek, volgt hem met slome, onwillige passen, alsof hij een dergelijke haast zeer minderwaardig vindt. De baron steekt op grote afstand reeds de hand uit. 'Dag meneer Vlimmen! Blij, dat u er zo gauw bent.'

'Toch geen ongelukken, hoop ik?'

'Nee, voorlopig niet, zeg. Maar ik vertrouw het niet erg. We hebben al 'n paar keer getrokken — niet al te hard natuurlijk — maar het zou veel vlotter moeten gaan. 't Lijkt me precair. Toch presenteert het veulen zijn voorbeentjes, dus het ziet er normaal uit.'

Zij gaan het kasteeltje binnen en Vlimmen kleedt zich uit.

Van Neerwetten kan zijn ongeduld nauwelijks bedwingen, praat er gejaagd op los. 't Zou me verschrikkelijk spijten, want het is een kind van een angstig-dure hengst. Ik heb wel geen dekgeld hoeven te betalen, want het is 'n hengst van m'n zwager Von Spee, maar Mieneke-Poes moest ervoor naar Düsseldorf gebracht worden en het vervoer heeft een aardige duit gekost, dat verzeker ik u.'

Vlimmen heeft zich vlug in het leer gestoken en spoedt zich met de baron naar de stallen. Daar staan hem een viertal boeren aan te gapen en hij is er zich akelig van bewust, dat hij hier in Hulshout is, de bakermat van de 'Van Bommel-chantage'. Na al die maanden van gewenning voelt hij de beklemming weer in haar oorspronkelijke zwaarte vooral nu hij nog juist ziet, dat een jongen van een jaar of twintig, die opvallend rood is en dan nog vol rossige sproeten staat, snel een knipoogje geeft aan een andere jonge knecht. Vlimmen krijgt een hoge kleur en loopt haastig door naar de box van Mieneke-Poes.

Hij smeert zijn arm in, tast langs de beentjes naar binnen en is dan opeens al zijn ergernis vergeten. 'Hé, wat is dat?!' roept hij en schiet in een lach. 'Nee maar, die is rijk!'

'Wat scheelt eraan?' vraagt Van Neerwetten, half geschrokken, half gerustgesteld door de vrolijke bui.

'Nou meneer Van Neerwetten, dat is nogal 'n komische vergissing, maar

ik kan het me indenken, want het komt zelden voor. U hebt daar het linkerbeentje van het éne veulen en het rechterbeentje van het andere te pakken. U wou ze d'r allebei tegelijk afhalen en dat —'

'Néé!!', schreeuwt Van Neerwetten ontzet. Er wordt hard gelachen, doch al spoedig schrikt de baron zich weer koest. "'n Tweeling! Hoe gaat dat aflopen met zo'n licht diertje? Wat denkt u? Precair, wat?'

'Ik geloof eerder, dat het 'n meevallertje is,' zegt Vlimmen, die de verkeerde beentjes al heeft losgemaakt en teruggeduwd. 'Ja, hoor! 't Zijn er twee en ze zitten niet slecht. Hebt u 'n emmer water gereed en een schepje zout?' Hij trekt zijn arm terug en brengt een paar fijne hoefjes mee, strikt opnieuw de trektouwtjes vast.

'Wat 'n zegen, dat ik niet serieus ben gaan trekken!' jubelt de baron. 'Ik heb wel eens gedacht, dat het dier zo zwaar werd, maar wie heeft daar nu erg in?'

't Gebeurt ook zelden,' knikt Vlimmen.

Een half uur later zijn de twee sierlijke kinderen van Mieneke-Poes geboren. Elk op zijn beurt springt al gauw overeind wanneer er wat water overheen gesmeten en wat zout aan de snuitjes gewreven wordt. De baron is verrukt... Mieneke-Poes is 'n schat en meneer Vlimmen moet een glas port nemen op de goeie afloop.

Vlimmen rijdt terug naar de stad, gaat nog even bij een expediteur kijken naar een paard met een abces en als hij door de Eikenstraat komt, ziet hij Dacka verschijnen op de stoep van zijn huis... Naar de Nederlandse Bank? Stap dan maar in...

Dacka wil juist de voordeur achter zich dichttrekken, als hij de telefoon hoort bellen. 'Even luisteren!'

Na enkele seconden komt hij terug en wenkt al vanuit de gang. 'Voor jou! 't Is Truus.'

De boodschap luidt, dat Van Neerwetten zojuist weer heeft opgebeld, of Meneer Vlimmen *dadelijk* wil terugkomen... Nee, niet voor de paarden, iets anders en 't is hoogst belangrijk, maar hij kon het haar niet zeggen...

Vlimmen vindt het vreemd... Als het niet aan Truus gezegd kan worden, moet het wel 'precair' zijn...

Dacka zal de Nederlandse Bank voorlopig met rust laten. Hij wil de baby's van Mieneke-Poes wel eens zien.

Zodra hij Vlimmen uitgeleide had gedaan, is Van Neerwetten dadelijk weer naar de stal gegaan om Mieneke-Poes te vertroetelen en omdat hij niet uitgekeken komt op zijn twee mooie veulens. Alles is opgeruimd en schoongemaakt, terwijl hij met Vlimmen aan het nakaarten was, en de stal is verlaten. Maar na een poosje hoort hij twee van zijn arbeiders na-

deren en aan de stemmen herkent hij Tiest, de rossige, en Bonneke. Zij blijven staan praten bij de staldeur en hebben er geen erg in, dat hij op een paar meters afstand in de hoge box staat. Aanvankelijk let hij er niet op, maar tenslotte moet het wel tot hem doordringen, dat het gesprek zo'n vreemde, geheimzinnige toon heeft...

Dan denkt hij aan paard noch veulens meer en staat stokstijf te luisteren... ' — Vlimmus, 'n kijnd van Vlimmus? Gao nou gaaw lope! Née manneke, 't is er ene van jou, zo vast as 'n huis. Ons Betsie hee-t-em gezien, dieje kleine, en hij is nou al net zo rood as gij!'

't Kan net zo goed van jou zijn.'

'Jao, da-d-is natuurlijk niet uit te maake, mar 't zou toch wel 'n bietje vreemd zijn, want bij ons in hil de familie is er ginne-n-éne mee rooi haor. En gij waart de-n-irste, Tiest!'

'Afijn, laot dieje veearts d'r mar veur opdraoie, die hee meer centen as wij. Hij zal er toch ok wel 'ns aongezeten hebbe, aandere zeu Mientje hum nie hebbe durven aongeve.'

'En ge zeed zelf da ge de-n-irste waart, omda ge duidelijc hebt gezien da —'

'As ge nou mar zo wijs zijt, da ge 't niet overal rond gaot kleppe, want —' Hier is Van Neerwetten al zover van zijn verbazing bekomen, dat hij het nodig vindt iets te doen... Sacré mille, wat 'n doortrapt vuns zaakje! Het gaat hem wel geen lor aan maar — verdomde nette vent die Vlimmen, née-zeg! Staat altijd gereed, heeft hem altijd buitengewoon keurig behandeld. Vent met hart voor z'n vak. Ja, als fatsoenlijk mens ben je toch aan jezelf verplicht om even in te grijpen, zeg! Precair gevalletje, maar — uh — hij zal het toch even op 'n doortastende manier...

Nu hij zo plots uit de box stapt, krijgen de twee staljongens een vreselijke schok. Twee akelige, zieke gezichten staren hem aan.

'Komen jullie 'ns even méé, zeg!' Hij voelt, dat het niet goed zou zijn hen hier in de stal — hun eigen terrein — aan te pakken, en neemt hen mee naar het kasteel, naar zijn werkkamer.

En daar doet het door eeuwen aangekweekte overwicht van een Baron Van Neerwetten zich gelden op de erfelijke slavenzielen van een paar sluwe Brabantse boerenjongens.

Tiest en Bonneke — volgens het doopboek: Baptist en Bonifacius — zijn al een poosje hun weegs gegaan, wanneer Vlimmen en Dacka met opgetrokken wenkbrauwen het witte kasteeltje naderen. Van Neerwetten staat breed te grinniken op de hoge stoep.

'O, u hebt de advocaat meegebracht, dat kan te pas komen! Hallo Dacka... Zèg! Hoe vin-je Mieneke-Poes?'

Zij gaan naar de grote werkkamer vol leer, boeken, jacht-trofeeën en oude schilderijen. Op de eiken balpoottafel staan nog de lege portglazen van daarstraks.

Zodra ze gezeten zijn, begint Van Neerwetten te vertellen, en nu Dacka erbij is, gebeurt het vanzelf op huzarenmanier.

'Meneer Vlimmen, u hebt me daarjuist even stijf laten staan, maar nu is het mijn beurt. Houd u maar goed vast, hoor!... U begrijpt wel, dat ik al enigszins op de hoogte was van uw affaire met — uh — met Kees van Bommel, want het hele dorp tuitte ervan. Maar ik maak me sterk, dat ik op 't ogenblik beter op de hoogte ben dan uzelf... Wel, daar achter mijn bossen, die kant uit, ligt een voetbal-heitje en daar staat een planken huisje bij, waar de jongelui zich verkleeden. Nu zo wat anderhalf jaar geleden, is die jongejuifvrouw Van Bommel op een avond naar dat hutje gewandeld met die twee knechtjes van me, die u daarstraks wel gezien hebt: die lange rooie en dat kleine zwartje...

In dat hutje is het Spaans toegegaan, mijne heren! De jongelui zijn daar aan 't stoeien geweest op een manier — néé! Dat is om plotseling grijs te worden. Terwijl de éne zich verdienstelijk maakte voor het ras, rookte de andere 'n sigaretje om op adem te komen en loste dan weer vlot z'n maat af! Ongeloflijk, wat? Na de zesde ronde — om kort te gaan — zei de jonge dame, dat ze pijn kreeg en hebben de heren het voor gezien gehouden. Nu weten ze heel zeker, dat het een feestdag was.'

'Dat zou ik geloven!' zegt Dacka.

'— en meer speciaal Allerheiligen... Dus als je op één november begint te tellen, is het niet lastig na te rekenen, dat het kind van die freule door die twee stoere knapen met vereende krachten in elkaar gesoldeerd moet zijn. Zelf zijn ze 't vrijwel eens, dat die rossige gentleman de match heeft gewonnen omdat 't kind zo goed bij hèm kleurt. Enfin, dat is voor meneer Vlimmen van ondergeschikt belang, lijkt me. Die kwestie kunnen we met het volste vertrouwen aan onze beste Kees van Bommel overlaten en hij — och, laat ik u even inschenken; uw glas staat daar nog.'

Van Neerwetten haast zich met de fles, want Vlimmen zit te duizelen en het is hem aan te zien. Bevend en in één teug ledigt hij het glas en zucht diep.

'Tjaaaá meneer Vlimmen,' gaat de baron verder. 'Ik kan me enigszins voorstellen, hoe u zich al die tijd hebt opgevreten, ik ga mezelf maar na... Wat jij Dacka?'

'Ik wàt? Als advocaat van de heer Van Bommel vind ik jou 'n grote opsnijer!'

'Eruit, ellendeling!... Komt die vent me hier in m'n eigen huis voor quidam uitmaken!'

Als afleiding is het geslaagd. Vlimmen vertoont weer een gewonere kleur en zelfs een tamelijk krom lachje.

'Hoe moet dat verder?' vraagt hij hulpeloos aan Dacka. 'Wat moeten we nu doen?'

'Wat is er eigenlijk gebeurd?' vraagt Dacka op zijn beurt aan de baron.

'Hoe kom je aan al die openbaringen?'

Van Neerwetten verhaalt zijn stalavontuur... 'Toen heb ik die smakkers één voor één hier op 't rapport laten komen en in no time had ik de gruwelijkste bijzonderheden bij elkaar. Met getal en omstandigheden.'

Dacka kijkt op zijn horloge. 'Kwart over twaalf! Vlimmen heeft vandaag geen eten nodig, hij heeft plezier genoeg. Maar toch is het tijd voor de koffie... Je doet het beste straks hier terug te komen met Stein. Die kun je dan op die twee kunstenaars loslaten... Zijn ze vanmiddag ter beschikking, Van Neerwetten?... All right. Ik kom dan maar mee, want nu heb ik die twee ongelukkige veulens nóg niet gezien. En jij moet me nog 'ns vertellen, dat je altijd wanboft, meneer-dokter!'

Haast even bedremmeld als Pietje Mulders, zal Vlimmen de baron alvast maar hartelijk bedanken voor zijn...

Néeé-zeg! Dat kwam er nog aan te kort. Verbeeld je, dat hij de ontdekking van zo'n boevenstreek maar kalm naast zich neer had gelegd... Onderweg zegt Floor: 'Kerel, is dat even zwijnen? Zie je nou dat ik gelijk had? Dat meisje — pas op, daar staat 'n boom! — het meisje zat lelijk in de klem. Als ze met twee vaders was thuisgekomen, had de querulant Van Bommel haar doodgeslagen, geloof ik. Eén van de twee kon ze niet nemen, want de andere vader zat er vlak naast. Dát is dus de oplossing. Ik heb me suf gepiekerd, maar zo'n krankzinnig staaltje valt je natuurlijk nooit in... Wat 'n nederlaag voor Kees van Bommel! Ik heb haast met hem te doen...! Als zo'n vent beter kon lezen en schrijven, zou hij een pracht van 'n dictator kunnen worden. Kees zet zich iets muurvast in z'n hoofd en ziet niets anders meer. Hij overtuigt zichzelf dwars tegen de hele wereldopinie in en laat zich door niets of niemand van de wijs brengen. Loopt hij tenslotte met de kop tegen de muur, dan vergeet hij het onmiddellijk en begint dadelijk aan iets anders. Voor zo iets moet je 'n bepaalde fout in je hersens hebben, waaruit je groot voordeel kunt trekken. Met drie jaar H.B.S. is zo'n type al hoogst gevaarlijk. Nu is hij alleen hoogst vervelend...'

Dacka heeft nog eens gelijk: Vlimmen kan deze middag niet eten. Hij begint met Truus de stuipen op het lijf te jagen door als een dolle-dries binnen te vallen met: 'Néeé-zeg!! Hou je nou maar vast!!' zoals hij dat van de baron heeft geleerd.

Om het verschrikkelijk spannend te maken, probeert hij het verhaal als een detectiveroman van achteren naar voren te vertellen en Truus begrijpt er dus niets van, valt hem telkens in de rede met akelig-directe vragen, die zijn gehele 'schema' in de war sturen. Daar wordt hij tenslotte driftig van en geeft het op... Als ze hem niet laat uitpraten, ziet hij ook geen kans om haar iets aan het verstand te brengen!...

Zij krijgt eerst een samenhangend overzicht van het gebeurde, wanneer hij Stein opbelt...

'Verwondert u zich daar nog over?' vraagt de oude heer. 't Verbaast mij alleen dat het er máár twee zijn!'

Mr. Stein heeft de verklaringen van de baron en de twee staljongens in zijn beste proces-verbaalstijl op papier gezet en laten tekenen.

Tiest en Bonneke zagen hem dadelijk aan voor "nen helen hogen piet van 't gerecht' en waren volkomen weerloos.

Zodra de jongens weggezonden zijn, is hij van oordeel, dat het aanstaande getuigenverhoor maar niet moet doorgaan... Geen meenedjes uitlokken! 't Is beter, dat het sletje niet voor de rechtbank komt, want dat tuig is zo ontáárd stom! Zitten al in 't gevang, voordat ze d'r zelf erg in hebben... En 't is best mogelijk, dat het meidje zich daar in Hagenburg zo obstinaat als 'n muilezel blijft vastklampen aan haar eerste leugens voor de voogdijraad. Dat gebéú-eurt! Die lui zijn overtuigd, dat ze niets gevaarlijkers kunnen doen dan toegeven, dat ze de vorige keer gelogen hebben. Dus Dacka moet die rare vent maar eens gauw duidelijk maken, dat hij om erger te voorkomen de zaak beter kan intrekken...

'Ha-ha!' zegt Dacka. 'Dát zou nou juist voor Kees van Bommel 'n afdoende reden zijn om de zaak door te zetten.'

Stein lacht en zijn mager gezicht trekt zich in ontelbare kreuken. "n Traktatie, zo'n cliënt,' knikt hij.

Maar Vlimmen heeft al een tijdje onrustig op zijn stoel zitten draaien en schiet nu los. 'Neem me niet kwalijk, maar ik begrijp er niets meer van! Waarom moeten wij zoveel consideratie hebben met dat gespuis? Ik zou óók zeggen: laten ze doorzetten! Laat de rechtbank en de hele wereld gerust weten, hoe ik bijna de dupe was van—'

'U moet mij laten uitmaken wat het beste voor u is!' snijdt Stein en Vlimmen schrikt er klein van in elkaar.

'Zonder de inlichtingen van meneer Van Neerwetten zou u de procedure ook wel gewonnen hebben. Maar als dat meidje voor de rechtbank bij kris en bij kras dat divanverhaal blijft volhouden, bent u precies even ver. Wat we hier vastgesteld hebben is erg plezierig, maar niet afdoende. Het voetbalhuisje en de divan sluiten elkaar volstrekt niet uit! Ze wist immers niet welke dag het was!'

Daar heeft Vlimmen nog niet aan gedacht. Na al zijn opgewonden vreugde van deze middag komt de slag hard aan en hij zit verslagen. Stein ziet het en spreekt nu wat zachter: 'Ja meneer Vlimmen, u weet zelf zó goed dat het meidje gelogen heeft! U vergeet af en toe, dat andere mensen het *niet* zo goed weten — hoogstens kunnen geloven. Totdat het meidje door de mand valt en dat zullen we eerder bereiken onder vier ogen, dan op 'n rechtzitting... Nu ik zelf als advocaat in de zaak zit, lijkt Meester Van der Kalck me de aangewezen persoon. We moeten het haar gemakkelijk maken. Als ze door de mand wil vallen, moet ze weten, dat ze zacht valt.'

'Ogenblikje, heren!' komt Van Neerwetten. 'Ik maak me sterk, dat ik wel enige vat heb op Kees van Bommel. Hij woont hier dichtbij; spreek hem nog wel 'ns en ik heb me steeds 'n beetje geamuseerd met

hem au sérieux te nemen, als 'n bijzonder geleerd man te behandelen. Daarom houdt hij zich tegenover mij nogal hoog. In het dorp hoor ik vertellen, dat hij niet weinig trots is op de relatie. Figureert zelfs voor mijn adviseur: — Ik zee tegen den b'ron: doe 't nou zó, dan zul'de zien enzovoort... Als ik hem hier uitnodig en op mijn manier het hele verhaal doe, zie ik wel kans dat ik zijn aandacht afleid in de richting van die rossige jongen, die naar menselijke berekening toch ongetwijfeld de vader moet zijn van dat rooie wicht, zeg! Die partner van 'em is zo zwart als schoppen-tien! Het lijkt me zelfs niet uitsloten, dat er nog een christelijk huwelijk van komt... Nee heus, zeg! Als het gelach is bedaard, vindt Stein het idee schitterend. Van Neerwetten zal dadelijk de boterfabriek opbellen en Kees vanavond nog laten komen...

Nadat Stein is thuisgebracht, gaat Dacka mee om Truus op de hoogte te brengen en een borreltje te drinken. Bovendien moest Vlimmen met man en macht opgebeurd worden, want na de koude douche van Stein zag hij alles even zwart.

Zo komt Dacka tegen zeven uur thuis en hoort, dat een juffrouw Van Bommel al een poosje zit te wachten... Ah! Dat had hij in al die drukte schoon vergeten! En ze is warempel alleen, dus Kees van Bommel heeft zijn onderhoud met de baron gewichtiger gevonden, dan zijn toezicht op de verklaringen van Mientje...

Hij ziet zijn kans en slaat dadelijk toe... Zal haar later nooit weer onder vier ogen te zien krijgen, dat is zeker...

'Ons vaoder kon nie meekome,' begint zij.

Ja-ja, dat wist hij al. Haar vader is op 't ogenblik bij Baron Van Neerwetten, is 't niet? Maar ze weet waarschijnlijk niet, waarom vader bij de baron is? Dat zal hij haar dan eens vertellen...

Dacka doet, alsof voor de gehele wereld vaststaat, dat Vlimmen nu buiten iedere verdenking valt en voordat hij geheel klaar is met zijn relaas, vloeien reeds de tranen. Hij haalt gauw een glas water.

'Vertel me nou 'ns, Mientje. Hoe kwam je d'r in godsnaam bij om zoiets te gaan zeggen van de dokter?'

'Ik was — zo bang — van ons vaoder!' snikt ze. 'En ik heb — 't niet gezee!' Wat is dat? Heeft ze niet gezegd, dat het kind van de dokter is?... Nee, dat ze heeft ze eigenlijk *nie* gezee. Maar ze kon nie zeggen, van wie 't wezenlijk was, en toen zei ons-vader ineens, dat het dan wel van de dokter zou zijn, en ze kreeg zo'n slaag; hij had heur bekanst doodgeslagen mee 'ne stoel en toen heeft ze maar ja gezee, omdat ze zo'ne schrik had. En toen ze dat ene keer had gezee, durfde ze niet anders meer...

Maar later dan, toen haar vader weer wat kalmer was geworden?...

Nu het eenmaal zover gekomen is, schijnt het haar op te luchten, vertelt zij de kleinste bijzonderheden. Ons vader heeft heur alles precies uitge-

vraagt en ook, hoe dat kwam, dat ze het eerst niet wou zeggen. Toen heeft ze maar verzonnen, dat de-n-dokter heur heel veul geld had beloofd, als ze wou willen zwijgen...

Dacka vraagt verder: 'Is het kind werkelijk zo — uh — lijkt het werkelijk zo veel op die éne jongen, die —'

'O jao, de kleine lijkt precies op Tiest van Hulten, hij is ok 'n beetje rossig.'

'n Beetje rossig!... Hij krijgt steeds meer medelijden met het sukkelkje en schrikt lelijk, nu hij opeens bedenkt, hoe dat moet aflopen, vanavond, als Kees van Bommel op de hoogte is van zijn nederlaag... Vooral nu dat stuk querulant bliksems goed voelt, dat hij de hele blunder hoofdzakelijk aan zichzelf te danken heeft...

En alsof Mientje zijn gedachten raadt, begint zij weer hard te snikken: 'Nou durf ik — haost nie mir — naor huis!'

Ja, daar moet hij toch bepaald iets aan doen, anders laat de gedachte aan de komende ranselpartij hem de hele nacht niet met rust... De politie? Kan er niets tegen doen... O wacht even! Van Neerwetten, natuurlijk... Wij huzaren! Allemaal dierenbeschermers... En misschien is Kees van Bommel nog daar...

Hij probeert Mientje gerust te stellen: zal dadelijk de baron te pakken zien te krijgen en die zal wel zorgen, dat ze thuis niet te lelijk tegen haar doen. Als zij even in de wachtkamer wil gaan, zal hij dadelijk telefoneren...

Enkele ogenblikken later spreekt hij met Van Neerwetten... Ja, Kees is er nog... Nee, niet hier in de kamer...

Als Dacka verslag heeft uitgebracht:

'Komt in orde, zeg! Maak je niet ongerust! Kees interesseert zich helemaal niet meer voor Vlimmen. Dat bagatel is hij bijna weer vergeten. Die rooie *Tiest* moet hij hebben, en hij zàl hem hebben, daar ben ik van overtuigd... We zijn de trouwpartij al aan 't regelen, zeg! Die jongen krijgt wat meer loon en zij kan hier ook nog wel aan 't werk. Voor de goeie gang van zaken zullen we dan Bonneke de zak moeten geven, want 't zou 'n beetje precair zijn, als 't volgende kind pikzwart was... We zijn juist aan 't uitmaken, waar het koppel komt te wonen, misschien hier boven het koetshuis. Alleen de datum staat nog niet helemaal vast, zeg!'

'Jij bent de *pacha* van Hulshout!' schreeuwt Dacka.

HOOFDSTUK 37

Nadat hij Mientje een beetje gerustgesteld naar huis had gestuurd, is Dacka dezelfde avond naar de Vlimmens gegaan met een gevoel alsof hij Sinterklaas was. Truus begon dadelijk enkele adressen op te bellen...

Zeg het voort... Dacka heeft er een eind aan gemaakt, door met Pietje Peereboom te telefoneren... Dat was afdoende; dan kon je verder al je moeite sparen en wist morgen de hele stad het... Er is veel te veel whisky gedronken. Floor heeft twee maal gedanst met Truus op de muziek van de radio en voor de derde dans is zij naar bed gevlucht. Om kwart over twee heeft zij op de vloer van haar slaapkamer geklopt, omdat de heren tweestemmig en zeer vals 'Happy Times' begonnen te brullen. Zij zijn nog aan het worstelen geweest in de gang, want Vlimmen dreigde een plasje te gaan doen in de brievenbus van de dames Stroeks aan de overkant. Tenslotte lagen ze verlamd over elkaar heen als waanzinnigen te lachen op de deurmat.

Vandaag trekt het nieuwtje door de stad. Van der Kalck is gisteravond reeds door Stein op de hoogte gebracht en nu hij naar het gemeentehuis wandelt, lijkt zijn waardige politieagentenpas iets veerkrachtiger, maar overigens kan niemand zien, hoe hij zich loopt te verkneuteren... Oh-la-là! 'n Kwade dag voor Huybrechts en de andere flinkerds van de voorgedijraad. Hij verwacht op de aanstaande vergadering enkele absenties; de heren hebben zich toen in dit zaakje nogal snoezig vergaloppeerd... Dus nu is het zogenaamde psychologische moment aangebroken om Vlimmen zonder verdere tam-tam te benoemen tot onderdirecteur. Want de Huybrechtsen moeten zich op 't ogenblik uiterst koest houden: het jong Treeborg heeft het verschrikkelijk lelijk laten liggen volgens het ijzingwekkende verhaal van notaris Boomke. Die had alle bijzonderheden van zijn dienstmeisje: Een nichtje van dat meisje, kind van twaalf jaar, heeft zaterdag 'n armpje gebroken en meneer Treeborg heeft even 'n verband aangelegd. Zondagmiddag is de moeder met het kind weer naar de dokter gegaan, omdat het schaap zo lelijk deed. De schreeuwer was juist aan tafel en deed nog veel lelijker: Hoe ze 't in d'r hoofd haalde om hem op zondag met zulke flauwiteiten lastig te vallen! Had even goed als wie ook recht op één dag rust in de week!... Het kind stond erbij te huilen, maar er was niets aan te doen. 'Morgen op 't spreekuur en daarmee uit!' zei hij eenvoudig en smeed met de huisdeur. Maar maandagochtend bleek, dat het armpje reeds vanaf zaterdag was afgebonden door het slordige verband. Dat noemen ze necrose: daarmee sterven nu het handje en een stukje van de voorarm af, groeien in ieder geval niet verder, en het kind is voor haar hele leven door meneer de dokter gearrangeerd... Nu boffen ze geweldig, dat de vader een baantje heeft op de fabriek van pa Huybrechts en wel een speciaal baantje voor dat bedrijf, waarmee hij elders niet zo gemakkelijk terecht kan. Pa moet al bezig zijn de monden te stoppen met zijn duiten... Monden stoppen in Dombergen, hà-hà! Het enige wat hij kan bereiken is, dat de mensen geen klacht zullen indienen...

Kijk, zo wordt tegenwoordig nog een stad van tachtigduizend inwoners

geregeerd. Vlimmen, de ingewerkte man, gegarandeerd goed en volkomen betrouwbaar, kan alleen worden benoemd in een zeer verantwoordelijk baantje, omdat Albert Van Neerwetten toevallig twee knechtjes hoort smoezen en omdat het fondspatiëntje van Treeborg een handje zal missen...

Zo-zo! 'Arthur D'Hierneaux' heeft waarachtig *chance* gehad en op het resultaat komt het aan... Wat had hij 'n goeie neus, toen hij die benoeming uitstelde! Zo'n succesje doet je nog eens goed aan je botten...

Die avond wordt in de schouwburgzaal van Dombergen door een reizend toneelgezelschap 'De Dienstknecht in Huis' opgevoerd en de volgende dag verschijnt in de Nieuwe Dombergsche Courant niet alleen de recensie, doch ook een hoofdartikel en het is getiteld: 'De Dienstmaagd in Huis', wat zeer geestig gevonden wordt. Zoals altijd, heeft de hoofdredacteur het over de goede, oude, brave tijd, toen in Dombergen nog de ware godsvrucht heerste en er niet op de socialistische partijen werd gestemd. Als contrast wordt verwezen naar enkele aandoenlijke en onmenselijke staaltjes van goede, oude dienstbodentrouw, zoals alle abonnees dat reeds verwachten... En ofschoon de redactie angstvallig vermijdt nader in te gaan op aangelegenheden, waarover zelfs onder volwassenen slechts kan worden gefluisterd, zou zij in haar journalistieke taak te kort schieten, indien zij niet hare diepe verontwaardiging uitsprak over 'zekere eerrovende machinaties, die thans in Dombergen en omstreken algemeen bekend kunnen worden geacht en waarvan een achtenswaardig en vooraanstaand stadgenoot bijna het onschuldige slachtoffer was geworden.'

De bevolking is inderdaad verontwaardigd, het meest zij, die zelf dienstboden houden, en zij, die een half jaar geleden de ijverigsten waren in het lasteren. Vlimmen is opeens zeer in aanzien gestegen, ook bij zichzelf. Hij wordt gegroet door mensen, van wie hij zich slechts vaag het gezicht herinnert. Op aandringen van Truus gaat hij voor het eerst op de drukke 'sjieke' vrijdagavond met haar naar de bioscoop, ofschoon hij haast zeker weet, dat het een snertfilm zal zijn... Op de foto's zie je niets dan mooie jochies met opgedirkte wijven in avondtoilet en niet één fatsoenlijke revolver!... Hun verschijning verwekt een opschuddinkje van elleboogstootjes en haastig gefluister. Hij krijgt wel een kleur, maar kan het toch niet onplezierig vinden. Enkele halve kennissen knikken herhaaldelijk, lachen breed en maken mimes, die als een soort gelukwens bedoeld zijn. Zij kunnen zich nauwelijks bedwingen eens te komen horen, maar nu Truus er bij is, zijn ze niet zegvrij. Alleen Charles van Dijk, de populaire, toonaangevende bonvivant van Dombergen, die Vlimmen in zijn eerste wilde jaren nogal vaak ontmoet heeft, roept over vier fauteuils heen:

'Dag mevrouw!... Zèg brave dokter, ik moet jou straks 'ns even hebben!' en er wordt hard gelachen, want die Charles van Dijk kan me toch uit

de hoek komen!... En er zit in die lach een toon, waarvan Vlimmen het prettig warm krijgt rond zijn hart.

Voor de dames Stroeks is het een zware slag. Dora, de magerste, is het op de ingewanden geslagen en de dokter schrijft verandering van lucht voor, wat dan ook van hem verlangd werd... Want ze hebben wat te verdragen! Giftig jaloers op de Stroekse superioriteit in al hun devote onderonsjes, komen de bevriende zélatrices, naaikingsters, congregationisten en andere autoriteiten van de Heilige Kindsheid in plukjes van drie of vier op bezoek en weten met ware struikroversvroomheid het gesprek steeds terug te brengen op dat gevalleke van Vlimmen hierover, dat nu toch heel anders uitgekomen is, dan 'de mensen' maar dadelijk wisten te vertellen... Nu ziet ge toch weer 'ns, hoe voorzichtig ge eigenlijk moet zijn mee zulke vuil' praatjes maar dadelijk verder te vertellen! En hoe verschrikkelijk erg moet het zijn geweest voor dieje mens; totaal onschuldig was ie, en de straatjong kwamen voor z'n deur zingen om hem te judassen.

Juffrouw Doomen, die door toedoen van de Stroeksen slechts tweede penningmeesteresse van de Graal kon worden, zodat ze eigenlijk voor speken-bonen achter de bestuurstafel zit, herinnert zich opeens, dat ze toen opgebeld werd — ze weet niet precies meer, of het juffrouw Jo of juffrouw Dora was — om 'ns gauw te komen kijken in de Beukenlaan, want — néé, nou moeten ze niet zeggen, dat 't nie waar is, want efkens later is er door één van hullie tweeën wéér opgebeld, dat 't al afgelopen was, omdat de politie' er tussen was gekomen. Bij Vlimmen hadden ze zeker gauw naar 't politiebureau getelefoneerd, werd er nog bijgezegd... Afijn, als 't nie zo is, dan heeft ze dat zeker gedroomd, maar in ieder geval is ze toch blij, dat ze zo'n akelig getèrg *nie* gezien heeft..

Mevrouw van Aerschot — waarom die nou eigenlijk mevrouw moet heten, begrijpt niemand; pas mee den oorlog is de zaak iets geworden, maar iedereen weet, dat hullieje vader vroeger mee lapkens op de markt stond, en alles bij elkaar is ze drie maanden getrouwd geweest en heure man is al meer dan vijfentwintig jaar dood; dat moet 'n klerkske zijn geweest op het kantoor van Huybrechts & Wagemakers; geen mens kende hem en later is er nooit-niemand meer op heur afgekomen, terwijl ze toch zot genoeg gedaan heeft om er nog ene te krijgen — *mevrouw* van Aerschot zegt brutaalweg, dat ze Vlimmen altij 'nen hele fatsoenlijke mens heeft gevonden. (Alsof ze toen nie even lelijk over hem heeft gedaan as heel de rest!) Hij is twee keer bij heur geweest voor de poes en hij was o, zo netjes, hoor! Nie dàt op aan te merken —.

Huh, ze had zeker verwacht, dat zo'ne jonge snuiter nog gekheid tegen heur zou maken ook nog...!

Enfin, het is niet meer uit te houden en het moest ongelukkig treffen dat 'ons Jo' er nog 'ne grote flater bijmaakte door te zeggen, dat de ouwers

van 't meidje best mee grof geld omgekocht konden zijn, want Vlimmen had ommers pas vijftigduizend gulden geörven van dat rijk boeren-vrouwke uit Meelst!... Dat was héél onverstandig van ons Jo en ze vlo- gen er dan ook mee z'n drieën tegelijk bovenop: Ja-maar, zo-iets zouden zij niet durven zeggen! Dan zouden Baron Van Neerwetten en die twee boerenjongens óók omgekocht moeten zijn!... Ze sprongen op als 'n zak- ske mee vlooiën; 't leek wel of ze moesten gaan vluchten voor zoiets... Dáár wilden ze niks mee te maken hebben, daar waren zij de zegsman nie van! Stelt uw eigen efkens voor, dat de-'n-baron 't hoorde! Hij ging achter-mekaar naar de politie!

Dora vindt het verschrikkelijk zunde, dat ons Jo zoiets heeft gezegd, want nou kunnen die kernollies overal rond gaan kleppen, dat Baron Van Neerwetten *volgens de dames Stroeks* door Vlimmen is omgekocht... En dát krijgen ze als dank, omdat zij heur eigen al die jaren voor goei' wer- ken hebben uitgesloofd. Wat had er van al die kerkelijke verenigingen terecht moeten komen, als zij er niet waren geweest om alles te regelen? 'Steunpilaren van de Heilige Kerk', heeft de-n-deken gezee, toen ze de gouwe medollie kregen van de Congregatie... Afijn, Onze Lieve-n-Heer heeft zo veul geleden...

Morgen gaan ze dan voor veertien dagen naar Knocke. 't Is wel vroeg in 't jaar, maar het weer is gelukkig nogal draaglijk en op deze tijd is het nog goedkoper. En die kwaai' tongen kunnen tenminste nie zeggen, dat 't maar 'n doekske voor 't bloeien is, want ons Dora is wezenlijk twee dagen in bed gebleven en ze weten heel goed, dat Ballot er iedere dag is geweest. Als ze terugkomen, zal 't wel weer 'n bietje gezakt zijn...

Ook Truus komt terug op een reisplan, dat zij al heeft voorgesteld kort na het legaat van Moederke Piggen... 't Zou wel goed zijn, dat hij er eens uitging, alléén!... Maar hij voelde er niets voor: hartstikke winter en al- leen op reis... Wintersport?... Alsof hij op de Muggenberg, de Spinnekop en de Helster-hei nog geen wintersport genoeg had!... Floor uitnodigen?! O ja zeker, Floor dat is nou het zuivere type van 'n klaploper, weet je. Laat zich o, zo gemakkelijk maintaineren! Dat kun je immers niet doen... Nu, in zijn feeststemming en bij het mooie weer, vindt hij het plan niet zo gek meer... 'n Week aan de zweef met Dacka! Zich grand-seigneur voelen, een half uur over zijn ontbijt doen zonder stinkende stallen in het vooruitzicht. Niet getrakteerd worden op lekkere kalfsbiefstuk, wanneer je daarnet nog een warm kalf in vier stukken uit de koe gezaagd hebt... En vooral Leonieke! Want gisteren liep Jantje toevallig voor hem uit, de trap op. Zij is nogal 'n vief schuddegatje en toen hij omhoog keek, naar haar benen, en 'n reepje van haar witte dij zag boven de zwarte kous, voelde hij opeens weer die warme zwakte in zijn knieën...

Maar hoe krijgt hij Floor mee?

Truus zal met hem praten en het voorzichtig weten in te kleden... Stein heeft bij de driehonderd gulden gerekend voor het proces, maar tenslot-

te hebben zij eigenlijk aan Floor te danken, dat Mientje heeft bekend. Van Neerwetten krijgt een gouden vulpenhouder; ze zijn bezig er z'n wapen in te graveren. Dat was een idee van Dacka, en zelf zou hij niets willen accepteren? Hij is toch geen stiefkind? Ze zal er een grapje van maken, en hij doet 't wel.

'Eerst moet de kopziekte helemaal achter de rug zijn,' geeft hij toe. Zodra hij de deur uit is, begint zij haar maatregelen te nemen en telefoneert met Utrecht om te horen of 'Jagertje' de regelmatige vervanger van Vlimmen, ter beschikking is.

'Jagertje' is de zwervende dierenarts, een romantisch verschijnsel. Waarschijnlijk zal hij nooit aan een vaste praktijk gewinnen. Driekwart van het jaar vervangt hij zieke of afwezige collega's, hij rijdt alle soorten auto's en motorfietsen, kent bijna alle binnenwegen van Nederland, verstaat alle boerendialecten, past als een moeder op de kinderen en hangt in zijn vrije tijd de student uit.

Truus hoort, dat meneer De Jager op 't ogenblik aan 't vervangen is bij meneer Kluft in Gompers... Dat is minder goed getroffen; Jan zal bezwaar hebben tegen een wildvreemde en zijzelf zit er ook een beetje tegen op te kijken. Maar misschien is Jagertje over een paar dagen weer vrij?... Kluft opbellen!

Het zal niet gaan... Kluft vindt het erg jammer, maar hij zit met tuberculose-onderzoek en de eerste twee maanden kan hij Jagertje niet missen. Als het voor een paar dagen was en wegens ziekte, zou hij hem dadelijk sturen, dat begrijpt ze wel, maar een hele week en dan nog voor 'n plezierreisje, dat mag de Vlim niet van hem vergen... Maar laat hem Brenner nemen, die is waarschijnlijk vrij... Kent ze die niet? Een Zuid-Afrikaan, Vlimmen zal hem wel kennen. Hij is zowat 'n half jaar afgestudeerd. Pas nog een dag of veertien in Somme geweest bij Hafkemeier en die was er heel goed over te spreken... 'n Broekje? Nou, als ze hem gezien heeft, zal ze hem waarschijnlijk geen broekje meer noemen; hij is zeker de dertig al gepasseerd, want hij heeft eerst theologie gestudeerd en toen hij daar helemaal mee klaar was, vond hij het beter om maar veearts te worden in plaats van dominee... Ja, dat is wel lollig! Hij woont in Utrecht in de Obrechtstraat... De groeten aan de Vlim!...

'Ja, daar heb ik van gehoord,' zegt Vlimmen, als hij thuiskomt voor de koffie. 'Hij adverteert als plaatsvervanger in het Tijdschrift. Nou, probeer maar 'ns. In ieder geval 'n veranderingetje: 'n dominee in huis... Vloek niet te hard tegen hem, zeg!'

'Vloeken?!'

'Niet eens vloeken. Als we vroeger in Utrecht zo 'ns theologen op de kast hadden en je zei bij ongeluk: Och God! of God bewaar me! —'

'Ja-ja-ja!'

'Dan verzochten ze je in dodelijke ernst, om zoiets in hun bijzijn asjeblijft achterwege te laten. Maar als er even later 'n mop werd verteld,

zo vuns dat ie tegen de muur bleef plakken, lagen ze te rollen van plezier.'

'Dus ik moet hem smerige moppen vertellen?' vraagt ze en trekt er een zeer strak gezicht bij.

Hij staart haar even met open mond aan... Zij en schuine moppen... Dan valt hem op, dat zij de laatste dagen zo jolig is en hij wordt er stil van, bespiedt tersluiks haar gezicht, haar figuur, de fraaie val van haar blond haar over slapen en oren. Zo oplettend heeft hij haar nog nooit bekeken... En dan overvalt hem weer de beklemmende gedachte, dat zij alleen voor hem haar mooiste levensjaren verspeelt... Kerels vinden haar allemaal een mooie vrouw; Dacka bijvoorbeeld... Zo'n meisje moest allang weer getrouwd zijn. Sjans genoeg! Hoe oud is ze nu? Volgend jaar dertig... Dat zou je niet zeggen, want toen ze trouwde zag zij er precies eender uit. Het zit hem zeker in die smalle heupen; gewoonlijk beginnen die lui al na één bevalling erg uit te dijen aan d'r basis. Wat heeft zo'n meisje eigenlijk voor een bestaan hier in Dombergen? Dop, maar dat is ook alles... 't Zou te mooi zijn, als ze iets voor Dacka kon voelen, maar op zoiets is geen kijk meer, had al jaren geleden moeten gebeuren. En buiten zijn inkomentje kan die jongen hier geen cent verdienen... Toch eigenlijk 'n schandalige toestand... Ze zouden dan trouwens gauw ergens in het noorden moeten gaan wonen — 'n gemengd huwelijk, oei-oei!...

Al piekerend rijdt hij tot dicht bij Riedel, waar zijn collega Van Severen de praktijk doet, maar de boerderij valt onder het keuringsgebied van Dombergen... Een bloedplas wijst hem de weg; hij bonkt met het nikkel hecht van zijn keuringsmes op de schuurdeur; klompen komen aanklossen en daar hangt de doorgehakte koe aan een geïmproviseerde takel. Kop, lever, milt, longen-en-hart zijn opgehangen aan de dwarsbalk van de grote deuren. Op de vloer liggen de magen en darmen; de grote, groenachtige pens overheerst het griezelige stilleven.

De koe is behandeld door Van Severen en Vlimmen vermoedt niets kwaads, pakt het vlees met de handen vast en begint te snijden, doch al spoedig valt hem op, dat de organen zo sterk met bloed zijn doorschoten. Het hart is bijna zwart van de bloedingen onder de vliezen. De milt ziet er vlammig uit en lijkt iets verdikt... Nu komt het geval hem verdacht voor en hij houdt verder zijn handen angstvallig van het vlees. Voorzichtig neemt hij wat bloed op een glaasje, snijdt een stukje van de milt, pakt alles zorgvuldig in en ontsmet grondig handen en schoenen met pure valvanol.

Hij waarschuwt de boer: Oppassen, de koei heeft vermoedelijk miltvuur! En als ze niet weten hoe gevaarlijk dat is, zal hij 't hun even vertellen: als je 't krijgt, laat dan maar dadelijk de pastoor en de notaris komen. Met andere woorden: 't is dodelijk! Is dat goed verstaan?...

De boer schrikt ervan... Hoe moet hij dan oppassen?...

Dat weet Vlimmen eigenlijk zelf niet!... De koe is op stal de hals afge-

sneden. Toen is het kadaver naar de schuur gesleept en daar verder af-geslacht. Iedereen heeft door het bloed gelopen. Ruim twintig kippen hebben een ware bloedorgie gevierd... Enfin, ze moeten dan de schuur maar goed dichthouden, niets meer aanraken en zorgen, dat er geen dieren bij kunnen komen, zodat de kansen op besmetting niet groter worden, dan ze al zijn. Over een uur kunnen ze op het gemeentehuis al gaan horen of het werkelijk miltvuur is...

Op de terugweg moet hij stoppen voor de spoorwegovergang van de Seefhoek. Er staat reeds een wagen te wachten en door de achterraut van de oude Renault herkent hij de grijze kroeskop van dokter Verbeek. Voor de eerste maal probeert Vlimmen het leven van de oude heer eens gauw even te overzien en deze vage gedachte geeft hem een beetje kippevel... Geen kinderen en zijn vrouw al jaren dood. Zijn hele leven in Oetelbeek gezeten en toch een fijne vent gebleven. Vrijdenker, die, naar hij zelf vertelde, zowat één keer in de drie weken zich 's zondags in de kerk laat zien 'om de armen van geest, die het nodig hebben geen verwarrend voorbeeld te geven'... Leeft – buiten de praktijk – als 'n kluizeenaar, op voet van zwaargewapende vrede met de pastoor en dus vanzelf ook met de burgemeester en de andere notabelen, ofschoon zij zich koest houden, hem zelfs als huisdokter hebben, want Verbeek heeft zijn positie en zijn naam onder de bevolking onaantastbaar weten te maken in ruim veertig jaar tijd... In zijn jonge jaren was het in Brabant voor aanzienlijke katholieken 'chic' om liberaal te doen. Nu is het alleen verschrikkelijk onvoordelig, maar Verbeek is gebleven wat hij was, geeft zijn overtuiging voor geen enkele andere. Ruim veertig jaar dag in dag uit vrijwel geïsoleerd in hetzelfde Oetelbeek zonder gek te worden, of zichtbaar te degenereren, integendeel! Dan moet die jongen van Vlimmen uit de grote stad Dombergen nog klagen!...

Hij zal even uitstappen om goeiendag te zeggen. En misschien is de ont-knoping van Hulshout nog niet doorgedrongen...

De oude heer zit een beetje te grinniken over 'Le Canard Enchaîné'... Natuurlijk! denkt Vlimmen, toen deze ouwe knaap nog naar school ging, was Frans de enige fatsoenlijke taal van Brabant en Limburg... 'Dag, meneer Verbeek!'

'Bonjour Vlimmen! Ga je langs Oetelbeek? Dan kom ik bij je zitten. Als je tenminste niet te woest rijdt! Ga jij maar naar huis Willem!'

Dit tot de bejaarde, boerse chauffeur, die in betere tijden zijn koetsier was, dus nog steeds een ruige bokjas draagt en zichtbaar pruint.

'Ik lees daarnet 'n aardig verhaaltje,' begint Verbeek, zodra ze in de Chevrolet zitten. "n Zuiver staaltje van vinnige Franse *esprit*, maar Willem zou het niet kunnen appreciëren... Moet je horen: Toto-la-Banane is 'n apache, gevaarlijke schoft, lustmoordenaar nog wel. Mimi is natuurlijk 'n midinètje, 'n vrolijk kind, dat hard moet werken voor de kost, maar af en toe wel 'ns heel ondeugend met 'n knappe, jonge kerel naar

bed gaat; louter *pour l'amour* overigens... Hoef je niet voor naar Parijs; vin-je in Oetelbeek ook —'

'En in Hulshout kunnen ze 't nog veel sterker,' zegt Vlimmen om het gesprek in die richting te brengen.

'Precies. Zo valt dat naaistertje dan op 'n avond in handen van Toto-la-Banane, die d'r meeneemt naar een kamertje in de buurt van de Batignolles en haar na afloop als 'n braaf lustmoordenaar onthalt. Hij wordt ter dood veroordeeld en de aalmoezenier heeft alle tijd om hem op het hiernamaals voor te bereiden. Hij biecht en communiceert *dévolement*, zijn gratieverzoek wordt door m'sieur le président de la république verworpen, de bijl valt, hij sterft in staat van genade en via het vagevuur stijgt hij kaarsrecht ten hemel. Daar zegt Petrus: 'Wacht 'ns even, manneke!' en gaat naar God-de-Vader. Die zit zich juist heel stiekem te amuseren met de Action Française en vindt, dat die bliksemse Maurras — dat is een van de redacteuren — het de paus toch maar wát fijn weet te vertellen. Maar als hij Petrus ziet aankomen, gaat hij gauw op het krantje zitten, want de paus heeft dat blad verboden, zoals je wel gelezen hebt. Petrus zegt, dat Toto-la-Banane aan de poort staat en dat z'n papieren in orde zijn... Maar dát zou nou toch wel 'n beetje te zot zijn: 'n Paar maanden geleden hebben ze dat ondeugende naaistertje naar de hel moeten sturen, omdat ze natuurlijk in staat van doodzonde gestorven was —'

'Ja!' lacht Vlimmen. 'Daar zit 'n vuil strikvraagje in!... En verder?' 'Nou, God-de-Vader vindt natuurlijk ook, dat die vent veel eerder naar de hel gestuurd moet worden dan het meidje... 'Maar dat gaat niet!' zegt Petrus. 'De schoft is *en règle!* Als we 'm doorsturen krijgen we de grootste last met heel de *cléricaille!*' — '*Nom-de-Moi!*' moppert God-de-Vader. 'Ze kunnen me ook nog geen *ééuw* met rust laten. Waar is die goeie tijd gebleven, dat ik nog maar alleen de God der Joden was! Enfin, laat dat naaistertje dan maar stillekens uit de hel halen, maar zorg dat die twee mekaar niet te zien krijgen!'

't Is 'n *diep* verhaal!' glundert Vlimmen. 'Hoe zouden de eerwaarde heren die puzzel oplossen?'

'O, die lossen ze wel op; maak je niet ongerust.' Nu zij langzaam door het dorp rijden, kijken beiden onwillekeurig naar de pastorie. 'Daar woont 'n *héél domme jongen,*' knikt Verbeek. 'Wil zich maar niet in acht nemen. Kan het zelfs niet, mist er de fut voor. Die meid van 'em is 'n beroemdheid, weet je dat? Kan zestig verschillende soepen koken. Hijzelf, de meid en z'n twee kapelaans wegen samen *twaalfhonderd pond!*... Die man vreet en zuipt zich 'n beste apoplexie, let maar 'ns op. En hij is er dicht bij!' Vlimmen zit al een poosje ongeduldig te wachten op een gelegenheid om over de 'van Bemmelmel-chantage' te beginnen, maar Verbeek voorkomt al zijn wensen:

'Eergisteren sprak ik Albertje Van Neerwetten... Ik feliciteer je; je bent er mooi doorgerold... En Tinus Verhoeven van 'Den Hogen Aard' vertel-

de me, dat je daar in de buurt aan 't opereren bent geweest. Dat was goed! Zorg dat de mensen je nemen voor je werk — *niet* voor je mooie ogen. En zeker niet voor de mooie ogen van de pastoor en 't kerkvolk. Daar heb ik ook altijd voor gezorgd en dan maken ze je niks. Tegenwoordig hebben de jongelui niet genoeg eerbied meer voor d'r werk. En je werk is het enige wat je eigenlijk hebt in je leven, als je jezelf màn wilt noemen; de rest is larietroela! Neem dat van mij aan; ik ben aan 't eind van m'n loopbaan; jij komt pas kijken... En laat je niet kisten door de klerikalen! Als jij zo doorgaat, zullen ze jou nooit je werk kunnen afnemen. De boeren doen wel achterlijk, maar stiekem houden ze ergens 'n hard stuk gezond verstand in voorraad. De pastoor heeft veel te zeggen, maar *jij* werkt. 'n Koei is 'n koei, en dat is driehonderd gulden en na deze pastoor komt er vanzelf 'nen andere... Als je voor jezelf overtuigd bent, dat het goed is om 'n ander wijf te nemen, dan *is* het goed en dan *doe* je dat... Maar je werk is nummer één! Nemen ze je dat af, verzuip je dan maar zonder uitstel... Ziezo, we zijn weer 'ns thuis van de zoveel-duizendste bevalling... Weet je dat ik Albertje van Neerwetten nog op de wereld gehaald heb? Toen zat er in Hulshout nog geen dokter... Die avond is m'n hoge hoed in de sloot gewaaid, en 't was 'n splinternieuwe. Tot ziens Vlimmen, het beste!

Vlimmen heeft een hoge kleur van trots. 'Tot ziens meneer Verbeek... En — uh — ik zal 't onthouden!'

Zonder omkijken gaat de oude heer naar binnen en Vlimmen zit roerloos, met een sterke glimlach, hem na te staren, tot de huisdeur dichtvalt... Nog zo recht als 'n kaars die ouwe vrijbouter! Laat zich niet kisten...! Hij rijdt door en maakt zich zo lang, dat zijn hoedje bijna het wagendak raakt... Ha-hà, die ouwe Verbeek!...

Op het laboratorium heeft hij het rijk alleen, want Dirksen is uit en dat is wel prettig, want die wil alles zelf doen. Hij maakt twee preparaatjes: een speldeknop bloed op het ene glaasje en een erwtje miltpulpa dun uitgestreken over het andere. Even goed laten drogen. Dan neemt hij de felle Raebiger-kleurstof: twintig seconden kleuren! Olie-emersie en dan in de miek... Stampvol staafjes en veel ervan vertonen de typische kapselkleuring volgens het evangelie van Raebiger... Dus miltvuur!

Hij telefoneert naar het gemeentehuis van Riedel... Van daar uit moet er getelegrafeerd worden aan de inspecteur van de veeartsenijkundige dienst in Hagenburg en deze zal zorgen, dat het kadaver wordt opgehaald met een speciale wagen van de destructor. De stal moet ontsmet worden en daar komt een opzichter bij kijken...

Voor alle zekerheid laat hij nog twee marmotten halen uit de proefdierenstal... Want de rottingsbacillen, die altijd zo snel in alle kadavers optreden, zijn ook staafjes, en met het oog niet te onderscheiden van miltvuurstaafjes, alleen geven ze geen kapsel te zien bij de Raebiger-kleuring: een heel mooi kenmerk maar niet onfeilbaar...

De knecht komt binnen met twee marmotten... Het zijn mannetjes, oude rakkers, die al kaal beginnen te worden van ouderdom. Ze zijn allebei even vet van het goede leventje; niets dan eten en ongestoord luieren, want op het laboratorium van Dirksen wordt vivisectie zoveel mogelijk vermeden.

Vlimmen heeft twee soepjes gemaakt van een stukje milt en van een bloeddruuppel, beide verdund met steriel water en een halve kubieke centimeter groot. De ene marmot krijgt onder de staartheid wat milt ingespoten, de andere wat bloed... Dan zet hij de dieren in het glazen kooitje en troost zich met de gedachte, dat ze blij zullen zijn op hun oude dag voor de wetenschap te mogen sterven in plaats van eerloos te creperen in hun vet...

HOOFDSTUK 38

Vierentwintig uur later gaat hij de proefdieren nog eens bekijken... *Poor brutes!* heet dat in zijn Engelse romans... Zij leven nog, maar zijn bereid te sterven. Voor de wetenschap, een roemvolle dood!...

De marmotjes zitten te bibberen van koorts, ofschoon hij gisteren het kooitje zorgzaam bij de radiator heeft gezet. De haren staan rechtop. Van hun vinnige, schietende beweginkjes is niets overgebleven; als hij hen aanpoort, verplaatsen zij zich als slaapwandelaars. En hun juwelen oogjes zien er uit als vuil glas.

Hij telefoneert de portier, laat de dieren naar de gascel brengen en krijgt even later de lijkjes terug. Al spoedig ligt de eerste op zijn rug, de pootjes uit elkaar gebonden, op het sectietafeltje. Met scalpel en pincet legt hij de buik open en zoek de milt op. Weer maakt hij de preparaatjes volgens Raebiger — ja, alles zit stampvol: milt, hartebloed en de andere cavia... Eerst nu staat zijn diagnose wetenschappelijk vast.

Thuis toont Truus hem het telegram van de dominee-veearts Brenner: *Arriveer morgenavond motorfiets Dombergen...* Bovendien heeft zij Dacka al om haar pink gewonden... 'Als 't moet, dan moet 't,' heeft hij gezegd. 'En heel graag zelfs.'

Die avond komt Floor om reisplannen te bespreken...

'Vreemd, dat jullie nooit verder schijnt te kunnen komen dan België!' zegt Truus na een poosje en de twee kijken elkaar even aan als betrapte dieven.

Er is ook nog een brief te beantwoorden van monseigneur Braspenning. 'Over de penningen die nog niet verbrast zijn,' zegt Vlimmen geestig en hij zal die meneer eens even op een nette manier de waarheid zeggen! Eerst 'n kladje...

'Doe het niet!' raadt Dacka. 'Je bereikt er niets mee; ze lachen je uit!'

Maar Vlimmen is nog zo onder de indruk van alles, wat de oude dokter Verbeek heeft gezegd, dat hij zich nu eens niet zal laten kisten en dadelijk van leer trekt... Hij begint met monseigneur uitermate beleefd en hartelijk te danken voor de vele en grote moeiten, daarbij aannemende, dat monseigneur alles in het werk heeft gesteld om dit zeer dwaze 'huwelijk' ongedaan te maken. Nu de zaak echter weer op niets is uitgelopen, wil hij monseigneur toch even duidelijk maken, hoe hij op het ogenblik over deze resultaten denkt. Hij is namelijk tot de overtuiging gekomen, dat er in de rooms-katholieke kerk, hoewel deze van de daken verkondigt, dat zij de verpersoonlijking is van het recht, *geen* recht te verkrijgen is, wanneer dit niet *geheel en al* met haar belangen strookt. Hij is steeds angstvallig buiten het verloop van de zaak gehouden en weet dus zo goed als niets van de inhoud der procedure. Maar *dit* weet hij met volstrekte zekerheid: als *zijn* huwelijk niet ontbonden kan worden, dan had geen enkel ander huwelijk ter wereld ooit ontbonden mogen zijn, hoe aanzienlijk en rijk de... de...

'Aanleggers,' helpt Dacka. 'Maar schei nou uit! Dadelijk ga je nog in de ban en mag er geen enkele rooms-katholieke koe nog door jou behandeld worden.'

... de aanleggers, die wèl succes hadden, ook mogen zijn. En hij zal van nu af zijn eigen weg gaan, is er namelijk grondig van overtuigd, dat hij door een tweede huwelijk God niet zal vergrammen...

'Dat is 'n mooi woord!' prijst Floor. 'Recht van de preekstoel... Maar mag ik 'ns bescheidenlijk naar je aanstaande informeren?'

Dacka wordt verzocht te stikken en Vlimmen schrijft koppig verder: Want hij zou met de beste wil niet kunnen geloven in een God, die zo wreed zou zijn en de eenvoudigste beginselen van rechtvaardigheid met de voeten zou treden op een wijze, als de katholieke kerk het in deze gedaan heeft. Wat het overblijvende geld betreft, verzoekt hij monseigneur beleefd, dit te willen bestemmen voor de een of andere liefdadige instelling, waarbij hij als enige voorwaarde stelt, dat het geen katholieke instelling mag zijn, of een instelling, welke ook maar in enig opzicht met de Katholieke Kerk in verband staat...

'Wat heb je dáár nou aan?'

'ns Kijken wat hij doet. Dat geld heeft hij dus in de hand en als hij het vertikt, geeft hij daarmee te kennen, dat de niet-katholieke armen of blinden of doofstommen wat hem betreft kunnen creperen.'

De volgende avond zit hij te lezen, zo maar 'n beetje hapsnap en slechts half geboeid, want ieder ogenblik kan de vervanger aankomen. Truus is boven om de laatste hand te leggen aan de logeerkamer.

Aanvankelijk let hij er niet op, maar stilaan begint het hem lelijk te vervelen, dat jeukende plekje langs zijn neus, waarvan hij maar niet kan afblijven. Het lijkt wel, of er een bultje komt opzetten en daarom gaat hij

naar de apotheek om eens te kijken, of er iets puisterigs te zien is. Juist als hij in de gang komt, wordt er gebeld, en hij trekt de deur open...

In het halfduister van de voortuin ziet hij iets geels in gebukte houding; de massa stijgt dan dadelijk voor hem op, een zuil in lichtgeel leer en er schijnt geen eind aan te komen. Vlimmen is niet van de kleinste, maar nu staat hij toch omhoog te kijken naar een leren motorkap en een stofbril... Goeie genade, wat een mannetjesputter! Een bokser? Nee, 'n Viking!...

'Doctor Vlimmen?'

'Komt u binnen, collega.'

Maar eerst zullen ze de motor in de garage zetten en de koffer losmaken... De lange, leren jas schijnt een wolk van frisse polderlucht mee te brengen uit het noorden. 'Ik hoop, dat ik niet te laat ben, meneer Vlimmen. Dacht al eerder hier te zijn, maar ik had een beetje pech met de ponten.'

Nu het dikke leren harnas wordt uitgetrokken, blijft er toch iets menselijker over, ziet Vlimmen... 'n Knappe kerel en helemaal geen dominee, zo met die lichte, glunderende spleetogen. Die zelfde ogen heeft hij gezien op het portret van een of ander Zuidafrikaans kopstuk, dat vaak in de krant staat, generaal Smuts of zoiets...

Ze zitten nog maar juist in de voorkamer, als Truus binnenkomt, en Vlimmen is weer eens trots op zijn zuster. Als hij hen voorstelt, komt de reus snel omhoog uit de lage stoel en zij staat haar ogen uit te kijken. Dan wordt ze ondeugend:

'Hoe zit dat eigenlijk, meneer Brenner; moet ik *eerwaarde* tegen u zeggen?'

Vlimmen zit stomverbaasd en Brenner begint te loeien van pret... Nee, zo ver is het niet met hem gekomen!...

Terwijl de whisky wordt ingeschonken, begint hij te vertellen... Hij komt uit een oude Vrijstaatse boerenfamilie; zijn vader en al zijn ooms hebben tot het laatst toe gevochten; eerst onder Koos de la Rey en later onder Christiaan de Wet... Nu zijn die ouwe Hollandse families in 'Suid-Afrika' dikwijls erg bijbels moeten zij weten. Hoe het eigenlijk kwam, weet hij zelf niet, maar thuis stond nu eenmaal vast, dat hij dominee zou worden; vooral bij zijn moeder. Dus werd hij naar Holland gestuurd voor de studie en hoe meer hij studeerde, hoe meer hij tot de overtuiging kwam, dat hij vooral géén dominee moest worden, want toen hij de zaak van alle kanten goed had bekeken, geloofde hij er niets meer van, en vóór die tijd een bliksems klein beetje... Kort voordat hij afstudeerde, stierf zijn moeder en hij schreef aan zijn vader, dat hij om moeder niet teleur te stellen altijd had gezwegen, maar dat hij er al sinds jaren niets meer voor voelde en liever veeartsenijkunde ging studeren. De ouwe heer schreef terug: Als jij liever veearts is, moet jij daarvoor gaan leer, en geen dominee wor nie... Raadde hem toch aan, wèl zijn laatste theolo-

gische examen te doen: want je kon nie weet nie... Met andere woorden: als je eenmaal veearts bent, wil je misschien weer dominee zijn!...

Vlimmen is al dadelijk overrompeld door de goedige, kinderlijke manier, waarop deze vervaarlijke kerel zit te babbelen. En opeens ziet hij, hoe geamuseerd en gespannen Truus toeluistert... Nou, de dominee schijnt in de smaak te vallen!...

Brenner heeft toen nog examen moeten doen in de B-vakken van het gym en met dat al is hij nu ruim elf jaar in Holland. Maar op 't eind van dit jaar gaat hij toch terug naar die ou Transvaal, want het is al een uitgemaakte zaak, dat hij een gouvernementsbetrekking krijgt in Durban...

Als het gesprek op de 'Sappen en Natten' komt, geraakt Vlimmen in de war... Het ding bij zijn neus zit hem verschrikkelijk te hinderen, het wordt steeds dikker en nu voelt hij onder zijn gezichtshuid een harde streng, die van zijn neusvleugel tot onder zijn linkeroor loopt.

'Wat doet u daar toch allemaal aan uw gezicht?' onderbreekt Brenner zichzelf. 'U hebt daar 'n hele rode streep gekregen.'

'Ja, ik weet 't niet. Ik voel alleen maar jeuk.'

'Ik zou maar oppassen, want in de praktijk vang je licht 'n infectietje en op die plaats word je 't niet zo gemakkelijk baas.'

Vlimmen gaat naar de apotheek om zich te bekijken... O, o, dat valt erg mee; het voelt veel dikker aan, dan het in werkelijkheid is. Het beginpunt schijnt een heel klein zweertje te zijn op zijn neusvleugel. Eens goed betten met alcohol... Veel bijzonders zal het niet zijn, want hij voelt zich zo fris als 'n hoen...

Hij tast eens naar zijn halsklier en deze voelt toch iets pijnlijk aan, als hij erop drukt.

Die nacht slaapt hij even vast als anders, maar 's morgens voelt hij zich te ziek om op te staan van een koorts, die toch maar 38,6 haalt en volgens zijn opvatting dus niets te betekenen mag hebben. De streepvormige zwelling naar zijn oor is twee vingers dik en hard. Ook zijn neus en zijn bovenlip zijn afzichtelijk gezwollen... Hij voelt, dat hij in bed moet blijven en dat valt hem lelijk tegen... Vandaag had hij Brenner wat wegwijs willen maken, hem introduceren op het slachthuis en meenemen op praktijk om eens te laten zien, hoe een oud, ervaren veearts met de boeren en het gedierte omspringt...

Truus schrikt ervan en wil dadelijk de huisarts laten komen. En op hetzelfde ogenblik denkt hij voor het eerst aan miltvuur.

'Laat liever de notaris komen!' zegt hij in zijn eerste schrik. 'Gisteren en eergisteren heb ik tot over m'n oren in 't miltvuur gezeten, dus je begrijpt wel, dat een dokter me niet kan helpen.'

Zij wordt bleek en haast zich de kamer uit. Dop, die niet verder mag komen dan de drempel, zegt: 'Waarom ga jij niet naar 't ziekenhuis?'

'Ik vind 't gezelliger om hier —'

Dood te gaan, wilde hij zeggen, doch maakte er 'ziek te zijn' van.

'Morgen ben je weer beter,' beslist de kleine, zoals hij dat toen zelf iedere dag te horen kreeg.

Hij hoort, dat Truus op een drafje naar de logeerkamer is gelopen en aanklopt. De deur gaat daar open en er wordt heftig gefluisterd. Even later verschijnt Brenner, zeer geweldig in een wijde, gestreepte pyjama. Er zit nog scheerzeep op zijn wang en zijn blond, golvend haar staat woest overeind.

'Goeie morgen!.. Nou, dat ziet er niet fraai uit... Maar hoe wil je nou, dat het zo maar ineens miltvuur is?'

'Waarom niet? Eergisteren ben ik er nog mee aan 't knoeien geweest. Eerst de koe gekeurd — zonder dat ik er op verdacht was — en toen sectie op de marmotten. Ik had hier 'n puistje — je kunt het nog zien — en onwillekeurig strijk je d'r langs. Een vlieg kan je tenslotte nog wel de das aandoen.'

'Ik heb nergens gelezen, dat je van miltvuur zo'n hoofd zou moeten krijgen. Zoveel vocht hebben die krenge niet nodig... Die dikte heeft *niets* van een miltvuurkarbonkel, zou ik zo zeggen. En 't puistje is nauwelijks te zien... Miltvuur lijkt me 'n beetje àl te geleerd. Als je 't mij vraagt, is het 'n doodgewone boerenbelroos!'

'Maar ik ben honds ziek van dat beetje koorts!'

'Nooit belroos in de familie gehad?... A-hà!... Wat ik ervan gezien heb, was *niet* aan te bevelen hoor! Maar na veertien dagen ben je weer het heertje.'

— Die lange sla-dood had medicus moeten worden, besluit Vlimmen... Praat de patiënten het bed uit...

Ballot, de huisdokter, komt en doet halfslachtig... Een zwarte zalf, ichtyol, zal geen kwaad kunnen. En 't zal wel 'n paar weken duren... Wat het is?... Tja, dat zullen we even moeten afwachten... Miltvuur?! Nee, daar gelooft hij niets van; dat zou hem erg verwonderen...

— Van miltvuur weet je nog minder dan ik, denkt Vlimmen. Dàt weet ik en jij weet, dat ik het weet, en dat weten we allebei... Truus dringt aan op een specialist... O ja, dat kan! Helemaal geen slecht idee...

's Middags wordt Vlimmen steeds zieker en zijn temperatuur loopt op tot 39,3. Zijn gezicht is nu zo gezwollen, dat hij nauwelijks zijn ogen kan openen. Af en toe sluimert hij in en droomt van griezelige bandieten-tronies met het mes tussen de tanden, zo vreselijk als hij die zelfs in de film nooit heeft gezien. Ze komen langzaam op hem afsluipen in het donker, sluiten hem van verschillende kanten in en hij kan zelfs niet weglopen.

Als hij wakkerschrikt, badend in het zweet, laat de gedachte aan miltvuur hem niet los... Onbegrijpelijk, dat Robert Koch, die de krenge ontdekte, zich niet heeft geïnfecteerd, toen hij in zijn keukentje de muizen

met een puntig stokje wat bloed van een miltvuur-koe onder de huid bracht, sectie deed op gestorven muizen en met hun bloed weer nieuwe muizen besmette... Zo gauw schijn je het dus niet te krijgen... Het kan wat lijden! Daar heb je bijvoorbeeld het verhaal van Jaarsma, de opzichter van de veeartsenijkundige dienst: een krengenslager zou het verdachte kadaver openen voor sectie. Daarbij stak de vent, als hij zijn beide handen nodig had, telkens het bloederige mes in de mond. Toen verbieden niet hielp, werd hij weggestuurd en zette zijn zoon het werk voort: geloofde ook wel nie aan dieje flauwekul, maar als de heren het nie wilden hebben, zou hij 't nie doen... De koe had zoveel miltvuur als je maar verlangen kon en de slaggers bleven gezond. Maar als je Vlimmen heet, neem je alle voorzorgen en ben je d'r tóch bij... Een reisje gaan maken! Laat hem geen buitenissigheden op touw zetten, want dat loopt altijd verkeerd af...

Een paar jaar geleden op de Hoge Brakken, bij Bartje van Doren — of is het Jantje van Doren? Hij kan die twee broers nooit uit elkaar houden... Enfin, die geloofde ook niet aan die flauwekul en vertikte het halsstar-rig om zijn ander vee uit de wei te halen, waar een koe aan miltvuur was gestorven. Toen de volgende morgen zijn paard dood lag en binnen enkele dagen nog twee koeien, was Bartje — of Jantje — wel bekeerd... De koorts speelt hem parten. Hij blijft zichzelf genadeloos doorzagen over kleinigheden, die zich opblazen tot levenskwes-ties... Moet nu toch eindelijk eens te weten zien te komen, of die Van Doren van de Hoge Brakken Jantje heet of Bartje, anders geeft dat weer gezanik met de kwitanties... En `de C van VERGIFT is nog steeds niet veranderd! Laat hij nu toch eindelijk eens de schilder er bijhalen! 't Is géén gezicht; je kunt eigenlijk geen fatsoenlijk mens op de apotheek laten. Zo'n stommi-teit neemt het hele cachet weg...

Waar blijft die geleerde specialist nou? Als hij een beetje meer macht had en zich maar juist kon roeren, ging hij op de apotheek even een pre-paraatje maken van zijn eigen bloed. Maar hij kan haast niet eens lig-gen van de pijn. En als 't een miltvuurkarbonkel is, hoeft hij zich immers niet uit te sloven, is hij van alle last af in twee dagen tijd. Roemvolle dood voor de wetenschap, net als de marmotten...

Wacht even, wanneer gaat dat maaltje van Pietje Mulders nu kalven? Dat moet hij in de gaten houden; straks even met Brenner over praten. Niet vergeten! Hij heeft duidelijk genoeg gezegd, dat hij in ieder geval bij het kalven wilde zijn, maar ja! Kun je begrijpen. Terwijl hij hier ligt te stinken in die zwarte zalf, zijn ze bij Pietje Mulders misschien juist bezig het maaltje met man en macht in stukken te trekken, de hengsten. Daarmee is heel zijn prachtige operatie ongedaan gemaakt... Als Brenner daar morgen in de buurt komt, moet hij toch even gaan kijken... Wist hij de datum maar; misschien is het allang gebeurd en is alles vanzelf ge-gaan. Kan hij het niet ongeveer berekenen?

Maar wachten tot Brenner komt... Die is nu naar Keeske Wouters. Zou hij de weg kunnen vinden? Wat zal dat kleine Kiske staan op te kijken tegen dat gevaarte... Watt en Half-Watt!...

Truus heeft aan weerskanten van het bed een glas citroen gezet, omdat hij zulk een ondraaglijke pijn heeft wanneer hij zijn gezicht moet om-draaien op het kussen. Een kwartier lang ligt hij te aarzelen en kan maar niet besluiten tussen het rechter en het linker glas, want nu ligt hij juist vlak op zijn rug. En zonder tot een besluit te komen doezelt hij weer weg...

Intussen staat Truus zich verschrikkelijk kwaad te maken aan de tele-foon. Na vier maal opbellen heeft zij eindelijk Vermeeren, de specialist, te spreken gekregen. En nu verneemt ze, dat meneer alleen wil behan-delen, als de patiënt in het ziekenhuis wordt opgenomen, en dat hij er overi-gens niets voor voelt op zaterdagmiddag... Een andere specialist? Nee, hij zou niet weten wie — dag mevrouw!

— Zou je zo'n vent niet z'n hart in z'n handen geven?

Nu probeert zij Ballot weer te pakken te krijgen en heeft er al haar ge-duld bij nodig. Zij spreekt daar met een verpleegsterachtig juffrouw, die er al jaren in huis is... Want mevrouw is veel te ziekelijk om het hele huishouden en de hele praktijk na te lopen. O, zo ziekelijk is ze altijd, behalve op het carnavalsbal in Hagenburg... Hallo? Dokter is waarschijn-lijk in het ziekenhuis, volgens de juffrouw... Een poosje later: O, is dok-ter niet in het ziekenhuis? Dan zal dokter waarschijnlijk zijn bij de fa-milie Jansen-De Beer in de Berkenlaan, want daar heeft dokter 'n beval-ling... Is dokter daar ook niet? Ja, dan weet ze 't zelf niet meer!...

Eerst na een vol uur belt Ballot uit zichzelf op... Ja, er is nog wel een spe-cialist in de buurt, 'n jonge man nog: meneer Van Poortugaal... Nee, niet Den Beer Poortugaal: gewóón Van Poortugaal, en ze zal hem het best kunnen bereiken aan het Sint-Barbara-ziekenhuis... Als mevrouw dan met meneer Van Poortugaal heeft afgesproken, wil ze wel zo vrien-delijk zijn hem even te waarschuwen, want hij wil er zelf graag bij zijn... Waarachtig! De eerste keer raak... Dokter Van Poortugaal is werkelijk in het ziekenhuis. En als hij daar klaar is, zal hij wel 'ns eventjes komen kijken... Het bewuste ziekenhuis ligt twee straten hier vandaan dus...

Om zes uur wacht zij nog en belt weer op, want een kwartier geleden heeft zij koorts opgenomen en gezien dat het dicht tegen de veertig loopt... Dokter Van Poortugaal is 'n half uurtje geleden uit het zieken-huis weggegaan...

Een half uur? Het is 'n afstandje van vijf minuten te voet! O-o! Ze ge-looft niet, dat in de buurt van Dombergen 'n *varken* ooit zo lang op een dokter heeft moeten wachten...

Eindelijk, bij zevenen, wordt Vlimmen weer eens druipnat wakker van de boeventronies, die te veel opdringen, en ziet twee ernstig kijkende mannen boven zijn bed... Meneer Van Poortugaal — aangenaam!...

Het blijft bij kijken en een sigaar, die Vlimmen presenteert om te laten zien, hoe koel hij nog is bij veertig graden. Dan stelt de jeugdige specialist plechtig de diagnose *erysipelas*, wat Ballot ook al gedacht had, maar om onverklaarbare redenen niet gezegd heeft...

Vlimmen zou hebben gelachen, als zijn gezicht niet zo'n helse pijn deed... Erysipelas! Die lange Afrikaan heeft 'raakgeschiet!' Doodgewone boerenbelroos, noemt *hij* het... Maar er valt niet mee te spotten; nog nooit is hij zo ziek geweest. Ziek als 'n koe met kopziekte, veronderstelt hij. Het consult duurt vijf minuten — die sigaar inbegrepen — en kost vijftwintig gulden, die Truus uiterst vriendelijk beneden maar meteen zal overhandigen... 't Is voor niets grinnikt ze bij zichzelf. Voor zo'n bedragje moet Jan als veearts maar twee keer 's nachts uit zijn bed om twintig kilometer ver op een meststal 'n koe te gaan verlossen met totale embryotomie, wat maar 'n uurtje of drie-vier duurt, en we zijn kiet!... Geen wonder, dat Vermeeren er niets voor voelde, als je bedenkt, dat hij zeker een kilometer hier vandaan woont. En dan vijftwintig pop op zaterdagmiddag, wat denken ze wel!... Dop moet vooral geen dierenarts worden; ze zal hem 'specialist' maken...

Beneden geeft ze Van Poortugaal zijn briefje en bedankt hem nog hartelijk op de koop toe. Maar dan zal zij zichzelf ook even betalen:

'Dokter Vermeeren hebt u zeker nog niet ontmoet, meneer Van Poortugaal?' vraagt ze allerliefst.

Vermeeren! Ja-zéker heeft hij die ontmoet. Hoe zo?...

Zij vindt zichzelf prachtig in haar gehuichelde verbazing, wrijft het telefoongesprekje met Vermeeren fijntjes en wraakzuchtig uit. Nu wordt er gebloed en gekucht, en worden wenkbrauwen gefronst, en zij geniet van de verwarring, voelt zich een heerlijke kat... Zie-zo, die is tenminste aangekomen. Vliegen jullie elkaar nu maar in de haren, onbeschofte rekels! 'Dàg meneer Ballot. Dàg meneer Van Poortugaal. En dānk u nog wel!'

Dop, de aanstaande specialist, mag even vanuit de deur welterusten-zeggen.

'Nou ben jij net de neger van 't graf van Toetekamen!' zegt hij.

Vlimmen begrijpt het niet zo gauw... Neger van 't graf van — o ja, dat was een tent op de kermis, met een uitgedoste neger ervoor. En dan die zwarte zalf en die dikke lippen... 'Naar bed, duimelot!'

De volgende dag ziet hij nog steeds de angstwekkende boevengezichten met de glimmende messen, maar nu denkt hij: Stikken jullie maar, je bent toch lekker niet echt!... Dit is de enige verbetering, die hij kan bespeuren. Hij weet nog steeds niet, hoe hij zijn hoofd moet neerleggen... Drinken en zweten, dat hij twee maal per dag droge lakens moet hebben... Brenner zal heus bij Pietje Mulders gaan horen, wanneer het maaltje moet kalven... Truus zal de schilder laten komen en dan moet meteen de hele apotheek maar een beurt hebben; donkergroen zal het beste

zijn... 'Ik was zo bang, dat de kakies mij zou vang, en over de zee weg-stuur,' zingt Dop steeds door, ofschoon Truus het hem telkens verbiedt. Dat heeft hij van 'Oom Wessel' geleerd, het liedje van die ou Transvaal... Die jongen is *dol* op Brenner, volgens Truus en zij zegt het veel uitbundiger dan hij van haar gewend is... Dacka komt op bezoek, vraagt of die kop zo blijft, en steekt de draak met zijn reisplannen...

Zo gaan er dagen voorbij... Brenner is bij Mulders geweest. Het maaltje heeft al begin maart gekalfd en 't ging zo vlug, dat ze niet eens tijd hadden te waarschuwen... Er glinsteren twee vonkjes door zijn gezellige, brede oogspelen: Die lui waren best te spreken over dokter Vlimmus!... Daar onder bij die milies bij die groen doringboom... De schilder zal prijs opgeven... Mijn peerd is dood en mijn os is lam... Die van de Hoge Brakken heet Bartje en die van de Genoen-Hoeken heet Jantje van Doren. En 't is gemakkelijk genoeg te onthouden: Brakken-Bartje, Bartje-Brakken... 't Is te ver om te gaan en te kort om te rij... Van Neerwetten en Kees Van Bommel hebben het voor elkaar, zegt Dacka. 't Schijnt, dat die roodharige al geen andere uitweg meer ziet dan trouwen... Daar onder bij die groot ri-vier... Complimenten van Frieke Uitewilligen en hij heeft liever dat 't briefke voor 't veefonds door de dokter-zelf wordt getekend. Als dieje kleine leerjongen van Vlimmuzze het doet, krijgt Frieke er misschien maar last mee. En zegt, dat ie gauw beter wordt, want we kunnen hem nog nie missen. Als ie zin heeft in 'n paar jong' haantjes of 'n koppel duiven, moet ie 't mar weten te zeggen... Daar waar mij Sarie woon...

Eerst na vijf dagen wordt hij wakker zonder zich terug te vinden in een zweetbad. Water, dat hem al die tijd een godendrank toescheen, is weer water. Voor het eerst kan hij geheel opgaan in de dagelijkse rapporten van Brenner...

'n Leuk taaltje, dat Brabants,' vindt deze.

'Leuk?! Volgens de deskundigen wordt in de streek van Dombergen het gemeenste dialect gesproken van heel Nederland!'

Maar Wessel Brenner vindt het leuk: gistermiddag tegen 'n uur of vijf kwam hij bij Verkerk op de Lievendaal en zag, dat de boerin de koeien al in de stal liet. 'Je doet ze al zo vroeg binnen, vrouwtje?' vroeg hij... 'Jao meneer dokter,' zei ze. 'Aanders stan ze daor mar te kloten en te mieteren aon dat hek!...' Bij Koolen vroeg hij aan de vrouw, of de koe goed afging: 'O, schijten en zeiken doe ze goed,' zei die dame. 'Ze schet 'nen hele malse stront!'

Dat is nog niets, Vlimmen kan nog wel sterkere staaltjes aanhalen.

Nu gaat het sneller, de zesde dag heeft hij al trek in een sigaar. Ballot, die nu eenmaal gezegd heeft, dat het twee weken moet duren, houdt hem met veel moeite nog vier dagen binnen; desnoods opstaan, maar binnen blijven.

De tiende dag zit hij in de tuin en laat zich stoven in de zon. Dacka komt juist op het goede ogenblik, want daar is me zoëven 'n brief aangekomen van onze beste monseigneur uit Rome!...

'Luister: *Den Heere Dr. J. M. Vlimmen*. Anders niets.'

'O wat áárdig! Is ons monsinjeurtje gefroisseerd?' vraagt Floor op strelende toon.

'Stil, daar gaan we:

Uw schrijven van 3 dezer meende ik eerst onbeantwoord te laten. Op zo brutale belediging voor ieder priester en katholiek antwoordt men niet. Bij nader overwegen acht ik het echter beter toch met een enkel woord te antwoorden. U mocht anders menen dat op hetgeen Gij aan het adres der Kerk zegt, niet te antwoorden was.

U zegt namelijk, 'dat er in de kerk geen recht te vinden is, dat niet geheel en al met Hare belangen strookt', maar mag ik U dan vragen welke rechtbank ter wereld, indien zij onpartijdig oordeelt, iemand een eisch kan toe wijzen, die door geen enkel bewijs als rechtvaardig bewezen wordt. En welk bewijs hebt Gij kunnen aanhalen om Uwe bewering: dat Uw huwelijk ongeldig is, te bewijzen?

Gij hebt niet alleen geen enkel bewijs kunnen aanhalen, maar alles wat Gij en Uw getuigen bij het verhoor gezegd hebt, bewijst juist voor de geldigheid van het huwelijk. De advocaten hebben zelfs uit vrees van zich voor goed belachelijk te maken, de verdediging van Uw zaak niet op zich willen nemen.

U zult toch niet van de kerk kunnen verlangen, dat zij alleen U gelooft tegen alle anderen in, terwijl Uwe antwoorden op de door de rechter gestelde vragen daarenboven nog tegen Uwe zaak pleiten?'

'Hier begint hij lief te zwammen,' onderbreekt Dacka. 'Eerst heb je zelf uitsluitend antwoorden gegeven, die tegen de zaak pleiten en even later kan de kerk jouw stomme antwoorden niet geloven tegen alle andere in! Dus op grond van die goeie antwoorden van al die anderen zou de zaak weer wèl toegewezen moeten worden. Hij wilde het mesje van twee kanten laten snijden en nou snijdt hij zichzelf, de snoes!'

'Maar hoe vind je die brutaliteiten: *Mijn bewijzen en mijn getuigen*, die ik niet te zien kreeg? Is die man gek, of denkt hij, dat ik het ben?'

'Hij is alleen maar uitgeslapen. Wat hij daar allemaal schrijft is niet voor jou bestemd.'

'Hoe zo?'

'Nogal eenvoudig: uit je laatste brief heeft hij duidelijk genoeg kunnen opmaken, dat je door de teugel bent gesprongen en dat je met dit antwoord en trouwens met de hele zaak de boer op zult gaan, tegen alle bevelen tot geheimhouding in. Dus schrijft hij kalm langs jou heen aan de ongedoopte, die zijn brief te lezen krijgt. Hij weet zelf bliksems goed, dat jij niet de geringste controle hebt gehad op alles wat er in die procedure

is bekokstoofd, dat je geen vierkante centimeter papier in handen hebt, en dat je er evenveel van kunt vertellen als Dop. *De nous, chez nous, sur nous, sans nous!* Hij zegt, dat 't 'n belachelijke zaak was en monseigneur kan het toch weten, is 't niet? Vertel jij er nou 'ns iets anders van!... Ik vind, dat hij zich nu wel 'n beetje schadeloos heeft gesteld voor die grote blunder van toen hij schreef: Geef eens op wat je voor zo'n procedure kunt betalen... Maar ga verder.'

'... Ingesloten zend ik U de cheque, welke ik van U ontving à Lire 1500 terug, plus nog Lire 420, die nog overig zijn van vroegere geldzendingen, waarvan het gezamenlijke bedrag Lire 744 was.

U zult begrijpen, indien U althans kalm overweegt, dat ik op voorwaarden als U stelt geen geld van U voor goede werken in ontvangst kan nemen. Trouwens ook zonder die voorwaarden zou ik dat geld van U niet hebben aangenomen na het beledigende van Uw schrijven.

Met de verzekering, dat ik niet aan mijn priesterlijke plicht van voor U te bidden zal te kort schieten opdat Gij niet Uw tijdelijk en eeuwig ongeluk moogt inlopen, maar eerst tot kalmte zult komen alvorens dwaze en ongeoorloofde stappen te doen, verblijf ik...'

'Hoera!' roept Dacka. 'Daar zat ik op te wachten. En voel je het bedekte dreigementje? Denk om je *tijdelijke* welzijn, brave! Pas op voor je boerham, jij kleine man uit de goede, roomse stad Dombergen, die de kost moet verdienen onder de leden van de Noordbrabantse Christelijke Boerenbond! Denk aan de mannetjesputters van de rooms-katholieke staatspartij, als je iets wilt bereiken aan het slachthuis!'

'Ik sprak de ouwe dokter Verbeek uit Oetelbeek,' begint Vlimmen, maar het volgend ogenblik zitten zij beiden met open mond te staren...

Daar, uit de serre, komen Truus en Wessel Brenner aanwandelen, lachend, dicht tegen elkaar, de armen ingewikkeld om elkaar gestrengeld... Door al zijn verbazing heen ziet Dacka, dat zijn rijzige, statige Walkyre naast dat groot stuk kanonnenvlees nu opeens zo'n teer kinderlijk poppetje is geworden... En als ze bij het tafeltje komen, vertellen zij met stralende koortsige gezichten, dat ze 'voorlopig zo'n beetje verloofd' zijn...

De eerste ogenblikken is het zeer stil. Dan volgt er veel lawaai, gelach en gefeliciteer... Floor vindt ook, dat je zoiets beter dadelijk in 't groot kunt beginnen...

Maar wanneer ze rond het tuintafeltje zitten, valt er een onhandig zwijgen. En juist op dit ogenblik klinkt van uit de garage het heldere stemmetje van Dop: 'En over de zee wegstuur... Ik ben toe gegaan naar die...'

Dacka praat er snel overheen.

Die avond is het een dubbel feest. Bij de 'erdoor gehamerde raadsbesluiten' staat vandaag in de Dombergse krant de benoeming van Dr. J. M. Vlimmen tot onderdirecteur aan het Gemeentelijk Slachthuis.

HOOFDSTUK 39

In oktober zijn Truus en Wessel Brenner getrouwd. Om alle dames Stroeks uit de omgeving zo weinig mogelijk aanstoot te verschaffen, is dit 'gemengde' huwelijk voltrokken in Utrecht. Dombergen heeft er niet veel van gemerkt buiten een simpele advertentie, toen er al niets meer aan te veranderen viel. Als toekomstig adres was 'Durban, Zuid-Afrika' vermeld en daarmee was het niet meer de moeite waard zich nog ernstig in dit huwelijk te verdiepen, scherp toe te zien en met gekriebelde spanning het eerste kind af te wachten om gauw-gauw uit te rekenen, of het niet een 'moetje' is geweest. Want voor Dombergen houdt de wereld op met Hagenburg en Antwerpen. Durban ligt op een andere planeet.

En intussen is er heel wat veranderd. Dacka heeft zijn veel te grote huis, waarvan de linkerhelft steeds buiten gebruik was, voordelig en op lange termijn verhuurd aan een wereldconcern, dat er na de nodige verbeteringen een kantoorfiliaal zal vestigen. Zelf trekt hij met zijn bloedarm praktijkje naar de Beukenlaan en zijn naamplaat komt te hangen op dezelfde hoogte als die van Vlimmen, aan de andere kant van de huisdeur. De voorkamer wordt zijn kantoor en het zitje verhuist naar de serre. Truus heeft Lena aan het hoofd van dit nieuwe huishouden gesteld en Lena is wel mank, maar ze telt voor twee. Jaantje blijft voorlopig. Dacka's typiste-voor-halve-dagen wordt tot hele dagen bevorderd en zal tevens de boeken van Vlimmen bijhouden.

't Is 'n prachtige oplossing,' heeft Floor gezegd. 'Over 'n paar maanden zeggen ze in Dombergen ijskoud, dat we mietjes zijn.'

Vlimmen heeft ruim vier maanden tijd gehad om aan de gedachte te wennen, maar daags vóór het vertrek voelt hij zich toch erg bibberig rond zijn hart. Truus en Wessel zijn al in Antwerpen om alles in orde te brengen aan de boot. Morgenochtend gaan Dacka, Dop en hijzelf met de wagen. De 'Drachenfels' ligt aan de Van Dijckkaai en vertrekt om twaalf uur 's middags. Jagertje is gekomen om de praktijk waar te nemen, want Dacka heeft nog steeds zijn reisje te goed en de heren zullen er een paar dagen aan vastknopen.

Vlimmen gaat vroeg naar bed en zijn gedachten zweven ordeloos in het rond... Truus zegt, dat ze Dop zal terugsturen, als hij niet tegen het klimaat zou kunnen. Maar als Dop er niet tegen kan, welk ander kind dan wel? Moet je hem zien, de jonge wolf! En als hij naar de H.B.S. moet... In ieder geval zal ze hem aan een Hollandse universiteit laten studeren, dat vindt Wessel ook... Tegen die tijd zal de jongeheer Dautzenberg overigens zelf wel een woordje meespreken en — toch is het wel een lollig vooruitzicht: Dacka en hij als ouwe krakers met een of ander lustrum bij Dop op bezoek! En tijdens de vakanties!...

Maar je zult natuurlijk zien, dat die jongen in Engeland wil studeren, of

daarginds — hoe heet het ook weer? — aan de universiteit van Stellenbosch...

‘n Kraan van een meid, die Truus,’ heeft Dacka hem daarstraks nog gezegd. ‘Heb je ‘n hoop aan te danken.’

Als afscheidsgeschenk heeft hij nogal tamelijk flink in de zak van Moederke Piggen getast, zogenaamd voor haar uitzet.

Ze vond het veel te overdreven, maar hoe meer het uur van vertrek nadert, hoe meer hij begint te twifelen...

Zij zal het wel bolwerken, geloof maar... Wat ze in haar kop heeft, heeft ze niet... ergens anders. Obstinaat als ‘n muilezel, zou de ouwe Stein zeggen. Als ‘t te pas komt, vouwt ze Wessel Brenner in vieren, zo groot als hij is, maar die neemt het zeer gemoedelijk op, beschouwt het leven van de rustige kant. Heeft veel meer over Dop te zeggen, dan hijzelf ooit gehad heeft, en eigenlijk zónder iets te zeggen. Die jongen is gewoon betoverd, probeert zijn tweede vader in alles na te doen; je lacht je dood... Zo’n postuur werkt natuurlijk op de verbeelding van een jongen als Dop: ‘Mijn nieuwe Pap is de grootste van heel Dombergen, hij kan ze allemaal aan!’ En die lange hond kan liegen, dat is hemeltergend! Als hij begint, zie je Dop geen adem meer halen: Toen ik nog op dat oorlogsschip voer... En de kakies! En Christiaan de Wet! En al die gevechten op leven en dood met de leeuwen en de kaffers...

‘Als Wessel er is, hoef je Dop niets te verbieden,’ zegt Truus. ‘Hij probeert op Pap z’n gezicht te lezen wat hij doen moet.’

Zo is ‘Pap’ — Pappie heeft ze hem toch niet durven noemen! — waarschijnlijk zelf ook opgevoed: als jij liever veearts is, moet jij daarvoor gaan leer en geen dominee wor nie... Verder geen gezwam en geen gewring. Er wordt kalmpjes aan een heel nieuwe studie begonnen, die met de vorige geen letter gemeen heeft... Gemakkelijke mensen zijn dat; was hijzelf maar zo!... En ‘n taai ras, die Zuidafrikaanse kaaskoppen, anders waren ze allang vernegerd, of in ieder geval verengelst... Maar uit die ‘Natten’ en die ‘Sappen’ wordt hij nooit wijs...

Nee, hij kan niet zeggen, dat Truus een slechte keus heeft gehad. Wessel trouwens ook niet, hij heeft nu een vrouw, die hem verder brengt, of hij wil of niet. ‘Die twee lichamen vragen om elkaar, dat zie je,’ zei Floor. ‘Als ze naast elkaar staan is het net de omslag van een boek over het volkomen huwelijk,’ maar dat interesseert hem minder; hij hoopt alleen maar, dat Dop niet te veel broertjes en zusjes krijgt... En het schijnt, dat die Brenners er helemaal niet slecht voor zitten, dus eigenlijk moet hij verschrikkelijk blij zijn, dat het meisje zo goed op haar bestemming is...

Alleen zou hij willen, dat het afscheid maar achter de rug was.

Met wijd open ogen ligt ook Truus vanavond op haar slaap te wachten in het Queen’s Hotel aan de Van Dijkkaai... Daar was Wes al eens

geweest; ze hebben er tamelijk lange bedden — zeker omdat er veel Engelsen komen — en het is vlak tegenover de aanlegplaats van de boot... Arme schat, nergens vindt hij een bed, dat hem behoorlijk past. Zelfs nu ligt hij er in als een diagonaal, zijn hoofd tegen het beschot. Daarginds zal ze iets buitenmodels zien te krijgen, waarin hij tenminste fatsoenlijk zijn benen kan strekken...

Zij luistert naar zijn ademhaling. Diep en langzaam, door de neus, maar zonder snurken!... Een ideale man, kraakzindelijk, oersterk en kerngezond. 't Kon best wat minder; soms voelt ze het een beetje in haar rug, hoe gezond en sterk hij is...

'Ik begin zoetjesaan te begrijpen, waarom die Transvaalse Boeren van jullie wel 'ns bij de twintig kinderen hebben,' heeft ze daarstraks gezegd...

Hij lachte nog, de moordenaar, en zei, dat Christiaan de Wet er toch maar hoogstens vijftien had.

'Wanneer vocht die man dan?' vroeg ze.

'Als hij niet had moeten vechten, had hij er misschien een paar meer gehad,' dacht Wessel. 'Van zichzelf heeft De Wet eens gezegd: 'Ek es maar 'n haastige man!'

Eerst eens zien, wie 't langst volhoudt, en als hij niet vanzelf tot bedaren komt, gaat hij op rantsoen!... En aan een kind zal ze eens gaan denken, wanneer ze precies weet, waar ze aan toe is, daarginds...

Prettig zo'n man, waar ze altijd tegen op staat te kijken! Als ze het doet, zo van onder haar wenkbrauwen en met veel wit-van-de-ogen, kan hij geen seconde van haar afblijven... En 'n plezierig veranderingetje voor haar, zich een baby te kunnen voelen, als een veertje opgenomen en gewiegd te worden in zijn lange armen. In Dombergen keek ze bijna al die mannekens op het randje van hun hoed. Ook Paul was een ietsje kleiner, als zij op haar hakken stond..

Maar zo krankzinnig als ze van Paul was, kan ze zich nu toch met de beste wil niet voelen. Dat schijnt op z'n hoogst één keer te gebeuren, maar ze was dan ook pas negentien, toen ze hem leerde kennen. Daar zal het aan liggen, want nu alles eenmaal zo gegaan is, zou ze toch niet terug willen... Met Paul begon het trouwens op 't laatst ook al een beetje te luwen en het is eigenlijk veel beter, dat je niet met al te kinderachtige illusies van huis gaat... Nonsens; die romantische eeuwige trouwblijverij! Alle herinneringen stilaan weg en je bent vrouw of je bent het niet, zoals dat misbaksel, Gonda Tiebosch — boe-ah!... In een roman zou zo'n draak zich nog verdienstelijk weten te maken door zonder veel complimenten bijtijds dood te gaan, maar nu zul je natuurlijk zien, dat ze hem minstens twintig jaar overleeft...

Die jongen heeft toch nooit eens geluk; dat zie je nu weer. Hij is zó op Dop gesteld! Gelukkig heeft hij nu wat gezelligheid aan Floor, anders zou ze met een heel zwaar hart moeten vertrekken...

Heeft ze nu aan alles gedacht? Niets vergeten? Jaantje weet van de praktijk, kent zowat alle boeren, en Lena zal gauw genoeg op de hoogte zijn... 't Is hun toch allemaal duidelijk genoeg gezegd: Iedere dag moet er op de badkamer een verschoontje voor hem gereed liggen en op de slaapkamer steeds een schoon hemd, niet in de kast maar op de stoel. En eerst de spelden van de waserij er uithalen, anders trekt hij het in geen week aan. Boordeknoopjes in het benen doosje. Ze heeft er nu twee dozijn ingedaan, dus voorlopig komt hij toe, maar er moet op gelet worden; af en toe eens kijken, of er nog genoeg zijn... Kalfsvlees moet door-en-door gaar zijn en spierwit, anders eet hij het niet...

En Lena heeft zij eens ferm opgestookt: Zien dat ze baas blijft, anders wordt het 'n zootje. De eerste dag de beste dat meneer een bad wil overslaan, moet ze maar heel onnozel vragen, of meneer éérs wil gaan, dan kan ze dadelijk de badkamer schoonmaken... Want het ergste van alles zou zijn, dat hij begon te vervuilen; ze kan haast niets griezeliigers bedenken dan een onpropere veearts...

De typiste van Floor weet wat ze te doen heeft, ze lijkt wel secuur en 't is 'n goed, lelijk scheel schepseltje met een bril op, dus daar zal niet veel gevaar bij zijn. Jaantje zou eerder in de gaten gehouden moeten worden, want die krijgt de laatste tijd een beetje sjieke allures. Enfin, ze is voorlopig nog altijd stijf verloofd met die jongen en Lena is niet gek...

Als de kerels het nu maar niet op een zuipen zetten! Daarover heeft ze Floor eens flink onder handen genomen. En ze moet niet vergeten, dat ze geen van beiden meer kinderen zijn, al lijkt het er soms veel op... Hij zal nu toch niet meer met vorken gaan steken!...

Hoe oud was ze toen? Negen ongeveer, de jongste, en verschrikkelijk bedorven, vooral door Vader... Witloks, noemde hij haar altijd... Witloks! Toen was ze nog platina van zichzelf en vond het verschrikkelijk. Nu is het waarachtig mode geworden... Hij was vijftien of zestien, 'n lelijke, onhandige, sproetige jongen met lange dunne kousebenen en veel te grote schoenen. En hij was haar uitverkoren slachtoffer. Goeie hemel, wat was ze 'n katje! Aan tafel zat ze hem zo lekker te pesten, dat hij in zijn drift met de vork stak en het kwam ongelukkig hard aan. Toen vader thuis kwam, kreeg Jan zo verschrikkelijk op zijn broek, dat zij er zelf om moest huilen. Want Vader was eigenlijk precies dezelfde driftkop en zij was de speciale lieveling... Na dat pak slaag moest hij nog de hele zondag strafregels schrijven... Nu had zij op school van die witte pennen, met een hartje erin, en Jan had al vaak gezegd, dat die zo lekker schreven, veel lekkerder dan kroontjes-pennen. Hij moest er áfblijven natuurlijk; die pennen van háár!... Maar toen hij daar 's zondags uren en uren op het linnenkamertje zat strafregels te schrijven, moest ze toch iets doen en ging ze hem twee van die pennen brengen. Om te houden!... Hij wou ze niet eens, had van háár niets nodig... Even later gluurde ze door het sleutelgat en zag ze, dat hij er toch mee aan 't schrijven was...

De factuur van die laatste zending serum is te hoog berekend... Dat moet ze hem morgen nog eens zeggen...

Nee, veel geluk heeft hij nooit gehad.. Kon hij maar trouwen; hij is zo dol op kinderen. Toen Dop ziek was... Wat heeft hij eigenlijk voor 'n bestaan? De hele dag hard werken en verder haast niets om belang in te stellen. Geen vrouw, geen kind, mettertijd hoogstens een betaald vriendinnetje... Die twee hebben trouwens hier in Antwerpen al iets zitten, dat weet zij allang, iets halfvast gelooft ze... Het is de jongen van harte gegund, als er maar geen ongelukken van komen...

Eindelijk veegt Truus haar tranen af aan het kussen en slaapt in met de vage, halfgedroomde gedachte, dat zij vóór haar vertrek naar Zuid-Afrika nog moet zorgen voor witte pennen met een hartje erin.

Als ze aan boord komen heeft Dop alleen ogen voor de matroos, die in zijn beste plunje boven aan de gangway staat en herhaaldelijk salueert met een stramheid, alsof hij zich telkens doodschrikt.

Er zijn slechts weinig passagiers. Brenner heeft van de hofmeester gehoord, dat er de laatste tijd veel meer mensen uit de koloniën komen, dan er naar toe gaan... 't Is crisis, hoor!

'Zo'n reisje lijkt me wel,' zegt Vlimmen om bezig te blijven. 'Als je daarginds zo'n baan voor me vindt, kom ik ook.'

Dan zwijgt hij weer en Truus ook. Dacka en Brenner houden het gesprek gaande. Dop kijkt met open mond naar de ratelende donkeys.

Opeens gaat er een doffe sirene. Vlimmen schrikt ervan, draait zich haastig om, probeert ongezien de bankbiljetten van zijn reisgeld uit zijn portefeuille te wringen, knijpt hen tot een klein balletje en stopt het met onhandige heimelijkheid in de wijde zak van Truus' reismantel. Nu begint zij te schreien en kust hem. Hij trekt er een zeer pijnlijk gezicht bij... De laatste keer, dat hem zoiets overkwam, was op het stadhuis in Utrecht en daarvóór...; toen ze met Paul Dautzenberg trouwde...

De Vlimmens zijn geen aanhalige mensen.

Zij kust ook Dacka en hij staat er zeer dwaas van te grijnzen, met een natte wang en al zijn tanden in de wind.

Vlimmen heeft zich zelden zo onbehaaglijk gevoeld... Of ze nóóit van de boot worden gejaagd! Hij heeft een handje van Dop vast, maar eerlijk gezegd verlangt hij hevig naar het ogenblik, dat hij het los moet laten. De jongen gaat geheel op in de schneidige Duitse bedrijvigheid van de laatste minuten voor het vertrek...

O, eindelijk: 'Bitte sehr, meine Herrschaften!'

Hij bukt zich. 'Nou, dag Dop!' De jongen geeft haastig een zontje en kijkt onmiddellijk weer naar het optakelen van een tros. 'Krijg ik 'n brief van je, zo gauw als je kunt schrijven?'

Maar Dop is te zeer in beslag genomen en wordt er ongeduldig van: 'Hè, dat heb ik nou wel zès keer gezegd!'

Hard lachen is een soort opluchting... Wat is zo'n afscheid altijd heel anders in zijn boeken! Dan worden er steeds van die verheven en aandoenlijke dingen gezegd, ook door kleine kinderen. Hijzelf zegt het met briefjes van honderd. Dop wenst niet gestoord te worden. Truus is niet meer om aan te kijken van het huilen en de rest staat stompzinig te grinniken... Al was er de dood mee gemoeid, hij zou geen traan kunnen laten; alleen danst alles voor zijn ogen van koppijn...

Ja-ja, dat is afgesproken; over een jaar of wat maakt hij vast eens 'n vakantiereisje naar Durban... En goeie reis hoor!... Laat Wessel zien, dat hij het zaakje heelhuids over krijgt!... En dat Dop niet overboord sukelt... Da-ag, da-ag, dà-ag!... Dadelijk barst zijn kop uit mekaar...

En dan komt nog het ergste. Aan de kant staan en wuiven... Varen ze al?... Daar gaan ze, dà-ag!.. Hij heeft nooit zo'n droge keel gehad. Dadelijk een groot glas bier en rennen! De eerste kroeg de beste. Dà-ag! Wat gaat zo'n schuit langzaam... Hij zal gauw zijn bril afzetten, dan hoeft hij de gezichten tenminste niet meer zo duidelijk te zien en wuift hij maar raak, in de blinde. Dà-ag!

'Laten we nu eerst eens lang en aandachtig gaan eten,' stelt Dacka voor. 'Dan gaat je hoofdpijn wel over. Je rammelt natuurlijk even hard als ik.' Zij hebben hun eerste dorst gelest op de hoek van de Suikerrui. Vlimmen begint nu inderdaad te voelen, dat hij vanochtend niet gegeten heeft en is het er dadelijk mee eens... En dan niet te kinderachtig: Critérium!

Met de tram gaan ze naar de statie en steken de lei over naar het ouderwetse, onopvallende eethuisje.

'Als je dat zaakje niet kende, zou je er niet binnen durven,' zegt Vlimmen. 'Van buiten ziet het er uit naar glazige aardappels met wormsteken en oliesaus.'

Maar van binnen is dit Mekka der fijnproevers anders. Het interieur van de vorige eeuw geeft hun het idee, dat zij te eten zijn gevraagd bij een rijke grootmoeder, die zich al de hele week heeft voorbereid om hen eens gevaarlijk te vertroetelen.

Voor Vlimmen géén biefstuk, die hij vandaag 'baarmoederprolaps' noemt, en vooral geen 'stuk foetus', wat kalfsvlees betekent. Neen, vandaag bestellen zij oesters, kaviaar, kreeft, forellen...

'Heb je nog meer van zulk soort dingen?' vraagt Dacka aan de garçon. 'Jao-mer, wat bedoelt u dan, menier?'

'Nou, ik bedoel zo van die dingen, die je bij eerlijke mensen niet op tafel ziet,' zegt hij en een Antwerpse kelner snikt zich van zoiets een natte neus, zelfs in Critérium... Escargots?... Nee, daar krijg je zo'n knoflookluchtje van en straks gaan ze naar de meisjes kijken... Pâte-de-foie-gras? ... Juist! En een of ander vogeltje...

Maar als het gelag betaald is, zitten ze lelijk te kijken! In zijn verwarring heeft Vlimmen niet verder nagedacht en zijn hele portefeuille leeg-

geschud in de mantelzak van Truus. Hij bezit nog wat Hollands klein geld en dertig frank. Dacka droeg ongeveer dertig gulden bij zich en houdt nu een dikke honderd frank over van de smulpartij... 'Je mag niet eens geld bij je hebben,' is hem immers gezegd.

Terug naar Dombergen?... Om de dood niet! Jagertje opbellen... Maar Jagertje zal niet thuis zijn, of hij moet zijn plicht verzaken. En hoe moet die jongen in Dombergen aan geld komen?... Pietje Peer?... Ja, dat zal het beste zijn, en dan een telegrafische postwissel. Maar ze moeten zich haasten, want het is bij tweeën en in Holland is het al twintig minuten later... Zij wandelen naar het telegraafkantoor in de Jezusstraat en wachten een kwartier op aansluiting. Zodra Peer ongeveer weet, waar het om te doen is, begint hij te ratelen en onthaalt Vlimmen op zijn hartelijkste vloeken... Dat is verdomme geen manier! Waarom hebben ze dat niet eerder gezegd? Dan had hij zich vrij gemaakt en was meegegaan...

- En dan was ik thuis gebleven, denkt Vlimmen, maar hij zegt: 'Ja, dat was wel lollig geweest, maar in al die drukte is daar geen ogenblik aan gedacht, dat begrijp je! En we wisten ook niet, dat jij plannen had.'

Plannen?! Peer heeft altijd plannen! Staat daar dag in dag uit in Dombergen boven al die onschuldige asempjes en hij moet er eerstdaags uit, of barsten, één van de twee, en...

'Peer, schei nou uit, anders kunnen we dit gesprek niet eens meer betalen!' roept Vlimmen om er een eind aan te maken.

Nou goed dan! Drie- of vierhonderd! Kantoor Jezusstraat. Ja, ze moeten even geduld hebben, hoor! Hij moet er nog voor naar de bank en het moet ongemerkt gebeuren, want als zijn moeder het in de gaten krijgt, is hij de eerste veertien dagen nog niet klaar met zijn uitleg... Ja-ja-ja, natuurlijk kunnen ze d'r op rekenen, de schoften. Vuile streek om er stiekem vandoor te gaan, zonder...

De beambte denkt, dat het wel een 'klaan uurke' zal duren, ook als het geld seffens afgestuurd wordt, en daar wandelen ze weer, de Meir af... 't Heeft geen zin om de meisjes te gaan halen, voordat het geld er is... Zonder dat zij er zich rekenschap van geven, staan ze weer aan de haven en slaan rechts af... Verbeeld je, dat Peer het vertikt! Wat dan?...

'Dan ga ik m'n lichaam verkopen,' dreigt Vlimmen. Dacka kijkt even naar het lichaam en leunt tegen een lantaarnpaal.

Vlimmen maakt van het oponthoud gebruik over even binnen te glippen in het hardstenen urinoir van de Willem Ogierplaats... En juist als hij daar staat, hoort hij van heel hoog en heel ver, beangstigend duidelijk boven alle havenrumoer uit, het zingende stemmetje van Dop: 'En o-ver de zee wèg-stuur!'

Nu breekt er opeens iets door in zijn hoofd en tegelijk rollen de tranen langs zijn wang.

Hij komt eerst tot zichzelf, als hij ziet, dat er een neger naast hem staat, die met met grote goedige kol-ogen aanstaart...

*'Aa droeg 'nen 'oed mee ploimen
'nen 'Oed van perrekament.
En 'iel de stad zal daoveren
Van zo'ne lielijke vent'*

zingt Leonieke, als ze de volgende ochtend nog wat liggen te luieren. Hij houdt haar zwarte krullebol in zijn oksel en voelt de zoete vormpjes van haar tere zachte lijfje over de hele lengte tegen zich aan genesteld. Ongemerkt, scheel langs zijn neus, kijkt hij naar de fijne huid van haar schouder, zonverbrand en weer opgebleekt tot oud ivoor... Hij vindt het een raar prentenboek, zo'n meisje dat een wit, naakt badpakje op haar bruine huid gestempeld draagt, maar hij kan er niet genoeg van krijgen. Dan bespiedt hij het kinderlijke gezichtje met de verfstesjes van gisteren, de lange wimpers, die zo kuis op en neer wieken over de grote donkere ogen, waarin steeds een twinkeling van oud goud ronddartelt...

*Op den 'oek van de boulevard
Viel 'n maske op heur gatteke
En heur haor was in de waar...*

Is het niet vreselijk zonde van zo'n kind? Hoogstens vierentwintig kan ze zijn. En zal al dat moois niet in enkele jaren op de mesthoop liggen?... O, als je haar hoort, is daar geen sprake van; ze leeft *serieus!* Hij mag het meisje erg graag, voelt zich bij haar volkomen ongedwongen en huiselijk; zij vertelt al haar lief en leed met een openhartigheid, waarvan de 'krikkele' Vlimmen soms duizelt... En hij kan volstrekt niet zeggen, dat zij een haaiebaai is, zelfs niet als het op geld aankomt... 'Hoelang kom je daar nou mee toe?' heeft hij vroeger eens gevraagd, toen hij haar vijfhonderd frank gaf... Veertien dagen, beweerde deze, en omdat hij een beetje ongelovig deed, begon ze hem dat met hete verontwaardiging voor te rekenen tot op de centiem af, in een soort Frans: 'Je fais la vie, oui! Mais je déteste ça, tu seyes!'... En ze heeft wezenlijk- waar gene vriend, die schoon weer speelt mee heur cengs, ááh-nee! Die grappekes pakken nie bij heur. Ze heeft er vroeger wèl ene gehad, 'nen sjeike tiep, 'n jong gastje nog, en die z'n schuld is het zjuust, dat het zo met haar gegaan is. Zei, dat hij haar zou trouwen, maar de familie — en- fin, ge weet er alles van. Ze was toen maar achttien jaar, zakkenmaak-sterke aan den bassèng*... En ze gaat ook niet met iedereen! Zij kijkt heur mannekens eerst eens héél goed aan...

*Al achter die groene booëme
Daor lag 'n Engels schip.*

* Bassin, verzamelnaam voor havendokken.

Ze heeft iets vreemds in haar stem; het lijkt wel op een jongenssopraan. Het klinkt lief en hij krijgt er een beetje 'kiekenvlees' van, zoals zij dat noemt... Eén ding kan hij toch geen ogenblik vergeten: Tussen Leonieke en het Meidje ligt een hele wereld vol lelijke werkelijkheden...

Maar hij heeft niet het recht om kieskeurig te zijn! Dikbuikige prelaten, gesteund door de benepen onverdraagzaamheid van een stinkend Brabants fabrieksstadje, hebben hem nu eenmaal verwezen naar de smokkelpaadjes van de liefde. Het Meisje is niet echt en als ze echt was, zou hij er toch zorgvuldig af moeten blijven; zoals toen met Elsje Verschuren... Als zij in de eetzaal komen, zitten Dacka en José al te wachten.

Er worden plannen besproken... Naar Brussel?... Als ze dan tòch op reis gaan, zou José wel naar Beauraing willen, en Leonieke zit te dansen op haar stoel: 'Ja, Beauraing!...

'Och, daar heb ik iets van gelezen,' herinnert zich Dacka. 'Is dat niet 'n bedevaartplaats?'

'Zeg kinderen, laten we serieus blijven,' lacht Vlimmen. 'Denken jullie, dat we naar België zijn gekomen om 'n bedevaart te doen?'

Maar nu winden de meisjes zich verschrikkelijk op, laten elkaar haast niet aan het woord komen... Dat is helemaal genen beeweg! Weten ze daar in 'Olland dan niekske van? Daar verschijnt Ons-Lievrouw!... Si! En daar gaan zóveel mensen heen, oei-oei!'

'Moet je daar op wachten of zijn er vaste uren voor die verschijning?' vraagt Dacka in alle ernst.

De meisjes zitten versteld van zoveel onverstand... Luistert, dan zullen ze dat 'ne keer uitleggen: Als Ons-Lievrouwke verschijnt, dan *ziet* ge ze natuurlijk niet! Ze verschijnt in 'nen boom en alleen maar voor 'n paar kienekens en voor diejen énen man — hoe heet ie ook weer? — wanneer die op dat plaatske, waar Ons-Lievrouw voor de eerste keer verschenen is, beginnen te lezen...

'Wát lezen?' vraagt Vlimmen.

'Dat wil zeggen bidden,' licht Dacka in.

'En Ons-Lievrouwke praat dan ook tegen dieje mens en tegen die kienekens, maar dat horen zij alleen, natuurlijk!... En daar hoeven ze wezenlijk niet zo *stoem* mee zitten te lachen, want 't is de waarheid! Ge moet Francien maar 'ns horen. Enfin, Francien die kennen ze niet, maar die is er twee maanden geleden bij geweest, toen Ons-Lievrouw verscheen, en aan die kinder zag ze heel duidelijk, dat die Ons-Lievrouwke zagen... Nee, stil 'ns efkens! Ze weten nog niet, wat er na datum mee Francien is gebeurd! Awel! Daags daarna is ze diejen tiep tegengekomen, waarmee ze nu voor vast is en die heur alles geeft. Ze zit op 'n schoon appartementje en ze krijgt vijftienhonderd frank in de maand! Behalve dan nog de kadookes. Dat is nu zjuust waar Francien altijd naar gedroomd heeft, want die deed 't ook zo nooi: iedere keer 'nen anderen tiep, en in Beauraing had ze daarvoor 'ne paternoster gelezen...'

Vlimmen rekent uit, dat vijftienhonderd frank een dikke honderd gulden betekent, en is half besloten.

'We gaan naar Beauraing!' beslist hij en Leonieke kust hem ten aanschouwen van de hele zaal.

Als hij er nu toe overgaat, zal Leonieke haar hele leven ervan overtuigd zijn, dat Ons-Lievrouwke het allemaal zo goedgunstig heeft bedis-seld!...

HOOFDSTUK 40

Om twee uur 's nachts is hij geroepen bij Jantje Reuvers van De Verloren hoek. De zeug ligt niet in de lauwen koestal, doch in een steenkoud bijgebouwtje. De boeren hebben zich warm ingepakt met wollen dassen, maar Vlimmen staat weer halfnaakt in zijn leren harnas.

Het eerste biggetje zit reeds voor de bekkeningang. Na enige vergeefse pogingen brengt hij het met de forceps ter wereld. Het tweede diertje is al zover opgedrongen, dat het dadelijk kan worden gegrepen, diep in de zeug. Nu wordt het wachten; hij zit ruim een kwartier te rillen voordat nummer drie ver genoeg is opgeschoten door de lange, kronkelende baarmoeder. Na het derde biggetje wordt het hem te erg; hij laat de kachel aanmaken in de boerenherd en zit daar twintig minuten mens te worden. Zo gaat het verder, van de hete kachel door het vroege nachtvorstje naar de kille stal, tot de elf biggetjes zijn geboren.

Om vijf uur komen de boerin en haar dochters uit de bedsteden gesprongen en zij zullen eens gauwkens 'n lekker bakske koffie zetten voor meneer-dokter. Geen suiker erin en geen melk?! Maar dat smaakt toch niet! Nu wordt het gezellig... Hoe is 't mogelijk, dat de-n-dokter dat nog niet gehoord heeft! De pastoor van Oetelbeek is 'n Destag al gestorven en vandaag wordt hij begraven. Het vrouwvolk gaat seffens kijken, want het moet erg schoon zijn in de kerk... O, is meneer-dokter op reis geweest, a-zo! Ja, de pastoor heeft drie dagen gelegen mee 'n beslag* en 'n destaggemorgen is hij dan gestorven. En nu moet ge horen, wat ze in Oetelbeek toch durven te vertellen! Dokter Verbeek die ha gezee, dat er niks meer aan te doen was, dat erbij gewaakt moest worden en dat Lien-van-de-Pastorie — dat is die heel dikke; ge kent ze wel — af en toe meneer pastoor z'ne mond 'ns most nat maken mee 'n watje mee water, want hij zag al gelijk blauw. En de tweede nacht zat Lien-van-de-pastorie in heur eentje te waken en telkens kwam ze mee dat watje, maar de pastoor trok er zijn eigen niks van aan; ge kondt nie zien, dat 't hem deugd deed... Ze had al wel honderd keer geprobeerd om er 'n woord uit te krijgen, maar hij had niks meer gezee van af den ogenblik, dat ie in mekaar zakte... Toen begon Lien zo'ns te prakkezeren, dat water toch

* Beroerte.

maar water was en dat meneer pastoor d'r nooit nie veul om gegeven had, om water, en toen dacht ze bij heur eigen, dat het hem goed zou doen om in plak van water maar 'n watje mee cognac te vatten om langs z'ne mond te strijken. En jawel hurre, de eerste keer dat ze 't deed, begon ie al z'n lippen af te lekken, en ineens riep hij heel hard: 'Giet!!' Hij had in twee dage niks meer gezee, dus ge begrijpt, hoe Lien ervan verschoot! En volgens zeggen van de mensen in Oetelbeek moet deez het leste teken van gezond verstand zijn geweest, dat meneer pastoor nog geven heeft, voordat hij stierf... Ja, ze maken me d'r wat van!...

Vlimmen veegt zijn tranen af. Op dit ogenblik voelt hij weer eens, hoe hij met al de vezels van zijn hart is vastgegroeid aan dit goede, achterlijke Brabantse volkje van kinderen, die slechts leven naar de aandoeningen van het ogenblik, die gevaarlijk kunnen opstuiven en weer vergeten met aandoenlijke snelheid, die het ergste verdragen, zolang zij nog maar 'op z'ne tijd 'ne keer kunnen lachen'... Nu zij zien, dat meneer-dokter er zo'n plezier in heeft, moeten vrouwke Reuvers en haar dochters de koffiekoppen uit de hand zetten van het lachen om de dood van dieje zotte pastoor... Maar Vlimmen weet heel zeker, dat zij straks bij de begrafenis tranen zullen schreien over dezelfde zotte pastoor, omdat het zo schoon en plechtig toegaat in de kerk...

Om acht uur is het laatste biggetje geboren. Moederzeug wordt lekker warm toegedekt. Haar elf witte kinderen worden de tandjes geknipt, anders bijten zij de spenen tot bloedens toe kapot en laat de oude niet meer zuigen, begrijpt ge? Zij vechten wild door en over elkaar om het beste plaatsje te bemachtigen, want de speen die zij nu veroveren, blijven ze behouden gedurende al de tijd, dat moeder melk geeft. Vier, vijf weken lang, drinken, vechten, stoeien, drinken... En Vlimmen vindt het telkens weer een fraai gezicht, vooral wanneer hij naar de tevreden snuiten van de boeren kijkt.

Fris gewassen komt hij buiten, neemt de kortste weg, klimt tegen de rand op en steekt dwars door het hoge bosje naar de zandweg, waar zijn wagen staat. Aan de andere kant is de rand nog hoger en hij staart over het dak van de wagen heen in de verte. Ginds, boven de zwarte bossen van de Dolbrakken schijnt de zon. In het westen, over de uitgestrekte ontginning van de Heidemaatschappij, is de horizon leiblauw van verre regen en een onzichtbare trein trekt er vreemde, witte wolken langs. In het donkere ploegland blinkt iets als een korte bliksemflits; een boerenknecht smijnt hem op de blanke spade een zonnestraaltje toe.

Het is bladstil; hij staat roerloos en een vreemd geluk huivert over zijn rug. Nu is het, alsof zijn lichaam daar staat voor wat het is, gaaf en ongebruikt, terwijl zijn geest vrij rondzweeft langs gebroken herinneringen aan late zomerzon, die rozig tegen witte geveltjes schijnt, op de daken gloeit en de vensters in brand zet, vergeten vergezichten uit zijn prilste jeugd, uit koortsdromen, of uit een vroeger bestaan...

En plotseling valt alle levensvrees van hem af...

Daar staat hij, Doctor Johannes Maria Vlimmen, een van de zoveel honderd onbekende Nederlandse dierenartsen, die zwijgend hun zwaar en kunstig werk doen in de donkerte van een afgelegen stal voor weinig geld en nog minder waardering. Hij is een zeer gewoon mens, een van de talloos velen uit het onzichtbare voorste legioen, dat de kracht uitmaakt van ieder volk. Maar dat weet hij zelf niet eens... Wel weet hij, dat hij in de ogen van deze wereld volstrekt niets is, vergeleken bij een zesdagenrenner of een snelzwemmende winkeljuf, en hij voelt zich zelfs te dom om over zulke beroemdheden mee te praten.

Eenmaal is ook hij als een groot overwinnaar uit het krijt getogen, maar gelukkig heeft niemand gezien, hoe hij de edelvrouwen salueerde met het kokertje van zijn thermometer.

Er zijn ogenblikken, dat hij groot en wild wordt, dat hij voor en achteruit slaat als een kwade hengst, zodat Driekske van de Laar, dat vuil neetoorke, zich klein knijpt als een bange hond... Het geloof in God is Vlimmen ontnomen door mensen, die godsdienst tot beroep hebben. Maar wanneer Driekske om te profiteren van het veefonds zijn zieke koe laat wegrotten in een greppel en in haar eigen vuil, zodat Vlimmen de doorgelegen huid ziet als één grote, schrijnende wonde, dan roept deze ongelovige God te hulp en zegt: 'Als jij geen eerbied hebt voor de dieren, die God je gegeven heeft, zal ik je even een lesje geven, vuile hond!' En hij ranselt het neetoorke van links naar rechts door zijn eigen weiland heen, dat het een lieve lust is.

Maar niemand heeft het gezien. Alleen Driekske heeft het gevoeld en er wijselijk over gezweven. Na zijn pak slaag moest hij nog zorgen voor warm water, dat meneer-dokter zijn handen kon wassen...

Vlimmen mag geen wijfje bezitten, want hij woont in Dombergen, waar een politieke kerk de onverdraagzaamheid predikt als een voortreffelijke deugd. Daar vindt hij zijn brood en in twaalf jaar tijd heeft zijn ziel zich vastgevezeld aan de goede, arme wroeters van zijn veterinair domein...

Gervatius, de gastenpater van het Trappistenklooster, wie hij zijn hele lijdensgeschiedenis heeft verteld, zegt, dat geen enkel gebod zo goed kan zijn, of het zal in uitzonderingsgevallen slachtoffers maken. Wil Vlimmen het huwelijk afschaffen?... Integendeel, hij zou er een willen sluiten... Is het goed, dat de kerk de lijntjes zo strak mogelijk houdt?... Ja, dat doen Dirksen en hij zelf ook... Staat en valt het goede regiment van de kerk met één onfortuinlijke Vlimmen?... Neen... Als Gervatius de eerste verklaring van de geneesheer leest, kan hij aannemen, dat Vlimmen ten onrechte is fijngemalen in een domme juridische machine, die misschien zelfs met opzet verkeerd werd gehanteerd door kleine, verwaande mensen. Zielige mensjes eigenlijk, die niet eens kunnen beseffen, hoe zij in hun blinde ijver het goede regiment schaden, die de diepten van hun on-

wetendheid nooit zullen peilen en misschien nog onnozel verrukt zijn over het droevige succesje van Vlimmen's gebroken leven... Want in *hun* snoeperige slatuintje is toch maar lekker nooit één huwelijk ongeldig verklaard!... Gervatius is geboortig uit een grote Hollandse stad en Vlimmen heeft immers ook in 'Holland' gestudeerd? Daar, aan de overkant van de grote rivieren, is de kerk *niet* oppermachtig, staat zelfs aan scherpe kritiek bloot. En hij zal gezien hebben, dat de katholieke geestelijkheid daar op een heel wat hoger peil staat. Naar dat hogere peil zal het in Brabant ook heen moeten en dan zal geen domme verwaandheid meer kunnen beletten, dat aan Vlimmen eerlijk recht geschiedt... Iedere dag verongelukken er enkelingen; het goede regiment blijft...

Maar wat helpt hem al deze fraaie theorie? Zijn gehele bewustzijn ligt opgesloten in die éne, onbelangrijke Vlimmen. Hij gelooft in een goed en streng regiment, past het ook op zichzelf toe. Doch hij gelooft niet in de kerk, die hem toch in haar greep houdt, omdat hij er op zijn eerste levensdag werd binnengedragen en gedoopt. Hij is ervan overtuigd, dat hij slechts één leven te beleven heeft, en in dit leven sluipt hij als een dier langs de smokkelpaadjes op zoek naar het Leonieke, dat hem zal troosten in zijn lichamelijke nood, doch zijn ziel niet kan raken...

Leonieke!... Haar gebed in Beauraing is verhoord en zij heeft onstuimig moeten bleiten van geluk, toen hij met zijn voorstellen kwam. Hij is nu voor immer haar eigen chérieke en zij zal hem altijd geren zien. Ze wil zelfs dichterbij komen wonen, in Turnhout of ieverans in de Kempen, dan kan hij met de voiture binnen een uurke bij haar zijn, als hij goesting krijgt... Dacka voelt er niets voor om iets dergelijks op touw te zetten met José, maar die is dan ook nog enkele kwaliteitjes minder, draagt op haar bovenarm in ronde, blauwe lettertjes het woord *Mohamed* getatoeëerd, dus dan hoeft je niets meer te vragen. Verder heeft zij een zuiver nachtkroegengezicht, maar overigens gaat het wel. Nee, dan is Leonieke – maar laat hij toch alsjeblieft niet verwaand gaan worden op zijn verovering! Het is altijd nog erg genoeg...

Hier, op de hoge bosrand aan De Verloren Hoek bij Jantje Reuvers, na een doorwaakte nacht, vindt Doctor Vlimmen opeens het juiste, rustige evenwicht voor zijn ziel. Hij voelt zich tevreden en gelukkig. Er kan hem veel overkomen, maar er is altijd één grote waarde, die hij werkelijk heeft en hem niet ontnomen zal worden: zijn hard, eerlijk en mooi beroep.